

Justitsministeriet

15. december 2005

UDKAST

Forslag

til

Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love

(Politi- og domstolsreform)

Justitsministeriet

§ 1

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 910 af 27. september 2005, som ændret ved § 3 i lov nr. 525, § 13 i lov nr. 542, § 1 i lov nr. 552 og § 1, nr. 2-5, 7, 9, 12, 18 og 20-24, i lov nr. 554, alle af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. Overalt i loven ændres ”domsforhandling” til: ”hovedforhandling”, ”domsforhandlingen” til: ”hovedforhandlingen”, ”domsforhandlingens” til: ”hovedforhandlingens” og ”Domsforhandlingen” til: ”Hovedforhandlingen”.

2. Overalt i loven ændres ”politimester” til: ”politidirektør”, ”politimesteren” til: ”politidirektøren”, ”politimesterens” til: ”politidirektørens”, ”politimestrene” til: ”politidirektørerne”, ”politimestrenes” til: ”politidirektørernes”, ”politimestrene (i København politidirektøren)” til: ”politidirektørerne”, ”Politimesterens” til: ”Politidirektørens” og ”Politimesteren” til: ”Politidirektøren”.

3. *Kapitel 1* affattes således:

”Kapitel 1

Retterne

§ 1. De almindelige domstole er Højesteret, landsretterne og byretterne samt Handelsretten og Tinglysningssretten.

Stk. 2. Denne lovs regler finder alene anvendelse på rettens pleje ved de almindelige domstole, medmindre andet er bestemt i denne eller anden lov.

Stk. 3. Militære straffesager behandles efter militær retsplejelov.

§ 1 a. Den Særlige Klageret behandler og påkender:

- 1) begæringer om genoptagelse af en straffesag, jf. kapitel 86,
- 2) kæremål vedrørende udelukkelse af en forsvarer, jf. § 737,
- 3) klager, der henvises efter § 48,
- 4) sager om suspension, disciplinærforfølgning og afsked på grund af sygdom i de i §§ 49, 49 a, 50 og 55 nævnte tilfælde,
- 5) sager efter § 54 a om afsked og ændring af tjenestested og
- 6) sager om afsættelse af medlemmer af Domstolsstyrelsens bestyrelse, jf. § 6, stk. 3, i lov om Domstolsstyrelsen.

Stk. 2. Klageretten består af 3 medlemmer, der efter indstilling af justitsministeren beskikkes af kongen for en periode på 10 år. Rettens medlemmer kan kun afsættes ved dom. Et medlem udtræder, når betingelserne for medlemmets beskikkelse bortfalder. Genbeskikkelse kan ikke finde sted.

Stk. 3. De tre medlemmer skal være en højesteretsdommer (klagerettens formand), en landsdommer og en byretsdommer. Beskikkelsen sker efter indstilling til justitsministeren fra henholdsvis Højesteret, landsretterne og Den Danske Dommerforening.

Stk. 4. I sager om genoptagelse af en straffesag og i kæremål vedrørende udelukkelse af en forsvarer tiltrædes retten desuden af to personer, hvoraf den ene skal være advokat og udpeges efter indstilling fra Advokatrådet, mens den anden skal være universitetslærer i retsvidenskab eller anden jurist med særlig videnskabelig uddannelse. Stk. 2 finder tilsvarende anvendelse på beskikkelsen af disse medlemmer, deres afgang m.v. Beskikkelsen ophører senest ved udgangen af den måned, hvori den pågældende fylder 70 år.

Stk. 5. For hvert af rettens medlemmer beskikker kongen efter tilsvarende regler som for vedkommende medlem en første- og andensuppleant. Suppleanterne tiltræder om nødvendigt retten, således at førstesuppleanten går forud for andensuppleanten.

Stk. 6. Klagerettens sekretariatsopgaver udføres af Højesteret efter aftale mellem Højesterets præsident og klagerettens formand.

§ 2. Højesteret er øverste domstol for hele riget. Den har sit sæde i København og består af en præsident og 15 andre højesteretsdommere.

Stk. 2. Præsidenten er ansvarlig for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. Præsidenten skal herunder sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og skal tage de fornødne initiativer til sikring heraf.

Stk. 3. I præsidentens sted træder i fornødent fald den efter embedsalder ældste af rettens tilstedeværende dommere.

§ 3. I afgørelsen af sager ved Højesteret deltager, medmindre andet er bestemt, mindst 5 dommere. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens medlemmer bestemmelse om sagernes fordeling mellem dommerne og om sagernes administrative behandling. Er i en sag det nød-

vendige antal højesteretsdommere ikke til rådighed, kan præsidenten tilkalde en eller flere landsdommere til at deltage i sagens behandling.

Stk. 2. Når præsidenten ikke deltager i behandlingen af en sag, beklædes formandspladsen af den dommer, præsidenten efter forhandling med rettens medlemmer udpeger dertil.

Stk. 3. Efter rettens nærmere bestemmelse kan følgende afgørelser træffes af udvalg, der består af mindst 3 dommere, og som sammensættes af præsidenten efter forhandling med rettens medlemmer:

- 1) beslutninger og kendelser, der ikke træffes under hovedforhandlingen i domssager,
- 2) i borgerlige sager domme, hvorved anke afvises, domme i sager, hvor indstævnte møder uden at rejse indsigelse, og domme, hvorved der alene tages stilling til spørgsmål om sagsomkostninger, og
- 3) domme i kæresager.

Stk. 4. I det omfang retten finder det formålstjenligt, kan et enkelt af medlemmerne handle på udvalgets vegne. I vedtagelsen af domme og kendelser, bortset fra kendelser om afvisning af kæremål, skal dog alle udvalgets medlemmer deltage.

§ 4. Fuldmægtige ved Højesteret kan optage bevis, i det omfang Højesteret bestemmer det, jf. § 340, stk. 3.

Stk. 2. For at kunne give møde for andre under bevisoptagelse efter stk. 1 skal en advokat have møderet for Højesteret, jf. § 134.

Stk. 3. Klage over afgørelser truffet under bevisoptagelse efter stk. 1 fremsættes over for Højesteret. Fristen for klage er 2 uger efter, at afgørelsen er truffet. Afgørelse af klagen sker ved kendelse.

§ 5. Der skal være to landsretter: Østre Landsret og Vestre Landsret. Under Østre Landsret hører Øerne, og under Vestre Landsret hører Jylland.

Stk. 2. Østre Landsret, der har sit sæde i København, består af en præsident og 60 andre landsdommere. Vestre Landsret, der har sit sæde i Viborg, består af en præsident og 38 andre landsdommere.

Stk. 3. Præsidenten er ansvarlig for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. Præsidenten skal herunder sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og skal tage de fornødne initiativer til sikring heraf.

Stk. 4. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om, hvem af disse der skal fungere som præsident under dennes fravær eller forfald.

§ 6. Landsretternes domsmyndighed omfatter dels behandling og påkendelse i 1. instans af retssager i det omfang, som bestemmes ved reglerne i denne lov, dels prøvelse i 2. instans af byretternes behandlinger og afgørelser overensstemmende med de nævnte regler. Endvidere kan kære rejses for landsretten over byrettens afgørelser vedrørende de i § 11, stk. 2, nr. 2 og 4, omhandlede forhold og over Tinglysningens afgørelser.

§ 7. I afgørelsen af sager ved landsretterne deltager, medmindre andet er bestemt, mindst 3 dommere. Uden for hovedforhandlingen kan dog en enkelt dommer handle på rettens vegne. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om sagernes fordeling mellem dommerne og om sagernes administrative behandling.

Stk. 2. Når rettens præsident ikke deltager i behandlingen af en sag, beklædes formandspladsen af den af rettens dommere, som præsidenten har beskikket dertil. Sådant beskikkelse sker for et år ad gangen og kan fornys. I fornødent fald træder den efter embedsalder ældste af de dommere, af hvilke retten dannes, i formandens sted.

Stk. 3. I nævningsager og domsmandssager deltager 3 landsdommere. I nævningsager deltager 9 nævninger. I domsmandssager tiltrædes landsretten af 3 domsmænd.

Stk. 4. Hvis hovedforhandlingen i en nævninge- eller domsmandssag antages at ville blive af længere varighed, kan rettens præsident efter indstilling fra rettens formand bestemme, at suppleanter for landsdommerne og nævningerne eller domsmændene skal overvære hovedforhandlingen. Suppleanterne deltager ikke i rettens rådslagninger og afstemninger, men kan efter retsformandens bestemmelse overvære disse. I øvrigt finder reglerne om nævninger og domsmænd tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse. En suppleant tiltræder retten, hvis en af landsdommerne, nævningerne eller domsmændene bliver forhindret i at medvirke ved sagens behandling og pådømmelse.

§ 8. Landsretten har hovedtingsted på det sted, hvor den har sit sæde.

Stk. 2. Hovedforhandling i nævningsager og domsmandssager foregår endvidere på andre af Domstolsstyrelsen dertil fastsatte tingsteder i landsretskredsen. Domstolsstyrelsen bestemmer, hvilke dele af landsretskredsen der skal henlægges til hvert af disse tingsteder.

Stk. 3. Retten kan bestemme, at retten skal sættes uden for det sædvanlige tingsted, herunder også uden for landsretskredsen, når det findes hensigtsmæssigt af hensyn til sagens oplysning.

Stk. 4. Retten kan endvidere bestemme, at retten skal sættes uden for det sædvanlige tingsted, herunder undtagelsesvis også uden for landsretskredsen, når det findes hensigtsmæssigt af hensyn til sagens behandling inden for rimelig tid eller af andre særlige grunde.

Stk. 5. Inden retten i medfør af stk. 4 træffer afgørelse om, hvorvidt en sag skal behandles uden for landsretskredsen, skal parterne have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet.

§ 9. Landet inddeles i 22 retskredse. Justitsministeren kan foretage forandringer i retskredsenes område, medmindre forandringen indebærer oprettelse eller nedlæggelse af en retskreds.

Stk. 2. Københavns Byret består af en præsident og mindst 37 andre dommere.

Stk. 3. Retten på Frederiksberg består af en præsident og mindst 15 andre dommere.

Stk. 4. Retten på Fyn og retten i Glostrup består af en præsident og mindst 12 andre dommere.

Stk. 5. Retten i Århus består af en præsident og mindst 9 andre dommere.

Stk. 6. Retten i Aalborg består af en præsident og mindst 8 andre dommere.

Stk. 7. Retterne i Holstebro, Sønderborg og Næstved består af en præsident og mindst 7 andre

dommere.

Stk. 8. Retterne i Randers, Horsens, Kolding, Esbjerg, Roskilde og Lyngby består af en præsident og mindst 6 andre dommere.

Stk. 9. Retterne i Hjørring, Viborg, Nykøbing Falster, Holbæk, Hillerød og Helsingør består af en præsident og mindst 5 andre dommere.

Stk. 10. Retten på Bornholm består af én dommer.

Stk. 11. Ud over det antal dommere, der er nævnt i stk. 2-10, udnævnes yderligere 25 dommere ved byretterne. Der kan højst udnævnes yderligere 4 dommere ved Københavns Byret, yderligere 3 dommere ved hver af de retter, der er nævnt i stk. 3 og 4, og yderligere 2 dommere ved hver af de retter, der er nævnt i stk. 5-9. Ved ledighed i en dommerstilling ved en ret, hvor der er udnævnt en eller flere yderligere dommere, bestemmer Domstolsstyrelsen, ved hvilken ret stillingen skal placeres.

§ 10. Byrettens præsident (på Bornholm dommeren) er ansvarlig for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. Præsidenten (dommeren) skal herunder sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og skal tage de fornødne initiativer til sikring heraf.

Stk. 2. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om, hvem af disse der skal fungere som præsident under dennes fravær eller forfald.

§ 11. Byrettens virkekreds omfatter behandling og påkendelse af retssager i 1. instans og foretagelse af retshandlinger i det omfang, som bestemmes ved reglerne i denne lov.

Stk. 2. Til byretternes virkekreds hører uden for den egentlige retspleje, hvortil også regnes skifteforvaltning og foged- og auktionsforretninger:

- 1) opkrævning af retsafgifter og regnskabsaflæggelse herfor,
- 2) udmeldelse af syns- og skønsmænd uden for retsplejen, for så vidt den ikke kan ske af øvrigheden,
- 3) retshjælpsforretninger og
- 4) notarialforretninger.

Stk. 3. Justitsministeren fastsætter regler om notarialforretninger.

Stk. 4. Skifteretten vejleder om betingelserne for og fremgangsmåden ved indgivelse af ansøgning om gældssanering.

§ 12. I afgørelsen af sager ved byretterne deltager, medmindre andet er bestemt, én dommer. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om sagernes fordeling mellem dommerne og om sagernes administrative behandling.

Stk. 2. Hvis flere deltager i afgørelsen af sagen, beklædes formandspladsen af den af rettens dommere, som præsidenten har beskikket dertil. I fornødent fald træder den efter embedsalder ældste af de dommere, af hvilke retten dannes, i formandens sted. Uden for hovedforhandlingen kan en enkelt dommer handle på rettens vegne.

Stk. 3. I borgerlige sager kan retten bestemme, at tre dommere skal deltage i afgørelsen af sagen, hvis:

- 1) sagen er af principiel karakter,
- 2) sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne,
- 3) sagen frembyder særlig omfattende eller vanskelige retlige eller bevismæssige spørgsmål, eller
- 4) sagens særlige karakter i øvrigt undtagelsesvis gør kollegial behandling påkrævet.

Stk. 4. Før retten træffer afgørelse efter stk. 3, skal parterne have adgang til at udtale sig om spørgsmålet. Afgørelsen træffes ved kendelse. En kendelse om, at der skal deltage tre dommere, kan ikke indbringes for højere ret.

Stk. 5. I nævningsager deltager 3 dommere og 6 nævninger.

Stk. 6. I domsmandssager tiltrædes retten af 2 domsmænd.

Stk. 7. Hvis hovedforhandlingen i en nævninge- eller domsmandssag antages at ville blive af længere varighed, kan rettens præsident efter indstilling fra rettens formand bestemme, at suppleanter for dommeren eller dommerne og nævningerne eller domsmændene skal overvære hovedforhandlingen. For så vidt angår retten på Bornholm træffes bestemmelsen af Østre Landsrets præsident efter indstilling fra dommeren. Suppleanterne deltager ikke i rettens rådslagninger og afstemninger, men kan efter retsformandens bestemmelse overvære disse. I øvrigt finder reglerne om nævninger og domsmænd tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse. En suppleant tiltræder retten, hvis en af dommerne, nævningerne eller domsmændene bliver forhindret i at medvirke ved sagens behandling og pådømmelse.

§ 13. Domstolsstyrelsen fastsætter efter forhandling med den enkelte byretspræsident (på Bornholm dommeren) tingstederne for byretterne.

Stk. 2. Retten kan bestemme, at retten skal sættes uden for det sædvanlige tingsted, herunder også uden for retskredsen, når det findes hensigtsmæssigt af hensyn til sagens oplysning.

Stk. 3. Retten kan endvidere bestemme, at retten skal sættes uden for det sædvanlige tingsted, herunder undtagelsesvis også uden for retskredsen, når det findes hensigtsmæssigt af hensyn til sagens behandling inden for rimelig tid eller af andre særlige grunde.

Stk. 4. Inden retten i medfør af stk. 3 træffer afgørelse om, hvorvidt en sag skal behandles uden for retskredsen, skal parterne have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet.

§ 14. Handelsretten, der har sit sæde i København, består af en præsident, to vicepræsidenter og to andre dommere samt et antal sagkyndige medlemmer.

Stk. 2. Præsidenten er ansvarlig for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. Præsidenten skal herunder sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og skal tage de fornødne initiativer til sikring heraf.

Stk. 3. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om, hvem af disse der skal fungere som præsident under dennes fravær eller forfald.

§ 15. Handelsrettens domsmyndighed omfatter behandling og påkendelse i 1. instans af retssager i det omfang, som følger af §§ 225 og 227.

Stk. 2. Til Handelsrettens virkekreds hører endvidere:

- 1) forbudssager om EF-varemærker, jf. varemærkelovens §§ 43 c og 43 d,
- 2) forbudssager om EF-design, jf. designlovens § 43,
- 3) sager om begrænsningsfonde, jf. sølovens kapitel 12, og
- 4) behandling af anmeldelser om betalingsstandsning og begæringer om konkurs, akkordforhandling eller gældssanering i de områder, der er henlagt under Københavns Byret, retten på Frederiksberg og retterne i Glostrup og Lyngby, jf. konkurslovens § 4.

§ 16. I afgørelsen af sager ved Handelsretten deltager, medmindre andet er bestemt, én dommer. Præsidenten træffer efter forhandling med rettens øvrige dommere bestemmelse om sagernes fordeling mellem dommerne og om sagernes administrative behandling. Reglerne i § 12, stk. 2, 3. pkt., og stk. 3 og 4, finder tilsvarende anvendelse i sager ved Handelsretten.

Stk. 2. Når rettens præsident ikke deltager i behandlingen af en sag, beklædes formandspladsen af den af rettens dommere, som præsidenten har beskikket dertil. I fornødent fald træder den efter embedslder ældste af de dommere, af hvilke retten dannes, i formandens sted.

Stk. 3. Retten tiltrædes under hovedforhandlingen i borgerlige sager af to sagkyndige medlemmer. Retten kan tilkalde de sagkyndige medlemmer til retsmøder uden for hovedforhandlingen, når den finder særlig anledning hertil, herunder navnlig i tilfælde af afhøring af parter eller vidner, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt.

Stk. 4. Ved afgørelse af tvister i konkursboer kan retten tilkalde to sagkyndige medlemmer.

Stk. 5. Sager om nedlæggelse af forbud vedrørende EF-varemærker, jf. varemærkelovens §§ 43 c og 43 d, eller EF-design, jf. designlovens § 43, behandles uden tilkaldelse af sagkyndige medlemmer.

Stk. 6. Retten kan i alle sager tilkalde fire sagkyndige medlemmer i stedet for to, når sagens karakter taler derfor.

§ 17. Handelsretten har hovedtingsted på det sted, hvor den har sit sæde.

Stk. 2. Domstolsstyrelsen træffer efter forhandling med Handelsrettens præsident bestemmelse om et eller flere yderligere tingsteder for Handelsretten. Domstolsstyrelsen bestemmer, hvilke dele af landet der skal henlægges til hvert af disse tingsteder.

Stk. 3. En sag behandles ved tingstedet for det område, hvor sagen kunne være anlagt i medfør af kapitel 22, jf. dog stk. 4-6.

Stk. 4. Handelsretten kan bestemme, at retten skal sættes uden for det sædvanlige tingsted, herunder også uden for det til tingstedet henlagte område, når det findes hensigtsmæssigt af hensyn til sagens oplysning.

Stk. 5. Handelsretten kan endvidere bestemme, at retten skal sættes uden for det sædvanlige tingsted, herunder undtagelsesvis også uden for det til tingstedet henlagte område, når det findes

hensigtsmæssigt af hensyn til sagens behandling inden for rimelig tid eller af andre særlige grunde.

Stk. 6. Inden Handelsretten i medfør af stk. 5 træffer afgørelse om, hvorvidt en sag skal behandles uden for det til tingstedet henlagte område, skal parterne have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet.

§ 18. Tinglysningensretten, der har sit sæde i *, består af en præsident, der har ansvaret for tinglysningen.

Stk. 2. Præsidenten er endvidere ansvarlig for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold, der er henlagt til embedet. Præsidenten skal herunder sørge for en forsvarlig og hensigtsmæssig drift af embedet og skal tage de fornødne initiativer til sikring heraf.

Stk. 3. Tinglysningensretten varetager tinglysningen for hele landet.

§ 19. Fuldmægtige ved byretterne, Handelsretten og Tinglysningensretten kan behandle sager, der hører under vedkommende ret, i det omfang rettens præsident (på Bornholm dommeren) bestemmer det.

Stk. 2. Domstolsstyrelsen fastsætter regler for fuldmægtiges uddannelse ved byretterne, Handelsretten og Tinglysningensretten.

Stk. 3. Ved byretterne og Handelsretten kan rettens præsident (på Bornholm dommeren) meddele andre personer bemyndigelse til at træffe afgørelser efter § 350, stk. 2, og § 477 d, stk. 2, og at udføre foged-, skifte- og notarialforretninger samt faderskabssager, hvis der ikke skal træffes afgørelse i tvistigheder. Personer, der er bemyndiget til at udføre fogedforretninger, kan dog efter præsidentens (dommerens) nærmere bestemmelse træffe afgørelser efter § 490, § 494, stk. 2 og 3, og § 525.

Stk. 4. Ved Tinglysningensretten kan præsidenten meddele andre personer bemyndigelse til at udføre tinglysningensforretninger.

§ 20. I borgerlige sager i 1. instans, der behandles ved byretten eller landsretten, kan retten bestemme, at retten under hovedforhandlingen skal tiltrædes af to sagkyndige medlemmer, hvis fagkundskab skønnes at være af betydning for sagen.

Stk. 2. I ankesager i landsretten, der i 1. instans er behandlet under medvirken af sagkyndige i medfør af stk. 1, kan retten bestemme, at retten under hovedforhandlingen skal tiltrædes af to sagkyndige medlemmer.

Stk. 3. Før retten træffer afgørelse efter stk. 1 eller 2, skal parterne have adgang til at udtale sig om spørgsmålet. Afgørelsen træffes ved kendelse. En kendelse om, at retten skal tiltrædes af sagkyndige, kan ikke indbringes for højere ret.

Stk. 4. Når der er truffet bestemmelse om medvirken af sagkyndige efter stk. 1 eller 2, kan retten tilkalde de sagkyndige til retsmøder uden for hovedforhandlingen, når den finder særlig anledning hertil, herunder navnlig i tilfælde af afhøring af parter eller vidner, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt.

Stk. 5. Reglerne i stk. 1-4 gælder ikke for de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b og 44 omhandlede sager.

§ 20 a. Under behandling i byretten eller landsretten af tvister i konkursboer kan sagkyndige tilkaldes efter reglerne i § 20.

§ 20 b. I straffesager i byretten, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning, tiltrædes retten under hovedforhandlingen af to sagkyndige medlemmer. Retten kan tilkalde de sagkyndige til retsmøder uden for hovedforhandlingen, når den finder særlig anledning hertil. Tilkaldelse af sagkyndige er dog ikke nødvendig i straffesager, som fremmes til dom uden udfærdigelse af anklageskrift i medfør af § 831, eller i sager, som afgøres ved dom i henhold til § 897, stk. 1, eller § 898, stk. 1, eller sluttes i henhold til § 899 eller § 900. Sagkyndige deltager ikke i nævningesager.

Stk. 2. I ankesager i landsretten, der i byretten er behandlet under medvirken af sagkyndige i medfør af stk. 1, tiltrædes retten under hovedforhandlingen af to sagkyndige medlemmer. Det samme gælder ankesager i landsretten, hvor tilkaldelse af sagkyndige i byretten er undladt i medfør af stk. 1, 3. pkt.

Stk. 3. Under afgivelse af søforklaring tiltrædes byretten af to sagkyndige medlemmer.”

4. § 28, *stk. 1 og 2*, ophæves.

Stk. 3 bliver herefter stk. 1.

5. I § 31 b, *1. pkt.*, og § 41 c, *stk. 1*, ændres ”§§ 387 og 927 b og § 928 a, stk. 2 og 3” til: ”§§ 366, 387, 850 og 878”.

6. I § 32, *stk. 3, 1. pkt.*, ændres ”eller den dommer, der varetager rettens administration,” til: ”(på Bornholm dommeren)”.

7. Efter § 32 b indsættes:

”§ 32 c. Når retten i medfør af denne lov har tilladt, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation, anses den pågældende som deltager i retsmødet på samme måde som ved fremmøde i retten. Dette gælder dog ikke i de i § 760, stk. 2, og § 764, stk. 2, nævnte tilfælde.

§ 32 d. Skal nogen afgive forklaring i et retsmøde, må en part eller rettergangsfuldmægtig, der ikke er advokat, kun deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation med billede, såfremt fremgangsmåden i § 192 følges, eller den pågældende er ledsaget af en advokat.”

8. § 33, *stk. 2*, affattes således:

”Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om gennemførelsen af billed- og lydoptagelse, jf. § 186, stk. 3, og om opbevaring og sletning af sådanne optagelser.”

9. I § 34, stk. 2, nr. 2, indsættes efter ”domsmænd,”: ”sagkyndige retsmedlemmer,”.

10. I § 39, stk. 1, 2. pkt., ændres ”genpart, der bekræftes af justitssekretæren eller, hvor sådan ikke er ansat, af dommeren” til: ”kopi, der bekræftes af retten”.

11. I § 39, stk. 1, 3. pkt., ændres ”genpart” til: ”kopi” og ”præsidenten eller ved byretterne uden for København på dommeren” til: ”retten, dog ved Højesteret på præsidenten”.

12. § 40 ophæves.

13. I § 41 c, stk. 2, ændres ”, jf. § 356 a” til: ”eller sammenfattende processkrifter, jf. § 357, stk. 1 og 2”.

14. I § 41 f, stk. 3, 1. pkt., § 694, stk. 3, 1. pkt., § 729 b, stk. 2, 3. pkt., og § 741 c, stk. 1, 5. pkt., ændres ”§ 922” til: ”§ 831”.

15. I overskriften til kapitel 4, og § 66, stk. 1, 1. pkt., udgår ”justitssekretærer,”.

16. I § 42, stk. 2, udgår ” – bortset fra Sø- og Handelsretten i København, jf. § 9 – ”.

17. I § 42, stk. 4, ændres ”eller Sø- og Handelsretten” til: ”, Handelsretten eller Tinglysningsretten”.

18. I § 43 a, stk. 1, nr. 3, § 57, stk. 1, 2. pkt., § 133, stk. 3, og § 392, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt., udgår ”Sø- og”.

19. I § 43 a, stk. 1, nr. 4, udgår ”, administrerende byretsdommer”.

20. I § 43 a, stk. 1, indsættes efter nr. 4 som nyt nummer:

”5) præsident i Tinglysningsretten,”

Nr. 5 og 6 bliver herefter nr. 6 og 7.

21. I § 44 a, stk. 4, ændres ”(den administrerende dommer) for vedkommende ret eller for retspræsidenters, administrerende dommeres og enkeltdommeres” til: ”for vedkommende ret eller for retspræsidenters og dommeren ved retten på Bornholms”.

22. I § 44 c, stk. 1, ændres ”§ 4 og §§ 15-17” til: ”§§ 5 og 9”.

23. § 45, stk. 2 og 3, affattes således:

”Stk. 2. Beskikkelse efter stk. 1 kan uden ansøgning kun meddeles dommere eller fuldmægtige i en tilstødende retskreds inden for landsretskredsen. Beskikkelse som yderligere dommer ved retten på Bornholm kan uden ansøgning meddeles dommere og fuldmægtige ved Københavns Byret. Beskikkelse kan uden ansøgning kun meddeles for et tidsrum af højst tre måneder for den enkelte dommer eller fuldmægtig. Beskikkelse til tjeneste ved en bestemt byret kan i intet tilfælde meddeles ud over et tidsrum af to år.

Stk. 3. Sker beskikkelsen ved retten på Bornholm, træffer Østre Landsrets præsident efter forhandling med dommeren bestemmelse om, hvilke forretninger der skal varetages af den midlertidigt beskikkede dommer.”

24. § 48, *stk. 2*, affattes således:

”Stk. 2. Sager efter stk. 1 behandles af rettens præsident. For så vidt angår dommeren ved retten på Bornholm og præsidenterne for byretterne, landsretterne, Handelsretten og Tinglysningsretten behandles sager efter stk. 1 dog af præsidenten for den nærmeste overordnede ret.”

25. I § 52, *stk. 1*, og § 54, *stk. 1*, ændres ”Justitssekretærer og fuldmægtige” til: ”Fuldmægtige”.

26. I § 53 udgår ”en justitssekretær eller” og ”(administrerende dommer)”.

27. I § 54, *stk. 2, 2. pkt.*, udgår ”justitssekretær eller”.

28. I § 54 a, *stk. 1, 1. pkt.*, udgår ”en justitssekretær eller”.

29. I § 55 ændres ”justitssekretærer og fuldmægtige samt” til: ”fuldmægtige og”.

30. § 57, *stk. 1, 1. pkt.*, affattes således:

”I hver retskreds samt ved landsretterne og Handelsretten beskikkes det fornødne antal stævningmænd af vedkommende præsident (på Bornholm af dommeren).”

31. I § 58, *stk. 2, 1. pkt.*, ændres ”eller byretsdommer” til: ”(på Bornholm dommeren)”.

32. § 60, *stk. 1, nr. 5*, ændres ”domsmand.” til: ”domsmand, eller”.

33. I § 60, *stk. 1*, indsættes som *nr. 6*:

”6) har deltaget som dommer, domsmand, nævning eller sagkyndig under den tidligere hovedforhandling i en straffesag, der er hjemvist efter § 929 eller genoptaget efter §§ 976 eller 977.”

34. I § 60, *stk. 2, 2. pkt.*, og *stk. 3, 2. pkt.*, ændres ”§ 922 eller § 923” til: ”§ 831”.

35. § 68 affattes således:

”§ 68. For hver landsretsnevningekreds vælges for et tidsrum af 4 år regnet fra en 1. januar et antal personer, der må anses egnede til at virke som nævninger eller domsmænd. Listerne over disse personer benævnes grundlister. For hver landsretsnevningekreds dannes en nævninge- og domsmandsliste ved lodtrækning blandt de personer, der er opført på grundlisterne. På samme måde dannes en nævninge- og domsmandsliste for hver byret, der ligger i landsretsnevningekredsen.

Stk. 2. Ved landsretsnevningekreds forstås den del af en landsretskreds, som i henhold til § 8, stk. 1 og 2, er henlagt til samme landsretstingsted.”

36. § 71, nr. 6, affattes således:

”6) sagkyndige, der er beskikket efter § 92 i denne lov eller efter § 172 i lov om social service, og lægdommere ved boligretterne,”

37. I § 74, stk. 2, indsættes efter ”Byrettens”: ”nævninge- og”.

38. I § 74, stk. 3, ændres ”nævningekreds” til: ”landsretsnevningekreds” og ”nævningekredsen” til: ”landsretsnevningekredsen”.

39. § 78, 1. pkt., affattes således:

”Landsrettens præsident fastsætter antallet af nævninger og domsmænd, der skal udtages efter § 74.”

40. I § 79, stk. 1, ændres ”vedkommende retsformand” til: ”ved landsretten retsformanden og ved byretterne præsidenten (på Bornholm dommeren)”.

41. I § 79 indsættes som *stk. 3*:

”*Stk. 3.* Træffer landsretten i medfør af § 8, stk. 4, bestemmelse om, at en sag skal behandles uden for landsretsnevningekredsen, kan landsretten bestemme, at nævningerne skal udtages af nævninge- og domsmandslisten for den landsretsnevningekreds, hvor sagen skal behandles. Træffer byretten i medfør af § 13, stk. 3, bestemmelse om, at en sag skal behandles uden for retskredsen, kan byretten bestemme, at nævninger skal udtages af nævninge- og domsmandslisten for den retskreds, hvor sagen skal behandles. Inden der træffes afgørelse i medfør af 1. og 2. pkt., skal parterne have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet.”

42. § 81, stk. 1, ophæves, og i stedet indsættes:

”§ 81. Når en nævningesag skal behandles ved byretten, har anklagemyndigheden og tiltalte

ret til uden angivelse af grund hver at udskyde 1 nævning, i sager angående politiske overtrædelser dog 2 nævninger.

Stk. 2. Når en nævningesag skal behandles ved landsretten, har anklagemyndigheden og tiltalte ret til uden angivelse af grund hver at udskyde 2 nævninger, i sager angående politiske overtrædelser dog 3 nævninger.

Stk. 3. Anklagemyndigheden og tiltalte kan helt eller delvist give afkald på deres udskydningsret efter stk. 1 og 2.”

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 4 og 5.

43. Efter § 86 indsættes:

”§ 86 a. Inden nævningen deltager i behandlingen af en straffesag, forelægger retsformanden nævningen en erklæring til underskrift, hvori den pågældende på ære og samvittighed lover som nævning opmærksomt at følge forhandlingerne i retten og dømme således, som den pågældende finder rigtigt efter loven og beviserne i sagen. Endvidere gælder § 66, stk. 2.

§ 86 b. Nævninger deltager i afgørelsen af skyldsspørgsmålet, jf. § 891, og i fastsættelsen af sanktionen, jf. § 894, men deltager ikke i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen.”

44. § 88, *stk. 1* og *2*, ophæves, og i stedet indsættes:

”§ 88. Bestemmelsen i § 79 finder tilsvarende anvendelse ved udtagelse af domsmænd for de enkelte sager.”

Stk. 3 bliver herefter stk. 2.

45. I § 90 ændres ”§§ 83-87” til: ”§§ 83-86 a og 87”.

46. § 91, *stk. 1*, ophæves.

Stk. 2 og stk. 3 bliver herefter stk. 1 og stk. 2.

47. *Kapitel 9 b* affattes således:

”Kapitel 9 b

§ 92. For hver landsretskreds beskikker landsrettens præsident for et tidsrum af 4 år et antal sagkyndige til at deltage i behandlingen af de i §§ 20-20 b nævnte sager. Præsidenten for Handelsretten beskikker på tilsvarende måde at antal sagkyndige til at deltage i behandlingen af de i § 16 nævnte sager.

§ 93. Beskikkelse af de i § 92 nævnte sagkyndige foretages efter indstilling af de organisatio-

ner, som justitsministeren godkender hertil.

Stk. 2. Præsidenten kan i begrænset omfang udpege sagkyndige, der ikke er indstillet af de i stk. 1 nævnte organisationer.

Stk. 3. Antallet af sagkyndige og deres fordeling efter faggrupper fastsættes af præsidenten.

Stk. 4. De, der beskikkes, skal være i besiddelse af indgående og tidssvarende praktisk kendskab til vedkommende sagsområde, have dansk indfødsret, ikke være fyldt 70 år, være uberygtede og ikke være umyndige, under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under samværgemål efter værgemålslovens § 7, og deres bo må ikke være under konkursbehandling. De skal endvidere have fast bopæl eller forretningssted inden for det område, for hvilket de skal beskikkes. Ophører nogen af de nævnte betingelser at være opfyldt, tilbagekaldes beskikkelsen. De, der inden for det tidsrum, for hvilket beskikkelsen gælder, fylder 70 år, afgår ved udgangen af det år, i hvilket de fylder 70 år.

Stk. 5. Personer, der er fyldt 65 år eller kan anføre anden rimelig fritagelsesgrund, eller som har været beskikket for mindre end 4 år siden, kan begære sig fritaget for at blive beskikket.

Stk. 6. De sagkyndige skal inden tiltrædelsen af hvervet afgive en erklæring, hvori de på ære og samvittighed lover at udføre hvervet med upartiskhed og omhu.

Stk. 7. Domstolsstyrelsen fastsætter regler om vederlag og rejsegodtgørelse til sagkyndige retsmedlemmer.

§ 94. Retsformanden udtager de sagkyndige for den enkelte sag, således at den særlige sagkundskab, som i det foreliggende tilfælde anses for nødvendig, er repræsenteret. I sager, der opstår af ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, skal halvdelen af de sagkyndige være beskikket efter indstilling fra arbejdsgiverorganisationer og halvdelen efter indstilling fra lønmodtagerorganisationer. I sager vedrørende lov om markedsføring eller lov om visse betalingsmidler, der behandles ved Handelsretten, skal halvdelen af de sagkyndige være beskikket efter indstilling fra organisationer, der repræsenterer erhvervsdrivende, og halvdelen efter indstilling fra organisationer, der repræsenterer forbrugere.

Stk. 2. I særlige tilfælde kan der udtages sagkyndige, der er beskikket for et af de øvrige områder.

Stk. 3. Retsformanden kan undtagelsesvis udtage sagkyndige, der ikke er beskikket i medfør af § 92, hvis det er påkrævet for at kunne inddrage den særlige sagkundskab, som i det foreliggende tilfælde anses for nødvendig. De pågældende skal opfylde betingelserne i § 93, stk. 4, 1. pkt. § 93, stk. 6 og 7, finder tilsvarende anvendelse. Før retsformanden træffer afgørelse efter 1. pkt., skal parterne have adgang til at udtale sig om spørgsmålet. Afgørelsen, der træffes ved kendelse, kan ikke indbringes for højere ret.”

48. I § 100, stk. 2, udgår ”i en enkelt sag”.

49. I § 101, stk. 1, indsættes som 2. pkt.:

”Statsadvokaterne varetager endvidere udførelsen af straffesager, der behandles ved byretten under medvirken af nævninger eller under medvirken af domsmænd som følge af tiltaltes beslutning efter § 687.”

50. § 103, stk. 2, affattes således:

”Stk. 2. Rigsadvokaten beskikker de fornødne juridiske medhjælpere for statsadvokaterne ved udførelsen af straffesager for landsretten og af straffesager, der behandles ved byretten under medvirken af nævninger eller under medvirken af domsmænd som følge af tiltaltes beslutning efter § 687.”

51. I § 104, stk. 1, ændres ”og Sø- og Handelsretten” til: ”jf. dog § 101, stk. 1, og § 103, stk. 2”.

52. I § 104, stk. 2, udgår ”eller Sø- og Handelsretten”.

53. § 105 affattes således:

”§ 105. Rigsadvokaten, statsadvokaterne samt de personer, der er antaget til bistand for disse eller for en politidirektør ved den retlige behandling af straffesager, skal have bestået juridisk kandidateksamen. Rigsadvokaten og statsadvokaterne skal i reglen opfylde betingelserne for at blive beskikket som advokat med hensyn til forudgående praktisk virksomhed, jf. § 119.

Stk. 2. Medhjælpere for en statsadvokat og de, der bemyndiges til at virke som anklager ved Højesteret, landsretten eller byretten efter reglerne i § 100, stk. 2, § 103, stk. 3, eller § 104, stk. 2, skal opfylde betingelserne i stk. 1.

Stk. 3. Rigsadvokaten kan beskikke Forbrugerombudsmanden og ansatte i Forbrugerstyrelsen til at udføre tiltale for byretten i sager vedrørende lov om markedsføring.”

54. Kapitel 11 affattes således:

”Kapitel 11

§ 108. Justitsministeren er politiets øverste foresatte og udøver sin beføjelse gennem rigspoliti-
tichefen og politidirektørerne. Rigspoliti-
tichefen drøfter politiets virksomhed med politidirektø-
rerne (”koncernledelsen”).

§ 109. Rigspoliti-
tichefen har ansvar for politiets virksomhed i hele landet. Rigspoliti-
tichefen fører tilsyn med politidirektørerne.

Stk. 2. Rigspoliti-
tichefens afgørelser i klagesager over afgørelser truffet af politidirektørerne
kan ikke påklages til justitsministeren.

Stk. 3. Rigspoliti-
tichefens afgørelser i 1. instans i ansættelses- og personalesager kan ikke på-
klages til justitsministeren. Det gælder dog ikke afgørelser i disciplinærsager og i andre sager,
hvor der er truffet afgørelse om afsked, samt i sager om aktindsigt i ansættelses- og personalesa-

ger.

Stk. 4. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at politidirektørernes afgørelser om nærmere angivne spørgsmål ikke påklages til rigspolitichefen.

§ 110. Landet inddeles i 12 politikredse. Justitsministeren kan foretage forandringer i politikredsenes område, medmindre forandringen indebærer oprettelse eller nedlæggelse af en politikreds.

Stk. 2. Hver politikreds ledes af en politidirektør, der har ansvar for politiets virksomhed i politikredsen.

Stk. 3. I politidirektørens fravær har vicepolitidirektøren den øverste ledelse af politiet i politikredsen.

§ 111. I hver politikreds oprettes et kredsråd vedrørende politiets virksomhed.

Stk. 2. Kredsrådet består af politidirektøren og borgmestrene i de kommuner, som politikredsen omfatter, jf. dog stk. 3 og 4.

Stk. 3. Bornholms Kommune repræsenteres i kredsrådet af borgmesteren og 3 medlemmer valgt af og blandt kommunalbestyrelsens øvrige medlemmer.

Stk. 4. I kommuner med magistratsstyre eller en styreform med delt administrativ ledelse, jf. §§ 64 og 64 a i lov om kommunernes styrelse, kan kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt bestemme, at et magistratsmedlem henholdsvis en udvalgsformand er medlem i stedet for borgmesteren.

Stk. 5. Politidirektøren udpeger en stedfortræder for sig selv. Der vælges en stedfortræder for borgmesteren (magistratsmedlemmet eller udvalgsformanden) af og blandt kommunalbestyrelsens medlemmer. For hvert af Bornholms Kommunes medlemmer af kredsrådet vælges en stedfortræder af og blandt kommunalbestyrelsens medlemmer.

Stk. 6. Politidirektøren er formand for kredsrådet. Rådet vælger sin næstformand.

§ 112. Kredsrådet drøfter spørgsmål af almindelig karakter vedrørende politiets virksomhed og organisation i politikredsen samt spørgsmål vedrørende kriminalitetsudviklingen og samarbejdet mellem politiet og lokalsamfundet, herunder en lokal samarbejdsplan, jf. § 113.

Stk. 2. Politidirektøren afgiver hvert år en skriftlig redegørelse til kredsrådet vedrørende politiets virksomhed i politikredsen i det forløbne år.

Stk. 3. Ethvert medlem af kredsrådet kan forlange, at spørgsmål af fælles interesse for politiet og kommunerne i politikredsen drøftes i rådet.

Stk. 4. Kredsrådet kan afgive udtalelse om spørgsmål vedrørende politikredsens almindelige organisation og tilrettelæggelse af politiets virksomhed. Kredsrådet kan henstille til politidirektøren, at politiet for et begrænset tidsrum særligt skal lægge vægt på løsningen af bestemte opgaver med hensyn til opretholdelsen af sikkerhed, fred og orden i politikredsen.

Stk. 5. Kredsrådet skal virke for, at der gives befolkningen i politikredsen oplysning om politiets virksomhed.

Stk. 6. Kredsrådet holder møde mindst 4 gange årligt. Justitsministeren kan fastsætte nærmere regler om kredsrådets virksomhed og om omfanget af politidirektørens oplysningspligt over for rådet.

§ 113. Politidirektøren udarbejder hvert år en plan for samarbejdet mellem politiet og kommunerne, andre offentlige myndigheder, interesseorganisationer, foreninger m.v. i politikredsen. Samarbejdsplanen offentliggøres af politidirektøren efter forudgående drøftelse i kredsrådet.

§ 114. Politiet kan videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold til andre myndigheder, hvis videregivelsen må anses for nødvendig af hensyn til det kriminalitetsforebyggende samarbejde.

Stk. 2. I samme omfang som nævnt i stk. 1 kan en myndighed videregive oplysninger om enkeltpersoner til politiet og andre myndigheder, som indgår i det kriminalitetsforebyggende samarbejde. Oplysningerne må i forbindelse med det kriminalitetsforebyggende samarbejde ikke videregives med henblik på efterforskning af straffesager.

Stk. 3. Inddrages selvejende institutioner, der løser opgaver for det offentlige inden for social- og undervisningsområdet, i det kriminalitetsforebyggende samarbejde, kan der i samme omfang som nævnt i stk. 1 og 2 udveksles oplysninger mellem myndighederne og institutionerne.

Stk. 4. De myndigheder og institutioner, der indgår i et kriminalitetsforebyggende samarbejde, er ikke forpligtet til at videregive oplysninger efter stk. 1-3.

§ 115. Sognefogeder bistår politiet efter de hidtil gældende regler.”

55. I § 121, stk. 4, 1. pkt., § 139, stk. 3, 2. pkt., § 147 d, stk. 1, 1. pkt., § 147 e, stk. 1, 1. pkt., og stk. 3, 1. pkt., og § 147 f, stk. 2, 1. og 3. pkt., ændres ”landsretten” til: ”retten”.

56. I § 132, § 133, stk. 1, § 136, stk. 3, og stk. 4, 1. pkt., § 368, stk. 3, og stk. 5, 1. pkt., § 372, stk. 1, 1. pkt., og § 393, stk. 4, 2. pkt., ændres ”Sø- og Handelsretten i København” til: ”Handelsretten”.

57. § 135, stk. 2, 1. og 2. pkt., affattes således:

”Autorisationen meddeles af præsidenten i den byretskreds, hvor vedkommende advokat har kontor. På Bornholm meddeles autorisationen af dommeren.”

58. I § 139, stk. 1, 3. pkt., udgår ”ved landsretten”.

59. I § 147 d, stk. 1, 2. pkt., og § 147 e, stk. 1, 2. pkt., ændres ”Landsretten” til: ”Retten”.

60. I § 147 d, stk. 3, 2. pkt., ændres ”landsret” til: ”ret”.

61. I § 149 indsættes som stk. 7:

”*Stk. 7.* Tolkning kan ske ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at tolken møder samme sted som parten, vidnet eller syns- og skønsmanden, og tolkning ved anvendelse af telekommunikation med billede findes forsvarlig. Når der tolkes for en part, et vidne eller en syns- og skønsmand, der deltager ved anvendelse af telekommunikation, skal tolken så vidt muligt befinde sig samme sted som parten, vidnet eller syns- og skønsmanden.”

62. I § 151, *stk. 1, 7. pkt.*, ændres ”849” til: ”857”.

63. Efter § 152 indsættes:

”§ 152 a. En part kan forlange, at retten fastsætter tidspunktet for hovedforhandlingen, hvis det er nødvendigt på grund af kravet i artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om behandling af sagen inden for en rimelig frist.”

64. I § 174 indsættes som *stk. 2 og 3*:

”*Stk. 2.* Retten kan bestemme, at et vidne skal afgive forklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis det findes hensigtsmæssigt og forsvarligt. Vidnet indkaldes til at møde et nærmere angivet sted, jf. § 192.

Stk. 3. Retten kan bestemme, at et vidne skal afgive forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede, hvis det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at forklaringen afgives i retten eller ved anvendelse af telekommunikation med billede, og afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede findes forsvarlig. Vidnet pålægges at være til rådighed for rettens etablering af telekommunikationen på en nærmere angiven måde. Reglerne i § 175 finder tilsvarende anvendelse.”

65. I § 181, *1. pkt.*, ændres ”§ 848, stk. 4 og 5” til: ”§ 856, stk. 4 og 5”.

66. I § 186, *stk. 2*, indsættes som *3. pkt.*:

”Hvis der sker billed- eller lydoptagelse af vidneforklaringen efter *stk. 3*, kan retten dog bestemme, at der ikke skal ske optegnelse i retsbogen.”

67. I § 186 indsættes som *stk. 3-6*:

”*Stk. 3.* Retten kan bestemme, at der skal ske billed- eller lydoptagelse af en vidneforklaring. Afgives vidneforklaringen ikke under hovedforhandlingen, skal optagelsen så vidt muligt ske som billedoptagelse.

Stk. 4. En part har adgang til at gennemse billed- og lydoptagelser, som er foretaget i medfør af *stk. 3*, medmindre parten ikke havde adgang til at overvære vidneforklaringen. Gennemsyn kan ske hos retten eller hos partens advokat eller forsvarer. Billed- og lydoptagelser, som er fore-

taget i medfør af stk. 3, er i øvrigt ikke genstand for aktindsigt.

Stk. 5. Medmindre højere straf er forskyldt efter lovgivningen i øvrigt, straffes med bøde den, der uberettiget videregiver billed- eller lydoptagelser, som er foretaget i medfør af stk. 3.

Stk. 6. Den, der efter regler i denne lov har ret til aktindsigt i indførsler i retsbogen vedrørende en vidneforklaring, hvor der i medfør af stk. 3 er sket billed- eller lydoptagelse, kan mod betaling af udgifterne herved forlange, at der tilvejebringes en udskrift af vidneforklaringen. Udskriften anses som et bilag til retsbogen. Domstolsstyrelsen kan fastsætte regler om opgørelsen af udgifterne ved tilvejebringelsen af udskrifter.”

68. Efter § 191 indsættes:

”§ **192.** Reglerne i denne paragraf gælder for telekommunikation med billede.

Stk. 2. Vidnet indkaldes til at møde for:

- 1) en ret,
- 2) en offentlig myndighed, der er bemyndiget til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager, jf. stk. 3, eller
- 3) en fysisk eller juridisk person, der har autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager, jf. stk. 4.

Stk. 3. Domstolsstyrelsen kan bemyndige en offentlig myndighed til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager. Der kan i bemyndigelsen fastsættes vilkår for gennemførelsen af telekommunikationen. Domstolsstyrelsen kan tilbagekalde en bemyndigelse, hvis vilkårene overtrædes.

Stk. 4. Domstolsstyrelsen kan give en fysisk eller juridisk person autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager. Der kan i autorisationen fastsættes vilkår for gennemførelsen af telekommunikationen. Domstolsstyrelsen kan tilbagekalde en autorisation, hvis vilkårene overtrædes.

Stk. 5. Domstolsstyrelsen fastsætter nærmere regler om meddelelse og tilbagekaldelse af bemyndigelser efter stk. 3 og autorisationer efter stk. 4 og om fastsættelse af vilkår samt regler om betaling for telekommunikation og om betaling af gebyr for behandling af ansøgninger om bemyndigelse efter stk. 3 eller autorisation efter stk. 4.

Stk. 6. Retten kan tillade, at et vidne, der befinder sig i udlandet, afgiver forklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis forklaringen skønnes at kunne afgives under lige så betryggende former som en forklaring, der afgives efter reglerne i stk. 2.”

69. I § 214, stk. 2, 1. pkt., ændres ”§ 6, stk. 3, 2. pkt., og § 18, stk. 2, 5. pkt.” til: ”§ 7, stk. 4, 2. pkt., og § 12, stk. 7, 3. pkt.”.

70. § 214, stk. 3, ophæves, og i stedet indsættes:

”*Stk. 3.* I en sags afgørelse kan ingen dommer, domsmand, nævning eller sagkyndig deltage,

som ikke har overværet de mundtlige forhandlinger i deres helhed.

Stk. 4. Hvis en dommer, en nævning eller en domsmand i en nævningesag eller i en domsmandssag ved landsret får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at hovedforhandlingen er begyndt, kan forhandlingen fortsætte, hvis dog højst én dommer og én nævning eller én domsmand mangler. Tilsvarende gælder, hvis højst én dommer og én nævning i en nævningesag ved byretten får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at hovedforhandlingen er begyndt.

Stk. 5. Hvis en dommer i en borgerlig sag, der behandles ved byretten eller Handelsretten med tre dommere, får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at hovedforhandlingen er begyndt, kan forhandlingen fortsætte, hvis dog højst én dommer mangler. Hvis en sagkyndig i en borgerlig sag, der behandles ved byretten eller Handelsretten, får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at hovedforhandlingen er begyndt, kan forhandlingen fortsætte, hvis dog højst én sagkyndig mangler. 2. pkt. gælder ikke i de tilfælde, hvor de sagkyndige er udpeget efter § 94, stk. 1, 2. eller 3. pkt.”

71. § 218, *stk. 1*, ophæves, og i stedet indsættes:

”§ 218. Domme og kendelser skal ledsages af grunde. Andre beslutninger af retten eller rettens formand behøver ikke at begrundes, medmindre sådant særligt er foreskrevet.

Stk. 2. I nævningesager skal dommen indeholde oplysninger om de forskellige meninger under afstemningen om skyldsspørgsmålet vedrørende såvel resultatet som begrundelsen med angivelse af, hvor mange henholdsvis dommere og nævninger der har stemt for hvert enkelt resultat og hver anført begrundelse, men uden angivelse af de pågældende dommeres og nævningers navne.

Stk. 3. I borgerlige sager skal domme og kendelser, der ikke er afsagt af en enkelt dommer, indeholde oplysning om de forskellige meninger under afstemningen vedrørende såvel resultatet som begrundelsen med angivelse af de pågældende retsmedlemmers navne. Det samme gælder domme og kendelser i straffesager ved Højesteret.”

Stk. 2 bliver herefter stk. 4.

72. I § 218 a, *stk. 1, 1. pkt.*, udgår ”, jf. dog § 911”.

73. I § 218 a, *stk. 2, 1. pkt.*, indsættes efter ”borgerlige sager”: ”, der ikke har været undergivet kollegial behandling i medfør af § 12, stk. 3,”.

74. § 219 affattes således:

”§ 219. Rettens afgørelse i en borgerlig sag træffes snarest muligt efter, at den pågældende forhandling er til ende.

Stk. 2. Har der været mundtlig forhandling, meddeler retten ved sagens optagelse til dom eller

kendelse parterne, hvornår dom eller kendelse forventes afsagt.

Stk. 3. Inden der afsiges dom, giver retten parterne meddelelse om, hvornår dette vil ske. Dette gælder dog ikke udeblivelsesdomme.

Stk. 4. Domme i sager, der behandles ved byretten af én dommer uden medvirken af sagkyndige, og domme i ankesager, der behandles ved landsretten, skal afsiges senest 4 uger efter optagelsen til dom. Domme i andre sager, der behandles ved byretten, landsretten eller Handelsretten, skal afsiges senest to måneder efter optagelsen til dom. Domme i byretssager, der behandles efter kapitel 39, skal dog afsiges senest 14 dage efter optagelsen til dom.

Stk. 5. Hvis særlige omstændigheder gør det påkrævet, kan retten beslutte at fravige de i stk. 4 nævnte frister. I beslutningen skal anføres de omstændigheder, der bevirker, at fristen ikke kan overholdes. Beslutningen kan ikke kæres.

Stk. 6. Domme og kendelser kan afsiges i et retsmøde eller uden afholdelse af retsmøde. Afsiges dommen eller kendelsen i et retsmøde, oplæses dommens eller kendelsens konklusion.

Stk. 7. Efter afsigelsen af en dom meddeler retten parterne udskrift af dommen. Efter afsigelsen af en kendelse, meddeler retten en part udskrift af kendelsen, hvis parten anmoder herom, eller hvis parten ikke var til stede ved afsigelsen af kendelsen.”

75. I § 219 a, stk. 5, 2. pkt., ændres ”§ 847, stk. 3, nr. 1-5” til: ”§ 855, stk. 3, nr. 1-5”.

76. I § 219 a, stk. 5, 3. pkt., § 731, stk. 1, litra i, og § 987, stk. 2, 1. pkt., ændres ”§ 847, stk. 3, nr. 4” til: ”§ 855, stk. 3, nr. 4”.

77. §§ 225-227 affattes således:

”§ **225.** Ved Handelsretten behandles sager om EF-varemærker, jf. varemærkelovens § 43 a, og sager om EF-design, jf. designlovens § 42.

Stk. 2. Medmindre parterne har aftalt andet, kan endvidere følgende sager anlægges ved Handelsretten:

- 1) internationale sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning,
- 2) sager, hvor Forbrugerombudsmanden er part, og anvendelsen af lov om markedsføring eller lov om visse betalingsmidler har væsentlig betydning,
- 3) sager, hvor anvendelsen af varemærkeloven, fællesmærkeloven, designloven, patentloven, lov om brugsmønstre eller lov om beskyttelse af halvlederprodukters udformning (topografi) har væsentlig betydning, og
- 4) sager, hvor anvendelsen af konkurrenceloven har væsentlig betydning.

Stk. 3. Anlægges en sag, der er omfattet af stk. 2, ved byretten, henviser retten efter anmodning fra en part sagen til Handelsretten. § 226, stk. 4 og 5, finder tilsvarende anvendelse.

§ **226.** Byretten kan efter anmodning fra en part henvise en sag til behandling ved landsret,

hvis sagen er af principiel karakter.

Stk. 2. Byretten kan efter anmodning fra en part henvise en sag til behandling ved landsret, hvis sagen efter indhentet udtalelse fra landsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved landsretten.

Stk. 3. Hvis parterne har aftalt, at sagen skal behandles ved byretten, kan henvisning efter stk. 1 og 2 kun ske efter anmodning fra begge parter. Henvisning efter stk. 1 og 2 kan ikke ske i de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b og 44 omhandlede sager.

Stk. 4. Anmodning om henvisning efter stk. 1 og 2 skal fremsættes senest i det forberedende møde, jf. § 353, eller, hvis et sådant møde ikke afholdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde. Retten kan dog i særlige tilfælde henvise sagen efter en anmodning, der fremsættes senere, men inden forberedelsens slutning.

Stk. 5. Afgørelse af, om sagen skal henvises eller ikke, træffes ved kendelse. En kendelse, hvorved sagen henvises, kan ikke indbringes for højere ret.

§ 227. Byretten kan efter anmodning fra en part henvise en sag, hvor fagkundskab til erhvervsforhold er af væsentlig betydning, herunder vedrørende ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, til behandling ved Handelsretten, hvis sagen er af principiel karakter.

Stk. 2. Byretten kan efter anmodning fra en part henvise en sag, hvor fagkundskab til erhvervsforhold er af væsentlig betydning, herunder vedrørende ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, til behandling ved Handelsretten, hvis sagen efter indhentet udtalelse fra Handelsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved Handelsretten.

Stk. 3. Reglerne i § 226, stk. 3-5, finder tilsvarende anvendelse ved henvisning i medfør af stk. 1 og 2.”

78. §§ 228-230 ophæves.

79. § 240, stk. 2, affattes således:

”*Stk. 2.* Sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed kan anlægges ved sagsøgerens hjemting.”

80. I § 247, stk. 2, ændres ”ved Københavns Byret eller Østre Landsret” til: ”i København”.

81. I § 248, stk. 1, 2. pkt., og § 321, stk. 1, 2. pkt., ændres ”, hvis sagen ikke forberedes skriftligt, i det 1. retsmøde under forberedelsen” til: ”i det i § 352, stk. 3, omhandlede retsmøde”.

82. Efter § 270 indsættes i *kapitel 28*:

”§ 297. Retten kan tillade, at der indhentes en skriftlig erklæring fra en part eller fra en per-

son, der ville kunne afhøres som vidne under sagen, hvis det findes ubetænkeligt. Før retten træffer afgørelse efter 1. pkt., skal modparten have adgang til at udtale sig om spørgsmålet.”

83. I § 334, stk. 1, 1. pkt., ændres ”(den administrerende dommer)” til: ”(på Bornholm af dommeren)”, og 2. pkt. ophæves.

84. I § 334, stk. 5, 2. pkt., ændres ”3. pkt.” til: ”2. pkt.”.

85. § 340, stk. 1, 1. og 2. pkt., affattes således:

”Bevisførelse i sager i 1. instans og i ankesager ved landsretten finder sted under hovedforhandlingen. Når omstændighederne taler derfor, kan retten dog bestemme, at bevisførelsen eller en del af denne skal ske inden hovedforhandlingen.”

86. Kapitel 33 affattes således:

”Kapitel 33 Sagsforberedelse i 1. instans

§ 348. Sag anlægges ved indlevering af stævning til retten.

Stk. 2. Stævningen skal indeholde:

- 1) parternes navn og adresse, herunder angivelse af en postadresse i Danmark, hvortil meddelelser til sagsøgeren vedrørende sagen kan sendes, og hvor forkyndelse kan ske,
- 2) angivelse af den ret, ved hvilken sagen anlægges,
- 3) sagsøgerens påstand,
- 4) en udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes,
- 5) angivelse af de dokumenter og andre beviser, som sagsøgeren agter at påberåbe sig, og
- 6) sagsøgerens forslag til sagens behandling, jf. § 12, stk. 3, § 20, § 226, § 227 og § 353.

Stk. 3. Stk. 2, nr. 4 og 6, finder ikke anvendelse i sager, der behandles efter kapitel 39, eller hvor sagsøgeren i stævningen har angivet, at sagsøgte forventes ikke at ville fremsætte indsigelser mod sagsøgerens påstand. Stævningen skal i så fald indeholde en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes.

Stk. 4. Med stævningen skal indleveres kopier af denne og kopier af de dokumenter, som sagsøgeren agter at påberåbe sig, for så vidt de er i sagsøgerens besiddelse. Domstolsstyrelsen kan fastsætte regler om kopier.

Stk. 5. Domstolsstyrelsen fastsætter regler om, at stævninger kan udfærdiges på særlige blanketter. Retten vejleder om udfyldning af blanketter og om mulighederne for retshjælp og fri proces, jf. kapitel 31, samt om mulighederne for at søge forsikringsdækning i henhold til en retshjælpsforsikring.

§ 349. Opfylder stævningen ikke kravene i § 348, stk. 2, nr. 1-4, og stk. 3, 2. pkt., og er den

herefter uegnet til at danne grundlag for sagens behandling, afvises sagen ved en beslutning, der meddeles sagsøgeren. Det samme gælder, hvis der ikke indleveres kopier som fastsat i § 348, stk. 4. Efter sagsøgerens anmodning træffes afgørelsen om afvisning ved kendelse.

Stk. 2. Retten kan indrømme sagsøgeren en frist til at afhjælpe mangler som nævnt i stk. 1.

§ 350. Retten lader stævningen forkynde for sagsøgte på grundlag af de oplysninger, som stævningen indeholder. Samtidig med forkyndelsen skal der udleveres en vejledning til sagsøgte om, hvad sagsøgte bør foretage sig til varetagelse af sine interesser.

Stk. 2. Retten kan afvise sagen, hvis angivelsen af sagsøgtes navn og adresse, jf. § 348, stk. 2, nr. 1, er unøjagtig, således at forkyndelse ikke kan foretages på grundlag af sagsøgerens oplysninger. § 349, stk. 1, 3. pkt., og stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 351. Retten pålægger sagsøgte at indlevere et svarskrift til retten inden en frist, der i almindelighed skal være på mindst 2 uger. Fristen, der regnes fra pålæggets forkyndelse, kan efter anmodning forlænges.

Stk. 2. Svarskriftet skal indeholde:

- 1) sagsøgtes påstand,
- 2) angivelse af eventuelle modkrav,
- 3) en fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og eventuelle modkrav støttes,
- 4) angivelse af de dokumenter og andre beviser, som sagsøgte agter at påberåbe sig,
- 5) angivelse af en postadresse i Danmark, hvortil meddelelser til sagsøgte vedrørende sagen kan sendes, og hvor forkyndelse kan ske, for så vidt sådan angivelse ikke allerede er foretaget, og
- 6) sagsøgtes forslag til sagens behandling, jf. § 12, stk. 3, § 20, § 226, § 227 og § 353.

Stk. 3. Stk. 2, nr. 3 og 6, finder ikke anvendelse i sager, der behandles efter kapitel 39. Svarskriftet skal i så fald indeholde en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og eventuelle modkrav støttes.

Stk. 4. Formalitetsindsigelser skal fremsættes i svarskriftet. Søger sagsøgte rettens tilladelse til, at sagens formalitet påkendes særskilt, jf. § 253, kan sagsøgte indskrænke sig til i sit svarskrift at fremsætte sine formalitetsindsigelser.

Stk. 5. Med svarskriftet skal indleveres kopier af de dokumenter, som sagsøgte vil påberåbe sig, for så vidt de er i sagsøgtes besiddelse. Domstolsstyrelsen kan fastsætte regler om kopier. Samtidig med indleveringen til retten skal sagsøgte sende en kopi af svarskriftet og dokumenterne til sagsøger.

Stk. 6. Domstolsstyrelsen fastsætter regler om, at svarskrifter kan udfærdiges på særlige blanketter. Retten vejleder om udfyldning af blanketter og om mulighederne for retshjælp og fri proces, jf. kapitel 31, samt om mulighederne for at søge forsikringsdækning i henhold til en retshjælpsforsikring.

§ 352. Indleverer sagsøgte ikke rettidigt svarskrift til retten, eller opfylder svarskriftet ikke kravene i § 351, stk. 2, nr. 1-3, og stk. 3, 2. pkt., og er det herefter uegnet til at danne grundlag for sagens behandling, afsiger retten dom efter sagsøgerens påstand, for så vidt denne findes begrundet i sagsfremstillingen og det i øvrigt fremkomne. Det samme gælder, hvis der ikke indleveres kopier som fastsat i § 351, stk. 5. Påstande og anbringender, som ikke er angivet i stævningen, kan kun tages i betragtning til skade for sagsøgte, hvis de er forkyndt for denne. Er sagsøgerens påstand uklar, eller må sagsfremstillingen i stævningen antages i væsentlige henseender at være urigtig, afvises sagen ved beslutning eller, hvis sagsøgeren anmoder derom, ved kendelse. Afgørelsen om afvisning meddeles parterne.

Stk. 2. Retten kan indrømme sagsøgte en frist til at afhjælpe mangler som nævnt i stk. 1, 1. og 2. pkt.

Stk. 3. Er sagsøgte ikke repræsenteret af en advokat, kan retten indkalde parterne til et møde med henblik på at give sagsøgte lejlighed til at supplere svarskriftet med en mundtlig udtalelse. § 353, stk. 6, finder tilsvarende anvendelse.

§ 353. Retten indkalder parterne til et forberedende møde, medmindre retten finder det overflødigt. Retten angiver i indkaldelsen, hvilke spørgsmål der særligt skal drøftes på mødet, herunder:

- 1) parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder,
- 2) tilrettelæggelse af og tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse,
- 3) tidspunktet for forberedelsens slutning og
- 4) tidspunktet for hovedforhandlingen
samt eventuelt:
 - 5) formalitetsindsigelser,
 - 6) henvisning af sagen til landsretten eller Handelsretten, jf. §§ 226 og 227,
 - 7) kollegial behandling, jf. § 12, stk. 3,
 - 8) medvirken af sagkyndige, jf. § 20,
 - 9) udsættelse af sagen, herunder for at afvente en administrativ eller retslig afgørelse, der vil kunne få indflydelse på sagens udfald, jf. § 345,
 - 10) forelæggelse af præjudicielle spørgsmål for De Europæiske Fællesskabers Domstol,
 - 11) opfordringer til en part om at meddele faktiske oplysninger,
 - 12) anmodninger om pålæg om at fremlægge dokumenter eller andre beviser, jf. §§ 298-300,
 - 13) anmodninger om syn- og skøn, jf. § 196, eller indhentelse af sagkyndige erklæringer eller udtalelser fra organisationer eller myndigheder,
 - 14) formulering af spørgsmål til syns- og skønsmænd, jf. § 201, stk. 1, sagkyndige, organisationer eller myndigheder,
 - 15) indhentelse af skriftlige parts- eller vidneerklæringer, jf. § 297,
 - 16) afhøringer af parter eller vidner før hovedforhandlingen, jf. § 340,
 - 17) omkostninger, som sagen vil kunne give anledning til,

- 18) hovedforhandlingens tilrettelæggelse og
- 19) forligsmuligheder.

Stk. 2. Hver af parterne skal så vidt muligt give møde ved en person, der er bemyndiget til at træffe bestemmelse med hensyn til sagen.

Stk. 3. Dokumenter, som agtes påberåbt, skal så vidt muligt en uge før det forberedende møde sendes til retten og modparten i original eller kopi, hvis dette ikke er sket tidligere. Parterne skal tillige oplyse, hvilke beviser der i øvrigt agtes ført.

Stk. 4. Anmodninger om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, skal fremsættes senest i det forberedende møde, eller, hvis et sådant møde ikke afholdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde.

Stk. 5. I det forberedende møde bringes parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder på det rene, og det søges derunder klargjort, hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal være genstand for bevisførelse. I det forberedende møde skal retten endvidere efter drøftelse med parterne så vidt muligt fastlægge sagens videre forløb, herunder tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse. Retten skal endvidere så vidt muligt fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen.

Stk. 6. Retten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i det forberedende møde ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.

§ 354. Er tidsrammerne for en yderligere forberedelse eller tidspunktet for hovedforhandlingen ikke blevet fastsat på et forberedende møde efter § 353, skal retten snarest muligt træffe bestemmelse herom.

Stk. 2. Retten kan ændre de tidsrammer for en yderligere forberedelse og det tidspunkt for hovedforhandlingen, der er fastsat på et forberedende møde efter § 353 eller i medfør af stk. 1, hvis det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen.

§ 355. Retten kan indkalde parterne til yderligere forberedende møder. § 353, stk. 1, 2. pkt., stk. 2 og stk. 6, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Retten kan når som helst under forberedelsen bestemme, at en part skal indlevere et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål inden en af retten fastsat frist. Fristen kan efter anmodning forlænges. Samtidig med indleveringen til retten skal parten sende en kopi af processkriftet til modparten.

§ 356. Retten bestemmer, hvornår forberedelsen slutes. Har retten ikke truffet anden bestemmelse, anses forberedelsen for sluttet 4 uger før det af retten fastsatte tidspunkt for hovedforhandlingens begyndelse.

Stk. 2. Foretager en part ikke rettidigt processkridt, som det ifølge den af retten fastlagte plan for sagens forberedelse, jf. § 353, stk. 5, og § 354, påhviler den pågældende at foretage, kan retten slutte forberedelsen, medmindre hensynet til modparten taler herimod.

Stk. 3. Finder retten, at yderligere forberedelse er nødvendig, kan den bestemme, at forbere-

delsen skal genoptages.

§ 357. Retten kan bestemme, at parterne inden en af retten fastsat frist før hovedforhandlingen til retten skal indlevere et endeligt påstandsdokument. Påstandsdokumentet skal indeholde partens påstande og anbringender og en angivelse af de dokumenter, som parten vil påberåbe sig, og de beviser, som agtes ført under hovedforhandlingen. Kopi af påstandsdokumentet skal samtidig tilsendes modparten.

Stk. 2. Retten kan opfordre parterne til inden en af retten fastsat frist før hovedforhandlingen til retten at indlevere et sammenfattende processkrift. Kopi af det sammenfattende processkrift skal samtidig tilsendes modparten.

Stk. 3. I sager, der behandles med flere dommere eller under medvirken af sagkyndige, tilsender parterne senest en uge inden hovedforhandlingen retten kopier af de udvekslede processkrifter og af de dokumenter eller dele af dokumenter, der agtes påberåbt under sagen. Afgøres sagen i medfør af § 366 uden mundtlig hovedforhandling, skal kopier som nævnt i 1. pkt. indleveres til retten senest ved afslutningen af parternes udveksling af skriftlige procedureindlæg. Domstolsstyrelsen kan fastsætte regler om kopier.

Stk. 4. I sager, der behandles ved landsretten eller Handelsretten, kan rettens præsident bestemme, at kopierne skal samles i en ekstrakt. Præsidenten kan endvidere efter forhandling med Advokatrådet fastsætte regler om udformning af ekstrakter.

§ 358. Ønsker en part at udvide de påstande, parten har fremsat under sagens forberedelse, eller at fremsætte anbringender, der ikke er anført under forberedelsen, eller at føre beviser, som ikke er angivet under forberedelsen, skal parten give retten og modparten meddelelse herom. Modparten kan inden en uge efter at have modtaget meddelelsen give retten og den anden part underretning om sine bemærkninger, hvorefter retten træffer afgørelse, jf. stk. 6 og 7.

Stk. 2. Reglen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis sagsøgte ønsker at fremsætte formalitetsindsigelse, der ikke fremgår af svarskriftet, jf. dog § 248, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 3. Reglen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis en part anmoder om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, efter det forberedende møde, jf. § 353, eller, hvis et sådant møde ikke afholdes, senere end 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde.

Stk. 4. Reglen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis en part efter udløbet af fristen for indlevering af et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål, jf. § 355, stk. 2, ønsker at fremkomme med nye påstande, anbringender eller beviser vedrørende det pågældende spørgsmål.

Stk. 5. Reglen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis en part ønsker at udvide de påstande, der fremgår af et endeligt påstandsdokument eller et sammenfattende processkrift, jf. § 357, eller at fremsætte anbringender eller føre beviser, som ikke er angivet i påstandsdokumentet eller det sammenfattende processkrift.

Stk. 6. Retten kan, uanset at modparten ikke har givet samtykke, give tilladelse til udvidelse af

påstande, fremsættelse af nye anbringender eller førelse af nye beviser efter stk. 1-5, når:

- 1) det af særlige grunde må anses for undskyldeligt, at anmodningen ikke er fremkommet tidligere,
- 2) modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser uden udsættelse af hovedforhandlingen, eller
- 3) nægtelse af tilladelse vil kunne medføre et uforholdsmæssigt tab for parten.

Stk. 7. Retten kan, uanset at modparten har givet samtykke, modsætte sig udvidelse af påstande, fremsættelse af nye anbringender eller førelse af nye beviser, hvis en imødekommelse af anmodningen må antages at nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen.

§ 359. Sagsøgeren kan hæve sagen. Har sagsøgte fremsat modkrav i et retsmøde, hvor sagsøgeren var repræsenteret, eller i et processkrift, der er forkyndt for sagsøgeren, fortsætter sagen dog efter sagsøgtes anmodning for så vidt angår modkravet.

§ 360. Udebliver sagsøgeren fra et møde, som denne er indkaldt til efter § 352, stk. 3, § 353 eller § 355, stk. 1, afviser retten sagen ved en beslutning, der meddeles parterne. Har sagsøgte fremsat modkrav i et retsmøde, hvor sagsøgeren var repræsenteret, eller i et processkrift, der er forkyndt for sagsøgeren, afsiges dog efter sagsøgtes anmodning dom herom.

Stk. 2. Udebliver begge parter fra et møde, som de er indkaldt til efter § 352, stk. 3, § 353 eller § 355, stk. 1, hæver retten sagen.

Stk. 3. Udebliver sagsøgte fra et møde, som denne er indkaldt til efter § 352, stk. 3, § 353 eller § 355, stk. 1, afsiger retten dom efter sagsøgerens påstand, for så vidt denne findes begrundet i sagsfremstillingen og det i øvrigt fremkomne. Har sagsøgeren under sagen ændret sin påstand til ugunst for sagsøgte eller fremsat anbringender, der ikke er angivet i stævningen, tages kun hensyn hertil, hvis ændringen er foretaget i et retsmøde, hvor sagsøgte var repræsenteret, eller i et processkrift, der er forkyndt for sagsøgte. Er sagsøgerens påstand uklar, eller må sagsfremstillingen antages i væsentlige henseender at være urigtig, afvises sagen ved beslutning eller, hvis sagsøgeren anmoder derom, ved kendelse. Afgørelsen om afvisning meddeles parterne.

Stk. 4. Udeblivelse fra retsmøder under genoptagelse af forberedelsen, jf. § 356, stk. 3, og § 364, stk. 1, har den i stk. 1-3 angivne virkning, hvis dette er angivet i indkaldelsen.

Stk. 5. Såfremt et processkrift efter § 355, stk. 2, eller et endeligt påstandsdokument efter § 357, stk. 1, ikke indleveres rettidigt, finder reglerne i stk. 1-3, tilsvarende anvendelse, hvis retten i pålægget efter § 355, stk. 2, eller § 357, stk. 1, har angivet, at manglende efterkommelse af pålægget kan medføre udeblivelsesvirkning.

Stk. 6. Såfremt kopier efter § 357, stk. 3, ikke indleveres rettidigt, kan retten bestemme, at reglerne i stk. 1-3 skal finde tilsvarende anvendelse.

Stk. 7. Retten kan undtagelsesvis undlade at tillægge en parts udeblivelse eller de forhold, som efter stk. 5 og 6 sidestilles med udeblivelse, virkning efter denne paragraf. Der tages herved navnlig hensyn til, om udeblivelsen må antages at skyldes lovligt forfald, om der i øvrigt må

antages at foreligge undskyldende omstændigheder, eller om modparten ønsker sagen udsat.

§ 361. Anmoder en forbruger om, at en sag, der kan indbringes for Forbrugerklagenævnet eller et klage- eller ankenævn, der er godkendt af ministeren for familie- og forbrugeranliggender, må blive behandlet ved det pågældende nævn, hæver retten sagen og sender den til nævnet. Dette gælder dog ikke, hvis det må anses for åbenbart, at der ikke kan gives forbrugeren medhold i klagen, eller hvis sagen ikke skønnes egnet til behandling ved nævnet.

Stk. 2. Anmodning om nævnsbehandling efter stk. 1 skal fremsættes senest i det forberedende møde, jf. § 353, eller, hvis et sådant møde ikke afholdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde. Anmodningen kan fremsættes mundtligt til retsbogen. Retten kan, hvis særlige omstændigheder taler derfor, tage hensyn til en anmodning, der fremsættes senere end angivet i 1. pkt., men inden hovedforhandlingens begyndelse.

Stk. 3. Forbrugeren skal gøres bekendt med muligheden for nævnsbehandling.

Stk. 4. Anlægger en af parterne på ny retssag, efter at nævnet har afsluttet behandlingen af sagen, anses sagen i henseende til beregning af procesrente, afbrydelse af frister for sagsanlæg og afbrydelse af forældelse for anlagt ved det oprindelige sagsanlæg, medmindre den pågældende part ikke har fremmet sagen behørigt.

Stk. 5. Reglerne i stk. 1-4 finder tilsvarende anvendelse i en sag om en advokats vederlag, hvis den anden part anmoder om, at sagen behandles ved kredsbestyrelsen i vedkommende advokat-kreds, jf. § 146. Sagen kan dog først på ny indbringes for retten, når fristen for indbringelse af kredsbestyrelsens afgørelse er udløbet, uden at afgørelsen er indbragt for Advokatnævnet, eller Advokatnævnet har afsluttet behandlingen af sagen.”

87. Kapitel 34 affattes således:

”Kapitel 34

Hovedforhandling i 1. instans

§ 362. En parts udeblivelse under hovedforhandlingen, inden parten har nedlagt sin påstand, har samme retsvirkning som udeblivelse fra et retsmøde under sagens forberedelse, jf. § 360. Er hovedforhandlingen i henhold til § 253, stk. 1, opdelt i flere afsnit, gælder reglen i 1. pkt. for hvert enkelt afsnit af hovedforhandlingen.

Stk. 2. Sagsøgeren kan hæve sagen, indtil sagsøgeren har nedlagt sin påstand under hovedforhandlingen. Reglen i § 359, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

§ 363. Retten kan, uanset at modparten ikke har givet samtykke, tillade, at en part udvider de påstande, parten har fremsat inden hovedforhandlingen, fremsætter anbringender, der ikke er anført inden hovedforhandlingen, eller fører beviser, som ikke er angivet inden hovedforhandlingen, når:

1) det af særlige grunde må anses for undskyldeligt, at anmodningen ikke er fremkommet tidli-

gere,

- 2) modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser uden udsættelse af hovedforhandlingen, eller
- 3) nægtelse af tilladelse vil kunne medføre et uforholdsmæssigt tab for parten.

Stk. 2. Retten kan, uanset at modparten har givet samtykke, modsætte sig udvidelse af påstande, fremsættelse af nye anbringender eller førelse af nye beviser, hvis en imødekommelse af anmodningen må antages at nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen.

Stk. 3. Reglerne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse, når en part ønsker at påberåbe sig dokumenter, som ikke er fremkommet inden forberedelsens slutning.

Stk. 4. Ved afgørelse efter stk. 1-3 skal hensyn tages til, om parten inden hovedforhandlingen kunne have givet meddelelse efter § 358, stk. 1, eller kunne være fremkommet med vedkommende dokument.

§ 364. Finder retten, at yderligere forberedelse undtagelsesvis er nødvendig, kan den bestemme, at forberedelsen skal genoptages.

Stk. 2. Reglerne i § 363 gælder under genoptagelsen.

§ 365. Hovedforhandlingen indledes med, at parterne nedlægger deres påstande. Retten kan bestemme, at påstandene skal være skriftligt affattet, medmindre de fremgår af tidligere afgivne processkrifter.

Stk. 2. Medmindre retten bestemmer andet, giver sagsøgeren herefter en kort fremstilling af sagen, hvorefter bevisførelsen finder sted. Oplæsning af de af parterne påberåbte dokumenter finder kun sted i det omfang, der er særlig anledning dertil. Derefter gør sagsøgeren og sagsøgte rede for deres opfattelse af hele sagen, og sluttelig gives parterne lejlighed til replik og duplik.

Stk. 3. Når forhandlingerne er sluttet, optages sagen til afgørelse. Retten kan dog med parternes samtykke udsætte sagen på parternes stillingtagen til rettens forligsforslag.

Stk. 4. Retten kan tillade, at en part, der er repræsenteret i retten, deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.

Stk. 5. Retten kan tillade, at en part, der ikke er repræsenteret i retten, eller en rettergangsfuldmægtig deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, hvis sådan deltagelse af særlige grunde er hensigtsmæssig.

§ 366. Retten kan med parternes samtykke bestemme, at sagen afgøres uden mundtlig hovedforhandling, når særlige grunde taler derfor. Retten træffer i så fald bestemmelse om parternes udveksling af skriftlige procedureindlæg.

Stk. 2. Indleverer en part ikke rettidigt sit første procedureindlæg, finder § 362, stk. 1, tilsvarende anvendelse. Indleverer en part ikke rettidigt et senere procedureindlæg, slutter retten den skriftlige procedure og optager sagen til afgørelse.

Stk. 3. Reglerne i § 362, stk. 2, § 363 og § 364 finder tilsvarende anvendelse under den skriftlige procedure.”

88. I § 367, stk. 1, 1. pkt., og § 369, stk. 4, udgår ”eller uden at have svaret”.

89. I § 367, stk. 2, 2. pkt., udgår ”eller undlader han at afgive svarskrift,”.

90. § 370 affattes således:

”§ 370. Parterne kan, når tvisten er opstået, aftale, at en dom vedrørende sagens realitet ikke skal kunne ankes. I sager mellem erhvervsdrivende om forhold, der vedrører parternes erhverv, kan en sådan aftale indgås, før tvisten er opstået. Med erhverv sidestilles offentlig virksomhed.

Stk. 2. Angår dommen både krav, hvor parterne har aftalt, at dommen ikke kan ankes, og krav, hvor parterne ikke har indgået en sådan aftale, finder lovens almindelige regler anvendelse på anke af dommen for så vidt angår sidstnævnte krav.

Stk. 3. Uanset stk. 1 kan en dom altid ankes under påberåbelse af fejl ved sagsbehandlingen.

Stk. 4. Reglerne i stk. 1 gælder ikke for de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b og 44 omhandlede sager.

Stk. 5. En part kan give afkald på anke, når dommen er afsagt. Afkaldet skal være udtrykkeligt.”

91. I § 372, stk. 1, 2. pkt., § 394, stk. 1, og § 586, stk. 1, udgår ”, jf. § 219”.

92. I § 378 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

”*Stk. 3.* Retten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i et forberedende møde ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.”

Stk. 3 bliver herefter stk. 4.

93. I § 380, stk. 1, indsættes som 2. pkt.:

”Afgøres sagen i medfør af § 387 uden mundtlig hovedforhandling, skal genparter som nævnt i 1. pkt. sendes til retten og modparten snarest muligt og senest 2 uger før fristen for indlevering af det første procedureindlæg.”

94. § 385, stk. 1, affattes således:

”I ankesager, der behandles ved landsretten, tilsender parterne senest en uge inden hovedforhandlingen retten kopier af de udvekslede processkrifter og af de dokumenter eller dele af dokumenter, der agtes påberåbt under sagen. Afgøres sagen i medfør af § 387 uden mundtlig hovedforhandling, skal kopier som nævnt i 1. pkt. indleveres til retten senest ved afslutningen af parternes udveksling af skriftlige procedureindlæg. Rettens præsident fastsætter antallet og kan bestemme, at kopierne skal samles i en ekstrakt. Præsidenten kan endvidere efter forhandling med Advokatrådet fastsætte regler om udformning af ekstrakter.”

95. I § 385, *stk. 2, 1. pkt.*, ændres ”til brug for dokumentationen af denne under domsforhandlingen” til: ”til brug for hovedforhandlingen eller den skriftlige procedure, der træder i stedet herfor, jf. § 387”.

96. I § 386, *stk. 1, 3. pkt.*, og *stk. 2, 2. pkt.*, udgår ”, jf. § 365, *stk. 3*”.

97. Efter § 386 indsættes:

”§ 386 a. Retten kan tillade, at en part, der er repræsenteret i retten, deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.

Stk. 2. Retten kan tillade, at en part, der ikke er repræsenteret i retten, eller en rettergangsfuldmægtig deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, hvis sådan deltagelse af særlige grunde er hensigtsmæssig.”

98. I § 387 ændres ”domsforhandlingen eller en del af denne skal foregå skriftligt” til: ”sagen afgøres uden mundtlig hovedforhandling”.

99. I § 387 indsættes som *stk. 2* og *3*:

”*Stk. 2.* Retten træffer i så fald bestemmelse om parternes udveksling af skriftlige procedureindlæg.

Stk. 3. Indleverer appellanten ikke rettidigt sit første procedureindlæg, finder § 386, *stk. 1* og *5*, tilsvarende anvendelse. Indleverer en part i øvrigt ikke rettidigt et procedureindlæg, slutter retten den skriftlige procedure og optager sagen til afgørelse.”

100. I § 390 indsættes som *stk. 2*:

”*Stk. 2.* Reglerne i § 370 finder tilsvarende anvendelse på kendelser, der afsiges efter reglerne i § 253.”

101. I § 398, *stk. 2*, indsættes efter *2. pkt.*:

”Retten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i den mundtlige forhandling ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.”

102. Efter kapitel 38 indsættes:

”Kapitel 39

Behandling af sager om mindre krav

§ 400. Reglerne i dette kapitel anvendes på byretssager, herunder boligretssager, om følgende krav:

1) Krav, der ikke har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr.

2) Krav, hvor parterne, efter at tvisten er opstået, aftaler, at reglerne i dette kapitel skal finde anvendelse. I sager mellem erhvervsdrivende om forhold, der vedrører parternes erhverv, kan sådan aftale dog også indgås, før tvisten er opstået.

Stk. 2. Parterne kan, efter at tvisten er opstået, aftale, at en sag, der er omfattet af stk. 1, nr. 1, ikke skal behandles efter reglerne i dette kapitel.

Stk. 3. Reglerne i dette kapitel gælder ikke for de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b, 44 og 88 omhandlede sager.

§ 401. Sagens værdi som nævnt i § 400 bestemmes efter påstanden i stævningen. Omfatter påstanden flere krav mellem de samme to parter, er sagens værdi den samlede værdi af disse krav. Renter og omkostninger medregnes ikke.

Stk. 2. Angår påstanden en ydelse, der skal betales et ubestemt antal gange, beregnes værdien ved at gange ydelserne pr. år med 10, jf. dog stk. 3. Angår påstanden en ydelse, der skal betales et bestemt antal gange, beregnes værdien ved at gange ydelsen pr. gang med antallet af gange, ydelsen skal betales. Værdien kan dog ikke overstige ydelserne pr. år ganget med 10, jf. dog stk. 3. Er ydelserne ikke af samme størrelse, lægges ydelserne for det sidste år inden sagens anlæg til grund for beregningen.

Stk. 3. Værdien af sager i henhold til lejeloven eller erhvervslejeloven beregnes, når sagen omfattes af stk. 2, 1. pkt., ved at gange den årlige ydelse, påstanden angår, med 5. Omfattes sagen af stk. 2, 2. pkt., kan værdien ikke overstige ydelserne pr. år ganget med 5. For sager i henhold til lejelovens §§ 87 og 93 eller erhvervslejelovens §§ 65 og 71 fastsættes sagens værdi dog til ét års leje.

§ 402. Retten kan efter anmodning fra en part eller af egen drift bestemme, at sagens videre behandling ved retten skal ske uden anvendelse af reglerne i dette kapitel, hvis sagen:

- 1) angår særlig komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål eller
- 2) har særlig betydning for en part ud over påstanden.

Stk. 2. Retten kan endvidere efter anmodning fra en part bestemme, at sagens videre behandling ved retten skal ske uden anvendelse af reglerne i dette kapitel, hvis påstanden udvides ud over beløbsgrænsen i § 400, stk. 1, nr. 1.

§ 403. Bevisførelse kræver rettens tilladelse. Tilladelse gives, når det må anses for sandsynligt, at bevisførelsen er af betydning for sagen.

§ 404. Efter anmodning fra en part kan sagkyndig oplysning af en sag tilvejebringes ved skriftlig besvarelse af spørgsmål stillet af retten til en sagkyndig person eller organisation. Når særlige grunde taler for det, kan retten bestemme, at en sagkyndig person eller en repræsentant for en sagkyndig organisation skal supplere den skriftlige besvarelse ved mundtlig forklaring.

Stk. 2. Parterne skal have mulighed for på forhånd at udtale sig om spørgsmålene og at få oplyst de forventede udgifter ved at tilvejebringe den sagkyndige oplysning.

Stk. 3. Domstolsstyrelsen fastsætter nærmere regler om den praktiske fremgangsmåde ved sagkyndig oplysning af en sag. Domstolsstyrelsen kan beskikke personer eller organisationer til at afgive sagkyndige vurderinger eller erklæringer.

Stk. 4. § 197, § 199, stk. 1, § 200, § 204, stk. 3, § 209 og § 211 finder tilsvarende anvendelse.

§ 405. Domstolsstyrelsen kan fastsætte regler om afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid.

§ 406. Forberedelsen sker efter reglerne i kapitel 33 med de ændringer, der fremgår af stk. 2-6.

Stk. 2. Retten forbereder sagen. Under forberedelsen bringes parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder på det rene, og det søges derunder klargjort, hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal være genstand for bevisførelse. Det søges endvidere klargjort, hvilken bevisførelse der skal finde sted.

Stk. 3. Retten kan pålægge en part at svare på en henvendelse fra retten inden for en nærmere angiven frist. Svarer parten ikke rettidigt på rettens henvendelse, finder reglerne i § 360 tilsvarende anvendelse, hvis retten i pålægget har angivet, at manglende efterkommelse af pålægget kan medføre udeblivelsesvirkning.

Stk. 4. Retten kan undtagelsesvis indkalde parterne til et retsmøde under forberedelsen. Indkaldelsen skal indeholde oplysning om retsvirkningerne af udeblivelse, jf. § 360.

Stk. 5. Retten udarbejder en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser og sender fortegnelsen til parterne. Forberedelsen sluttes tidligst 14 dage herefter.

Stk. 6. §§ 353-355 og 357 finder ikke anvendelse.

§ 407. Hovedforhandlingen gennemføres efter reglerne i § 365, idet der dog ikke skal gives den i § 365, stk. 2, 1. pkt., 1. led, nævnte fremstilling af sagen.

Stk. 2. Det skal fremgå af dommen, at sagen har været behandlet efter dette kapitel.

§ 408. Sagsomkostningerne fastsættes efter reglerne i kapitel 30, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. I sager om krav, der har en økonomisk værdi af højst 5.000 kr., erstattes udgifter til advokatbistand med højst 1.500 kr. ekskl. moms. I sager om krav, der har en økonomisk værdi over 5.000 kr., men ikke over 10.000 kr., erstattes udgifter til advokatbistand med højst 2.500 kr. ekskl. moms.

Stk. 3. Reglerne i stk. 2 kan ikke fraviges ved aftale, før tvisten er opstået.

§ 409. Såfremt parterne aftaler, at en sag ikke skal behandles efter reglerne i dette kapitel, jf. § 400, stk. 2, og der ikke ville have været grundlag for, at retten i medfør af § 402 bestemte, at sagen skulle behandles uden anvendelse af reglerne i dette kapitel, begrænses virkningen af fri proces til de omkostninger ved sagen, der ville have været forbundet med sagens behandling efter dette kapitel.

Stk. 2. Uanset § 334, stk. 5, kan der træffes aftale mellem parten og den beskikkede advokat om, at parten skal betale salær og godtgørelse, der i medfør af stk. 1 ikke dækkes af statskassen.

§ 410. Anke af domme til landsretten sker efter reglerne i kapitel 36 med de afvigelser, der følger af stk. 2-5.

Stk. 2. Anke sker ved indlevering af en ankestævning til byretten. Ankestævningen skal indeholde appellants påstand og om fornødent en angivelse af de grunde, hvorpå anken støttes. Med ankestævningen skal indleveres en kopi heraf samt af eventuelle bilag. Byretten sender ankestævningen, udskrift af den dom, der ankes, og bilag af betydning for ankesagen til landsretten.

Stk. 3. Ankestævningen forkyndes for indstævnte ved landsrettens foranstaltning, og appellanten underrettes herom. Indstævnte opfordres samtidig til at fremsætte sine bemærkninger til ankestævningen inden en af landsretten fastsat frist. Landsretten kan bestemme, at yderligere processkrifter skal udveksles.

Stk. 4. Anken afgøres på skriftligt grundlag, medmindre landsretten efter sagens beskaffenhed finder, at der er grund til mundtlig behandling. Fremsætter begge parter anmodning om mundtlig forhandling, skal anmodningen i almindelighed imødekommes.

Stk. 5. Følgende bestemmelser om anke finder ikke anvendelse:

- 1) § 372, stk. 2, 1. pkt., om indlevering af ankestævning.
- 2) §§ 373-378 om ankestævning, svarskrift og yderligere forberedelse.
- 3) §§ 380 og 381 om angivelse af beviser.
- 4) § 382 om afskæring af påstande og anbringender, der er fremsat for sent.
- 5) § 385 om kopier til brug for hovedforhandlingen.
- 6) § 386 om udeblivelse.
- 7) § 387 om afgørelse uden mundtlig hovedforhandling.”

103. § 470, *stk. 4, 3. pkt.*, affattes således:

”Retten bestemmer, om den frihedsberøvede skal bringes til stede umiddelbart for den dømmende ret, eller om det må anses for tilstrækkeligt, at der gives den frihedsberøvede lejlighed til at udtale sig over for retten på opholdsstedet eller over for den dømmende ret ved anvendelse af telekommunikation.”

104. I § 475 *b, stk. 2, 1. pkt.*, ændres ”statsamtet” til: ”statsforvaltningen”.

105. § 476, *stk. 2, 2. pkt.*, ophæves.

106. § 494, *stk. 1, 2. pkt.*, affattes således:

”Foretages forretningen ved Københavns Byret, retten på Frederiksberg, retten i Glostrup eller retten i Lyngby, kan skyldneren tilsiges, såfremt denne har sådan tilknytning til en af disse

retskredse.”

107. Efter § 505 indsættes i *kapitel 46*:

”§ 506. Retten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager ved anvendelse af telekommunikation i et retsmøde, hvor der ikke skal være mundtlig forhandling om et omtvistet spørgsmål, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.

Stk. 2. Retten kan tillade, at en part, der er repræsenteret i retten, deltager ved anvendelse af telekommunikation i et retsmøde, hvor der skal være mundtlig forhandling om et omtvistet spørgsmål, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.

Stk. 3. Retten kan tillade, at en part, der ikke er repræsenteret i retten, eller en rettergangsfuldmægtig deltager ved anvendelse af telekommunikation i et retsmøde, hvor der skal være mundtlig forhandling om et omtvistet spørgsmål, hvis sådan deltagelse af særlige grunde er hensigtsmæssig.

Stk. 4. I det i § 497 omhandlede tilfælde kan skyldneren uanset stk. 1-3 ikke deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation uden billede, og § 192 finder tilsvarende anvendelse.”

108. I § 597, *stk. 3*, udgår ”nr. 1-5,”.

109. I § 598, *stk. 2, 1. pkt.*, ændres ”505” til: ”506”.

110. I § 631, *stk. 2*, indsættes efter ”§ 505, stk. 2-4,“: ”§ 506,”.

111. I § 646, *stk. 2, 1. pkt.*, ændres ”354, stk. 3” til: ”352” og ”og § 502, stk. 1, nr. 2 og 3,” til: ”, § 502, stk. 1, nr. 2 og 3, og § 506”.

112. I § 653 *d* indsættes efter ”§ 502, stk. 1, nr. 2 og 3,“: ”§ 506”.

113. §§ 686 og 687 affattes således:

”§ 686. Straffesager behandles i 1. instans ved byretterne.

Stk. 2. Domsmænd medvirker i straffesager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse. Domsmænd medvirker endvidere, hvis sådan behandling er foreskrevet efter regler i andre love.

Stk. 3. Domsmænd medvirker ikke i

- 1) straffesager, som fremmes efter § 831,
- 2) straffesager, som behandles under medvirken af sagkyndige efter § 20 b, stk. 1, og
- 3) de i straffelovens § 60, stk. 1, nr. 3, og § 66, stk. 4, nævnte sager vedrørende betinget dømte.

Stk. 4. Nævninger medvirker i

- 1) straffesager, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, for så vidt

- dette ikke er en følge af, at der bliver spørgsmål om fastsættelse af en fællesstraf efter reglerne i straffelovens § 40, stk. 1, og § 61,
- 2) straffesager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution i medfør af straffelovens § 68 eller dom til forvaring i medfør af straffelovens § 70, og
 - 3) straffesager vedrørende politiske lovovertrædelser.

Stk. 5. Nævninger medvirker ikke i

- 1) straffesager vedrørende overtrædelse af straffelovens §§ 172, 173, 191, 286, 289 eller 290, medmindre sagen omfatter andre lovovertrædelser, der efter stk. 4 skal pådømmes under medvirken af nævninger, og
- 2) de i stk. 4, nr. 1, nævnte straffesager, som fremmes efter § 831.

§ 687. Tiltalte kan beslutte, at en straffesag, der skal behandles under medvirken af nævninger efter § 686, stk. 4, i stedet skal behandles under medvirken af domsmænd, jf. dog stk. 4.

Stk. 2. Tiltaltes beslutning skal træffes i et retsmøde eller meddeles retten skriftligt. Det skal fremgå af meddelelsen, at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer. Hvis tiltalte ikke selv har valgt en forsvarer, skal retten beskikke en forsvarer for tiltalte, inden tiltalte beslutter, at sagen skal behandles som domsmandssag. Beslutningen skal meddeles senest 14 dage, efter at anklageskriftet er forkyndt for tiltalte. Retten kan forlænge fristen efter anmodning fra anklagemyndigheden eller tiltalte.

Stk. 3. Tiltalte kan ikke tilbagekalde et afkald på nævningebehandling, når afkaldet er meddelt retten. Tiltaltes afkald har også virkning for straffesagens behandling under anke.

Stk. 4. Ved samtidig forfølgning mod flere tiltalte som delagtige i én eller flere forbrydelser, kan en tiltalt ikke for sit vedkommende træffe beslutning om sagens behandling under medvirken af domsmænd i medfør af stk. 1, medmindre enten alle tiltalte træffer beslutning i medfør af stk. 1, eller anklagemyndigheden samtykker i sådan behandling for så vidt angår vedkommende tiltalte.”

114. § 688 ophæves.

115. §§ 689-691 affattes således:

”§ 689. Ved landsretterne behandles afgørelser i anledning af anke eller kære af byretternes domme, kendelser og beslutninger i straffesager.

Stk. 2. Nævninger medvirker i straffesager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af nævninger, og hvor anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Stk. 3. Domsmænd medvirker i

- 1) straffesager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af nævninger, og hvor anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld,
- 2) straffesager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af domsmænd, og
- 3) straffesager, hvor der for landsretten bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i

øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Stk. 4. Domsmænd medvirker ikke i

- 1) straffesager, som behandles under medvirken af sagkyndige efter § 20 b, stk. 2, og
- 2) de i straffelovens § 60, stk. 1, nr. 3, og § 66, stk. 4, nævnte sager vedrørende betinget dømte.

§ 690. Under Højesteret hører alle afgørelser i anledning af anke eller kære af landsretternes domme, kendelser og beslutninger i straffesager.

Stk. 2. Nævninger og domsmænd medvirker ikke ved Højesterets behandling af straffesager, jf. § 3.

§ 691. Retten prøver af egen drift, om den har saglig kompetence til at behandle straffesagen, og om domsmænd eller nævninger skal medvirke ved sagens behandling. Er hovedforhandling under medvirken af domsmænd eller nævninger begyndt, selv om sagen burde have været behandlet uden disses medvirken, kan retten bestemme, at domsmænd eller nævninger fortsat skal medvirke.

Stk. 2. Afgørelser, hvorved en anmodning om behandling af en straffesag under medvirken af domsmænd, nævninger eller sagkyndige afslås, kan kæres.”

116. I § 698, *stk. 1, nr. 2*, og § 731, *stk. 1, litra d*, ændres ”domsmænd” til: ”nævninger eller domsmænd”.

117. I § 699 *a* ændres ”hører under Sø- og Handelsretten i København eller under søret” til: ”er omfattet af § 20 b, stk. 1”.

118. § 700, *2. pkt.*, ophæves.

119. I § 702, *stk. 1*, ændres ”nævninge- eller retskredse” til: ”landsretsnevningekredse eller byretskredse”.

120. § 702, *stk. 2, 1. pkt.*, ændres ”nævningekredsen” til: ”landsretsnevningekredsen” og ”af de i § 15 nævnte retter” til: ”anden byret”.

121. I § 704, *stk. 3, 2. pkt.*, ændres ”kapitel 82-85” til: ”kapitel 82, 83 og 85”.

122. § 705 affattes således:

”**§ 705.** Samtidig forfølgning mod samme sigtede for flere forbrydelser eller mod flere sigtede som delagtige i én eller flere forbrydelser bør ske under én sag, hvis dette kan ske uden væsentlig forhaling eller vanskelighed.

Stk. 2. Forenes en straffesag, der er omfattet af § 20 b, stk. 1, med en nævningesag, behandles sagen i sin helhed som nævningesag. Forenes en straffesag, der er omfattet af § 20 b, stk. 1, i

øvrigt med en straffesag, der ikke er omfattet af § 20 b, stk. 1, medvirker der sagkyndige efter § 20 b, stk. 1, hvis den forbrydelse, der nærmest har givet anledning til forfølgningen, er omfattet af § 20 b, stk. 1. Retten kan dog bestemme, at der skal ske særskilt behandling af den del af sagen, der er omfattet af § 20 b, stk. 1, hvis forening ikke findes hensigtsmæssig.”

123. § 707 affattes således:

”§ 707. Retten kan forene flere selvstændige straffesager til én sag med parternes samtykke. Samtykke kræves dog ikke i de tilfælde, der er nævnt i § 705, stk. 1. § 705, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Beslutningen tages af den ret, der skal behandle sagerne. Forfølges sagerne ved forskellige byretter i samme landsretskreds, og er der ikke enighed, tages beslutningen af landsretten. Forfølges sagerne ellers ved forskellige retter, og er der ikke enighed, tages beslutningen af Højesteret.”

124. § 719, *stk. 2, nr. 1*, ophæves, og i stedet indsættes:

- ” 1) straffesager, der behandles ved byretten under medvirken af nævninger eller under medvirken af domsmænd som følge af tiltaltes beslutning efter § 687,
- 2) ankesager ved landsret, og”

Nr. 2 bliver herefter nr. 3.

125. I § 729 a, *stk. 2, 2. pkt.*, og i § 729 b, *stk. 1, 1. pkt.*, ændres ”848” til: ”856”.

126. I § 729 a, *stk. 3, 5. pkt.*, og i § 729 b, *stk. 2, 5. pkt.*, ændres ”§ 877, stk. 1 og stk. 2, nr. 5” til: ”§ 871, stk. 1 og stk. 2, nr. 5”.

127. I § 731, *stk. 2, 1. pkt.*, ændres ”§ 922, stk. 4” til: ”§ 831, stk. 4”.

128. § 735, *stk. 1, 1. pkt.*, affattes således:

”Forsvareren beskikkes af rettens præsident (på Bornholm af dommeren).

129. § 735, *stk. 2*, ophæves.

Stk. 3 bliver herefter stk. 2.

130. I § 748 indsættes som *stk. 8-10*:

”*Stk. 8.* Retten kan tillade, at sigtede deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis sigtedes tilstedeværelse i retten ikke er nødvendig. Skal sigtede afgive forklaring, finder § 192 tilsvarende anvendelse. En eventuel forsvarer skal deltage i retsmødet på

samme sted som sigtede, medmindre retten finder det ubetænkeligt, at forsvareren i stedet møder frem i retten. 1. pkt. gælder ikke i de i § 760, stk. 2, og § 764, stk. 2, nævnte tilfælde.

Stk. 9. Retten kan tillade, at forsvareren deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis det er forsvarligt, og sigtede ikke deltager i retsmødet.

Stk. 10. Retten kan tillade, at anklageren deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis:

- 1) sigtede ikke deltager i retsmødet,
- 2) anklagerens deltagelse ved anvendelse af telekommunikation med billede er forsvarlig, og
- 3) der i øvrigt foreligger særlige grunde.”

131. I § 754, stk. 2, indsættes som 2. pkt.:

”Endvidere finder § 186, stk. 3-6, tilsvarende anvendelse.”

132. *Fjerde bog, tredje og fjerde afsnit*, ophæves, og i stedet indsættes:

”Tredje afsnit. Tiltale og hovedforhandling i 1. instans

Kapitel 76

Tilståelsessager

§ 831. Afgiver sigtede i et retsmøde efter § 694, stk. 3, en uforbeholden tilståelse i en straffesag, hvor lægdommere ellers skulle have medvirket, kan sagen straks fremmes til dom, uden at der udarbejdes anklageskrift, hvis

- 1) tilståelsens rigtighed bestyrkes ved de i øvrigt foreliggende oplysninger,
- 2) sigtede og anklageren giver samtykke,
- 3) retten ikke finder det betænkeligt at afgøre sagen uden hovedforhandling, og
- 4) der ikke bliver spørgsmål om anvendelse af straffelovens §§ 68, 69, 70 eller 73.

Stk. 2. Inden retten afsiger dom, skal sigtede gøres bekendt med det forhold, tiltalen angår, og have lejlighed til at udtale sig. Er der behov for at skaffe yderligere oplysninger i sagen, sker dette efter reglerne i kapitel 67 og 68, og sigtede skal have lejlighed til at udtale sig om disse oplysninger.

Stk. 3. Er sigtede anholdt eller varetægtsfængslet under retsmødet, skal den forsvarer, der er beskikket efter § 731, stk. 1, litra a, have lejlighed til at gøre sig bekendt med sagen, drøfte den med sigtede og udtale sig over for retten, inden sigtede giver samtykke efter stk. 1, nr. 2. Forsvareren skal være til stede i retten, når sigtede giver sit samtykke.

Stk. 4. Er sigtede ikke anholdt eller varetægtsfængslet under retsmødet, skal sigtede tilbydes at få beskikket en forsvarer, inden sigtede giver samtykke efter stk. 1, nr. 2. Hvis der efter sigtedes ønske beskikkes en forsvarer, finder stk. 3 tilsvarende anvendelse.

Stk. 5. Afsigelse og forkyndelse af dom sker efter de regler, som gælder for andre domme, der

afsiges af byretten i straffesager.

Stk. 6. En sag, der er omfattet af § 684, stk. 1, nr. 2, kan ikke behandles som tilståelsessag.

Stk. 7. Oplysning om det forhold, som den pågældende tiltales for, og om, at sigtede og anklagemyndigheden har samtykket i, at sagen fremmes som tilståelsessag, skal tilføres retsbogen. Hvis sigtede ikke ønsker at få beskikket en forsvarer, jf. stk. 4, skal dette også tilføres retsbogen.

Stk. 8. Retten kan tillade, at sigtede deltager i et retsmøde efter stk. 1 ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis sigtedes tilstedeværelse i retten ikke er nødvendig, og der alene bliver spørgsmål om bøde eller fængsel indtil 1 år, konfiskation, rettighedsfrakendelse, tvangsbøder eller erstatning. Bestemmelsen i § 192 finder tilsvarende anvendelse. En eventuel forsvarer skal deltage i retsmødet på samme sted som sigtede, medmindre retten finder det ubetænkeligt, at forsvareren i stedet møder frem i retten.

§ 832. I sager om lovovertrædelser, der ikke skønnes at ville medføre højere straf end bøde, kan anklagemyndigheden i et bødeforelæg tilkendegive sigtede, at sagen kan afgøres uden retssag, hvis sigtede erklærer sig skyldig i overtrædelser og erklærer sig rede til inden for en nærmere angiven frist at betale en i bødeforelægget angivet bøde. Fristen kan efter anmodning forlænges af anklagemyndigheden.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 834, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2, om krav til indholdet af anklageskrift finder tilsvarende anvendelse på bødeforelæg.

Stk. 3. Hvis sigtede vedtager bøden, bortfalder videre forfølgning, jf. dog § 724, stk. 2. Vedtagelsen har samme gentagelsesvirkning som en dom.

Stk. 4. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at bødeforelæg ved nærmere angivne overtrædelser af færdselsloven kan gives af en polititjenestemand i umiddelbar forbindelse med lovovertrædelser, hvis lovovertrædelser kan afgøres efter faste bødesatser med en bøde på ikke over 3.000 kr. Reglerne i stk. 2 og 3 finder tilsvarende anvendelse. Lovovertrædelser kan dog betegnes kortfattet i bødeforelægget.

Stk. 5. Justitsministeren fastsætter regler om konfiskation efter tilsvarende regler som i stk. 1 og 2. Bestemmelsen i § 724, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Kapitel 77

Tiltale og forberedelse af hovedforhandling i 1. instans

§ 833. Tiltalerejsning og forberedelse af hovedforhandling i 1. instans sker efter reglerne i dette kapitel, medmindre andet er bestemt i kapitel 79 om nævningsager eller i kapitel 80 om sager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

§ 834. Anklagemyndigheden rejser tiltalte ved et anklageskrift, som skal indeholde:

- 1) navnet på den ret, ved hvilken sagen anlægges,
- 2) tiltaltes navn og adresse samt så vidt muligt personnummer eller lignende,
- 3) oplysninger om det forhold, der rejses tiltale for.

Stk. 2. Oplysninger efter stk. 1, nr. 3, skal omfatte

- 1) den regel, der påstås overtrådt, og forbrydelsens kendetegn, som de fremgår af reglen,
- 2) forbrydelsens navn, hvis loven indeholder angivelse heraf,
- 3) straffehjemlen,
- 4) en kort beskrivelse af det forhold, der rejses tiltale for, med sådan angivelse af tid, sted, genstand, udførelsesmåde og andre nærmere omstændigheder, som er nødvendig for en tilstrækkelig og tydelig beskrivelse, og
- 5) i givet fald de strafforhøjelses- eller strafnedsættelsesgrunde, der vil blive påberåbt.

Stk. 3. Alternativ – herunder subsidier – tiltale er tilladt.

Stk. 4. Anklageskriftet må ikke indeholde en fortegnelse over beviser, der agtes ført, eller en redegørelse for sagens retlige spørgsmål.

§ 835. Anklagemyndigheden indleverer anklageskriftet til retten. Ved indleveringen er straffesagen indledt ved retten.

Stk. 2. Anklagemyndigheden forkynder en genpart af anklageskriftet for tiltalte, eventuelt i forbindelse med forkyndelse af indkaldelse, jf. § 844, stk. 2. Sker forkyndelse af anklageskriftet for tiltalte ikke straks efter indledning af sagen, skal anklagemyndigheden sende en genpart af anklageskriftet til tiltalte i anbefalet brev.

§ 836. Inden hovedforhandlingen kan anklagemyndigheden berigtige angivelser i anklageskriftet eller udvide tiltalen til andre strafbare forhold end de forhold, der er nævnt i anklageskriftet. Berigtigelser og udvidelser sker ved indlevering og forkyndelse af yderligere eller nyt anklageskrift.

Stk. 2. Under hovedforhandlingen kan anklagemyndigheden med rettens samtykke udvide tiltalen til andre strafbare forhold end det forhold, der er nævnt i anklageskriftet, hvis tiltalte samtykker, eller hvis det forhold, der er spørgsmål om at inddrage, er begået under selve hovedforhandlingen. Udvidelsen sker efter rettens bestemmelse ved tilføjelse på anklageskriftet eller tilførsel i retsbogen. Det samme gælder om berigtigelser, som anklagemyndigheden under hovedforhandlingen foretager i anklageskriftet.

Stk. 3. Hvis tiltalte ikke samtykker i udvidelser af tiltalen, må anklagemyndigheden rejse ny sag mod tiltalte.

§ 837. Samtidig med indleveringen af anklageskriftet eller snarest muligt derefter skal anklagemyndigheden til retten indlevere

- 1) en udskrift af de retslige undersøgelses- og bevishandlinger, der er foretaget i sagen,
- 2) sagens øvrige dokumenter og andre synlige bevismidler, og
- 3) en fortegnelse over de beviser, som anklagemyndigheden ønsker at føre.

Stk. 2. Vidner og syns- og skøns mænd skal angives med navn og adresse. Det skal endvidere i bevisfortegnelsen angives, om de nævnte vidner og syns- og skøns mænd agtes afhørt under hovedforhandlingen, eller om allerede afgivne forklaringer agtes benyttet.

Stk. 3. Polititjenestemænd, der har udført foranstaltninger som nævnt i § 754 a, og polititjenestemænd med en særlig tjenestefunktion, hvor det af hensyn til denne særlige tjenestefunktion er nødvendigt at hemmeligholde identiteten, kan betegnes med et andet navn end deres eget og uden angivelse af bopæl.

Stk. 4. Ønskes syns- og skøns mænd udmeldt, fremsættes anmodning herom til retten.

§ 838. Anklagemyndigheden skal uden ophold sende forsvareren en genpart af bevisfortegnelsen og en udskrift af de undersøgelser- og bevishandlinger, der er foretaget i sagen. Anklagemyndigheden skal i øvrigt så vidt muligt gøre sagens dokumenter og andre synlige bevismidler tilgængelige på hensigtsmæssig og betryggende måde og underrette forsvareren herom.

Stk. 2. Anklagemyndigheden kan give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl til tiltalte, hvis anklagemyndigheden agter at anmode retten om at bestemme, at disse oplysninger ikke må meddeles tiltalte, jf. § 856, stk. 2. Forsvareren kan indbringe pålægget for retten.

§ 839. Inden udløbet af den frist, som anklagemyndigheden har anført på anklageskriftet, skal forsvareren til retten og til anklagemyndigheden indlevere

- 1) dokumenter og andre synlige bevismidler, som forsvareren agter at anvende, og
- 2) en fortegnelse over de beviser, som forsvareren agter at føre.

Stk. 2. Retten kan efter anmodning forlænge fristen.

Stk. 3. Bestemmelserne i § 837, stk. 2-4, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Hvis forsvareren vil anmode om, at bevis, som er opført i anklagemyndighedens bevisfortegnelse, tilvejebringes på anden måde, skal forsvareren skriftligt anmode retten herom inden den frist, der er anført i anklageskriftet. Forsvareren skal sende en genpart af anmodningen til anklagemyndigheden.

Stk. 5. Bestemmelsen i stk. 4 finder tilsvarende anvendelse, hvis forsvareren vil anmode om, at sagen flyttes, jf. §§ 702 eller 703.

Stk. 6. Antager forsvareren, at sagen, således som den er anlagt, ikke kan behandles, eller at anklagemyndigheden har overset en omstændighed, som ikke vedrører beviserne i sagen, og som indebærer, at tiltalte ikke kan dømmes, bør forsvareren straks gøre anklagemyndigheden opmærksom herpå.

§ 840. En person kan ikke indkaldes som vidne, hvis oplysninger om personens identitet ikke indgår i sagen i medfør af § 729 a, stk. 3, 1. pkt., eller § 729 b, stk. 2, 1. pkt., eller er undtaget fra forsvarerens og sigtedes adgang til aktindsigt i medfør af § 729 c.

§ 841. Hvis en af parterne vil modsætte sig modpartens bevisførelse eller en anmodning efter § 837, stk. 4, eller § 839, stk. 2-5, skal parten uden ophold forelægge sagen for retten til afgørelse. Inden retten træffer afgørelse, skal parterne så vidt muligt have lejlighed til at udtale sig mundtligt eller skriftligt.

Stk. 2. Retten træffer efter anmodning fra anklagemyndigheden eller forsvareren bestemmelse om, ved hvilken byret enkelte retshandlinger skal foretages med henblik på at optage bevis til brug under hovedforhandlingen. Retten kan ligeledes efter anmodning bestemme, om tiltalte, hvis denne er fængslet, skal bringes til et retsmøde, der skal finde sted i en anden retskreds end den, hvor tiltalte sidder fængslet, om beskikkelse af forsvarer til at varetage tiltaltes tarv under retsmøde uden for vedkommende ret, og lignende.

§ 842. Ønsker nogen af parterne at gøre brug af andre beviser end dem, der er anført i vedkommende parts bevisfortegnelse, eller vil parten frafalde at føre nogen af disse, eller ønsker parten et bevis optaget på anden måde end anført i bevisfortegnelsen, skal parten snarest muligt skriftligt meddele dette til retten og til modparten. Bestemmelserne i §§ 837-841 finder tilsvarende anvendelse.

§ 843. Ønskes vidner eller syns- og skønsmænd afhørt inden hovedforhandlingen, skal anklagemyndigheden indgive anmodning herom til retten. Er der fare for, at et bevis ikke vil kunne optages, hvis dette skal afvente, at bestemmelserne i §§ 837-842 iagttages, indgiver anklagemyndigheden uden andre forberedende skridt, end omstændighederne tillader, anmodning til retten og underretter forsvareren.

Stk. 2. Under samme betingelse og med samme forpligtelse som anført i stk. 1 kan forsvareren anmode om bevishandlinger umiddelbart over for retten, der afgør, om betingelsen er opfyldt.

Stk. 3. En part kan indgive anmodning efter stk. 1 og 2 til en anden ret end den ret, hvor hovedforhandlingen skal finde sted. Parten skal i så fald snarest muligt underrette den ret, hvor hovedforhandlingen skal finde sted.

Stk. 4. Bevisoptagelse efter stk. 1-3 sker efter reglerne i kapitel 67 og 68. De nødvendige udskrifter af retsbogen om bevisoptagelsen sendes snarest muligt til anklagemyndigheden og forsvareren. Udskrift af retsbogen sendes endvidere til den ret, hvor hovedforhandlingen skal finde sted, hvis bevisoptagelsen er sket ved en anden ret.

§ 844. Retten underretter anklagemyndigheden om tidspunktet for hovedforhandlingen. Retten underretter endvidere anklagemyndigheden og tiltalte om eventuel forsvarerbeskikkelse. Underretningen til tiltalte kan gives gennem anklagemyndigheden i forbindelse med forkyndelse af indkaldelse.

Stk. 2. Anklagemyndigheden sørger for, at en indkaldelse med oplysning om tid og sted for hovedforhandlingen forkyndes for tiltalte med mindst 4 dages varsel. Retten kan dog fastsætte et kortere varsel. Genpart af indkaldelse og anklageskrift sendes samtidig til forsvareren.

Stk. 3. Er tiltalte fængslet eller anholdt, sørger anklagemyndigheden for, at tiltalte bringes til retten.

Stk. 4. Vidner og syns- og skønsmænd, som skal afhøres under hovedforhandlingen, indkaldes i tide af anklagemyndigheden. Er et vidne fængslet eller hensat i forvaring, sørger anklagemyndigheden for, at den pågældende bringes til retten.

§ 845. Retten kan efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne forud for hovedforhandlingen træffe afgørelse om dørlukning efter § 29, stk. 3, nr. 2 eller 3, referatforbud efter § 30, nr. 2, navneforbud efter § 31, stk. 1, nr. 1, om, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. § 856, stk. 1, 3 eller 6, om, at et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, jf. § 856, stk. 2, eller om, at en polititjenestemand's navn og bopæl ikke skal oplyses, jf. § 856, stk. 5.

Stk. 2. I sager om overtrædelse af straffelovens § 210, §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1, skal anklagemyndigheden senest samtidig med indlevering af bevisfortegnelsen underrette forsvareren og retten om, hvorvidt der foreligger sådanne spørgsmål som nævnt i stk. 1. Det samme gælder i sager om overtrædelse af § 224 eller § 225, jf. § 210, §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1.

§ 846. Retten kan på et hvilket som helst tidspunkt inden hovedforhandlingen af egen drift eller efter anmodning ved kendelse beslutte at afvise sagen helt eller delvist, hvis et eller flere af sagens forhold

- 1) på grund af fejl må afvises under hovedforhandlingen,
- 2) ikke er undergivet offentlig påtale, eller
- 3) ikke er strafbart, eller hvis straf er udelukket ved forældelse eller anden lignende grund.

Stk. 2. Inden retten træffer afgørelse efter stk. 1, skal anklagemyndigheden have lejlighed til at udtale sig. Hvis der er tale om en afhjælpelig mangel, skal anklagemyndigheden have lejlighed til at afhjælpe manglen.

Stk. 3. Finder retten, at sagen ikke skal behandles under medvirken af lægdommere, afsiger retten kendelse herom efter om fornødent at have givet anklagemyndigheden og forsvareren lejlighed til at udtale sig.

§ 847. Retten kan udsætte hovedforhandlingen, inden den er begyndt, hvis dette er nødvendigt af hensyn til retten selv eller på grund af andre omstændigheder, herunder tiltaltes flugt, hindringer for anklagemyndigheden, tiltalte eller forsvareren, for vidner eller syns- og skøns mænd, ændringer i tiltalen eller anmeldelse af nye beviser.

Stk. 2. En part, der ønsker hovedforhandlingen udsat efter stk. 1, skal snarest muligt anmode retten herom.

§ 848. Retsmøder, som afholdes inden hovedforhandlingen, er ikke offentlige. Bestemmelserne i § 748, stk. 8-10, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Anmodninger til retten, som ikke fremsættes mundtligt i et retsmøde, indleveres skriftligt til retten. Er tiltalte fængslet, kan tiltaltes henvendelse til retten fremsættes over fængselsbestyreren, som skal gøre notat herom i en dertil indrettet bog. Udskrift sendes uden ophold til retten og i de i §§ 839 og 842 omhandlede tilfælde også til anklagemyndigheden.

§ 849. Retten kan indkalde til et særligt forberedende møde med henblik på at fastlægge par-

ternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, herunder hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal føres bevis for, samt hovedforhandlingens tilrettelæggelse.

§ 850. I særlige tilfælde, hvor retten under hensyn til sagens beskaffenhed finder det hensigtsmæssigt, kan den pålægge anklagemyndigheden at fremsende en skriftlig forelæggelse til retten inden en nærmere fastsat frist. Retten fastsætter endvidere en frist for forsvarernes eventuelle bemærkninger hertil. Er der sket skriftlig forelæggelse, skal parterne give en mundtlig sammenfatning heraf i retten.

Kapitel 78

Hovedforhandling i 1. instans

§ 851. For hovedforhandling i straffesager i 1. instans gælder reglerne i dette kapitel, medmindre andet er bestemt i kapitel 79 om nævningsager eller i kapitel 80 om sager, i hvilke der ikke medvirker lægdommere.

§ 852. Anklageren og den beskikkede forsvarer skal være til stede under hele hovedforhandlingen, indtil sagen er optaget til dom. Det er dog ikke udelukket, at forskellige personer udfører anklagerens eller den beskikkede forsvarers hverv i sagen.

Stk. 2. Udebliver anklageren enten ved hovedforhandlingens begyndelse eller i løbet af denne, udsættes sagen. Det samme gælder, når den beskikkede forsvarer udebliver, eller når den valgte forsvarer ikke møder, medmindre omstændighederne måtte gøre det muligt at beskikke en forsvarer, som straks kan udføre hvervet.

§ 853. Medmindre andet er bestemt i loven, skal tiltalte personligt være til stede i retten under hele hovedforhandlingen, indtil sagen er optaget til dom. Rettens formand kan dog tillade tiltalte at forlade retten, når tiltalte har afgivet forklaring.

§ 854. Retten kan tillade, at tiltalte deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis tiltaltes tilstedeværelse i retten ikke er nødvendig, og der alene bliver spørgsmål om bøde eller fængsel indtil 1 år, konfiskation, rettighedsfrakendelse, tvangsbøder eller erstatning.

Stk. 2. Skal tiltalte afgive forklaring, finder § 192 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Har retten givet tilladelse som nævnt i stk. 1, skal forsvareren deltage i retsmødet på samme sted som tiltalte, medmindre retten finder det ubetænkeligt, at forsvareren i stedet møder frem i retten.

§ 855. Udebliver tiltalte ved begyndelsen eller i løbet af hovedforhandlingen, og kan den pågældende ikke straks bringes til stede, udsættes sagen, medmindre retten beslutter at fremme hovedforhandlingen helt eller delvis efter stk. 2 og 3.

Stk. 2. Er tiltalte udeblevet trods lovlig indkaldelse og uden oplyst lovligt forfald, kan retten

bestemme, at der skal ske afhøring af vidner og syns- og skønsmænd, der er mødt, hvis retten finder, at dette er foreneligt med hensynet til tiltalte, og hvis udsættelse af afhøringen vil være til væsentlig ulempe for de mødte eller medføre væsentlig udsættelse af sagen. Afhøring kan dog kun ske, hvis tiltaltes forsvarer er mødt.

Stk. 3. En hovedforhandling kan fremmes til dom i tiltaltes fravær, hvis retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig,

- 1) når tiltalte er undvejet, efter at anklageskriftet er forkyndt for den pågældende,
- 2) når tiltalte efter at være mødt ved sagens begyndelse har forladt retten uden rettens tilladelse,
- 3) når der under sagen alene er spørgsmål om ubetinget fængselsstraf i 6 måneder eller derunder, konfiskation, rettighedsfrakendelse eller erstatning, og tiltalte har givet samtykke til gennemførelse af hovedforhandling,
- 4) når tiltalte ikke idømmes højere straf end ubetinget fængsel i 3 måneder eller andre retsfølger end konfiskation, førerretsfrakendelse eller erstatning, eller
- 5) når retten skønner, at behandlingen af sagen utvivlsomt vil føre til tiltaltes frifindelse.

Stk. 4. Medmindre tiltalte har samtykket heri, kan hovedforhandlingen kun gennemføres i medfør af stk. 3, nr. 4, hvis tiltalte har været lovligt indkaldt, og det af indkaldelsen fremgår, at udeblivelse uden oplyst lovligt forfald kan medføre, at tiltalte dømmes for de forhold, som tiltalen angår.

§ 856. Rettens formand kan uden for de tilfælde, der er nævnt i stk. 2, nr. 2, beslutte, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås.

Stk. 2. Retten kan, hvis det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, på anmodning bestemme,

- 1) at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det, eller
- 2) at et vidnes navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed gør det påkrævet.

Stk. 3. Er der truffet bestemmelse efter stk. 2, nr. 2, kan retten yderligere bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens vidnet afhøres, hvis der er grund til at antage, at vidnet eller vidnets nærmeste vil blive udsat for alvorlig fare, hvis tiltalte får kendskab til vidnets identitet.

Stk. 4. En polititjenestemand, der har udført foranstaltninger som nævnt i § 754 a, kan afgive forklaring uden at oplyse sit eget navn og bopæl.

Stk. 5. Rettens formand kan bestemme, at navn og bopæl på en polititjenestemand, der afgiver forklaring som vidne, ikke skal oplyses, hvis afgørende hensyn til vidnets særlige tjenestefunktion taler for det, og oplysningerne må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar.

Stk. 6. Rettens formand kan bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, når en polititjenestemand, der har udført foranstaltninger som nævnt i § 754 a, eller en polititjenestemand med en særlig tjenestefunktion afhøres, hvis dette er påkrævet af hensyn til hemmeligholdelsen af politi-

tjenestemandens identitet, og det må antages at være uden væsentlig betydning for tiltaltes forsvær.

Stk. 7. Rettens formand afgør, om tiltalte skal forlade retslokalet under den forudgående forhandling om anmodninger fremsat efter stk. 2, 3, 5 og 6.

Stk. 8. Når tiltalte som følge af en beslutning efter stk. 1, 3 eller 6, ikke har overværet afhøringen af et vidne eller en medtiltalt, skal tiltalte, når denne på ny kommer til stede i retslokalet, have oplysning om, hvem der har afgivet forklaring i tiltaltes fravær, og om indholdet af forklaringen, for så vidt den angår tiltalte. Retten afgør, om gengivelsen af forklaringen skal ske før eller efter, at tiltalte selv har afgivet forklaring. Oplysning om vidnets bopæl eller navn, stilling og bopæl skal dog ikke meddeles tiltalte, hvis retten har truffet bestemmelse om hemmeligholdelse efter stk. 2, nr. 1 eller 2. Oplysning om en polititjenestemands navn og bopæl skal endvidere ikke meddeles tiltalte, hvis retten har truffet bestemmelse om hemmeligholdelse efter stk. 5.

Stk. 9. Afgørelse om hemmeligholdelse af et vidnes navn, stilling og bopæl, jf. stk. 2, nr. 2, og stk. 3, eller en polititjenestemands navn og bopæl, jf. stk. 5 og 6, træffes ved kendelse. I kendelsen anføres de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for hemmeligholdelse er opfyldt. Kendelsen kan til enhver tid omgøres. Rettens afgørelse efter stk. 2, nr. 2, og stk. 3, 5 og 6, kan kæres.

§ 857. Når tiltalte fjernes fra retssalen i henhold til § 151, kan forhandlingen fortsættes, hvis rettens formand ikke finder en udsættelse nødvendig.

Stk. 2. Tiltalte skal, så snart tiltaltes adfærd gør det muligt, på ny føres ind i retslokalet. Rettens formand skal oplyse tiltalte om, hvad der er sket i tiltaltes fravær. Tiltalte skal endvidere, hvis det på dette tidspunkt af sagen endnu er muligt, have adgang til at udtale sig om det, der er kommet frem.

§ 858. Når hovedforhandlingen er begyndt, fortsættes den så vidt muligt uafbrudt, indtil retten har truffet endelig afgørelse i sagen.

Stk. 2. Har hovedforhandlingen været afbrudt, bestemmer rettens formand, om og i hvilket omfang det, der allerede er foretaget, skal gentages, når hovedforhandlingen genoptages.

§ 859. Hvis en udsættelsesgrund indtræder, mens hovedforhandlingen er udsat, skal den, der ønsker udsættelse, snarest muligt underrette rettens formand, for at denne kan bestemme, om sagen skal udsættes yderligere. Hvis sagen udsættes, giver retten meddelelse til alle, der berøres af udsættelsen.

§ 860. Rettens formand indleder hovedforhandlingen med at oplyse, hvilken sag retten skal behandle. Derefter sikrer retten sig tiltaltes identitet.

§ 861. Anklageren oplæser anklageskriftet, hvorefter rettens formand gør tiltalte bekendt med, at tiltalte ikke har pligt til at udtale sig.

Stk. 2. Rettens formand spørger tiltalte, om denne kan erkende sig skyldig i eller nægter de forhold, som tiltalen angår.

Stk. 3. Retten kan pålægge anklageren at forelægge sagen.

§ 862. Hvis der opstår spørgsmål, om der foreligger fejl, som indebærer, at sagen ikke kan behandles, eller om sagen er undergivet offentlig påtale, kan hovedforhandlingen begrænses til dette punkt, indtil spørgsmålet er afgjort.

Stk. 2. Det samme gælder, hvis der rejses spørgsmål, om et forhold i anklageskriftet overhovedet er strafbart, eller om straf er udelukket på grund af forældelse eller af anden lignende grund. Er retten enig, kan den straks afsige frifindelsesdom.

Stk. 3. Retten bør, hvor det kan ske, tillade afhjælpning af fejl, der hindrer, at sagen kan behandles. Retten kan udsætte hovedforhandlingen med henblik på denne afhjælpning. Hvis fejlen kun skal tages i betragtning, når den gøres gældende af tiltalte, må tiltalte gøre indsigelse, så snart der er lejlighed til det.

Stk. 4. Selv om retten inden hovedforhandlingen har nægtet at imødekomme en anmodning om afvisning af sagen efter § 846, kan spørgsmålet rejses på ny under hovedforhandlingen.

§ 863. Bevisførelsen indledes med, at rettens formand spørger, om tiltalte er villig til at afgive forklaring. I bekræftende fald bestemmer formanden, på hvilket tidspunkt under bevisførelsen forklaringen skal afgives.

Stk. 2. Når tiltalte afgiver forklaring, sker det ved, at anklageren stiller tiltalte spørgsmål om sagen. Derefter kan forsvareren stille spørgsmål til tiltalte. Anklageren, forsvareren og enhver af dommerne, nævningerne og domsmændene, jf. § 869, kan stille yderligere spørgsmål til tiltalte. Bestemmelserne i § 186, stk. 3-6, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Hvis tiltalte afgiver en fuldstændig tilståelse, afgør retten, om og i hvilken udstrækning yderligere bevisførelse skal finde sted.

§ 864. Retten kan beslutte at afslutte bevisførelsen enten i det hele eller om et enkelt punkt, inden alle beviserne er fremført. Retten kan endvidere beslutte at genoptage en sluttet bevisførelse.

Stk. 2. Hvis sagen omfatter flere lovovertrædelser, kan rettens formand lade hovedforhandlingen og rettens afgørelse af skyldsspørgsmålet foregå særskilt for hver enkel lovovertrædelse.

§ 865. Bevisførelsen foregår i øvrigt først fra anklagemyndighedens og derefter fra forsvarers side. Beviser, som retten af egen drift beslutter at føre, fremføres på det tidspunkt, som rettens formand bestemmer. Inden en part fører beviser, kan parten i korthed angive, hvilke beviser parten ønsker at føre, og hvad parten vil godtgøre med beviserne.

§ 866. Anklagemyndighedens vidner afhøres først af anklageren og derefter af forsvareren. Forsvarets vidner afhøres først af forsvareren eller af tiltalte og derefter af anklageren. Rettens

formand kan træffe bestemmelse om en anden rækkefølge.

Stk. 2. Efter hvert enkelt vidnes forklaring og efter ethvert andet bevis har tiltalte adgang til at afgive forklaring, hvis beviset giver anledning til dette.

Stk. 3. Stk. 1 og 2 gælder tilsvarende for afhøring af syns- og skønsmænd.

§ 867. Rettens formand er berettiget og forpligtet til at stille spørgsmål til den, som afhøres, når som helst der i sandhedens interesse er grund til dette.

§ 868. Vidner og syns- og skønsmænd, som afhøres efter rettens beslutning af egen drift i medfør af § 874, stk. 3, afhøres af rettens formand. Denne kan dog overlade afhøringen til parterne.

Stk. 2. Sker afhøringen ved rettens formand, kan parterne anmode om, at der stilles yderligere spørgsmål. Rettens formand kan overlade det til parterne selv at stille sådanne enkelte spørgsmål.

§ 869. En dommer, nævning eller domsmand er berettigede til at stille spørgsmål til vidner eller syns- og skønsmænd efter at have fået ordet af rettens formand.

§ 870. Af de udsagn, der afgives under afhøringen, optages det væsentligste i retsbogen. Hvis de pågældende tidligere er afhørt for en ret, er en henvisning hertil tilstrækkelig, således at kun væsentlige afvigelser eller præciseringer medtages.

Stk. 2. Hvis retten efter sagens beskaffenhed og bevisets stilling finder det påkrævet, skal der medtages så meget af bevisførelsen, som er nødvendigt for, at den ret, som sagen senere måtte blive indbragt for, kan danne sig en begrundet opfattelse af, på hvilket grundlag afgørelsen er truffet.

§ 871. Dokumenter, der påstås at have været genstand for eller at være frembragt ved forbrydelsen eller at have været brugt eller bestemt til dens udførelse, eller som yder umiddelbar oplysning om gerningen eller tiltaltes forhold til denne, skal oplæses, når bevisførelsen kræver det.

Stk. 2. Følgende dokumenter kan benyttes som bevismidler under hovedforhandlingen og skal da oplæses:

- 1) tilførsler til retsbøger om ransagninger, beslaglæggelser, besigtigelser og syns- og skønsforretninger, som er foretaget uden for hovedforhandlingen, og erklæringer til retten fra syns- og skønsmænd;
- 2) tilførsler til retsbøger om forklaringer, som tiltalte har afgivet om sigtelsen, når tiltalte enten nu nægter at afgive forklaring, eller den nu afgivne forklaring afviger fra den tidligere, eller når tiltalte er udeblevet, jf. § 855;
- 3) tilførsler til retsbøger om forklaringer, som vidner eller syns- og skønsmænd har afgivet, når disse personer enten er døde eller af anden grund ikke kan afhøres på ny, eller de i medfør af § 174, jf. § 209, er afhørt ved en anden ret end den, der nu behandler sagen, eller de er afhørt, uden at tiltalte har været til stede, jf. § 855, stk. 1, eller når den nu afgivne forklaring

afviger fra den tidligere, eller når et vidne nægter at afgive forklaring, og tvangsmidler efter § 178 ikke bør anvendes eller forgæves er anvendt;

- 4) tilførsler til retsbøger af forklaringer såvel som erklæringer, som er afgivet af personer omfattet af Danske Lov 1-2-1, eller af personer, der har eksterritorialitetsret, hvis de pågældende ikke møder i retten under hovedforhandlingen;
- 5) erklæringer og vidnesbyrd, som er udstedt i medfør af et offentligt hverv, herunder udskrifter af tiltaltes tidligere straffedomme;
- 6) tilførsler til politiets rapporter om forklaringer, som tiltalte har afgivet til politiet om sigtelsen, når forsvareren begærer det, i sager, der fremmes i tiltaltes fravær i medfør af § 855, stk. 3, nr. 4.

Stk. 3. Retten kan bestemme, at mundtlig afhøring af syns- og skønsmændene helt eller delvis skal træde i stedet for oplæsning af disses forklaringer eller skriftlige erklæringer efter stk. 2, nr. 1.

Stk. 4. Uden for de nævnte tilfælde kan dokumenter, som indeholder erklæringer eller vidnesbyrd, kun benyttes som bevismidler, hvis retten undtagelsesvis tillader dette. Udenretslige erklæringer om tiltaltes tidligereandel må under ingen omstændigheder benyttes.

§ 872. Politiets afhøring af et barn kan, når afhøringen er optaget på video (videoafhøring), benyttes som bevis under hovedforhandlingen.

§ 873. Oplæsning af tilførsler til retsbøger om forklaringer afgivet af tiltalte, vidner eller syns- og skønsmænd, fordi de nu afgivne forklaringer er i uoverensstemmelse med de tidligere afgivne, bør kun finde sted, når den pågældende har haft lejlighed til at udtale sig sammenhængende om det, som afhøringen vedrører, og der er stillet de yderligere spørgsmål, som den pågældende forklaring giver anledning til.

Stk. 2. Når dokumenter, der er nævnt i § 871, stk. 2, nr. 2 og 3, oplæses, skal grunden meddeles af rettens formand og tilføres retsbogen.

§ 874. Bevis, som er til stede, kan ikke nægtes ført med den begrundelse, at beviset ikke er anmeldt i så god tid, at modparten har haft tilstrækkelig tid til at forberede sig. Er dette imidlertid ikke sket, og udsætter retten ikke af den grund bevisførelsen til et senere tidspunkt, kan modparten, efter at beviset er ført, forlange en passende udsættelse. Retten kan dog nægte udsættelse, hvis beviset er uden betydning for sagen, eller en udsættelse i øvrigt ikke vil tjene noget berettiget formål.

Stk. 2. Retten kan udsætte sagen med henblik på at føre bevis, som ikke er til stede, når retten finder, at bevisførelsen er ønskelig for sagens oplysning.

Stk. 3. Retten kan, når den anser det for nødvendigt for sagens fuldstændige oplysning, beslutte, at beviser skal føres, som ingen af parterne har ønsket ført, eller som den, der har anmeldt beviset, har erklæret at ville frafalde. Retten kan i den anledning udsætte sagen. De foranstaltninger, som er nødvendige for at gennemføre bevisførelsen, træffes af retten eller efter dens på-

læg af anklagemyndigheden.

Stk. 4. Retten kan foretage besigtigelse af personer, genstande og lokaliteter, når det findes nødvendigt eller hensigtsmæssigt for sagens oplysning. Besigtigelser skal overværes af de personer, som ellers skal være til stede under hovedforhandlingen.

§ 875. Rettens afgørelse i anledning af uenighed mellem parterne om bevisførelsen eller indsigelser fra vidner eller syns- og skøns mænd, træffes efter anmodning ved kendelse.

§ 876. Inden retten afsiger dom eller kendelse under hovedforhandlingen, skal parterne have lejlighed til at udtale sig. Tiltalte har altid det sidste ord.

§ 877. Når bevisførelsen er sluttet, får først anklageren og derefter forsvareren og tiltalte ordet for at udtale sig om bevisførelsens resultat og om de retlige spørgsmål i sagen (proceduren). Når proceduren er afsluttet, optages sagen til dom.

§ 878. Parterne kan med rettens tilladelse helt eller delvis indlevere proceduren skriftligt til retten. I så fald skal parterne give en mundtlig sammenfatning af proceduren i retten.

Stk. 2. Retten kan i særlige tilfælde, hvor det under hensyn til sagens beskaffenhed findes hensigtsmæssigt, pålægge anklageren og forsvareren i forbindelse med proceduren at afgive en skriftlig oversigt over procedurens indhold med en angivelse af de hovedsynspunkter, der gøres gældende.

§ 879. Retten kan bestemme, at skyldsspørgsmålet skal behandles og afgøres først.

§ 880. Ved afgørelsen af, om noget er bevist eller ikke, tages alene hensyn til de beviser, som er ført under hovedforhandlingen. Rettens bedømmelse af bevisernes vægt er ikke bundet ved lovregler.

§ 881. Ved afstemning skal skyldsspørgsmålet sondres fra spørgsmålet om straffen og bringes til afstemning først. Stemmes der særskilt om strafforhøjelses- eller strafnedsættelsesgrunde, bliver stemmerne fra de medlemmer af retten, som har erklæret sig mod tiltaltes skyld, men er forblevet i mindretal, at regne til gunst for tiltalte.

§ 882. Hovedforhandlingen afsluttes ved rettens dom i sagen. Sagen betragtes dog som verserende ved retten, indtil dommens fuldbyrdelse kan begynde, eller i tilfælde af anke indtil anklagemyndigheden har indbragt sagen for landsretten.

§ 883. Dommen skal, for så vidt den ikke går ud på sagens afvisning, enten domfælde eller frifinde.

Stk. 2. Frifindelse skal ske, når

1) forholdet ikke er undergivet offentlig påtale

- 2) forfølgningen opgives
- 3) forholdet er forældet, eller
- 4) tiltalte ikke findes skyldig.

Stk. 3. Retten kan ikke domfælde for noget forhold, der ikke omfattes af tiltalen.

Stk. 4. Derimod er retten ikke udelukket fra at henføre det påtalte forhold under en anden strafbestemmelse end den, anklagemyndigheden har påstået anvendt. Retten kan også fravige tiltalen med hensyn til de med lovovertrædelsen forbundne biomstændigheder (tid og sted m.v.). Dette kan dog kun ske, hvis retten med sikkerhed skønner, at tiltalte, også under forudsætning af sådan afvigelse fra tiltalen, har haft fyldestgørende adgang til forsvar. Finder retten, at dette ikke er tilfældet, eller nærer den tvivl i så henseende, skal den, inden dens afvigende bedømmelse lægges til grund for domfældelsen, give parterne lejlighed til at udtale sig og efter omstændighederne udsætte sagen i det tidsrum, der er nødvendigt for at varetage forsvaret.

§ 884. Domfældes tiltalte, skal retten i begrundelsen for dommen angive

- 1) de omstændigheder, som anses for bevist og lægges til grund for domfældelsen,
- 2) den regel, der er overtrådt, og
- 3) straffehjemlen.

Stk. 2. Frifindes tiltalte, skal retten i begrundelsen angive

- 1) de omstændigheder, som er en betingelse for straf, og som anses for at mangle eller for ikke være bevist, eller
- 2) de strafudelukkende omstændigheder, som anses for at foreligge, og
- 3) de lovbestemmelser, der er anvendt.

Stk. 3. Dommen skal endvidere indeholde en begrundelse for et eventuelt mindretals opfattelse. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse på denne begrundelse.

§ 885. Der er tavshedspligt med hensyn til oplysninger om rettens rådslagning og afstemning, jf. straffelovens § 152 og §§ 152 c-152 f.

Kapitel 79 Nævningsager

§ 886. Anklagemyndigheden udarbejder en ekstrakt af sagen, som skal indeholde de dokumenter, der er nævnt i § 837, stk. 1, og § 839, stk. 1. Anklagemyndigheden sender ekstrakten til retten og forsvareren så vidt muligt senest 2 uger før hovedforhandlingen. Domstolsstyrelsen fastsætter antallet af ekstrakter.

§ 887. Nævningerne indtager deres plads i retslokalet i den rækkefølge, hvori de er udtaget, jf. § 79.

§ 888. Når nævningerne har indtaget deres sæde, udleverer anklageren en ekstrakt til hver af

nævningerne. Ekstrakterne må ikke benyttes uden for retslokalet, før voteringen begynder.

§ 889. Rettens formand påminder nævningerne om, at de ikke må have samtale eller forbindelse med nogen uden for retslokalet om sagen, indtil dommen er afsagt, og at de i retslokalet ikke må have forbindelse eller samtale med andre end dommerne.

§ 890. Inden bevisførelsen og proceduren om skyldsspørgsmålet redegør anklageren nærmere for tiltalen (forelæggelsen).

Stk. 2. Bestemmelserne i §§ 854 og 878 finder ikke anvendelse i nævningesager.

§ 891. Når proceduren om skyldsspørgsmålet er afsluttet, får tiltalte ordet, hvorefter sagen optages til kendelse om dette spørgsmål. Rådslagning og afstemning foretages af nævningerne og dommerne i fællesskab under ledelse af rettens formand.

Stk. 2. Ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet skal der ses bort fra spørgsmålet, om tiltalte på gerningstidspunktet befandt sig i tilstand som nævnt i straffelovens § 16.

Stk. 3. Ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet har hver dommer og hver nævning 1 stemme. Nævningerne afgiver deres stemme først, idet retsformanden afkræver hver enkelt nævning dens stemme i den rækkefølge, nævningerne er udtaget. Dernæst stemmer dommerne, således at retsformanden afgiver sin stemme sidst.

Stk. 4. En afgørelse af skyldsspørgsmålet, der er ugunstig for tiltalte, kan kun vedtages med mindst 4 stemmer fra nævningerne og mindst 2 stemmer fra dommerne.

Stk. 5. Det skal fremgå af kendelsen om skyldsspørgsmålet, hvor mange henholdsvis nævninger og dommere der har stemt for henholdsvis frifindelse og domfældelse. Kendelsen skal endvidere indeholde en begrundelse for resultatet og, hvis der ikke er enighed, for eventuelle mindretals synspunkter. Bestemmelsen i § 883 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til begrundelse af kendelsen.

Stk. 6. Kendelsen, der skal foreligge i skriftlig form, afsiges i et offentligt retsmøde. Kendelsen skal udleveres til tiltalte, anklager og forsvarer inden eventuel forhandling om fastsættelse af sanktionen.

§ 892. Hvis rettens kendelse efter § 891 går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, afsiger retten straks frifindelsesdom.

§ 893. Hvis tiltalte ved rettens kendelse efter § 891 er fundet skyldig, får først anklageren og derefter forsvareren og tiltalte ordet for at udtale sig om sanktionen og andre punkter, der ikke tidligere har været grund til at inddrage i forhandlingen. Parterne skal endvidere have lejlighed til at føre de beviser, som er nødvendige i den forbindelse. Parternes udtalelser må ikke rejse tvivl om spørgsmål, som er afgjort ved rettens kendelse om skyldsspørgsmålet.

§ 894. Når forhandlingen om sanktionen er afsluttet, får tiltalte ordet, hvorefter sagen optages

til dom. Nævninger og dommere træder på ny sammen til rådslagning og afstemning om fastsættelse af sanktionen under ledelse af rettens formand.

Stk. 2. Ved afgørelsen af sanktionsspørgsmålet har hver nævning 1 stemme, mens dommerne tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne. Dommerne har indbyrdes lige mange stemmer, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger. I så fald har den efter embedsalder yngste dommer en stemme mindre end de øvrige, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere.

Stk. 3. Ved afgørelsen om sanktionen stemmer skiftevis 2 nævninger og 1 dommer, således at nævningerne stemmer først og retsformanden sidst. I øvrigt finder bestemmelserne i §§ 214 og 216 tilsvarende anvendelse på rettens rådslagning og afstemning. Ved lige stemmetal gælder med hensyn til strafudmålingen det for tiltalte gunstigste resultat.

Stk. 4. Et eventuelt spørgsmål om, hvorvidt tiltalte på gerningstidspunktet befandt sig i en tilstand som nævnt i straffelovens § 16, afgøres efter bestemmelserne i stk. 1-3 inden afgørelsen af sanktionsspørgsmålet. Er der stemmelighed om, hvorvidt tiltalte er omfattet af straffelovens § 16, er retsformandens stemme afgørende.

Kapitel 80

Straffesager, i hvilke der ikke medvirker lægdommere

§ 895. Hvis sigtede er til stede i retten, kan anklagemyndigheden med rettens tilladelse rejse tiltale mundtligt til retsbogen, og hovedforhandlingen kan foretages med det samme.

Stk. 2. I andre tilfælde rejser anklagemyndigheden tiltale ved et anklageskrift, der skal opfylde kravene i § 834.

§ 896. Anklagemyndigheden indleverer anklageskriftet til retten. Ved indleveringen er straffesagen indledt ved retten. Når anklageskriftet er indleveret, fastsætter retten tid og sted for hovedforhandlingen, medmindre sagen straks afvises efter § 846.

Stk. 2. Retten forkynder en indkaldelse til hovedforhandlingen for tiltalte med mindst 4 dages varsel. Retten kan dog fastsætte et kortere varsel. Ved forkyndelsen skal der udleveres en genpart af anklageskriftet til tiltalte.

Stk. 3. Indkaldelsen skal angive

- 1) tid og sted for hovedforhandlingen, og
- 2) at tiltaltes udeblivelse uden oplyst lovligt forfald kan medføre, at tiltalte anholdes, jf. § 757, eller at tiltalte dømmes for de forhold, som tiltalen angår uden mulighed for anke, jf. §§ 855 og 902.

Stk. 4. Forkyndelse kan undlades, når der under sagen ikke er spørgsmål om højere straf end bøde. I så fald sender retten indkaldelsen og en genpart af anklageskriftet til tiltalte senest 2 uger før hovedforhandlingen.

Stk. 5. Retten bestemmer, om vidner straks skal indkaldes, og om der skal træffes andre foranstaltninger med hensyn til bevisførelse. Ved tiltaltes møde i retten skal tiltalte have lejlighed til at

angive de beviser, som tiltalte ønsker at føre.

§ 897. Udebliver tiltalte uden oplyst lovligt forfald, eller nægter tiltalte at afgive forklaring, kan retten behandle sagen, som om tiltalte har tilstået det forhold, som den pågældende er tiltalt for, når der ikke under sagen er spørgsmål om højere straf end bøde, og omstændighederne ikke taler imod det. Dommen kan udfærdiges ved en påtegning på anklageskriftet.

Stk. 2. Hvis sagen behandles i en anden retskreds end den, som tiltalte bor eller opholder sig i, kan retten efter anmodning fra tiltalte, eller hvis tiltalte udebliver, bestemme, at tiltalte skal afhøres ved retten i den kreds, hvor tiltalte bor eller opholder sig i.

Stk. 3. Hvis der i en sag, hvor der ikke er spørgsmål om højere straf end bøde, for tiltalte møder en person, der har skriftlig fuldmagt fra tiltalte og er villig til at meddele de nødvendige oplysninger, kan retten modtage den mødtes forklaringer og erklæringer og lægge dem til grund for afgørelsen, som om de var afgivet af tiltalte selv.

Stk. 4. Skal der afhøres vidner indkaldt af tiltalte i en sag, hvor hverken tiltalte eller en forsvarer er mødt, afhøres vidnerne af retten.

§ 898. Møder tiltalte og erkender sig skyldig i det forhold, der er rejst tiltale for, optages sagen til dom, uden at det i reglen er nødvendigt at tilvejebringe yderligere oplysninger.

Stk. 2. Nægter tiltalte sig skyldig, eller tilstår tiltalte kun delvist det forhold, der er rejst tiltalte for, eller finder retten det i øvrigt nødvendigt, føres bevis i sagen. Er tiltalte uden forsvarer, skal retten undersøge, om yderligere oplysninger bør tilvejebringes, og give tiltalte lejlighed til at komme med anmodninger om sagens behandling.

Stk. 3. Bevisførelsen sker for den ret, der behandler sagen, medmindre retten beslutter andet i medfør af §§ 174 og 209. Hvis bevisførelsen ikke kan ske straks, udsætter retten sagen til et senere retsmøde. Retten underretter parterne om tid og sted for nyt retsmøde og vejleder tiltalte om, at denne ikke kan forvente nogen anden indkaldelse til det nye retsmøde.

§ 899. En sag kan afgøres ved, at tiltalte i retten vedtager en nærmere bestemt bøde eller konfiskation af bestemte genstande eller et bestemt beløb, hvis

- 1) lovovertrædelsen efter loven kan straffes med bøde eller medføre konfiskation,
- 2) retten ikke finder grund til at betvivle tiltaltes skyld, og
- 3) anklageren giver samtykke.

Stk. 2. Lovens fastsættelse af bødens størrelse er ikke bindende ved bødevedtagelse efter stk. 1.

Stk. 3. Hvis tiltalte vedtager en bøde eller konfiskation efter stk. 1, tilføres retsbogen oplysninger herom. En vedtagelse har samme virkning som en dom med hensyn til fuldbyrdelse og gentagelsesvirkning.

§ 900. En sag kan afgøres ved, at retten tildeler tiltalte en advarsel, hvis

- 1) retten finder, at tiltalte er skyldig,

- 2) sagen egner sig til afgørelse ved en advarsel på grund af lovovertrædelsens karakter, herunder navnlig fordi der er tale om et førstegangstilfælde af en ringe forseelse, og
- 3) tiltalte ikke protesterer.

Stk. 2. Oplysning om advarslen tilføres retsbogen.”

133. Kapitel 82-84 ophæves, og i stedet indsættes:

”Kapitel 82
Anke til landsretten

§ 901. Byrettens domme i straffesager kan ankes til landsretten af anklagemyndigheden eller af tiltalte i overensstemmelse med bestemmelserne i dette kapitel. Anke sker til den landsret, i hvis kreds byretten ligger. Anken kan ud over dommen omfatte den forudgående behandling af sagen og de afgørelser, der er truffet under sagen.

§ 902. Anklagemyndigheden kan kun anke, når der efter loven kan idømmes andre offentligretlige følger end bøde eller konfiskation for lovovertrædelsen.

Stk. 2. Tiltalte kan kun anke, når tiltalte har givet møde i byretten og er idømt

- 1) mere end 20 dagbøder,
- 2) en bøde på over 5.000 kr.,
- 3) konfiskation af genstande af tilsvarende værdi, eller
- 4) andre offentligretlige følger.

Stk. 3. Hvis sagen er fremmet i medfør af § 855, stk. 3. nr. 4, kan tiltalte anke, selv om tiltalte ikke har givet møde i byretten, hvis anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, og betingelserne i stk. 2 i øvrigt er opfyldt.

Stk. 4. Afgørelser efter §§ 899 og 900 kan ikke indbringes for højere ret.

§ 903. Procesbevillingsnævnet kan tillade anke af domme, der ikke kan ankes efter § 902, stk. 1-3, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler for det.

Stk. 2. Ansøgning om tilladelse til anke skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 14 dage efter dommens afsigelse. Hvis det er tiltalte, der vil anke, beregnes fristen som i § 904, stk. 2 og 3. Procesbevillingsnævnet kan undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter dommens afsigelse. Hvis det er anklagemyndigheden, der ønsker at anke, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet sende underretning om ansøgningen til tiltalte. Manglende underretning medfører ikke, at sagen kan afvises.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse på tilladelse til anke af de afgørelser, der er nævnt i § 902, stk. 4.

Stk. 4. Hvis tiltalte får tilladelse til anke, indbringer anklagemyndigheden sagen for landsretten. Hvis anklagemyndigheden får tilladelse til anke, skal anklagemyndigheden iværksætte anke efter § 907 inden 14 dage efter, at tilladelsen er sendt til anklagemyndigheden.

§ 904. Ankefristen er 14 dage og regnes fra dommens afsigelse, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Hvis dommen skal forkyndes efter § 219 a, stk. 5, regnes tiltaltes ankefrist fra forkyndelsen.

Stk. 3. Hvis sagen er afgjort efter § 897, og tiltalte ikke var til stede eller gjort bekendt med tidspunktet for dommens afsigelse, regnes tiltaltes ankefrist fra den dag, retten har sendt en udskrift af dommen til tiltalte.

§ 905. Er en dom eller afgørelse anket efter §§ 902 eller 903, kan også modparten anke (kontraanke), når en sådan anke iværksættes inden 14 dage efter, at modparten har fået meddelelse om den anden parts anke.

Stk. 2. Hvis tiltalte har fået tilladelse til anke efter § 903, regnes anklagemyndighedens frist for kontraanke fra det tidspunkt, hvor Procesbevillingsnævnet har sendt anklagemyndigheden underretning om tilladelsen.

§ 906. Anklagemyndigheden kan anke både til fordel og til skade for tiltalte.

Stk. 2. Anke til fordel for tiltalte kan også iværksættes af tiltalte selv eller, hvis tiltalte er under 18 år, af tiltaltes værge.

Stk. 3. Hvis tiltalte er død, men inden er idømt fængselsstraf, kan tiltaltes ægtefælle, slægtninge i op- eller nedstigende linje og søskende anke på tiltaltes vegne. Anklagemyndigheden kan i dette tilfælde også anke en dom til fordel for tiltalte.

Stk. 4. Tiltaltes forsvarer for byretten har pligt til efter anmodning at bistå tiltalte med råd om, hvorvidt tiltalte bør anke dommen, og til at bistå tiltalte med at iværksætte anke.

§ 907. Vil anklagemyndigheden anke til skade for tiltalte, skal anklagemyndigheden forkynde en meddelelse om anke for tiltalte inden udløb af ankefristen.

Stk. 2. Anklagemyndigheden kan iværksætte anke til fordel for tiltalte, selv om ankefristen er udløbet. Sådan anke hindres heller ikke ved, at tiltalte har givet afkald på anke.

Stk. 3. Ankemeddelelsen skal indeholde oplysning om, at tiltalte eller forsvareren senere vil blive underrettet om tidspunktet for hovedforhandlingen. En genpart af meddelelsen sendes til den byret, hvis afgørelse ankes.

§ 908. Vil tiltalte anke, må tiltalte give meddelelse herom inden udløb af ankefristen.

Stk. 2. Ankemeddelelsen kan ved personlig henvendelse fremsættes mundtligt til den pågældende byrets retsbog eller til den, som foretager forkyndelsen, og som i så fald skal gøre notat om anken i forkyndelsespåtegningen. Ellers indgives en skriftlig ankemeddelelse til anklagemyndigheden eller til byretten. Ankemeddelelsen skal være underskrevet af tiltalte. Er tiltalte fængslet, kan ankemeddelelsen også fremsættes mundtligt til den byrets retsbog, i hvis kreds fængslet ligger, eller over for fængselsbestyreren, som i så fald skal gøre notat om anken i en dertil indrettet bog. Hvis tiltaltes ankemeddelelse er fremsat til sidstnævnte bog eller til en retsbog eller er indgivet til retten, skal henholdsvis udskrift af tilførslen eller den modtagne anke-

meddelelse uden ophold sendes til anklagemyndigheden.

Stk. 3. Snarest muligt efter modtagelsen af ankemeddelelsen sørger anklagemyndigheden for, at en meddelelse med det i § 907, stk. 3, angivne indhold søges forkyndt for tiltalte på sædvanlig måde, jf. §§ 155-158. Anklagemyndigheden underretter endvidere byretten om anken, medmindre ankemeddelelsen har passeret byretten.

§ 909. Afkald på anke kan finde sted, efter at dommen er afsagt. En anke kan frafalde, så længe landsretten ikke har afsagt dom. Frafaldes anke, efter at hovedforhandling ved landsretten er begyndt, kan landsretten dog alligevel prøve de ankegrunde, som retten af egen drift skal tage i betragtning efter § 927.

§ 910. Landsretten afviser en anke, som ikke har fundet sted inden udløbet af ankefristen, jf. § 904.

Stk. 2. Landsretten kan dog tillade anken, hvis den part, der anker, sandsynliggør, at den pågældende først efter udløb af ankefristen er blevet bekendt med den omstændighed, som anken støttes på, eller at overskridelse af fristen i øvrigt skyldes grunde, som ikke kan tilregnes den pågældende. Ankemeddelelsen skal iværksættes inden 14 dage efter, at den, der anker, er blevet bekendt med ankegrunden, eller efter, at de omstændigheder, som har medført overskridelsen af fristen, ikke længere er til stede. Ankemeddelelsen skal indeholde oplysning om begrundelsen for overskridelsen af fristen.

§ 911. Hvis anke er sket inden udløbet af ankefristen, kan dommen ikke fuldbyrdes over for den, som anken vedrører.

Stk. 2. Er anke sket efter udløbet af ankefristen, kan landsretten efter anmodning beslutte, at fuldbyrdelse af dommen skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, hvis anke tillades efter § 910, stk. 2.

Stk. 3. Når en ansøgning efter § 903 er indgivet til Procesbevillingsnævnet, kan landsrettens præsident bestemme, at fuldbyrdelsen skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, hvis anke tillades.

§ 912. Anke kan støttes på,

- 1) at byretten har tilsidesat regler for sagens behandling eller anvendt disse forkert,
- 2) at straffens størrelse ikke står i passende forhold til lovovertrædelsen,
- 3) at byretten ved afgørelsen af, om tiltalte skal dømmes, har anvendt loven urigtigt, eller
- 4) at spørgsmålet, om tiltalte skal dømmes, er urigtigt afgjort som følge af fejltagtig bedømmelse af beviserne i sagen.

Stk. 2. Tilsidesættelse eller forkert anvendelse af regler for sagens behandling, som retten ikke påser af egen drift, kan kun benyttes som ankegrund efter stk. 1, nr. 1, hvis parten har fremsat indsigelse herom under sagens behandling i byretten.

Stk. 3. En anke anses for at omfatte bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, jf. stk. 1,

nr. 4, medmindre andet fremgår af ankemeddelelsen.

§ 913. Den, der anker, skal i ankemeddelelsen anføre, hvad anken støttes på, jf. § 912. Hvor særlige grunde taler for det, kan landsretten give den pågældende adgang til at angive begrundelsen for anken efter ankefristens udløb.

§ 914. Når anke er sket, kan modparten anmode landsretten om straks at afvise ankesagen, hvis

- 1) de frister og fremgangsmåder, der er fastsat i dette kapitel, ikke er overholdt,
- 2) den, der anker, mangler beføjelse til at anke,
- 3) den påberåbte ankegrund utvivlsomt ikke kan føre til ophævelse af dommen, eller
- 4) anke er udelukket efter § 902.

Stk. 2. Retten kan endvidere afvise sagen af egen drift af de i stk. 1 nævnte grunde.

Stk. 3. Afvisning efter stk. 1 eller stk. 2 sker ved kendelse i et retsmøde, der ikke er offentligt, efter at der er givet den part, der anker, adgang til at udtale sig mundtligt eller skriftligt.

§ 915. Hvis landsretten ikke straks afviser anken, beskikker landsrettens præsident en forsvarer for tiltalte, hvis denne ikke selv har valgt en forsvarer.

§ 916. Retsemøder, som afholdes inden hovedforhandlingen, er ikke offentlige. Bestemmelserne i § 748, stk. 8-10, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Anmodninger til retten, som ikke fremsættes mundtligt i et retsmøde, indleveres skriftligt til retten. Er tiltalte fængslet, kan tiltaltes henvendelse til retten fremsættes over fængselsbestyreren, som skal gøre notat herom i en dertil indrettet bog. Udskrift sendes uden ophold til retten.

§ 917. Hvis anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, finder en fuldstændig ny hovedforhandling sted for landsretten. Anken forberedes, behandles og afgøres efter reglerne i kapitel 77-79, medmindre andet er bestemt i dette kapitel. Bestemmelserne i §§ 926-930 finder ikke anvendelse.

Stk. 2. Hvis anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, behandles sagen efter reglerne i kapitel 78, medmindre andet er bestemt i dette kapitel. Bestemmelserne i § 748, stk. 8-10, finder tilsvarende anvendelse under hovedforhandlingen. Bestemmelsen i § 854 finder ikke anvendelse.

§ 918. Anklagemyndigheden udarbejder en ekstrakt, der skal indeholde

- 1) udskrift af byrettens dom,
- 2) udskrift af retsbogen vedrørende hovedforhandlingen ved byretten, og
- 3) de dokumenter, der er nævnt i § 837, stk. 1, og § 839, stk. 1.

Stk. 2. Ekstrakten indsendes til landsretten og forsvareren så vidt muligt senest 2 uger før ho-

vedforhandlingen. Landsrettens præsident fastsætter antallet af ekstrakter.

§ 919. I sager, hvor anken omfatter beviserne for tiltaltes skyld, udarbejder anklagemyndigheden snarest muligt et anklageskrift. Anklageskriftet skal opfylde kravene i § 834 og skal herudover indeholde en henvisning til byrettens dom.

Stk. 2. Anklagemyndigheden forkynder straks en genpart af anklageskriftet for tiltalte.

Stk. 3. Forkyndes anklageskriftet inden udløbet af ankefristen, jf. § 904, er anden ankemeddelelse fra anklagemyndigheden ikke nødvendig.

§ 920. Hvis en frifindende dom er anket af anklagemyndigheden, kan landsretten afvise anken efter reglerne i § 846, hvis retten finder,

- 1) at sagen ikke er undergivet offentlig påtale,
- 2) at det påtalte forhold ikke er strafbart, eller
- 3) at strafansvar er bortfaldet ved forældelse.

Stk. 2. Udebliver tiltalte uden oplyst lovligt forfald i et tilfælde, hvor dommen er anket af tiltalte, og hvor anken omfatter bevisbedømmelsen, kan retten ved kendelse afvise tiltaltes anke, hvis retten finder, at sagen ikke med nytte kan behandles, uden at tiltalte er til stede.

Stk. 3. Retten kan endvidere ved kendelse afvise tiltaltes anke, hvis anklageskrift eller indkaldelse ikke på sædvanlig måde har kunnet forkyndes for tiltalte, fordi denne har skiftet bopæl eller opholdssted uden at give den nødvendige meddelelse herom.

§ 921. Tiltalte har ret til at deltage i retsmøder vedrørende behandling af anken.

Stk. 2. Hvis anken ikke omfatter beviserne for tiltaltes skyld, kan sagen behandles, selv om tiltalte ikke møder. Sagen kan dog kun behandles, hvis tiltaltes forsvarer er mødt.

§ 922. Nye beviser kan føres for landsretten, hvis de vedrører omstændigheder, som retten kan tage stilling til i den pågældende sag.

Stk. 2. Anklagemyndigheden sørger for at fremskaffe sådanne beviser efter at have givet meddelelse herom til forsvareren. Er der uenighed om, hvorvidt eller på hvilken måde en oplysning skal fremskaffes, eller vil dens fremskaffelse gøre det nødvendigt at udsætte sagen, træffer retten afgørelse. Beslutter retten af egen drift, at nye oplysninger skal fremskaffes, giver den pålæg herom til anklagemyndigheden.

§ 923. Tilførsler til retsbøger om forklaringer afgivet af vidner og syns- og skøns mænd under byretsbehandlingen kan ud over i de i § 871 nævnte tilfælde anvendes som bevismiddel, hvis ingen af parterne inden hovedforhandlingen har anmodet om ny afhøring.

§ 924. Hvis kun tiltalte har anket, kan retten ikke idømme en strengere straf end ved byrettens dom.

§ 925. Tilsidesættelse eller forkert anvendelse af regler for sagens behandling skal ikke med-

føre ophævelse af en anket dom, medmindre det må antages, at overholdelse af den pågældende regel kunne have medført, at sagen fik et andet udfald.

Stk. 2. Tilsidesættelse eller forkert anvendelse af regler for sagens behandling, som udelukkende er fastsat af hensyn til tiltalte, kan ikke føre til en ændring af en anket dom til skade for tiltalte.

§ 926. Hvis en part har støttet anken på forhold, der kan føre til, at landsretten afsiger ny realitetsdom, kan modparten, uanset at ankefristen for dennes vedkommende er udløbet, påstå dommen ophævet på grund af fejl, der kan føre til sagens hjemvisning til fornyet behandling. Hvis en part i et sådant tilfælde vil påstå dommen ophævet, må parten give modparten meddelelse herom og om begrundelsen for påstanden i så god tid før hovedforhandlingen, at modparten får den nødvendige tid til at forberede sig.

Stk. 2. Landsretten kan, hvis særlige grunde taler for det, tillade en part at støtte en anke på forhold, som ikke er anført i partens ankemeddelelse, og som ikke er fremsat rettidigt efter § 913 eller efter stk. 1, 2. pkt., og som heller ikke skal tages i betragtning af landsretten af egen drift efter § 927. Retten udsætter sagen, hvis de nye forhold til støtte for anken gør yderligere forberedelse nødvendig for modparten.

§ 927. Landsretten kan i reglen kun afgøre, om dommen skal ændres eller ophæves af den eller de grunde, som er anført til støtte for anken. Herfra gælder dog følgende undtagelser:

- 1) Hvis kun fejl ved sagens behandling er anført til støtte for anken, kan retten, når dommen ikke ophæves af denne grund, afgøre, om loven er urigtigt anvendt til skade for tiltalte, eller om den idømte straf er uforholdsmæssig høj.
- 2) Når retten i et tilfælde, hvor tiltalte er domfældt, finder, at en væsentlig regel for sagens behandling, som har til formål at beskytte tiltalte, er tilsidesat, kan retten ophæve dommen og hjemvise sagen, hvis retten finder, at den begåede fejl gør domfældelsens rigtighed tvivlsom.

Stk. 2. Hvis en dom angår flere tiltalte eller flere lovovertrædelser begået af samme tiltalte, men kun er anket for en eller nogle tiltaltes eller lovovertrædelsers vedkommende, kan landsretten tage et forhold, som er anført til støtte for anken, i betragtning også i forhold til en tiltalt eller en lovovertrædelse, for hvis vedkommende dommen ikke er anket. Det samme gælder de forhold, som landsretten har taget i betragtning af egen drift efter stk. 1.

§ 928. Hvis landsretten kommer til det resultat, at den ankede afgørelse skal ændres, kan retten afsige ny realitetsdom, når det nødvendige grundlag herfor er til stede.

Stk. 2. Skal tiltalte i et tilfælde, hvor landsretten vil afsige ny realitetsdom, dømmes efter en straffebestemmelse, som ikke er anvendt i den dom, der er anket, og har anklagemyndigheden heller ikke for landsretten nedlagt påstand om anvendelse af denne bestemmelse, skal der være givet parterne adgang til at udtale sig herom.

§ 929. Finder retten, at den ankede afgørelse skal ændres, men at betingelserne for, at retten

kan afsige realitetsdom, ikke er til stede, ophæver retten dommen. Hvis ophævelsesgrunden også helt eller delvist omfatter den behandling, som ligger til grund for dommen, ophæver retten også helt eller delvis denne behandling. Sagen hjemvises til ny behandling ved byretten, hvis den foreliggende fejl ikke er af en sådan karakter, at byretten burde have afvist sagen. Landsrettens hjemvisningsdom skal om nødvendigt angive, fra hvilket punkt den nye behandling skal begynde.

§ 930. Hvis der er afsagt hjemvisningsdom, skal anklagemyndigheden, hvis den ikke frafalder tiltale, snarest muligt på ny indbringe sagen for byretten.

Stk. 2. Hvis byretten finder det nødvendigt, kan den beslutte at genoptage behandlingen fra et tidligere punkt end angivet i hjemvisningsdommen. Inden ny dom afsiges, skal parterne have lejlighed til at udtale sig.

Stk. 3. Var sagen kun anket fra tiltaltes side, kan strengere straf ikke idømmes end ved den tidligere dom, medmindre betingelserne for genoptagelse er til stede.

§ 931. Ved afstemningen i ankesager, der behandles under medvirken af domsmænd, jf. § 689, stk. 3, har hver dommer og hver domsmand 1 stemme. Hvis der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere, har hver af disse 1½ stemme. På samme måde har hver domsmand 1½ stemme, hvis der undtagelsesvis kun medvirker 2 domsmænd.

Stk. 2. Ved afstemningen vedrørende skyldsspørgsmålet i ankesager, der behandles under medvirken af nævninger, jf. § 689, stk. 2, har hver dommer og hver nævning 1 stemme. En for tiltalte ugunstig afgørelse af skyldsspørgsmålet kan kun vedtages med mindst 6 stemmer fra nævningerne og mindst 2 stemmer fra dommerne.

Stk. 3. Ved afstemningen om sanktionsspørgsmålet i ankesager, der behandles under medvirken af nævninger, jf. § 689, stk. 2, har hver nævning 1 stemme, mens dommerne tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne. Dommerne har indbyrdes lige mange stemmer, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 8 nævninger. I så fald har den efter embedsalder yngste dommer en stemme mindre end de øvrige, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere.

Kapitel 83

Anke til Højesteret

§ 932. Landsrettens domme i straffesager kan kun ankes med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Sådan tilladelse kan meddeles, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor.

Stk. 2. Ansøgning om tilladelse til anke skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 14 dage efter dommens afsigelse. Hvis det er tiltalte, der vil anke, beregnes fristen efter bestemmelsen i § 904, stk. 2 og 3. Procesbevillingsnævnet kan undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter dommens afsigelse. Hvis det er anklagemyndigheden,

der vil anke, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet underrette tiltalte om ansøgningen. Manglende underretning medfører ikke, at sagen afvises.

Stk. 3. Når ansøgning om tilladelse til anke er indgivet, kan Højesteret beslutte, at fuldbyrdelse af dommen skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, når anke tillades.

§ 933. Ved iværksættelse af anken til Højesteret finder bestemmelserne i § 903, stk. 4, og §§ 905-907, 910 og 913 tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Anke kan ske under henvisning til de grunde, der er nævnt i § 912, stk. 1, nr. 1-3. Bestemmelserne i § 912, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Sager om opløsning af politiske foreninger kan altid indbringes for Højesteret.

§ 934. Så snart anklagemyndigheden har forkyndt ankemeddelelsen for tiltalte eller har modtaget dennes ankemeddelelse med tilhørende begrundelse, indsender anklagemyndigheden sagens akter og en udskrift af hovedforhandlingerne for byret og landsret til Højesteret med de bemærkninger eller anmodninger, som anklagemyndigheden finder nødvendige.

§ 935. Højesteret kan straks efter anmodning eller af egen drift afvise anken af de grunde, der er nævnt i § 914, stk. 1, nr. 1-3, eller fordi Procesbevillingsnævnets tilladelse efter § 932 ikke foreligger.

Stk. 2. Afviser Højesteret ikke straks anken, beskikker Højesterets præsident en forsvarer for tiltalte, hvis tiltalte ikke selv har valgt en forsvarer.

§ 936. Ved Højesterets behandling af anken finder reglerne i §§ 909, 916, 921, 922 og 924-930 tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Skal vidner eller syns- og skønsmænd afhøres, kan Højesteret, når retten finder det nødvendigt af hensyn til sagens fuldstændige oplysning, bestemme, at de skal afhøres i Højesteret, jf. §§ 174 og 209. Ellers sker afhøring af vidner eller syns- og skønsmænd efter reglerne i kapitel 67 og 68 ved den byret, som Højesteret anmoder herom.

Stk. 3. Højesteret kan ligeledes, hvis det findes nødvendigt til sagens fuldstændige oplysning, bestemme, at vidner eller syns- og skønsmænd, der har været afhørt tidligere, indkaldes til personlig afhøring under hovedforhandlingen i Højesteret.

§ 937. Under hovedforhandlingen har den part, som anker, først ordet. I øvrigt foregår forhandlingen i de former, som Højesteret under iagttagelse af reglerne herom i kapitel 2, 3 og 16 nærmere fastsætter. Bestemmelserne i § 748, stk. 8-10, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Afhøring af vidner for Højesteret foregår i overensstemmelse med reglerne i §§ 866-869.”

134. § 968 ophæves, og i stedet indsættes:

”§ 968. Kendelser og andre beslutninger afsagt af byretten, som ikke – eller ikke for tiden –

kan ankes i medfør af §§ 901-905, kan kæres til landsretten af enhver, over for hvem kendelsen eller beslutningen indeholder en afgørelse, medmindre andet er bestemt i loven.

Stk. 2. Personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4, kan med de i stk. 1 angivne indskrænkninger kære kendelser om dørlukning, referatforbud og navneforbud. Kendelser om dørlukning kan dog kun kæres, hvis den kærende har været til stede eller været repræsenteret ved en person som nævnt i 1. pkt. fra samme massemedie i det retsmøde, hvor retten behandlede spørgsmålet.

Stk. 3. Domme kan kun kæres i de tilfælde, der er nævnt i §§ 1013 og 1016.

Stk. 4. Kendelser og andre beslutninger, der afsiges under hovedforhandlingen eller under dennes forberedelse, kan dog, medmindre andet er bestemt i loven, kun kæres, hvis kendelsen eller beslutningen

- 1) går ud på, at sagen udsættes, afvises eller hæves,
- 2) angår fængsling, beslaglæggelse, ransagning eller lignende,
- 3) angår dørlukning, referat- eller navneforbud, billed- eller lydoptagelse eller tegning,
- 4) pålægger straf eller omkostninger, eller
- 5) er rettet mod nogen, som ikke er part i sagen.

§ 968 a. Kendelser og andre beslutninger, der er afsagt af landsretten under behandling af en anke, kan kun kæres til Højesteret af sagens parter eller de personer, der er nævnt i § 968, stk. 2, under tilsvarende betingelser som anført i § 968 og med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Sådantilladelse kan meddeles, hvis kæremålet angår spørgsmål af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor.

Stk. 2. Ansøgning om tilladelse til kære skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 14 dage efter kendelsens eller beslutningens afsigelse. Er det tiltalte, der vil kære, og tiltalte ikke har været stede ved afsigelsen, regnes ansøgningsfristen fra forkyndelsen af afgørelsen. Procesbevillingsnævnet kan undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter kendelsens eller beslutningens afsigelse. Hvis det er anklagemyndigheden, der vil kære, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet give underretning om ansøgningen til den, som kendelsen eller beslutningen vedrører. Manglende underretning medfører ikke, at kæremålet afvises.

Stk. 3. Kendelser og andre beslutninger, der er afsagt af landsretten under behandling af en anke, og som retter sig mod nogen, der ikke er part i sagen, kan kæres til Højesteret under tilsvarende betingelser som anført i § 968 uden tilladelse efter stk. 1, jf. dog § 1013, stk. 3.”

135. I § 969, *stk. 1*, ændres ”§ 949, stk. 2” til: ”§ 910”.

136. I § 970, *stk. 2, 1. pkt.*, ændres ”undersøgelsesrets” til: ”byrets” og ”(§ 844)” til: ”, jf. § 848, stk. 2”.

137. I § 970, *stk. 2, 2. pkt.*, ændres ”§ 941, stk. 2” til: ”906, stk. 4”.

138. § 972, stk. 1, 2. pkt., affattes således:

”Finder den overordnede ret, at der skal indhentes nye oplysninger, giver retten pålæg herom til anklagemyndigheden. Bestemmelsen i § 922 finder herved tilsvarende anvendelse. Angår kæremålet en kendelse eller beslutning, der er truffet af en anden byret end den, hvor hovedforhandlingen i øvrigt foregår, kan landsretten give pålæg om tilvejebringelse af nye oplysninger umiddelbart til den ret, hvis kendelse eller beslutning er kærret.”

139. I § 972, stk. 2, indsættes som 2. pkt.:

”Bestemmelserne i § 748, stk. 8-10, finder tilsvarende anvendelse.”

140. I § 973 indsættes som 5. og 6. pkt.:

”Hvis det er anklagemyndigheden, der vil kære, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet give underretning om ansøgningen til den, som kendelsen vedrører. Manglende underretning medfører ikke, at kæremålet afvises.”

141. I § 973 a indsættes efter ”§ 968, stk. 1, 2. pkt.,”: ”eller § 968 a, stk. 1,”.

142. I § 976, stk. 1, og § 977, stk. 1, udgår ”under medvirken af nævninger eller ifølge anke”.

143. I § 977, stk. 2, og § 984, 1. pkt., ændres ”§ 941, stk. 1, 2. og 3. pkt.” til: ”§ 906, stk. 2 og 3, 1. pkt.”.

144. I § 979, stk. 2, 2. pkt., ændres ”§ 844” til: ”§ 848” og ”undersøgelsesrettens” til: ”byrettens”.

145. I § 983, 2. ændres ”§ 687” til: ”§ 689”, og 3. pkt. ophæves.

146. I § 987, stk. 1, 1. pkt., ændres ”kapitel 83” til: ”kapitel 82”.

147. I § 987, stk. 1, 2. pkt., ændres ”§ 948, jf. § 949 og § 963” til: ”§ 904, jf. 910”.

148. I § 987, stk. 4, 2. pkt., ændres ”§ 965 c, stk. 3, 2. pkt.” til: ”§ 920, stk. 3”.

149. I § 988 ændres ”§ 877” til: ”§ 871”.

150. I § 990, stk. 1, 2. pkt., ændres ”kapitel 83, jf. kapitel 82” til: ”kapitel 82”.

151. I § 990, stk. 2, ændres ”§ 966” til: ”§ 932”.

152. I § 991, stk. 1, 1. pkt., ændres ”kapitel 81” til: ”kapitel 80”.

153. I § 991, stk. 3, ændres ”§ 834 og § 836” til: ”§§ 837 og 839”.

154. § 993, 2. pkt., ophæves.

155. I § 999, stk. 4, 1. pkt., ændres ”§ 936” til: ”§ 899”.

156. I § 999, stk. 4, 2. pkt., ændres ”§ 948” til: ”§ 904”.

157. I § 1008, stk. 3, 2. pkt., ændres ”§ 941, stk. 1, 3. pkt.” til: ”§ 906, stk. 3, 1. pkt.”.

158. I § 1012, stk. 4, 1. pkt., ændres ”§ 936” til: ”§ 899” og ”§ 924” til: ”§ 832”.

159. I § 1013 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

”Stk. 3. Landsrettens afgørelser om vederlag til offentlige anklagere og forsvarere kan ikke kæres. Procesbevillingsnævnet kan dog meddele tilladelse til, at afgørelsen kæres til Højesteret, hvis kæremålet angår spørgsmål af principiel karakter, eller andre særlige grunde i øvrigt taler for det. Bestemmelsen i § 968 a, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.”

Stk. 3 bliver herefter stk. 4.

160. I § 1018 e, stk. 1, 4. pkt., ændres ”§ 963, stk. 3, litra a” til: ”§ 904, stk. 2 og 3”.

161. I § 1018 f, stk. 1, 3. pkt., udgår ”eller er den pådømt af landsret i første instans,”.

162. I § 1020 c, stk. 2, udgår ”, Sø- og Handelsretten”.

§ 2

I lov om retsafgifter, jf. lovbekendtgørelse nr. 806 af 24. august 2000, som ændret senest ved § 2 i lov nr. 554 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. § 9 affattes således:

”§ 9. Der svares ingen afgift af en sag, der genoptages.

Stk. 2. Hæver retten en sag i medfør af retsplejelovens § 361, kan afgiften forlanges tilbagebetalt.”

2. I § 64, stk. 4, nr. 1, ændres ”Dommeren,” til: ”Retten”.

3. § 64, stk. 4, nr. 2, ophæves.

Nr. 3 bliver herefter nr. 2.

4. I § 64, stk. 5, 1. pkt., udgår ”(præsidenten)”.

§ 3

I konkursloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 118 af 4. februar 1997, som ændret senest ved § 2 i lov nr. 560 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. § 4 affattes således:

”§ 4. I de områder, der er henlagt under Københavns Byret, retten på Frederiksberg og retterne i Glostrup og Lyngby, indgives de i § 3 nævnte anmeldelser og begæringer til Handelsretten, jf. dog § 3, stk. 3.”

2. I § 5, *stk. 2*, ændres ”Sø- og Handelsretten i København” til: ”Handelsretten”.

3. I § 250, *stk. 1*, udgår ”, jf. retsplejelovens § 219, stk. 3,”.

4. I § 252, *stk. 1 og 2*, ændres ”Sø- og Handelsrettens skifteafdeling” til: ”Handelsretten”.

§ 4

I lov nr. 383 af 22. maj 1996 om skifte af dødsboer, som ændret senest ved § 6 i lov nr. 554 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 89, *stk. 3*, ændres ”§§ 226 og 227” til: ”§ 226”.

§ 5

I lov nr. 398 af 13. juni 1990 om kreditaftaler, som ændret senest ved § 3 i lov nr. 434 af 10. juni 2003, foretages følgende ændringer:

1. § 56, *stk. 4*, affattes således:

”*Stk. 4*. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.”

2. § 57, *stk. 3*, ophæves.

Stk. 4 bliver herefter stk. 3.

3. I § 57, *stk. 4*, der bliver *stk. 3*, affattes 2. *pkt.* således:

”Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.”

§ 6

I lov om tinglysning, jf. lovbekendtgørelse nr. 622 af 15. september 1986, som ændret senest ved § 1 i lov nr. 560 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 30, 3. pkt., ophæves.

§ 7

I lov om fuldbyrdelse af straf m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 207 af 18. marts 2005, som ændret ved lov nr. 367 af 24. maj 2005 og § 14 i lov nr. 430 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 120, stk. 3, 3. pkt., ændres ”3. pkt.” til: ”4. pkt.”.

§ 8

I lov om tillæg til strandingsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 625 af 15. september 1986, som ændret ved § 21, nr. 2, i lov nr. 108 af 5. marts 1988 og § 17 i lov nr. 542 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. Overalt i loven ændres ”politimester” til: ”politidirektør” og ”politimesteren” til: ”politidirektøren”.
2. I § 7, stk. 2, 1. pkt., ændres ”inden strandingsstedets søret” til: ”ved retten på strandingsstedet”.

§ 9

I færdselsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1079 af 14. november 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 92 c, stk. 1, ændres ”justitsministeren” til: ”rigspolitichefen, hvis afgørelse ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed”.
2. I § 92 c, stk. 2, 1. pkt., ændres ”justitsministeren” til: ”rigspolitichefen”.
3. I § 92 c, stk. 2, indsættes som 3. pkt.:

”Rigspolitichefens afgørelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.”

4. I § 119, stk. 1, 1. pkt., ændres ”kapitel 79-81” til: ”kapitel 76-78 og 80”.
5. I § 119, stk. 1, 2. pkt., ændres ”§ 934, stk. 1” til: ”§ 897, stk. 1”.

6. I § 119, stk. 3, nr. 1, ændres ”§ 922” til: ”§ 831”.

7. I § 119 a, stk. 2, ændres ”§ 831, stk. 1, nr. 2 og 3” til: ”§ 834, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2”.

8. I § 138, stk. 4, ændres ”Politimesteren” til: ”Politidirektøren” og ”Politimesterens” til: ”Politidirektørens”.

§ 10

I lov om Den europæiske Menneskerettighedskonvention, jf. lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998, foretages følgende ændring:

1. I § 3 ændres ”§ 962, stk. 2,” til: ”§ 902”.

§ 11

I lov om udlevering af lovovertredere, jf. lovbekendtgørelse nr. 833 af 25. august 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 16, stk. 3, 3. pkt., ændres ”§ 949, stk. 2,” til: ”§ 910”.

§ 12

I lov om udlevering af lovovertredere til Finland, Island, Norge og Sverige, jf. lov nr. 27 af 3. februar 1960, som ændret senest ved lov nr. 433 af 10. juni 2003, foretages følgende ændringer:

1. I § 8, stk. 1, ændres ”politimester (i København politidirektøren)” til: ”politidirektør”.

2. I § 10, stk. 2, 3. pkt., ændres ”§ 949, stk. 2,” til: ”§ 910”.

§ 13

I lov om inkassovirksomhed, jf. lov nr. 319 af 14. maj 1997, som ændret senest ved § 11 i lov nr. 442 af 9. juni 2004, foretages følgende ændring:

1. I § 25, stk. 1, 3. pkt., ændres ”kapitel 81” til: ”kapitel 80”.

§ 14

I lov nr. 471 af 7. juni 2001 om forbud mod besøgende i bestemte lokaler foretages følgende ændringer:

1. I § 1, stk. 1, ændres ”politimesteren, i København politidirektøren,” til: ”politidirektøren”.

2. I § 3, *stk. 2, 2. pkt.*, ændres ”kapitel 81” til: ”kapitel 80”.

§ 15

I lov nr. 138 af 7. maj 1937 om Underretsdommeres og Politimestres Ansvar for deres Personale foretages følgende ændring:

1. Overalt i loven ændres ”politimestres” til: ”politidirektørers” og ”politimestre” til: ”politidirektører”.

§ 16

I lov nr. 157 af 22. december 1876 om Opfiskning af Ankere, Ankertouge og andet Skibsredskab mm. foretages følgende ændring:

1. Overalt i loven ændres ”Politimester” til: ”politidirektør”.

§ 17

I lov om hunde, jf. lovbekendtgørelse nr. 259 af 12. april 2005, som ændret ved lov nr. 554 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. Overalt i loven ændres ”politimesteren, i København politidirektøren,” til: ”politidirektøren” og ”Politimesteren, i København politidirektøren,” til: ”Politidirektøren”.

§ 18

I lov nr. 449 af 9. juni 2004 om bortvisning og beføjelse til at meddele tilhold mv., som ændret ved lov nr. 554 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 6, *stk. 1*, ændres ”politimesteren (politidirektøren)” til: ”politidirektøren”.

2. I § 6, *stk. 2*, ændres ”Politimesteren (politidirektøren)” til: ”Politidirektøren” to steder.

3. I § 6, *stk. 3*, ændres ”politimesteren” til: ”politidirektøren”.

§ 19

I lov nr. 444 af 9. juni 2004 om politiets virksomhed foretages følgende ændring:

1. Overalt i loven ændres ”politimesteren (politidirektøren)” til: ”politidirektøren”.

§ 20

I strandingsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 619 af 15. september 1986, som ændret senest ved lov nr. 542 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. Overalt i loven ændres ”politimesteren” til: ”politidirektøren”, ”Politimesteren” til: ”Politidirektøren” og ”Politimesterens” til: ”Politidirektørens”.

§ 21

I lov om vagtvirksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 149 af 16. marts 1999, foretages følgende ændring:

1. I § 12 a, stk. 2, ændres ”politimesteren (politidirektøren)” til: ”politidirektøren”.

§ 22

I dyreværnsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 344 af 13. maj 2005, foretages følgende ændring:

1. Overalt i loven ændres ”Politimesteren (politidirektøren)” til: ”Politidirektøren”, ”politimesteren (politidirektøren)” til: ”politidirektøren” og ”politimesterens (politidirektørens)” til: ”politidirektørens”.

§ 23

I lov om hittegods, jf. lovbekendtgørelse nr. 591 af 1. september 1986, som ændret ved lov nr. 100 af 17. februar 1998, foretages følgende ændring:

1. I § 6, stk. 1, ændres ”politimesteren – i København politidirektøren –” til: ”politidirektøren”.

§ 24

I lov nr. 498 af 23. december 1970 om udlevering til andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsyrg eller behandling foretages følgende ændring:

1. I § 4 ændres ”politimesteren (politidirektøren)” til: ”politidirektøren”.

§ 25

I lov nr. 223 af 8. juni 1966 om handel med brugte genstande samt pantelånevirkning, som ændret senest ved lov nr. 389 af 14. juni 1995, foretages følgende ændring:

1. I § 2, stk. 2, ændres ”politimesteren” til: ”politidirektøren”, og ”, i København politidirektøren” udgår.

§ 26

I værgemålsloven, jf. lov nr. 388 af 14. juni 1995, som ændret senest ved lov nr. 552 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 16, stk. 1, nr. 6, ændres ”politimesteren (politidirektøren)” til: ”politidirektøren”.

§ 27

I lov om spillekasinoer, jf. lovbekendtgørelse nr. 861 af 10. oktober 1994, som ændret senest ved lov nr. 443 af 31. maj 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 20 a, stk. 4, ændres ”politimesteren (politidirektøren)” til: ”politidirektøren” og ”politimesterens (politidirektørens)” til: ”politidirektørens”.

§ 28

I lov om udgifterne i strafferetsplejen, jf. lovbekendtgørelse nr. 744 af 11. juni 1986, som ændret ved lov nr. 367 af 18. maj 1994, foretages følgende ændringer:

1. § 4, stk. 4, ophæves.

Stk. 5 og 6 bliver herefter til stk. 4 og 5.

2. I § 6 ændres ”politimestre” til: ”politidirektører”.

Økonomi- og Erhvervsministeriet

§ 29

I lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer, som ændret ved § 3 i lov nr. 364 af 19. maj 2004, foretages følgende ændring:

1. I § 22, stk. 1, og § 23, 2. pkt., ændres ”landsretten” til: ”retten”.

§ 30

I lov om aktieselskaber, jf. lovbekendtgørelse nr. 1001 af 8. oktober 2004, som ændret senest ved § 2 i lov nr. 604 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 159 affattes således:

”§ 159. Hvor beføjelser i forbindelse med opløsning af aktieselskaber er henlagt til skifteret-

ten, udøves de af skifteretten på selskabets hjemsted, i det af konkurslovens § 4 omhandlede område af Handelsretten.”

§ 31

I lov om anpartsselskaber, jf. lovbekendtgørelse nr. 10 af 9. januar 2002, som ændret senest ved § 120 i lov nr. 428 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 76, 2. pkt., ændres ”Sø- og Handelsrettens skifteretsafdeling” til: ”Handelsretten”.

§ 32

I varemærkeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 782 af 30. august 2001, som ændret ved § 3 i lov nr. 451 af 10. juni 2003, foretages følgende ændringer:

1. § 43, stk. 4, ophæves.

2. I § 43 a, § 43 c, stk. 1, og § 43 d, 1. pkt., ændres ”Sø- og Handelsretten i København” til: ”Handelsretten”.

3. I § 43 c, stk. 2, og stk. 3, 2. pkt., udgår ”Sø- og”.

§ 33

I patentloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1136 af 16. november 2004, foretages følgende ændringer:

1. I § 50, 1. pkt., ændres ”Sø- og Handelsretten i København” til: ”Handelsretten”.

2. § 64 affattes således:

”§ 64. Ansøgere og patenthavere, der ikke er bosat her i landet, anses i sager, der anlægges efter denne lov, for at have hjemting i København.”

3. § 65 affattes således:

”§ 65. Udskrift af domme i sager, der anlægges efter denne lov, sendes til patentmyndigheden ved rettens foranstaltning.”

§ 34

I lov om brugsmødeller, jf. lovbekendtgørelse nr. 367 af 9. juni 1998, som ændret senest ved § 3 i lov nr. 451 af 10. juni 2003, foretages følgende ændringer:

1. I § 31 udgår ”Sø- og”.
2. § 44, stk. 1, ophæves.

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 1 og 2.

§ 35

I lov nr. 1259 af 20. december 2000, designlov, som ændret ved § 2 i lov nr. 451 af 10. juni 2003, foretages følgende ændringer:

1. § 42, stk. 1, ophæves.

Stk. 2 bliver herefter stk. 1.

2. I § 43, stk. 2 og 3, ændres ”Sø- og Handelsretten i København” til: ”Handelsretten”.
3. I § 43, stk. 5, udgår ”Sø- og”.

§ 36

I lov nr. 778 af 9. december 1987 om beskyttelse af halvlederprodukters udformning (topografi) foretages følgende ændring:

1. I § 13, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt., udgår ”Sø- og”.

§ 37

I lov nr. 415 af 31. maj 2000 om Klagenevnet for Udbud, som ændret senest ved § 80 i lov nr. 431 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 11, stk. 1, 1. pkt., udgår ”Sø- og”, og ”Sager som nævnt i § 1” ændres til: ”Borgerlige sager som nævnt i § 1”.

§ 38

I lov om visse betalingsmidler, jf. lovbekendtgørelse nr. 1501 af 20. december 2004, som ændret ved lov nr. 603 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 19 ophæves.

§ 39

I lov nr. 364 af 18. maj 1994 om produktsikkerhed, som ændret senest ved § 13 i lov nr. 442 af 9. juni 2004, foretages følgende ændring:

1. Kapitel 7 ophæves.

§ 40

I søloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 538 af 15. juni 2004, som ændret senest ved lov nr. 599 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 43, stk. 1, 4. pkt., ændres ”de af Justitsministeriet i medfør af retsplejelovens § 6, stk. 4, beskikkede dommere” til: ”de i medfør af retsplejelovens § 92 beskikkede sagkyndige”.
2. I § 45, stk. 2, 2. pkt., udgår ”anlægges ved Østre Landsret og”.
3. I § 177, stk. 1, § 179, stk. 1-3, § 189, stk. 4, § 195, stk. 1, 2. pkt., og stk. 5, § 203, stk. 5, § 204, stk. 4, § 217, stk. 1, 2. pkt., og stk. 5, § 224, stk. 5, § 225, stk. 4, og § 231, stk. 2, ændres ”Sø- og Handelsretten i København” til: ”Handelsretten”.
4. I § 241, § 242 og § 246 udgår ”Sø- og”.
5. I § 476, stk. 1, udgår ”eller Sø- og Handelsretten i København”.
6. I § 477, stk. 3, ændres ”politimesteren” til: ”politidirektøren”.

§ 41

I lov nr. 15 af 13. januar 1997 om skibes besætning, som ændret senest ved § 2 i lov nr. 1462 af 22. december 2004, foretages følgende ændring:

1. § 22, stk. 3, 2. pkt., ophæves.

§ 42

I lov om tilskud til elproduktion, jf. lovbekendtgørelse nr. 490 af 13. juni 2003, som ændret

senest ved § 123 i lov nr. 428 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 7, *stk. 2*, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 43

I lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 786 af 9. august 2005, foretages følgende ændringer:

1. Overalt i loven ændres ”politimesteren” til: ”politidirektøren”, ”Politimesteren” til: ”Politidirektøren”, ”politimesterens” til: ”politidirektørens”, ”politimesteren, i København af politidirektøren,” til: ”politidirektøren” og ”politimesteren, i København af politidirektøren” til: ”politidirektøren”.

2. I § 15 *d, stk. 5*, ændres ”kapitel 81” til: ”kapitel 80”.

3. I § 34, *stk. 1, 1. og 3. pkt.*, ændres ”justitsministeren” til: ”rigspolitichefen”.

§ 44

I lov nr. 349 af 17. maj 2000 om stormflod og stormfald, som ændret ved lov nr. 505 af 7. juni 2001 og § 4 i lov nr. 601 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 31, *stk. 6*, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 45

I lov om statstilskud til dækning af udgifter til kuldioxidafgift i visse virksomheder med et stort energiforbrug, jf. lovbekendtgørelse nr. 846 af 17. november 1997, som ændret senest ved § 124 i lov nr. 428 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 8, *stk. 2*, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 46

I næringsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 185 af 25. marts 1988, som ændret senest ved lov nr. 606 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. Overalt i loven ændres ”politimesteren” til: ”politidirektøren”.

2. I § 14, *stk. 2*, udgår ”, i København politidirektøren ”.

Skatteministeriet

§ 47

I skatteforvaltningsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 758 af 2. august 2005, foretages følgende ændringer:

1. § 37, stk. 1, nr. 3 og 4, ophæves, og i stedet indsættes:

- ”3) Fristen efter § 48, stk. 3, for indbringelse af sagen for en domstol i 1. instans, eller inden dennes behandling af sagen er afsluttet.
- 4) Fristen for anke eller kære af sagen til en domstol i 2. instans, eller inden denne domstols behandling af sagen er afsluttet.
- 5) Fristen for ansøgning om tredjeinstansbevilling, eller inden Højesterets behandling af sagen er afsluttet.”

2. § 39, stk. 1, nr. 3 og 4, ophæves, og i stedet indsættes:

- ”3) Fristen efter § 48, stk. 3, for indbringelse af sagen for en domstol i 1. instans, eller inden dennes behandling af sagen er afsluttet.
- 4) Fristen for anke eller kære af sagen til en domstol i 2. instans, eller inden denne domstols behandling af sagen er afsluttet.
- 5) Fristen for ansøgning om tredjeinstansbevilling, eller inden Højesterets behandling af sagen er afsluttet.”

3. § 50 ophæves.

4. I § 52, stk. 2, 1. pkt., ændres ”landsretten” til: ”domstolene” og ”landsretsdom til Højesteret” til: ”dom til højere instans”.

5. I § 52, stk. 2, 2. pkt., ændres ”, landsretten eller Højesteret” til: ”eller den pågældende domstolsinstans”.

§ 48

I lov om stempelafgift, jf. lovbekendtgørelse nr. 321 af 21. maj 2002, som ændret senest ved § 65 i lov nr. 428 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 32, stk. 1, nr. 2, affattes således:

”2. Domstolene.”

§ 49

I lov om beskatning af visse pensionskapitaler m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 899 af 22. september 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 33, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 50

I lov om indskud på etableringskonto, jf. lovbekendtgørelse nr. 951 af 12. oktober 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 11 C, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 51

I toldloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 867 af 13. september 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 80, stk. 3, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 52

I lov om visse spil, lotterier og væddemål, jf. lovbekendtgørelse nr. 1077 af 11. december 2003, som ændret senest ved § 60 i lov nr. 428 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 11, stk. 2, ændres ”§ 831” til: ”§ 834”.

§ 53

I lov om vægtafgift af motorkøretøjer m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 978 af 4. december 2003, som ændret senest ved § 47 i lov nr. 430 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 23 a, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 54

I lov om Det Danske Klasselotteri A/S, jf. lovbekendtgørelse nr. 901 af 12. november 2003, foretages følgende ændring:

1. I § 4 b, stk. 2, ændres ”§ 831” til: ”§ 834”.

§ 55

I lov om beskatning af pensionsordninger m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 824 af 25. august

2005, foretages følgende ændring:

1. I § 61, stk. 2, 2. pkt., ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 56

I lov om vurdering af landets faste ejendomme, jf. lovbekendtgørelse nr. 740 af 3. september 2002, som ændret senest ved § 33 i lov nr. 535 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 47 C, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 57

I lov om en arbejdsmarkedsfond, jf. lovbekendtgørelse nr. 863 af 2. september 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 20, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 58

I lov om gevinstgivende spilleautomater, jf. lovbekendtgørelse nr. 631 af 25. juli 2002, som ændret senest ved § 62 i lov nr. 428 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 41, stk. 2, ændres ”§ 931” til: ”§ 834”.

§ 59

I lov om afgift af spillekasinoer, jf. lovbekendtgørelse nr. 337 af 27. maj 2002, som ændret senest ved § 31 i lov nr. 428 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 13, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 60

I lov om afgift af dødsboer og gaver, jf. lovbekendtgørelse nr. 1114 af 22. november 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 42, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 61

I lov nr. 326 af 18. maj 2005 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordning om narkotikaprækursorer foretages følgende ændring:

1. I § 5, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

§ 62

I lov om mark- og vejfred, jf. lovbekendtgørelse nr. 818 af 11. december 1987, som ændret senest ved § 3 i lov nr. 536 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 15, stk. 1, ændres ”politimesterens” til: ”politidirektørens”.
2. § 19, stk. 1, 2. pkt., ophæves.
3. § 20 affattes således:

”§ 20. Vurderingsmændenes afgørelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.”

§ 63

I lov om hegn, jf. lovbekendtgørelse nr. 717 af 6. august 2001, som ændret senest ved § 34 i lov nr. 542 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 43, stk. 1, indsættes som 2. pkt.:

”Parterne kan dog, når der er opstået en tvist, aftale, at tvisten kan indbringes for domstolene, uden at hegnssynet har behandlet sagen.”

§ 64

I lov om biavl, jf. lovbekendtgørelse nr. 585 af 6. juli 1995, som ændret ved § 11 i lov nr. 1082 af 20. december 1995 og § 1 i lov nr. 404 af 1. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. *Overskriften til kapitel 3* affattes således:

”Voldgiftsnævn”

2. § 9 affattes således:

”§ 9. Tvister om erstatning efter § 7 kan indbringes for et voldgiftsnævn.

Stk. 2. Parterne kan, når der er opstået en tvist, aftale, at tvisten kan indbringes for domstolene, uden at voldgiftsnævnet har behandlet sager.”

3. § 12 affattes således:

”§ 12. Voldgiftsnævnets afgørelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.”

§ 65

I jordfordelingsloven, jf. lov nr. 535 af 24. juni 2005, som ændret ved § 4 i lov nr. 536 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 10 ophæves.

§ 66

I fiskeriloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 828 af 31. juli 2004, som ændret senest ved § 1 i lov nr. 536 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 133, *stk. 2*, ændres ”§ 931, *stk. 2*” til: ”§ 834, *stk. 1*, nr. 2 og 3, og *stk. 2*”.

§ 67

I lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække, jf. lovbekendtgørelse nr. 767 af 8. juli 2004, som ændret ved § 7 i lov nr. 404 af 1. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 30, *stk. 2*, ændres ”§ 831, *stk. 1*, nr. 2 og 3” til: ”§ 834, *stk. 1*, nr. 2 og 3, og *stk. 2*”.

§ 68

I lov om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 297 af 28. april 2004, som ændret senest ved § 33 i lov nr. 431 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 29, *stk. 2*, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 69

I lov om strukturforanstaltninger vedrørende fiskerisektoren, jf. lovbekendtgørelse nr. 316 af 3. maj 2001, som ændret senest ved § 39 i lov nr. 431 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 18, stk. 6, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 70

I lov nr. 421 af 31. maj 2000 om tilskud til fremme af innovation, forskning og udvikling m.v. i fødevarer-, jordbrugs- og fiskerisektoren, som ændret senest ved § 44 i lov nr. 431 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 23, stk. 2, ændres ”§ 831, stk. 1, nr. 2 og 3” til: ”§ 834, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2”.

§ 71

I økologiloven, jf. lov nr. 118 af 3. marts 1999, som ændret senest ved § 8 i lov nr. 404 af 1. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 4, stk. 4, 3. pkt., ændres ”kapitel 81” til: ”kapitel 80”.

§ 72

I lov om planteskadegørere, jf. lovbekendtgørelse nr. 687 af 18. juli 1996, som ændret ved § 2 i lov nr. 404 af 1. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 13, stk. 6, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 73

I lov om ophørsstøtte til jordbrugere, jf. lovbekendtgørelse nr. 676 af 9. august 1995, som ændret senest ved § 37 i lov nr. 431 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 20, stk. 8, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 74

I lov om journal over brug af plantebeskyttelsesmidler og eftersyn af udstyr til udbringning af plantebeskyttelsesmidler i jordbruget, jf. lov nr. 266 af 6. maj 1993, som ændret ved § 6 i lov nr. 404 af 1. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 6, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

§ 75

I lov om patientforsikring, jf. lovbekendtgørelse nr. 228 af 24. marts 1997, som ændret senest ved § 1 i lov nr. 430 af 10. juni 2003, foretages følgende ændring:

1. I § 16, stk. 1, ændres ”landsretten” til: ”retten”.

§ 76

I lov nr. 1120 af 20. december 1995 om erstatning for lægemiddelskader, som ændret senest ved § 2 i lov nr. 430 af 10. juni 2003, foretages følgende ændring:

1. I § 20, stk. 4, 1. pkt., ændres ”landsretten” til: ”retten”.

§ 77

I lov nr. 547 af 24. juni 2005 om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet foretages følgende ændring:

1. I § 36, stk. 1, og § 57, stk. 4, 1. pkt., ændres ”landsretten” til: ”retten”.

§ 78

I lov om apoteksvirksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 657 af 28. juli 1995, som ændret senest ved § 4 i lov nr. 545 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 28, stk. 3, indsættes som 2. pkt.:

”Parterne kan dog, når der er opstået en tvist, aftale, at tvisten kan indbringes for domstolene uden at have været behandlet ved voldgift.”

§ 79

I lov om Det Centrale Personregister, jf. lovbekendtgørelse nr. 140 af 3. marts 2004, som ændret senest ved § 29 i lov nr. 524 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 58, stk. 2, ændres ”§ 831, stk. 1, nr. 2 og 3” til: ”§ 834, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2”.

§ 80

I sundhedsloven, jf. lov nr. 546 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 181, stk. 2, ændres ”politimesteren” til: ”politidirektøren”.
2. I § 186, stk. 2, 4. pkt., ændres ”§ 949, stk. 2” til: ”§ 910”.

§ 81

I lov om lægemidler, jf. lovbekendtgørelse nr. 656 af 28. juli 1995, som ændret senest ved lov nr. 1431 af 22. december 2004, foretages følgende ændring:

1. I § 10 a, stk. 4, ændres ”politimester” til: ”politidirektør”.

§ 82

I lov nr. 114 af 21. marts 1979 om foranstaltninger mod smitsomme sygdomme, som ændret senest ved § 1 i lov nr. 545 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. Overalt i loven ændres ”politimester” til: ”politidirektør”, ”Politimesteren” til: ”Politidirektøren” og ”politimesteren” til: ”politidirektøren”.

Socialministeriet

§ 83

I lov nr. 573 af 24. juni 2005 om social service foretages følgende ændringer:

1. I § 62, stk. 3, 1. pkt., ændres ”landsretten eller Højesteret” til: ”domstolene”.
2. I § 135, stk. 1, § 169, stk. 1, og § 170, stk. 3, ændres ”landsretten” til: ”retten”.
3. § 135, stk. 2, ophæves.
4. § 170, stk. 1, affattes således:

”Byretten tiltrædes under hovedforhandlingen af et retsmedlem, der er sagkyndig i børnefor-
sorg, og et retsmedlem, der er sagkyndig i børne- eller ungdomspsykiatri eller i psykologi.”

5. § 171 ophæves.
6. I § 172, stk. 1, 1. pkt., ændres ”dommere” til: ”sagkyndige”.

7. I § 172, stk. 2, 2. pkt., ændres ”dommer” til: ”sagkyndig”.

8. § 172, stk. 4, 1. pkt., ændres ”dommere foretages af præsidenten for vedkommende landsret” til: ”sagkyndige foretages af retsformanden”.

§ 84

I lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. lovbekendtgørelse nr. 847 af 8. september 2005, som ændret senest ved § 1 i lov nr. 574 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 73, stk. 1, ændres ”landsretten” til: ”retten”.

§ 85

I lov om leje, jf. lovbekendtgørelse nr. 920 af 10. september 2004, som ændret senest ved § 15 i lov nr. 606 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 107, stk. 1, indsættes som 3. pkt.:

”Parterne kan dog, når der er opstået en tvist, aftale, at tvisten kan indbringes for boligretten, uden at huslejenævnet eller i Københavns Kommune ankenævnet har behandlet sagen.”

2. I § 110, stk. 2, 1. pkt., og § 112, stk. 2, ændres ”domsforhandlingen” til: ”hovedforhandlingen”.

§ 86

I lov om leje af almene boliger, jf. lovbekendtgørelse nr. 921 af 10. september 2004, som ændret senest ved § 37 i lov nr. 585 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 107, stk. 1, indsættes som 3. pkt.:

”Parterne kan dog, når der er opstået en tvist, aftale, at tvisten kan indbringes for boligretten, uden at beboerklagenævnet har behandlet sagen.”

§ 87

I lov nr. 1234 af 27. december 2003 om byfornyelse og udvikling af byer, som ændret senest ved § 36 i lov nr. 542 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. § 46, stk. 5, § 77, stk. 6, 4. pkt., og § 78, stk. 13, 4. pkt., ophæves.

2. § 92, stk. 5, affattes således:

”Stk. 5. Parterne kan, når der er opstået en tvist, aftale, at tvisten med de begrænsninger, som følger af stk. 1, kan indbringes for boligretten, uden at byfornyelsesnævnet har behandlet sagen. Stk. 3 finder tilsvarende anvendelse. Ligeledes kan klageren indbringe sagen for boligretten med de begrænsninger, som følger af stk. 1, uden at afvente nævnets afgørelse, hvis nævnet ikke har truffet afgørelse inden udløbet af fristen herfor i § 90, stk. 1. Stk. 3 og 4 finder tilsvarende anvendelse.”

Miljøministeriet

§ 88

I lov om planlægning, jf. lovbekendtgørelse nr. 883 af 18. august 2004, som ændret senest ved lov nr. 571 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 62, stk. 5, ophæves.

§ 89

I lov om miljøbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse 753 af 25. august 2001, som ændret senest ved lov nr. 572 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. § 101, stk. 3, ophæves.

2. I § 110 a, stk. 2, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 90

I lov nr. 370 af 2. juni 1999 om forurennet jord, som ændret senest ved lov nr. 568 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 87, stk. 3, ophæves.

§ 91

I lov om råstoffer, jf. lovbekendtgørelse nr. 886 af 18. august 2004, som ændret senest ved lov nr. 566 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 43, stk. 3, ophæves.

§ 92

I lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 884 af 18. august 2004, som ændret senest ved lov nr. 567 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 88, stk. 3, ophæves.

Beskæftigelsesministeriet

§ 93

I lov nr. 414 af 1. juni 1994 om varsling m.v. i forbindelse med afskedigelser af større omfang, som ændret senest ved § 3 i lov nr. 523 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 14 ophæves.

§ 94

I lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension, jf. lovbekendtgørelse nr. 887 af 24. august 2004, som ændret senest ved lov nr. 1059 af 9. november 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 28, stk. 3, 2. pkt., udgår ”Sø- og”.

Kulturministeriet

§ 95

I lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer, jf. lovbekendtgørelse nr. 911 af 14. oktober 2001, som ændret senest ved § 3 i lov nr. 562 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 12, stk. 5, 2. pkt., ophæves.

Transport- og Energiministeriet

§ 96

I lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom, jf. lovbekendtgørelse nr. 672 af 19. august 1999, som ændret senest ved § 5 i lov nr. 583 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 26, stk. 1, ophæves.

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 1 og 2.

§ 97

I lov om offentlige veje, jf. lovbekendtgørelse nr. 671 af 19. august 1999, som ændret senest ved § 1 i lov nr. 583 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 65, stk. 1, affattes således:

”Stk. 1. Søgsmål om ekspropriation efter denne lov skal anlægges inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt.”

§ 98

I luftfartsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 543 af 13. juni 2001, som ændret senest ved § 13 i lov nr. 581 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 149, stk. 15, 1. pkt., ændres ”kapitel 80” til: ”kapitel 77 og 78”.

2. I § 149, stk. 15, 2. pkt., ændres ”kapitel 81” til: ”kapitel 80”.

Forsvarsministeriet

§ 99

I lov nr. 532 af 24. juni 2005, militær disciplinarlov, foretages følgende ændring:

1. I § 18, stk. 4, 1. og 2. pkt., ændres ”byretten” til: ”retten”.

§ 100

I lov om værnepligt, jf. lovbekendtgørelse nr. 1242 af 12. december 2003, som ændret senest ved § 8 i lov nr. 542 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 36, stk. 3, ændres ”§ 930, jf. § 926,” til: ”§ 895”.

§ 101

I lov nr. 531 af 24. juni 2005, militær retsplejelov, foretages følgende ændring:

1. I § 7, stk. 1, ændres ”politimestrene” til: ”politidirektørerne”.

§ 102

I beredskabsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 137 af 1. marts 2004, som ændret senest ved lov nr. 534 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. Overalt i loven ændres ”politimesteren” til: ”politidirektøren”.
2. I § 17, stk. 1, udgår ”, jf. retsplejelovens § 108”.

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender

§ 103

I lov om markedsføring, jf. lovbekendtgørelse nr. 699 af 17. juli 2000, som ændret senest ved § 9 i lov nr. 554 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. § 14 ophæves.

§ 104

I forbrugerklageloven, jf. lov nr. 456 af 10. juni 2003, som ændret ved § 29 i lov nr. 431 af 6. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 3, stk. 2, ændres ”udsætter retten sagen på ubestemt tid” til: ”hæver retten sagen”.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration

§ 105

I udlændingeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 826 af 24. august 2005, foretages følgende æ-

dringer:

1. I § 48, stk. 1, 1. pkt., ændres ”politimester eller politidirektøren” til: ”politidirektør”
2. I § 48, stk. 1, 2. pkt., ændres ”, vedkommende politimester eller politidirektøren” til: ”eller politidirektøren”.

Ikrafttræden m.v.

§ 106

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 2007, jf. dog stk. 2-19 og § 108.

Stk. 2. Bestemmelserne om retternes saglige og stedlige kompetence og om rettens sammensætning, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 3, 55, 58-60, 77, 79, 113, 115, 122 og 123, og §§ 4-6, 8, 29, 32-35, 37-41, 47, 75-77, 83, 84, 87-93, 95-97, 99 og 103, finder anvendelse i borgerlige sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden, eller som henvises til behandling ved byretten i medfør af stk. 8, samt i straffesager, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke er rejst tiltale i 1. instans, jf. dog stk. 6, 2. pkt.

Stk. 3. Retsplejelovens kapitel 33, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 86, finder anvendelse i sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden, eller som henvises til behandling ved byretten i medfør af stk. 8.

Stk. 4. Retsplejelovens §§ 370 og 390, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 90 og 100, finder anvendelse på aftaler om at udelukke anke, der er indgået efter lovens ikrafttræden.

Stk. 5. Retsplejelovens kapitel 39, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 102, finder anvendelse i sager, der anlægges efter den 1. januar 2008.

Stk. 6. Retsplejelovens fjerde bog, tredje afsnit, og kapitel 82 og 83, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 132 og 133, finder anvendelse i straffesager, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke er rejst tiltale i 1. instans, eller som genoptages efter lovens ikrafttræden. Sager, der i medfør af retsplejelovens § 686, stk. 4 og 5, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 113, behandles under medvirken af nævninger, og hvor tiltale i 1. instans rejses inden den 1. januar 2008, eller som genoptages inden denne dato, behandles dog efter de hidtil gældende regler.

Stk. 7. Genoptages en sag, der er behandlet efter de hidtil gældende regler under medvirken af nævninger, efter den 1. januar 2008, finder en fuldstændig ny hovedforhandling sted for byretten. Det afgøres efter retsplejelovens §§ 686 og 687, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 113, om lægdommere skal medvirke ved byrettens behandling af sagen.

Stk. 8. Borgerlige sager i 1. instans, der ved lovens ikrafttræden verserer ved landsret, kan efter høring af parterne henvises til fortsat behandling ved byret, såfremt sagen:

- 1) er anlagt efter den 1. juli 2006,
- 2) er anlagt ved landsretten eller er henvist til landsretten i medfør af den hidtil gældende be-

- stemmelse i retsplejelovens § 227, stk. 1,
- 3) ikke er af principiel karakter, og
 - 4) må antages at kunne afgøres væsentligt hurtigere ved byretten.

Stk. 9. Nævninge- og domsmandslistor for hver landsretsnevningekreds og hver byretskreds i landsretsnevningekredsen, jf. retsplejelovens §§ 68 og 74, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 35, 37 og 38, dannes første gang for et tidsrum af 1 år regnet fra den 1. januar 2007.

Stk. 10. Advokater, der ved en byret er antaget til at udføre sager for parter, der har fri proces, jf. retsplejelovens § 336, eller til at beskikkes som offentlig forsvarer, jf. retsplejelovens § 733, anses fra lovens ikrafttræden som antaget ved byretten i den retskreds, hvori den hidtidige retskreds indgår. Såfremt den hidtidige retskreds deles mellem flere retskredse, anses advokaten for antaget ved retten i den retskreds, i hvilken advokaten har kontor, eller hvortil advokaten i mangel heraf har sin nærmeste tilknytning. Advokater, der er antaget ved Københavns Byret, anses dog som antaget ved både Københavns Byret og retten på Frederiksberg. I tvivlstilfælde afgør justitsministeren, ved hvilken ret en advokat skal anses for antaget.

Stk. 11. Reglerne i stk. 10 finder tilsvarende anvendelse på autoriserede bobestyrere, jf. dødsboskiftelovens § 11, og auktionsledere, jf. auktionslederlovens § 3.

Stk. 12. Sager, der ved lovens ikrafttræden verserer ved en byret, overgår til behandling ved byretten i den retskreds, hvori den hidtidige retskreds indgår. Såfremt den hidtidige retskreds deles mellem flere retskredse, overgår sagen til behandling ved den stedligt kompetente byret.

Stk. 13. Genoptagelse og fornyet behandling efter hjemvisning sker ved byretten i den retskreds, hvortil det hidtidige hovedtingsted for den ret, der har truffet afgørelse i sagen, nu hører.

Stk. 14. Nedsættelsen af antallet af landsdommere ved Østre Landsret, jf. retsplejelovens § 5, stk. 2, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 3, sker ved de tre første tilfælde af ledighed i en fast stilling efter lovens ikrafttræden.

Stk. 15. Retsplejelovens regler om fuldmægtige ved domstolene finder tilsvarende anvendelse med hensyn til justitssekretærer, der er udnævnt før lovens ikrafttræden.

Stk. 16. Med virkning fra dagen efter lovens bekendtgørelse i Lovtidende og indtil den 1. januar 2007 kan der ske midlertidig beskikkelse efter retsplejelovens § 44 a i tilfælde af ledighed i en stilling som dommer ved en af de retter, der er omfattet af retsplejelovens § 17, stk. 4 (bortset fra retten i Rønne), eller i en stilling som administrerende byretsdommer.

Stk. 17. Præsidenterne for retterne i Hjørring, Randers, Viborg, Holstebro, Horsens, Kolding, Esbjerg, Sønderborg, Nykøbing Falster, Næstved, Holbæk, Hillerød, Helsingør, Lyngby og Glostrup og retten på Frederiksberg kan udnævnes indtil 6 måneder før lovens ikrafttræden.

Stk. 18. Politidirektørerne for de i § 111 nævnte politikredse kan udnævnes indtil 6 måneder før lovens ikrafttræden.

Stk. 19. En forsikringstager kan ikke opsige en forsikringsaftale på grund af en ændring af forsikringsvilkårene, som alene er begrundet med indførelsen af regler om en småsagsproces, jf. retsplejelovens kapitel 39, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 102.

§ 107

Stk. 1. Domstolsstyrelsen fastsætter tidspunkterne for ansættelsen af de yderligere dommere ved byretterne i medfør af retsplejelovens § 9, stk. 11, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 3. De yderligere dommere ansættes dog senest den 1. januar 2011.

Stk. 2. Tinglysningensretten overtager tinglysningen fra byretterne efter Domstolsstyrelsens nærmere bestemmelse. Indtil Tinglysningensretten har overtaget tinglysningen fra byretterne, sker tinglysning ved de byretter, som Domstolsstyrelsen bestemmer. Byretternes afgørelser vedrørende tinglysning kan kæres til landsretten, og retsplejelovens § 19, stk. 4, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 3, finder tilsvarende anvendelse ved byretterne.

Stk. 3. Lovens § 1, nr. 61, 64, 66, 67, 68 og 130, og retsplejelovens § 831, stk. 8, og § 854, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 132, træder i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse. Retsplejelovens § 353, stk. 6, § 365, stk. 4 og 5, § 378, stk. 3, § 386 a, § 398, stk. 2, 3. pkt., og § 506, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 86, 87, 92, 97, 101 og 107, finder anvendelse på telekommunikation med billede efter justitsministerens nærmere bestemmelse.

§ 108

Lov nr. 219 af 1. maj 1940 om skærpet Straf for visse Overtrædelser af Borgerlig Straffelov og om Ændring af Politilovgivningen ophæves.

§ 109

Landets inddeling i byretskredse fastlægges således:

- 1) *Retten i Hjørring:* Brønderslev-Dronninglund Kommune, Frederikshavn Kommune, Hjørring Kommune, Jammerbugt Kommune og Læsø Kommune.
- 2) *Retten i Aalborg:* Mariagerfjord Kommune, Rebild Kommune, Vesthimmerlands Kommune og Aalborg Kommune.
- 3) *Retten i Randers:* Favrskov Kommune, Norddjurs Kommune, Randers Kommune og Syddjurs Kommune.
- 4) *Retten i Århus:* Odder Kommune, Samsø Kommune og Århus Kommune.
- 5) *Retten i Viborg:* Morsø Kommune, Skive Kommune, Thisted Kommune og Viborg Kommune.
- 6) *Retten i Holstebro:* Herning Kommune, Holstebro Kommune, Ikast-Brande Kommune, Lemvig Kommune, Ringkøbing-Skjern Kommune og Struer Kommune.
- 7) *Retten i Horsens:* Hedensted Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune og Skanderborg Kommune.
- 8) *Retten i Kolding:* Billund Kommune, Fredericia Kommune, Kolding Kommune og Vejle Kommune.
- 9) *Retten i Esbjerg:* Esbjerg Kommune, Fanø Kommune, Varde Kommune og Vejen Kommu-

ne.

- 10) *Retten i Sønderborg*: Haderslev Kommune, Sønderborg Kommune, Tønder Kommune og Aabenraa Kommune.
- 11) *Retten på Fyn*: Assens Kommune, Bogense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Keremunde Kommune, Langeland Kommune, Nyborg Kommune, Odense Kommune, Middelfart Kommune, Svendborg Kommune og Ærø Kommune.
- 12) *Retten i Nykøbing Falster*: Guldborgsund Kommune, Lolland Kommune og Vordingborg Kommune.
- 13) *Retten i Næstved*: Faxe Kommune, Næstved Kommune, Slagelse Kommune, Sorø Kommune og Stevns Kommune.
- 14) *Retten i Holbæk*: Holbæk Kommune, Kalundborg Kommune, Odsherred Kommune og Ringsted Kommune.
- 15) *Retten i Roskilde*: Greve Kommune, Køge Kommune, Lejre Kommune, Roskilde Kommune og Solrød Kommune.
- 16) *Retten i Hillerød*: Allerød Kommune, Egedal Kommune, Frederikssund Kommune, Frederiksværk-Hundested Kommune og Hillerød Kommune.
- 17) *Retten i Helsingør*: Fredensborg Kommune, Gribskov Kommune, Helsingør Kommune og Hørsholm Kommune.
- 18) *Retten i Lyngby*: Furesø Kommune, Gentofte Kommune, Lyngby-Taarbæk Kommune og Rudersdal Kommune.
- 19) *Retten i Glostrup*: Albertslund Kommune, Ballerup Kommune, Brøndby Kommune, Gladsaxe Kommune, Glostrup Kommune, Herlev Kommune, Hvidovre Kommune, Høje-Taastrup Kommune, Ishøj Kommune, Rødovre Kommune og Vallensbæk Kommune.
- 20) *Retten på Frederiksberg*: Frederiksberg Kommune, Bispebjerg-Brønshøj Provsti, Valby-Vanløse Provsti og Sydhavn Sogn.
- 21) *Københavns Byret*: Dragør Kommune, den del af Københavns Kommune, der ikke henlægges til retten på Frederiksberg, og Tårnby Kommune.
- 22) *Retten på Bornholm*: Bornholms Kommune og Christiansø (Ertholmene).

§ 110

Landets inddeling i politikredse fastlægges således:

- 1) *Nordjyllands Politi*: Brønderslev-Dronninglund Kommune, Frederikshavn Kommune, Hjørring Kommune, Jammerbugt Kommune, Læsø Kommune, Mariagerfjord Kommune, Rebild Kommune, Vesthimmerlands Kommune og Aalborg Kommune.
- 2) *Østjyllands Politi*: Favrskov Kommune, Norddjurs Kommune, Odder Kommune, Randers Kommune, Samsø Kommune, Syddjurs Kommune og Århus Kommune.
- 3) *Vestjyllands Politi*: Herning Kommune, Holstebro Kommune, Ikast-Brande Kommune, Lemvig Kommune, Morsø Kommune, Ringkøbing-Skjern Kommune, Skive Kommune,

- Struer Kommune, Thisted Kommune og Viborg Kommune.
- 4) *Sydøstjyllands Politi*: Billund Kommune, Fredericia Kommune, Hedensted Kommune, Horsens Kommune, Kolding Kommune, Silkeborg Kommune, Skanderborg Kommune og Vejle Kommune.
 - 5) *Syd- og Sønderjyllands Politi*: Esbjerg Kommune, Fanø Kommune, Haderslev Kommune, Varde Kommune, Vejen Kommune, Sønderborg Kommune, Tønder Kommune og Aabenraa Kommune.
 - 6) *Fyns Politi*: Assens Kommune, Bogense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Kerteminde Kommune, Langeland Kommune, Nyborg Kommune, Odense Kommune, Middelfart Kommune, Svendborg Kommune og Ærø Kommune.
 - 7) *Sydsjællands og Lolland-Falsters Politi*: Faxe Kommune, Guldborgsund Kommune, Lolland Kommune, Næstved Kommune, Slagelse Kommune, Sorø Kommune, Stevns Kommune og Vordingborg Kommune.
 - 8) *Midt- og Vestsjællands Politi*: Greve Kommune, Holbæk Kommune, Kalundborg Kommune, Køge Kommune, Lejre Kommune, Odsherred Kommune, Ringsted Kommune, Roskilde Kommune og Solrød Kommune.
 - 9) *Nordsjællands Politi*: Allerød Kommune, Egedal Kommune, Fredensborg Kommune, Frederikssund Kommune, Frederiksværk-Hundested Kommune, Furesø Kommune, Gentofte Kommune, Gribskov Kommune, Helsingør Kommune, Hillerød Kommune, Hørsholm Kommune, Lyngby-Taarbæk Kommune og Rudersdal Kommune.
 - 10) *Københavns Vestegns Politi*: Albertslund Kommune, Ballerup Kommune, Brøndby Kommune, Gladsaxe Kommune, Glostrup Kommune, Herlev Kommune, Hvidovre Kommune, Høje-Taastrup Kommune, Ishøj Kommune, Rødovre Kommune og Vallensbæk Kommune.
 - 11) *Københavns Politi*: Dragør Kommune, Frederiksberg Kommune, Københavns Kommune og Tårnby Kommune.
 - 12) *Bornholms Politi*: Bornholms Kommune og Christiansø (Ertholmene).

§ 111

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. Lovens §§ 7, 77, 82 og 98 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Stk. 3. Lovens §§ 25, 29, 54, 71 og 79 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som de særlige grønlandske forhold tilsiger.

Stk. 4. Lovens §§ 3-5, 10-14, 18, 19, 21, 24, 26, 30-35, 38, 40, 41, 75, 76, 80, 90, 99, 101, 102, 104 og 105 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget
Almindelige bemærkninger

I. Indledning og baggrund	99
II. Politireform	102
1. Indledning	102
2. Baggrunden for lovforslaget	103
2.1. Gældende ret og den nuværende ordning	103
2.1.1. Ledelse og styring af politiet og anklagemyndigheden	103
2.1.2. Politikredsstrukturen	107
2.1.3. Politiets kontakt med lokalsamfundet	108
2.2. Grundlaget for lovforslaget.....	109
2.2.1. Politikkommissionens betænkning om politiets struktur.....	109
2.2.2. Visionsudvalgets rapport om fremtidens politi	109
3. Lovforslagets udformning og den fremtidige ordning	117
3.1. Formålet med den samlede politireform	117
3.2. Politireformens hovedelementer	118
3.2.1. Ledelse og styring af politiet og anklagemyndigheden	118
3.2.2. Større politikredse	134
3.2.3. Politikredsenes organisation.....	139
3.2.4. Politiets beredskab (døgnvagtjeneste).....	143
3.2.5. Politiets kontakt med lokalsamfundet	145
3.2.6. Opgaver, der flyttes fra politiet	149
3.2.7. Ny teknologi mv.....	154
3.2.8. Politiets personale- og ledelsespolitik	157
3.2.9. Politiets uddannelse.....	160
4. Gennemførelsen af politireformen	162
4.1. Indledning	162
4.2. Personalemæssige forhold	165
4.3. Politiets bygninger	166
4.4. Politiets it mv.	167
III. Domstolsreform	169
1. Oversigt	169
2. Ændring af retskredsstrukturen mv.	170
2.1. Gældende ret mv.....	170
2.1.1. Domstolenes organisation og opgaver.....	170
2.1.2. Den administrative ledelse af retterne	172
2.1.3. Domstolenes uafhængighed	174
2.2. Lovforslagets udformning.....	175
2.2.1. Ændring af retskredsstrukturen	175
2.2.2. Ledelsen af retterne	183
3. Instansordningen i civile sager	191
3.1. Gældende ret.....	191
3.1.1. Byretternes og landsretternes kompetence	191
3.1.2. Sø- og Handelsrettens kompetence	193
3.2. Lovforslagets udformning.....	195

3.2.1. Byretternes og landsretternes kompetence	195
3.2.2. Sø- og Handelsrettens (Handelsrettens) kompetence	199
3.2.3. Særligt om ankeafkald.....	202
4. Byrettens sammensætning i civile sager	203
4.1. Gældende ret.....	203
4.2. Lovforslagets udformning.....	205
4.2.1. Kollegial behandling i byretten og Sø- og Handelsretten (Handelsretten).....	205
4.2.2. Øget brug af sagkyndige dommere	206
4.2.3. Øget specialisering af dommere	209
5. Sagsbehandlingen i civile sager i første instans	210
5.1. Gældende ret.....	210
5.2. Lovforslagets udformning.....	212
5.2.1. Sagsforberedelsen i første instans	213
5.2.2. Domsforhandlingen (hovedforhandlingen) i første instans	218
5.2.3. Rent skriftlig behandling af tvistige sager.....	222
5.2.4. Materiel procesledelse.....	223
5.2.5. Bistand til personer, der ikke er repræsenteret af advokat (selvmødere).....	224
5.2.6. Behandling af sager inden for en rimelig frist.....	226
6. Anvendelse af telekommunikation i retssager mv.	227
6.1. Gældende ret.....	227
6.2. Lovforslagets udformning.....	229
6.2.1. Parters deltagelse i retsmøder via videoforbindelse eller telefon	229
6.2.2. Afhøringer af vidner og sagkyndige via videoforbindelse eller telefon	233
6.2.3. Optagelse og protokollering af forklaringer	234
6.2.4. Gennemførelse af de foreslåede regler om telekommunikation i retssager mv.	235
7. Forholdet mellem administrative nævn og domstolene.....	235
7.1. Gældende ret.....	235
7.2. Lovforslagets udformning.....	236
7.2.1. Krav om udnyttelse af administrativ klageadgang	237
7.2.2. Nævnsbehandling af privatretlige tvister.....	238
7.2.3. Tvangsfuldbyrdelse af nævnsafgørelser i privatretlige tvister.....	239
7.2.4. Mundtlig forklaring under strafansvar	243
8. Behandling af sager om mindre krav (småsagsproces).....	243
8.1. Gældende ret.....	243
8.2. Lovforslagets udformning.....	244
8.2.1. Baggrund og oversigt.....	244
8.2.2. Advokatmedvirken i småsager	246
8.2.3. Anvendelsesområdet for småsagsprocessen.....	247
8.2.4. Sagens forberedelse.....	250
8.2.5. Hovedforhandlingen.....	252
8.2.6. Sagsomkostninger	252
8.2.7. Fri proces og retshjælpsforsikring.....	254
8.2.8. Appel.....	255
9. Nævningereform.....	257
9.1. Oversigt	257
9.2. Gældende ret.....	257
9.3. Lovforslagets udformning.....	261

9.3.1. Generelle overvejelser.....	261
9.3.2. Forholdet til grundlovens § 65	268
9.3.3. Nævningesagers behandling i første instans.....	270
9.3.4. Nævningesagers behandling i anden instans	276
9.3.5. Ændret afgrænsning af nævningesager	279
9.3.6. Ankebegrænsninger.....	281
9.3.7. Ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen	281
10. Central varetagelse af tinglysningsopgaven	283
10.1. Tinglysningens nuværende organisering	283
10.2. Lovforslagets udformning.....	283
11. Gennemførelsen af domstolsreformen.....	285
11.1. Indledning	285
11.2. Personalemæssige forhold	288
11.3. Retternes bygninger	291
11.4. Domstolenes it mv.	293
IV. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.....	294
1. Politireform.....	294
1.1. Økonomiske og administrative konsekvenser for staten.....	294
1.2. Økonomiske og administrative konsekvenser for kommunerne	295
1.3. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet og borgerne	295
2. Domstolsreform	295
2.1. Økonomiske og administrative konsekvenser for staten.....	295
2.2. Økonomiske og administrative konsekvenser for kommunerne	297
2.3. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet og borgerne	297
3. Oversigt	298
V. Høring	300

I. Indledning og baggrund

1. Med dette lovforslag lægges der op til den største samlede reform af politiets og domstolenes forhold i nyere tid.

Reformforslagene vedrørende politiet og domstolene fremsættes som et samlet lovforslag på grund af sammenhængen mellem de centrale dele af lovforslaget, som vedrører etablering af større byretskredse og større politikredse. En byretskreds bør således ikke være delt mellem flere politikredse, og de nye kommuner, der træder i funktion den 1. januar 2007, bør ikke være delt mellem flere byretskredse eller flere politikredse.

Hertil kommer imidlertid, at det samlede lovforslag er båret af et grundlæggende ønske om at styrke og udvikle politiets og domstolenes evne til at løse deres opgaver i overensstemmelse med fremtidens krav og muligheder. Dette skal ske på en måde, der er til gavn både for borgerne og hele det omgivende samfund og for de ansatte ved politiet og domstolene.

Det er således et centralt mål med lovforslaget at skabe de bedst mulige rammer for, at politiets og domstolenes opgaver kan løses med en ensartet høj faglig kvalitet overalt i landet og med en fleksibel, serviceorienteret og effektiv tilrettelæggelse af arbejdet.

Det er også et bærende fælles hensyn, at de lokale led i organisationerne – politikredsene og byretterne – bør styrkes og have tilført nye ansvarsområder. Skønt forslaget bl.a. indebærer, at de nuværende 54 politikredse sammenlægges til 12, og at de nuværende 82 byretter sammenlægges til 22, er formålet hermed således ikke at ”centralisere”, men tværtimod at skabe det nødvendige ressourcemæssige grundlag for, at mere reel beslutningskompetence og flere opgaver kan flyttes til det decentrale niveau, dvs. til politikredsene og til byretterne.

2. *Politireformen* vedrører i første række politiorganisationens struktur, ledelse og styring mv.

Lovforslaget indebærer, at Rigspolitiet under ansvar over for justitsministeren skal fungere som en overordnet styrelse for politiet i hele landet samtidig med, at der etableres nye politikredse, som personale- og ressourcemæssigt har den fornødne størrelse til at kunne klare stort set alle sine opgaver selv, og som både administrativt og operativt vil kunne bruge deres ressourcer mere effektivt. Der vil i takt med gennemførelsen af den foreslåede reform blive frigjort et betydeligt antal betjente fra administrative funktioner til operativt politiarbejde.

Der lægges op til, at beslutninger om den konkrete tilrettelæggelse af politiets arbejde og administrationen af politikredsens ressourcer i videst muligt omfang skal træffes lokalt i de foreslåede nye politikredse. Mens det i dag er således, at langt hovedparten af politikredsens bevilninger administreres centralt af rigspolitchefen og kun en mindre del af de enkelte politikredse, vil situationen være den omvendte, når den foreslåede reform er fuldt gennemført.

Politiets virksomhed er karakteriseret ved, at politiet i høj grad skal ”komme til borgerne”. Derfor vil det indgå som centrale elementer i den fremtidige organisering, at lokalpolitiet skal styrkes inden for de enkelte politikredse, og at politiets beredskab (døgnvagtjeneste) skal moderniseres og tilrettelægges på en måde, der sikrer, at politiet overalt i landet kan gribe hurtigere

og mere effektivt ind, når der er behov for det. Forslaget indeholder også en række initiativer med henblik på at styrke de formelle rammer om politiets aktive og løbende samarbejde med lokalsamfundet.

Den fremtidige organisering af politiet på grundlag af de foreslåede strukturændringer vil også tage sigte på at forbedre politiets evne til at klare de nye udfordringer med hensyn til kriminalitetsbekæmpelsen, som man vil stå overfor i de kommende år. Det drejer sig navnlig om udviklingen i kriminalitetsmønstrene, som bl.a. medfører, at omfanget af den mere komplicerede organiserede kriminalitet er voksende. Det drejer sig også om den teknologiske udvikling og om den generelle internationalisering, som bl.a. medfører mere grænseoverskridende kriminalitet.

Med lovforslaget lægges der også op til en nyordning af ledelsesforholdene mv. i anklagemyndigheden, som indebærer, at rigsadvokaten fremover vil skulle varetage en række administrative ledelsesbeføjelser samtidig med, at anklagemyndigheden og politiet på det lokale niveau forbliver under politidirektørens samlede ledelse.

3. Den foreslåede *domstolsreform* vedrører ikke i samme grad som politireformen administrative ledelses- og styringsforhold, men i første række den måde, domstolssystemet er indrettet og fungerer på. I et retssamfund er det væsentligt, at de uafhængige domstole er det primære forum for løsningen af retlige tvister, og en række af forslagets enkelte elementer har det til fælles, at de på forskellige måder medvirker til at modernisere og forbedre domstolsbehandlingen, så domstolene kan bevare og styrke denne rolle. Det er en forudsætning herfor, at der fokuseres både på høj faglig kvalitet og på fleksibilitet, serviceorientering og effektiv sagsbehandling, sådan som det er omtalt ovenfor.

Det foreslås således at gennemføre en mere sammenhængende instansordning, hvor de styrkede byretter bliver den almindelige førsteinstans i alle civile sager, mens de overordnede retters ressourcer koncentrerer sig om behandlingen af principielle sager og appelsager. Det ovenfor nævnte forslag om at etablere større byretter er tæt forbundet hermed, og det samme gælder et forslag om at ændre reglerne om byrettens sammensætning i civile sager, hvorefter der bl.a. bliver mulighed for at anvende sagkyndige meddommere i videre omfang og mulighed for, at en sag kan behandles af flere juridiske dommere (kollegial behandling). Lovforslaget indeholder også regler om mere fleksible sagsbehandlingsregler i første instans, der bl.a. vil give retten mulighed for efter det konkrete behov at gennemføre en mere effektiv sagsstyring også i større civile sager. Endvidere foreslås der lovregler, som giver mulighed for, at ny teknologi vil kunne indføres i retssagsbehandlingen i øget omfang.

Hertil kommer et forslag om at indføre en særlig forenklet procesform for civile sager om krav under 50.000 kr. Denne "småsagsproces", hvor retten skal spille en mere aktiv rolle under sagsforberedelsen, vil gøre det hurtigere og billigere at få behandlet sager om krav af mindre værdi.

Som led i forberedelsen af en kommende overgang til et fuldt digitaliseret tinglysningsystem foreslås det endvidere at oprette en ny specialdomstol for hele landet, Tinglysningsretten, der gradvis vil skulle overtage tinglysningsopgaven fra byretterne.

Ud over at etablering af større byretter med flere medarbejdere i sig selv vil medvirke til at styrke fagligheden og fremme en hensigtsmæssig udnyttelse af domstolenes ressourcer, er denne del af reformen også nødvendig for, at andre af de ovenfor nævnte elementer i lovforslaget vil kunne gennemføres i praksis. Det gælder bl.a. forslaget om en ændret instansordning, hvor de styrkede byretter bliver den almindelige førsteinstans i alle sager, forslaget om en særlig småsagsproces og forslaget om kollegial behandling af civile sager i byretten.

Det er samtidig væsentligt at være opmærksom på, at forslaget om at sammenlægge de nuværende byretter til 22 embeder er udformet ud fra den grundopfattelse, at byretterne skal være store nok til at kunne opfylde de krav, der stilles til opgavevaretagelsen mv., men omvendt skal de ud fra et nærhedshensyn ikke være større, end det er nødvendigt for at opfylde disse krav. Der er således ikke lagt vægt på de praktiske hensyn, der i øvrigt kunne tale for at etablere sammenfaldende retskredse og politikredse.

Den foreslåede ressourcemæssige styrkelse af byretterne gør det ud over de allerede nævnte elementer i lovforslaget også muligt at gennemføre en nyordning vedrørende nævningsager, navnlig således, at der også i disse meget alvorlige straffesager vil kunne gennemføres en fuldstændig prøvelse af skyldsspørgsmålet i to instanser. Det foreslås, at disse sager fremover skal starte i byretten, og at der skal være mulighed for, at nævninger medvirker både i byretten og ved en eventuel anke vedrørende skyldsspørgsmålet til landsretten. Det foreslås bl.a. også, at afgørelsen i nævningsager fremover skal begrundes i samme omfang som i andre straffesager.

4. Det samlede lovforslag bygger på et omfattende forarbejde i forskellige sagkyndige udvalg, hvis betænkninger alle har været i bred høring hos berørte organisationer mv.

Den foreslåede politireform bygger især på anbefalingerne i Visionsudvalgets rapport om "Fremtidens politi", der blev offentliggjort i maj 2005.

Den foreslåede domstolsreform bygger navnlig på betænkning nr. 1398/2001 fra Domstolenes Strukturkommission, Retsplejerådets betænkninger nr. 1352/1998, 1401/2001 og 1436/2004, og betænkning nr. 1461/2005 fra Tinglysningsudvalget.

5. De centrale bestemmelser vedrørende politireformen findes i lovforslagets § 1, nr. 53 og 54, og herudover indeholder forslaget nogle mere tekniske ændringer vedrørende politireformen. De øvrige bestemmelser i lovforslaget vedrører domstolsreformen.

De følgende almindelige bemærkninger til lovforslaget er delt op i to hovedafsnit, der drejer sig om hver sin del af den foreslåede reform. Afsnit II vedrører politireformen, mens afsnit III vedrører domstolsreformen.

II. Politireform

1. Indledning

Denne del af lovforslaget går ud på at gennemføre en reform af politiets ledelsesstruktur mv., af politikredsstrukturen og af reglerne om politiets samarbejde med lokalsamfundet. I tilknytning hertil vil der administrativt blive gennemført nyordninger for politiet og anklagemyndigheden på en række andre områder, og hovedlinjerne i disse nyordninger er nærmere beskrevet i lovforslagets bemærkninger.

Denne del af lovforslaget bygger i meget vidt omfang på anbefalingerne i Visionsudvalgets rapport fra maj 2005 om fremtidens politi.

Den samlede politireform, som vil blive gennemført dels med lovforslaget, dels administrativt, indeholder følgende hovedelementer:

Ledelse og styring af politiet og anklagemyndigheden: Der foreslås en ændring af politiets specielle flerstrengede ledelsesstruktur, så der etableres en sædvanlig ”direktoratsmodel”, hvor der som udgangspunkt er et sædvanligt over-/underordningsforhold mellem justitsministeren, rigspolitichefen og politidirektørerne (cheferne for de nye politikredse). Rigspolitichefen får dermed flere faglige beføjelser end i dag, mens politidirektørerne får flere forvaltningsmæssige og administrative beføjelser end i dag.

Herudover lægges der op til en nyordning af anklagemyndighedens administrative forhold m.v.

Større politikredse: Det foreslås, at de nuværende 54 politikredse sammenlægges til 12 politikredse. Det foreslås, at der skal være 5 politikredse i Jylland, 1 politikreds på Fyn, 5 politikredse på Sjælland og Lolland-Falster og 1 politikreds på Bornholm. Det er udgangspunktet, at de eksisterende tjenestesteder (politistationer mv.) opretholdes, selv om kredsstrukturen ændres.

Politikredsenes organisation: Der etableres en enstregenget politimyndighed, hvor opdelingen mellem ordens- og kriminalpoliti ophæves. Der vil bl.a. blive etableret et styrket lokalpoliti.

Politiets beredskab (døgnvagtjeneste): Politiets beredskab (døgnvagtjeneste) vil blive moderniseret med henblik på at opnå en mere effektiv tilrettelæggelse, der kan sikre hurtig responstid overalt i landet.

Politiets kontakt med lokalsamfundet: Som led i videreførelsen og styrkelsen af politiets kontakt og samarbejde med lokalsamfundet foreslås det bl.a., at de nuværende lokalnævn erstattes af et kredsråd for hver politikreds. Kredsrådet skal være det centrale kontaktforum for politidirektøren og borgmestrene for kommunerne i politikredsen. Politidirektøren skal bl.a. hvert år udarbejde en bred lokal samarbejdsplan, som drøftes i kredsrådet og offentliggøres.

Udflytning af opgaver fra politiet: Visse opgaver uden tilknytning til politiets kerneopgaver vil blive søgt overført fra politiet til andre myndigheder.

Ny teknologi mv.: Der lægges op til en markant styrkelse af politiets it-systemer mv. og til fortsat udvikling af nye teknologiske redskaber for politiet.

Politiets personale- og ledelsespolitik: Der lægges op til en modernisering af politiets personale- og ledelsespolitik bl.a. med fokus på at styrke specialistkompetencer i politiet og på generelle ledelseskompetencer ved ansættelse og uddannelse af ledere på alle niveauer.

Politiets uddannelse: Med henblik på at styrke politiets uddannelse og kompetenceudvikling og at tilnærme den det almindelige uddannelsessystem, vil bredt sammensatte arbejdsgrupper få til opgave at udarbejde et oplæg til en reform af politiets uddannelse.

2. Baggrunden for lovforslaget

2.1. Gældende ret og den nuværende ordning

2.1.1. Ledelse og styring af politiet og anklagemyndigheden

2.1.1.1. De centrale lovbestemmelser om ordningen af dansk politi findes i retsplejelovens kapitel 11 om politimyndigheden (§§ 109-118).

Den nuværende ordning stammer i det væsentlige fra 1938, hvor man overgik fra kommunale politikorps kombineret med et statsligt kriminalpoliti til et rent statsligt enhedspoliti, jf. herved lov nr. 166 af 18. maj 1937 om politiets og arrestvæsenets ordning mv. I lovens forarbejder (Folketingstidende 1935-36, tillæg A, side 3761 f.) er der redegjort for, at flere forskellige modeller for ledelse og styring af politiet var blevet overvejet – bl.a. en model med oprettelse af et generaldirektorat under justitsministeren og en model, hvorefter politimestrene (i København politidirektøren) i alle forhold refererede direkte til justitsministeren. Justitsministeriet fandt imidlertid, at den model, som var blevet etableret for det hidtidige statslige kriminalpoliti, også ville være den mest hensigtsmæssige for det nye statslige enhedspoliti. Denne ordning indebar, at justitsministeren skulle være politiets øverste foresatte, mens rigspolitichefembedet skulle være en næsten rent administrativ myndighed under justitsministeren med en række nærmere bestemte opgaver og beføjelser over for politimestrene, som var fastlagt i loven.

Bestemmelserne i retsplejelovens kapitel 11 blev i vidt omfang nyaffattet i 1954 (lov nr. 205 af 11. juni 1954), og samtidig blev ansvaret for regnskabsførelsen vedrørende udgifterne til politivæsenet samlet hos rigspolitichefen, der bl.a. også fik beføjelse til at føre tilsyn med politimestrenes (politidirektørens) almindelige tilrettelæggelse af politiets arbejde. Den grundlæggende model for fordelingen af ansvar og kompetence blev ikke ændret.

Siden 1954 er der gennemført nogle mindre lovændringer, men der er ikke sket ændringer af den grundlæggende ordning vedrørende ledelsen af dansk politi.

Den gældende ordning bygger således ikke på et sædvanligt enstrengt over-/underordningsforhold mellem de involverede myndigheder, men i vidt omfang på en særlig lovbestemt fordeling af ansvar og kompetence.

Justitsministeren har således i dag det overordnede ansvar for politiet og er som nævnt politiets øverste foresatte, jf. retsplejelovens § 109, stk. 1. Justitsministeren har som den overordnede myndighed en almindelig instruktionsbeføjelse i forhold til politiet. Justitsministeren kan give

både rigspolitichefen og politimestrene konkrete og generelle tjenestebefalinger om udførelsen af deres opgaver, og rigspolitichefens og politimestrenes konkrete afgørelser om politimæssige spørgsmål kan som udgangspunkt påklages til justitsministeren.

I praksis er justitsministeren meget tilbageholdende med at gribe ind i den konkrete varetagelse af de politimæssige opgaver i den enkelte politikreds.

Justitsministeriet varetager personalesager (ansættelse, forflyttelse, afskedigelse mv.) vedrørende jurister ansat i politiet og anklagemyndigheden – dvs. alle politimestre, vicepolitimestre, politiadvokater, politiassessorer og politifuldmægtige samt juristerne hos statsadvokaterne og rigsadvokaten. Justitsministeriet varetager tillige sager om uansøgt afskedigelse af tjenestemandsansat personale i politiet, jf. tjenestemandslovens § 26, stk. 2, hvorefter uansøgt afsked af tjenestemænd kun kan foretages af den pågældende minister.

Justitsministeriet varetager de løbende forhandlinger om bevillinger til politiet og har det overordnede bevillingsmæssige ansvar.

Rigspolitichefen varetager navnlig de administrative ledelsesopgaver, som fremgår af retsplejelovens § 110, og rigspolitichefen har herudover fået tillagt visse beføjelser ved bemyndigelse fra justitsministeren. Rigspolitichefen har kun selvstændige operative beføjelser på nogle få, afgrænsede områder, herunder navnlig vedrørende nationale sikkerhedsopgaver (Politiets Efterretningstjeneste), jf. retsplejelovens § 110, nr. 4, og udlændingeområdet, jf. retsplejelovens § 110, nr. 5. Justitsministeriet har endvidere bemyndiget rigspolitichefen til at stå for en særlig styregruppe med henblik på at styrke koordineringen af den politimæssige indsats mod grænseoverskridende, organiseret kriminalitet, herunder rockerkriminalitet og bandekriminalitet.

Efter retsplejelovens § 114, stk. 2, fører rigspolitichefen tilsyn med politimestrenes almindelige tilrettelæggelse af politiets arbejde og kan fastsætte almindelige bestemmelser herom. Rigspolitichefen kan således kun give generelle retningslinjer, der gælder for alle politikredse. Hvis rigspolitichefen mener, at tilrettelæggelsen af arbejdet i en bestemt politikreds er uhensigtsmæssig, har rigspolitichefen ikke kompetence til at gribe ind. Rigspolitichefen er således ikke overordnet myndighed i forhold til politimestrene for så vidt angår politifaglige spørgsmål i den enkelte kreds, f.eks. vedrørende tilrettelæggelsen og omfanget af den lokale patruljering. I sådanne spørgsmål refererer politimestrene direkte til Justitsministeriet, og rigspolitichefen er som udgangspunkt ikke klageinstans i forhold til politimestrenes konkrete politimæssige afgørelser.

Rigspolitichefen er i medfør af retsplejelovens § 110, nr. 1, central ansættelsesmyndighed for polititjenestemænd og kontorphonale mv. i alle politikredse, hvorimod politiets jurister som nævnt ovenfor ansættes af justitsministeren. Rigspolitichefen varetager den daglige personaleforvaltning vedrørende det politiuddannede og kontoruddannede personale i politiet – både lokalt og centralt – og vedrørende den del af politiets akademiske personale, der ikke er jurister. Rigspolitichefen varetager således som udgangspunkt alle ansættelser, forfremmelser, omflytninger mv., men politimestrene (politidirektøren) er dog tillagt en vis begrænset adgang til at ansætte kontorphonale lokalt i politikredsene. Sager om afskedigelse af personale, der ikke er tjeneste-

mandsansat, behandles af rigspolitichefen i første instans, mens sager om afskedigelse af tjenestemænd som ovenfor nævnt behandles af justitsministeren.

Rigspolitichefen varetager anlægsopgaverne vedrørende politiet. I henhold til retsplejelovens § 110, nr. 2, har rigspolitichefen ansvaret for politiets udrustning og kontorhold. Rigspolitichefen administrerer også it-systemerne og politiets uddannelse, herunder Politiskolen.

Rigspolitichefen varetager den samlede økonomiforvaltning for politiet, jf. retsplejelovens § 110, nr. 3. Som led i økonomiforvaltningen administrerer rigspolitichefen politikredsnes bevillinger, og rigspolitichefen administrerer også den overordnede anklagemyndigheds bevillinger. Med lønadministrationen og den øvrige økonomi- og materielforvaltning administrerer rigspolitichefen i dag ca. 93 pct. af politiets og anklagemyndighedens samlede driftsudgifter.

Rigspolitichefen yder i et vist omfang politifaglig bistand til politikredsnes opgaveløsning. Denne bistand foretages i det daglige navnlig af en færdselsafdeling og en politiafdeling i Rigspolitiet. Under politiafdelingen hører bl.a. Kriminalteknisk Afdeling og Rejsehold samt Det Nationale Efterforskningsstøttecenter (NEC).

I det omfang disse centrale enheder assisterer i en politikreds – f.eks. hvis Rejseholdet bistår i forbindelse med en drabssag – udføres arbejdet på den stedlige politimesters ansvar. De centrale enheder har således ingen selvstændige operative beføjelser i forbindelse med den mandskabsmæssige bistand til operativt arbejde i en politikreds.

Herudover er der fastsat regler om, at rigspolitichefen leder en særlig aktionsstyrke, der løser visse specialopgaver som f.eks. ved gidseltagning. Endvidere fører rigspolitichefen tilsyn med politihundetjenesten og har til opgave at være centralt forbindelsesled mellem politiet og andre myndigheder, f.eks. forsvaret og det civile beredskab.

Efter bemyndigelse fra justitsministeren har rigspolitichefen endvidere fastsat regler om assistance mellem politikredsene indbyrdes. Efter disse regler er landet inddelt i syv *politiregioner*, og der er i hver politiregion beskikket en regionspolitileder blandt politimestrene i regionen. Hvis der i en politikreds opstår en politiopgave, som kræver indsats af en større samlet politistyrke, end politikredsen selv råder over, kan politikredsen anmode regionspolitilederen om bistand. Er der behov for bistand fra en anden politiregion, skal anmodning herom rettes til rigspolitichefen.

Politimestrene (i København politidirektøren) har efter retsplejelovens § 114, stk. 1, den selvstændige ledelse af kredsens politi og ansvaret for, at de opgaver, der påhviler politiet, bliver udført. Politimesteren har således det faglige ansvar for politibetjeningen i den enkelte kreds. I forhold til de politifaglige opgaver refererer politimesteren direkte til justitsministeren. Som nævnt ovenfor er justitsministeren i praksis tilbageholdende med at gribe ind i politikredsnes håndtering af en konkret politiopgave.

Politimestrene har meget begrænsede ledelsesmæssige beføjelser i forhold til kredsnes økonomi og personale. Ansvaret for politiets økonomi og personale hører som nævnt ovenfor i det væsentlige under rigspolitichefen, der omvendt ikke har beføjelser til at gribe ind over for den enkelte politikreds' udførelse af politiarbejdet.

Inden for personalenormativer, som fastsættes centralt af rigspolitichefen og Justitsministeriet for henholdsvis polititjenestemænd, kontorpersonale og jurister mv., fastlægger politimesteren bl.a., hvilke personaleressourcer der skal anvendes ved patruljering, nærpoliti mv. i kredsen. Politikredsens personale ansættes imidlertid ikke af politimesteren, men af henholdsvis rigspolitichefen (polititjenestemænd og kontorpersonale mv.) og Justitsministeriet (jurister). Der er dog som nævnt ovenfor en vis begrænset adgang til at ansætte kontorpersonale lokalt i politikredse-

ne. Langt hovedparten af politiets og anklagemyndighedens lønmidler administreres centralt, jf. ovenfor. Ud af politiets og anklagemyndighedens samlede lønsum på ca. 5,5 mia. kr. årligt er knap 200 mio. kr. uddelegeret til politikredse til variable lønandele (natpenge, søn- og helligdagsbetaling mv.).

Navnlig af historiske årsager er kredsenes politimæssige funktioner normalt delt mellem et ordenspoliti, som ledes af en (chef)politiinspektør, og et kriminalpoliti, som ledes af en (chef)kriminalinspektør. Under ordenspolitiet hører navnlig ansvaret for politikredsens beredskab (døgnvagtjenesten), der varetager politiets udrykningskrævende opgaver, patruljering mv., politikredsens nærpoliti mv. samt forskellige specialafdelinger som f.eks. hundepatruljer mv. Kriminalpolitiet varetager hovedparten af politiets efterforskningsopgaver, men i dag ligger der normalt også visse efterforskningsopgaver i ordenspolitiet, f.eks. vedrørende visse særlovsovertrædelser og mindre straffelovsovertrædelser.

Under politimesteren findes normalt også en (chef-)kontorleder, der har ansvaret for politikredsens administrative funktioner, f.eks. opgaver vedrørende journalisering, arkivvæsen, regnskab mv.

2.1.1.2. De centrale bestemmelser om anklagemyndighedens organisation og virksomhed findes i retsplejelovens kapitel 10 om anklagemyndigheden (§§ 95-107).

De offentlige anklagere er rigsadvokaten, statsadvokaterne og politimestrene (i København politidirektøren) samt de personer, der er antaget til bistand for disse ved den retlige behandling af straffesager, jf. retsplejelovens § 95. De offentlige anklageres opgave er i forbindelse med politiet at forfølge forbrydelser og herunder varetage udførelsen af straffesager ved domstolene. Anklagemyndigheden skal i den forbindelse sikre, at skyldige drages til ansvar, og at uskyldige ikke strafforfølges, jf. retsplejelovens § 96. Anklagemyndigheden forestår den juridiske kontrol (legalitetskontrollen) med politiets virksomhed inden for strafferetsplejen (efterforskning mv.).

Justitsministeren er de offentlige anklagere overordnet og fører tilsyn med disse, jf. retsplejelovens § 98, stk. 1.

Rigsadvokaten varetager udførelsen af straffesager ved Højesteret og virker ved Den særlige Klageret, jf. retsplejelovens § 99, stk. 1. Rigsadvokaten har som den øverste offentlige anklager – under ansvar over for justitsministeren – det overordnede faglige ansvar for anklagemyndighedens virksomhed og er de øvrige offentlige anklageres overordnede i faglig henseende. Rigsadvokaten fører tilsyn med de øvrige anklagere.

Statsadvokaterne varetager udførelsen af straffesager ved landsretterne og fører tilsyn med politimestrenes behandling af straffesager, jf. retsplejelovens § 101. Der findes 6 regionale statsadvokater, der hver dækker et antal politikredse. Herudover er der udpeget en statsadvokat for særlig økonomisk kriminalitet og en statsadvokat for særlige internationale straffesager.

Statsadvokaterne kan fastsætte bestemmelser om politimestrenes udførelse af deres opgaver og kan give pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager, jf. retsplejelovens § 101, stk. 2.

Politimestrene (i København politidirektøren) og de offentlige anklagere, der er ansat hos disse (dvs. vicepolitimestre, politiassessorer og politifuldmægtige), samt andre, der bemyndiges hertil, varetager udførelsen af straffesager ved byretterne og Sø- og Handelsretten, jf. retsplejelovens § 104, stk. 1.

Politimestrene er således ud over at være chef for det lokale politi tillige chef for anklagemyndigheden på det lokale niveau og refererer i den egenskab til den regionale statsadvokat og rigsadvokaten.

Anklagemyndighedens udgifter afholdes af samme bevilling som politiets. Der fastsættes således én samlet bevilling til politiet og anklagemyndigheden på finansloven. Rigspolitiet administrerer bevillingen, og der udarbejdes ikke et særskilt budget eller regnskab for anklagemyndigheden. Den samlede bevilling for politiet og anklagemyndigheden fastsættes normalt ved politiske flerårsaftaler.

Personaleansvaret for anklagemyndighedens politi- og kontorpersonale ligger hos rigspoliti- chefen, mens Justitsministeriet har personaleansvaret for det juridiske personale i departementet, Civilstyrelsen mv., politiet og anklagemyndigheden (i alt ca. 775 juriststillinger). Det juridiske personale i kriminalforsorgen (i alt ca. 80 juriststillinger) administreres af Direktoratet for Kriminalforsorgen. Det juridiske personale ved domstolene (i alt ca. 640 juriststillinger) administreres af Domstolsstyrelsen, som er en selvstændig statsinstitution.

På den del af personaleområdet, der administreres af Justitsministeriet, forestår departementet i samarbejde med de berørte myndigheder ansættelser, rokeringer, udnævnelser og afskedigelser samt efteruddannelse, og departementet er ansvarlig for udarbejdelsen af generelle personalepolitikker og -vejledninger, herunder vedrørende rokering, efteruddannelse, tjenestefrihed, lokalløn mv.

2.1.2. Politikredsstrukturen

Danmark er i dag inddelt i 54 politikredse. Herudover udgør Grønland og Færøerne hver sin politikreds.

Politikredsinddelingen blev senest ændret i 1973 i forbindelse med strukturreformen på det kommunale område i 1970.

Arealmæssigt spænder politikredsene i dag fra Herning politikreds med ca. 1.806 km² til Frederiksberg politikreds med ca. 9 km². Befolkningmæssigt spænder politikredsene fra Kalundborg politikreds med ca. 33.000 indbyggere til Københavns politikreds med ca. 500.000 indbyg-

gere. For så vidt angår personalestørrelsen, spænder politikredsene fra Løgstør og Middelfart politikredse med et samlet personaletal på ca. 60 årsværk til Københavns politikreds med ca. 2.500 årsværk. 20 politikredse har i dag et personaletal på under 100 årsværk, mens 23 politikredse har et personaletal på 100-200 årsværk.

Den nuværende politikredsinddeling følger den kommunale inddeling af landet, således at ingen af de nuværende kommuner er delt mellem flere politikredse. Baggrunden herfor er bl.a. samarbejdet i lokalnævnene og de mange samarbejdsflader i øvrigt mellem politiet og kommunerne, jf. pkt. 2.1.3 nedenfor.

2.1.3. Politiets kontakt med lokalsamfundet

I hver af de 54 politikredse er der oprettet et *lokalnævn* vedrørende politiets virksomhed. Lokalnævnsordningen afløste i 1973 de tidligere politiråd som den formelle ramme om samarbejdet mellem politi og kommuner i lokalområdet. De nærmere regler for lokalnævnenes sammensætning og opgaver findes i retsplejelovens §§ 115 og 115 a. Tidligere havde lokalnævnene også til opgave at behandle klager over politipersonalets adfærd under udførelsen af tjenesten. Behandlingen af sådanne klager (adfærdsklager) har imidlertid siden 1. januar 1996 hørt under de regionale statsadvokater og politiklagenævnene.

Lokalnævnene består af den lokale politimester (i København politidirektøren) og to medlemmer valgt af og blandt politikredsens politipersonale. Herudover består nævnet af mindst 4 kommunale medlemmer – som udgangspunkt borgmestrene – fra de kommuner, som politikredsen omfatter. Antallet af kommunale medlemmer er fastsat således, at de befolkningsmæssigt større kommuner har flere repræsentanter end kommuner med et mindre befolkningsgrundlag. Lokalnævnets formand og næstformand vælges blandt de kommunale medlemmer.

Politimesteren skal holde nævnet underrettet om spørgsmål af almindelig karakter vedrørende politiets virksomhed i kredsen og politikredsens organisation, jf. retsplejelovens § 115 a, stk. 1. Efter anmodning af et medlem skal politimesteren give nævnet oplysning om andre spørgsmål vedrørende politiets virksomhed og politikredsens organisation. Ethvert medlem kan forlange, at spørgsmål af fælles interesse for politiet og kommunalbestyrelserne i politikredsen tages op til drøftelse i nævnet, jf. retsplejelovens § 115 a, stk. 2.

Lokalnævnet kan afgive udtalelse om spørgsmål vedrørende politikredsens almindelige organisation, jf. retsplejelovens § 115 a, stk. 3. Lokalnævnet kan endvidere henstille til politimesteren, at politiet for et begrænset tidsrum særligt skal lægge vægt på løsningen af bestemte opgaver med hensyn til opretholdelsen af sikkerhed, fred og orden i politikredsen, jf. retsplejelovens § 115 a, stk. 4. Lokalnævnet skal herudover virke for, at der gives befolkningen i kredsen oplysning om politiets virksomhed, jf. retsplejelovens § 115 a, stk. 5.

Udover det formaliserede samarbejde på ledelsesniveau, der foregår i lokalnævnet, er der i alle politikredse etableret et omfattende formelt og uformelt samarbejde mellem politiet og de lokale myndigheder, lokale institutioner og organisationer og lokale borgergrupper mv. Det lokale

kriminalitetsforebyggende arbejde er i næsten alle kommuner forankret i SSP-samarbejdet, som er et samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi.

2.2. Grundlaget for lovforslaget

2.2.1. Politikkommissionens betænkning om politiets struktur

Den daværende regering nedsatte i 1998 Politikkommissionen, der skulle overveje politiets fremtidige organisation, herunder inddelingen i politikredse, samt behovet for et nyt samlet lovgrundlag vedrørende politiets virksomhed. Politikkommissionen afgav betænkning nr. 1409/2002 om politiets struktur og betænkning nr. 1410/2002 om politilovgivningen. Sidstnævnte betænkning dannede grundlag for politiloven (lov nr. 444 af 9. juni 2004 om politiets virksomhed), der indeholder bestemmelser om politiets formål og virke samt politiets opgaver.

Politikkommissionen anfører i betænkning nr. 1409/2002 om politiets struktur, at vilkårene for politiets arbejde på en række punkter har ændret sig siden den seneste strukturreform i 1970'erne. Det skyldes efter kommissionens opfattelse den demografiske, sociale, kulturelle og teknologiske udvikling i samfundet.

Politikkommissionen fandt, at en stor del af de nuværende 54 politikredse rent personalemæssigt var for små til fortsat at kunne give befolkningen en god og tidssvarende betjening og foreslog, at antallet af politikredse blev reduceret til 25.

Politikkommissionens forslag indebar, at alle politikredse (bortset fra to) ville have mindst 250-300 medarbejdere. Kommissionen bemærker i betænkningen, at selv kredse af denne størrelse fortsat ikke vil være i stand til at løse alle opgaver selv, idet en række større opgaver fortsat vil kræve assistance fra andre kredse, politiregionen eller rigspolitchefen.

Efter Politikkommissionens opfattelse medførte forslaget om færre politikredse ikke, at der var behov for også at gennemføre grundlæggende ændringer af den overordnede ledelsesstruktur i dansk politi, dvs. forholdet mellem Justitsministeriet, rigspolitchefen og politimestrene.

2.2.2. Visionsudvalgets rapport om fremtidens politi

2.2.2.1. Der blev ikke fremsat lovforslag på grundlag af Politikkommissionens betænkning nr. 1409/2002 om politiets struktur, men justitsministeren nedsatte i 2003 Visionsudvalget vedrørende fremtidens politi med henblik på at tilvejebringe et bredere grundlag for overvejelserne om en samlet reform af dansk politi. Regeringen ønskede at sætte fokus på løsningen af fremtidens politiopgaver, og udvalget fik derfor til opgave at vurdere omfanget og karakteren af de samfundsopgaver, som politiet vil skulle løse i de kommende år. Visionsudvalget skulle også overveje, hvordan politiet bør indrettes og ledes for at kunne leve op til de krav, som borgerne med rette bør kunne stille til politiet i et moderne retssamfund. Visionsudvalget blev bredt sammensat med repræsentanter for politiet og anklagemyndigheden, kommunerne, erhvervslivet og universiteterne.

Visionsudvalget har med ekstern konsulentbistand gennemført en række undersøgelser og analyser med henblik på at tilvejebringe et udførligt grundlag for udvalgets overvejelser om fremtiden for dansk politi.

Der er bl.a. gennemført en borgerundersøgelse blandt mere end 4.000 repræsentativt udvalgte borgere. Der er tale om en spørgeskemaundersøgelse om borgernes krav og forventninger til politiet, herunder til prioriteringen af politiets opgaver. Der er endvidere gennemført en analyse af dansk politi bl.a. baseret på mere end 330 interviews med medarbejdere og ledere i dansk politi.

Der er ligeledes gennemført en række detailanalyser. Det drejer sig navnlig om en analyse af styringen af politiet, den nuværende kredsstruktur, opgaver og opgaveplaceringen mv., en analyse af beredskabet i dansk politi sammenlignet med moderne beredskabssystemer i Falck og hos politiet i Tyskland, Holland og Norge og en analyse af grund-, efter- og lederuddannelsen i politiet. Der er også udarbejdet en række kortlægnings- og analyserapporter vedrørende politiets resourceanvendelse, produktivitet, it-status, sagsprocesser mv.

Der er tillige gennemført en sammenlignende beskrivelse og analyse af politiet i Sverige, Norge og England (Wales).

Visionsudvalget offentliggjorde sin rapport om fremtidens politi i maj måned 2005. Rapporten og de underliggende analyser mv. er tilgængelige på www.fremtidenspoliti.dk.

Visionsudvalget anfører i rapporten, at politiets nuværende rammer udgør en afgørende barriere for, at politiet kan udnytte sit potentiale optimalt.

Der er efter Visionsudvalgets opfattelse behov for en sammenhængende reform af dansk politi med henblik på en markant styrkelse af politiet, så politiet kan løfte fremtidens udfordringer med mest mulig effektivitet og kvalitet. Udvalget finder det nødvendigt både at forenkle og modernisere politiets overordnede ledelsesstruktur, så den bliver mere tidssvarende, og at skabe langt større, bæredygtige politikredse. Der må således gennemføres både en ledelsesreform og en kredsreform for at opnå en samlet politireform, der hænger sammen.

Efter Visionsudvalgets opfattelse vil forslaget til en reform af politiets styring og ledelse og af den geografiske struktur styrke borgernes reelle tryghed, idet politiet lokalt vil få de nødvendige ledelsesmæssige rammer og de nødvendige ressourcer til at kunne fastholde og øge den lokale tilstedeværelse og til at sikre et effektivt beredskab med en hurtig responstid i hele landet. Samtidig vil en sådan politireform give mulighed for en decentralisering af opgaver fra rigspolitichefen til politikredsene, der vil kunne få reel mulighed for at løse langt de fleste opgaver lokalt, herunder opgaver, som man i dag er nødt til at overlade til rigspolitichefen.

Visionsudvalgets rapport indeholder en nærmere beskrivelse af de enkelte forslag og anbefalinger vedrørende de delelementer, der efter udvalgets opfattelse bør indgå i en sammenhængende politireform. Forslagene og anbefalingerne bygger bl.a. på udvalgets analyser af borgernes krav og forventninger til politiet i de kommende år og på udvalgets vurdering af fremtidens udfordringer for politiet som følge af samfundsudviklingen generelt og udviklingen i kriminaliteten.

Visionsudvalget anfører på baggrund af den borgerundersøgelse, der er foretaget, at befolkningen ønsker, at politiet sikrer en reel tryghed, men derimod ikke en politiindsats, der alene er rettet mod at øge den enkeltes oplevelse af tryghed. Man ønsker i første række, at politiet yder en målrettet og professionel indsats for at forebygge, efterforske og opklare forbrydelser. Borgerne efterspørger ikke at møde synligt politi dér, hvor de selv færdes i hverdagen. Tværtimod oplever borgerne ofte, at synet af en patruljevogn i lokalområdet snarere ledsages af bekymringer om, hvad der nu er sket, end af øget tryghed. Der er et klart ønske om, at politiet målretter sin indsats mod de steder og tidspunkter, hvor der erfaringsmæssigt er konkrete problemer og et faktisk behov for politiets tilstedeværelse – f.eks. nærpoliti i særligt problemfyldte boligområder eller specialpatruljer i værtshus- og diskoteksmiljøet.

Visionsudvalget anfører, at politiet står over for en række nye udfordringer i de kommende år. Det gælder bl.a. udviklingen i kriminalitetsmønstrene, der medfører, at sagerne bliver mere komplekse, og at omfanget af den organiserede kriminalitet må forventes øget. Det gælder også den øgede internationalisering, som bl.a. øger og komplicerer den grænseoverskridende kriminalitet. Visionsudvalget peger desuden på den teknologiske udvikling – herunder udbredelsen af informationsteknologi – som medfører nye redskaber og muligheder for både politiet og de kriminelle. Endvidere har udviklingen efter terrorangrebet på USA den 11. september 2001 skærpet kravene til politiet, som er en central deltager i det samlede terrorberedskab. Udvalget peger bl.a. også på øgede problemer med kriminalitet begået af indvandrere og efterkommere efter indvandrere, herunder bandekriminalitet.

Visionsudvalgets overvejelser vedrørende borgernes krav og forventninger i de kommende år og fremtidens udfordringer for politiet er i øvrigt nærmere beskrevet i Visionsudvalgets rapport side 30-47 og side 48-73.

2.2.2.2. Efter Visionsudvalgets opfattelse bør politiets rammer og organisering udformes med udgangspunkt i borgernes krav og forventninger samt i de ovenfor omtalte udfordringer, som politiet må forventes at stå overfor i de kommende år.

Visionsudvalget fremhæver, at det i dag er et grundlæggende ledelsesmæssigt princip, at ansvar og kompetence skal følges ad. Visionsudvalget peger på, at dette princip om parallelitet mellem ansvaret for at udføre en opgave og beføjelsen til at træffe de ledelsesmæssige foranstaltninger, som er nødvendige for at udføre opgaven, ikke følges i den nuværende ordning: Politimestrene er på den ene side tillagt ansvaret for de politifaglige aktiviteter i politikredsene, men har på den anden side meget begrænsede ledelsesmæssige beføjelser på det administrative område i forhold til kredsenes budget, økonomi og personale mv.

Visionsudvalget finder det utidssvarende, at ledelsen af dansk politi er opbygget omkring en delt ledelsesstruktur, hvor politimestrene refererer til henholdsvis justitsministeren eller rigspolitichefen afhængigt af, om en sag vedrører de politifaglige opgaver eller kredsens økonomi og personale.

Efter Visionsudvalgets opfattelse er den nuværende formelle ledelsesstruktur en hindring for, at politiet kan ledes som en moderne organisation. Adskillelsen af ledelsesansvaret for de faglige opgaver og ledelseskompetencerne på det administrative område har medført, at man på en række punkter har set sig nødsaget til at modificere strukturen, så der ikke er overensstemmelse mellem den formelle ledelsesstruktur og de reelle ledelsesforhold. Manglerne ved den nuværende struktur søges bl.a. afhjulpet med uformel autoritet og ledelse baseret på værdier, samarbejde og motivation (dialogbaseret ledelse). Dette er imidlertid mindre velegnet til at sikre en dynamisk udvikling af organisationen og effektiv mål- og resultatstyring.

På denne baggrund finder Visionsudvalget det nødvendigt, at der sker en ændring af politiets nuværende særegne ledelsesmæssige struktur med henblik på at etablere en mere entydig struktur, der er i overensstemmelse med de principper, som anvendes i stort set alle offentlige og private organisationer i dag.

Visionsudvalget foreslår, at dansk politi fremover organiseres ud fra en ledelsesmodel, hvorefter politiet på lokalt niveau ledes af en politidirektør med ansvar både for politikredsens politifaglige aktiviteter og for politikredsens budget, økonomi og personale mv. Politidirektørerne bør fremover i både faglige og administrative spørgsmål referere til rigspolitichefen, der – under ansvar over for justitsministeren – bør have det overordnede faglige, økonomiske og forvaltningsmæssige ansvar for politiet. Udvalget anfører, at der er tale om at indføre en styringsmodel, som anvendes i en lang række andre statslige myndigheder.

En sådan reform af ledelsesforholdene for dansk politi vil efter udvalgets opfattelse have karakter af en ”normalisering” af politiet set i forhold til nutidens målsætninger for styring og ledelse i offentlige institutioner og i private virksomheder. Ledelsesstrukturen vil også komme til at svare til den måde, man leder politiet på i lande som f.eks. Norge og Sverige.

En ny enstrengt ledelsesstruktur vil efter udvalgets opfattelse skabe et mere effektivt politi med reelle decentrale kompetencer i politikredse og ledelsesmæssig forankring hos rigspolitichefen. Ledelsesreformen vil kunne sikre en samlet overordnet styring af politiet, som er nødvendig for at følge op på målene for og kravene til dansk politi, og ledelsesreformen vil sammen med en reform af politikredsstrukturen kunne give mulighed for en reel decentral beslutningskompetence, som er nødvendig for, at målene og kravene til politiet kan opfyldes ensartet i hele landet.

Politidirektørerne for de enkelte politikredse bør efter en reduktion af kredsantallet deltage i en overordnet ”koncernledelse” af politiet. Visionsudvalget finder således, at der er behov for en effektiv koncernstyring af politiet, hvor rigspolitichefen og samtlige politidirektører overordnet koordinerer politiets samlede indsats i hele landet.

Politidirektørerne bør efter Visionsudvalgets opfattelse ligesom i Norge og Sverige ansættes på åremål med mulighed for forlængelse. Politidirektørerne bør endvidere indgå resultatkontrakter med rigspolitichefen.

Som anført bør beføjelserne i forhold til politikredsenes budget, personale mv. efter Visionsudvalgets opfattelse decentraliseres i videst muligt omfang fra rigspolitichefen til politidirektør-

terne. Det bør efter udvalgets opfattelse være udgangspunktet, at den enkelte politidirektør selv har ansvaret for politikredsens personale, herunder for ansættelse af kredsens medarbejdere. Et overordnet hensyn til at sikre et ledelsesmæssigt helhedsperspektiv i dansk politi medfører dog, at der må sikres en central beføjelse til at udnævne politiets ledere på et vist højere niveau.

Politidirektøren bør have adgang til at sammensætte politikredsens personale på den måde, han eller hun finder mest hensigtsmæssig. Politikredsen vil dermed kunne bemannes med de personalegrupper, der behøves for at kunne løfte kredsens opgaver bedst muligt. Der bør være bedre muligheder end i dag for at sikre nødvendige specialkompetencer i kredsene i form af f.eks. it-specialister, revisorer eller specialuddannede efterforskere.

Ved udviklingen af en model for at forankre personaleforvaltningen hos politidirektørerne må der samtidig gøres op med de centralt fastsatte personalenormativer, som i dag begrænser politimestrenes indflydelse på omfanget og sammensætningen af det personale, de er chefer for. Modellen bør som nævnt sikre, at den enkelte politidirektør inden for de givne bevillingsmæssige rammer selv kan bestemme sammensætningen og størrelsen af de enkelte personalegrupper. Modellen bør samtidig sikre de fremtidige politidirektører bedre muligheder end i dag for at anvende sædvanlige ledelsesinstrumenter i form af efter- og videreuddannelse, tillæg mv.

I forhold til økonomi- og materielforvaltningen bør politidirektøren ligesom andre offentlige myndigheder have et selvstændigt økonomistyringsansvar i forhold til den bevilling, der tildeles. Politidirektøren skal kunne prioritere og disponere inden for bevillingen, herunder prioritere ressourcerne i overensstemmelse med de målsætninger, der indgår i en resultatkontrakt med rigspolitichefen, eller som er fastsat politisk i politiets flerårsaftale mv.

Justitsministerens formelle ledelseskompetencer i forhold til politimestrene bør som nævnt ovenfor efter Visionsudvalgets opfattelse overføres til rigspolitichefen, således at rigspolitichefen ud over det økonomiske og forvaltningsmæssige ansvar også får et overordnet fagligt ansvar for politiet. Rigspolitichefen bør således (under ansvar over for justitsministeren) have kompetence til at udstede retningslinjer for og give pålæg om politiets virksomhed også på det faglige område.

Også efter den foreslåede reform vil der efter Visionsudvalgets opfattelse være behov for, at rigspolitichefen varetager visse specialiserede opgaver og støttefunktioner, der forudsætter helt særlige specialkompetencer og en rutine og ekspertise, som det ikke vil være muligt at oparbejde og vedligeholde i alle politikredse, f.eks. særlige kriminaltekniske metoder. Rigspolitichefen bør endvidere fortsat varetage de fælles servicefunktioner inden for personaleadministration, økonomiadministration, it og data (herunder analyse, statistik mv.). Rigspolitichefens opgaver på dette område bør generelt være at understøtte kredsene med service og fastlægge fælles standarder og retningslinjer.

Rigspolitichefen skal også fortsat have visse opgaver i forhold til rammeaftaler om indkøb, udvikling af regler og standarder for materiel og udstyr, fælles styring af økonomisystemer mv. Rigspolitichefen bør også fortsat stå for den ”infrastruktur”, som er fælles for hele politiet, her-

under varetage systemudvikling, drift og vedligeholdelse af de centrale datasystemer og kommunikationssystemer.

Bygningsadministrationen bør efter Visionsudvalgets opfattelse overgå til Slots- og Ejendomsstyrelsen, som varetager denne opgave i staten. Overgang til den statslige huslejeordning vil medføre, at politiet fremover kan trække på et landsdækkende servicenet og løbende op- eller nedjustere antallet af kvadratmeter.

Visionsudvalget har også drøftet den administrative styring og ledelse af anklagemyndighedens økonomi, personale mv. Der er redegjort nærmere for Visionsudvalgets overvejelser herom under pkt. 3.2.1.5 nedenfor i forbindelse med omtalen af den nyordning af ledelsen og styringen af anklagemyndigheden, som Justitsministeriet vil gennemføre som led i den samlede politireform.

Visionsudvalgets overvejelser vedrørende en reform af ledelsen af dansk politi og det nærmere indhold af en sådan ledelsesreform er i øvrigt nærmere beskrevet i Visionsudvalgets rapport side 92-139.

2.2.2.3. Efter Visionsudvalgets opfattelse er det væsentligt at sikre, at den enkelte politikreds personalemæssigt, teknologisk og organisatorisk har mulighed for at løse sine opgaver på et højt fagligt niveau uden at være afhængig af bistand udefra. Dette er en forudsætning for den ovenfor beskrevne ledelsesreform, og det er samtidig en forudsætning for at opnå en reel decentralisering inden for politiet.

De nuværende politikredse er efter Visionsudvalgets opfattelse i dag for små til selv at kunne sikre en høj faglig kvalitet og rationel ressourceudnyttelse. Dertil kommer, at de personale- og ressourcemæssigt meget uensartede politikredse medfører, at kvaliteten af politibetjeningen afhænger af, hvilken politikreds man tilfældigvis bor i.

Efter Visionsudvalgets opfattelse forudsætter reel decentralisering, at det er muligt at give politidirektørerne mere reel beslutningskompetence, og uddelegering af beslutningskompetence vedrørende de politimæssige opgaver og politikredsenes økonomi og personale mv. kan kun ske til enheder, som har de fornødne ressourcer til at løfte opgaverne. De nuværende politikredse har efter udvalgets opfattelse ikke den nødvendige faglige og ressourcemæssige bæredygtighed til at sikre, at alle politiets opgaver kan løses optimalt. Mange politikredse kan således i dag ikke på egen hånd løse mere komplicerede eller omfattende sager, og de mindste politikredse kan kun håndtere de mere rutineprægede opgaver. Kredsene må derfor hente assistance fra andre kredse eller fra Rigspolitiet, når der opstår situationer, som ligger ud over det mere dagligdags. Politikredsenes behov for assistance udefra har bl.a. gjort det nødvendigt at etablere et ekstra mellem-lag i form af syv politiregioner.

Visionsudvalget bemærker også, at mange politikredse ikke i alle døgnets timer er i stand til at reagere på bare to hastende opgaver på samme tid uden at få assistance fra en anden politikreds, idet der på visse tidspunkter af døgnet kun indgår én aktiv patruljevogn (med to betjente) i beredskabet. Indtræffer der således f.eks. værtshusuroligheder og et færdselsuheld med person-

skade på samme tid, vil en række af de mindre politikredse i dag kun kunne løse begge opgaver ved enten at få hjælp fra en anden politikreds eller ved at indkalde yderligere personale. Begge løsninger vil ofte forlænge den tid, der går, før politiet kommer til stede.

Efter Visionsudvalgets opfattelse vil den nuværende politikredsinddeling uundgåeligt medføre en tiltagende centralisering i politiet i årene fremover. I takt med, at fremtidens udfordringer øger kravene til politiet, vil det blive nødvendigt at løfte flere og flere opgaver ud af politikredsene og forankre dem hos Rigspolitiet. Hvis denne udvikling skal vendes, er det som nævnt efter udvalgets opfattelse nødvendigt at gøre politikredsene meget større.

Visionsudvalget bemærker i den forbindelse, at forestillinger om, at jo mindre politikredse, jo mere decentral opgaveløsning, er en illusion. For en umiddelbar betragtning kan et politi med mange små politikredse måske forekomme tæt på borgerne, men hvis disse politikredse ikke er fagligt og ressourcemæssigt bæredygtige – og derfor i praksis ikke kan løse opgaverne lokalt – er denne tilsyneladende nærhed uden værdi for borgerne.

Visionsudvalget er opmærksom på, at tanken om større politikredse ofte støder mod en frygt for, at det vil svække den lokale forankring, at politiet vil miste kontakten til lokalsamfundet, og at borgernes opfattelse af trykthed vil lide skade.

Visionsudvalget anfører hertil, at den nærhed fra politiets side, som har betydning for borgerne, ikke afhænger af politistationers placering, rutinemæssig patruljering eller organisatoriske kredsgrænser. Det afgørende er derimod, at politikredsene har et tilfredsstillende beredskab og kommer hurtigt til stede, når der er behov for det, samt er i stand til at løse opgaverne på egen hånd med høj faglig kvalitet. F.eks. er det for en borger, der ringer til politiet, fordi der er et indbrud i gang, ikke afgørende, om politistationen – som den vagthavende ikke kan forlade – ligger 20 km eller 200 m væk. Det afgørende er, om der er en disponibel patruljevogn i nærheden.

Visionsudvalget bemærker, at det ofte anføres som et argument imod større politikredse, at politiet ikke vil kunne nå hurtigt nok ud til yderområderne, hvis der sker noget akut. I et moderne politiberedskab skal patruljevognene imidlertid være ”på hjul” rundt omkring i hele politikredsen, og ikke stå på politistationen. Afgørende for en hurtig responstid også i kredsens yderområder er derfor efter Visionsudvalgets opfattelse ikke politistationernes placering, men at beredskabet er tilrettelagt effektivt og fleksibelt med dækning af hele politikredsens geografiske område. Desuden vil større politikredse ikke medføre, at politiets lokale tilstedeværelse ud over hovedstationerne skal ophøre.

En politikreds vil efter Visionsudvalgets opfattelse først være bæredygtig i den ovenfor nævnte forstand, når den har et befolkningsgrundlag på 400.000 indbyggere og et samlet personaleantal i kredsen på 7-800 medarbejdere. Visionsudvalget har ved denne vurdering bl.a. lagt vægt på erfaringerne fra udlandet, herunder fra Norge og Sverige.

Visionsudvalget fremhæver, at arealet af en politikreds ikke i sig selv er relevant for politikredsens bæredygtighed og dermed kvaliteten af den politibetjening, der kan leveres. Det er som nævnt efter Visionsudvalgets opfattelse en fejlslutning, at arealmæssigt store politikredse vil give tyndt befolkede områder en dårligere politibetjening. Tværtimod vil det efter Visionsudvalgets

opfattelse give borgerne i tyndt befolkede områder en dårligere politibetjening, hvis politikredse i disse områder arealmæssigt er for små til at sikre det nødvendige befolkningsgrundlag og en ressourcetildeling, der giver mulighed for at tilrettelægge et effektivt beredskab, herunder navnlig ved brug af ny teknologi og ved at sikre en stor og fleksibel kørende patruljering.

På den anførte baggrund anbefaler Visionsudvalget, at landet fremover inddeles i 10-12 politikredse med et ensartet befolkningsgrundlag. Dette vil efter udvalgets opfattelse skabe mulighed for både at skabe en effektiv ledelse og styring og et moderne it-understøttet beredskab og at fastholde og udbygge politiets kontakter med lokalsamfundet. Udvalget bemærker, at en modernisering af beredskabet også vil kunne frigøre ressourcer bl.a. fra vagthavendefunktioner, som kan bruges til at styrke den egentlige politiindsats.

Efter Visionsudvalgets opfattelse bør politikredsinddelingen også efter kommunalreformen følge kommunegrænserne, så ingen kommuner hører under flere politikredse. Også efter ikrafttrædelsen af kommunalreformen med væsentligt større kommuner vil der være behov for et tæt samarbejde mellem politiet og kommunerne, f.eks. SSP-samarbejdet og tværgående arbejdsgrupper f.eks. vedrørende bekæmpelse af rockerkriminalitet og indsats mod børnemishandling mv. Derimod er det efter udvalgets opfattelse ikke nødvendigt, at politikredsenes grænser kommer til at følge de nye regioners grænser.

Visionsudvalgets overvejelser vedrørende kravene til bæredygtige kredse samt modernisering af beredskabet er i øvrigt nærmere beskrevet i Visionsudvalgets rapport side 117-139.

2.2.2.4. Visionsudvalget anfører, at den foreslåede samlede politireform yderligere vil øge kravene til god ledelse i politiet. Der bør derfor som led i reformen gennemføres en modernisering af politiets *ledelsespolitik*, så der lægges øget vægt på generelle ledelseskompetencer og personlige egenskaber ved rekruttering af politiets ledere på alle niveauer. Endvidere bør det gældende krav om juridisk kandidateksamen for politiets øverste ledelse ophæves, så der ved besættelse af de øverste lederstillinger i politiet kan foretages en samlet vurdering af den pågældendes faglige, ledelsesmæssige og personlige kvalifikationer.

Herudover finder Visionsudvalget, at der som led i politireformen bør gennemføres en modernisering af politiets *personalepolitik*, navnlig med henblik på at styrke udviklingen af specialistkompetencer inden for politiet. Der bør være bedre muligheder for at tilbyde politiets medarbejdere relevante kompetenceudviklingsforløb.

Visionsudvalget anbefaler også, at der gennemføres en reform af politiets *uddannelse*. De øgede krav til politiet, som må forudses, skaber efter udvalgets opfattelse behov for at revidere politiets grunduddannelse med henblik på at opnå et generelt kompetenceløft. Uddannelsen bør tilnærmes det øvrige uddannelsessystem. Der bør endvidere sikres bedre muligheder for kvalificerede efteruddannelsesforløb vedrørende både politimæssige og mere almene kompetencer.

Visionsudvalget redegør endvidere for, at der er brug for at styrke politiets *it-anvendelse*, og at politiet bør have tidssvarende teknologiske hjælpeværktøjer i form af moderne sagsstyrings-systemer, elektroniske kort, GPS mv. Visionsudvalget anfører, at politiet har et efterslæb på det

teknologiske område, og at den løbende prioritering og udvikling på it-området ikke i tilstrækkelig grad har sikret nødvendige opgraderinger. Efter udvalgets opfattelse er der behov for en bedre planlægning, så nye teknologiske muligheder bliver udnyttet på en hensigtsmæssig måde.

Visionsudvalgets overvejelser vedrørende politiets ledelses-, personale- og uddannelsespolitik og vedrørende ny teknologi er i øvrigt nærmere beskrevet i Visionsudvalgets rapport side 152-165, side 166-185 og side 186-195.

3. Lovforslagets udformning og den fremtidige ordning

3.1. Formålet med den samlede politireform

Som der nærmere er redegjort for i pkt. 2.2 ovenfor, har Visionsudvalget i sin rapport nøje analyseret fremtidens krav og udfordringer til politiet. På grundlag heraf konkluderer Visionsudvalget, at den måde, politiet ledes og styres på, er utidssvarende og ikke længere hensigtsmæssig, at næsten alle de nuværende 54 politikredse er alt for små, og at der herudover er behov for at effektivisere politiets beredskab, modernisere politiets ledelses- og personalepolitik og uddannelse, styrke politiets it-anvendelse og sikre, at politiet kan fokusere mere på sine ”kerneopgaver”.

Justitsministeriet er enig i Visionsudvalgets analyse af behovet for at gennemføre en omfattende reform, som omfatter de nævnte punkter, og høringen over Visionsudvalgets rapport har også vist, at der blandt de berørte organisationer mv. er bred tilslutning til Visionsudvalgets overordnede konklusioner. Hovedformålet med den samlede reform vil være at skabe rammerne for et effektivt og mere tidssvarende politi, der kan løse fremtidens opgaver på et højt fagligt niveau overalt i landet. Det vil samtidig være et centralt formål at sikre, at flest mulige beslutninger om den konkrete varetagelse af politiets opgaver og om den konkrete administration af politiets og anklagemyndighedens ressourcer kan træffes lokalt, bl.a. således at der sker en reel decentralisering af beslutningskompetence fra rigspolitchefen til politikredsene. Det betyder bl.a., at mens udgangspunktet i dag er, at langt hovedparten af politikredsenes bevillinger administreres centralt af rigspolitchefen og kun en mindre del af kredsene, vil situationen fremover være den modsatte. Det betyder også, at der i videst muligt omfang skal overføres ressourcer fra rigspolitchefen til politikredsene. Heri ligger bl.a., at alle politiets operative opgaver (med undtagelse af dem, der varetages af Politiets Efterretningstjeneste og af Rigspolitiets Udlændingeafdeling) skal være ledelsesmæssigt forankrede i politikredsene og i videst muligt omfang udføres af politikredsene selv.

Med lovforslaget vil der navnlig blive gennemført en ændring af politiets ledelsesstruktur, af politikredsinddelingen og af den nuværende lokalnævnsordning, mens de øvrige hovedelementer i den samlede reform vil kunne gennemføres administrativt. Der er redegjort nærmere for de enkelte hovedelementer under pkt. 3.2 nedenfor.

Politiets specielle ”flerstrengede” ledelsesstruktur, som gælder i dag, og som til dels er historisk begrundet, medfører nogle problemer, som er nærmere beskrevet i Visionsudvalgets rapport, jf. pkt. 2.2 ovenfor. Den nuværende politikredsstruktur med mange små og størrelsesmæssigt

meget uensartede kredse medfører en række andre problemer, som også er nærmere beskrevet i Visionsudvalgets rapport.

En reform af ledelsesstrukturen, således at der bliver bedre overensstemmelse mellem det faglige ansvar og de ledelsesmæssige kompetencer i forhold til bevilling og personale, vil ikke være en tilstrækkelig reform – det er nødvendigt samtidig at ændre politikredsstrukturen, så de enkelte kredse bliver så store med hensyn til befolkningsgrundlag og personaletal, at de fagligt og ressourcemæssigt har mulighed for på egen hånd at klare langt de fleste af sine opgaver effektivt og med høj kvalitet. Omvendt vil det heller ikke være en tilstrækkelig reform blot at etablere større politikredse – det er nødvendigt samtidig at gennemføre den nævnte reform af ledelsesstrukturen, bl.a. for at give kredsene beføjelser til at tilrettelægge og prioritere anvendelsen af deres ressourcer. Disse to centrale elementer i den foreslåede reform hænger således nøje sammen.

I overensstemmelse med Visionsudvalgets anbefalinger foreslås det at sammenlægge de nuværende 54 politikredse til 12. Visionsudvalget anfører i sin rapport bl.a., at selv om en lille politikreds måske umiddelbart kan forekomme at være tæt på borgerne, er denne nærhed illusorisk, hvis kredsen hverken er fagligt eller ressourcemæssigt bæredygtig og derfor ikke kan løse opgaverne. Justitsministeriet er enig i, at den foreslåede reform af politikredsstrukturen ikke medfører, at politiets betjening af lokalsamfundet vil blive mindre effektiv end i dag, men reformen vil tværtimod øge mulighederne for at sikre en ensartet og effektiv politibetjening overalt i landet, fordi de nye politikredse vil få væsentligt flere ressourcer og mere reel beslutningskraft end de nuværende.

Det er samtidig også af afgørende betydning, at der i befolkningen og ikke mindst i de nye kommuner kan være tillid til, at politiets lokalkendskab og samarbejde med lokalsamfundet ikke på nogen måde vil blive forringet efter gennemførelsen af den foreslåede reform. Lovforslaget indeholder på den baggrund bl.a. også en ændring af reglerne om lokalnævnenes virksomhed. Med henblik på at styrke de formelle rammer om det lokale samarbejde foreslås lokalnævnene nedlagt og erstattet af et kredsråd for hver politikreds med deltagelse af politidirektøren og borgmestrene for de kommuner, som politikredsen omfatter. Kredsrådet vil bl.a. skulle drøfte en egentlig lokal samarbejdsplan, som politidirektøren fremover vil have pligt til at udarbejde og offentliggøre.

3.2. Politireformens hovedelementer

3.2.1. Ledelse og styring af politiet og anklagemyndigheden

3.2.1.1. Indledning

Som anført under pkt. 3.1 ovenfor er Justitsministeriet enig med Visionsudvalget i, at det ikke længere er hensigtsmæssigt at opretholde den nuværende specielle – til dels historisk begrundede – ledelsesstruktur inden for dansk politi. Det foreslås i lyset af Visionsudvalgets anbefalinger at indføre en sædvanlig ”direktoratsmodel”, hvorefter der som udgangspunkt etableres et admini-

strativt over-/underordningsforhold mellem Justitsministeriet, rigspolitichefen og politidirektørerne.

Lovforslaget er udformet således, at de nuværende bestemmelser i retsplejeloven om, at en række administrative opgaver mv. særligt skal være henlagt til rigspolitichefen, ophæves. I stedet foreslås det, at det skal fremgå af loven, at der gælder et sædvanligt over-/underordningsforhold mellem de nævnte aktører for så vidt angår varetagelsen af politiets opgaver. Den nyordning vedrørende politiets økonomi- og personaleforvaltning og administrative forhold i øvrigt, som Justitsministeriet vil gennemføre i overensstemmelse med Visionsudvalgets anbefalinger, vil herefter kunne gennemføres administrativt.

I det følgende beskrives hovedprincipperne i den samlede nyordning af politiets ledelsesstruktur mv. I forbindelse med reformen af politiets ledelsesstruktur mv. vil Justitsministeriet endvidere gennemføre en nyordning af anklagemyndighedens personaleadministration og økonomiforvaltning mv. og af administrationen af det juridiske personale under Justitsministeriets institutioner, jf. pkt. 3.2.1.5 nedenfor, hvor der er redegjort særskilt for denne nyordning.

For *justitsministeren* vil den foreslåede ændring af kompetenceforholdene inden for politiet navnlig medføre, at politikredsene ikke længere vil referere direkte til ministeren i forbindelse med varetagelsen af konkrete politiopgaver. Justitsministeren vil fortsat være den øverste ansvarlige for politiet, men det er forudsat, at Justitsministeriets overordnede styring af politiet fremover sker gennem rigspolitichefen, herunder gennem den årlige direktørkontrakt, jf. nedenfor. Generelle retningslinjer for politiets virksomhed vil fremover som udgangspunkt blive fastsat af rigspolitichefen, men f.eks. i forbindelse med vedtagelse af ny lovgivning, politiske handlingsplaner mv. vil det dog fortsat kunne være hensigtsmæssigt, at Justitsministeriet udsender en cirkulæreskrivelse eller lignende med generelle retningslinjer til politiet.

Den foreslåede ændring af kompetenceforholdene inden for politiet indebærer for *rigspolitichefen* navnlig, at denne som noget nyt får beføjelser med hensyn til politiets varetagelse af de politifaglige opgaver i hele landet.

Titlen som politimester foreslås ændret til *politidirektør*, og det ligger i lovforslaget, at politidirektørerne som noget nyt i vidt omfang vil få et selvstændigt ansvar for politikredsenes personaleadministration og økonomiforvaltning inden for de bevillingsmæssige rammer. I alle spørgsmål vedrørende politiets virksomhed i politikredsen – både politifaglige, økonomiske og administrative – vil politidirektøren som udgangspunkt referere til rigspolitichefen. I faglige spørgsmål vedrørende anklagemyndighedens virksomhed vil politidirektørerne – ligesom politimestrene i dag – referere til den regionale statsadvokat, jf. nedenfor.

Som det allerede er forudsat i den nuværende flerårsaftale for politiet, vil der i endnu højere grad end i dag blive indført mål- og resultatstyring af politiet. Der vil fremover blive indgået en årlig direktørkontrakt mellem Justitsministeriet og rigspolitichefen og årlige resultatkontrakter mellem rigspolitichefen/rigsadvokaten og de foreslåede 12 politidirektører. Resultatkontrakterne vil f.eks. kunne vedrøre særlige indsatsområder, prioriteringer, sagsbehandlingstider, personale-

forhold mv., og de vil blive udformet med udgangspunkt i de overordnede mål for hele dansk politi, som fremgår af flerårsaftaler mv.

Nedenfor under pkt. 3.2.2 er der redegjort for forslaget om, at landet fremover inddeles i 12 politikredse. Efter gennemførelsen af denne reform af kredsstrukturen og med den foreslåede nyordning af kompetenceforholdene er det efter Justitsministeriets opfattelse væsentligt, at rigspolitichefen og politidirektørerne mødes jævnligt. Der oprettes derfor en ”koncernledelse” for politiet, som skal drøfte og koordinere politiets samlede indsats i hele landet, og det foreslås, at der i retsplejeloven indsættes en udtrykkelig regel herom, jf. forslaget til retsplejelovens § 108, 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 54), og bemærkningerne hertil. Politidirektørerne og rigspolitichefen vil f.eks. have behov for at drøfte nye fælles landsdækkende initiativer og politiindsatser og opfølgning på allerede iværksatte aktiviteter, og der vil også kunne være behov for at drøfte særlige forhold i de enkelte politikredse, som har betydning eller interesse for de øvrige kredse. Det kan f.eks. være relevant at drøfte kriminalitetsudviklingen på bestemte områder på landsplan og politiets samlede indsats på disse områder (f.eks. vedrørende kvindehandel, illegalt arbejde, anden organiseret kriminalitet mv.), og der kan være brug for erfaringsudveksling mellem de enkelte politikredse om forskellige politimæssige problemer. Der vil også være behov for, at ”koncernledelsen” drøfter administrative spørgsmål og håndteringen af politiets økonomi og personale mv., herunder f.eks. udformningen af generelle retningslinjer for administrationen på bestemte områder. Der vil også kunne være brug for erfaringsudveksling vedrørende den nærmere tilrettelæggelse af politikredsenes administrative opgaver. ”Koncernledelsens” møder ledes af rigspolitichefen. Politidirektørerne kan bede om at få bestemte spørgsmål drøftet i ”koncernledelsen”. Det er forudsat, at rigsadvokaten deltager i ”koncernledelsens” møder, når der drøftes administrative spørgsmål mv., som har betydning for anklagemyndigheden, og at rigsadvokaten også kan bede om at få bestemte spørgsmål drøftet på et møde i ”koncernledelsen”.

”Koncernledelsen” vil efter behov kunne nedsætte permanente kontaktgrupper eller ad hoc-fora til drøftelse af forskellige særlige områder med deltagelse af ledelsesrepræsentanter fra politikredsen. Det vil f.eks. kunne være hensigtsmæssigt at etablere et overordnet kontaktforum for chefpolitiinspektører og Rigspolitiet vedrørende politiets operative indsats, og det vil også kunne være hensigtsmæssigt at etablere projektgrupper vedrørende særlige indsatsområder.

3.2.1.2. Politidirektørernes beføjelser mv.

Det ligger i den foreslåede ændring af kompetenceforholdene, at *politidirektørerne* fremover vil få det samlede ansvar for politiets virksomhed i politikredsen (under ansvar over for rigspolitichefen og justitsministeren). Det er hensigten, at politidirektørerne fremover vil blive ansat på åremål med mulighed for forlængelse. Politidirektøren vil efter lovforslaget fortsat være chef både for politikredsenes politi og for den lokale anklagemyndighed.

Politidirektøren vil ligesom politimestrene i dag have ansvaret for tilrettelæggelsen af politiets operative arbejde inden for den pågældende politikreds, herunder for den nærmere tilrettelæggelse

se af politiets beredskab (døgnvagtjeneste), efterforskning og organisering af nær- og lokalpolitiet. Tilrettelæggelsen af arbejdet vil skulle ske inden for rammerne af bl.a. resultatkontrakter med rigspolitichefen samt konkrete direktiver og generelle retningslinjer fra Rigspolitiet, f.eks. om særligt prioriterede indsatsområder.

I forbindelse hermed vil det bl.a. være væsentligt at sikre den nødvendige koordination og sammenhæng mellem den lokale politiindsats og de forskellige landsdækkende initiativer på færdselssikkerhedsområdet, f.eks. landsdækkende kontrolindsatser vedrørende særlige fokusområder. Der bør i hver politikreds oprettes en færdselsafdeling, som kan varetage kredsens samlede opgaver på færdsels- og trafikområdet. Der vil også i de fremtidige resultatkontrakter mellem rigspolitichefen og de enkelte politidirektører kunne fastsættes specifikke mål for og krav til politikredsens indsats på færdselsområdet.

Som nævnt ovenfor er det forudsat, at politidirektøren inden for de almindelige bevillingsretlige regler mv. vil få ansvar for bevillings- og økonomistyringen vedrørende den samlede bevilling til politikredsen. Politidirektøren vil som udgangspunkt kunne prioritere og anvende den samlede bevilling til politikredsen på den måde, som han eller hun anser for mest hensigtsmæssig for at løse politiets opgaver i kredsen. Politidirektøren bør f.eks. som udgangspunkt kunne beslutte, hvem der skal levere forskellige service- og støttefunktioner for politikredsen. Principielt bør den enkelte politikreds kunne vælge, om kredsen vil være "kunde" hos Rigspolitiet, eller om kredsen i stedet vil indgå aftale med en ekstern leverandør om varetagelse af de pågældende funktioner. Det forudsættes imidlertid, at grundlæggende ydelser som f.eks. løn- og administrationssystemer, it-systemer og kommunikationssystemer, herunder politiets landsdækkende radiosystem, fortsat udvikles og drives for hele landet af Rigspolitiet.

På det materielmæssige område (radioer, våben, køretøjer, uniformer mv.) vil ordningen blive tilrettelagt således, at Rigspolitiet fortsat har ansvaret for, at politiet i hele landet råder over ensartet materiel, mens politikredsene inden for de bevillingsmæssige rammer og ud fra politikredsens lokale behov bestemmer, hvor mange enheder man vil anskaffe. Eksempelvis vil Rigspolitiet fortsat fastlægge, hvilke køretøjer dansk politi skal have, og hvordan de skal være indrettet, mens den enkelte politidirektør inden for disse rammer, herunder fælles indkøbsaftaler for politiet, vil bestemme, hvor mange køretøjer af de forskellige typer der skal anskaffes til den pågældende politikreds.

Ordningen vil endvidere blive tilrettelagt således, at politidirektøren inden for de givne bevillingsmæssige rammer som udgangspunkt kan træffe beslutning om sammensætningen og størrelsen af de forskellige personalegrupper med henblik på at løse kredsens politimæssige opgaver på den mest hensigtsmæssige måde. Det er således forudsat, at der ikke længere vil være centralt fastsatte personalenormativer, der fastlægger størrelsen af og dermed fordelingen mellem de forskellige personalegrupper i politikredsen. Politidirektørerne vil få mulighed for at ansætte medarbejdere med særlige specialistkompetencer med henblik på at styrke efterforskningen af sager om f.eks. økonomisk kriminalitet eller med henblik på at styrke den interne økonomiforvaltning m.v.

Det vil være politidirektøren, som ansætter kredsens politipersonale, og politidirektøren vil således internt kunne opslå og besætte kredsens politistillinger (ledige eller nyoprettede stillinger). Justitsministeriet vil dog i medfør af tjenestemandslovens § 26 fortsat have kompetencen i sager om uansøgt afsked af tjenestemandsansat personale i politiet.

Det vil fortsat være rigspolitichefen, der optager elever på politiskolen og dermed ansætter polititjenestemænd på prøve.

Politidirektøren vil også få beføjelse til at ansætte politikredsens ikke-chargerede jurister (politifuldmægtige mv.) og vil internt kunne opslå og besætte det antal ikke-chargerede juriststillinger, som ønskes i kredsen (ledige eller nyoprettede stillinger). Der henvises herom i øvrigt til pkt. 3.2.1.5 nedenfor, hvor der bl.a. er redegjort nærmere for den fremtidige tilrettelæggelse af administrationen af anklagemyndighedens og politiets juridiske personale.

Politidirektøren vil også få tillagt beføjelse til i overensstemmelse med de gældende procedurer at udnævne politi- og kontoruddannet personale mv. til visse lederstillinger, herunder navnlig mellemledere med dagligt personaleansvar. I overensstemmelse med Visionsudvalgets anbefalinger vil besættelse af lederstillinger ud over niveauet for mellemledere med dagligt personaleansvar – med undtagelse af topledelsestillinger – blive foretaget af Rigspolitiet efter indstilling fra den pågældende politidirektør.

Politidirektøren vil få beføjelse til at anvende sædvanlige ledelses- og incitamentsinstrumenter som f.eks. ydelse af kvalifikations- og funktionstillæg.

Politidirektøren vil også få tillagt ansvaret for efter- og videreuddannelse af politikredsens personale med undtagelse af det juridiske personale. Politidirektøren vil i den forbindelse som udgangspunkt kunne vælge, i hvilket omfang den relevante efter- og videreuddannelse skal gennemføres i politiets regi eller i eksternt regi (f.eks. på højere læreanstalter, handelshøjskoler mv.). Politidirektøren vil få mulighed for på denne måde også at tilvejebringe og udvikle nødvendige specialistkompetencer i kredsen.

3.2.1.3. Rigspolitichefens beføjelser mv.

Lovforslaget indebærer, at *rigspolitichefen* får ansvar for varetagelsen af politiets opgaver i hele landet under ansvar over for justitsministeren. Det er hensigten, at rigspolitichefen fremover skal ansættes på åremål med mulighed for forlængelse.

Det ligger i den foreslåede ordning, at rigspolitichefen vil være almindelig overordnet myndighed i forhold til politikredsene. Rigspolitiet skal som udgangspunkt fungere som en overordnet styrelse for dansk politi, mens det daglige politiarbejde som udgangspunkt varetages i politikredsene. Ordningen vil nærmere blive tilrettelagt således, at rigspolitichefen under ansvar over for justitsministeren skal sikre, at politiet i hele landet udfører de opgaver, det er pålagt, opfylder de politiske mål og krav, som fastlægges i politiets flerårsaftale mv., og forvaltes økonomisk forsvarligt i overensstemmelse med de bevillingsmæssige regler. Der vil blive indgået en årlig direktørkontrakt mellem Justitsministeriet og rigspolitichefen med mål for og krav til dansk poli-

ti. På grundlag heraf vil rigspolitichefen bl.a. i resultatkontrakter med politidirektørerne kunne fastlægge de overordnede mål for og krav til politikredsens arbejde.

Rigspolitichefen vil i kraft af det almindelige over-/underordningsforhold, som lovforslaget skaber mulighed for, kunne give politidirektørerne generelle og konkrete tjenestebefalinger om politifaglige spørgsmål, og det foreslås, at rigspolitichefen skal føre tilsyn med politikredsens opgavevaretagelse på det politimæssige område. Det vil fortsat være rigsadvokaten, der via statsadvokaterne fører tilsyn med politidirektørernes udførelse af de opgaver, der hører under anklagemyndigheden, jf. retsplejelovens § 99, stk. 2, og § 101, stk. 2, som ikke foreslås ændret. Rigspolitichefen (og rigsadvokaten) vil få beføjelse til at give politidirektørerne tjenestebefalinger om økonomiforvaltningen i politikredsen og om visse personale spørgsmål.

Det er imidlertid et centralt mål med den foreslåede nyordning af politiets ledelsesstruktur og etableringen af langt større politikredse, at politidirektørerne skal have en høj grad af selvstændigt ansvar og kompetence med hensyn til den daglige arbejdstilrettelæggelse mv., og det forudsættes derfor, at Rigspolitiet er tilbageholdende med at gribe ind i kredsens sagsbehandling og tilrettelæggelse af det daglige arbejde.

Det foreslåede over-/underordningsforhold mellem Rigspolitiet og politidirektørerne indebærer, at Rigspolitiet som noget nyt bliver klageinstans i forhold til politidirektørerne for så vidt angår politifaglige spørgsmål. Det vil bl.a. dreje sig om afgørelser i forbindelse med politiets dispositioner uden for strafferetsplejen i medfør af politiloven, herunder f.eks. påbud med henblik på at afværge fare, frihedsberøvelse, pålæg i forbindelse med demonstrationer og stikprøvevisitation mv.

Som nævnt ovenfor vil en række af rigspolitichefens nuværende beføjelser i relation til politikredsens økonomi, personale mv. blive overført til politikredsen i forbindelse med gennemførelsen af den samlede politireform. Det betyder, at Rigspolitiet ikke længere vil have ansvaret for en række administrative opgaver i forhold til politikredsen, men alene ansvaret for de overordnede fællesfunktioner for politiet inden for personaleadministration, økonomiadministration, it mv.

Rigspolitichefen vil sammen med rigsadvokaten have det bevillingsmæssige ansvar for politiets og anklagemyndighedens bevillinger. Rigspolitichefen vil sammen med rigsadvokaten få tillagt beføjelse til at fordele de samlede bevillinger til politiet og anklagemyndigheden mellem Rigspolitiet, den overordnede anklagemyndighed og politikredsen, jf. nærmere herom pkt. 3.2.1.5 nedenfor. Det vil være forudsat, at denne fordeling bl.a. sker på grundlag af nøgletal vedrørende befolkningsunderlag, geografi, særlige opgaver, kriminalitetsmønstre mv. samt graden af politikredsens opfyldelse af aftalte mål og resultatkrav. Til brug herfor vil det være væsentligt at kunne foretage sammenligninger af ressourceanvendelsen i de forskellige politikredse. Det vil samtidig være væsentligt, at Rigspolitiet stiller moderne måle- og analyseværktøjer til rådighed for politikredsen til brug for mål- og resultatstyring i kredsen.

På personaleområdet vil ordningen blive tilrettelagt således, at rigspolitichefen har beføjelser til at fastlægge generelle politikker for personaleadministrationen og ledelsesudviklingen i politi-

et for så vidt angår ikke-juridisk personale (personale- og ledelsespolitikker) samt vedligeholde centrale personaleadministrative systemer mv. På det politimaterielmæssige område vil Rigspolitiet som nævnt ovenfor få ansvar for, at politiet i hele landet råder over ensartet materiel. Rigspolitiet vil bl.a. kunne indgå fælles indkøbsaftaler – f.eks. vedrørende politiets køretøjer.

Rigspolitiet vil som nævnt ovenfor fortsat få ansvar for driften og udviklingen af politiets fælles it-systemer, f.eks. politiets sagsbehandlingssystem (POLSAS) samt kriminalregistret og andre centrale registre og for politiets overordnede kompetenceudvikling og uddannelse.

Politiskolen vil fortsat blive administreret af Rigspolitiet. Det forudsættes, at rigspolitichefen for så vidt angår nyuddannede politibetjente udformer en model, hvorefter de enkelte politikredse meddeler Rigspolitiet, hvor mange nyuddannede betjente kredsen forventer at ansætte i hvert af de kommende år, således at Rigspolitiet har mulighed for at sikre, at der uddannes det fornødne antal politibetjente med henblik på senere ansættelse i politikredsene.

På det operative område vil der kunne være behov for, at Rigspolitiet fortsat varetager enkelte specialiserede opgaver og støttefunktioner. Det drejer sig navnlig om opgaver, der forudsætter helt særlige specialkompetencer eller specifik rutine og ekspertise, som det ikke vil være praktisk muligt at oparbejde og vedligeholde på det fornødne faglige niveau i alle politikredse. Det vil f.eks. dreje sig om nogle særlige kriminaltekniske metoder, som varetages af specialister i Kriminalteknisk Afdeling, og særlige efterforskningsmæssige kompetencer f.eks. i forhold til visse former for it-kriminalitet (bistand til efterforskning af internationale børnepornografinetværk eller lignende).

Der vil også være områder, hvor der fortsat er behov for en indsats på tværs af politikredsene, f.eks. i relation til grænseoverskridende og organiseret kriminalitet mv. og i forhold til landsdækkende kriminelle netværk vedrørende bl.a. rocker- og bandekriminalitet, omfattende narkotikakriminalitet og handel med kvinder mv. Her vil der for at sikre en effektiv kriminalitetsbekæmpelse kunne være behov for en landsdækkende analysefunktion mv. og koordination af politiindsatsen. Den konkrete politiindsats vil blive forankret i politikredsene, men Rigspolitiet vil på disse områder kunne yde bistand og stå for støtte- og analysefunktioner. Derimod vil der efter gennemførelsen af den foreslåede ændring af politikredsstrukturen ikke længere være behov for, at Rigspolitiet yder mandskabsmæssig bistand til efterforskning af f.eks. drab. Der vil dog fortsat kunne være behov for, at Rigspolitiet kan yde bistand ved statsadvokaternes behandling af sager vedrørende politifolks adfærd eller strafbare forhold (politiklagenævnsagerne).

Det er hensigten, at den politimæssige kontrol på færdselsområdet fremover som udgangspunkt skal varetages af de nye store politikredse. Det gælder både i relation til de opgaver på færdselsområdet, der i dag varetages centralt af Rigspolitiet, og i forhold til de regionalt forankrede opgaver på færdselsområdet, herunder opgaver i relation til ATK (automatisk trafikkontrol). Som udgangspunkt vil de politistillinger, som i dag findes i Rigspolitiets Færdselsafdeling, herunder de regionale færdselspolitienheder, derfor blive overført til politikredsenes samlede politistyrke.

På færdselsområdet vil Rigspolitiet fremover varetage en overordnet og tværgående koordinering af politiets indsats, herunder fastlægge strategier for landsdækkende kontrolaktiviteter og fastlægge indsatsområder og overordnede mål i samarbejde med relevante myndigheder, organisationer mv. Der vil kunne være behov for, at enkelte særligt specialiserede kompetencer forankres hos Rigspolitiet, f.eks. opgaver vedrørende de såkaldte tungvognskontroller (kontrol med dyre- og godstransporter, busser, køre- og hviletidsregler, affaldstransporter mv.).

Det vil være nødvendigt, at Rigspolitiet varetager opgaver i forbindelse med ekstraordinært ressourcekrævende situationer, f.eks. i forbindelse med statsbesøg eller omfattende katastrofer mv.

Udlændingeafdelingen og Politiets Efterretningstjeneste vil fortsat blive administreret som en del af Rigspolitiet, og Rigspolitiet vil fortsat stå for det internationale politisamarbejde, herunder samarbejdet med Europol, Interpol mv.

I overensstemmelse med Visionsudvalgets anbefalinger vil administrationen af politiets bygninger blive overført til Slots- og Ejendomsstyrelsen. Det forventes at kunne ske pr. 1. januar 2007. Slots- og Ejendomsstyrelsen vil overtage ejerskabet til politiets nuværende bygninger, og politiet vil fremover leje sine lokaler hos Slots- og Ejendomsstyrelsen (eller en anden udlejer).

3.2.1.4. Klageadgang

Det følger af det sædvanlige over-/underordningsforhold mellem Justitsministeriet og Rigspolitiet, at Justitsministeriet som udgangspunkt vil være almindelig klageinstans i forhold til Rigspolitiet.

I overensstemmelse med det toinstansprincip, der bl.a. gælder med hensyn til anklagemyndighedens afgørelser, bør afgørelser truffet af Rigspolitiet som første instans (f.eks. om afskedigelse af ikke-tjenestemandsansat personale) fortsat som udgangspunkt kunne påklages til Justitsministeriet. Derimod bør Rigspolitiets afgørelse af klager over politidirektørernes afgørelser ikke kunne påklages yderligere til Justitsministeriet – det drejer sig bl.a. om afgørelser vedrørende politiets dispositioner uden for strafferetsplejen i medfør af politiloven (f.eks. påbud, frihedsberøvelse, pålæg i forbindelse med demonstrationer, stikprøvevisitation mv.) samt afgørelser i medfør af våbenloven (f.eks. våbentilladelser, ind- og udførelse af våben og meddelelse af jagt-tegn) og restaurationsloven (f.eks. autorisation som dørmænd, tilladelse til offentlig optræden og spørgsmål om sikkerhedsmæssige indretninger i restaurationer mv.).

Rigspolitiets afgørelser som første instans i de ansættelses- og personalesager, hvor der i dag gælder en klagebegrænsning, jf. retsplejelovens § 110, stk. 2 (f.eks. afslag på ansættelse som polititjenestemand på prøve), bør fortsat ikke kunne påklages til Justitsministeriet.

Justitsministeriet har overvejet, om der henset til den foreslåede ændring af politiets ledelsesstruktur er enkelte særlige sagsområder, hvor det ikke vil være hensigtsmæssigt, at Rigspolitiet bliver klageinstans i forhold til politidirektørerne.

På *spillekasinoområdet* fungerer Justitsministeriet i dag på næsten alle områder som første og eneste instans. Enkelte afgørelser er dog i spillekasino-loven henlagt til politimestrene som første instans (godkendelse af personale og af den offentlige kontrollant) med Justitsministeriet som klageinstans. På grund af sammenhængen med de beføjelser, som Justitsministeriet i øvrigt har på spillekasinoområdet, bør Justitsministeriet fortsat være klageinstans på dette område.

På *flagområdet* fungerer Justitsministeriet i dag ligeledes som første instans med undtagelse af afgørelser om flagning med udenlandske flag, hvor afgørelseskompetencen ligger hos politimesteren med klageadgang til Justitsministeriet. Henset til den særegne regulering af flagområdet bør Justitsministeriet også fortsat være klageinstans på dette område.

Der henvises til forslag til retsplejelovens §§ 108-110, jf. lovforslagets § 1, nr. 54, og bemærkningerne hertil.

3.2.1.5. Ledelsesforholdene i anklagemyndigheden og administrationen af juridisk personale

Visionsudvalget har i tilknytning til overvejelserne om politiets fremtidige opgaver og organisation særligt overvejet *ledelsesforholdene i anklagemyndigheden*. Udvalget finder, at den nuværende ordning bør ændres, så fagligt ansvar og ledelsesmæssige kompetencer på det administrative område i højere grad følges ad. Udvalget finder dog ikke, at det som følge heraf vil være nødvendigt at gennemføre en fuldstændig adskillelse mellem anklagemyndigheden og politiet. Udvalget anfører, at den nuværende integration af den lokale anklagemyndighed i politikredsene indebærer visse fordele i forhold til et effektivt og uformelt samarbejde mellem de to myndigheder. Udvalget peger også på, at en udskillelse af anklagemyndigheden vil være en meget betydelig omlægning, hvor omkostningerne – herunder effektivitetstab – næppe står i forhold til fordelene ved en enklere organisatorisk løsning uden en total udskillelse af anklagemyndigheden. Udvalget finder dog samtidig, at der bør ske en styrkelse af rigsadvokatens ledelsesmæssige kompetence i forhold til anklagemyndighedens økonomi og personale, men udvalget er delt i spørgsmålet om, hvordan dette bør ske.

Visionsudvalgets flertal (9 medlemmer) finder, at anklagemyndighedens nuværende ordning må ændres som led i en politireform. De samme principielle hensyn, som ligger bag udvalgets forslag til en ny ledelsesstruktur i politiet, gør sig efter flertallets opfattelse med samme vægt gældende i forhold til anklagemyndigheden. Flertallet lægger derfor afgørende vægt på, at anklagemyndigheden som led i den foreslåede styrkelse af ledelsen af politiet sikres de samme grundlæggende beføjelser i forhold til personaleadministration og økonomiforvaltning mv.

Flertallet anfører, at den særlige danske model med en samlet ledelse af politi og anklagemyndighed på lokalt niveau principielt set indebærer betænkeligheder i forhold til retssikkerheden. Problemstillingerne både i forhold til retssikkerhed og til klare ledelses- og kompetenceforhold vil blive forstærket med den foreslåede politireform, der indebærer en betydelig styrkelse af politiet. På den baggrund er det flertallets opfattelse, at der må ske en tilsvarende styrkelse af anklagemyndigheden, og at det vil rejse væsentlige retssikkerhedsmæssige betænkeligheder i

forhold til anklagemyndighedens uafhængighed og gennemslagskraft, hvis den nuværende ordning fastholdes uændret.

Flertallet anbefaler, at der findes en løsning, hvor fordelene ved den nuværende ordning så vidt muligt bevarer, men hvor der samtidig sikres en stærk og ligeværdig anklagemyndighed, der kan leve op til de grundlæggende principper om en entydig ledelse, hvor ansvar og kompetence følges ad.

Flertallet påpeger, at forslaget om en ændring af den nuværende ordning – men ikke en total udskillelse – skal ses i lyset af de fordele, den daglige, tætte kontakt og uformelle dialog mellem det lokale politi og den lokale anklagemyndighed – i samme bygninger og med samme chef – også kan indebære for bl.a. effektiviteten og kvaliteten af politiets efterforskningsarbejde. Flertallet lægger således vægt på, at koordineringen af den lokale anklagemyndighed og politiet i politikredsene opretholdes, og at politidirektøren derfor fortsat skal varetage den samlede ledelse af hele kredsens personale.

Den mere detaljerede løsning for, hvordan rigsadvokaten får de samme ledelsesbeføjelser i forhold til hele anklagemyndigheden som rigspolitichefen i forhold til politiet, må efter flertallets opfattelse findes inden for en ramme, hvor ansvaret for anklagemyndighedens personale overføres fra Justitsministeriet til rigsadvokaten, og det overordnede ansvar for anklagemyndighedens bevilling overføres fra rigspolitichefen til rigsadvokaten.

En overførelse af de ledelsesmæssige kompetencer i forhold til anklagemyndighedens budget og økonomi er efter flertallets opfattelse en forudsætning for, at der kan indføres mål- og resultatstyring i anklagemyndigheden. Som led i indførelsen af en ny styringsmodel for anklagemyndigheden vil rigsadvokaten skulle opstille de bevillingsmæssige rammer samt resultatmål for de enkelte enheder i anklagemyndigheden. Flertallet forudsætter, at rigsadvokaten fremover udarbejder et selvstændigt bidrag til finansloven for så vidt angår bevillingen til anklagemyndigheden, hvilket eventuelt kan ske ved, at rigsadvokaten og rigspolitichefen udarbejder et fælles finanslovsoplæg for politiet og anklagemyndigheden.

I relation til anklagemyndighedens personale anbefaler flertallet, at rigsadvokaten – på samme måde som rigspolitichefen for så vidt angår politiet – fremover får det overordnede ansvar for ansættelse, forfremmelse, uddannelse mv. af juristerne i hele anklagemyndigheden, såvel centralt som decentralt. Flertallet anser det for naturligt, at det fælles ansættelsesområde fortsat er Justitsministeriet ("med tjeneste indtil videre i..."), ligesom der fortsat bør ske en fælles koordinering af rekrutteringen, efteruddannelsen og forfremmelsen af juristerne i politiet og anklagemyndigheden. Flertallet anbefaler, at anklagemyndighedens kontorpersonale ansættes af chefen for det pågældende embede.

Et mindretal i udvalget (4 medlemmer) er enig i, at der i forbindelse med politireformen er anledning til at overveje organiseringen af anklagemyndigheden. Mindretallet fremhæver, at det navnlig er væsentligt, at den overordnede anklagemyndighed får mulighed for at indføre moderne mål- og resultatstyring for hele anklagemyndigheden, og at rigsadvokatens rolle styrkes i forhold til politikredsene og den overordnede anklagemyndigheds administration af personale,

budget og økonomi. Efter mindretallets opfattelse forudsætter flertallets konkrete forslag, der gør grundlæggende op med den hidtidige ordning på området, imidlertid nærmere analyse og overvejelser. Mindretallet kan derfor ikke på det foreliggende grundlag tilslutte sig flertallets forslag.

Et andet mindretal (1 medlem) finder, at gode grunde kunne tale for at adskille politiet og anklagemyndigheden som f.eks. i Sverige. Udvalget har imidlertid ikke anbefalet en sådan adskillelse. På den baggrund finder dette mindretal, at flertallets konklusioner synes alt for vidtgående og snarere forenelige med at adskille de to myndigheder end med at bibeholde den nuværende grundstruktur. *Et tredje mindretal (1 medlem)* finder, at emnet går ud over udvalgets kommissorium, og kan hverken støtte flertals- eller mindretalsudtalelserne.

Der henvises i øvrigt til Visionsudvalgets rapport side 140-151.

Justitsministeriet er enig med Visionsudvalget i, at der ikke bør gennemføres en fuldstændig adskillelse af politiet og anklagemyndigheden, og at politidirektøren (ligesom politimestrene i dag) fortsat bør være chef for både politiet og anklagemyndigheden på det lokale niveau.

Som også anført af Visionsudvalget er den nuværende struktur, hvor politiet og anklagemyndigheden på det lokale niveau er forankret under en fælles ledelse, efter Justitsministeriets opfattelse forbundet med en række administrative og retssikkerhedsmæssige fordele.

De administrative fordele består bl.a. i, at den nuværende ordning giver mulighed for en fleksibel udnyttelse af politikredsens juridiske kompetencer, idet juristerne i politikredsen også kan varetage juridiske opgaver, som ikke direkte vedrører anklagemyndighedens virksomhed. Det gælder f.eks. i sager vedrørende våbentilladelse og i sager, der vedrører politiets almindelige forvaltning. Herudover er der betydelige ressourcemæssige fordele i form af effektivitetsgevinster og reducerede administrationsomkostninger forbundet med den nuværende integration og fælles ledelse af politi og anklagemyndighed på lokalt niveau.

De retssikkerhedsmæssige fordele ved den bestående ordning skyldes ikke mindst, at ordningen giver mulighed for en tæt daglig kontakt og et effektivt og uformelt samarbejde mellem politi og anklagemyndighed. Herved sikres det bl.a., at politiet altid har en let og uformel adgang til juridisk rådgivning, f.eks. i forbindelse med efterforskningen af en konkret sag, ligesom det daglige samspil mellem kredsens politiuddannede personale og juristerne styrker den løbende juridiske kontrol med politiets arbejde. Den nuværende ordning, hvor politikredsens øverste chef samtidig er chef for den lokale anklagemyndighed og normalt selv har virket som anklager, er således efter Justitsministeriets opfattelse en klart medvirkende årsag til den meget udprægede legalitetskultur, som præger dansk politi.

Dette vil fortsat skulle sikres i en ny struktur, hvor det ikke kun er politiet, men i høj grad også den lokale anklagemyndighed, der skal styrkes gennem større enheder, bedre muligheder for specialisering mv. Forslaget til ny ledelsesstruktur i politikredsene, jf. pkt. 3.2.1.1-3.2.1.4 ovenfor, indebærer derfor også som noget meget væsentligt, at chefanklageren indtager en central placering i politikredsens øverste ledelse.

For at sikre anklagemyndigheden de bedst mulige arbejdsbetingelser i den ny struktur er det herudover helt centralt, at de betydelige administrative fordele, som politireformen giver mulighed for, også på anklagemyndighedens område udnyttes fuldt ud.

Udviklingen i retning af mere efterforskningstung og kompliceret kriminalitet har sammen med intensiveret lovregulering og kriminalisering af nye områder ikke kun øget de faglige og ressourcemæssige krav til politiet, men i høj grad også kravene til anklagemyndigheden, som skal føre et stadigt større antal komplicerede straffesager ved retten. Hertil kommer, at færre straffesager end tidligere kan behandles som tilståelsessager, og at der – i hvert fald i visse straffesager – synes at være en tendens til, at processuelle spørgsmål optager væsentlig mere tid, end det tidligere har været tilfældet.

Endelig er der som anført i Politifuldmægtigforeningens hørings svar over Visionsudvalgets rapport i lyset af samfundsudviklingen i de senere år indført en række nye efterforskningsredskaber, som aktualiserer betydningen af en velfungerende og effektiv legalitetskontrol i alle dele af dansk politi.

Justitsministeriet er enig med Visionsudvalget i, at hvis anklagemyndigheden også i fremtiden skal kunne føre straffesager og varetage legalitetskontrollen i alle dele af politiet på et højt fagligt niveau, er det nødvendigt, at der ud over en styrkelse lokalt også sker ændringer i den måde, som anklagemyndigheden i dag ledes og administreres på.

Rigsadvokaten har i dag – under ansvar over for justitsministeren – det overordnede faglige ansvar for anklagemyndighedens virksomhed og har som anført under pkt. 2.1.1.2 ovenfor både mulighed for at fastsætte generelle bestemmelser om anklagemyndighedens arbejde og for at give den øvrige del af anklagemyndigheden pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager. Politireformen indebærer ingen ændringer i disse beføjelser for rigsadvokaten, der således fortsat vil have det overordnede faglige ansvar for hele anklagemyndigheden. Rigsadvokaten vil fortsat gennem de regionale statsadvokater føre tilsyn mv. med politidirektørernes varetagelse af anklagevirksomheden i de nye store politikredse og vil kunne give konkrete pålæg vedrørende sagerne behandling mv. Det vil også fortsat være justitsministeren, der er den øverste ansvarlige for anklagemyndighedens virksomhed.

Det er efter Justitsministeriets opfattelse meget væsentligt, at rigsadvokaten som led i en samlet styrkelse af anklagemyndigheden får mulighed for at indføre mål- og resultatstyring for hele anklagemyndigheden. Dette kræver, at rigsadvokatens faglige ledelsesbeføjelser suppleres med de nødvendige administrative kompetencer og styringsredskaber, så de muligheder for styrkelse af anklagemyndigheden, som politireformen indebærer, kan udnyttes fuldt ud.

I forbindelse med høringen over Visionsudvalgets rapport har bl.a. Politimesterforeningen, Politifuldmægtigforeningen og Politiforbundet udtrykt betænkeligheder i relation til forslaget fra Visionsudvalgets flertal vedrørende den fremtidige ledelse og styring af anklagemyndigheden. Det er bl.a. anført, at det er vigtigt at bevare den nødvendige fleksibilitet i den daglige drift af politikredsene, at en opdeling af politikredsens budget vil kunne medføre uhensigtsmæssig og unødvendig administration, og at en opsplitting af personaleansvaret for det juridiske personale

vil kunne skade rekruttering, udvikling og fastholdelse af dygtige jurister til både anklagemyndigheden og politiet.

For så vidt angår anklagemyndighedens *økonomi*, bør en nyordning af området efter Justitsministeriets opfattelse udformes således, at den nuværende integration og fælles ledelse af politiet og anklagemyndigheden på lokalt niveau ikke bare formelt, men også reelt, fastholdes. Justitsministeren skal fortsat være den øverste ansvarlige for anklagemyndighedens virksomhed, og Justitsministeriet vil fremover skulle indgå årlige resultatkontrakter med både rigspolitichefen og rigsadvokaten, jf. nedenfor om principperne for den foreslåede nyordning vedrørende anklagemyndigheden.

For så vidt angår anklagemyndighedens *personale*, bør en nyordning af området efter Justitsministeriets opfattelse ske på en måde, der sikrer, at Justitsministeriets concern, som den største arbejdsgiver for jurister i staten, også fremover kan tilbyde et varieret og bredt kompetencegivende uddannelses- og karriereforløb, som gør det muligt at tiltrække højt kvalificerede medarbejdere til alle dele af ministeriets område og til alle egne i landet. Dette hensyn skal forenes med Visionsudvalgets ønske om at sikre en decentraliseret struktur med en stærk lokal ledelse, herunder ved at politidirektøren fremover skal varetage den samlede ledelse af hele kredsens personale, jf. nedenfor om principperne for den foreslåede nyordning vedrørende anklagemyndigheden.

Med udgangspunkt i Visionsudvalgets anbefalinger og de indkomne høringssvar vil anklagemyndighedens ledelse og administration efter den foreslåede politireforms ikrafttræden blive organiseret efter de overordnede principper, som er beskrevet nedenfor. Herved bevares det eksisterende fællesskab mellem politi og anklagemyndighed under en decentral, lokal ledelse. Samtidig udstyres rigsadvokaten med de administrative ledelsesredskaber i forhold til politidirektørerne, som er nødvendige for, at politireformens potentiale i form af bedre ressourcudnyttelse, større faglighed og styrket legalitetskontrol kan udnyttes fuldt ud – også på tværs af politikredse. Rigsadvokaten vil således fra centralt hold skulle virke for, at anklagemyndigheden fungerer optimalt over hele landet.

Rigsadvokaten vil i den forbindelse blive styrket med de nødvendige ressourcer til bl.a. oprettelse af stillinger som administrationschef, controller, budgetkonsulent og HR-konsulent, jf. her ved pkt. IV om lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser.

Det bemærkes, at politireformen kun i mindre grad påvirker anklagemyndighedens regionale struktur (justering af ”statsadvokatgrænser”), jf. pkt. 3.2.2.4 nedenfor, men at det efter Justitsministeriets opfattelse vil være naturligt, at der, når reformen er begyndt at virke, tages stilling til, om der på længere sigt bør ske yderligere ændringer i strukturen for de regionale statsadvokater.

Principperne for nyordningen vedrørende anklagemyndigheden og det juridiske personale under Justitsministeriet vil være følgende:

Rigspolitichefen og rigsadvokaten vil bidrage på lige fod til finanslovsprocessen vedrørende henholdsvis politiet og anklagemyndigheden og skal i fællesskab udarbejde bidrag til finanslovs-

processen, herunder til politiske forhandlinger om indgåelse af flerårssaftaler mv. for politiet og anklagemyndigheden.

Rigspolitichefen og rigsadvokaten fastsætter på baggrund af de årlige rammeudmeldinger til politi og anklagemyndighed i fællesskab én samlet udgiftsramme til både politi- og anklagevirksomhed i hver af de 12 nye politikredse samt en udgiftsramme til henholdsvis Rigspolitiet og den overordnede anklagemyndighed (Rigsadvokaten og statsadvokaturerne). Rigspolitichefen og rigsadvokaten vil således i enighed skulle fastsætte én samlet bevilling til de enkelte politidirektører, der herefter vil have en betydelig dispositionsfrihed med hensyn til fordeling og prioritering af kredsens udgiftsramme, herunder med hensyn til fordelingen mellem politi- og anklagevirksomhed, jf. også pkt. 3.2.1.2 ovenfor. Politidirektøren skal dog naturligvis sikre sig, at kredsen kan opfylde de fastsatte mål- og resultatkrav både vedrørende politiopgaverne og anklagevirksomheden.

De øvrige dele af bevillingen administreres af rigspolitichefen (vedrørende Rigspolitiet) og af rigsadvokaten (vedrørende den overordnede anklagemyndighed).

Justitsministeriet indgår direktørkontrakter med både rigspolitichefen og rigsadvokaten, der på grundlag heraf udarbejder og indgår en fælles resultatkontrakt med hver af de 12 politidirektører med mål- og resultatkrav vedrørende både politi- og anklagevirksomhed i politikredsen, f.eks. vedrørende sagsbehandlingstider, særlige indsatsområder, efteruddannelse mv.

I tilfælde af uenighed mellem rigspolitichefen og rigsadvokaten om fordelingen af udgiftsrammen eller om mål- og resultatkrav mv. forelægges spørgsmålet for justitsministeren til afgørelse. Hvis der efter udmelding af bevillingerne opstår spørgsmål om omfordeling eller andre ændringer af opgaver og dermed af de overordnede økonomiske rammer, kan dette kun ske i enighed mellem rigspolitichefen og rigsadvokaten.

For at styrke rigsadvokatens ledelsesmæssige beføjelser i relation til anklagemyndighedens økonomi og personale mv. sikres det, at ledelsesinformationssystemer, aktivitetsbaserede regnskaber mv. er udformet sådan, at rigsadvokaten kan følge og styre ressourceanvendelsen og mål- og resultatopfyldelsen i hele anklagemyndigheden og aflægge en samlet årsrapport herom på samme måde som rigspolitichefen gør det for politiet.

Administrationen af anklagemyndighedens personale decentraliseres i videst muligt omfang til politidirektørerne, således at politidirektørerne også på dette område i overensstemmelse med Visionsudvalgets anbefalinger som udgangspunkt har de personalemæssige kompetencer i forhold til alle politikredsens medarbejdere. Politidirektørerne varetager den daglige administration af det juridiske personale i politikredsen, rigsadvokaten varetager den daglige administration af det juridiske personale i den overordnede anklagemyndighed (Rigsadvokaten og statsadvokaturerne), og rigspolitichefen varetager den daglige administration af det juridiske personale ved Rigspolitiet.

Rigsadvokaten overtager endvidere fra rigspolitichefen det administrative ansvar for det øvrige personale, herunder navnlig kontorpersonalet, i den overordnede anklagemyndighed. Rigspo-

litichefen forbliver dog ansættelsesmyndighed for det politiuddannede personale i de særlige statsadvokaturer.

Den daglige personaleadministration af det juridiske personale omfatter bl.a. behandling af konkrete sager vedrørende rokering, turnus, barsel, sygefravær, ferie, merarbejde, tjenestefrihed, kørselstilladelse, flyttegodtgørelse, afholdelse af medarbejderudviklingssamtaler (MUS) og indgåelse af seniorordninger mv.

Decentraliseringen indebærer også, at politidirektørerne forestår interne opslag af ledige ikke-chargerede juriststillinger (politifuldmægtigstillinger) i de enkelte politikredse og på baggrund af de indkomne ansøgninger og ansættelsessamtaler med ansøgerne, selv besætter de ledige stillinger med interne ansøgere (der søger den pågældende stilling som led i en intern rokering).

For at sikre den bedst mulige eksterne rekruttering af juridiske kandidater til Justitsministeriets område vil der derimod fortsat skulle ske en central nyansættelse til juridiske stillinger inden for ministeriets område. Tilrettelæggelsen heraf vil blive forankret i det nye HR-forum, jf. nedenfor, og juristerne vil ligesom i dag blive ansat af Justitsministeriet med ”Justitsministeriet med tilhørende institutioner” som ansættelsesområde. Udvælgelsen af ansøgere til de opslåede stillinger vil blive foretaget af et ansættelsespanel med deltagelse af Justitsministeriet, Rigsadvokaten, Rigspolitiet og Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Den foreslåede decentralisering indebærer imidlertid, at den nuværende centrale normativstyring af politikredsene, hvor antallet af juriststillinger i de enkelte kredse fastsættes centralt, ophører, ligesom det bliver tilfældet for politipersonalets vedkommende. Det vil fremover som udgangspunkt være op til de enkelte politidirektører at fastlægge den nærmere fordeling mellem politikredsens forskellige personalegrupper og kompetencer, jf. Visionsudvalgets generelle anbefaling herom. Politidirektøren vil i den forbindelse skulle sikre sig, at politikredsens personale er sammensat sådan, at kredsen på alle områder kan levere ydelser af en høj faglig kvalitet, som opfylder lovgivningens krav og de fastsatte mål- og resultatkrav for både politi- og anklagevirksomhed.

Rigsadvokaten overtager ansvaret for den faglige grund- og efteruddannelse af anklagemyndighedens og politiets jurister. Det gælder både udarbejdelsen af retningslinier for og selve gennemførelsen af uddannelsen. Rigsadvokaten vil i den forbindelse også have mulighed for at vurdere, i hvilket omfang efteruddannelsesmidler skal anvendes til interne kurser eller til kurser, der tilbydes i samarbejde med eksterne kursusudbydere og/eller i samarbejde med Rigspolitiet (f.eks. kurser fælles for efterforskere og jurister).

Der oprettes et forum for Human Resources (HR-forum) i Justitsministeriet, hvor rigspolitichefen, rigsadvokaten og direktøren for kriminalforsorgen deltager. I dette HR-forum drøftes alle væsentlige tværgående personalepolitiske spørgsmål for det juridiske personale inden for Justitsministeriets område, herunder i forhold til personaleorganisationerne. Som anført under pkt. 2.1.1.2 ovenfor administreres kriminalforsorgens personale i dag af Direktoratet for Kriminalforsorgen, der på en række områder har en departementslignende status med direkte referat til justitsministeren. Med kriminalforsorgens deltagelse i det fælles HR-forum lægges der op til, at

også det juridiske personale i kriminalforsorgen fremover inddrages i den fælles koordinering af personalepolitiske spørgsmål mv. på ministerområdet. Dette sker bl.a. med henblik på, at der ved nyansættelser kan sikres det bredest mulige rekrutteringsgrundlag til alle dele af ministerområdet.

De spørgsmål, som skal drøftes i det fælles HR-forum, vil bl.a. omfatte udformning af overordnede personale- og ledelsespolitikker, generel løn- og tillægsstruktur, generelle retningslinjer for kompetenceudvikling og lederuddannelse, tværgående rekrutteringsinitiativer, forfremmelser mv.

Et centralt formål vil i den forbindelse være at sikre, at der etableres incitamentsstrukturer, som tilskynder det juridiske personale til fortsat at rokere inden for hele Justitsministeriets område, herunder mellem de forskellige embeder og funktioner i henholdsvis politi, anklagemyndighed og centralstyrelse, således at den nødvendige kompetenceudvikling kan fastholdes.

Politidirektørerne vil i den daglige udmøntning af de personalepolitiske retningslinjer være forpligtet til at inddrage hensynet til den overordnede koordination, kompetenceudvikling, rokering mv. af det juridiske personale inden for Justitsministeriets område. Tilsvarende gælder for rigspolitichefen og rigsadvokaten for så vidt angår personalet ved henholdsvis Rigspolitiet og den overordnede anklagemyndighed.

Hvis der i den forbindelse opstår generelle spørgsmål eller problemstillinger af tværgående karakter, vil disse kunne tages op i det fælles HR-forum med henblik på, at de kan indgå i den løbende overvågning af og opfølgning på udmøntningen af de generelle personalepolitikker mv.

Spørgsmål eller problemer, der opstår i tilknytning til den daglige personaleadministration, vil derimod skulle løses direkte mellem de berørte myndigheder, f.eks. ved de møder mellem politikredsenes chefer, der med jævne mellemrum må forventes afholdt i regi af politiets ”koncernledelse”, og hvor også rigsadvokaten forudsættes at deltage, når der tale om spørgsmål vedrørende anklagemyndighedens virksomhed mv.

Hvis rigsadvokaten via de regionale statsadvokaters tilsyn eller som led i mål- og resultatstyringen konstaterer, at konkrete personaleproblemer, herunder rokeringsproblemer, gør det vanskeligt for anklagemyndigheden i en politikreds at leve op til de faglige standarder eller de fastsatte mål og resultatkrav, vil rigsadvokaten i kraft af sine faglige og økonomiske styringsbeføjelser kunne pålægge den eller de berørte politidirektører at foretage de nødvendige personalemæssige dispositioner. Hvis justeringer af de generelle personalepolitikker tillige skønnes påkrævet, kan spørgsmålet rejses i det fælles HR-forum.

Justitsministeriet vil fortsat være den overordnede ansættelsesmyndighed for jurister i politiet og anklagemyndigheden, og kompetencen til at afskedige jurister vil derfor også ligge i ministeriet, hvilket i givet fald normalt vil ske efter indstilling fra det embede, hvor den pågældende gør tjeneste. Det bemærkes, at der gælder særlige regler i tjenestemandsløven om afskedigelse af tjenestemænd.

Udnævnelser i chefstillinger i politi og anklagemyndighed (stillinger i lønramme 36 og opefter) vil blive foretaget af justitsministeren (dronningen) efter indstilling fra den myndighed, som

udnævnelsen vedrører. Udnævnelser til chefstillinger i den overordnede anklagemyndighed (Rigsadvokaten og statsadvokaturerne) vil således blive foretaget af justitsministeren efter indstilling fra rigsadvokaten, mens udnævnelser i chefstillinger i den del af anklagemyndigheden, som hører under politikredsene (f.eks. chefanklagere), vil blive foretaget af justitsministeren efter indstilling fra politidirektøren og rigsadvokaten. Tilsvarende vil udnævnelser til chefstillinger i Rigspolitiet blive foretaget af justitsministeren efter indstilling fra rigspolitichefen, mens udnævnelser til chefstillinger i den del af politikredsene, som ikke vedrører anklagemyndigheden (f.eks. chefpolitiinspektører), vil blive foretaget af justitsministeren efter indstilling fra politidirektøren og rigspolitichefen.

Udnævnelser, som vedrører både politi og anklagemyndighed, herunder navnlig i stillingerne som politidirektør og vicepolitidirektør, vil blive foretaget efter indstilling fra de berørte myndigheder i fællesskab. Udnævnelse af politidirektører vil således blive foretaget af justitsministeren efter indstilling fra rigspolitichefen og rigsadvokaten, mens udnævnelse af vicepolitidirektører vil blive foretaget efter indstilling fra politidirektøren, rigspolitichefen og rigsadvokaten.

3.2.2. Større politikredse

3.2.2.1. Nye politikredse

I Visionsudvalgets rapport er det lagt til grund, at en politikreds må have et samlet personale-tal på 700-800 medarbejdere og et befolkningsgrundlag på mindst 400.000 indbyggere, for at den enkelte politikreds fremover med undtagelse af helt ekstraordinære situationer kan løse alle sine opgaver på egen hånd.

Et befolkningsgrundlag på mindst 400.000 indbyggere er efter Visionsudvalgets opfattelse nødvendigt for, at der kan blive behandlet tilstrækkeligt mange sager til at opnå og vedligeholde specialkompetencer og fornøden rutine i mere komplicerede sagstyper som f.eks. sager om økonomisk kriminalitet, it-kriminalitet, miljøkriminalitet og visse former for organiseret kriminalitet. Mindst 700-800 medarbejdere er efter udvalgets vurdering nødvendigt for at kunne etablere et fleksibelt beredskab (døgnvagtjeneste), som kan sikre en hurtig responstid overalt i politikredsen.

Visionsudvalget anfører, at det nævnte minimumsvolumen samtidig er en betingelse for, at den reform af politiets ledelsesstruktur, som udvalget anbefaler, kan gennemføres. Det er ikke muligt at overføre reel operativ og administrativ beslutningskompetence til politikredsene, hvis de ikke er store nok til at rumme de nødvendige støttefunktioner på disse områder og til, at politikredsens ledelse kan foretage prioriteringer og ressourceomlægninger efter de konkrete behov.

Efter Visionsudvalgets opfattelse er det således nødvendigt at etablere politikredse af den nævnte størrelse for at kunne vende den nuværende udvikling med stigende centralisering af politiets virksomhed og stadig mindre lokal beslutningskraft.

Justitsministeriet er enig i Visionsudvalgets analyse af, hvor stor en politikreds bør være for at være "bæredygtig" i den anførte forstand. Som der er redegjort for under pkt. 3.2.1 ovenfor, er

Justitsministeriet også enig med Visionsudvalget i, at det ikke længere er hensigtsmæssigt at opretholde den særlige ledelsesstruktur i politiet, som til dels er historisk begrundet, og som i dag ikke er i overensstemmelse med den måde, store offentlige organisationer normalt ledes på. Justitsministeriet er enig med Visionsudvalget i, at det ikke vil være muligt at gennemføre en sådan ledelsesreform, hvis de nuværende små politikredse bevares.

Justitsministeriet er også enig med Visionsudvalget i, at etableringen af større politikredse ikke er ensbetydende med, at politiets kontakt med lokalsamfundet bliver mindre, jf. pkt. 2.2.2 ovenfor om Visionsudvalgets rapport og pkt. 3.1.5 nedenfor om politiets kontakt med lokalsamfundet i nye store politikredse.

På denne baggrund foreslås det i overensstemmelse med Visionsudvalgets anbefalinger, at landet fremover inddeles i 12 politikredse, jf. lovforslagets § 1, nr. 54 (forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 1), og § 111. Dette element i lovforslaget er som ovenfor nævnt en væsentlig forudsætning for, at de overordnede mål med det samlede reformforslag kan realiseres.

Ved udformningen af forslaget til den fremtidige politikredsinddeling har Justitsministeriet taget udgangspunkt i den kommunale struktur, der etableres den 1. januar 2007 som led i kommunalreformen. Justitsministeriet har dernæst lagt vægt på, at politikredse bør være ensartede med hensyn til befolkningsgrundlag og medarbejdereantal, og at kommuner og retskredse ikke bør deles mellem flere politikredse. Justitsministeriet har ikke tillagt det betydning, om en politikreds deles mellem flere regioner, idet der ikke vil være sådanne samarbejdsflader mellem regionerne og politiet, at en politikreds ikke bør deles mellem flere regioner. Efter forslaget er der dog kun to politikredse, der bryder en regionsgrænse (Nordjyllands Politi og Østjyllands Politi).

Herudover har Justitsministeriet navnlig lagt vægt på geografiske forhold.

På denne baggrund foreslås det at etablere 5 politikredse i Jylland (Nordjyllands Politi, Østjyllands Politi, Vestjyllands Politi, Sydøstjyllands Politi og Syd- og Sønderjyllands Politi). Der foreslås etableret en politikreds på Fyn (Fyns Politi). Der foreslås etableret 5 politikredse på Sjælland og Lolland-Falster (Sydsjællands og Lolland-Falsters Politi, Midt- og Vestsjællands Politi, Nordsjællands Politi, Københavns Vestegns Politi og Københavns Politi). Endelig foreslås det at etablere en politikreds på Bornholm (Bornholms Politi). Justitsministeriet har herved lagt vægt på de helt særlige geografiske forhold, der gør sig gældende for Bornholm. Det fremgår af lovforslagets § 110 og af *bilag 1* til lovforslaget, hvilke kommuner der indgår i de nye politikredse.

Ved overvejelserne om, hvor de nye hovedpolitistationer i de enkelte politikredse bør placeres, har Justitsministeriet bl.a. lagt vægt på, at hovedpolitistationen placeres i samme by som hovedtingstedet for en af de byretter, som politikredsen omfatter, dels under hensyn til befolkningsgrundlaget og dels af ressourcemæssige hensyn, idet politi og anklagemyndighed ellers vil skulle anvende væsentligt flere ressourcer på transport. Justitsministeriet har endvidere lagt vægt på, at hovedpolitistationer bør placeres i en by, som politifagligt og regionalt må anses for at udgøre et naturligt centrum i politikredsen.

Bortset fra Bornholms Politi vil de foreslåede nye politikredse alle have et befolkningsgrundlag på mindst ca. 400.000 og et samlet personaletal på mindst 700-800 medarbejdere, jf. ovenfor.

Ti af de foreslåede tolv politikredse – alle politikredse bortset fra Københavns Politi og Bornholms Politi – vil endvidere være nogenlunde ensartede med hensyn til befolkningsgrundlag og medarbejderantal. Forslaget er udformet sådan, at ingen kommuner eller retskredse deles mellem flere politikredse.

Det bemærkes, at der i forbindelse med gennemførelsen af politireformen vil blive udformet en model, der sikrer Bornholms Politi den fornødne beredskabsmæssige bistand fremover.

3.2.2.2. Politikredsenes tjenestesteder

I forbindelse med den foreslåede sammenlægning af de nuværende 54 politikredse til 12 vil det være udgangspunktet, at politiets eksisterende tjenestesteder opretholdes. Det vil i vidt omfang være op til ledelsen i de nye politikredse at fastlægge, hvad den enkelte station konkret skal anvendes til med henblik på at sikre en hensigtsmæssig udnyttelse af politiets bygninger. Visse opgaver – vagtcentral, politikredsens centrale ledelse og administration, anklagemyndighed mv. – vil naturligt kunne placeres på de nye hovedstationer, mens en lang række andre opgaver vil kunne varetages på politikredsens forskellige understationer. Det gælder først og fremmest for dele af beredskabet (døgnvagtjenesten) og for nær- og lokalpolitiopgaver og forskellige specialafdelinger i politikredsen (efterforskningsgrupper, færdselspolitiafdeling mv.). Der henvises til pkt. 3.2.3.4 om den nærmere organisering af politikredsenes politimæssige opgaver.

Det bør efter Justitsministeriets opfattelse i vidt omfang overlades til de lokale ledelser i de nye politikredse at tilrettelægge politikredsens døgnberedskab på den mest hensigtsmæssige og effektive måde i lyset af de lokale behov. Det gælder også spørgsmålet om, hvilke politistationer i kredsen der bør være døgnåbne for borgerhenvendelser. Uanset om en eller flere understationer er døgnåbne for borgerhenvendelser, vil politikredsens døgnberedskab (døgnvagtjenesten) naturligvis dække hele politikredsens område, jf. pkt. 3.2.4 nedenfor om politiets beredskab (døgnvagtjeneste).

Der kan være lokale arrangementer mv., der gør, at en station, der ellers er lukket på bestemte tidspunkter, i en kortere eller længere periode bør holdes døgnåben – f.eks. en byfest, en stor koncert eller et større sportsstævne. I vurderingen af, om en eller flere stationer i øvrigt bør være døgnåbne, vil bl.a. kunne indgå erfaringerne med hensyn til omfanget og karakteren af de personlige henvendelser på stationerne. I store byer vil der i højere grad kunne være anledning til at holde politistationen døgnåben, end hvis der er tale om en understation i en mindre by. Der vil således kunne lægges vægt på det meget betydelige ressourceforbrug, som er forbundet med at holde en station døgnåben, og den betydning dette kan have for muligheden for at frigøre politi-personale til f.eks. patruljering eller andet politiarbejde.

Vurderingen af, om en politistation bør være døgnåben, vil løbende kunne ændres og tilpasses de lokale behov og erfaringer, således at f.eks. en station, der har været lukket i aften- og natte-timerne, vil kunne døgnåbnes, hvis der viser sig et behov herfor.

3.2.2.3. Varetagelse af de hidtidige politiregioners opgaver

Landet er i dag inddelt i syv politiregioner, der hver ledes af en regionspolitimester, som er udpeget af justitsministeren blandt politimestrene i hver politiregion.

Politiregionerne har bl.a. til opgave at bistå politikredsene ved løsning af politiopgaver, som kræver indsats af en større samlet politistyrke, end politikredsen selv råder over, f.eks. i forbindelse med eftersøgning, afspærring, bevogtning eller anden omfattende politimæssig indsats. Politiregionsmesteren kan desuden efter forhandling med de pågældende politimestre overtage ansvaret for løsning af politimæssige opgaver, der vedrører flere politikredse, f.eks. i forbindelse med større ulykker eller tilsvarende større begivenheder. Den samlede indsats ved større beredskabsmæssige indsatser, der kræver indsats af flere myndigheder, koordineres af politimesteren, jf. beredskabslovens § 17, stk. 1.

Der er på regionalt niveau nedsat koordinerende stabe under ledelse af regionspolitilederen og med deltagelse af chefen for Beredskabsstyrelsens regionale beredskabscenter og chefen for lokalforsvarsregionen. De regionale stabe fungerer som et forum for samarbejde og for koordineret anvendelse af ressourcerne i regionen. De regionale stabe træder normalt sammen ved større ulykker og katastrofer mv., hvor der er behov for tværgående koordination. Stabene er også forum for samarbejde og koordination af planlægningen af beredskabet inden for områder, hvor flere myndigheder er involveret i opgaveløsningen. I forbindelse med større hændelser og katastrofer, der ikke kan løses inden for de enkelte regioners ressourcer, samt opgaver, der omfatter flere samtidige hændelser i forskellige regioner/landsdele, hvor der opstår behov for koordinering på nationalt plan, kan der etableres en operativ national koordinerende stab med deltagelse af bl.a. Rigspolitiet, Forsvarskommandoen og Beredskabsstyrelsen, der kan understøtte den regionale og lokale indsats og koordinere og prioritere den samlede indsats.

Politiregionerne indgår sammen med lokalforsvarsregionerne og beredskabsregionerne i totalforsvaret. Landet er inddelt i fem lokalforsvarsregioner, der har ansvaret for det militære forsvar af regionen, planlægning, uddannelse og opstilling af styrker, mens det statslige regionale redningsberedskab, der har til opgave at forebygge, begrænse og afhjælpe skader på personer, ejendom og miljø ved ulykker og katastrofer, er opdelt i syv beredskabsregioner.

I fredstid består politiregionens primære opgave i relation til totalforsvaret i at medvirke ved afholdelse af beredskabsøvelser samt i øvrigt at deltage i planlægningen af indsatser i tilfælde af krise eller krig. Regionen er desuden det sædvanlige kontakttled mellem politiet og de øvrige myndigheder i relation til løsningen af fredstidsopgaver.

I forbindelse med etableringen af de foreslåede nye store politikredse, der som udgangspunkt kan løse alle opgaver selv, vil den nuværende politiregionsordning blive ophævet. Politiregionernes hidtidige opgaver vil således som udgangspunkt fremover skulle varetages af politikredsene. I forbindelse med den videre gennemførelse af politireformen vil den fremtidige tilrettelæggelse af arbejdet i de regionale koordinerende stabe blive drøftet mellem Rigspolitiet og de øvrige berørte myndigheder, herunder spørgsmålet om, hvorvidt der i hver politikreds bør opret-

tes en koordinerende stab. Også politiregionernes hidtidige opgaver i relation til totalforsvarssamarbejdet vil fremover blive varetaget af de nye politikredse.

Der vil fortsat kunne forekomme ekstraordinære situationer, som en politikreds ikke kan håndtere på egen hånd, og hvor der derfor vil være behov for bistand fra en eller flere andre politikredse. Det kan både være planlagte begivenheder, f.eks. et statsbesøg eller et internationalt topmøde, og akut opståede situationer, f.eks. en stor ulykke. Rammerne for sådan bistand vil blive fastlagt af Rigspolitiet.

Hjemmeværnet vil også fremover kunne yde bistand til politiet f.eks. i forbindelse med visse politimæssige opgaver, der har en sådan karakter og et sådant omfang, at politiets egne ressourcer enten ikke er tilstrækkelige eller bør anvendes på anden vis, og hvor det ikke er afgørende, at det er politiuddannet personale, der varetager opgaven. Det kan f.eks. dreje sig om færdselsregulerende opgaver eller afsøgning af større områder med henblik på at finde forsvundne personer mv.

I situationer, hvor der foreligger en sikkerhedsmæssig trussel, eller i ulykkes- og katastrofesituationer kan hjemmeværnet yde væsentlig bistand til bl.a. politiet som en del af det samlede beredskab. Bistanden og støtten fra hjemmeværnet vil kunne gå ud på at varetage overvågnings- og observationsopgaver som led i politiets opretholdelse af den offentlige orden og sikkerhed.

I ulykkes- og katastrofesituationer vil der tillige kunne være tale om støtte med henblik på redning, evakuering og midlertidig indkvartering af personer, rydning og transport af materiel, forebyggelse og bekæmpelse af brande, oversvømmelse og forurening og sikring af adgangsveje for redningsberedskabet.

3.2.2.4. Tilrettelæggelse af anklagemyndighedens legalitetskontrol mv.

Anklagemyndighedens juridiske kontrol og tilsyn med behandlingen af straffesager i politikredsene vil fremover blive tilrettelagt i lyset af, at de foreslåede nye politikredse bliver væsentlig større end i dag. Det gælder dels den interne kontrol med behandlingen af straffesagerne, som finder sted i den enkelte politikreds, dels den overordnede anklagemyndigheds (rigsadvokatens og statsadvokaternes) kontrol og tilsyn med behandlingen af straffesager. Det vil blive drøftet mellem politidirektørerne, statsadvokaterne og rigsadvokaten, hvordan politikredsenes interne tilsyns- og kontrolprocedurer mv. med behandlingen af straffesager nærmere bør indrettes og tilrettelægges, således at det sikres, at straffesagerne gennemføres med den fornødne kvalitet og hurtighed. Den nærmere indretning og tilrettelæggelse af de regionale statsadvokaters tilsyn med politikredsenes behandling af straffesager vil også blive drøftet mellem politidirektørerne, statsadvokaterne og rigsadvokaten, herunder om der f.eks. bør etableres særlige enheder hos de regionale statsadvokater, der navnlig har til opgave at stå for kontrollen med politikredsenes behandling af straffesager.

Det bemærkes, at inddelingen af de regionale statsadvokaters geografiske område, jf. bekendtgørelse nr. 1146 af 13. december 2002 om fordelingen af forretningerne mellem statsadvo-

katerne, vil blive justeret, når de foreslåede nye politikredse etableres, således at hver statsadvokat har to politikredse under sig. Der vil blive en statsadvokat for det foreslåede Nordjyllands Politi og Østjyllands Politi, en for Vestjyllands Politi og Sydøstjyllands Politi, en for Syd- og Sønderjyllands Politi og Fyns Politi, en for Sydsjællands og Lolland-Falsters Politi samt Midt- og Vestsjællands Politi, en for Nordsjællands Politi og Københavns Vestegns Politi og endelig en statsadvokat for Københavns Politi og Bornholms Politi. Som nævnt i pkt. 3.2.1.5 vil det være naturligt, at der, når reformen er begyndt at virke, tages stilling til, om der på længere sigt bør ske yderligere ændringer i strukturen for de regionale statsadvokater.

3.2.3. Politikredsenes organisation

3.2.3.1. Indledning

Justitsministeriet har med udgangspunkt i Visionsudvalgets rapport overvejet, hvilken ledelsesstruktur og intern organisation der bør gælde i de enkelte politikredse, hvis forslaget om en ny overordnet ledelsesstruktur for politiet og etablering af større politikredse vedtages. Justitsministeriet finder, at ordningen vedrørende kredsens øverste ledelse mv. bør fastlægges i forbindelse med vedtagelsen af lovforslaget, men herudover bør det overlades til de nye politikredses ledelse at vurdere, hvilken intern organisation der vil være mest hensigtsmæssig bl.a. i lyset af de lokale behov.

3.2.3.2. Enstrenget politi

Justitsministeriet er enig med Visionsudvalget i, at den nuværende organisatoriske opdeling mellem et ordenspoliti og et kriminalpoliti ikke længere er hensigtsmæssig. Det foreslås at opheve denne opdeling i forbindelse med gennemførelsen af politireformen. Politiet i kredsen vil således fremover blive organiseret som et enstrenget politi, hvor den nærmere organisation på en mere praktisk orienteret måde kan tage udgangspunkt i de konkrete politiopgavers karakter og på, hvordan opgaverne kan løses bedst muligt. Denne ændring vil også medvirke til at sikre en klarere ledelsesstruktur i kredsen.

Fremover vil der således i politikredsen være én chef for de politimæssige opgaver. Varetagelsen af de politimæssige opgaver bør under denne fælles chef organiseres i forskellige afdelinger alt efter karakteren af de forskellige funktioner og opgaver, jf. nedenfor. De hidtidige medarbejdere i henholdsvis ordens- og kriminalpolitiet vil indgå i de nye politikredses forskellige afdelinger/enheder på grundlag af karakteren af de opgaver og funktioner, de pågældende skal varetage.

3.2.3.3. Politikredsenes øverste ledelse

Organiseringen af topledelsen i de foreslåede nye store politikredse vil skulle ske med udgangspunkt i den nævnte ophævelse af sondringen mellem et ordenspoliti og et kriminalpoliti og

i, at politidirektøren også fremover vil være chef både for politiet og for den lokale anklagemyndighed.

De nye politikredsens topledelse vil på denne baggrund blive organiseret således, at der under politidirektøren udnævnes en vicepolitidirektør, en chefpolitiinspektør, som er leder af politiet (de politimæssige opgaver), og en chefanklager, som er leder af anklagemyndigheden. Det foreslås, at vicepolitidirektøren er stedfortræder for politidirektøren (jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 3, jf. lovforslagets § 1, nr. 54, og bemærkningerne hertil). Chefpolitiinspektøren og chefanklageren vil referere til politidirektøren ("tostrengt struktur") og i dennes fravær til vicepolitidirektøren. De nævnte fire chefer vil tilsammen udgøre politikredsens øverste ledelse.

Både chefpolitiinspektøren og chefanklageren vil under sig have et antal linjechefer – f.eks. under chefpolitiinspektøren normalt en chef for politikredsens beredskab (døgnvagtjeneste), en chef for lokal- og nærpolitiet og en chef for efterforskningsafdelingen, jf. pkt. 3.2.3.4 og pkt. 3.2.3.5 nedenfor.

De nye politidirektører vil stå i spidsen for store offentlige organisationer og vil få betydeligt ledelsesansvar og kompetence med hensyn til økonomi- og personaleforvaltning mv. i politikredsene. Organisationen i den enkelte politikreds bør efter Justitsministeriets opfattelse afspejle, at varetagelsen af disse nye ansvarsområder er en central opgave for politikredsens øverste ledelse, og den overordnede varetagelse af administrationen i relation til regnskab, økonomi, it, personale mv. bør som udgangspunkt ske samlet for hele politikredsen.

Den overordnede organisationsstruktur for politikredsene, der her er beskrevet, vil blive tilpasset de særlige forhold i Københavns Politi og Bornholms Politi som følge af, at disse kredse vil være henholdsvis betydeligt større og betydeligt mindre end de øvrige politikredse.

Som nævnt under pkt. 3.2.1 ovenfor er det hensigten, at politidirektøren fremover åremålsansættes med mulighed for forlængelse, og øget brug af åremålsansættelse vil kunne overvejes også for de øvrige topledere i politikredsene.

Som nærmere omtalt under pkt. 3.2.8 nedenfor, foreslås det at ophæve kravet om, at politidirektøren skal være jurist, og det følger af lovforslaget, at der heller ikke for vicepolitidirektøren skal gælde et krav om at være jurist.

Der henvises i øvrigt til forslaget til retsplejelovens § 110, jf. lovforslagets § 1, nr. 54, og bemærkningerne hertil.

3.2.3.4. Varetagelse af de politimæssige opgaver

Organiseringen af politikredsens *politimæssige opgaver*, der som nævnt vil høre under chefpolitiinspektøren, vil skulle ske med udgangspunkt i følgende tre hovedopgaver for politiet: Beredskab (døgnvagtjeneste), efterforskning og nær- og lokalpolitiopgaver mv. Disse tre hovedopgaver vil som udgangspunkt blive forankret i tre afdelinger, der hver ledes af en linjechef (politiinspektør), der refererer til chefpolitiinspektøren. I det følgende beskrives en model for, hvordan politikredsens overordnede organisation typisk bør udformes. Justitsministeriet lægger afgørende

vægt på, at de nye, store politikredse organiseres på en sådan måde, at politiet sikres en stærk lokal forankring, og modellen afspejler dette grundlæggende hensyn.

Politiets *døgnberedskab* (døgnvagtjeneste) er en af politiets centrale opgaver, og politikredsens samlede beredskab til løsning af hastende udrykningskrævende opgaver vil blive samlet i en beredskabsafdeling.

Der etableres en central vagtcentral for hele politikredsen, som har ansvaret for det samlede beredskab i politikredsen, jf. nærmere herom under pkt. 3.2.4 nedenfor om politiets fremtidige beredskab (døgnvagtjeneste). Alle opkald til politikredsen med anmodning om politimæssig bistand indgår til vagtcentralen, som prioriterer og disponerer de indkomne opgaver.

Medarbejdere, som indgår i kredsens samlede beredskab, vil kunne møde på arbejde enten på kredsens hovedstation eller på en af understationerne. Dette vil blive fastlagt af politikredsens ledelse på baggrund af de lokale behov og geografiske forhold mv.

For at fremme en effektiv varetagelse af politiets omfattende opgaver på færdselsområdet oprettes der under beredskabsafdelingen en særskilt færdselsafdeling. I tilknytning til beredskabsafdelingen vil der herudover kunne oprettes andre underafdelinger, f.eks. en hundefdeling, specialpatruljer mv.

En anden central opgave for politiet er at efterforske forbrydelser. Politikredsens *efterforskningsafdeling* vil varetage efterforskningen af de alvorligere og mere komplicerede sager. Det gælder bl.a. drab, grov vold mv., og efterforskning af organiseret kriminalitet som menneskehandel, økonomisk kriminalitet, alvorligere narkosager og it-kriminalitet.

Efterforskningsenheden vil kunne bestå af en række specialafdelinger (f.eks. narkeafdeling, bedrageriafdeling mv.) og særlige taskforces (f.eks. vedrørende organiseret kriminalitet). Dette vil bl.a. give øgede muligheder for specialisering inden for efterforskningsfunktionen og kunne medvirke til at opbygge et stærkt fagligt miljø.

Den nærmere afgrænsning af efterforskningsafdelingens opgaver i forhold til lokalpolitiets opgaver, jf. nedenfor, må foretages af ledelsen i de enkelte kredse. Ved denne vurdering vil der bl.a. kunne tages hensyn til de lokale forhold i politikredsen, herunder særlige lokale kriminalitetsproblemer.

Politiets har en lang række forskellige opgaver, som i vidt omfang er knyttet til de forskellige lokalområder mv. i politikredsen, og hvor det er særlig væsentligt, at politiet har det nødvendige lokalkendskab og de nødvendige kontakter med lokalsamfundet. Disse opgaver vil blive forankret i politikredsens *lokalpoliti*, som vil varetage alle de politiopgaver i lokalområderne, som ikke dækkes af beredskabsafdelingen eller efterforskningsafdelingen. Lokalpolitiet vil således få et meget bredt opgaveområde, og store dele af det politiuddannede personale vil være tilknyttet lokalpolitiet.

En stor del af de efterforskningsopgaver, der indebærer umiddelbar kontakt mellem borgerne og politiet, vil blive varetaget af lokalpolitiet. Det gælder bl.a. efterforskning af hærværk, indbrud, butikstyverier, mindre voldsforhold, husspektakler og færdselsforseelser.

En anden væsentlig opgave for lokalpolitiet vil være at varetage de løbende dagligdags kontakter med kommunerne og andre i lokalsamfundet. Det gælder f.eks. i forbindelse med det kriminalpræventive arbejde, samarbejdet mellem skole, socialforvaltning og politi (SSP-samarbejdet), efterforskning af kriminalitet, som er særligt knyttet til et lokalmiljø, og gennemførelse af andre problemorienterede politiindsatser i lokalområderne.

Der vil som led i politikredsens lokalpoliti fortsat kunne være et nærpoliti og et landpoliti fordelt i kredsens forskellige lokalområder alt efter de lokale ønsker og behov ud fra hensynet til at sikre den mest hensigtsmæssige polititbetjening af borgerne og bedst mulige udnyttelse af politikredsens samlede ressourcer. Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.5 nedenfor om politiets kontakt med lokalsamfundet.

Lokalpolitiet vil være fordelt på kredsens hovedstation og understationer, hvor der vil være en lokal leder af lokalpolitiet.

I politikredsene vil der desuden være en *analyse- og planlægningsenhed*. En sådan analyse- og planlægningsenhed vil efter Justitsministeriets opfattelse reelt være en forudsætning for, at politiet kan arbejde mere analytisk med fokus på målrettede politiindsatser i lyset af de konkrete behov.

Analyse- og planlægningsenheden vil have til opgave løbende at indsamle, bearbejde og analysere oplysninger om kriminalitetsudviklingen og kriminalitetsmønstre forskellige steder i politikredsen, således at enhedens arbejde kan danne grundlag for tilrettelæggelsen af politiets indsats f.eks. med målrettet patruljering eller etablering af særlige projektgrupper vedrørende bestemte kriminalitetsproblemer. En samlet analyse- og planlægningsenhed i den enkelte politikreds vil skabe bedre muligheder for løbende at følge og analysere udviklingstendenser i politikredsen med henblik på, at politiet så tidligt som muligt kan iværksætte den nødvendige og relevante politiindsats. Enheden vil også kunne spille en væsentlig rolle ved tilrettelæggelsen af politikredsens arbejde med organiseret kriminalitet. Analyse- og planlægningsenheden vil desuden kunne bistå ved det kriminalitetsforbyggende arbejde i kredsene, f.eks. SSP-samarbejdet. En række af de nævnte opgaver varetages i dag på regionalt niveau i politiregionernes Regionale Efterforskningsstøttecentre. Med etablering af egentlige analyse- og planlægningsenheder, der overtager de Regionale Efterforskningsstøttecentres opgaver, i alle de nye politikredse vil politiets analytiske arbejde i højere grad kunne nyttiggøres på alle niveauer i politikredsens daglige arbejde.

3.2.3.5. Organiseringen af politikredsens anklagemyndighed

Politikredsens chefanklager vil have det daglige ansvar for ledelsen af politikredsens *anklagemyndighed* og vil bl.a. stå for den overordnede planlægning og tilrettelæggelse af arbejdet i anklagemyndigheden.

Under chefanklageren vil der være et antal afdelinger, der ledes af linjechefer (politiadvokater), som varetager den konkrete sagsbehandling af straffesager og møder for anklagemyndigheden i retten inden for et eller flere bestemte sagsområder som f.eks. økonomisk kriminalitet, nar-

kotikakriminalitet, miljøssager og andre særlovsovertrædelser samt drabssager og grovere volds-sager. Den nærmere organisering af anklagemyndigheden i de foreslåede nye store politikredse vil i forbindelse med gennemførelsen af politireformen blive drøftet mellem rigsadvokaten, statsadvokaterne og de nye politidirektører med henblik på at fastlægge de overordnede principper for organiseringen af politikredsens anklagemyndighed samtidig med, at der skal være mulighed for, at politidirektøren i den enkelte kreds kan tilpasse den lokale anklagemyndigheds organisering under hensyn til de lokale forhold, f.eks. mængden af sager vedrørende bestemte kriminalitetsformer.

Organiseringen af den lokale anklagemyndighed i forskellige specialafdelinger vil kunne medvirke til at opbygge et stærkere fagligt miljø i den lokale anklagemyndighed med en høj ekspertise hos medarbejderne.

Hvis der inden for bestemte områder er behov for at iværksætte en særlig målrettet indsats i politikredsen, f.eks. rettet mod organiseret kriminalitet eller bestemte kriminelle netværk, vil der lokalt kunne oprettes projektgrupper mv. med deltagelse af medarbejdere både fra politikredsens efterforskningsafdeling og fra anklagemyndigheden. Der vil også på tværs af politikredse og i samarbejde med statsadvokaterne og rigsadvokaten kunne etableres koordinerende netværk og projektenheder om særlige områder med deltagelse af ”nøglemedarbejdere” fra de enkelte politikredse.

For at styrke det faglige miljø i politikredsens anklagemyndighed og ud fra ressourcemæssige hensyn vil det normalt være mest hensigtsmæssigt, at personalet i politikredsens anklagemyndighed samles ét sted i kredsen (på hovedstationen). Lokale forhold vil dog i nogle tilfælde kunne tale for at placere nogle af anklagemyndighedens medarbejdere andre steder i politikredsen. Det vil f.eks. kunne være hensigtsmæssigt ved en intern rokeringsordning at placere medarbejdere fra anklagemyndigheden på en understation i en retskreds, der ikke dækker hovedpolitistationen.

Det bemærkes, at der ikke foreslås nogen ændringer af de gældende regler om, at politipersonale efter politidirektørens bemyndigelse kan varetage visse anklagefunktioner, herunder møde i retten i visse straffesager (f.eks. vedrørende mindre straffelovsovertrædelser og forskellige overtrædelser af færdselsloven), jf. retsplejelovens § 104, stk. 1 (som alene foreslås redaktionelt ændret, jf. lovforslagets § 1, nr. 51).

3.2.4. Politiets beredskab (døgnvagtjeneste)

Hver politikreds vil have en beredskabsafdeling (døgnvagtjeneste), som er på vagt 24 timer i døgnet året rundt. Beredskabets hovedopgave er at løse politiets akutte og udrykningskrævende opgaver samt at foretage patruljering mv.

Som omtalt under pkt. 2.2.2 ovenfor fremgår det af Visionsudvalgets borgerundersøgelse, at borgerne lægger meget stor vægt på politiets responstid (den tid, der går fra politiet bliver tilkaldt og indtil, det kommer til stede). I overensstemmelse med Visionsudvalgets anbefalinger lægger

Justitsministeriet vægt på, at politiets beredskab moderniseres og effektiviseres i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede politireform. Målet vil være at opnå ensartet og kortere responstid end i dag i alle egne af landet.

Vagthavendefunktionerne i hver af foreslåede nye store politikredse vil blive samlet i én central vagtcentral, der dækker hele politikredsen, og som disponerer over det samlede antal patruljevogne mv. i politikredsen. Vagtcentralen vil have et samlet overblik over patruljevognenes aktuelle placering og vil dermed hurtigt kunne aktivere den vogn, der er tættest på det sted, som politiet skal frem til. Den centrale vagtcentral vil kunne koordinere placeringen af de kørende patruljer i kredsen, så der er det fornødne antal vogne placeret på steder, hvor der er behov for en særlig målrettet patruljering eller en synlig politiindsats i øvrigt.

Etableringen af en central vagtcentral for politikredsen vil samtidig frigøre personaleressourcer, der hidtil har været anvendt til vagthavendefunktioner mv., til aktiv patruljering eller andet politiarbejde. Medarbejderne i den centrale vagtcentral vil få større praktisk erfaring og rutine, end det er muligt de fleste steder i dag, og det vil yderligere medvirke til at gøre døgnvagtjtjenesten mere effektiv.

Alle opkald til politikredsen med anmodning om politimæssig bistand vil indgå til den centrale vagtcentral, som prioriterer og disponerer de indkomne opgaver. Politikredsens ledelse vil have ansvaret for, at størrelsen af politikredsens beredskab (døgnvagtjtjeneste) på grundlag af systematiske målinger og analyser løbende tilpasses omfanget af politiopgaver på forskellige tider af døgnet, ugedagen, måneden mv.

Den daglige ledelse af beredskabet i politikredsen og de konkrete beslutninger om at iværksætte udrykninger mv. vil ligge hos den centrale vagtcentral. De politibetjente, der indgår i beredskabet, vil derimod være stationeret på de forskellige politistationer i kredsen og vil møde på arbejde og foretage patruljetjeneste mv. fra den pågældende station.

Det kørende beredskab (døgnvagtjtjeneste) vil således udgå fra de forskellige politistationer, men patruljevognene og politipersonalet vil kunne anvendes over hele politikredsen og vil løbende kunne blive indsat dér, hvor der er behov for det.

Afhængig af de lokale forhold vil der på hver understation kunne være ansat en leder af stationens beredskabsenhed (døgnvagtjtjenesten), som har det daglige personalemæssige ansvar for de medarbejdere i beredskabstjenesten, der møder på arbejde på den pågældende station. Den lokale leder vil kunne have ansvar for kvalitetssikring af arbejdet og ansvaret for at koordinere opgaveløsningen med lokalpolitiet på den pågældende station. Den lokale beredskabsleder vil endvidere efter behov kunne fungere som "kørende vagtleder" på nogle af vagtholdene.

Som led i moderniseringen af politiets beredskab (døgnvagtjtjeneste) vil der blive anskaffet ny teknologi, der skal understøtte beredskabet på vagtcentralen og i patruljevognene, jf. nærmere herom under pkt. 5 nedenfor. Det drejer sig om et edb-system til prioritering af opkald, et elektronisk kort, som er linket til disponeringssystemet i vagtcentralen (GIS-system) og GPS i patruljevognene. Vognene vil tillige blive udstyret med GPS-navigation og dataradioer, så vagtcentra-

len elektronisk kan fremsende oplysninger til vognene. Disse it-systemer vil medvirke til at sikre, at politikredsens patruljevogne effektivt kan dække et langt større geografisk område end i dag.

I forbindelse med den beskrevne modernisering af politiets beredskab (døgnvagtjeneste) vil der af Rigspolitiet og lokalt af politidirektørerne blive fastsat mål for politiets responstider mv., herunder i forhold til kredsens yderområder. Der vil løbende blive foretaget måling af responstider og opfølgning på, hvordan det sikres, at de fastsatte mål overholdes.

3.2.5. Politiets kontakt med lokalsamfundet

3.2.5.1. Indledning

De enkelte politikredse har i dag et tæt samarbejde med lokalsamfundet. En væsentlig del af det daglige politiarbejde er i dag i langt de fleste politikredse tilrettelagt ud fra principperne om lokal- og nærpolti. Denne form for politiarbejde er navnlig kendetegnet ved, at politiet arbejder med konkrete kriminalitetsproblemer i et tæt samarbejde med lokalsamfundet på grundlag af netværk med deltagelse af repræsentanter for politi og offentlige myndigheder, institutioner, organisationer og enkeltpersoner fra lokalsamfundet (f.eks. beboerrådsformænd, klubledere, fædregrupper mv.).

Som led i det lokale politiarbejde er der i mange politikredse oprettet en eller flere lokal- og nærpoltistationer med en fast bemanning og eventuelt også et landpoliti. Personalet her har normalt et indgående kendskab til lokalmiljøet.

Det overordnede samarbejde mellem politiet og de lokale kommuner *på ledelsesniveau* foregår først og fremmest i lokalnævnet, som udgør rammen for samarbejdet mellem den øverste ledelse af politiet og kommunerne i politikredsen. De nærmere regler for lokalnævnenes sammensætning og opgaver findes i retsplejelovens §§ 115 og 115 a, jf. pkt. 2.1.3 ovenfor. Borgmestrene og politimesteren deltager også i bl.a. beredskabskommissionerne, der varetager den umiddelbare forvaltning af redningsberedskabet mv., og bevillingsnævnene, der behandler sager om alkoholbevillinger.

Ud over lokalsamarbejdet på ledelsesniveau er der på en lang række områder samarbejde og kontakt mellem politiet og kommunerne på *sagsbehandlerniveau*, f.eks. i form af faste kontaktmøder, særlige indsatsgrupper med fokus på potentielle kriminelle (ungdomsbander mv.), bekæmpelse af socialt bedrageri og illegal arbejdskraft.

3.2.5.2. Lokalpolitiets rolle

Justitsministeriet lægger afgørende vægt på, at politiet bevarer og udbygger det fornødne lokalkendskab og en tæt kontakt til lokalsamfundet i de foreslåede nye store politikredse.

Det er væsentligt, at politiet via bl.a. lokal- og nærpoltistationerne opretholder en lokal tilknytning, så politipersonalet fortsat har mulighed for at have et indgående kendskab til, hvad der rører sig i lokalsamfundet. Dette lokalkendskab har erfaringsmæssigt ofte stor betydning for den

politimæssige indsats mod de kriminalitetsformer, som generelt er mest generende for borgerne i hverdagen, f.eks. indbrud, vold, hærværk og spirituskørsel mv. Det er også af stor betydning for den kriminalpræventive indsats, at politiet jævnligt færdes i lokalmiljøet og har kendskab til forholdene i lokale bydele og landsbysamfund mv. og til forskellige strømninger i lokale befolkningsgrupper.

Som nævnt i pkt. 3.2.3 ovenfor vil lokalpolitiet i de nye politikredse varetage en stor del af de politiopgaver, der indebærer umiddelbar kontakt mellem borgerne og politiet, f.eks. i forhold til de ovenfor nævnte kriminalitetsformer. Det vil også være en naturlig opgave for lokalpolitiet at varetage de løbende formelle og uformelle kontakter med kommunerne og det øvrige lokalsamfund mv. Det gælder f.eks. deltagelse i SSP-samarbejdet og andet kriminalitetsforebyggende arbejde og efterforskning af kriminalitet, som er særligt knyttet til et lokalmiljø.

Som nævnt i pkt. 3.2.2 ovenfor er det udgangspunktet, at de eksisterende tjenestesteder (politistationer mv.) opretholdes i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede ændring af politikredsinddelingen. Lokalpolitiet vil således medvirke til at sikre den nære kontakt mellem politiet og lokalsamfundet, herunder kommunerne. Lokalpolitiet vil være placeret på de forskellige politistationer (hovedstationer og understationer) i politikredsen, og de daglige ledere af de forskellige lokalpolitienheder vil inden for de rammer, som fastsættes af politikredsens ledelse, have mulighed for at prioritere og anvende lokalpolitikrets ressourcer på den mest hensigtsmæssige måde i forhold til lokale ønsker og behov. Lederne af lokalpolitiet på de enkelte politistationer vil i vidt omfang kunne fungere som kontaktpersoner i det daglige for den pågældende kommune, og herudover vil det i nogle tilfælde kunne være naturligt, at f.eks. borgmesteren tager kontakt til chefen for politikredsens lokalpoliti eller evt. chefpolitiinspektøren om større spørgsmål af hastende karakter.

De foreslåede nye store politikredse vil samtidig give væsentlig bedre muligheder for i kortere eller længere tid at styrke politiindsatsen i bestemte områder af politikredsen, hvis der opstår problemer, som ikke kan klares inden for den pågældende lokalpolitienheds rammer.

3.2.5.3. SSP-samarbejdet

Det lokale samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi – SSP-samarbejdet – udgør i dag krumtappen i det lokale kriminalpræventive arbejde i forhold til børn og unge.

Målsætningen for SSP-samarbejdet er at opbygge, anvende og vedligeholde et lokalt netværk, der har kriminalpræventiv indvirkning på børns og unges dagligdag. SSP-samarbejdet giver mulighed for at opfange faresignaler og udviklingstendenser i kriminaliteten og i børns og unges levevilkår så tidligt, at der kan gøres en indsats for at hindre, at de unge kommer ud i en kriminel løbebane. Samtidig er SSP-samarbejdet et velegnet forum til at afklare, hvilke muligheder for forebyggende arbejde der er lokalt for de involverede myndigheder. SSP-samarbejdet kan desuden gennem projekter være med til at modvirke, at der opstår grupper eller bander af unge med kriminel adfærd.

SSP-samarbejdet omfatter også unge over 18 år (det såkaldte SSP+), og derfor indgår det som et væsentligt led i det forebyggende arbejde at samarbejde med erhvervsvirksomheder i lokalområdet om at skaffe lære- eller arbejdspladser til unge, som har behov for en særlig støttende indsats.

SSP-samarbejdet mellem de foreslåede nye store politikredse og de større kommuner, som etableres pr. 1. januar 2007, bør fortsætte og søges udbygget yderligere. Det vil være naturligt mere generelt at overveje den fremtidige organisering af det kriminalpræventive arbejde, herunder arbejdet i SSP-regi, og disse spørgsmål overvejes allerede bl.a. i Det Kriminalpræventive Råd.

Som led i det lokale kriminalitetsforebyggende arbejde bør politidirektørerne fremover tage initiativ til, at der for hver politikreds udarbejdes en strategisk plan for en samlet kriminalpræventiv indsats over for børn og unge i kredsen. En sådan strategisk plan vil bl.a. kunne omfatte følgende emner:

- Et systematisk forløb med en *generel indsats*, der bør finde sted løbende under børnenes og de unges opvækst med inddragelse af skoler, klubber, ungdomsskoler og andre ungdomsuddannelsessteder mv. Det vil f.eks. kunne omfatte oplysningskampagner, særlige SSP-dage, faste møder mellem politiets og kommunernes SSP-medarbejdere og forældrebestyrelser i børneinstitutioner og på skoler, fælles aktiviteter som led i skolernes projektarbejde mv.
- En *specifik indsats* rettet mod udsatte grupper af børn og unge, som er ved at udvikle en kriminel adfærd. Den specifikke indsats vil naturligt kunne gennemføres i samarbejde med f.eks. lokale fædregrupper, skoler, ungdomsklubber mv., og der kan iværksættes opsøgende gadearbejde mv.
- En *individorienteret indsats* i forhold til unge, som allerede har begået kriminalitet, med henblik på at forebygge, at de pågældende begår ny kriminalitet. Den individorienterede indsats vil bl.a. kunne omfatte egentlig behandling mv. Indsatsen vil også kunne sigte mod, at de pågældende personer får nye sociale relationer uden for deres hidtidige miljø, f.eks. ved et samarbejde med det lokale erhvervsliv om praktikpladser mv.

3.2.5.4. Kredsraad

Visionsudvalget anbefaler i sin rapport, at samarbejdet mellem politi og kommuner bliver styrket inden for de nuværende lokalnævns rammer. Justitsministeriet er for så vidt enig heri, men foreslår at ændre de formelle rammer for samarbejdet med henblik på at opnå en yderligere styrkelse af kontakten mellem politiet og lokalsamfundet. Det foreslås på den baggrund, at der i hver politikreds etableres et nyt *kredsraad*, der skal afløse det nuværende lokalnævn, jf. forslaget til retsplejelovens § 111 (jf. lovforslagets § 1, nr. 54, og bemærkningerne hertil).

Det foreslås, at kredsrådet skal sammensættes af politidirektøren og borgmestrene i de kommuner, som politikredsen omfatter. Hermed vil kredsrådet fungere som det centrale ledelsesfo-

rum, hvor den øverste ledelse hos politi og kommuner har lejlighed til at drøfte spørgsmål af fælles interesse.

Efter etablering af en ny kommunal struktur med færre og større kommuner og med de foreslåede nye store politikredse vil der efter Justitsministeriets opfattelse ikke være behov for at videreføre den gældende ordning i lokalnævnene, hvorefter de befolkningsmæssigt store kommuner har flere repræsentanter end kommuner med et mindre befolkningsgrundlag. Med henblik på at fremhæve politidirektørens selvstændige ansvar for tilrettelæggelsen af politiets samarbejde med kommunerne i politikredsene, foreslås det, at politidirektøren er formand for kredsrådet i politikredsen. Kommunerne bør være repræsenteret af de pågældende borgmestre.

Efter Justitsministeriets opfattelse er der ikke behov for at videreføre ordningen fra lokalnævnene, hvorefter der deltager to repræsentanter for politikredsens personale i nævnets møder. Denne regel har baggrund i, at lokalnævnet oprindeligt behandlede klager over politipersonalets adfærd i tjenesten. Sådanne klager behandles imidlertid nu af politiklagenævnene.

Der findes i dag ikke regler om, at lokalnævnet skal afholde et vist antal møder. Med henblik på at understrege kredsrådenes funktion som det centrale kontaktforum for den øverste ledelse hos det lokale politi og kommunerne foreslås det at indføre i loven, at kredsrådene skal mødes mindst 4 gange årligt. Kredsrådene vil naturligvis kunne afholde flere møder efter behov.

Det foreslås, at kredsrådet skal drøfte alle spørgsmål af almindelig karakter vedrørende politiets virksomhed og organisation i politikredsen. Det vil navnlig være relevant at drøfte områder, hvor der er behov for at sikre sammenhæng i politiets og kommunernes opgavevaretagelse, f.eks. med hensyn til indsatsen over for truede og belastede børn og unge. Kredsrådet skal drøfte organisatoriske spørgsmål af særlig betydning for lokalsamfundet, f.eks. ændringer i stationsdistrikter og åbningstider mv.

Efter forslaget skal kredsrådet endvidere drøfte kriminalitetsudviklingen og den lokale kriminalitetsforebyggelse mv. i politikredsen, og det vil ofte kunne ske på grundlag af politiets analyser af karakteren, omfanget og udviklingen i kriminalitetsproblemerne i de forskellige dele af politikredsen.

Kredsrådet skal efter forslaget ligesom de nuværende lokalnævn virke for, at der gives lokalbefolkningen oplysning om politiets virksomhed i kredsen, herunder f.eks. om kriminalpræventive tiltag.

Det foreslås, at politidirektøren skal afgive en årlig skriftlig redegørelse til kredsrådet vedrørende politiets virksomhed i det forløbne år. Dette vil f.eks. kunne ske i forbindelse med, at politikredsens årsberetning sendes til kredsrådet. Det vil være naturligt, at politidirektøren herudover løbende udarbejder statusrapporter og lignende til kredsrådet vedrørende den almindelige politiindsats i kredsen og/eller den konkrete indsats på specifikke fokusområder.

Det foreslås, at kredsrådet ligesom de nuværende lokalnævn kan afgive udtalelser om spørgsmål vedrørende politikredsens almindelige organisation, og at kredsrådet kan henstille til politidirektøren, at politiet for et begrænset tidsrum særligt skal lægge vægt på løsningen af bestemte opgaver med hensyn til opretholdelsen af sikkerhed, fred og orden i politikredsen.

3.2.5.5. Lokal samarbejdsplan

Det er vigtigt, at alle relevante lokale aktører i de foreslåede nye politikredse bliver inddraget i samarbejdet om de opgaver, som løses bedst i et samvirke mellem politiet og lokalsamfundet.

Med henblik på yderligere at forankre og styrke denne inddragelse foreslås det, at politidirektøren fremover skal udarbejde en samlet *plan for samarbejdet* mellem politiet og kommunerne, andre offentlige myndigheder, interesseorganisationer, foreninger mv. i politikredsen.

Den lokale samarbejdsplan bør udarbejdes af politidirektøren for et år ad gangen efter forudgående drøftelse i kredsrådet. Planen skal således mindst én gang årligt tages op i kredsrådet med henblik på at sikre, at planen fortsat sikrer den bedst mulige ramme. Planen skal efter forslaget offentliggøres, og det vil f.eks. kunne ske på politikredsens hjemmeside. Samarbejdsplanen vil dermed kunne bruges som reference for lokalsamfundet og som inspiration for andre politikredse.

Den lokale samarbejdsplan bør indeholde en nærmere beskrivelse af, hvordan lokalsamarbejdet er eller vil blive organiseret og gennemført i politikredsen. Planen bør omhandle de væsentligste lokale samarbejdsområder og samarbejdsfora, men der vil i øvrigt være meget frie rammer for, hvordan politidirektørerne i samråd med kredsrådet vil udforme samarbejdsplanen.

Udarbejdelsen af en overordnet samarbejdsplan vil naturligvis kunne suppleres med en fortsat udvikling og styrkelse af de mange uformelle kontakter og erfaringsudveksling mellem politi og kommuner mv. Der vil også løbende kunne opstå nye samarbejdsfora, selv om disse ikke er beskrevet i samarbejdsplanen. I forbindelse med den løbende opfølgning på samarbejdsplanen vil nye væsentlige samarbejdsformer og samarbejdsfora kunne medtages i en revideret samarbejdsplan.

Der henvises i øvrigt til forslaget til retsplejelovens §§ 112 og 113 (jf. lovforslagets § 1, nr. 54, og bemærkningerne hertil).

3.2.6. Opgaver, der flyttes fra politiet

3.2.6.1. Indledning

Politiet skal virke for tryghed, sikkerhed, fred og orden i samfundet. Politiet skal fremme dette formål gennem forebyggende, hjælpende og håndhævende virksomhed, jf. § 1 i politiloven (lov nr. 444 af 9. juni 2004 om politiets virksomhed). Politiets opgaver er nærmere opregnet i politilovens § 2.

Blandt politiets kerneopgaver er den konkrete fareafværgende indsats, f.eks. i forbindelse med trafikulykker eller naturkatastrofer. Endvidere skal politiet afværge fare for forstyrrelse af den offentlige fred og orden, f.eks. ved at gribe ind over for optøjer eller gadeuorden mv. Politiet har også til opgave at udøve en generel forebyggende indsats, bl.a. i form af den almindelige patruljerende virksomhed og den kriminalpræventive indsats inden for rammerne af SSP-samarbejdet.

Politiet yder herudover forskellige andre former for bistand til borgerne, f.eks. efterlysning og eftersøgning af savnede personer.

Politiet udfører endvidere kontrol- og tilsynsopgaver på en række områder, f.eks. i medfør af færdselslovgivningen (automatisk hastighedskontrol og spiritusrazziaer mv.). Politiet ledsager endvidere bl.a. skattemyndighederne, fødevaremyndighederne og arbejdstilsynet i forbindelse med gennemførelse af kontrolbesøg, hvor der kan blive tale om at bruge magt til at skaffe sig adgang til aflåste lokaliteter mv.

Politiet skal herudover bringe strafbar virksomhed til ophør samt efterforske og forfølge lovovertrædelser i det omfang, overtrædelserne er undergivet offentlig påtale og derfor forfølges af anklagemyndigheden. De nærmere regler om politiets efterforskning mv. fremgår af retsplejelovens bestemmelser om strafferetsplejen.

Af navnlig historiske årsager varetager politiet tillige en række meget forskellige funktioner uden for sine kerneopgaver. Som eksempler kan nævnes udstedelse af næringsbreve til auktionsholdere og pantelånere mv., sekretariatsbistand til bevillingsnævn i forbindelse med ansøgninger om alkoholbevillinger mv., opbevaring og bortsalg af hittegods samt kontrol- og tilsynsopgaver vedrørende bl.a. inkassovirksomhed, spillekasinoer og erhvervsmæssig handel med dyr.

3.2.6.2. Visionsudvalgets anbefalinger og Justitsministeriets overvejelser

Visionsudvalget anbefaler i sin rapport, at politiet i højere grad fokuserer på sine kerneopgaver, jf. rapporten side 74-91.

Visionsudvalget finder således, at det i forbindelse med den foreslåede politireform bør overvejes, om der blandt politiets nuværende opgaver er opgaver, som mere hensigtsmæssigt kunne varetages af andre end politiet.

Visionsudvalgets borgerundersøgelse tyder på, at befolkningen først og fremmest ønsker, at politiets ressourcer bruges til at yde en målrettet og professionel indsats for at forebygge, efterforske og opklare forbrydelser.

Visionsudvalget anfører, at en række af politiets opgaver uden for kerneområdet kræver afvejning af en række hensyn, som politiet ikke har særlige forudsætninger for at vurdere. Af hensyn til kvaliteten af opgaveløsningen og af hensyn til at sikre borgerne den bedst mulige service bør sådanne opgaver derfor så vidt muligt overføres til de ressortmyndigheder, som i øvrigt varetager de pågældende hensyn.

Visionsudvalget bemærker endvidere, at de meget forskelligartede opgaver uden for politiets kerneområder hver især har et beskedent omfang i forhold til politiets samlede ressourceanvendelse. Den samlede virkning af, at politiet skal varetage disse opgaver, kan imidlertid være, at det bliver vanskeligere at fastholde fokus på politiets kerneopgaver.

I Visionsudvalgets rapport peges der på en lang række konkrete opgaver, som det efter udvalgets opfattelse bør overvejes at overføre til andre myndigheder.

Justitsministeriet er enig med Visionsudvalget i, at det i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede politireform bør overvejes, i hvilket omfang funktioner, som falder uden for kerneopgaverne, fortsat bør varetages af politiet. I forbindelse med høringen over Visionsudvalgets rapport er der bl.a. peget på vigtigheden af, at politiet ved siden af kerneopgaverne også bør varetage en række "bløde" opgaver (f.eks. udstedelse af pas og håndtering af hittegods), så borgerne ikke kun har kontakt med politiet i tilspidsede situationer ved uheld og ulykker eller i forbindelse med lovovertrædelser. Justitsministeriet er imidlertid enig med Visionsudvalget i, at en række af disse opgaver forudsætter en afvejning af hensyn, som politiet ikke i øvrigt har forudsætninger for at vurdere, og at der er grund til at være opmærksom på den samlede ressourcemæssige belastning af politiet.

I det følgende redegøres for status og Justitsministeriets overvejelser vedrørende de enkelte opgaver, som Visionsudvalget har peget på.

3.2.6.3. Opgaver, som er eller vil blive overført til andre myndigheder

For så vidt angår *kørekort og pas* (behandling af ansøgninger, udstedelse af nye pas og kørekort mv.), er der ved lov nr. 551 af 24. juni 2005 om ændring af færdselsloven og pasloven skabt hjemmel til, at justitsministeren kan henlægge opgaver i forbindelse med ansøgning om kørekort og pas til kommunalbestyrelserne. Loven, som er en del af kommunalreformen, træder i kraft den 1. januar 2007.

For så vidt angår *motorregistrering* (omregistrering ved ejerskifte, udstedelse af nummerplader mv.), er ressortansvaret i februar 2005 overført fra Justitsministeriet til Skatteministeriet som led i arbejdet med en digitalisering af motorregistreringen. Frem til udgangen af 2007 vil politiet fortsat varetage de hidtidige opgaver knyttet til området, hvorefter motorregistreringen forventes at overgå til et nyt digitalt system under Skatteministeriet.

For så vidt angår *inddrivelse af bøder mv.*, er der ved lov nr. 429 af 6. juni 2005 om opkrævning og inddrivelse af visse fordringer etableret et nyt system for restanceinndrivelsen i staten, således at al restanceinddrivelse vedrørende offentlige fordringer med virkning fra den 1. november 2005 er overført til én statslig inddrivelsesmyndighed. Det nye inddrivelsessystem omfatter bl.a. bøder, konfiskerede beløb, idømte sagsomkostninger i straffesager mv., der hidtil er blevet inddrevet af politiet.

For så vidt angår *fyrværkeriområdet* (tilladelser til at opbevare og anvende fyrværkeri mv.), blev politiets opgaver på dette område overført til det kommunale beredskab ved lov nr. 1060 af 9. november 2005 om ændring af lov om fyrværkeri og beredskabsloven. Omlægningen er sket efter anbefaling fra Kulegravningsudvalget, der blev nedsat efter fyrværkeriulykken i Seest ved Kolding i efteråret 2004.

For så vidt angår udstedelse af *polititilladelser*, er der i sommeren 2005 gennemført en omfattende regelforenkling i forbindelse med udstedelse af bekendtgørelse nr. 511 af 20. juni 2005 om politiets sikring af den offentlige orden og beskyttelse af enkeltpersoners og den offentlige sik-

kerhed mv. samt politiets adgang til at iværksætte midlertidige foranstaltninger. Bekendtgørelsen trådte i kraft den 1. juli 2005. Ved bekendtgørelsen er størsteparten af de hidtidige krav om tilladelse fra politiet som betingelse for at kunne udøve en lang række forskelligartede aktiviteter (f.eks. brug af højttalervogne mv., anbringelse af cykelstativer og opslag af plakater mv.) ophævet. Sådanne aktiviteter kan nu frit foretages, medmindre det vil stride mod almindelige bestemmelser om sikring af den offentlige orden eller mod bestemmelser i særlovgivningen.

3.2.6.4. Opgaver, som det overvejes at overføre til andre myndigheder

Visionsudvalget har endvidere peget på politiets opgaver vedrørende *næringsbreve* til visse erhverv, *alkoholbevillinger* og *offentlige forlystelser*, håndtering af *udsat bohøve* og *hittegods* og opgaver på *dyrevelfærdsområdet*.

På baggrund af Visionsudvalgets anbefalinger har Justitsministeriet indledt drøftelser med de berørte myndigheder og organisationer om en eventuel omlægning af kompetencen på disse områder. Drøftelserne er endnu ikke afsluttet.

3.2.6.5. Opgaver, som ikke bør overføres til andre myndigheder

Visionsudvalget har herudover peget på politiets opgaver vedrørende *teori- og køreprøver*, *spilleområdet*, *inkassoområdet*, *bortlodning*, *offentlige indsamlinger*, *arrestanttransporter*, *de-tentionsanbringelse* og opgaver i relation til *psykisk syge*.

Efter Justitsministeriets opfattelse er der ikke på nuværende tidspunkt grundlag for at søge disse opgaver overført til andre myndigheder.

Afholdelse af *teori- og køreprøver* må efter Justitsministeriets opfattelse anses for en myndighedsopgave, der fortsat bør ligge hos politiet, idet det navnlig ud fra færdselssikkerhedsmæssige hensyn er væsentligt at sikre, at køreprøver gennemføres af personer med stor indsigt i trafikanters adfærd og de krav, der må stilles for at erhverve kørekort.

Vedrørende *spilleområdet* (tilsyn med spillekasinoer og godkendelse af offentlige kontrollanter mv.) bemærkes, at politiets opgaver indgår som en central del af indsatsen mod bl.a. hvidvaskning af udbytte fra kriminelle aktiviteter, og hensynet til at sikre en effektiv og sammenhængende håndhævelse på dette område taler efter Justitsministeriets opfattelse imod at flytte disse opgaver fra politiet.

På *inkassoområdet* udfører politiet en vigtig opgave af politimæssig relevans i forbindelse med autorisation af personer til at udøve inkassovirksomhed og godkendelse af virksomhedens personale. Dette taler efter Justitsministeriets opfattelse imod en opgaveomlægning på dette område.

Det bemærkes om *bortlodning* og *offentlige indsamlinger*, at politiet på disse områder udfører visse opgaver af politimæssig relevans, bl.a. i forbindelse med kontrollen med anvendelsen af indsamlede midler, og det taler efter Justitsministeriets opfattelse imod en opgaveomlægning på dette område.

For så vidt angår *arrestanttransporter* (transport af frihedsberøvede personer til og fra retsmøder mv.), bemærkes, at en overflytning af denne opgave fra politiet ville gøre det nødvendigt at overveje, i hvilket omfang andre end politiet bør bemyndiges til at anvende magt for at gennemtvinge en transport, eller om politiet efter en eventuel overflytning af opgaven fortsat skal bistå med tvangsmæssig gennemførelse af opgaven. Som led i flerårsaftalen for kriminalforsorgen for 2004–2006 er der etableret en forsøgsordning med brug af videoafhøringer med henblik på at begrænse antallet af fangetransporter. Forsøgsordningen gennemføres af Rigspolitiet i samarbejde med kriminalforsorgen og Domstolsstyrelsen. Efter Justitsministeriets opfattelse bør eventuelle videre overvejelser om en flytning af opgaver i relation til arrestanttransporter mv. afvente analysen af den omtalte forsøgsordning. Analysen forventes at foreligge ved udgangen af 2006.

Spørgsmålet om en opgaveomlægning vedrørende *detentionsanbringelse* har været drøftet ved flere lejligheder i de senere år, senest i forbindelse med Folketingets behandling af forslaget til politiloven (lovforslag nr. L 159 af 4. februar 2004, jf. Folketingstidende 2003-2004, tillæg A, side 5870, jf. nu lov nr. 444 af 9. juni 2004 om politiets virksomhed). Indenrigs- og Sundhedsministeriet opfordrede i december 2003 amtsrådene til at tage initiativ til dialog og samarbejde mellem politi og amter om tilrettelæggelsen af afrusningsopgaven. Endvidere udsendte Justitsministeriet i februar 2004 en cirkulæreskrivelse til samtlige politikredse om mulige alternativer til anbringelse af berusede personer i politiets detentioner, hvor man opfordrede politiet til at indgå i en dialog med amtsrådene, Frederiksberg Kommune og Københavns Kommune om en øget anvendelse af andre og mindre indgribende foranstaltninger end detentionsanbringelse.

Efter Justitsministeriets opfattelse er der ikke på det foreliggende grundlag anledning til at overføre politiets opgaver i relation til detentionsanbringelser til andre myndigheder. En eventuel omlægning af varetagelsen af disse opgaver må efter Justitsministeriets opfattelse i givet fald forudsætte en nærmere analyse og yderligere overvejelser, der bl.a. bør omfatte erfaringerne fra det ovennævnte samarbejde mellem politiet og de kommunale myndigheder om mulige alternativer til detentionsanbringelse af berusede personer.

Det er samtidig væsentligt at være opmærksom på, at en betydelig andel af de berusede personer, der i dag detentionsanbringes, bl.a. frihedsberøves af rent politimæssige årsager. I mange tilfælde er de berusede personer således voldelige eller på anden måde til gene for deres omgivelser. Formålet med sådanne detentionsanbringelser vil efter Justitsministeriets opfattelse kun vanskeligt kunne opfyldes, hvis håndteringen af disse personer overføres til afrusningsafdelinger i sygehusvæsenets regi.

For så vidt angår opgaver i relation til *psykisk syge*, bemærkes, at politiets opgaver i forbindelse med tvangsindlæggelse mv. navnlig er begrundet i behovet for eventuelt at kunne bruge magtmidler. Hertil kommer imidlertid også væsentlige retssikkerhedsmæssige hensyn vedrørende sikring mod tvangsindlæggelser uden tilstrækkelig hjemmel, hvilket er baggrunden for, at tvangsindlæggelse efter den gældende ordning skal godkendes af en af politiets jurister. Foruden

at yde bistand i forbindelse med tvangsindlæggelse skal politiet også i andre sammenhænge håndtere psykisk syge, f.eks. i forbindelse med husspektakler og chikane af naboer.

Efter Justitsministeriets opfattelse bør politiet også fremover som følge af sine almindelige opgaver vedrørende opretholdelse af ro og orden og bistand til borgerne i første række være den myndighed, der også skal tage sig af psykisk syge, der er urolige og støjende, men som ikke nødvendigvis er til fare for sig selv eller andre, og hvor der ikke er grundlag for tvangsindlæggelse.

3.2.7. Ny teknologi mv.

Som anført af Visionsudvalget står politiet på it-området over for store udfordringer. Der er behov for at videreudvikle og modernisere de eksisterende it-systemer, så politiet kan udnytte de teknologiske muligheder bedst muligt.

Behovet for fornyelse af politiets teknologi mv. falder i tre hovedkategorier: 1) Fuldførelse af allerede igangsatte it-projekter, 2) gennemførelse af en række it-investeringer, som er nødvendige for at gennemføre den foreslåede politireform, og 3) den videre planlægning og udvikling i øvrigt af nye teknologiske redskaber for politiet.

Ad 1. Politiet råder over en række landsdækkende it-systemer, herunder politiets sagsstyringssystem (POLSAS), politiets personaleplanlægningssystem (POLPLAN), politiets regnskabssystem og Kriminalregistret. POLSAS er politiets sagsbehandlingssystem og benyttes af alle politiets ca. 14.000 medarbejdere. Systemet er dybt integreret i medarbejdernes daglige arbejdsprocesser.

Til brug for Visionsudvalgets arbejde blev der gennemført en konsulentanalyse af politiets it-anvendelse. Heri anføres, at politiet i dag råder over en meget kompleks samling af it-systemer af ældre dato. Nogle af systemerne går tilbage til 1960'erne og 1970'erne, uden at den oprindelige tekniske udformning er blevet moderniseret. Den utidssvarende tekniske udformning giver problemer med øgede drifts- og udviklingsomkostninger og hindrer en smidig implementering af nye teknologiske muligheder. Dette fører til øgede omkostninger til den nødvendige løbende udvikling af systemerne som følge af lovændringer mv.

Uafhængigt af den foreslåede politireform er det således nødvendigt at udskifte politiets sagsstyringssystem og personaleadministrative system. Som led i flerårsaftalen for politiet for 2004-2006 blev der afsat en ekstra pulje på i alt 195 mio. kr. til it-udvikling, som på finansloven for 2004 blev øremærket bl.a. til udvikling af et nyt sagsstyringssystem (POLSAS), et nyt personaleadministrativt informationssystem (POLPAI), etablering af e-mail- og internetadgang i hele politiet samt anskaffelse af it-systemer og bærbart it-udstyr til efterforskningsformål.

Arbejdet med udviklingen af et nyt sagsstyringssystem er stadig i en forberedende fase, og et nyt POLSAS kan ikke forventes at kunne tages i brug før i 2008. Arbejdet med udviklingen af et nyt personaleadministrativt informationssystem (POLPAI) er ligeledes i en forberedende fase,

men det forventes, at POLPAI vil kunne tages i brug i Rigspolitiet i løbet af 2007 og derefter i kredsene.

Første del af projektet vedrørende etablering af e-mail- og internetadgang er gennemført med etablering af adgang til at kommunikere ved e-mail internt i politiet. Samtidig er der etableret mulighed for, at borgere og myndigheder kan kommunikere med politiet via internettet ved sikrede e-mails. Anden del af projektet med etablering af en bred adgang for medarbejdere i politiet til at kommunikere eksternt ved e-mail forventes gennemført i løbet af 2006. Projektet vedrørende anskaffelse af it-systemer og bærbart udstyr til efterforskning, som forventes gennemført i løbet af 1. halvår 2006, omfatter navnlig anskaffelse af ca. 380 bærbare pc-arbejdspladser med henblik på at tilvejebringe adgang til sagsbehandling i politiets landsdækkende it-systemer fra ”bærbare arbejdspladser”.

Ad 2. Som nævnt ovenfor er udviklingen af bl.a. et nyt sagsstyringssystem (POLSAS) og et nyt personaleadministrativt system (POLPAI) allerede i gang og er nødvendigt uafhængigt af, om politireformen bliver gennemført. Herudover vil det være nødvendigt at foretage en række it-investeringer i politiet, der er affødt af selve den foreslåede politireform og er nødvendige for reformens gennemførelse. Det drejer sig bl.a. om nye økonomistyringssystemer, der kan understøtte overførelsen af beføjelser i forhold til styringen af politikredsene økonomi mv. fra Rigspolitiet til de enkelte politikredse.

Som led i en modernisering af politiets beredskab (døgnvagtjeneste) vil der blive indført nye teknologiske redskaber både i vagtcentralen (bl.a. edb-system til prioritering af opkald, et elektronisk kort linket til disponeringssystemet i vagtcentralen (GIS-system)) og i patruljevognene (GPS-navigation og dataradioer, så vagtcentralen elektronisk kan fremsende oplysninger til vognene), jf. også pkt. 3.2.4 ovenfor om politiets beredskab (døgnvagtjeneste).

Desuden drejer det sig om tilpasning af politiets nuværende it-systemer til den nye kredsstruktur som følge af, at politiets it-anvendelse i dag på en række punkter er knyttet til den eksisterende kredsstruktur. Der vil i forbindelse med gennemførelsen af politireformen bl.a. blive etableret midlertidige løsninger, som i en overgangsperiode gør det muligt fortsat at anvende det nuværende POLSAS i den nye kredsstruktur, indtil det nye POLSAS kan tages i brug, jf. nærmere pkt. 4 nedenfor om gennemførelsen af politireformen.

Justitsministeriet er i øvrigt enig med Visionsudvalget i, at politiets topledelse fortsat bør have stor fokus på politiets it-anvendelse, og at der bør ske en kompetencemæssig styrkelse af politiets it-organisation. Arbejdet med en kompetencemæssig styrkelse af Rigspolitiets Dataafdeling er påbegyndt i forbindelse med udmøntningen af den særlige it-bevilling i flerårsaftalen for politiet for 2004-2006, og der er nyansat flere medarbejdere med it-projektmæssige og it-faglige kompetencer på forskellige områder. Rigspolitiet vil fortsætte denne kompetencemæssige styrkelse af Dataafdelingen og vil herudover arbejde videre med mulighederne for at styrke den samlede it-organisering i politiet

Politiets nuværende radiosystem, THOR, blev anskaffet i 1993 og færdigimplementeret i 1996. Det underliggende system er ikke længere i produktion, og politiet kan derfor ikke få reservedele eller nye komponenter til systemet. THOR-systemet har således en stærkt begrænset levetid og vil uafhængigt af den foreslåede politireform skulle udskiftes hurtigst muligt. THOR-radionettet er desuden baseret på de nuværende 54 politikredse, og systemet vil ikke kunne understøtte en ny politikredsstruktur. Systemet er heller ikke egnet til kommunikation med andre dele af beredskabet og opfylder ikke det stigende behov for mobil (digital) datakommunikation.

Med henblik på at forberede en udskiftning af politiets radiosystem er der nedsat et tværministerielt udvalg under ledelse af Rigspolitiet, som bl.a. skal komme med forslag til et nyt landsdækkende radiokommunikationssystem for det samlede beredskab, der også omfatter forsvaret og det civile beredskab. Som det fremgår af regeringsgrundlaget *Nye mål*, vil regeringen inden for rammerne af forsvarsforliget sikre etablering af et nyt radiokommunikationsnet for beredskabet og anskaffelse af radioudstyr, og regeringen vil samtidig sikre anskaffelse af tilsvarende radioudstyr til politiet inden for rammerne af den kommende flerårsaftale for politiet.

Der vil i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede politireform blive etableret en overgangsordning, som skal sikre den bedst mulige radiokommunikation i de nye politikredse, indtil et nyt digitalt radiosystem kan tages i brug. Det må forventes, at der ikke i alle dele af landet vil kunne etableres fuld radiodækning i overgangsperioden, indtil et nyt digitalt radiosystem tages i brug. Der henvises herom til pkt. 4 nedenfor om gennemførelsen af politireformen.

Ad 3. Den teknologiske udvikling giver en række nye muligheder for en bedre betjening af borgere og virksomheder og samtidig mulighed for effektiviseringer og bedre tilrettelæggelse af politiets arbejde. Politiets sagsbehandling bør i videst muligt omfang kunne foregå elektronisk, herunder ved anvendelse af mobilt udstyr, så sagsbehandlingen hurtigt og effektivt kan foregå med det samme dér, hvor politiet er, og så dobbeltarbejde undgås.

Med de nuværende teknologiske muligheder vil det i første række navnlig være relevant at indføre digital mobil rapportering, mobil bødeblok og rapporteringsenhed og internetbaseret selvbetjening for borgerne samt at undersøge mulighederne for digital dataudveksling med andre myndigheder, herunder navnlig domstolene og Udlændingestyrelsen.

Digital mobil rapportering, der sker med udgangspunkt i digitale taleoptagelser med henblik på efterfølgende digital lagring og distribution, vil på længere sigt formentlig kunne afløse de nuværende skriftlige rapporteringer, der foretages på kontorarbejdspladser på baggrund af papirnotater. Den mobile bødeblok og rapporteringsenhed vil give mulighed for, at yderligere arbejdsopgaver kan udføres ”på gaden”, dvs. væk fra kontorarbejdspladsen på stationen. Internetbaseret selvbetjening vil f.eks. kunne gøre det lettere for borgerne at indgive mere simple anmeldelser til politiet, bestille en straffeattest eller aflevere ansøgninger om tilladelser mv. Digital dataudveksling med andre myndigheder rummer væsentlige muligheder for effektiviseringer og større kvalitet i sagsbehandlingen, men forudsætter naturligvis, at også de pågældende myndigheder har den nødvendige teknologi til digital dataudveksling.

Rigspolitiet vil som ansvarlig for driften og udviklingen af politiets fælles it-systemer mv. varetage det videre arbejde med disse nye teknologiske muligheder for politiet. Det er en forudsætning for at opnå fordelene ved anvendelse af de nye muligheder, at de teknologiske løsninger integreres med politiets it-systemer, herunder navnlig politiets nye sagsstyringssystem (det nye POLSAS), som er under udvikling. Som anført ovenfor kan det nye POLSAS ikke forventes at kunne tages i brug før i 2008. Planlægningen og udviklingen af de nævnte nye initiativer – som ikke er nødvendige for at gennemføre den foreslåede politireform – vil imidlertid ske parallelt med udviklingen af det nye POLSAS, så det sikres, at systemet kan håndtere disse funktioner, og at de nye teknologiske muligheder kan tages i brug hurtigst muligt efter indfasningen af det nye POLSAS.

3.2.8. Politiets personale- og ledelsespolitik

3.2.8.1. Videreudvikling af personale- og ledelsespolitikken

Politiets nuværende personale- og ledelsespolitik opstiller visse mål og principper vedrørende bl.a. rekruttering og ansættelse, personale- og kompetenceudvikling, trivsel og tryghed samt fratrædelse og afskedigelse. På grundlag af disse hovedlinjer udarbejdes der i politikredsene en mere konkretiseret personalepolitik, som er tilpasset de lokale forhold. Politiets ledelsespolitik indgår som en del af politiets almindelige personalepolitik, og evaluering af politiets ledere er en del af politiets almindelige bedømmelsessystem.

Som led i en ny personalepolitik for politiet har Rigspolitiet inden for de seneste år bl.a. arbejdet med en mere fleksibel tilrettelæggelse af arbejdet i politiet og en øget udvikling af specialister inden for bestemte områder. Endvidere har man gennem anvendelse af lokallønsmidlerne søgt at understøtte udviklingen af dygtige og talentfulde medarbejdere og motivere til en særlig indsats. Ved overenskomstforhandlingerne 2005 blev der i øvrigt indgået en aftale om et udvalgsarbejde om ændringer i lønsystemerne for det tjenestemandsansatte politi- og kontorpersonele.

Visionsudvalget har i sin rapport anbefalet, at politiets personalepolitik bliver moderniseret med henblik på at gøre politiet mere fleksibelt og udviklingsorienteret. Udvalget anbefaler endvidere, at der udformes en ny ledelsespolitik bl.a. med fremhævelse af, at der skal lægges mere vægt på generelle ledelseskompeter og personlige egenskaber ved rekruttering af ledere, jf. nærmere Visionsudvalget rapport side 155-186.

Justitsministeriet er enig i, at den foreslåede politireform bør ledsages af en personalepolitik, der sikrer, at politiet er en attraktiv arbejdsplads præget af trivsel, motivation og udvikling, og at der bør udformes en mere moderne ledelsespolitik med fokus på, at politiet lever op til almindelige krav til god ledelse.

Rigspolitiet vil efter den foreslåede nyordning af ledelsesstrukturen have det overordnede ansvar for personaleadministration og ledelsesudvikling i politiet (dog ikke for juristerne, jf. nedenfor). Det videre arbejde med en modernisering af politiets personale- og ledelsespolitik med ud-

gangspunkt i Visionsudvalgets overvejelser og anbefalinger vil derfor blive forankret i Rigspolitiet i samarbejde med de nye politidirektører og de relevante personaleorganisationer mv. De generelle principper for personalepolitik mv. for juristerne i politiet og anklagemyndigheden vil blive fastlagt af det nye tværgående HR-forum, jf. 3.2.1.5 ovenfor om ledelse og styring af anklagemyndigheden.

Blandt de elementer, som bør indgå i det videre arbejde med politiets personale- og ledelsespolitik, kan nævnes:

Som følge af de fremtidige krav til og udfordringer for politiet er der behov for at styrke specialistkompetencerne i politiet – både ved at rekruttere specialkompetencer udefra, f.eks. vedrørende administration, it, analysefunktioner mv., og ved øget fokus på udvikling af specialistkompetencer blandt politipersonalet mv., herunder ved at tilbyde relevante efteruddannelsesforløb. Der bør også ske en øget rekruttering af ledere uden for politiet, navnlig inden for områder som personaleudvikling, økonomi og it, med henblik på at styrke fagligheden.

Ligesom i andre offentlige institutioner bør der i politiet ske en løbende evaluering af kompetenceudviklingen af medarbejderne bl.a. i form af systematisk gennemførelse af og opfølgning på medarbejderudviklingssamtaler. Dette vil kunne indgå i politidirektørernes resultatkontrakter.

I lyset af de fremtidige krav til ledelsen i dansk politi – herunder de øgede ledelsesmæssige krav der vil følge med etableringen af de foreslåede større politikredse – bør der ved udvælgelse af politiets ledere lægges større vægt på generelle ledelseskompetencer mv. i relation til personaleledelse, økonomistyring, strategisk planlægning mv. Dette vil i højere grad være muligt, hvis de nye politikredsens vagtcentraler som forventet i højere grad bliver bemandede med specialister i operativ ledelse, der ikke også vil skulle varetage opgaver som daglig personaleleder. Politikredsene og Rigspolitiet bør så tidligt som muligt søge at udpege potentielle lederemner og tilrettelægge individuelle udviklingsplaner mv.

Som en integreret del af lederudviklingen i politiet bør der udformes en model for en mere systematisk lederevaluering i politiet.

3.2.8.2. Uddannelseskra v og kra v til forudgående beskæftigelse

Efter retsplejelovens § 113, stk. 2, skal rigspolitchefen, politidirektøren i København, politimestrene samt politiadvokater og politifuldmægtige (som er retsplejelovens samlebetegnelse for vicepolitimestre, politiassessorer og politifuldmægtige) have bestået juridisk kandidateksamen. Baggrunden for kravet om juridisk kandidateksamen for politiets øverste ledelse er navnlig politimesterens dobbelte funktion som leder både af det lokale politi og den lokale anklagemyndighed. Den daglige ledelse af politikredsens anklagemyndighed varetages imidlertid i dag normalt af vicepolitimesteren, men navnlig i visse mindre kredse deltager politimesteren i et vist omfang i det daglige arbejde i anklagemyndigheden, herunder deltager i retsmøder.

Den foreslåede politireform vil indebære, at de nye politidirektører bliver topledere i organisationer med 7-800 ansatte, budgetter i størrelsesordenen 400-500 mio. kr. og betydelige tekno-

logiske udfordringer mv. Visionsudvalget anfører i sin rapport, at der ved udnævnelse af en politidirektør bør kunne foretages en helhedsvurdering af den pågældendes kvalifikationer og kompetencer, herunder om han eller hun er i besiddelse af de generelle ledelsesmæssige kompetencer og personlige egenskaber, som kræves for at være topleder i en så stor offentlig organisation. Efter udvalgets opfattelse er det ikke tidssvarende at opretholde et bestemt uddannelseskraft for politidirektørerne. Dette svarer også til ordningen i Norge og i Sverige, hvor det ikke er et krav, at politimesteren skal være jurist.

I forbindelse med høringen over Visionsudvalgets rapport er det blevet anført, at væsentlige hensyn til legalitetskontrollen i de nye store politikredse taler for, at politidirektøren som chef for kredsens anklagemyndighed bør være jurist.

Visionsudvalget anfører i rapporten, at bl.a. hensynet til legalitetskontrollen med politiet og integrationen af den lokale anklagemyndighed fortsat vil betyde, at politidirektørerne må have visse grundlæggende juridisk-faglige kompetencer, herunder det fornødne indblik i politiets arbejdsområde, strafferet, retspleje m.v., men at en juridisk kandidateksamen ikke er en forudsætning for at besidde de kompetencer, politidirektørerne bør have.

Justitsministeriet er enig med Visionsudvalget i, at de anførte hensyn ikke kan begrunde fastholdelsen af et formelt uddannelseskraft for politidirektøren, som i praksis i det væsentlige vil varetage overordnede ledelsesmæssige opgaver i politikredsen. Den daglige ledelse af politikredsens anklagemyndighed vil blive varetaget af chefanklageren, som vil være jurist, og den daglige behandling af straffesager, herunder at møde for anklagemyndigheden i retten, vil ligesom i dag blive varetaget af juristerne i kredsens anklagemyndighed (herudover vil politipersonale efter politidirektørens bemyndigelse fortsat kunne varetage visse anklagefunktioner, herunder møde i retten i visse straffesager, jf. retsplejelovens § 104, stk. 1 (som alene foreslås redaktionelt ændret, jf. lovforslagets § 1, nr. 51)).

Kravet om juridisk kandidateksamen for rigspolitichefen bør efter Justitsministeriets opfattelse ophæves af de samme grunde. Der bør også ved ansættelse af rigspolitichefen lægges betydelig vægt på den pågældendes generelle ledelsesmæssige kompetencer og personlige kvalifikationer m.v. Der bør heller ikke være krav om, at cheferne i Rigspolitiet (som i dag er vicerigspolitichefer/politimestre) skal være jurister, og der bør navnlig kunne rekrutteres chefer med en anden uddannelsesmæssig og faglig baggrund til at varetage ledelsesopgaverne på områder som it, økonomi og personaleadministration.

Kravet i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 113, stk. 2, hvorefter rigspolitichefen og politikredsens chef skal være jurist foreslås således ikke opretholdt, jf. lovforslagets § 1, nr. 54 (forslag til nyaffattelse af retsplejelovens kapitel 11 om politimyndigheden). Der henvises endvidere til forslaget til retsplejelovens § 105, stk. 1 (jf. lovforslagets § 1, nr. 53, og bemærkningerne hertil), hvorefter rigsadvokaten, statsadvokaterne samt de personer, der er antaget til bistand for disse eller for en politidirektør ved den retlige behandling af straffesager, skal have bestået juridisk kandidateksamen. Dette indebærer, at chefanklageren, politiadvokaterne, politiassessorerne og politifuldmægtigene i politikredsens anklagemyndighed ligesom i dag skal væ-

re jurister, idet de er ”antaget til bistand for politidirektøren ved den retlige behandling af straffesager”. Vicepolitidirektøren behøver ikke at være jurist.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 113, stk. 3, skal politimesteren i reglen også have været ansat mindst 3 år som politifuldmægtig eller i en anden overordnet stilling i politiet. Ved besættelsen af stillinger som politidirektør bør der som nævnt foretages en samlet vurdering af den pågældendes kvalifikationer, og beskæftigelseskravet foreslås derfor ophævet. Retsplejelovens § 113, stk. 3, foreslås således heller ikke videreført i retsplejelovens kapitel 11, jf. lovforslagets § 1, nr. 54.

3.2.8.3. Åremålsansættelse og resultatkontrakter

Der bør efter Justitsministeriets opfattelse i forhold til rigspolitichefen og politidirektørerne anvendes de ledelses- og styringsinstrumenter mv., som er sædvanlige i det offentlige med henblik på løbende evaluering og udvikling af topledere. Det er hensigten at ansætte rigspolitichefen og politidirektørerne på åremål med mulighed for forlængelse, og der vil blive indgået en direktørkontrakt med rigspolitichefen og resultatkontrakter med de enkelte politidirektører, jf. også pkt. 3.2.1.5 ovenfor om ledelse og styring af politiet og anklagemyndigheden.

3.2.9. Politiets uddannelse

Politiets nuværende grunduddannelse er et forløb på ca. 4 år med fire moduler: PG I på 8-9 måneder, der foregår på Politiskolen med teoretisk undervisning og praktiske øvelser mv., PG II med 18 måneders praktik i en politikreds, PG III, som er et teoretisk og praktisk kursusforløb på Politiskolen på 8-9 måneder med en afsluttende eksamen, og PG IV med ca. 7 måneders tjeneste hos Beredskabsafdelingen i Københavns Politi. Optagelse på Politiskolen sker på baggrund af optagelsesprøver. Politieleverne er ansat på prøve i politiet under hele grunduddannelsesforløbet, hvilket bl.a. indebærer, at politieleverne har politimyndighed.

På baggrund af anbefalinger fra en projektorganisation i Rigspolitiet blev der i 2004 gennemført en række ændringer i politiets grunduddannelse. Det drejer sig navnlig om struktur, indhold og varighed af den praktiske del af uddannelsen (PG II), som er forlænget fra 12 til 18 måneder med krav om tjeneste i forskellige afdelinger i politikredsen (beredskab, efterforskning, nærpolti og sekretariat). Næste fase i omlægningen af politiets grunduddannelse vil være en ændring og styrkelse af de teoretiske moduler på Politiskolen (PG I og PG III).

Lederuddannelsen for politipersonalet består af Politiets Forberedende Lederuddannelse (PFL), Politiets Lederuddannelse (PL) og Politiets Overordnede Lederuddannelse (POL).

Den teknologiske udvikling inden for bl.a. it, telekommunikation og metoder i opklaringsarbejde vil fremover stille større krav til den enkelte medarbejder og leder i politiet. Den foreslåede politireform med større politikredse og intentionerne om en styrkelse af det problemorienterede, analytiske og målrettede politiarbejde vil også medføre nye og andre krav til politiets kompetencer. De kommende års udvikling i kravene til de kompetencer, som politiet skal besidde for at

kunne løfte opgaverne, indebærer efter Visionsudvalgets opfattelse, at der er behov for en reform af politiets uddannelse, og udvalget peger på en række forhold, som bør indgå i det videre arbejde på dette område, jf. Visionsudvalgets rapport side 176-179.

Justitsministeriet er enig i, at der som led i gennemførelsen af den foreslåede politireform vil være behov for en generel forbedring af politiets uddannelse og kompetenceudvikling, både hvad angår den grundlæggende politiuddannelse og politiets efter- og lederuddannelse. Som anført ovenfor har Rigspolitiet allerede gennemført en omlægning og styrkelse af den praktiske del af grunduddannelsen.

Efter Justitsministeriets opfattelse rejser det videre arbejde med en modernisering og styrkelse af politiets *grunduddannelse* med udgangspunkt i Visionsudvalgets overvejelser og anbefalinger en række spørgsmål, bl.a. i relation til grunduddannelsens nærmere struktur, faglige indhold og niveau, undervisnings- og eksamensformer, de fremtidige krav for at kunne påbegynde uddannelsen som politibetjent samt forholdet mellem politiets grunduddannelse og det almindelige uddannelsessystem, herunder forholdet mellem grundlæggende almene fagområder og specifikke politifaglige kompetencer samt spørgsmålet om overførsel af merit mv. Væsentligt er også spørgsmålet om en styrkelse af det internationale perspektiv i politiuddannelsen, herunder politiets indsigt i og kendskab til internationale forhold og andre kulturer mv.

Disse spørgsmål er efter Justitsministeriets opfattelse af en sådan karakter, at en modernisering og omlægning af politiets grunduddannelse bør overvejes nærmere i en bredt sammensat arbejdsgruppe, der med udgangspunkt i Visionsudvalgets rapport og de allerede iværksatte omlægnings af grunduddannelsen og erfaringerne hermed kan udarbejde et samlet oplæg til udformningen af politiets fremtidige grunduddannelse.

Med de fremtidige udfordringer for dansk politi er der efter Justitsministeriets opfattelse også behov for et kompetenceløft og en styrkelse af politiets *efteruddannelse*, så politiets medarbejdere sikres de bedst mulige og kvalificerede efteruddannelsesforløb både i forhold til politimæssige og mere almene kompetencer inden for f.eks. økonomi, regnskab, it og psykologi. Væsentlige spørgsmål er i den forbindelse øget inddragelse af eksterne aktører i efteruddannelse og specialuddannelse af politiets medarbejdere og en styrkelse af mulighederne for internationale efteruddannelsesforløb mv.

Tilsvarende er der – ikke mindst i lyset af de ledelsesmæssige krav og udfordringer, der følger med nye store politikredse – behov for en styrkelse af politiets *lederuddannelse* på alle niveauer. Det bør navnlig overvejes, i hvilket omfang almene elementer vedrørende ledelse og organisation mv. kan gennemføres i det almindelige uddannelsessystem, og hvordan der sikres den bedst mulige uddannelse på alle ledelsesniveauer i de nye store politikredse.

En modernisering og omlægning af politiets efteruddannelse og lederuddannelse med udgangspunkt i Visionsudvalgets overvejelser og anbefalinger bør efter Justitsministeriets opfattelse ligeledes overvejes i en bredt sammensat arbejdsgruppe, der kan komme med et oplæg vedrørende den fremtidige tilrettelæggelse af disse dele af politiets uddannelse.

Som led i gennemførelsen af politireformen vil Justitsministeriet anmode Rigspolitiet om at nedsætte de nævnte arbejdsgrupper bl.a. med repræsentanter med generel indsigt i uddannelsesspørgsmål, herunder repræsentanter fra universiteterne og det øvrige almindelige uddannelsessystem, og med repræsentanter fra politiuddannelserne i de øvrige nordiske lande.

4. Gennemførelsen af politireformen

4.1. Indledning

Det foreslås, at de nye regler om politikredsinddelingen i retsplejelovens kapitel 11 træder i kraft den 1. januar 2007 samtidig med kommunalreformen, jf. lovforslagets § 106, stk. 1. Hermed vil de nye politikredsgrænser fra starten blive tilpasset de nye kommunegrænser. Det foreslås, at også ændringerne af politiets grundlæggende ledelsesstruktur træder i kraft den 1. januar 2007. Med lovforslagets vedtagelse vil der fra dette tidspunkt være etableret et sædvanligt over-/underordningsforhold mellem Rigspolitiet og politidirektørerne, således at Rigspolitiet vil kunne give konkrete og generelle instrukser til politidirektørerne både vedrørende politiets operative opgaver og politiets administrative forhold vedrørende økonomi, personale mv. Samtidig bliver Rigspolitiet almindelig klageinstans i forhold til politidirektørerne for så vidt angår politimæssige spørgsmål, f.eks. politiets indgreb efter politiloven, som i dag kan påklages til Justitsministeriet.

Politiets nye geografiske struktur foreslås som nævnt at få virkning fra den 1. januar 2007, og landet vil i givet fald fra denne dato være inddelt i 12 nye politikredse. Samtidig overtager de nye politidirektører det ledelsesmæssige ansvar for politikredsene og ansvaret for varetagelsen af de politimæssige opgaver i de enkelte kredse. Endvidere vil den nye ordning for anklagemyndighedens overordnede ledelse og styring vil blive iværksat. Politikredsenes øverste ledelse i øvrigt med en vicepolitidirektør, chefpolitiinspektør og chefanklager vil også kunne træde i funktion i de nye politikredse den 1. januar 2007.

Det bør være politiets nye ledelse, der får ansvaret for det videre arbejde med at gennemføre politireformen. Rigspolitiet vil således i samarbejde med de nye politidirektører og rigsadvokaten forestå det videre arbejde med at forberede og gennemføre de forskellige elementer i politireformen både i tiden frem til den 1. januar 2007 og i tiden herefter. Rigspolitiet har nedsat en projektorganisation, som skal forberede arbejdet med politireformens gennemførelse, således at det videre arbejde efter lovforslagets vedtagelse kan ske i tæt samarbejde med rigsadvokaten, de nye politidirektører og den øvrige overordnede ledelse i politikredsene. I det videre arbejde med at gennemføre politireformen vil også indgå det implementeringsoplæg, som er udarbejdet af konsulentfirmaet KPMG til brug for Visionsudvalgets arbejde.

For at sikre, at dette forberedelsesarbejde iværksættes hurtigst muligt inden reformens foreslåede ikrafttræden den 1. januar 2007, vil de nye politidirektører efter opslag af stillingerne skulle ansættes i begyndelsen af 2. halvår 2006, så de får mulighed for allerede fra dette tids-

punkt at deltage i arbejdet med at gennemføre politireformen både på landsplan og i de enkelte politikredse.

Når politidirektørerne er ansat, vil de deltage i forbindelse med ansættelsen af politikredsens øvrige topledelse, dvs. vicepolitidirektøren, chefpolitiinspektøren og chefanklageren. Disse vil også kunne ansættes i løbet af 2. halvår 2006 med henblik på at deltage i det videre arbejde med at gennemføre politireformen. Det foreslås i lovforslagets overgangsbestemmelser, at de nye politidirektører kan ansættes indtil 6 måneder før den 1. januar 2007, jf. lovforslagets § 106, stk. 18, og bemærkningerne hertil. Dette svarer til, hvad der foreslås for domstolenes embedschefer vedkommende, jf. lovforslagets § 106, stk. 17.

Besættelsen af de nye stillinger som politidirektør, vicepolitidirektør, chefpolitiinspektør og chefanklager vil ske i overensstemmelse med de principper vedrørende udnævnelser, der er angivet i pkt. 3.2.1.5.

Som nævnt ovenfor foreslås det, at de grundlæggende ændringer i politiets ledelsesstruktur og den nye kredsstruktur træder i funktion den 1. januar 2007. Den nærmere gennemførelse af politireformens enkelte elementer indebærer imidlertid en række omfattende ændringer i politiets og anklagemyndighedens nuværende struktur, organisation mv., som ikke alle vil kunne være fuldt gennemført den 1. januar 2007.

Frem til udnævnelsen af de nye politidirektører og de første møder i politiets ”koncernledelse” vil Rigspolitiets projektorganisation fortsætte arbejdet med at forberede gennemførelsen af politireformen. Rigspolitichefen vil i politiets ”koncernledelse” sammen med de nye politidirektører – og rigsadvokaten i det omfang, der drøftes forhold, som har betydning for anklagemyndigheden – løbende drøfte, hvordan den videre gennemførelse af politireformen bør tilrettelægges i samarbejde med de forskellige personaleorganisationer.

”Koncernledelsen” vil kunne drøfte f.eks. spørgsmål om den nærmere ledelses- og organisationsstruktur i de nye politikredse, ”kultursammensmeltning” mellem de nuværende kredse, politiets og anklagemyndighedens samarbejde, overførslen af opgaver fra Rigspolitiet til politikredsene, organiseringen af nye specialafdelinger og håndtering af personalemæssige spørgsmål i forbindelse med reformen, f.eks. særlige behov for efteruddannelse eller kompetenceudvikling i øvrigt.

Det er forudsat, at der i videst muligt omfang skal flyttes opgaver og kompetencer, som i dag ligger hos Rigspolitiet, til de nye politikredse, og at den administrative ledelse og styring af anklagemyndigheden i politikredsene fremover skal ske i overensstemmelse med de principper, der er angivet i pkt. 3.2.1.5 ovenfor.

Politidirektørerne vil således bl.a. skulle overtage ansvar vedrørende politikredsens økonomi og personale mv., mens den overordnede rammestyring under ansvar for Justitsministeriet vil skulle foretages af Rigspolitiet og rigsadvokaten i fællesskab, herunder ved fastlæggelse af kredsenes udgiftsrammer og ved udmelding af mål- og resultatkrav for deres virksomhed. Den praktiske udmøntning af decentraliseringen på økonomi- og personaleområdet forudsætter, at de nye politikredsers ledelse og organisation er tilstrækkeligt etableret til at kunne varetage de udflyttede

opgaver, så politidirektørerne ikke fra den ene dag til den anden står med ansvaret for en bevilning på flere hundrede mio. kr. Blandt de mange spørgsmål, som vil skulle drøftes af politiets nye ledelse, vil være udarbejdelsen af modeller og tidsplaner for overførslen af disse opgaver fra Rigspolitiet til politikredsene, så det sikres, at de nye politikredse har de nødvendige kompetencer og ressourcer, når de overtager opgaverne. Herudover vil der skulle udvikles de ledelsesinformationssystemer og aktivitetsbaserede regnskaber mv., der er nødvendige for Rigspolitiets og rigsadvokatens fremtidige samarbejde på økonomistyringsområdet. Det forventes, at politidirektørerne på grundlag heraf i løbet af 2008 vil have overtaget ansvaret for politikredsens økonomi, personale mv. i overensstemmelse med den omlægning af ledelsen og styringen af politiet, som er beskrevet ovenfor under pkt. 3.2.1.1-3.2.1.4. Det forventes endvidere, at rigsadvokaten inden for samme tidshorisont vil have overtaget de tilsvarende administrative opgaver for så vidt angår den overordnede anklagemyndighed.

I tilknytning til, at politidirektørerne overtager ansvaret for politikredsens økonomi og personale mv., vil "koncernledelsen" også skulle drøfte den nærmere udformning af økonomistyringsmodeller mv. i politiet, herunder principper for tilrettelæggelsen af en fremtidig mål- og resultatstyring af politikredsene, som både omfatter kredsenes politi- og anklagervirksomhed. Der vil også skulle udarbejdes generelle retningslinjer for politikredsenes fremtidige decentrale personaleadministration.

Herudover vil politiets "koncernledelse" løbende skulle drøfte udflytningen af opgaver og kompetencer fra Rigspolitiet til politikredsene i forbindelse med gennemførelsen af politireformen og opbygningen af de nye politikredse. I en overgangsperiode i forbindelse med udflytningen af personaleadministrative opgaver vil der f.eks. være behov for, at Rigspolitiet yder konsulent- og udviklingsbistand til politikredsene bl.a. fra Personaleafdelingens konsulenttjeneste. Blandt de spørgsmål, som "koncernledelsen" vil skulle drøfte, kan også nævnes fastlæggelsen af personalepolitiske retningslinjer for gennemførelsen af politireformen, herunder tilrettelæggelse af eventuelle fratrædelsesordninger mv. og retningslinjer for besættelse af navnlig mellemlerstillinger i politikredsene i forbindelse med opbygningen af de nye politikredses interne organisation. Tilrettelæggelsen af informationsindsatsen til politiets ledere og medarbejdere om reformprocessen og behovet for uddannelse, konsulentbistand mv. i politikredsene i forbindelse med overførslen af opgaver vedrørende bl.a. økonomi, personale mv. vil også skulle drøftes nærmere. Der vil desuden være behov for at drøfte tilrettelæggelsen af processen med at samle medarbejdere fra de nuværende politikredse i nye store enheder.

"Koncernledelsen" vil desuden med rigsadvokatens deltagelse skulle drøfte fælles overordnede principper for organiseringen af de nye politikredse.

For det juridiske personales vedkommende vil de personalepolitiske retningslinjer mv. for gennemførelsen af politireformen skulle drøftes i det fælles HR-forum, som er omtalt i pkt. 3.2.1.5. ovenfor, og som i givet fald vil blive etableret i 2006. Det fælles HR-forum vil som en af sine væsentligste opgaver bl.a. skulle udstede de nødvendige overordnede retningslinjer mv., således at politikredsene, Rigsadvokaten og Rigspolitiet hurtigst muligt efter politirefor-

mens ikrafttræden kan overtage den daglige administration af det juridiske personale på deres respektive områder. Der vil formentlig kunne blive behov for, at Justitsministeriet i en overgangsperiode efter politireformens ikrafttræden bistår de berørte myndigheder med vejledning mv.

De nye politikredses overordnede struktur og ledelse vil som anført ovenfor efter lovforslaget skulle være på plads den 1. januar 2007. De mere omfattende ændringer af kredsens interne organisation mv. vil blive gennemført i løbet af 2007. Det gælder bl.a. fordelingen af politikredsens forskellige funktioner og enheder på politistationerne i kredsen og den endelige tilrettelæggelse af de nye politikredses fremtidige beredskab (døgnvagtjeneste). Heller ikke de nye politikredses samlede personale kan forventes endelig fordelt på politikredsens forskellige funktioner, afdelinger og enheder pr. 1. januar 2007. Dette må også ses i sammenhæng med, at de nuværende 54 politikredse vil være i funktion frem til den 31. december 2006 og mandskabsmæssigt og organisatorisk mv. skal kunne opretholde et effektivt politiberedskab helt frem til dette tidspunkt. I en kortere overgangsperiode efter den 1. januar 2007 og indtil de nye politikredses interne organisation er på plads, vil politikredsens politibetjening således bygge på de nuværende interne organisationsstrukturer og de nuværende beredskabsenheder mv., men efter retningslinjer mv., som fastsættes af de nye politidirektører.

Mere generelt vil ”koncernledelsens” møder med deltagelse både af rigspolitichefen og de 12 politidirektører samt med deltagelse af rigsadvokaten for så vidt angår spørgsmål, der vedrører anklagemyndigheden, i øvrigt være et velegnet forum for løbende erfaringsudveksling og drøftelse af de mange forskellige spørgsmål af administrativ, personalemæssig og praktisk karakter, der vil opstå i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede politireforms forskellige elementer. ”Koncernledelsen” vil bl.a. kunne drøfte håndteringen af særlige overgangsproblemer, der måtte opstå i løbet af gennemførelsesfasen.

Den fremtidige interne organisering af Rigspolitiet, som i dag er indrettet i en række afdelinger, vil blive overvejet nærmere i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede politireform. Det bemærkes, at dele af det Nationale Efterforskningsstøtte Center (NEC) som led i gennemførelsen af regeringens handlingsplan for terrorbekæmpelse vil blive overført til Politiets Efterretningstjeneste.

4.2. Personalemæssige forhold

Som anført ovenfor i pkt. 4.1 vil rigspolitichefen og politidirektørerne samt (i nogle tilfælde) rigsadvokaten som politiets nye ledelse i ”koncernledelsen” og i samarbejde med personaleorganisationerne mv. drøfte de personalepolitiske retningslinjer og principper for gennemførelsen af politireformen. Det gælder også den videre proces med besættelse af lederstillingerne i politikredsen og retningslinjer for politikredsenes besættelse af mellemliderstillinger mv.

For så vidt angår de øvrige stillinger i politikredsen, vil udgangspunktet være, at de nuværende medarbejdere i de hidtidige politikredse fortsætter i de nye politikredse, således at medar-

bejdere, der er ansat i en politikreds, som sammenlægges med en eller flere andre politikredse, overgår til ansættelse i den nye politikreds. Medarbejdere, der er ansat i en politikreds, som deles, overgår til ansættelse i en af de nye politikredse, som den tidligere kreds indgår i. Personalet i de nuværende politikredse vil således som udgangspunkt "følge med" over i de nye politikredse, og det gælder som udgangspunkt alle personalegrupper i politikredsen (både politipersonale, kontorpersonele mv. og jurister). Principperne for den nærmere fordeling af personalet mellem de nye politikredse vil blive drøftet i "koncernledelsen". Der vil i det videre arbejde hermed naturligvis i størst muligt omfang blive taget hensyn til den enkelte medarbejders ønsker og til medarbejderens hidtidige arbejdsopgaver, bopæl og transportmuligheder mv. For så vidt angår det juridiske personale forudsættes det som ovenfor nævnt, at det fælles HR-forum etableres i 2006, og det vil bl.a. drøfte fordelingen af det juridiske personale i politikredsene.

Det bemærkes, at for det tjenestemandsansatte personale i politiet gælder tjenestemandslovens § 12, hvorefter en tjenestemand inden for sit ansættelsesområde har pligt til at underkaste sig sådanne forandringer i sine tjenesteforretningers omfang og beskaffenhed, der ikke ændrer tjenestens karakter, og som ikke medfører, at stillingen ikke længere kan anses for passende for den pågældende. Det kan pålægges den pågældende at overtage en (anden) passende stilling. Med hensyn til det overenskomstansatte personale gælder, at ændringer, der ligger inden for ansættelsesaftalens individuelle og generelle forudsætninger, kan sættes i værk uden varsel, hvorimod ændringer, der ligger uden for ansættelsesaftalens forudsætninger, skal varsles over for den ansatte med det opsigelsesvarsel, som gælder for den pågældende.

Justitsministeriet vil drøfte med nuværende embedschefer og deres stedfortrædere (politimestre og vicepolitimestre), der ikke ansættes i den øverste ledelse for en af de nye politikredse, hvilke andre muligheder der foreligger i forhold til ansættelse i den nye struktur. Det vil bero på en konkret vurdering, om der i givet fald foreligger en sådan forandring af den pågældendes nuværende stilling, at vedkommende er berettiget til rådighedsløn efter tjenestemandslovens § 32. I det omfang de nye stillinger som politidirektør mv. måtte blive besat med personer, der i dag er politimestre, vil de pågældende politimesterstillinger indtil den 1. januar 2007 blive besat ved konstitution eller ved, at en anden politimester i denne kortere overgangsperiode midlertidigt beklæder begge embeder, jf. retsplejelovens § 111, stk. 3.

4.3. Politiets bygninger

Som anført ovenfor i pkt. 3.2.1 forventes administrationen af politiets bygninger med virkning fra den 1. januar 2007 at overgå til Slots- og Ejendomsstyrelsen, således at politiets bygninger – ligesom det allerede er sket med domstolens bygninger – vil indgå i ordningen for statslig ejendomsadministration (SEA-ordningen). Det betyder, at Slots- og Ejendomsstyrelsen overtager ejerskabet til politiets nuværende bygninger, og at politiet fremover vil leje lokaler hos Slots- og Ejendomsstyrelsen (eller hos en anden udlejer, hvis dette er mere fordelagtigt).

Som led i gennemførelsen af den foreslåede politireform og af overflytningen af ansvaret for politiets bygninger til Slots- og Ejendomsstyrelsen vil det være nødvendigt at drøfte i politiets ”koncernledelse”, hvordan den interne administration af politiets bygnings- og lejeforhold bør tilrettelægges fremover, herunder hvilke opgaver der mest hensigtsmæssigt varetages af Rigspolitiet, og hvilke der skal varetages af politikredsene.

Som anført i pkt. 3.2.2 ovenfor er det i forbindelse med gennemførelsen af politireformen udgangspunktet, at politiets eksisterende tjenestesteder (politistationer mv.) opretholdes, så politistationerne fortsat vil blive brugt af politiet. Det vil i vidt omfang være de nye politidirektørers opgave at fastlægge, hvad de enkelte politistationer konkret skal anvendes til ud fra hensynet til at opnå den bedst mulige udnyttelse af politiets bygninger. Vagtcentralen, politikredsens centrale ledelse og administration samt anklagemyndigheden vil som udgangspunkt naturligt kunne placeres på hovedstationen, mens andre opgaver mere hensigtsmæssigt vil kunne placeres på politikredsens forskellige understationer. Det gælder navnlig for dele af beredskabet, lokalpolitiet med nær- og lokalpolitiopgaver og herudover f.eks. efterforskningsgrupper, færdselspolitiafdeling og andre specialafdelinger i politikredsen.

4.4. *Politiets it mv.*

Med hensyn til politiets it-systemer mv. er der i henhold til politiets nuværende flerårsaftaler uafhængigt af den foreslåede politireform iværksat en række initiativer med henblik på at forbedre politiets it. Det drejer sig navnlig om et nyt sagsstyringssystem (POLSAS) og integrationslag, et nyt personaleadministrativt informationssystem (POLPAI) og arbejdet med at udvikle et nyt digitalt radiosystem som afløsning for politiets nuværende analoge og kredsbaseerede radiosystem (THOR). Dette igangværende arbejde på it-området vil blive videreført af Rigspolitiet også efter politireformens ikrafttræden den 1. januar 2007.

Rigspolitiet vil endvidere sammen med de nye politidirektører få ansvaret for at indføre de nye teknologiske redskaber, som er nødvendige for at gennemføre politireformen (de reformafhængige it-investeringer), jf. pkt. 3.2.7 ovenfor.

Rigspolitiet vil forestå planlægningen af det videre arbejde med indførelse af yderligere teknologiske redskaber i politiet, herunder i forbindelse med udviklingen af det nye POLSAS. De nye teknologiske redskaber omfatter navnlig digital mobil rapportering, mobil bødeblok og internetbaseret selvbetjening (anmeldelser mv.) samt en nærmere undersøgelse af mulighederne for at indføre digital dataudveksling med domstolene og andre myndigheder mv., jf. pkt. 3.2.7.

Endelig vil Rigspolitiet have ansvaret for, at de eksisterende it-systemer mv. i en overgangsperiode bliver tilpasset den nye politikredsstruktur, indtil arbejdet med at udvikle nye it-systemer til politiet er afsluttet. Den videre tilrettelæggelse af dette arbejde vil ske efter drøftelse med de nye politidirektører.

Det vil være nødvendigt at foretage en række tilpasninger af de nuværende kredsbaseerede systemer, herunder POLSAS, der i praksis gør det muligt at anvende disse systemer i en struktur

med 12 politikredse. I en overgangsperiode vil det kunne blive nødvendigt at anvende it-løsninger, der vil være forbundet med visse ulemper i forhold til at opnå den mest effektive sagsbehandling, men som er nødvendige for, at politiet kan varetage sine opgaver i de nye politikredse, indtil de nye it-systemer, herunder det nye POLSAS, kan tages i brug. Det drejer sig f.eks. om mere begrænsede muligheder for tværgående søgning i de enkelte POLSAS-kredsdata-baser, som indgår i de nye store politikredse, og om mere begrænset mulighed for digitalt at overføre data mellem de forskellige POLSAS-databaser inden for de nye politikredse.

Tilsvarende vil der være behov for at tilrettelægge visse overgangsordninger i relation til politiets radiokommunikation, så længe de nye kredse er nødt til at benytte det eksisterende kreds-baserede radiosystem (THOR). Rigspolitiet vil sammen med de nye politidirektører overveje, hvordan der etableres den mest hensigtsmæssige overgangsløsning på radioområdet, f.eks. ved i stedet at anvende det nuværende regionsradionet og ved supplerende indkøb af nye bærbare radioenheder til brug for politikredsenes radiokommunikation.

III. Domstolsreform

1. Oversigt

Denne del af lovforslaget går ud på at gennemføre en reform af domstolenes forhold på en række væsentlige områder. Det foreslås navnlig at ændre retskredsstrukturen, at ændre fordelingen af sager mellem de forskellige instanser i domstolssystemet, at effektivisere og styrke behandlingen af civile sager i første instans – herunder ved at indføre en ny forenklet procesform for småsager – at gennemføre en nyordning af nævningesystemet i straffesager og at samle varetagelsen af tinglysningsopgaven ved en specialdomstol for hele landet.

Denne del af lovforslaget bygger navnlig på følgende betænkninger:

- Retsplejerådets betænkning nr. 1352/1998 om behandling af nævningesager (forslaget om ændret nævningesagsbehandling)
- Domstolenes Strukturkommissions betænkning nr. 1398/2001 fra (forslaget om en ny retskredsstruktur)
- Retsplejerådets betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I (bl.a. forslaget om en ændret instansordning og ændrede sagsbehandlingsregler i civile sager)
- Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III (forslaget om en småsagsproces)
- Tinglysningsudvalgets betænkning nr. 1461/2005 om varetagelse af tinglysningsopgaven (forslaget om at samle tinglysningen ved en ny specialdomstol).

Den samlede domstolsreform, som vil blive gennemført med lovforslaget, indeholder følgende hovedelementer:

Større retskredse: Det foreslås, at de nuværende 82 byretsretskredse sammenlægges til 22 retskredse. Det foreslås, at der skal være 10 retskredse i Jylland, 1 retskreds på Fyn, 10 retskredse på Sjælland og Lolland-Falster og 1 retskreds på Bornholm. Der vil med enkelte undtagelser være 2 byretsretskredse for hver af de foreslåede nye politikredse. Der vil blive lagt flere administrative opgaver ud til byretterne.

Ny instansordning: Det foreslås, at alle civile sager som udgangspunkt skal anlægges ved byretten. Landsretterne og Højesteret vil i højere grad kunne fungere som overordnede appelinstanser, der fastlægger praksis i sager af principiel eller anden vidtrækkende betydning. Sø- og Handelsretten foreslås videreført under navnet Handelsretten som en landsdækkende specialdomstol for visse civile sager i første instans med direkte appel til Højesteret.

Kollegial behandling i byretten og flere sagkyndige dommere i civile sager: Det foreslås, at en civil sag skal kunne behandles af tre juridiske dommere i byretten, når sagens karakter taler for det. Den foreslåede sammenlægning af de nuværende byretter til større embeder giver mulighed for denne styrkelse, der samtidig også er en af forudsætningerne for, at byretterne kan fungere

som den almindelige første instans. Der lægges endvidere op til at bruge flere sagkyndige meddommere ved behandlingen af civile sager i byretten og landsretten.

Styrkelse af domstolenes funktion som centralt tvistløsningsorgan: Det foreslås at styrke domstolenes virke som centralt organ for løsningen af retlige tvister ved bl.a. at indføre mere fleksible sagsbehandlingsregler i civile sager, så der bliver mulighed for at effektivisere sagsbehandlingen efter det konkrete behov, og at indføre en særlig småsagsproces til behandling af tvister om krav på højst 50.000 kr. Den foreslåede sammenlægning af de nuværende byretter til større embeder gør det praktisk muligt at gennemføre småsagsprocessen, som bl.a. er karakteriseret ved, at retten skal spille en mere aktiv rolle under forberedelsen af sagen. Småsagsprocessen vil gøre det lettere, hurtigere og billigere for borgere og virksomheder at gennemføre retssager om mindre krav.

Nyordning af nævningsystemet: Det foreslås, at nævningsager fremover skal behandles med nævninger i byretten som første instans og på ny med nævninger ved anke til landsretten. Der bliver således som noget nyt mulighed for i disse sager at få foretaget en fuldstændig prøvelse af skyldsspørgsmålet i to instanser. Det foreslås at indføre fælles votering mellem nævninger og juridiske dommere samtidig med, at afstemningsreglerne sikrer, at der i begge instanser kun kan domfældes, hvis både et flertal af nævningerne og et flertal af de juridiske dommere stemmer for det. Det foreslås endvidere, at afgørelsen af skyldsspørgsmålet i nævningsager skal begrundes. Desuden foreslås det, at grov narkotikakriminalitet, jf. straffelovens § 191, undtages fra nævningsagsbehandling. Der foreslås en justering af den beløbsmæssige grænse for, hvornår anke af bødestraffe kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse. Der foreslås endvidere herudover en omstrukturering af de gældende bestemmelser i retsplejelovens fjerde bog, tredje-femte afsnit vedrørende tiltale, domsforhandling og retsmidler mod trufne afgørelser i straffesager.

Samlet varetagelse af tinglysningsopgaven: Bl.a. med henblik på den kommende overgang til papirløs tinglysning foreslås det, at varetagelsen af tinglysningsopgaven, som i dag foregår ved byretterne, fremover skal ske ved en landsdækkende specialdomstol, Tinglysningsretten.

2. Ændring af retskredsstrukturen mv.

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Domstolenes organisation og opgaver

2.1.1.1. Organiseringen af retterne er reguleret i retsplejelovens kapitel 1. De almindelige domstole er Højesteret, landsretterne og byretterne samt Sø- og Handelsretten i København.

Højesteret er den øverste domstol for hele riget og består af en præsident og almindeligvis 15 andre højesteretsdommere (for tiden dog 18).

Der er to *landsretter*. Østre Landsret består af en præsident og 63 andre landsdommere. Under Østre Landsret hører Øerne samt Færøerne og Grønland.

Vestre Landsret består af en præsident og 38 andre landsdommere. Under Vestre Landsret hører Jylland.

Sø- og Handelsretten i København består af en præsident, 2 vicepræsidenter, 2 dommere og et antal sagkyndige medlemmer. Retten behandler navnlig sager, i hvilke fagkundskab til sø- og handelsforhold skønnes at være af betydning, samt konkursboer mv. Rettens stedlige kompetence omfatter Storkøbenhavn.

Danmark er inddelt i 82 *byretskredse*. Dertil kommer Færøerne, der udgør 1 retskreds, og Grønland, der udgør 18 retskredse. Antallet af retskredse er fastsat i retsplejeloven. Færøerne og Grønland har hver sin egen retsplejelov.

Antallet af dommere i de enkelte retskredse er ligeledes fastsat i retsplejeloven. De fem største byretter – København, Århus, Odense, Aalborg og Roskilde – ledes af en præsident og har derudover mellem 49 og 7 dommere. 26 embeder har 2-4 dommere og er omfattet af en ordning med en administrerende dommer som chef. Derudover er 3 embeder såkaldt delte embeder, hvor der er ansat to dommere med ansvaret for henholdsvis civilretten og kriminalretten. Disse 3 embeder vil efter de gældende regler ved embedsledighed blive sammenlagt til embeder med en administrerende dommer som chef. I de øvrige 48 retskredse er der kun én dommer.

De enkelte byretsembeder varierer meget i størrelse. Ved landets mindste embede er der ansat i alt 10 medarbejdere, mens der ved det største er ansat ca. 280 medarbejdere.

2.1.1.2. Byretterne behandler civile sager og straffesager i første instans samt fogedsager og skiftesager. Desuden er notarialforretninger og tinglysningen henlagt til byretterne.

Landsretterne fungerer som appelinstans for byretternes afgørelser og for sager, der behandles i Sø- og Handelsrettens skifteafdeling, og landsretterne fungerer som første instans i en række sager.

Højesteret er appelret for landsretterne og for Sø- og Handelsretten, bortset fra de sager, der behandles i Sø- og Handelsrettens skifteafdeling.

Efter den gældende ordning behandles de civile sager i første instans i byretten, medmindre andet er bestemt i loven. Sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og private, behandles i landsretten som første instans. Byretten kan i en række tilfælde efter begæring af en part henvise en sag til behandling ved landsretten som første instans, herunder hvis sagen er af principiel karakter, eller hvis sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne eller har særlig indgribende betydning for en part. Hvis sagen har en økonomisk værdi over 1 mio. kr., skal byretten henvise den til behandling ved landsretten, hvis en af parterne begærer det.

Til domstolenes opgaver hører også sager om prøvelse af forvaltningens afgørelser og sager om prøvelse af loves grundlovsmæssighed. I Danmark har man således ikke oprettet særlige forvaltnings- eller forfatningsdomstole.

Straffesager behandles – med undtagelse af nævningesager – i første instans i byretterne eller SØ- og Handelsretten. Byretterne tiltrædes som hovedregel af 2 domsmænd i sager, hvor tiltalte nægter sig skyldig, og hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Nævningesager behandles efter den gældende ordning ved landsretterne i første instans. Nævningesager er som udgangspunkt de sager, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, og hvor tiltalte nægter sig skyldig, og sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution eller dom til forvaring. Landsretterne er endvidere appelret for byretternes afgørelser i straffesager.

2.1.1.3. Der er ansat i alt knap 2600 personer ved domstolene, hvoraf hovedparten er fuldtids-beskæftigede. Af det samlede antal ansatte ved domstolene er ca. 2150 personer ansat ved byretterne.

Dommerne er ansat ved det enkelte embede. Retsassessorer og dommerfuldmægtige er ansat med domstolene, dvs. hele landet, som ansættelsesområde. Det samme gælder de tjenestemand-ansatte kontorfunktionærer, hvorimod de overenskomstansatte kontorfunktionærer er ansat ved det enkelte embede.

Generelt er hovedindholdet i en stilling som retsassessor, at den pågældende har den daglige ledelse af en eller flere af embedets specialafdelinger, f.eks. fogedretten eller skifteretten, og deltager i retsarbejdet. Retsassessorernes arbejdsopgaver og funktioner kan dog variere, bl.a. afhængig af embedets størrelse.

Dommerfuldmægtige varetager fortrinsvis juridiske opgaver i specialafdelingerne og deltager derudover som regel – afhængig af den enkeltes erfaring og embedets størrelse – i retsarbejdet. Dommerfuldmægtigene gennemgår et særligt tilrettelagt uddannelsesforløb, hvori indgår, at de skal gøre tjeneste ved flere embeder.

2.1.2. Den administrative ledelse af retterne

2.1.2.1. Ved de præsidentledede byretter (Københavns byret og retterne i Århus, Odense, Aalborg og Roskilde) varetages de overordnede administrative og ledelsesmæssige opgaver af rettens præsident.

Ved Københavns Byret, men ikke ved de øvrige præsidentledede byretter, er der ansat en justitssekretær, der bistår præsidenten i administrationen af embedet. Justitssekretæren ved Københavns Byret er bl.a. personalechef for det ikke-juridiske personale og foretager ansættelse og afskedigelse af overenskomstansat ikke-juridisk personale ved byretten. Lønadministration, administration af embedets bygninger samt teknologianvendelsen hører også under justitssekretæren.

Ved de præsidentledede byretter, herunder også Københavns Byret, fungerer en retsassessor sædvanligvis som præsidentens juridiske sekretær og varetager både selvstændigt og i samarbejde med præsidenten en række administrative opgaver. Der er endvidere ansat en kontoruddannet

administrativ kontorleder, der bistår præsidenten ved varetagelsen af embedets daglige administration.

Den daglige ledelse af skifteret, fogedret og tinglysning varetages ved Københavns byret og retten i Århus af en dommer og ved de tre øvrige præsidentledede byretter af en retsassessor. I hver af disse afdelinger er endvidere sædvanligvis en kontorfunktionær tillagt egentlige ledelsesbeføjelser i relation til de øvrige kontorfunktionærer i afdelingen.

Ved en række retskredse, hvor der er ansat 2 til 4 dommere, er der indført en såkaldt administrationsordning, hvor en af dommerne er udnævnt til administrerende dommer. Den administrerende dommer er embedets administrative chef og varetager de overordnede administrative og ledelsesmæssige opgaver ved embedet.

Ved administrerede embeder er det normalt alene den administrerende dommer, som varetager det egentlige administrative arbejde, sædvanligvis med en af de andre dommere som stedfortræder. Ved en del af de administrerede embeder er der endvidere oprettet en stilling som administrativ kontorleder.

Den daglige ledelse af skifteret, fogedret og tinglysning er ved de administrerede embeder normalt overladt til en retsassessor eller en dommerfuldmægtig. Det er endvidere sædvanligt, at der i hver afdeling er en kontorfunktionær, som er tillagt egentlige ledelsesbeføjelser i relation til de øvrige kontorfunktionærer i afdelingen.

Som nævnt ovenfor under pkt. 2.1.1 er der i 48 retskredse kun ansat 1 dommer. Størrelsen af enedommerembederne varierer lidt, men ved en række embeder er der ikke ansat mere end i alt 10-12 personer. Ved 21 enedommerembeder er der udover dommeren kun ansat en enkelt jurist – en retsassessor.

Ved enedommerembeder er dommeren embedets administrative chef, og den pågældende er normalt tæt involveret i hele embedets daglige administration.

Ved de embeder, hvor der er ansat 2 jurister, er det sædvanligt, at den daglige ledelse af skifteret, fogedret og tinglysning varetages af retsassessoren. Ved embeder med mere end én juridisk medarbejder ud over dommeren varetages den daglige ledelse af skifteretten normalt af retsassessoren, mens fogedret og tinglysning i det daglige ledes af en dommerfuldmægtig.

Nogle enedommerembeder har etableret en struktur, hvor en kontoruddannet medarbejder har kompetence til at varetage visse generelle administrative funktioner.

2.1.2.2. Ved landsretterne er præsidenten administrativ chef for embedet og varetager de overordnede administrative og ledelsesmæssige opgaver, der er forbundet hermed.

I Østre Landsret er der etableret et egentligt sekretariat, hvor der foruden en sekretariatschef er ansat to kontorfunktionærer. Sekretariatet bistår præsidenten i udøvelsen af den almindelige ledelsesfunktion samt i varetagelsen af de opgaver, der i øvrigt hører under præsidenten. Herudover indgår en justitssekretær og dennes sekretær i den administrative ledelse.

I Vestre Landsret er der ikke etableret et egentligt sekretariat, men præsidenten bistås i varetagelsen af den almindelige ledelsesfunktion samt i varetagelsen af de opgaver, der i øvrigt hører under præsidenten, af en justitssekretær, embedets to retsassessorer og to kontorfunktionærer.

Der er således ved begge landsretter ansat en justitssekretær. Justitssekretæren er tillagt selvstændige beføjelser i retsplejeloven vedrørende beregning og opkrævning af retsafgift og bistår herudover præsidenten ved varetagelsen af en række af de ledelsesmæssige og administrative opgaver ved embedet, herunder opgaver af personalemæssig og budgetmæssig karakter. Justitssekretæren er daglig personalechef for det ikke-juridiske personale. I Vestre Landsret hører også bygningsadministration mv. under justitssekretæren, mens denne opgave i Østre Landsret varetages af sekretariatschefen.

2.1.2.3. Ved Sø- og Handelsretten og Højesteret er præsidenten administrativ chef for embedet og varetager de overordnede administrative og ledelsesmæssige opgaver, der er forbundet hermed.

Der er ved både Sø- og Handelsretten og Højesteret ansat en justitssekretær. Justitssekretæren er som nævnt ovenfor tillagt selvstændige beføjelser i retsplejeloven vedrørende beregning og opkrævning af retsafgift og bistår herudover præsidenten ved varetagelsen af en række af de ledelsesmæssige og administrative opgaver ved embedet.

2.1.3. *Domstolenes uafhængighed*

Dommerne skal efter grundlovens § 64 være uafhængige i deres virksomhed.

Grundlovens § 64 sikrer dommerne mod indgreb i udøvelsen af den dømmende funktion (funktionel uafhængighed) og giver dommerne en særlig beskyttelse mod afsættelse og forflyttelse (personlig uafhængighed).

Beskyttelsen af den personlige uafhængighed skal grundlæggende sikre mod, at der ved trussel om afsked eller forflyttelse kan lægges pres på dommeren for at afsige domme mv. med et bestemt indhold. Grundlovsbeskyttelsen tager navnlig sigte på indgreb fra regeringens og Folketingets side, men beskytter også mod tvungen forflyttelse, der måtte blive besluttet af landsrets- og byretspræsidenterne, af en administrerende dommer eller af andre inden for domstolene, jf. herved Retsplejerådets betænkning nr. 1299/1995 om en rejsedommerordning side 20.

Ifølge artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har enhver ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om den pågældendes borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham eller hende rettet anklage for en forbrydelse.

Dommere kan kun afsættes ved dom fra Den Særlige Klageret og kun i tilfælde af alvorlige disciplinære forseelser eller i tilfælde, hvor en dommer lider af vedvarende åndelig eller legemlig svaghed. Administrativ afsked og forflyttelse mod den pågældendes vilje kan kun ske som led i en omordning af domstolene. En dommer, der er fyldt 65 år, kan dog afskediges administrativt

under forudsætning af, at der ikke sker indtægtstab før det tidspunkt, hvor den pågældende skulle være afskediget på grund af alder (70 år).

Bestemmelsen i grundlovens § 64, 1. pkt., om den funktionelle uafhængighed antages også at gælde for ikke-udnævnte dommere. Bestemmelsen i grundlovens § 64, 2. pkt., om den personlige uafhængighed gælder derimod kun for udnævnte dommere. Ikke-udnævnte dommere (justitssekretærer, retsassessorer, dommerfuldmægtige samt midlertidigt beskikkede dommere) er i stedet beskyttet af retsplejelovens regler om det såkaldte ansættelsesværn.

Ansættelsesværnet indebærer, at ikke-udnævnte dommere – uden for tilfælde af omordning af domstolene henholdsvis afsked efter det fyldte 65. år uden tab af indtægter indtil pensionsalderen (70 år) – kun kan *afskediges* på grund af uegnethed eller sygdom og kun kan *forflyttes*, såfremt ændringen af tjenestested er begrundet i uegnethed eller sygdom eller i uddannelsesmæssige hensyn eller i hensynet til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse inden for domstolene, jf. retsplejelovens § 54.

2.2. Lovforslagets udformning

2.2.1. Ændring af retskredsstrukturen

2.2.1.1. Domstolenes Strukturkommission blev nedsat i 1998 med den hovedopgave at gennemgå og vurdere den gældende byretsstruktur og behovet for at ændre strukturen. Strukturkommissionens overvejelser findes i betænkning nr. 1398/2001.

Kommissionen har taget udgangspunkt i, at domstolenes fremtidige opgaver var (og fortsat er) under overvejelse i forskellige sammenhænge, herunder navnlig i Retsplejerådet. Mens disse andre udvalg behandler spørgsmål om, *hvordan domstolenes opgaver bør løses*, har det været Domstolenes Strukturkommissions opgave at gennemgå og vurdere de *strukturelle* forhold med henblik på at sikre, at byretterne kan opfylde de krav, der vil blive stillet til dem fremover.

Retsplejerådet har i betænkning nr. 1401/2001 foreslået, at byretterne skal være den almindelige førsteinstans i civile sager, jf. pkt. 3.2 nedenfor. Forslaget har bl.a. som en forudsætning, at der skabes mulighed for at behandle civile sager kollegialt, dvs. med flere juridiske dommere, jf. pkt. 4.2.1 nedenfor. Retsplejerådet lægger endvidere bl.a. op til, at der skal være mulighed for en vis specialisering af dommerne ved de enkelte byretter, jf. pkt. 4.2.3 nedenfor.

Et flertal i Retsplejerådet har endvidere i betænkning nr. 1352/1998 foreslået, at nævningesager fremover bliver behandlet ved byretterne som første instans således at der bliver mulighed for at behandle skyldsspørgsmål i to instanser i disse sager, jf. pkt. 9.3 nedenfor.

Kommissionen anfører endvidere, at udviklingen på det retlige område vil medføre nye faglige udfordringer for domstolene, og at det er vigtigt, at den juridisk-faglige kompetence ved byretterne styrkes mest muligt, navnlig ved at sikre, at der ved de enkelte byretter er et ”juridisk miljø”, hvor man løbende har mulighed for at drøfte juridiske problemer, ny lovgivning, udvikling i retspraksis mv. bredt med kollegaer og drage nytte af hinandens erfaringer og viden inden for forskellige retsområder.

Andre krav, som vil blive stillet til byretterne fremover, knytter sig efter kommissionens opfattelse mindre til selve sagsbehandlingen, men vedrører i højere grad forholdet til ”brugerne” samt retternes ressourceanvendelse, herunder hensynet til en rationel administration. Det drejer sig om krav vedrørende god service, en effektiv ressourceudnyttelse, mindre sårbarhed ved spidsbelastninger og sygdom mv. samt en administrativ ”bæredygtighed” ved det enkelte byrets-embede. Samtidig er det efter kommissionens opfattelse også vigtigt, at domstolenes opgaver løses så tæt på borgerne, som det er foreneligt med de øvrige hensyn og de øvrige krav, der stilles til domstolene. Byretterne bør således ikke være større, end de øvrige nævnte hensyn til opgavevaretagelsen tilsiger.

Kommissionen har bl.a. på denne baggrund anset det som et hovedformål at styrke byretterne, så de bliver i stand til at varetage alle civile sager og straffesager i første instans, og således, at borgernes retssikkerhed kan forbedres gennem tilgængelige og effektive domstole, der kan sikre en ensartet og kvalificeret retshåndhævelse i hele landet.

Der henvises til betænkning nr. 1398/2001 side 189-220.

2.2.1.2. Domstolenes Strukturkommission har overvejet, hvad der skal til, for at byretterne kan opfylde de fremtidige krav. Kommissionen anfører, at den nuværende struktur med mange byretter bl.a. betyder, at en meget stor del af byretterne er så små, at de ikke vil kunne opfylde en række af de ovenfor nævnte krav til byretterne, hvis de fortsat skal være *selvstændige* embeder, der kan behandle *alle* sagstyper. Dette gælder med hensyn til både kravene til sagernes behandling og de krav, der knytter sig til de administrative opgaver. F.eks. er det åbenbart, at de mange mindre byretter ikke selv – dvs. med embedets egne jurister – vil kunne opfylde Retsplejerådets forslag om, at der indføres mulighed for kollegial behandling med deltagelse af 2-3 dommere.

Efter kommissionens opfattelse vil det heller ikke være praktisk muligt eller hensigtsmæssigt at opfylde fremtidens krav ved en øget anvendelse af rejsedommerordningen eller en lignende ordning, som går ud på, at der midlertidigt beskikkes en eller flere yderligere dommere ved en byret, når byrettens forhold tilsiger det. En sådan løsning ville i øvrigt kræve en så betydelig forøgelse af antallet af rejsedommere og en sådan udvidelse af rejsedommerordningen, at det kunne være betænkeligt ud fra en forfatningsretlig synsvinkel.

Der henvises til betænkning nr. 1398/2001 side 220-222.

2.2.1.3. Domstolenes Strukturkommission finder, at hvis den nuværende byretsstruktur med mange små byretter opretholdes uændret, vil de fremtidige krav til byretterne kun kunne opfyldes, hvis man opgiver eller modificerer et af de to grundlæggende principper ved den nuværende byretsstruktur, nemlig at byretterne er *selvstændige* administrative enheder, og at alle byretter selvstændigt kan behandle *alle* sagstyper.

Efter kommissionens opfattelse ville en ordning med forskellig kompetence afhængig af byretternes størrelse – dvs. en fravigelse af princippet om, at alle byretter kan behandle alle sagstyper – indebære en risiko for, at der bliver mindre tillid til kvaliteten af det arbejde, som udføres

af de byretter, der er for små til at kunne behandle alle sagstyper. Samtidig ville det rent fagligt blive mindre attraktivt at være dommer ved byretter, der ikke kunne forestå kollegial behandling, hvis Retsplejerådets forslag herom gennemføres. Dommerne ved de mindre byretter ville i så fald ikke kunne deltage i behandlingen af de mere principielle og juridisk vanskelige sager. Dette ville formentlig betyde, at mange højt kvalificerede ansøgere til dommerstillinger ville undlade at søge stillingerne ved disse byretter. Disse to forhold – risikoen for en svækket tillid til retten og rekrutteringsvanskelighederne – ville formentlig gensidigt forstærke hinanden. Kommissionen kan på denne baggrund ikke anbefale en sådan ordning.

Kommissionen har overvejet, om der alternativt inden for den eksisterende byretsstrukturs rammer kunne etableres en ordning, hvor alle byretter fortsat har samme kompetence, men hvor nogle af byretternes opgaver løses i et *samarbejde* mellem flere byretter.

Det er kommissionens opfattelse, at en samarbejdsordning, som skulle kunne opfylde blot hovedparten af fremtidens krav til byretterne, i givet fald måtte dække en stor del af byretternes opgaver af både juridisk og administrativ karakter.

En samarbejdsordning kunne således ikke begrænses til sager, hvor der efter Retsplejerådets forslag bliver tale om kollegial behandling ved byretterne, men måtte også omfatte forberedelse og domsforhandling af en række af de øvrige sager. Ordningen måtte endvidere omfatte en række administrative spørgsmål vedrørende bl.a. budgetter og personale, idet det ellers ville være umuligt at frigøre tilstrækkelige dommerressourcer til det egentlige retsarbejde.

Det er kommissionens opfattelse, at en afgørende forudsætning for en samarbejdsordning måtte være, at der i ordningen var én person, der havde administrative chefbeføjelser på de mange områder, der skulle samarbejdes om. Dette ville nødvendigvis indebære, at en række væsentlige beslutninger vedrørende tilrettelæggelsen af det enkelte embedes sagsafvikling og administration ikke længere skulle træffes af embedets egen (administrerende) dommer, men af den dommer, der fik tillagt de administrative chefbeføjelser for hele samarbejdsordningen.

Efter kommissionens opfattelse ville man på den anførte baggrund ikke kunne opfylde fremtidens krav ved et samarbejde mellem de nuværende byretter uden at gøre samarbejdet så omfattende og af en sådan karakter, at der reelt ikke ville være tale om et samarbejde mellem selvstændige byretter. Hertil kommer, at en samarbejdsordning ville være forbundet med en ret betydelig ekstra administration.

Kommissionen kan derfor ikke anbefale, at fremtidens krav til byretterne søges opfyldt ved at etablere samarbejdsordninger mellem de eksisterende byretter.

Der henvises til betænkning nr. 1398/2001 side 222-236.

2.2.1.4. Domstolenes Strukturkommission konkluderer på den anførte baggrund, at det ikke vil være muligt at opfylde fremtidens krav til byretterne inden for rammerne af den nuværende byretsstruktur.

Kommissionen har derfor koncentreret sig om at overveje, hvilken ændret struktur der vil kunne sikre, at de enkelte byretter bliver ressourcemæssigt ”bæredygtige” og selvstændigt kan opfylde fremtidens krav.

Kommissionen anfører, at det som udgangspunkt vil være bedst, at der er ét tingsted i hver retskreds, men at geografiske og praktiske forhold lokalt vil kunne tale for, at den enkelte byret har et hovedtingsted, hvor størstedelen af embedets opgaver – herunder de administrative opgaver – varetages, og et eller flere afdelingskontorer.

Eventuelle afdelingskontorer bør efter kommissionens opfattelse i givet fald varetage sagsområder som f.eks. fogedret, dødsboskifteret, gældssaneringsager og notarialvæsen. Sager inden for disse områder vil eventuelt også kunne gennemføres i andre lokaler rundt om i retskredsen, f.eks. lokaler på et kommunekontor.

Der henvises til betænkning nr. 1398/2001 side 236-243.

2.2.1.5. Domstolenes Strukturkommissions ”idealmodel” for fremtidens byretter er udarbejdet under den forudsætning, at Retsplejerådets forslag i betænkningen nr. 1352/1998 (nævningereform) og 1401/2001 (instansreform mv.) gennemføres.

Kommissionen finder, at en byret i almindelighed bør have kapacitet til på samme tid at gennemføre kollegial behandling af to sager (civile sager og/eller nævningesager) sideløbende med, at der er dommerkapacitet til at varetage embedets øvrige almindelige opgaver, herunder navnlig andre retssager og akutte retsskridt så som grundlovsforhør.

Det vil efter kommissionens opfattelse i reglen være vanskeligt at opfylde disse forudsætninger fuldt ud, medmindre der er ansat mindst 6-8 dommere ved embedet. Dette udgangspunkt vil enkelte steder i landet føre til retskredse med en meget betydelig geografisk udstrækning. De få steder, hvor dette vil være tilfældet, bør man efter kommissionens opfattelse ud fra et nærhedshensyn anvende afdelingskontorer i videre omfang end anført ovenfor, herunder til egentlige retssager.

Endvidere foreslår kommissionen under henvisning til de helt særlige geografiske forhold, at Bornholm opretholdes som en selvstændig retskreds, selv om kredsen vil have en sådan størrelse, at den ikke selvstændigt vil kunne opfylde alle kravene til fremtidens byretter. Kommissionen foreslår, at Københavns Byret skal yde den nødvendige bistand til retten på Bornholm.

2.2.1.6. Domstolenes Strukturkommission foreslår på denne baggrund, at de nuværende 82 byretskredse sammenlægges til 25 retskredse.

Efter kommissionens forslag vil der i flertallet af byretskredsene være ansat 6-8 udnævnte dommere.

Kommissionen lægger op til at etablere et eller to afdelingskontorer i 16 af de foreslåede byretskredse. På grund af de geografiske afstande inden for de pågældende retskredse har man forudsat, at afdelingskontorer i henholdsvis Thisted og Tønder ikke alene anvendes til behandling af fogedsager mv., men også til behandling af egentlige retssager.

Ud fra hensynet til den mest hensigtsmæssige ressourceudnyttelse finder kommissionen, at de nuværende ubemandede bitingsteder ikke bør opretholdes. Det vil efter kommissionens opfattelse være en bedre løsning, hvis det lokalt kan aftales, at retten efter behov kan bruge et lokale hos en kommune. Man kunne f.eks. forestille sig, at kommunen et par dage om måneden – afhængig af behovet – stiller et lokale til rådighed til behandling af fogedsager og eventuelle andre sager, hvor et særligt nærhedshensyn gør sig gældende.

Der henvises til betænkning nr. 1398/2001 side 247-348.

2.2.1.7. Som anført i pkt. 1 ovenfor er det et centralt mål med den foreslåede domstolsreform at styrke byretterne, så de bliver i stand til som udgangspunkt at varetage alle civile sager og straffesager i første instans på en kompetent og effektiv måde. Domstolsreformen bør samtidig sikre administrativt ”bæredygtige” enheder og fastlægge rammerne for en mere rationel ressourceudnyttelse ved domstolene.

Justitsministeriet er enig med Domstolenes Strukturkommission i, at retskredsstrukturen bør udformes med udgangspunkt i de opgaver, som byretterne vil skulle løse i fremtiden, og de krav, som disse opgaver vil stille til retternes personale og administration.

Det indgår som en del af lovforslaget, at byretterne skal være den almindelige førsteinstans i civile sager og selvstændigt skal kunne behandle alle sagstyper, jf. pkt. 3 nedenfor. Dette forslag forudsætter, at der skabes mulighed for at behandle civile sager i byretten med flere juridiske dommere, og at der sker en vis specialisering af dommerne i byretten, jf. pkt. 4 nedenfor. Endvidere indeholder lovforslaget forslag om en særlig småsagsproces til behandling af civile sager om krav på højst 50.000 kr., jf. pkt. 8 nedenfor, og dette forslag forudsætter en styrkelse af byretternes retssekretariater, som efter forslaget vil få ansvaret for forberedelsen af disse sager. Endelig indgår det i lovforslaget, at nævningsager skal behandles ved byretterne i første instans, jf. pkt. 9 nedenfor.

Justitsministeriet er også enig med Domstolenes Strukturkommission i, at der herudover er behov for at styrke byretterne, så de bedre kan leve op til krav om god service over for borgerne, effektiv ressourceudnyttelse, mindre sårbarhed ved spidsbelastninger og sygdom mv., og således at de enkelte domstole kan få øget indflydelse på egne administrative forhold. Hertil kommer hensynet til at kunne skabe et attraktivt fagligt miljø ved de enkelte byretter.

Justitsministeriet er enig med Domstolenes Strukturkommission i, at langt de fleste af de nuværende byretter er for små til på egen hånd at kunne opfylde disse krav vedrørende sagernes behandling og vedrørende administrativ ”bæredygtighed” mv. Det vil naturligvis ikke være muligt for en byret, hvor der kun er ansat én eller to dommere, på egen hånd at behandle en civil retssag med tre dommere eller en nævningsag med tre dommere sideløbende med behandlingen af rettens øvrige sager. Der vil heller ikke ved de små byretter kunne ske den styrkelse af retssekretariaterne, som er en forudsætning for at gennemføre den foreslåede småsagsproces.

Hertil kommer, at den foreslåede oprettelse af én fælles tinglysningsret for hele landet, der skal overtage tinglysningsopgaven fra de enkelte byretter, jf. pkt. 10 nedenfor, indebærer, at fler-

tallet af de nuværende byretter nødvendigvis må sammenlægges til større enheder, idet de uden det nuværende tinglysningspersonale ellers ville blive så små, at de ikke realistisk ville kunne fortsætte som selvstændige enheder.

Justitsministeriet er enig med Domstolenes Strukturkommission i, at en ordning med *forskellig kompetence* afhængig af byretternes størrelse – dvs. en fravigelse af princippet om, at alle byretter selvstændigt kan behandle alle sagstyper – vil være u hensigtsmæssig af de grunde, som kommissionen har peget på, jf. ovenfor. Justitsministeriet lægger vægt på, at alle byretsdommere i det praktiske retsarbejde fortsat har mulighed for at bevare og udbygge deres generelle juridiske kompetencer med henblik på at sikre sammenhængen i retsanvendelsen og anvendelsen af tværgående og generelle juridiske regler og grundprincipper på de forskellige juridiske specialområder.

Justitsministeriet er endvidere enig med kommissionen i, at en ordning, hvor nogle af byretternes opgaver søges løst i permanente *samarbejder* mellem flere byretter, i praksis måtte få en så omfattende karakter, at de enkelte byretter reelt ikke længere ville være selvstændige administrative enheder.

Justitsministeriet finder på denne baggrund, at der bør gennemføres en retskredsændring, som indebærer, at de enkelte byretter bliver væsentligt større end langt hovedparten af de nuværende byretter. Justitsministeriet er enig med Domstolenes Strukturkommission i, at det er væsentligt, at der som udgangspunkt er ansat mindst 6-8 udnævnte dommere ved den enkelte byret. En byret med mindst 6-8 udnævnte dommere vil som anført af kommissionen bl.a. kunne behandle 1-2 kollegialt behandlede sager (civile sager og/eller nævningsager) sideløbende med behandlingen af rettens øvrige sager samt give mulighed for en vis specialisering af dommerne, og der vil ved en byret af denne størrelse være grundlag for at etablere et styrket retssekretariat, for at opbygge et mere attraktivt fagligt miljø og for at give byretterne flere administrative beføjelser.

Justitsministeriet finder på den anden side, at generelle nærhedshensyn taler for, at byretskredsene ikke bør være større, end det er nødvendigt ud fra de ovenfor nævnte hensyn.

2.2.1.8. Justitsministeriet foreslår på denne baggrund, at landet fremover inddeles i 22 *byretsretskredse*. Forslaget om 22 retskredse er udformet således, at alle retskredse (bortset fra Bornholm) vil have et tilstrækkeligt befolkningsgrundlag til at kunne have mindst 6-8 udnævnte dommere, så de bliver fuldt ”bæredygtige” i den ovenfor anførte forstand.

Ved udformningen af forslaget til den nærmere retskredsinddeling har Justitsministeriet taget udgangspunkt i den kommunale struktur, der etableres den 1. januar 2007 som led i kommunalreformen. Justitsministeriet har dernæst lagt vægt på, at en kommune ikke bør deles mellem flere retskredse, og at en retskreds ikke bør deles mellem flere politikredse. Som eneste undtagelse til disse principper foreslås det i overensstemmelse med Domstolenes Strukturkommissions anbefaling, at Københavns Kommune deles mellem to retskredse for at undgå, at Københavns Byret bliver uforholdsmæssigt stor.

Justitsministeriet har fundet, at det ikke bør tillægges betydning, om en retskreds deles mellem flere regioner, men der er efter forslaget dog kun én retskreds (retten i Viborg), der bryder en regionsgrænse.

Herudover har Justitsministeriet navnlig lagt vægt på geografiske forhold.

Ved overvejelserne om, hvor de nye hovedtingsteder bør placeres, har Justitsministeriet lagt vægt på, at hovedtingstedet så vidt muligt bør placeres i samme by som en hovedpolitistation, dels under hensyn til befolkningsgrundlaget dels af ressourcemæssige hensyn, idet politi og anklagemyndighed ellers vil skulle anvende væsentlige flere ressourcer på transport mv. Hovedparten af politikredsene vil rumme to eller tre retskredse, og her har Justitsministeriet lagt vægt på, at det andet eller de to øvrige hovedtingsteder bør placeres, så der sikres den nødvendige geografiske balance i forhold til bl.a. befolkningsgrundlag, hovedfærdselsårer mv. Herudover er der bl.a. lagt vægt på bygningsmæssige forhold.

På denne baggrund foreslås det at etablere 10 retskredse i Jylland med hovedtingsteder i Hjørring, Aalborg, Randers, Århus, Viborg, Holstebro, Horsens, Kolding, Esbjerg og Sønderborg. Der foreslås etableret en retskreds på Fyn med hovedtingsted i Odense. Der foreslås etableret 10 retskredse på Sjælland og Lolland-Falster med hovedtingsteder i Nykøbing Falster, Næstved, Holbæk, Roskilde, Hillerød, Helsingør, Lyngby, Glostrup, Frederiksberg og København. Endelig foreslås det at etablere en retskreds på Bornholm med hovedtingsted i Rønne. Det fremgår af lovforslagets § 109 og af *bilag 1* til lovforslaget, hvilke kommuner der indgår i de nye retskredse.

Justitsministeriet finder, at der som udgangspunkt ikke bør etableres permanent bemandede *afdelingskontorer* i de foreslåede nye retskredse. Efter Justitsministeriets opfattelse vil oprettelse af permanent bemandede afdelingskontorer i almindelighed ikke være nødvendigt ud fra særlige nærhedshensyn, jf. nedenfor, og det vil mindske fordelene ved at samle byretterne i større administrative enheder. Hvis byrettens medarbejdere fordeles på forskellige geografiske adresser, vil der således ikke i samme grad kunne etableres et sådant attraktivt fagligt miljø, som vil medvirke til en generelt høj kvalitet af sagsbehandlingen ved byretterne. Endvidere vil oprettelse af afdelingskontorer medføre større samlede administrationsudgifter. Som følge af de særlige geografiske forhold i den foreslåede Sønderborg retskreds og Viborg retskreds er det dog forudsat, at der oprettes et permanent bemandedt afdelingskontor i henholdsvis Tønder og Thisted.

Hensynet til, at særligt ”borgernære” opgaver bør varetages så tæt på borgerne som muligt, vil efter Justitsministeriets opfattelse i almindelighed kunne tilgodeses på en hensigtsmæssig måde ved, at der efter lokalt behov afholdes retsmøder uden for hovedtingstedet for så vidt angår sager vedrørende bl.a. fogedret og dødsboskifteret. Sådanne retsmøder vil som anført af Domstolenes Strukturkommission f.eks. kunne søges afholdt i egnede lokaler i en kommunal bygning efter aftale med den pågældende kommunalbestyrelse. Visse mindre straffesager vil efter omstændighederne også kunne behandles uden for hovedtingstedet på denne måde. Den nærmere stillingtagen til behovet og mulighederne for på en hensigtsmæssig måde at afholde retsmøder uden for hovedtingstedet vil ligge hos den lokale embedschef efter drøftelse med Domstolsstyrelsen. Det

er forudsat, at der ved samtlige embeder i samarbejde med Domstolsstyrelsen foretages en nøje vurdering af behovet for at afholde sådanne retsmøder uden for hovedtingstedet, og at der ved afvejningen af de forskellige hensyn i den forbindelse lægges stor vægt på de lokale behov.

Ved udformningen af forslaget om, hvor mange *dommere* der skal være ansat ved de enkelte byretter, har Justitsministeriet taget udgangspunkt i en beregning fra Domstolsstyrelsen, der bygger på det vægtede antal civile sager og straffesager ved de nuværende byretter, jf. embedsregnskaberne for 2004. Ved beregningerne er anvendt Domstolens Strukturkommissions vurderinger af, hvad belastningen ved en nævningesag henholdsvis en overført civil sag vil være ved byretterne, jf. betænkning nr. 1398/2001 side 278-290. Der er endvidere forudsat en uændret fordeling af retsarbejdet mellem dommerne og de øvrige jurister ved domstolene.

Domstolsudvalget anbefalede i betænkning nr. 1319/1996 (side 305-308), at anvendelse af ikke-udnævnte dommere ved byretterne begrænses til tilfælde, hvor uddannelsesmæssige hensyn og hensyn til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler for, at retsarbejdet varetages af ikke-udnævnte dommere.

Med udgangspunkt i de økonomiske rammer, der foreslås for domstolsreformen, indebærer lovforslaget, at antallet af byretsdommere forøges fra 210 i dag til 227, når reformen er fuldt ud implementeret, hvortil kommer 1 yderligere dommer ved den foreslåede Tinglysingsret. Denne forøgelse af antallet af byretsdommere er begrundet i forslagene vedrørende en ændret instansordning, mulighed for behandling med flere juridiske dommere i byretten samt en ændret nævningeordning, og der lægges således ikke ved lovforslaget op til nu at ændre fordelingen af retsarbejdet mellem dommerne og de øvrige jurister ved domstolene.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens §§ 9 og 13), og § 109 og bemærkningerne hertil.

2.2.1.9. Domstolens Strukturkommission har desuden overvejet behovet for en omlægning eller yderligere opdeling af de nuværende to landsretskredse, bl.a. med henblik på at opnå, at landsretterne personalemæssigt bliver nogenlunde lige store

Under kommissionens drøftelser har en række af de medlemmer, der repræsenterer brugerne af domstolene, tilkendegivet, at for brugerne er det afgørende ikke landsretternes størrelse, men derimod, at landsretterne fungerer godt og effektivt, herunder at de enkelte afdelinger fungerer nogenlunde ensartet og som dele af en enhed.

Kommissionen finder i lyset heraf, at der ikke er grundlag for at foretage en omlægning eller yderligere opdeling af landsretskredsene, idet landsretternes fremtidige opgaver ikke giver anledning hertil. Tværtimod vil Retsplejerådets forslag om at gøre byretterne til den almindelige førsteinstans i civile sager betyde, at behandlingen af en række civile sager, der i dag behandles af landsretterne som første instans, bliver flyttet til byretterne.

Der henvises til betænkning nr. 1398/2001 side 363-365.

Justitsministeriet er enig i, at der ikke er grundlag for at foretage ændringer i landsretskredsene.

Domstolenes Strukturkommission har også overvejet spørgsmålet om, hvorvidt visse af landsretternes nuværende bitingsteder bør nedlægges i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede ændring af retskredsstrukturen, jf. betænkning nr. 1398/2001 side 365-367. Domstolsstyrelsen har over for Justitsministeriet oplyst, at man i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede reform agter at nedlægge bitingstederne i Svendborg, Næstved, Slagelse og Holbæk, og at man i øvrigt vil justere de geografiske områder for visse af bitingstederne, således at der til hvert bitingsted fortsat er henlagt en eller flere hele byretskredse.

2.2.2. Ledelsen af retterne

2.2.2.1. Det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgaver ved retterne

Stillingen som chef for det enkelte byretsembede bør efter kommissionens opfattelse besættes med en dommer, og kommissionen foreslår, at cheferne ved de foreslåede nye og større embeder betegnes præsidenter ligesom ved de største byretter i dag. Som udgangspunkt bør det være en person, der allerede forud for udnævnelsen til præsident er udnævnt til dommer, men det bør dog ikke være udelukket, at der i særlige tilfælde kan udnævnes en præsident, der ikke i forvejen er dommer, men som opfylder betingelserne for at blive udnævnt til dommer.

Kommissionens forslag om, at præsidenten skal være dommer, begrundes navnlig med, at en række af præsidentens beføjelser vil være rettet mod at administrere forholdene for embedets øvrige dommere, og at det også i øvrigt på grund af stillingens og opgavernes karakter er væsentligt, at præsidenten har et indgående kendskab til arbejdet ved domstolene og arbejdet som dommer. Desuden vil det i praksis ofte være vanskeligt at adskille de administrative funktioner fra de judicielle, og bl.a. ud fra ressourcemæssige betragtninger bør der være mulighed for, at præsidenten i perioder tillige kan virke som dommer i retten.

Kommissionen forudsætter, at de foreslåede nye byretter ligesom de nuværende embeder opdeles i afdelinger, bl.a. med et retssekretariat med fast tilknyttede jurister. Kommissionen anbefaler, at retssekretariatet ud over skriftlig forberedelse i civile sager, berammelser, forkyndelser, indkaldelser af vidner og parter, protokollering i retten, skrivning af domme mv. også bør varetage en række opgaver af juridisk karakter, således at retssekretariatets jurister efter nærmere aftale med den dommer, der er ansvarlig for sagen, i væsentligt omfang medvirker ved sagsforberedelsen, herunder afholder eller deltager i visse forberedende retsmøder samt tager stilling til visse tvister under forberedelsen, spørgsmål om syn og skøn, om sagen er klar til berømmelse mv. Der bør endvidere være mulighed for en vis specialisering, hvor særlige sagstyper behandles af forskellige sekretariatsmedarbejdere.

Efter kommissionens opfattelse bør der endvidere oprettes et administrativt sekretariat knyttet til præsidenten. Det administrative sekretariat vil især kunne bistå præsidenten med den daglige ledelse af embedet for så vidt angår kasse- og regnskabsvæsen, herunder opgaver af bevillings- og budgetmæssig karakter, personale- og lønadministration, bygningsadministration, teknologi-anvendelse og den administrative tilrettelæggelse af sagsbehandlingen.

Kommissionen finder, at det bl.a. i lyset af de fremtidige embeders foreslåede størrelse generelt vil være hensigtsmæssigt, at de administrative sekretariater repræsenterer en bredere uddannelsesmæssig baggrund end ved de nuværende byretter. De administrative sekretariater bør således kunne omfatte ikke blot medarbejdere med en juridisk og en kontorfaglig baggrund, men også medarbejdere med en økonomisk/regnskabsmæssig baggrund og med særlig it-kompetence.

Ved Københavns Byret, men ikke ved de øvrige byretter, er der i dag er ansat en justitssekretær. Justitssekretæren bistår præsidenten ved administrationen af embedet og er endvidere efter retsplejeloven tillagt særlige opgaver vedrørende bl.a. opkrævning af retsafgifter. Ved de resterende byretter varetages disse opgaver af embedets øvrige medarbejdere. Da de opgaver, der efter retsplejeloven er tillagt justitssekretæren, kun udgør en meget lille del af dennes samlede opgaver, er der efter kommissionens opfattelse ikke behov for at opretholde den særlige lovbestemte justitssekretærordning i en fremtidig byretsstruktur. Det vil være mest hensigtsmæssigt, at bistanden til præsidenten ved alle byretterne samles i det administrative sekretariat. Kommissionen foreslår derfor at afskaffe den eksisterende justitssekretærordning ved Københavns Byret. Af samme grunde foreslår kommissionen, at også justitssekretærordningen i landsretterne og Sø- og Handelsretten afskaffes.

Ansvar for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved de foreslåede nye byretter bør efter kommissionens opfattelse samles hos byretspræsidenten, således at præsidenten har det overordnede ansvar både for de administrative opgaver, herunder økonomi- og personaleadministration, og for sagsafviklingen og sagsfordelingen ved embedet. Ansvar for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver bør også i landsretterne på tilsvarende måde være samlet hos landsretspræsidenten.

En effektiv varetagelse af de ledelsesmæssige og administrative opgaver forudsætter efter kommissionens opfattelse, at embedschefen har de nødvendige beføjelser til at træffe beslutninger af administrativ karakter med virkning for embedets øvrige dommere. Det er således efter kommissionens opfattelse nødvendigt, at præsidenten kan fastlægge generelle retningslinjer for arbejdets tilrettelæggelse og for den administrative behandling af sagerne med henblik på at sikre ensartethed i sagsbehandlingen og en hensigtsmæssig ressourceanvendelse ved retten.

Kommissionen har overvejet, om der er behov for at ændre den gældende lovgivning med henblik på at sikre embedschefen de anførte beføjelser, og kommissionen har i den forbindelse koncentreret sig om følgende områder: 1) beføjelser til at regulere sagsfordelingen, 2) generelle administrative beføjelser i øvrigt, herunder vedrørende tilrettelæggelsen af arbejdet og arbejdstiden, samt 3) disciplinærbeføjelser.

Kommissionens overvejelser vedrørende de to første spørgsmål omfatter både omfatter byretterne, landsretterne og Sø- og Handelsretten, mens kommissionens overvejelser vedrørende disciplinærbeføjelserne kun vedrører byretterne. Endvidere har kommissionen særskilt overvejet reglerne om retspræsidentens afløser (stedfortræder) ved kortere fravær.

Kommissionen har ikke overvejet de nævnte spørgsmål i relation til Højesteret, idet Højesteret ikke var omfattet af kommissionens kommissorium.

Ad 1. Efter de gældende bestemmelser i retsplejeloven bestemmes *sagernes fordeling* ved landsretterne og ved de præsidentledede og administrerede byretter af præsidenten/den administrerende dommer efter forhandling med embedets øvrige dommere.

Kommissionen finder ikke grundlag for at foreslå en anden ordning vedrørende sagernes fordeling end den, der gælder i dag. Embedschefen bør således efter kommissionens opfattelse fortsat have beføjelse til at træffe afgørelse om sagernes fordeling mellem dommerne/afdelingerne efter drøftelse med embedets øvrige dommere. Sagsfordelingen vil naturligvis skulle ske efter saglige kriterier, f.eks. geografiske kriterier, løbenumre og/eller efter de enkelte dommers/afdelingers specialer.

Kommissionen anfører, at embedets chef skal sikre, at arbejdet er tilrettelagt sådan, at sagsbehandlingstiden i de enkelte retsafdelinger er rimelig og nogenlunde ensartet. Derfor vil det kunne være nødvendigt, at fordelingen af nye sager til en eller flere dommere/afdelinger i en periode begrænses eller standses helt. Det vil endvidere kunne være nødvendigt, at embedschefen omfordeler en større sag eller en række sager for at opnå en hurtig udligning af forskelle i embedets berammelsestider. En sådan omfordeling bør i almindelighed ske efter drøftelse med den dommer/afdeling, der afgiver sagen. Kompetencen til at træffe beslutning om omfordeling af en sag, når det er nødvendigt for at opnå ensartede, rimelige sagsbehandlingstider – eller når det af andre objektive grunde er nødvendigt – må dog efter kommissionens opfattelse i sidste ende ligge hos domstolschefen.

Ad 2. Embedschefens beføjelser vedrørende *sagernes administrative behandling* er ikke lovreguleret. Embedschefen kan imidlertid efter kommissionens opfattelse i medfør af sin almindelige ledelsesmæssige kompetence træffe en række beslutninger, også i forhold til embedets øvrige dommere. Embedschefen kan bl.a. fastlægge generelle retningslinjer for arbejdets tilrettelæggelse og for den administrative behandling af sagerne med henblik på at sikre ensartethed og en effektiv ressourceanvendelse i sagsbehandlingen.

Kommissionen bemærker, at embedschefen bl.a. kan træffe beslutning om at etablere en fælles forberedelsesafdeling, og at han eller hun også kan træffe beslutning om fordelingen af de personalemæssige ressourcer ved embedet. Efter kommissionens opfattelse vil embedschefen efter drøftelse med dommerne også kunne fastsætte måltal eller generelle retningslinjer for prioriteringen mellem forskellige sagstyper mv.

Kommissionen anfører, at embedschefen herudover kan beslutte, om sager eller sagsområder generelt skal foretages på hovedtingstedet eller i andre lokaler, som embedet råder over. Hvis spørgsmålet om, hvor sagen skal behandles, undtagelsesvis kan have betydning for den enkelte sags afgørelse (f.eks., hvis behandling på et lokalt kontor vil være hensigtsmæssigt, fordi der skal foretages en besigtigelse), vil der dog være tale om en juridisk afgørelse, der hører under den enkelte dommer.

Som det fremgår, har embedschefen efter kommissionens opfattelse som en del af sin almindelige ledelsesmæssige kompetence en række beføjelser vedrørende arbejdets tilrettelæggelse og den administrative behandling af sagerne. Disse beføjelser fremgår ikke af retsplejeloven.

De anførte beføjelser er efter kommissionens opfattelse en nødvendig forudsætning for, at embedschefen kan varetage de administrative og ledelsesmæssige opgaver forsvarligt og hensigtsmæssigt, og det er væsentligt, at der ikke er tvivl om rækkevidden af embedschefens kompetence.

Kommissionen finder, at en egentlig, mere detaljeret lovregulering herom næppe vil være hensigtsmæssig, idet de mange administrative opgaver har en meget forskelligartet karakter, som det vil være vanskeligt at beskrive udtømmende i loven. Kommissionen foreslår derfor i stedet en mere generel lovbestemmelse om embedschefens ansvar for varetagelsen af de bevillingsmæssige og administrative forhold og endvidere en lovbestemmelse, som præciserer, at embedschefen efter forhandling med rettens øvrige dommere kan træffe bestemmelse om sagernes administrative behandling.

Ad 3. Byretspræsidenterne er i dag tillagt den *disciplinærbeføjelse*, der er nævnt i retsplejelovens § 48 (tildeling af advarsel), i forhold til de øvrige dommere ved embedet. De administrerende dommere er ikke tillagt denne beføjelse.

Efter kommissionens opfattelse bør ordningen for alle byretterne i den foreslåede nye domstolsstruktur være, at disciplinærbeføjelserne efter retsplejelovens § 48 ligger hos embedets chef.

Det bør efter kommissionens opfattelse overvejes også at ændre den gældende ordning vedrørende de beføjelser, der er nævnt i retsplejelovens § 47 a og § 47 b, vedrørende dommers indtægtsgivende hverv ved siden af hovedstillingen, således at disse beføjelser i forhold til dommerne i alle byretter tillægges vedkommende embedschef.

En sådan ændring bør dog efter kommissionens opfattelse i givet fald ske i sammenhæng med mere generelle ændringer af Præsidentrådets sammensætning og opgaver.

For landsretternes vedkommende følger det af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 4, stk. 3, at den efter embedsalder ældste af rettens tilstedeværende dommere i fornødent fald træder i præsidentens sted i tilfælde af dennes forfald. Kommissionen anfører, at denne bestemmelse ikke nødvendigvis sikrer, at den dommer, der har denne funktion, faktisk har interesse for de administrative opgaver eller er den bedst egnede til at varetage sådanne opgaver.

For Sø- og Handelsrettens og byretternes vedkommende indeholder retsplejeloven ikke bestemmelser, der nærmere regulerer afløserfunktionen ved embedschefens feriefravær og andet kortvarigt fravær. Det antages at følge af embedschefens almindelige kompetence til at træffe bestemmelse om de administrative forhold, at han eller hun kan træffe bestemmelse om, hvem der skal lede embedet i sådanne kortvarige fraværperioder.

Med henblik på at sikre den fornødne klarhed over, hvem afløserfunktionen skal påhvile i byretterne og Sø- og Handelsretten, og for samtidig at sikre, at afløseren i alle de nævnte instanser har den fornødne interesse for at varetage denne opgave og har den fornødne opbakning blandt

de øvrige dommere, foreslår kommissionen en lovregel, hvorefter det pålægges præsidenten efter forhandling med embedets øvrige dommere nærmere at fastlægge, hvem der skal afløse præsidenten i dennes fravær.

Kommissionen anfører, at afløserfunktionen normalt sigter mod kortvarige og oftest planlagte fraværsperioder. Afløseren vil derfor i praksis kun skulle udføre de funktioner, der ikke kan eller bør afvente, at præsidenten på ny kommer til stede ved embedet. Kommissionen forudsætter, at afløseren – med støtte fra embedets administrative sekretariat – vil kunne varetage funktionen uden at have behov for i øvrigt at deltage i det daglige administrative arbejde eller løbende at blive holdt tæt orienteret om embedets administrative forhold.

Der henvises til betænkning nr. 1398/2001 side 251-261 og 368-387.

Justitsministeriet er enig i Domstolenes Strukturkommissions synspunkter og forslag.

Med hensyn til de foreslåede regler om embedschefens administrative beføjelser finder Justitsministeriet efter drøftelse med Højesterets præsident, at der bør indføres tilsvarende lovregler for Højesteret, der ikke var omfattet af Domstolenes Strukturkommissions kommissorium.

Justitsministeriet foreslår efter drøftelse med Højesterets præsident endvidere, at justitssekretærordningen også afskaffes ved Højesteret.

Justitsministeriet finder, at kompetencen til at tildele en byretspræsident en advarsel efter retsplejelovens § 48 fremover – hvor der efter forslaget vil være 21 byretspræsidenter – bør ligge hos præsidenten for den landsret, i hvis kreds byretten er beliggende.

Med hensyn til de beføjelser, der er nævnt i retsplejelovens §§ 47-47 b, om dommers indtægtsgivende hverv ved siden af hovedstillingen bemærkes, at Udvalget om dommers bibeskæftigelse har foreslået en nyordning af reglerne om dommers bibeskæftigelse, jf. betænkning nr. 1465/2005, der blev afgivet i november 2005. Udvalgets betænkning har været i høring, og Justitsministeriet vil fremsætte et særskilt lovforslag på dette område i januar 2006. Ændringer af retsplejelovens §§ 47-47 b indgår således ikke i nærværende lovforslag.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Domstolenes Strukturkommissions lovudkast i betænkning nr. 1398/2001 med de ændringer, der følger af udvidelsen af forslagene (bortset fra forslaget vedrørende præsidentens stedfortræder) til også at gælde for Højesteret. Der er herudover foretaget nogle hovedsagelig redaktionelle ændringer, der følger af den foreslåede instansreform mv., jf. herved betænkning nr. 1401/2001 side 689-701.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 og 24 (forslag til retsplejelovens § 2, stk. 2 og 3, § 3, stk. 1, § 5, stk. 3 og 4, § 7, stk. 1, § 9, § 10, § 12, stk. 1, § 14, stk. 2 og 3, § 16, stk. 1, § 18, stk. 2, og § 48, stk. 2), og bemærkningerne hertil.

2.2.2.2. Særligt om åremålsansættelse af retspræsidenter

Domstolenes Strukturkommission har overvejet, om der bør være mulighed for at besætte stillingerne som præsident i byretterne på åremål ud fra et hensyn til at sikre en løbende fornyelse og udvikling i organisationen.

Kommissionen anfører, at bestemmelsen i grundlovens § 64, 2. pkt., om dommeres uafhængighed medfører, at det i praksis vil være særdeles vanskeligt at indføre åremålsansættelse af byretspræsidenter. Vanskelighederne vil være mindre for så vidt angår landsretspræsidenter, men efter kommissionens opfattelse ville det være uhensigtsmæssigt at have forskellige ordninger. Kommissionen stiller på denne baggrund ikke forslag om, at retspræsidenter skal kunne åremålsansættes.

Der henvises til betænkning nr. 1398/2001 side 254 og 368-369.

Domstolsstyrelsen har i sit høringssvar over betænkning nr. 1398/2001 anført, at man ser positivt på, at der indføres mulighed for at åremålsansætte byrets- og landsretspræsidenterne. Justitsministeriet skal herom anføre følgende:

Grundlovens § 64, 2. pkt., fastlægger en beskyttelse af dommere mod uansøgt afskedigelse, der ikke sker ved dom, samt mod uønsket forflyttelse. Bestemmelsen indeholder ikke herudover en udtrykkelig regulering af dommeres ansættelsesforhold, og det fremgår således bl.a. ikke af bestemmelsens ordlyd, at den er til hinder for ansættelse af dommere på åremål.

Det er den almindelige opfattelse i den forfatningsretlige litteratur, at det med reglen i § 64, 2. pkt., om dommeres uafsættelighed er forudsat, at der gælder visse begrænsninger med hensyn til reguleringen af dommeres ansættelsesvilkår. Det er således bl.a. antaget, at ansættelse af dommere, der er omfattet af grundlovens § 64, 2. pkt., som udgangspunkt bør ske uden anden tidsbegrænsning end den, der følger af den generelle aldersgrænse. Det er dog samtidig i den forfatningsretlige litteratur forudsat, at der kan ske beskikkelse af dommere på åremål på betingelse af, at særlige hensyn taler for åremålsbeskikkelse, at der er tale om åremål af længere varighed, og at genbeskikkelse ikke kan finde sted.

Baggrunden for en ordning med åremålsansættelse af embedschefer vil være, at der i lyset af de betydelige ledelsesmæssige og administrative opgaver, embedscheferne vil skulle varetage, er behov for fremme en løbende fornyelse og udvikling i organisationen.

På denne baggrund er det Justitsministeriets opfattelse, at grundlovens § 64, 2. pkt., ikke vil være til hinder for indførelse af en ordning, hvorefter embedscheferne beskikkes for et vist åremål, f.eks. 8 år, men således at den pågældende dommer efter udløbet af perioden ikke vil kunne opnå genbeskikkelse som embedschef hverken ved vedkommende domstol eller en anden domstol. Det gælder, uanset om domstolschefen efter udløbet af åremålsansættelsen vil skulle indtræde som (ordinær) dommer ved en på forhånd fastlagt domstol.

Justitsministeriet er derimod mest tilbøjelig til at antage, at grundlovens § 64, 2. pkt., vil være til hinder for indførelse af en ordning, hvorefter der efter udløbet af åremålsansættelsen som embedschef skal være mulighed for genbeskikkelse af vedkommende som embedschef. Det gælder uanset, om genbeskikkelse som embedschef skal kunne ske umiddelbart efter udløbet af åremålet, eller om genbeskikkelse som embedschef først kan ske efter udløbet af en nærmere bestemt årrække. Det gælder endvidere uanset, at regeringens beslutning om genbeskikkelse i givet fald skulle ske efter indstilling fra Dommerudnævnelsesrådet efter retsplejelovens § 43 a.

Åremålsansættelse anvendes navnlig, hvor der er tale om en tidsbegrænset opgave, eller hvor stillingsindholdet forventes at blive påvirket af ændringer i opgaver, organisation og struktur. Endvidere har det normalt betydning, at indehaveren af stillingen gennem muligheden for forlængelse af åremålsansættelsen (eller genudnævnelse i stillingen efter opslag) har et særligt incitament til at bidrage til organisationens udvikling. Som anført vil der imidlertid efter Justitsministeriets opfattelse ikke kunne indføres en ordning, hvorefter retspræsidenter åremålsansættes med mulighed for genudnævnelse. Det kan endvidere anføres, at en ordning med åremålsansættelse uden mulighed for genudnævnelse af de foreslåede 21 byretspræsidenter og 2 landsretspræsidenter næppe i sig selv ville medføre en større sikkerhed for, at disse stillinger på længere sigt vil kunne besættes med de personer, der har de bedste forudsætninger for at bestride stillingerne.

I lyset heraf finder Justitsministeriet ikke grundlag for at fravige det almindelige udgangspunkt, som antages at følge af grundloven, at dommere bør ansættes i deres stilling ved domstolene uden anden tidsbegrænsning end den generelle aldersgrænse.

2.2.2.3. Særligt om mål- og resultatstyring, regulering af dommerantallet ved de enkelte byretter mv.

Domstolene har gennem flere år arbejdet med *mål- og resultatstyring*. Med udgangspunkt i en fælles vision for domstolene udarbejder de enkelte embeder årlige handlingsplaner, og der foretages løbende resultatmålinger af bl.a. sagsbehandlingstider og produktivitet. Resultaterne præsenteres i de årlige embedsregnskaber, som danner grundlag for indbyrdes sammenligning af retterne og udbredelse af ”bedste praksis”. Embedsregnskaberne anvendes endvidere som grundlag for justering af personalenormeringen ved embederne.

Domstolsstyrelsen søger løbende at udvikle embedsregnskabet, der udgør grundelementet i økonomistyringen, og Domstolsstyrelsen vil efter gennemførelsen af den foreslåede domstolsreform fortsat løbende søge at forbedre målingen af domstolenes resultater, f.eks. gennem forbedring af tidsregistreringen mv.

De foreslåede nye byretter bliver væsentligt større end størsteparten af de nuværende byretter, og de vil skulle ledes af en embedschef, der har den administrative ledelse af embedet som sin hovedopgave. Etableringen af en egentlig administrativ ledelse af de enkelte byretsembeder vil gøre det muligt at uddelegere en større del af de konkrete administrative opgaver til embederne og i videre omfang at anvende mål- og rammestyring af embedernes administrative funktioner, så styring af domstolene i højere grad vil svare til styringen i den statslige forvaltning i øvrigt.

I dag får de enkelte embeder tildelt personalenormeringer fra Domstolsstyrelsen. Domstolsstyrelsen udmelder faste rammer til de enkelte embeder vedrørende de øvrige udgifter (øvrige drift), og rammerne fastsættes bl.a. på baggrund af udviklingen i sagsantallet og faste udgifter mv.

Grundlovens § 64, 2. pkt., bestemmer som nævnt ovenfor, at dommere ikke kan afsættes eller forflyttes mod deres ønske uden ved dom bortset fra de tilfælde, hvor en omordning af domsto-

lene finder sted. Denne grundlovsbestemmelse angår dommernes personlige uafhængighed og må antages bl.a. at bygge på en forudsætning om, at domstolsorganisationen skal have en vis geografisk opdeling. I hvert fald må grundlovsbestemmelsen antages at være til hinder for, at domstolene organiseres i en eller nogle få meget store retskredse med pligt for de enkelte dommere til efter nærmere bestemmelse at gøre tjeneste i geografisk afgrænsede dele af retskredsen. I modsat fald ville man ved ændringer af domstolenes geografiske organisering kunne skabe en situation, hvor grundlovens beskyttelse af dommerne mod stedlig forflyttelse ville miste sin (reelle) praktiske betydning.

Heraf følger efter Justitsministeriets opfattelse, at dommerne ikke generelt eller for en betydelig andels vedkommende vil kunne ansættes med ”domstolene” som ansættelsesområde med pligt til ”indtil videre” at gøre tjeneste ved en bestemt domstol. Dommerne vil heller ikke generelt eller for en betydelig andels vedkommende kunne ansættes med et større geografisk område som ansættelsesområde med pligt til indtil videre at gøre tjeneste ved en bestemt domstol inden for dette område.

På denne baggrund foreslås der ingen ændringer i reglerne om, at den enkelte dommer skal udnævnes til at gøre tjeneste ved én bestemt domstol. Den nuværende rejsedommerordning, der omfatter 4 byretsdommere, foreslås ikke videreført, idet der med de foreslåede nye og større byretter ikke skønnes at være tilstrækkeligt behov herfor.

Antallet af dommere ved de enkelte embeder fastsættes i dag direkte ved lov. Ud fra hensynet til en løbende ressourcestyring vil det imidlertid være hensigtsmæssigt at bemyndige Domstolsstyrelsen til inden for visse rammer at regulere antallet af dommere ved de enkelte byretter.

På denne baggrund foreslås der indført en ordning, som, når reformen er fuldt gennemført, indebærer, at 25 byretsdommerstillinger – svarende til ca.10 pct. af det samlede antal byretsdommerstillinger – ikke i retsplejeloven er placeret ved en bestemt byret. Forslaget indebærer, at der i retsplejeloven fastsættes dels et mindste dommerantal for den enkelte byret, dels en landsdækkende normering på yderligere 25 byretsdommerstillinger, der fordeles mellem byretterne af Domstolsstyrelsen ud fra en vurdering af de løbende ressourcebehov mv. ved de forskellige byretter, men således at det samlede antal byretsdommere på landsplan er fastsat i retsplejeloven. Efter forslaget vil den enkelte byretsdommer fortsat være varigt udnævnt ved én bestemt byret, og en byretsdommerstilling vil således kun kunne flyttes fra en byret til en anden byret i tilfælde af ledighed i en byretsdommerstilling. Det foreslås, at der ved den enkelte byret afhængig af byrettens størrelse skal kunne udnævnes op til 2, 3 eller 4 dommere fra den landsdækkende normering på yderligere 25 byretsdommerstillinger. Retten på Bornholm, der efter lovforslaget vil være et enedommerembede ligesom retten i Rønne i dag, foreslås ikke omfattet af ordningen, idet der ikke kan antages at ville være behov herfor.

Det tilføjes, at Justitsministeriet har overvejet, om den foreslåede ordning rejser spørgsmål i forhold til grundlovens § 61, 1. pkt. Det er den almindelige opfattelse i den statsretlige litteratur, at bestemmelsen i grundlovens § 61, 1. pkt., er udtryk for et delegationsforbud, der betyder, at lovgiver som udgangspunkt ikke kan overlade det til administrationen at fastsætte regler om bl.a.

domstolenes organisation. Blandt andet i lyset af, at det samlede antal byretsdommerstillinger fortsat vil være normeret direkte i retsplejeloven, at den foreslåede fleksibilitet med hensyn til placering af dommere ved de enkelte byretter kun omfatter et meget begrænset antal dommerstillinger, at der i retsplejeloven vil være fastsat et mindste og højeste antal dommerstillinger for hver enkelt byretskreds, samt at beslutningen om anvendelse af de fleksible dommerstillinger vil blive truffet af Domstolsstyrelsen, finder Justitsministeriet ikke, at grundlovens § 61, 1. pkt., vil være til hinder for den foreslåede ordning.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 9, stk. 11), og § 107, stk. 1, og bemærkningerne hertil.

I lyset af de større administrative ressourcer, som de foreslåede nye større byretsembeder vil få, forventer Domstolsstyrelsen så hurtigt som muligt efter gennemførelsen af domstolsreformen at overgå til en højere grad af rammestyring af lønnen, således at Domstolsstyrelsen årligt udmelder faste lønsumsbevillinger til de enkelte embeder og dermed går væk fra den nuværende detaljerede årsværksnormeringsstyring. Formålet med en sådan generel lønsumsordning vil være at give den enkelte embedschef et større selvstændigt råderum og samtidig øge omkostningsbevidstheden ved embederne. Domstolsstyrelsen agter dog forudsat at fastsætte normeringen af retsassessorer, dommerfuldmægtige og ledende administrative medarbejdere på grundlag af behovet for overordnet styring af de langsigtede lønudgifter og turnusforløb i forbindelse med uddannelsen af dommerfuldmægtige mv. Disse grupperes lønsum vil indgå i lønsumsordningen.

Domstolsstyrelsen agter at følge denne delegation af en lønsumsbevilling op med en delegation af kompetencen til at forhandle og fastsætte løn på kontorområdet og for det øvrige ikke-juridiske personale. Dette vil forudsætte, at den foreslåede ændring af retskredsstrukturen er trådt i kraft, og at der indgås aftale mellem Personalestyrelsen og personaleorganisationerne om at overgå til "ny løn" i næste overenskomstperiode. Kompetencen til lønfastsættelse for jurister og ledende administrative medarbejdere vil dog fortsat ligge hos Domstolsstyrelsen på grund af hensynet til overordnet styring af løndannelsen med henblik på at sikre en hensigtsmæssig langsigtet udvikling i de samlede lønudgifter ved domstolene.

På domstolsområdet er en række administrative opgaver gennem de seneste år lagt ud til de enkelte embeder, f.eks. administration af andet end lønudgifter (øvrig drift), og den foreslåede domstolsreform vil gøre det muligt at delegerede flere administrative opgaver til embederne.

3. Instansordningen i civile sager

3.1. Gældende ret

3.1.1. Byretternes og landsretternes kompetence

Almindelige bestemmelser om retternes saglige kompetence i civile sager findes i retsplejelovens kapitel 21 (§§ 224-232), som senest er ændret ved lov nr. 339 af 10. juni 1998. Denne æn-

dring byggede på Retsplejerådets betænkning nr. 1348/1997 om instansordningen i civile retssager.

Efter retsplejelovens § 224 behandles civile retssager i første instans ved byret, medmindre andet er bestemt i retsplejeloven eller i anden lov. Hovedreglen efter retsplejeloven er således, at civile sager skal anlægges ved byretten i første instans.

En væsentlig undtagelse herfra findes imidlertid i retsplejelovens § 225 om sager vedrørende prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og private. Sådanne sager henhører under landsretterne som første instans, men parterne kan dog vedtage, at sagen skal behandles ved byret, jf. retsplejelovens § 225, stk. 2. Som eksempler på sager, der er omfattet af retsplejelovens § 225, kan nævnes sager om prøvelse af Ankestyrelsens afgørelser f.eks. på arbejdsskade- og pensionsområdet.

Retsplejelovens § 225 suppleres af en række særlovsbestemmelser med tilsvarende indhold, dvs. om behandling ved landsretten i første instans. Som eksempler kan nævnes skatteforvaltningslovens § 50, lov om social service § 124 (fra den 1. januar 2007 § 169), lov om fremgangsmåden ved ekspropriation af fast ejendom § 26, lov om offentlige veje § 65, lov om planlægning § 62, stk. 5, bygningsfredningslovens § 12, stk. 5, naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 3, miljøbeskyttelseslovens § 101, stk. 3, råstoflovens § 43, stk. 3, og lov om forurennet jord § 87, stk. 3. Sådanne særbestemmelser antages ofte at udelukke, at parterne vedtager, at sagen skal behandles ved byretten.

Efter en parts anmodning kan byretten efter retsplejelovens § 226, stk. 1, endvidere henvise en sag til behandling ved landsretten i første instans, såfremt en af de 6 henvisningsgrunde, der er nævnt i bestemmelsen, foreligger. Der er herefter mulighed for at henvise en sag, hvis:

- 1) sagen er principiel,
- 2) sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne,
- 3) sagen har særlig indgribende betydning for en part,
- 4) sagen rejses af eller mod en offentlig myndighed eller institution,
- 5) sagen rejser spørgsmål om anvendelse af fællesmarkedsret eller fremmed ret, eller
- 6) sagen efter indhentet udtalelse fra landsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved landsretten.

Retsplejelovens § 227 indeholder endelig en ”obligatorisk” henvisningsregel, hvorefter alle sager om krav, der har en økonomisk værdi over 1 mio. kr., efter anmodning fra en af parterne skal henvises til behandling ved landsretten i første instans. Endvidere kan en sagsøger selv anlægge sådanne sager ved landsretten, jf. retsplejelovens § 227, stk. 2. Det antages dog, at parterne på forhånd kan aftale, at en sag med en økonomisk værdi over 1 mio. kr. skal anlægges ved byretten, og at dette har den virkning, at en part herefter ikke kan anmode om henvisning eller selv anlægge sagen ved landsretten i medfør af § 227.

3.1.2. Sø- og Handelsrettens kompetence

3.1.2.1. Under Sø- og Handelsretten hører følgende civile domssager:

- Sø- og handelssager, jf. retsplejelovens § 9, stk. 3, nr. 1, hvis der er værneting for sagen i Storkøbenhavn (Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, Københavns Amt samt Hørsholm retskreds i Frederiksborg Amt), jf. retsplejelovens § 9, stk. 2.
- Sager, for hvis udfald anvendelsen af markedsføringsloven er af væsentlig betydning, jf. markedsføringslovens § 14, stk. 1.
- Sager, for hvis udfald anvendelsen af lov om visse betalingsmidler er af væsentlig betydning, og hvor Forbrugerombudsmanden er part, jf. lov om visse betalingsmidler § 19, stk. 1.
- Sager, for hvis udfald anvendelsen af varemærkeloven eller designloven er af væsentlig betydning, jf. varemærkelovens § 43, stk. 4, og designlovens § 42, stk. 1.
- Sager om EF-varemærker og EF-design, jf. varemærkelovens § 43 a og designlovens § 42, stk. 2.
- Sager omfattet af produktsikkerhedsloven, såfremt nærmere kendskab til produktsikkerhedsforhold skønnes at være af væsentlig betydning for sagens afgørelse, jf. produktsikkerhedslovens § 26.
- Sager om overtrædelse af fællesskabsretten vedrørende udbud for så vidt angår offshoresektoren, jf. udbudsklagenævnenslovens § 11.
- Sager om tvangslicens, jf. patentlovens § 50, brugsmodellovens § 31 og halvlederproduktlovens § 13.

Sø- og handelssager om krav, der har en økonomisk værdi af højst 100.000 kr., kan dog kun anlægges ved Sø- og Handelsretten, hvis sagen er omfattet af en eller flere af henvisningsbestemmelserne i retsplejelovens § 226, stk. 1 (se herom pkt. 3.1.1 ovenfor), jf. retsplejelovens § 9, stk. 4.

Ved sø- og handelssager forstås civile sager, i hvilke fagkundskab til søforhold eller til handelsforhold skønnes at være af betydning, jf. retsplejelovens § 6, stk. 5. Ved afgørelsen af, om en sag er en sø- eller handelssag, tages hensyn til, om parterne ønsker, at retten skal tiltrædes af sagkyndige medlemmer. Sager, der opstår af ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, behandles dog kun ved Sø- og Handelsretten, hvis sagen er omfattet af en eller flere af henvisningsbestemmelserne i retsplejelovens § 226, stk. 1, nr. 1-5, jf. retsplejelovens § 9, stk. 6. Til gengæld er der mulighed for henvisning til Sø- og Handelsretten af sådanne sager også fra byretter uden for Storkøbenhavn.

Parterne kan aftale, at en sø- eller handelssag skal behandles ved Sø- og Handelsretten, selv om der ikke er værneting i Storkøbenhavn, jf. retsplejelovens § 9, stk. 5. Parterne kan omvendt også aftale, at en sø- eller handelssag, for hvilken der er værneting i Storkøbenhavn, ikke skal behandles ved Sø- og Handelsretten, jf. retsplejelovens § 20.

Parterne kan endvidere aftale, at sager, der efter markedsføringslovens § 14, stk. 1, lov om visse betalingsmidler § 19, stk. 1, varemærkelovens § 43, stk. 4, eller designlovens § 42, stk. 1, hører under SØ- og Handelsretten, ikke skal anlægges ved SØ- og Handelsretten.

Derimod kan SØ- og Handelsrettens kompetence efter varemærkelovens § 43 a (EF-varemærker) og designlovens § 42, stk. 2 (EF-design) ikke fraviges ved aftale. Det samme gælder formentlig SØ- og Handelsrettens kompetence efter produktsikkerhedsloven og udbudsklagenævnsloven samt i sager om tvangslicens.

Sammenfattende falder de civile domssager ved SØ- og Handelsretten således i tre grupper. Der er de almindelige sø- og handelssager, hvor SØ- og Handelsrettens stedlige område er begrænset til Storkøbenhavn, hvis ikke andet er aftalt, og hvor der gælder særlige regler for sager med en økonomisk værdi på højst 100.000 kr. og for ansættelsesretlige sager. Dernæst er der sager efter markedsføringsloven, lov om visse betalingsmidler, varemærkeloven og designloven, hvor SØ- og Handelsrettens kompetence er landsdækkende (og ikke begrænset af en værdigrænse), men kan fraviges ved aftale. Endelig er der sager efter produktsikkerhedsloven og udbudsklagenævnsloven samt sager om tvangslicens og om EF-varemærker og EF-design, hvor SØ- og Handelsrettens kompetence ligeledes er landsdækkende (og ikke begrænset af en værdigrænse), og ikke kan fraviges ved aftale.

Under SØ- og Handelsretten hører endvidere sager om konkurs, anmeldt betalingsstandsning, tvangsakkord og gældssanering i Storkøbenhavn, jf. retsplejelovens § 9, stk. 3, nr. 5, og konkurslovens § 4.

Under SØ- og Handelsretten hører endelig forbud efter EF-varemærkeforordningen eller EF-designforordningen, der skal have virkning på enhver medlemsstats område, jf. varemærkelovens § 43 c og designlovens § 43, stk. 2.

SØ- og Handelsrettens afgørelser i civile sager appelleres til Højesteret, jf. retsplejelovens § 368, stk. 3, og § 392. I sager efter konkursloven og i forbudssager om EF-varemærker og EF-design appelleres SØ- og Handelsrettens afgørelser dog til Østre Landsret, jf. konkurslovens § 252, varemærkelovens § 43 c, stk. 2, og designlovens § 43, stk. 5.

3.1.2.2. Under SØ- og Handelsretten hører straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning, jf. retsplejelovens § 9, stk. 3, nr. 2, hvis der er værneting for sagen i Storkøbenhavn, jf. retsplejelovens § 9, stk. 2.

Ved SØ- og Handelsretten kan endvidere behandles straffesager, hvor der er spørgsmål om at frakende retten til at drive virksomhed med kreditgivning, jf. kreditaftalelovens § 57, og straffesager om overtrædelse af markedsføringsloven, lov om visse betalingsmidler eller lov om produktsikkerhed, jf. markedsføringslovens § 14, stk. 2, lov om visse betalingsmidler § 19, stk. 2, og lov om produktsikkerhed § 26.

SØ- og Handelsrettens afgørelser i straffesager appelleres til Højesteret, jf. retsplejelovens § 967, og § 968, stk. 4.

3.2. Lovforslagets udformning

3.2.1. Byretternes og landsretternes kompetence

3.2.1.1. Retsplejerådet har i betænkning nr. 1401/2001 overvejet, hvad der vil være den mest hensigtsmæssige udformning af domstolssystemet i relation til kompetencen til at behandle civile retssager. Som nærmere beskrevet nedenfor, finder rådet, at det bedste vil være at indrette byretterne på en sådan måde, at de kan fungere som den almindelige førsteinstans i alle sager. Rådet anfører, at dette bl.a. forudsætter, at det indføres mulighed for kollegial behandling (dvs. medvirken af flere dommere) i byretten, jf. herom pkt. 4.2.1 nedenfor.

Retsplejerådet finder således, at overvejelser om byretternes og landsretternes kompetence bør kunne foretages uden at tage hensyn til, hvilke sager der er egnet til at blive undergivet kollegial behandling i første instans.

Byretten bør efter Retsplejerådets opfattelse være den almindelige førsteinstans, hvor langt de fleste sager finder deres endelige afgørelse. Ressourcemæssigt bør tyngden i domstolssystemet således ligge i førsteinstansen. Byretten bør desuden fungere som ”indgangsinstans”, hvor sagerne sorteres og henvises til behandling dér, hvor det er mest hensigtsmæssig i den konkrete sag.

Retsplejerådet anfører, at der ved landsretterne generelt anvendes flere ressourcer på den enkelte sag end i byretten, og at landsretterne derfor bør koncentrere sig om førsteinstanssager af principiel karakter.

Med hensyn til Højesterets rolle i instansordningen anfører Retsplejerådet, at Højesterets centrale opgaver er at sikre retsenheden i landet og at træffe afgørelse i sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Derimod bør den øverste domstols ressourcer efter Retsplejerådets opfattelse som udgangspunkt ikke benyttes til at behandle sager, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger, eller som angår rets anvendelse på områder, hvor de principielle retsspørgsmål allerede er afklaret. Retsplejerådet bemærker, at Højesterets arbejdsform også er mindre egnet til afklaring af bevisspørgsmål, idet bevisumiddelbarhed (dvs. princippet om, at bevisførelse, f.eks. i form af parts- og vidneforklaringer, sker umiddelbart for den dømmende ret) spiller en ringe rolle ved Højesteret.

Retsplejerådets overvejelser om ændring af instansordningen har sammenhæng med Domstolenes Strukturkommissions forslag om at reducere antallet af byretskredse væsentligt, jf. herom pkt. 2.2.1 ovenfor. Retsplejerådets forslag om, at byretterne skal være de almindelige førsteinstansdomstole i praksis, er således ikke møntet på de nuværende byretter, men alene på forventede større byretter med flere dommere.

Retsplejerådet bemærker, at det i praksis fortsat er almindeligt, at forvaltningsretlige sager mod ministerier og centrale statslige klageinstanser anlægges ved landsretten i første instans. Samtidig er der en generelt stigende tendens til at indbringe forvaltningsafgørelser for domstole-

ne, og det har medført, at der er en klar overvægt af forvaltningsretlige sager blandt førsteinstanssagerne i landsretterne.

Som begrundelse for, at forvaltningsretlige sager mod ministerier og centrale statslige klageinstanser bør kunne anlægges ved landsretten i første instans, har det været anført, at disse sager har en ankeagtig karakter på grund af, at de ofte forinden har været behandlet i et administrativt klagesystem. Det har også været anført, at landsretterne må anses for et mere naturligt forum for eventuel kritik af de øverste statslige myndigheder end byretterne, og at visse forvaltningsretlige sager, bl.a. skattesager, bør behandles af dommere, der har haft mulighed for at opbygge en specialviden på området.

Retsplejerådet anfører hertil, at byretterne for det første er fuldt ud i stand til at yde en sådan uafhængig og selvstændig behandling, som der i særlig grad kan være behov for i sager, hvor det offentlige er part.

Dernæst anfører Retsplejerådet som nævnt, at der i dag anlægges betydeligt flere forvaltningsretlige sager end tidligere. Landsretternes kapacitet er i forvejen gennem en 10-årig periode blevet udvidet betydeligt, og Retsplejerådet finder, at landsretterne nu har en sådan størrelse, at grænsen for yderligere væsentlige udvidelser bør være nået. Da der desuden ved lovændringen i 1998 allerede er blevet flyttet mange formueretlige sager til byretten som første instans, og da stigningen i antallet af forvaltningssager ser ud til at fortsætte, vil den rigtige løsning efter Retsplejerådets opfattelse nu være at flytte også behandlingen af forvaltningssager til byretten i første instans.

For det tredje er forvaltningssagerne meget forskelligartede både i kompleksitet og betydning, og derfor opnås den mest hensigtsmæssige håndtering af disse sager i domstolssystemet ved en fleksibel ordning, hvor sagen alt efter sin karakter og eventuelle principielle betydning kan behandles ved byretten med én eller flere dommere eller ved landsretten med tre dommere.

Retsplejerådet anfører for det fjerde, at behovet for specialkendskab – f.eks. til skatteområdet – vil kunne opfyldes mindst lige så godt ved de større byretter, som Domstolens Strukturkommission har anbefalet. Dels forudsætter rådet, at der vil kunne ske en vis specialisering blandt dommerne ved det enkelte embede, dels kan det konstateres, at f.eks. skattesager i dag ikke behandles ved bestemte (specialiserede) landsretsafdelinger, og at der er flere landsretsafdelinger, end der efter Strukturkommissionens forslag vil være byretter.

Endelig bemærker Retsplejerådet, at der ikke ses at have været kritik af, at byretterne i straffesager jævnlige behandler forvaltningsretlige spørgsmål præjudicielt.

Retsplejerådet foreslår på den anførte baggrund, at alle civile sager som hovedregel skal anlægges ved byretten i første instans. Dette er på linje med instansordningerne i Norge og Sverige.

Retsplejerådet finder, at der for at bevare Højesterets centrale stilling i domstolssystemet fortsat bør være mulighed for, at *principielle sager* kan behandles i Højesteret som anden instans. Retsplejerådet foreslår derfor, at byretten efter anmodning fra en part skal kunne henvise en sag til behandling i landsretten i første instans, hvis sagen er af principiel karakter.

Retsplejerådet bemærker, at der gælder en særlig værnetingsregel i retsplejelovens § 240, stk. 2, for de sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der efter rådets forslag fremover som udgangspunkt skal behandles ved byretten i første instans. Reglen giver borgeren mulighed for at anlægge retssag mod det pågældende ministerium eller klageinstansen i den landsretskreds, hvor borgeren har hjemting. Særlovgivningen indeholder tilsvarende bestemmelser i bl.a. skatteforvaltningsloven (sag kan anlægges ved den skattepligtiges hjemting) og ekspropriationslovgivningen (sag kan anlægges ved ejendommens værneting).

Reglen i retsplejelovens § 240, stk. 2, og de tilsvarende regler i særlovgivningen er efter Retsplejerådets opfattelse velbegrundede ud fra et borgerhensyn, og Retsplejerådet foreslår derfor en ny generel regel, hvorefter sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed skal kunne anlægges ved sagsøgerens hjemting.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 182-188 og 481.

3.2.1.2. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag i betænkning nr. 1401/2001, idet lovforslaget om en samlet domstolsreform også indeholder forslag om etablering af større byretter og om mulighed for kollegial behandling af civile sager i byretterne (jf. pkt. 2.2.1 ovenfor og pkt. 4.2.1 nedenfor). Det foreslås således i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast, at alle civile sager skal anlægges ved byretten i første instans uanset sagens karakter og sagsgenstandens værdi, og at byretten efter anmodning fra en part skal kunne henvise sagen til behandling i landsretten i første instans, hvis sagen er af principiel karakter.

Det har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1401/2001 været anført, at der burde være en videre adgang til, at skattesager blev behandlet i landsretten i første instans, eventuelt således, at en skattesag altid skulle henvises til landsretten, hvis en part anmodede om det. Justitsministeriet er imidlertid enig med Retsplejerådet i, at skattesager ikke adskiller sig fra andre forvaltningsretlige sager på en sådan måde, at de bør være undtaget fra den foreslåede nye generelle instansordning, hvor sagen alt efter sin karakter og eventuelle principielle betydning kan behandles ved byretten med én eller flere dommere henholdsvis ved landsretten med tre dommere.

Det foreslås endvidere, at alle sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed skal kunne anlægges ved sagsøgerens hjemting, uanset om sagen behandles ved byretten – hvad der som nævnt vil være udgangspunktet efter forslaget – eller landsretten.

Det har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1401/2001 også været anført, at muligheden for at henvise en sag til landsretten til behandling i første instans bør være bredere og ikke kun gælde i tilfælde, hvor sagen har ”principiel karakter”. Henvisning bør også kunne ske, hvis sagens udfald kan få væsentlig betydning for mange andre end parterne, og hvis sagen giver anledning til særligt komplicerede bevisretlige spørgsmål. Efter Justitsministeriets opfattelse er kriteriet ”principiel karakter” imidlertid det mest hensigtsmæssige med henblik på at afgrænse de sager, der bør kunne indbringes for Højesteret i anden instans uden særlig tilladelse. Hertil

kommer, at sager, der har væsentlig betydning for mange andre end parterne, i praksis ofte har principiel karakter, og komplicerede bevisretlige spørgsmål kan efter omstændighederne også have principiel karakter.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 77 og 79 (forslag til retsplejelovens §§ 226 og 240), og bemærkningerne hertil.

Lovforslaget vil medføre, at der fremover bliver væsentligt færre førsteinstanssager i landsretterne, og der kan være anledning til at overveje, om reglerne i retsplejelovens § 133 om advokaters opnåelse af møderet for landsret bør ændres. Efter de gældende regler opnår en advokat møderet for landsret ved at bestå en prøve, der består i at udføre to retssager i landsretten eller Sø- og Handelsretten. Spørgsmålet om advokaters møderet mv. behandles i øjeblikket i Udvalget vedrørende advokater, og Justitsministeriet vil tage stilling til spørgsmålet om eventuel ændring af reglerne om advokaters opnåelse af møderet for de forskellige instanser, når advokatudvalgets kommende betænkning har været i høring.

3.2.1.3. Retsplejerådets *flertal* (8 medlemmer) finder, at der ved siden af den foreslåede henvisningsordning fra byret til landsret bør skabes hjemmel til, at en byretsafgørelse med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet kan appelleres direkte til Højesteret, hvis sagen er af principiel karakter, og det er af særlig betydning, at den afgøres hurtigt. Tilladelse hertil skal dog efter flertallets forslag kun kunne gives, hvis sagens faktiske omstændigheder i tilstrækkeligt omfang belyser det principielle spørgsmål i sagen.

Flertallet anfører, at den foreslåede adgang til direkte appel til Højesteret skal opfattes som en ”sikkerhedsventil”, idet en principiel sag, som hurtigt bør kunne indbringes for Højesteret, i almindelighed vil skulle henvises til landsretten efter anmodning fra en part for at kunne nå Højesteret i anden instans. En regel om direkte appel skal således navnlig tage sigte på særligt hastende tilfælde, hvor det ikke ved sagens anlæg stod klart, at sagen har principiel karakter.

Retsplejerådets *mindretal* (4 medlemmer) bemærker, at flertallets forslag om direkte appel fra byret til Højesteret er inspireret af en tilsvarende regel i norsk ret, og det er efter mindretallets opfattelse væsentligt at være opmærksom på, at man i norsk ret ikke har nogen regel svarende til retsplejelovens § 226, stk. 1, nr. 1, om henvisning af principielle sager fra byretten til lagmannsretten (landsretten). Behovet for en direkte appeladgang er derfor klart mindre i Danmark, og i Norge anvendes reglen kun i 1-2 tilfælde om året. Efter mindretallets opfattelse bør man snarere overveje at indføre mulighed for en særlig ”fast track”-procedure ved landsretten for særligt hastende, principielle sager. Selv uden en formaliseret ”fast track”-procedure vil det imidlertid uden større vanskelighed være muligt for landsretterne at beramme en sådan sag med meget kort varsel, idet landsretterne allerede nu er vant til i deres berammelsespraksis at prioritere sagerne efter, hvor hastende de er. Mindretallet anfører også, at hensynet til at opretholde landsretternes autoritet taler imod, at juridisk principielle sager skulle kunne gå uden om denne instans.

På denne baggrund finder mindretallet, at der ikke bør indføres mulighed for direkte appel til Højesteret.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 188-190.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets mindretals synspunkter, og lovforslaget indeholder derfor ikke bestemmelse om direkte appel fra byretten til Højesteret.

3.2.2. Sø- og Handelsrettens (Handelsrettens) kompetence

3.2.2.1. Retsplejerådet har overvejet, i hvilket omfang rådets forslag om den fremtidige kompetencefordeling mellem byretter og landsretter nødvendiggør ændringer i reglerne om *Sø- og Handelsrettens* kompetence. Retsplejerådet konkluderer, at der i konsekvens af den ændrede kompetencefordeling også bør ske væsentlige ændringer i Sø- og Handelsrettens kompetence og/eller reglerne om appel af Sø- og Handelsrettens afgørelser. Retsplejerådets forslag kan sammenfattes således:

- Sø- og Handelsretten videreføres under navn af *Handelsretten* som en specialdomstol for visse civile sager i første instans, hvis afgørelser i domssager kan appelleres til Højesteret.
- Handelsretten får kompetence til at behandle *erhvervsrelaterede sager inden for et sagligt afgrænset område*, der navnlig vil omfatte *internationale erhvervsager* og en række *immaterielle retlige sager*.
- Handelsretten får desuden kompetence til at behandle *erhvervsrelaterede principielle sager*, der henvises fra byretten efter anmodning fra en part.
- Handelsrettens kompetence i domssager bliver *landsdækkende*.

Retsplejerådet anfører, at rådets forslag om i sammenhæng med en ændret retskredsstruktur generelt at overføre al kompetence til at afgøre civile sager i første instans fra landsretterne til byretterne må have konsekvenser for Sø- og Handelsrettens kompetence, fordi det ville være uforeneligt med den øvrige domstolsordning, hvis Højesteret fortsat skulle være almindelig andeninstans for sø- og handelssager i Storkøbenhavn.

Umiddelbart ville det i konsekvens af den foreslåede generelle ændring af kompetencefordelingen være det enkleste at gøre Sø- og Handelsretten til en specialbyret med et uændret kompetenceområde eller til en speciallandsret til behandling af ankesager. Den sidstnævnte løsning ville imidlertid efter Retsplejerådets opfattelse være uheldig. Sø- og Handelsrettens særkende og styrke er den kvalificerede sagkyndige medvirken, som navnlig hører hjemme i første instans, hvor langt de fleste sager bør finde deres endelige afgørelse. Hertil kommer efter Retsplejerådets opfattelse, at der under hensyn til landets størrelse ikke bør være en tredje appelinstans på landsretsniveau.

Den førstnævnte løsning – at gøre Sø- og Handelsretten til en specialbyret – vil efter Retsplejerådets opfattelse egentlig være den naturlige konsekvens af rådets forslag om en ny instansordning med hensyn til byretter og landsretter. Et stort antal medlemmer af Retsplejerådets følgegruppe, der bl.a. består af berørte erhvervsorganisationer mv., og Sø- og Handelsretten selv har imidlertid over for Retsplejerådet givet udtryk for, at det for Sø- og Handelsrettens anseelse i erhvervslivet er meget væsentligt, at rettens afgørelser i domssager kan appelleres direkte til Højesteret.

jesteret. Retsplejerådet deler ikke følgegruppens og SØ- og Handelsrettens frygt med hensyn til rettens anseelse, hvis den direkte appel til Højesteret afskaffes, men har alligevel under hensyn hertil fundet det rigtigst at overveje forslag, der bevarer den frie direkte appeladgang til Højesteret uændret.

Retsplejerådet har på denne baggrund udarbejdet et forslag, der fuldt ud bevarer den frie appeladgang til Højesteret, men under hensyn hertil til gengæld indeholder væsentlige ændringer i SØ- og Handelsrettens saglige og stedlige kompetence. Retsplejerådets konkrete forslag er udarbejdet på grundlag af et diskussionsoplæg fra Advokatrådet og i lyset af et forslag, som SØ- og Handelsretten har udarbejdet med udgangspunkt i Advokatrådets oplæg.

Retsplejerådet foreslår således, at SØ- og Handelsretten videreføres under navnet Handelsretten som en specialdomstol for visse civile sager i første instans, hvis afgørelser i domssager kan appelleres umiddelbart til Højesteret. Det foreslås, at Handelsrettens stedlige kompetence i domssager udvides til hele landet, men at rettens saglige kompetenceområde samtidig indskrænkes.

Retsplejerådet foreslår, at Handelsretten får umiddelbar kompetence til at behandle erhvervsrelaterede sager inden for et afgrænset område, der navnlig omfatter internationale erhvervs-sager og en række immaterialretlige sager. Navneændringen er affødt af, at Handelsretten efter Retsplejerådets forslag ikke skal behandle søforklaringer og søstraffesager.

Retsplejerådet foreslår, at Handelsretten desuden får kompetence til at behandle erhvervsrelaterede principielle sager, der henvises fra byretten efter anmodning fra en part. Dette forslag er i overensstemmelse med rådets forslag om, at principielle sager efter anmodning fra en part skal kunne henvises til behandling i landsretten i første instans, jf. herom pkt. 3.2.1 ovenfor, og det indebærer, at en erhvervs-sag afhængig af parternes ønsker kan henvises enten til landsretten eller til Handelsretten.

Kerneområdet for Handelsretten bliver således efter Retsplejerådets forslag dels internationale erhvervs-sager, dvs. sager med grænseoverskridende aspekter, hvor kendskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning, dels principielle erhvervs-sager.

Sager vedrørende patenter og brugsmønstre behandles i dag ved landsretten, men ville efter den instansordning, som Retsplejerådet har foreslået, fremover umiddelbart henhøre under byretterne. Henset til sagernes særlige karakter og beskedne antal finder Retsplejerådet det imidlertid naturligt at henlægge disse sager til Handelsretten, der dermed kan blive central instans for en række immaterialretssager.

Retsplejerådets forslag indebærer endvidere, at alle offentlige *straffesager*, der i dag behandles ved SØ- og Handelsretten, overgår til byretterne. Efter Retsplejerådets opfattelse bør dette være en naturlig følge af, at den direkte appel til Højesteret bevares, idet skyldsspørgsmålet ikke kan prøves i Højesteret. Ud fra de samme principielle overvejelser, som ligger bag rådets forslag om at indføre nævningebehandling i byretten, jf. pkt. 9 nedenfor, finder Retsplejerådet, at skyldsspørgsmålet også i de straffesager, som i dag behandles af SØ- og Handelsretten, bør kunne prøves i to instanser.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 205-211.

3.2.2.2. Justitsministeriet er i det væsentlige enig i Retsplejerådets synspunkter.

Justitsministeriet er enig i, at den foreslåede ændring af sagsfordelingen mellem byretter og landsretter i sammenhæng med de regler om kollegial behandling af civile sager og øget brug af sagkyndige meddommere, som Retsplejerådet også har foreslået, jf. pkt. 4 nedenfor, grundlæggende taler for at gøre Sø- og Handelsretten til en specialbyret, hvis afgørelser kan appelleres til landsretten.

I forbindelse med høringen over betænkning nr. 1401/2001 er der desuden blevet peget på, at Retsplejerådets forslag om, at erhvervsager af principiel karakter skal kunne henvises fra byretten til behandling ved Handelsretten i første instans, kan have den uheldige konsekvens, at et betydeligt retsområde generelt går uden om landsretterne, selv om landsretterne bør være domstolens praktisk vigtigste instans med hensyn til at skabe og udbygge retspraksis. Det har også været anført, at Retsplejerådets forslag fører til en overlappende kompetence for landsretterne og Handelsretten i erhvervsager af principiel karakter.

Justitsministeriet finder imidlertid, at Retsplejerådets forslag i det væsentlige er et hensigtsmæssigt kompromis, der tager hensyn til det stærke ønske fra erhvervslivets organisationer mv. om at bevare en fri appeladgang til Højesteret.

Det har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1401/2001 været anført, at flere sagskategorier burde henlægges til Handelsretten, herunder f.eks. "it-sager". Justitsministeriet er imidlertid enig med Retsplejerådet i, at den foreslåede afgrænsning af Handelsrettens saglige kompetence – der som nævnt har karakter af en kompromisløsning – sikrer en passende sagsmængde til Handelsretten, samtidig med, at det i videst muligt omfang fastholdes, at de sager, der kan ankes til Højesteret uden særlig tilladelse, bør være af en sådan karakter og væsentlig betydning, at det er hensigtsmæssigt, at de skal behandles af rigets øverste domstol. Justitsministeriet finder dog, at det vil være hensigtsmæssigt, at Handelsretten tillægges en generel kompetence i konkurrencesager, dvs. sager, hvor anvendelsen af konkurrenceloven har væsentlig betydning. Det skyldes bl.a. sammenhængen i praksis mellem vurderingen af en konkret sag i forhold til konkurrenceloven og i forhold til de EU-retlige konkurrenceregler.

Der har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1401/2001 været rejst spørgsmål om forståelsen af kriteriet "internationale erhvervsager" i Retsplejerådets forslag. Der er bl.a. peget på, at dansk lovgivning f.eks. på transportområdet i vidt omfang er udformet på baggrund af internationale konventioner og fællesnordisk lovsamarbejde. Efter Justitsministeriets opfattelse bør det imidlertid være afgørende, om sagens *genstand* er international, ikke om *retsgrundlaget* er internationalt. Det forudsættes således, at en sag anses for international, hvis den f.eks. vedrører en erhvervsmæssig tvist mellem erhvervsvirksomheder i forskellige lande eller en erhvervsmæssig tvist mellem erhvervsvirksomheder i samme land, der udspringer af en international vejtransport eller en international søtransport.

Lovforslaget er på den anførte baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001 med den ændring, at konkurrencesager generelt henlægges til Handelsretten.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 og 77 (forslag til retsplejelovens §§ 15, 225 og 227), og bemærkningerne hertil.

3.2.3. Særligt om ankeafkald

3.2.3.1. Retsplejerådet har som led i sine generelle overvejelser om instansordningen anført, at der bør gives mulighed for, at parterne i en civil sag kan indgå aftale om *gensidigt afkald på anke, før dommen er afsagt*. En sådan begrænsning af ankeadgangen vil gøre den samlede sagsbehandling hurtigere og billigere. Retsplejerådets forslag giver mulighed for på aftalemæssigt grundlag at opnå en endelig afgørelse i én instans, sådan som det kendes fra voldgift. Retsplejerådet henviser bl.a. til, at der både i Norge og Sverige findes regler om, at parterne før dommens afsigelse kan aftale at udelukke anke.

Erhvervsdrivende bør efter Retsplejerådets opfattelse på et hvilket som helst tidspunkt kunne udelukke anke ved aftale for så vidt angår erhvervsmæssige sager. En erhvervsdrivende, der handler som led i sit erhverv, må generelt formodes at kunne overskue, hvad et ankeafkald før dommens afsigelse indebærer. Offentlige myndigheder bør af samme grund have mulighed for på et hvilket som helst tidspunkt ved aftale med en anden offentlig myndighed eller med en erhvervsdrivende, der handler som led i sit erhverv, at udelukke anke ved forudgående aftale.

I andre tilfælde bør anke efter Retsplejerådets opfattelse først kunne udelukkes ved aftale, efter at tvisten er opstået. Når retssagen er anlagt eller er umiddelbart forestående, er der efter Retsplejerådets opfattelse kun en ringe risiko for, at en part går ind på en aftale om at udelukke anke uden at kunne overskue konsekvenserne i fornødent omfang.

Retsplejerådet foreslår, at en aftale om at udelukke anke kan være betinget. Eksempelvis kan en aftale om, at en byretsdom ikke skal kunne ankes, være betinget af, at sagen har været undergivet kollegial behandling i byretten. En aftale om at udelukke anke vil efter forslaget også kunne være betinget af, at sagen henvises til landsretten til behandling i første instans. Opfyldes en betingelse ikke, bortfalder aftalen, og anke kan ske efter de almindelige regler.

Med hensyn til *ankeafkald efter dommens afsigelse* foreslår Retsplejerådet, at det præciseres i retsplejeloven, at et sådant ankeafkald skal være udtrykkeligt, således at en frivillig opfyldelse af dommen uden forbehold fra domfældtes side eller en opkrævning af et tilkendt beløb uden forbehold fra domhaverens side ikke vil kunne betragtes som et ankeafkald. Rådet anfører som begrundelse herfor, at ankefristen ikke er længere, end at modparten bør kunne vente, indtil den er udløbet, før han eller hun indretter sig på, at dommen står fast.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 211-214.

3.2.3.2. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 90 (forslag til retsplejelovens § 370), og bemærkningerne hertil.

4. Byrettens sammensætning i civile sager

4.1. Gældende ret

4.1.1. Efter gældende ret behandles alle civile sager i byretten af én juridisk dommer. I visse sager kan eller skal der herudover medvirke to sagkyndige dommere eller – i boligsager – to lægdommere.

Ved Sø- og Handelsretten behandles alle civile sager af én juridisk dommer, og der deltager derudover i de fleste sager to eller eventuelt fire sagkyndige dommere.

Alle civile sager i landsretten behandles af (mindst) tre juridiske dommere, jf. retsplejelovens § 6, stk. 1, 1. pkt. I visse sager kan eller skal der herudover medvirke to sagkyndige dommere. Uden for domsforhandlingen kan dog én (juridisk) dommer handle på rettens vegne, jf. retsplejelovens § 6, stk. 1, 2. pkt.

4.1.2. Efter retsplejelovens § 18 b kan sagkyndige dommere medvirke i handelssager i byretten, når retten bestemmer det. Retten har således en meget vid bemyndigelse til at beslutte, at sagkyndige skal medvirke i disse sager, men bemyndigelsen benyttes ikke i praksis. Efter retsplejelovens § 6, stk. 4, kan sagkyndige dommere tilsvarende medvirke i handelssager i landsretten, når retten bestemmer det, men heller ikke denne bemyndigelse benyttes i praksis.

Der findes særlige regler om medvirken af sagkyndige dommere i søsager, visse sager vedrørende reglerne i lov om varsling mv. i forbindelse med afskedigelser af større omfang, og sager om prøvelse af Ankestyrelsens afgørelser i klagesager vedrørende børn og unge-udvalgets afgørelser.

Efter lejelovens § 107 behandles sager om leje af hus eller husrum, som er omfattet af lejeloven, ved byretten i første instans. Efter erhvervslejelovens § 76 gælder det samme for sager om leje af lokaler, som er omfattet af erhvervslejeloven. Retten benævnes boligretten og tiltrædes af to lægdommere, hvis en af parterne anmoder om det, eller retten bestemmer det. De to lægdommere repræsenterer henholdsvis lejere og udlejere.

I forbrugersager anlagt af Forbrugerombudsmanden ved Sø- og Handelsretten deltager fire sagkyndige, jf. retsplejelovens § 9 a, stk. 8, 2. pkt., hvoraf to repræsenterer forbrugerinteresser og to erhvervsinteresser, jf. retsplejelovens § 94, stk. 1, 3. pkt. I ansættelsessager ved Sø- og Handelsretten deltager én arbejdstagerrepræsentant og én arbejdsgiverrepræsentant, jf. retsplejelovens § 94, stk. 1, 2. pkt.

I andre sager ved Sø- og Handelsretten deltager som hovedregel to sagkyndige, jf. retsplejelovens § 9 a, stk. 2. En part kan imidlertid anmode om, at der i stedet deltager fire sagkyndige. En sådan anmodning imødekommes normalt altid, jf. retsplejelovens § 9 a, stk. 8, 1. pkt., hvorefter retten kan tilkalde fire sagkyndige, når sagens karakter taler for det.

Præsidenterne for landsretterne og for SØ- og Handelsretten beskikker et antal sagkyndige, som opføres på hver sin liste, hvorfra de pågældende udpeges til at deltage som dommere i den enkelte sag, jf. retsplejelovens §§ 92-94. Beskikkelse sker som udgangspunkt efter indstilling fra en indstillingsberettiget organisation. Præsidenten kan i begrænset omfang beskikke personer, der ikke er indstillet af en indstillingsberettiget organisation.

Sagkyndige meddommere skal være i besiddelse af indgående og tidssvarende praktisk kendskab til vedkommende sagsområde, have dansk indfødsret, være fyldt 30, men ikke 70 år, være uberygtede og have fast bopæl eller forretningssted inden for det geografiske område, de skal beskikkes for. De sagkyndige beskikkes for 4 år, idet en sagkyndig dog fratræder ved udgangen af det kalenderår, hvor den pågældende fylder 70 år. Genbeskikkelse kan finde sted.

Børnesagkyndige dommere beskikkes af Domstolsstyrelsen efter forhandling med socialministeren, jf. lov om social service § 127 (fra den 1. januar 2007 § 172).

For hver retskreds beskikker præsidenten for vedkommende landsret lægdommere i boligretten, jf. lejelovens §§ 108 og 109. Beskikkelsen sker efter forhandling med de større grundejerforeninger henholdsvis lejerforeninger i retskredsen. Findes der ingen sådanne større foreninger, beskikkes lægdommerne blandt grundejere, som tillige er udlejere, henholdsvis lejere, som ikke tillige er udlejere.

Efter retsplejelovens § 94 udtager retsformanden de sagkyndige til den enkelte sag, således at den særlige sagkundskab, som i det foreliggende tilfælde anses for nødvendig, er repræsenteret. Sagkyndige kan kun udtages fra listerne over sagkyndige, og udtagning af sagkyndige fra en liste for et andet område kræver tilladelse fra vedkommende landsretspræsident, henholdsvis præsidenten for SØ- og Handelsretten. Der er ingen regler om, at udtagning skal ske i en bestemt rækkefølge.

Efter lov om social service udtages børnesagkyndige dommere af landsrettens præsident, men det er antaget i praksis, at præsidenten kan bemyndige retsformanden i den enkelte sag hertil.

Efter lejelovens § 110 udtages lægdommere i boligretssager af retsformanden efter forhandling med parterne. Det skal tilstræbes, at der udpeges personer, der har særligt kendskab til lejeforhold af den art, sagen angår. I praksis udtages normalt de lægdommere, som parterne anmoder om.

4.1.3. Sagkyndige dommere og lægdommere i boligretten modtager samme vederlag som nævninger og domsmænd, dvs. 1.100 kr. for hver dag og 120 kr. for hver nat, de på grund af deres hverv må være borte fra hjemmet. Børnesagkyndige dommere i sager om prøvelse af Ankestyrelsens afgørelser i klagesager vedrørende børn og unge-udvalgets afgørelser modtager desuden 1.100 kr. for hver dag, der anvendes til forberedelse af sagens behandling i retten.

Har sagens behandling strakt sig over et længere tidsrum, kan rettens formand undtagelsesvis tillægge en lægdommer eller en sagkyndig dommer en særlig godtgørelse, såfremt den pågældendes deltagelse i sagens behandling har påført ham eller hende et tab, som væsentligt overstiger de nævnte beløb.

4.2. Lovforslagets udformning

4.2.1. Kollegial behandling i byretten og Sø- og Handelsretten (Handelsretten)

4.2.1.1. Retsplejerådet finder, at der bør være mulighed for kollegial behandling – dvs. for medvirken af flere juridiske dommere – i byretten afhængig af sagens karakter, idet der i så fald bliver mulighed for en mere hensigtsmæssig kompetencefordeling mellem byretterne og landsretterne. Der bør samtidig gives tilsvarende mulighed for medvirken af flere juridiske dommere i Sø- og Handelsretten.

Retsplejerådet anfører nærmere, at kollegial behandling er udtryk for en dybtgående retssagsbehandling, som giver en større sikkerhed for, at alle juridisk relevante betragtninger indgår, og at den bevismæssige bedømmelse sker på det bedst mulige grundlag. Den indbyrdes påvirkning og meningsudveksling mellem de deltagende dommere har også stor betydning.

Den kollegiale behandling kan bestå i, at der medvirker flere juridiske dommere, at der medvirker sagkyndige dommere, eller begge dele. Retsplejerådets overvejelser om medvirken af sagkyndige dommere omtales i pkt. 4.2.2 nedenfor.

Retsplejerådets forslag om, at der skal være mulighed for kollegial behandling med juridiske dommere i byretten, har snæver sammenhæng med Domstolenes Strukturkommissions forslag om væsentligt større byretskredse, jf. herom pkt. 2.2.1 ovenfor. Retsplejerådet bemærker, at rådets forslag om byretterne som kollegiale domstole ikke er møntet på de nuværende små byretter, hvor en sådan ordning ikke vil være muligt at gennemføre.

Retsplejerådet foreslår, at en sag skal kunne behandles af flere juridiske dommere i byretten, når sagen er af *principiel karakter*, når sagens udfald kan få *væsentlig betydning for andre end parterne*, når sagen frembyder *særlig omfattende eller vanskelige retlige eller bevismæssige spørgsmål*, eller når *sagens særlige karakter* i øvrigt undtagelsesvis gør kollegial behandling påkrævet. Samme regel foreslås for Sø- og Handelsretten.

Parterne skal efter Retsplejerådets forslag have adgang til at udtale sig om spørgsmålet, før retten træffer afgørelse om sagens behandling med en eller flere juridiske dommere, og parternes synspunkter skal tillægges betydelig vægt.

Antallet af juridiske dommere, når kollegial behandling finder sted, bør efter Retsplejerådets opfattelse være to eller tre.

Der er i Retsplejerådet enighed om at foreslå, at der ved kollegial behandling i Sø- og Handelsretten skal medvirke tre juridiske dommere.

Retsplejerådet deler sig i et flertal og et mindretal med hensyn til spørgsmålet om, hvor mange juridiske dommere der skal medvirke i en kollegialt behandlet *byretssag*.

Et *flertal* (9 medlemmer) anfører, at det er et almindeligt princip, at kollegiale organer har et ulige antal medlemmer med henblik på, at afgørelser kan træffes ved stemmeflerhed, og det gælder også inden for retsplejen. Tre juridiske dommere er mere ressourcekrævende end to, men de sager, som efter Retsplejerådets forslag skal kunne undergives kollegial behandling, vil som klar

hovedregel være sager, der efter de gældende regler behandles ved landsretten af tre dommere. Kollegial behandling vil kun undtagelsesvis ske i sager, der efter gældende ret behandles ved byretten (visse sager, hvor der foreligger særligt omfattende eller vanskelige retlige eller bevismæssige spørgsmål). Flertallet finder på denne baggrund, at der også ved kollegial behandling i byretten bør deltage tre dommere.

Et *mindretal* (3 medlemmer) udtaler, at fordelene ved kollegial behandling med mere end én dommer må afvejes over for ressourcemæssige hensyn. Mindretallet finder, at denne afvejning fører til, at der som udgangspunkt bør deltage to dommere ved kollegial behandling i byretten, men at retten dog bør kunne bestemme, at der skal deltage tre dommere, hvis det er påkrævet efter sagens karakter. På denne kan det måde sikres, at anvendelse af den tredje dommer kun sker efter overvejelse i den enkelte sag.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 232-238.

4.2.1.2. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at der – i sammenhæng med den foreslåede etablering af nye, større byretter – bør indføres mulighed for kollegial behandling i byretten og i Sø- og Handelsretten. En sådan ordning, hvor flere dommere afgør en sag i fællesskab, vil meget ofte kunne styrke den juridiske og bevismæssige vurdering af sagerne. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter med hensyn til, hvordan ordningen nærmere bør udformes.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvor mange dommere der skal medvirke ved en kollegial behandling i byretten, er lovforslaget udformet i overensstemmelse med flertallets forslag, således at der skal medvirke tre juridiske dommere. Justitsministeriet lægger herved navnlig vægt på, at et ulige antal dommere sikrer, at rettens afgørelser altid kan træffes ved stemmeflerhed i overensstemmelse med, hvad der normalt gælder for kollegiale organer.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets (henholdsvis flertallets) lovudkast i betænkning nr. 1401/2001.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 12, stk. 3 og 4, og § 16, stk. 1, 3. pkt.), og bemærkningerne hertil.

4.2.2. Øget brug af sagkyndige dommere

4.2.2.1. Retsplejerådet anfører, at der i civile sager ofte kan være store fordele ved, at rettens juridiske ekspertise suppleres med fagkyndig ekspertise i form af sagkyndige meddommere. Sagkyndige meddommere kan bl.a. bidrage til at give retten en større indsigt og forståelse for sagen og dermed medvirke til, at rettens afgørelser træffes på et fyldestgørende grundlag.

En sagkyndig meddommer kan i civile sager give retten en specifik faglig indsigt, som en juridisk dommer sjældent besidder. En sagkyndig meddommer kan også i kraft af sit eget kendskab til det pågældende område have større mulighed for at indleve sig i parternes situation. I begge tilfælde er den sagkyndige dommers medvirken efter Retsplejerådets opfattelse med til at styrke respekten for domstolene og deres afgørelser blandt brugerne.

Særligt når der medvirker sagkyndige dommere, skal retten dog omvendt også være opmærksom på, at parterne får lejlighed til selv at udtale sig om alle forhold, som indgår i grundlaget for afgørelsen. Der er således principielt en større risiko for, at en sagkyndig meddommer netop på grund af sin indlevelse lægger vægt på forhold, som en part ikke klart har givet udtryk for, og som modparten derfor ikke har haft mulighed for at forholde sig til.

Retsplejerådet foreslår på den baggrund at styrke den sagkyndige medvirken ved byretterne og landsretterne i første instans, dels ved, at sagkyndige dommere kommer til at medvirke i videre omfang i handelssager, end det i praksis sker i dag, dels ved, at sagkyndige dommere også skal kunne medvirke i ikke-handelssager. Rådet foreslår desuden, at der skal være mulighed for medvirken af sagkyndige dommere i en ankesag i landsretten, når sagen har været behandlet med sagkyndige dommere i byretten.

Retsplejerådet foreslår, at i sager, hvor *fagkundskab skønnes at være af betydning*, kan sagkyndige dommere medvirke i første instans. Det vil som hovedregel være i byretten, men hvis en principiel sag henvises til landsretten til behandling i første instans, gælder den foreslåede regel tilsvarende for landsretten. Sagkyndige dommere skal dog efter forslaget ikke kunne medvirke i indispositive sager (sager om ægteskab og forældremyndighed, faderskab, værgemål mv.), bortset fra de sager om prøvelse af Ankestyrelsens afgørelser i klagesager vedrørende børn og ungeudvalgets afgørelser, hvor der allerede efter gældende ret medvirker børnesagkyndige dommere.

Efter Retsplejerådets forslag skal retten træffe afgørelse om, hvorvidt sagen skal behandles med sagkyndige dommere, men parterne skal have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet, og parternes synspunkter skal tillægges betydelig vægt.

Forslaget om, at sagkyndige dommere skal medvirke i videre omfang end i dag, vil efter Retsplejerådets opfattelse kun i meget begrænset omfang have betydning for, hvornår der er behov for syn og skøn i forbindelse med behandlingen af en konkret retssag. Det skyldes, at *syn og skøn* ligesom *sagkyndige erklæringer* og *sagkyndig vidneførsel* også har til formål at fungere som bevis i sagen.

Retsplejerådet foreslår, at de gældende regler om *beskikkelse af sagkyndige dommere* oprettholdes uændret, således at sagkyndige dommere som altovervejende hovedregel skal have en generel beskikkelse til at fungere som sagkyndige dommere. Retsplejerådet finder dog, at der bør indføres mulighed for undtagelsesvis at udpege en person, som ikke har en sådan generel beskikkelse, til at fungere som sagkyndig dommer, hvis dette er nødvendigt for at få inddraget en særlig sagkundskab, som der er behov for i en konkret sag. Retsplejerådet finder, at en beslutning herom bør træffes af retsformanden efter høring af parterne, og Retsplejerådet foreslår, at retsformandens afgørelse ikke skal kunne kæres.

Retsplejerådet foreslår ligeledes at opretholde de gældende regler om *udtagning af sagkyndige dommere til den enkelte sag*. Retsplejerådet har overvejet, om parterne bør have indflydelse på, hvem der udtages til at fungere som sagkyndige meddommere i den enkelte sag. Ved voldgift kan parterne indrette deres voldgiftsaftale således, at de selv udpeger voldgiftsdommerne, men de kan også overlade udpegningen til et voldgiftsinstitut eller til retten. Begge muligheder an-

vendes i praksis, og der er næppe tale om, at en af mulighederne generelt foretrækkes frem for den anden.

Retsplejerådet finder imidlertid, at princippet om, at domstolene er personuafhængige bør fastholdes også for så vidt angår sagkyndige dommere. Parterne kan ikke vælge, hvilken eller hvilke juridiske dommere der skal behandle en sag ved de uafhængige domstole, og det samme bør gælde for sagkyndige meddommere.

Retsplejerådet finder, at det vil være nødvendigt at forhøje *honoraret til sagkyndige dommere* i forhold til i dag for at kunne tiltrække tilstrækkeligt mange kvalificerede sagkyndige dommere. Det vil ikke være muligt at fastsætte honoraret til et beløb svarende til enhver sagkyndig dommers normale dagsindtægt, men hvervet som sagkyndig dommer må i almindelighed antages også at give den pågældende sagkyndige dommer en værdifuld erfaring, og det vil derfor heller ikke være nødvendigt at give fuld kompensation.

Retsplejerådet har overvejet, om honoraret bør gradueres efter den pågældende sagkyndige meddommers stilling og uddannelse. Retsplejerådet finder imidlertid, at alle sagkyndige dommere bør have samme grundhonorar, men at en regel som den gældende, hvorefter der undtagelsesvis kan gives et højere honorar, bør videreføres. Hermed undgås det, at reglerne kan give indtryk af, at nogle sagkyndige dommers arbejdsindsats generelt er mere værd end andres, men der gives samtidig mulighed for at kunne tage højde for ekstraordinære konkrete forhold.

Retsplejerådet anfører, at timevederlaget for sagkyndige dommere efter rådets opfattelse passende vil kunne fastsættes til 600 kr., og at en retsdag normalt kan regnes som 6 timer med 6 timers forberedelse og efterbehandling, således at honoraret pr. retsdag som udgangspunkt vil udgøre 7.200 kr.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 250-260.

4.2.2.2. Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets synspunkter og forslag om at styrke den sagkyndige medvirken ved byretterne og landsretterne, dels således, at sagkyndige dommere kan medvirke i videre omfang i handelssager, end det sker i praksis i dag, dels således, at sagkyndige dommere vil kunne medvirke også i ikke-handelssager. Lovforslaget er udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast, og det er hensigten, at der fremover skal beskikkes væsentligt flere sagkyndige dommere også i handelssager end i dag.

Justitsministeriet er også enig i Retsplejerådets forslag om, at der skal være mulighed for undtagelsesvis at udpege en person, som ikke generelt er beskikket som sagkyndig dommer, til at fungere som sagkyndig dommer i en konkret sag, hvis dette er nødvendigt for at kunne inddrage den sagkundskab, der er behov for i sagen. Justitsministeriet har overvejet, om en sådan ordning vil kunne være i strid med reglen i grundlovens § 61, 2. pkt., hvorefter der gælder et forbud mod at oprette særdomstole med dømmende myndighed. Der henvises herom til Retsplejerådets betænkning nr. 1401/2001, hvor Justitsministeriets notat om visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med Retsplejerådets overvejelser om en ordning med udvidet brug af sagkyndige

dommere er optrykt som bilag 8 (betænkningen side 679-688). Som det fremgår heraf finder Justitsministeriet, at den foreslåede ordning er forenelig med grundlovens § 61, 2. pkt.

Justitsministeriet er også enig med Retsplejerådet i, at vederlaget til sagkyndige dommere bør forhøjes i forhold til i dag. Justitsministeriet finder efter en samlet vurdering bl.a. af det rekrutteringshensyn, som Retsplejerådet har peget på, og af hensynet til at sikre en rimelig balance mellem vederlagene til dem, der medvirker som dommere, at vederlaget pr. retsdag passende kan fastsættes til som udgangspunkt 2.400 kr. inkl. forberedelse og efterbehandling.

Lovforslaget er udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 og 47 (forslag til retsplejelovens §§ 20-20 b og 92-94), og bemærkningerne hertil.

4.2.3. Øget specialisering af dommere

4.2.3.1. Retsplejerådet finder, at en vis *specialisering* blandt de juridiske dommere ved de enkelte retter vil kunne være hensigtsmæssig. Dommere ved de almindelige domstole bør efter rådets opfattelse bevare og udvikle en generalistfunktion ved at behandle en række forskellige sager, men generalistfunktionen kan godt kombineres med, at en bestemt afdeling eller bestemte dommere samtidig opnår et specialkendskab til et givent område ved at behandle en vis mængde sager inden for det pågældende område.

Retsplejerådet finder, at det er ved at kombinere rollerne som generalist og specialist, at dommerne kan opnå de bedste kvalifikationer. Ved en for høj grad af specialisering, hvor bestemte dommere gennem flere år udelukkende eller næsten udelukkende behandler én bestemt type sager, risikerer man, at de pågældende mister følingen med generelle, tværgående juridiske principper og regler, som det i særlig grad er domstolenes opgave at værne om. På den anden side er der efter Retsplejerådets opfattelse en række sagstyper, hvor det er hensigtsmæssigt, at dommeren har en vis specialviden på området for at kunne behandle og afgøre sagen bedst muligt.

Retsplejerådet forudsætter derfor, at retsarbejdet efter den foreslåede etablering af større byretter med flere dommere inden for den enkelte domstol, jf. pkt. 2.2.1 ovenfor, i højere grad end i dag vil blive tilrettelagt sådan, at nogle dommere vil få mulighed for at opbygge et specialkendskab til bestemte sagstyper samtidig med, at alle dommere fortsat også er generalister. Ud over selve retsarbejdet vil efteruddannelse kunne understøtte en sådan opbygning af specialviden, der vil fremme en effektiv behandling af sagerne.

Retsplejerådet finder, at sager om patenter og brugsmønstre er af en sådan helt særlig karakter, at de bør henlægges til én bestemt domstol ligesom i en række andre lande, herunder Norge og Sverige. Dette vil eventuelt også kunne modvirke, at parterne i patentsager i stigende omfang fravælger danske domstole som forum for at løse tvisterne. Retsplejerådet foreslår, at sager om patenter og brugsmønstre henlægges til Sø- og Handelsretten, jf. herom pkt. 3.2.2 ovenfor.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 215-217.

4.2.3.2. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter, herunder om vigtigheden af, at dommerne ved den enkelte domstol i højere grad end i dag får mulighed for at opbygge et specialkendskab til bestemte sagstyper, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse med rådets lovudkast for så vidt angår behandlingen af sager om patenter mv., jf. pkt. 3.2.2 ovenfor.

Skattesager, miljøssager og sager, hvor kendskab til erhvervsforhold har væsentlig betydning kan nævnes som eksempler på juridiske områder, hvor det efter gennemførelsen af den foreslåede ændring af retskredsstrukturen mv., jf. pkt. 2.2.1 ovenfor, vil kunne være hensigtsmæssigt i højere grad at oparbejde specialkendskab hos en bestemt afdeling eller bestemte dommere.

5. Sagsbehandlingen i civile sager i første instans

5.1. Gældende ret

5.1.1. Efter bestemmelsen i retsplejelovens § 148 er retsplejen mundtlig, og skriftlighed anvendes kun, hvor dette særligt er foreskrevet, jf. retsplejelovens § 148.

Som væsentlige eksempler på, at skriftlighed er foreskrevet i civile retssager i første instans, kan nævnes, at en stævning skal være skriftlig, jf. retsplejelovens § 348, at der i landsretssager som udgangspunkt skal indleveres et svarskrift, jf. retsplejelovens § 351, stk. 3, og at retten i en byretssag kan bestemme, at der skal indleveres et svarskrift, jf. retsplejelovens § 351, stk. 5, og § 352. Endvidere kan retten i førsteinstanssager generelt bestemme, at der skal indleveres yderligere processkrifter og endelige påstandsdokumenter, jf. retsplejelovens §§ 353 og 356 a.

Uden for udeblivelsestilfælde kan kun formalitetsspørgsmål (dvs. spørgsmål, der ikke angår sagens realitet) afgøres uden en forudgående mundtlig domsforhandling i første instans.

5.1.2. Retten bestemmer, hvordan forberedelsen skal ske. Forberedelsen kan være rent skriftlig, således at der kun afholdes ét møde under hele sagen, nemlig domsforhandlingen, jf. dog nedenfor om et særligt forberedende møde. Forberedelsen kan omvendt også være rent mundtlig, idet sagsøgte afgiver sit svar mundtligt i et retsmøde og der ikke afgives yderligere processkrifter af nogen af parterne, således at stævningen er det eneste i hele sagen, der foreligger på skrift fra parterne. Endelig kan skriftlig og mundtlig forberedelse kombineres.

I praksis anvendes rent skriftlig forberedelse ved en række byretter samt ved landsretterne og Sø- og Handelsretten. Omvendt anvender en række byretter mundtlig forberedelse eller en kombination af mundtlig og skriftlig forberedelse.

Der skal som hovedregel afholdes et særligt forberedende møde med henblik på at afklare parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder og parternes ønsker med hensyn til bevisførelsen, jf. retsplejelovens § 355. Under mødet skal retten endvidere efter drøftelse med parterne så vidt muligt fastlægge rammerne for sagens videre forløb, herunder tidsrammerne for eventuel yderligere forberedelse.

Afholdelse af et særligt forberedende møde kan undlades, hvis retten finder det overflødigt. Dette vil være tilfældet i nogle sager, hvor sagen straks efter modtagelsen af svarskrift kan berammes til domsforhandling. Endvidere vil et særligt forberedende møde være overflødigt i en række sager, hvor der anvendes mundtlig forberedelse, idet de pågældende spørgsmål vil kunne afklares på de møder, der er afholdt.

Det er overladt til retten at bestemme, hvornår det særlige forberedende møde skal afholdes. I mange tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at mødet afholdes umiddelbart efter modtagelsen af svarskriftet. Dette gælder i særlig grad, hvis en af parterne ikke er repræsenteret af advokat og har vanskeligt ved at udtrykke sig skriftligt. I andre tilfælde – f.eks. hvis parterne fra starten er enige om, hvilke oplysninger der skal indhentes f.eks. gennem syn og skøn – kan det være hensigtsmæssigt at afholde mødet på et senere tidspunkt.

5.1.3. Domsforhandlingen indledes med, at parterne nedlægger deres påstande, jf. retsplejelovens § 365. Herefter forelægger sagsøgeren sagen, dvs. giver en sammenfattende fremstilling af sagens faktiske omstændigheder og de juridiske spørgsmål i sagen. Fremstillingen skal være neutral, og sagsøgte har adgang til at supplere den. Efter fast praksis skal sagsøgeren under sin forelæggelse også oplæse de skriftlige beviser, som indgår i sagen. Herefter følger bevisførelse i form af partsforklaringer og afhøring af eventuelle vidner og syns- og skønsmand. Endelig procederer parterne sagen, dvs. fremfører deres argumenter.

Dommen afsiges snarest muligt efter, at domsforhandlingen er til ende, jf. retsplejelovens § 219. Ved sagens optagelse til dom skal retten tilkendegive, hvornår dommen vil blive afsagt. Domme i sager, der behandles ved byret, skal afsiges senest 6 uger efter optagelsen til dom, mens fristen i sager, der behandles ved landsret, er 3 måneder. Såfremt særlige omstændigheder gør det påkrævet, kan retten beslutte at fravige disse frister. I beslutningen, der ikke kan kæres, skal anføres de omstændigheder, der bevirker, at fristen ikke kan overholdes.

5.1.4. Bevisførelse ved byret og landsret finder sted under domsforhandlingen, jf. retsplejelovens § 340. Retten kan dog undtagelsesvis bestemme, at bevisførelsen eller en del af denne skal ske inden domsforhandlingen. Retspraksis er imidlertid meget restriktiv, og det tillades sjældent, at vidner afhøres før domsforhandlingen, medmindre vidnet er afskåret fra at afgive forklaring under domsforhandlingen, f.eks. på grund af udrejse af landet.

5.1.5. Begrebet *materiel* procesledelse bruges om rettens indflydelse på processens indhold, dvs. på processtoffet i form af påstande, anbringender og beviser. *Formel* procesledelse angår rettens indflydelse på processens form, f.eks. udveksling af processkrifter og afholdelse af møder.

I civile sager kan retten ikke tilkende en part mere, end denne har nedlagt påstand om, og kan kun tage hensyn til anbringender, som parten har gjort gældende, jf. retsplejelovens § 338, og bevisførelse kan kun finde sted efter anmodning fra en part. Sagsomkostninger kan dog tilkendes, selv om der ikke er nedlagt påstand herom, jf. retsplejelovens § 328 (fra den 1. januar 2007

§ 322), og i udeblivelsestilfælde kan retten efter omstændighederne helt eller delvis frifinde den udeblevne, selv om der ikke er fremsat de relevante påstande og anbringender med henblik herpå, jf. retsplejelovens § 354, stk. 3, og § 360, stk. 3. Endelig kan retten ved afhøring af parter og vidner stille supplerende spørgsmål og efter omstændighederne overtage afhøringen, jf. retsplejelovens § 183, stk. 2. Retten kan i den forbindelse stille spørgsmål, som ingen af parterne ønsker at stille, og retten kan også af egen drift genindkalde en person, der tidligere har afgivet forklaring under sagen. I såkaldt indispositive sager (sager om ægteskab eller forældremyndighed, faderskab, værgemål, prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse eller af beslutning om adoption uden samtykke) gælder der også visse undtagelser fra de ovenfor nævnte principper.

Retten kan afvise en påstand, hvis denne er uklar eller i øvrigt uegnet til at danne grundlag for sagens afgørelse. Retten kan afvise påstande, anbringender og beviser, som først fremkommer efter forberedelsens slutning, jf. retsplejelovens §§ 357 og 363. Retten kan nægte bevisførelse, som skønnes at være uden betydning for sagen, jf. retsplejelovens § 341.

Retten kan søge uklare eller ufuldstændige påstande eller anbringender eller udtalelser om sagen i øvrigt afhjulpet ved spørgsmål til parten, jf. retsplejelovens § 339, stk. 1. Retten kan opfordre en part til at tilkendegive sin stilling til faktiske og retlige spørgsmål, som synes at være af betydning for sagen, jf. retsplejelovens § 339, stk. 2. Endelig kan retten opfordre en part til at føre bevis, hvis sagens faktiske omstændigheder ellers ville henstå som uvisse, jf. retsplejelovens § 339, stk. 3.

Undlader en part at efterkomme rettens opfordringer til at føre bevis, kan retten ved bevisbedømmelsen tillægge dette virkning til fordel for modparten, jf. retsplejelovens § 344, stk. 3 ("fakultativ processuel skadevirkning"). Det samme gælder, hvis en parts erklæringer vedrørende sagens faktiske omstændigheder er uklare eller ufuldstændige, eller hvis en part undlader at udtale sig om modpartens erklæringer om disse spørgsmål eller at efterkomme modpartens opfordringer, jf. retsplejelovens § 344, stk. 2, 1. pkt. Endelig gælder det samme, hvis en part undlader at efterkomme rettens beslutning om at afgive partsforklaring, eller hvis en part under en partsforklaring undlader at besvare spørgsmål, eller hvis svarene er uklare eller ufuldstændige, jf. retsplejelovens § 344, stk. 2, 2. pkt.

Når en af de nævnte situationer foreligger, kan retten som led i den i øvrigt frie bevisbedømmelse helt eller delvis lægge modpartens fremstilling af sagens faktiske omstændigheder til grund.

5.2. Lovforslagets udformning

Retsplejerådet har i betænkning nr. 1401/2001 overvejet spørgsmålet om sagsbehandlingsreglerne i civile sager i første instans. Rådets overvejelser har haft det overordnede sigte at opnå en ensartet tilrettelæggelse af retternes arbejde, der fremmer domstolenes tilgængelighed som tvist-løsningsorgan, understøtter en forsvarlig sagsbehandling med henblik på at nå til materielt rigtige

afgørelser, sikrer mulighed for at få sagerne løst inden for rimelig tid og sikrer, at sagerne kan løses med omkostninger, der ikke er uforholdsmæssigt store.

Retsplejerådet bemærker, at disse mål er delvis samvirkende, men også i nogen grad vil kunne være i modstrid med hinanden, og der må derfor i nogle tilfælde foretages en afvejning ved den konkrete udformning af reglerne på dette område.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 83-84.

5.2.1. Sagsforberedelsen i første instans

5.2.1.1. Retsplejerådet har overordnet overvejet, om der bør udformes særskilte procesformer for forskellige typer af sager. Fordelen ved at anvende en særlig procesform til en bestemt type af sager er, at procesformen kan skræddersys til den pågældende sagstype. Det kan være lettere at træffe beslutninger om de enkelte processkridt i sagen, men det forudsætter, at de pågældende sager er meget ensartede i sagsbehandlingsmæssig henseende. Hvis der er behov for mange individuelle beslutninger med hensyn til sagsbehandlingen, er der ikke meget vundet ved indledningsvis at bruge tid på at indplacere sagen i en bestemt standardkategori. Desuden kan en sag ændre karakter, således at det undervejs kan være nødvendigt at bruge ressourcer på et ”sporskifte”.

Retsplejerådet har på denne baggrund i betænkning nr. 1401/2001 koncentreret sig om at give de almindelige regler om sagsforberedelsen en så fleksibel udformning, at de egner sig til behandling af en række forskellige sager, og har senere i betænkning nr. 1436/2004 overvejet udformningen af særlige procesregler for behandlingen af ikke-tvistige krav (inkassosager) og mindre krav (småsager). Retsplejerådets forslag om en forenklet inkassoproses er gennemført ved lov nr. 450 af 9. juni 2004 om ændring af retsplejeloven og lov om retsafgifter (Forenklet inkassoproses), der trådte i kraft den 1. januar 2005. Med hensyn til småsagsprocessen henvises til pkt. 8 nedenfor.

Som nævnt et det Retsplejerådets opfattelse, at sagsbehandlingen ved domstolene må have fornøden grundighed og være indrettet med henblik på lydhørhed over for parternes synspunkter, og at det samtidig også er af selvstændig betydning, at en retstvist kan afsluttes inden for en rimelig tid. Det helt centrale problem er derfor, hvordan man bedst indretter sagsbehandlingen, så den er tilstrækkeligt hurtig, effektiv og grundig.

Retsplejerådet finder, at en *modernisering af reglerne om sagsforberedelsen* vil øge kvaliteten i sagsbehandlingen og forkorte sagsbehandlingstiden. Retten bør tidligt i forløbet fastsætte tidspunktet for afslutningen af forberedelsen og tidspunktet for domsforhandlingen (fremover hovedforhandlingen). De således fastsatte tidspunkter bør være bindende for parterne.

Retsplejerådet beskriver en fleksibel sagsbehandling, som indeholder en række standardelementer, der kan kombineres efter den enkelte sags behov. Modellen indebærer *ensartede regler om sagens forberedelse for hele landet*. Fremover vil det være forholdene i den konkrete sag,

som kommer til at bestemme sagsforberedelsen, mens det ikke vil gøre nogen forskel, hvor i landet sagen anlægges.

Retsplejerådet anfører, at udgangspunktet for sagen fortsat bør være stævning og svarskrift. På grundlag af stævning og svarskrift afholdes som hovedregel et møde med henblik på ”tilskæring” af sagen både i juridisk og bevismæssig henseende. På dette møde fastlægges endvidere tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse.

Under forberedelsen må det for det første afklares, hvori den retstvist, som foreligger mellem parterne, består. Bevisførelsen og indhentelse af oplysninger, herunder ikke mindst syn og skøn, kan efter omstændighederne være meget tidskrævende. Derfor er det efter Retsplejerådets opfattelse meget væsentligt for hurtigheden og effektiviteten, at sagen ikke udsættes på indhentelse af oplysninger, som en grundigere forberedelse kunne have vist ville være uden betydning for sagen.

Under forberedelsen må det for det andet afklares, hvilke faktiske omstændigheder parterne er enige om at lægge til grund, og hvilke omstændigheder der skal være bevisførelse om. Denne afklaring må ske sideløbende med og i vekselvirkning med afklaringen af sagens retlige tvistepunkter.

Retsplejerådet anfører, at der i det store flertal af sager umiddelbart efter indleveringen af svarskriftet bør lægges en plan for en eventuel yderligere forberedelse. Retten bør lægge planen i samarbejde med parterne, normalt i et møde (se pkt. 6.2.1 nedenfor om parters deltagelse i retsmøder via videoforbindelse eller telefon), men i mere enkle sager kan det ske på skriftligt grundlag. Planen bør så vidt muligt indeholde tidsfrister for hovedterminerne i forberedelsen, eksempelvis hvornår en skønserklæring skal foreligge, og hvornår der i givet fald skal fremsendes forslag til supplerende spørgsmål.

Det bør tilstræbes, at man i planen eller så hurtigt som muligt efter, at planen er udarbejdet, fastsætter tidspunktet for domsforhandlingen (fremover ”hovedforhandlingen”, jf. pkt. 5.2.2 nedenfor), i almindelighed til ca. en måned efter det tidspunkt, hvor forberedelsen forventes afsluttet. Også i sager, hvor der skal afholdes syn og skøn, eller hvor der skal indhentes sagkyndige erklæringer eller udtalelser fra organisationer eller myndigheder eller i øvrigt indhentes oplysninger til brug for sagen, bør der så vidt muligt på det første forberedende møde eller i umiddelbar forlængelse heraf fastsættes et tidspunkt for domsforhandlingen (hovedforhandlingen).

I meget komplicerede sager kan det dog efter Retsplejerådets opfattelse være meget vanskeligt at fastsætte præcise tidsfrister for alle væsentlige forberedelsesskridt. I så fald bør der i det mindste fastlægges de frister, som realistisk kan gives. Retten må aktivt følge sagen og sikre sig, at forberedelsen skrider planmæssigt frem. Når sagen herefter er tilstrækkelig klarlagt til, at tidspunktet for afslutning af forberedelsen kan forudses, vil tidspunktet for domsforhandlingen (hovedforhandlingen) kunne fastsættes.

Retsplejerådets konkrete forslag om en modernisering af reglerne om sagsforberedelsen indeholder følgende elementer:

(1) Retsplejeloven bør lægge op til, at spørgsmål om henvisning af sagen til landsretten eller SØ- og Handelsretten eller om sagens behandling ved flere juridiske dommere eller med sagkyndige dommere i givet fald omtales allerede i stævningen og svarskriftet, og rådets forslag indeholder derfor bestemmelser herom.

(2) Retsplejerådet forudsætter, at de gældende krav til stævningen håndhæves efter deres indhold. Opfylder stævningen ikke disse krav, bør sagen afvises, eller der bør indrømmes sagsøgeren en kort frist (f.eks. en uge) til at afhjælpe manglerne ved stævningen.

I sager, hvor sagsøgeren forventer, at sagsøgte ikke har indsigelser, bør der dog ikke stilles krav om en udførlig sagsfremstilling. Efter forarbejderne til de gældende regler må det antages, at kravet om en udførlig sagsfremstilling ikke gælder for almindelige inkassosager. Dette er imidlertid en så væsentlig undtagelse, at den efter Retsplejerådets opfattelse bør fremgå direkte af loven, og rådets forslag indeholder derfor en bestemmelse herom.

(3) Det foreslås, at svarskrift altid skal indleveres skriftligt uden afholdelse af møde. Der må i den forbindelse tages skridt til at sikre, at selvmødere (dvs. personer, der ikke er repræsenteret af advokat), der har vanskeligt ved på egen hånd at skrive et fyldestgørende svarskrift, får nødvendig hjælp, jf. nærmere pkt. 5.2.5 nedenfor.

(4) Retsplejelovens § 355 om et særligt forberedende møde foreslås erstattet af en nyaffattet bestemmelse, hvorefter der i almindelighed skal afholdes et møde med henblik på en afklaring af sagens faktiske og retlige omstændigheder samt fastlæggelse af tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse. Det foreslås, at dette møde normalt holdes umiddelbart efter indleveringen af svarskriftet, men at bestemmelsen dog skal rumme en sådan fleksibilitet, at man dels kan undlade et sådant møde, hvis det er overflødigt, dels kan holde mødet på et senere tidspunkt under forberedelsen, hvis dette er mere hensigtsmæssigt.

Det foreslås indføjet i loven, at der på det pågældende møde skal tages stilling til bl.a. følgende spørgsmål om sagens behandling, i det omfang det er relevant i den konkrete sag:

- en eventuel henvisning af sagen til landsretten eller SØ- og Handelsretten
- sagens behandling ved én eller flere juridiske dommere
- en eventuel medvirken af sagkyndige dommere
- en eventuel udsættelse af sagen på afgørelse af andre sager eller med henblik på forelæggelse af præjudicielle spørgsmål for EF-domstolen
- bevisførelsen, herunder
 - opfordringer til modparten om at meddele faktiske oplysninger
 - anmodninger om editionspålæg
 - udmeldelse af syn og skøn
 - formulering af spørgsmål til en eventuel syns- og skønsmand
 - anmodninger om indhentelse af skriftlige parts- eller vidneerklæringer
 - afhøringer før domsforhandlingen (hovedforhandlingen)
- videomødeafhøringer eller telefoniske afhøringer, jf. herom pkt. 6 nedenfor,
- tidsrammerne for den videre forberedelse

- tidspunktet for domsforhandlingen (hovedforhandlingen)
- planlægning af domsforhandlingen (hovedforhandlingen), herunder eventuel afspilning af forklaringer, der er optaget på bånd eller andet medium

For at det forberedende møde skal tjene sit formål, er det efter Retsplejerådets opfattelse vigtigt, at retten før indkaldelsen til mødet nøje overvejer, hvilke forhold der i den konkrete sag vil skulle tages stilling til på mødet, og angiver dette i indkaldelsen, der således vil indeholde en dagsorden for mødet. Hvis parterne ønsker til bevisførelsen ikke allerede fremgår af stævning og svarskrift, bør parterne fremkomme med disse ønsker senest en uge før mødet, og rådets forslag indeholder derfor en bestemmelse herom.

Med den foreslåede bestemmelse om et forberedende møde sikres det, dels at parterne på forhånd kan overveje deres stilling til de forskellige spørgsmål, dels at de pågældende spørgsmål altid bliver drøftet på mødet, i det omfang det er relevant i den konkrete sag.

(5) Det foreslås at præcisere i retsplejeloven, at der kan afholdes andre møder under forberedelsen, når dette findes hensigtsmæssigt.

(6) Det foreslås at præcisere i retsplejeloven, at når retten bestemmer, at en part skal indlevere et yderligere processkrift, skal det være med henblik på afklaring af et nærmere angivet spørgsmål i sagen.

(7) Retsplejelovens § 356, stk. 2, om berømmelse af domsforhandlingen (hovedforhandlingen) foreslås ændret, således at tidspunktet for domsforhandlingen (hovedforhandlingen) fastsættes på det første forberedende møde eller i umiddelbar forlængelse heraf. Det bør således være hovedreglen, at tidspunktet for domsforhandlingen (hovedforhandlingen) fastsættes allerede på det forberedende møde, mens det efter gældende ret er undtagelsen, jf. retsplejelovens § 355, stk. 4, sidste pkt.

(8) Præklausionsreglerne (dvs. reglerne om afskæring af nyt processtof) foreslås ændret, således at en anmodning om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt (i praksis navnlig syn og skøn eller opfordringer til modparten om at meddele faktiske oplysninger), som hovedregel skal fremsættes senest på det første forberedende møde.

Retsplejerådet har endvidere overvejet, om visse tvistige dispositive civile sager, hvor påstande og anbringender fremstår som åbenbart grundløse, bør undergives en mere *summarisk behandling*.

Efter gældende ret er der ikke nogen særskilt regulering af mulighederne for at undergive en tvistig sag en summarisk behandling. Retten har imidlertid en vid skønsbeføjelse ved udøvelsen af sin formelle procesledelse, herunder ved beslutningerne om, hvorvidt der skal indleveres yderligere processkrifter og i givet fald inden for hvilken frist, om domsforhandlingens placering og længde og – under domsforhandlingen – om, hvornår et givet spørgsmål kan anses for uddebatteret. Retten har således allerede efter gældende ret mulighed for i praksis at behandle påstande og anbringender, der fremstår som åbenbart grundløse, mere summarisk.

Retsplejerådet stiller derfor ikke forslag om en særskilt regulering, men opfordrer til at bruge de eksisterende muligheder for ved en stram sagsstyring fra rettens side at forhindre, at grundløse

sager svulmer op og lægger beslag på en uforholdsmæssig stor del af rettens ressourcer og belaster modparten i urimelig grad.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 270-288 og 410-417.

5.2.1.2. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag om modernisering af reglerne om sagsforberedelsen i civile sager.

Det har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1401/2001 været anført, at Retsplejerådets forslag til nyordning af sagsforberedelsen i første instans vil medføre en betydelig forøgelse af ressourceanvendelsen ved retterne, idet det øgede tidsforbrug til afholdelse af forberedende møder ikke kan antages at blive modsvaret af mindre tidsforbrug under domsforhandlingen. Justitsministeriet skal hertil bemærke, at Retsplejerådets forslag i vidt omfang svarer til den praksis, der følges af mange retter i dag, og de foreslåede regler skaber en fleksibel ordning og tilskynder til, at retten og parterne i fællesskab bestræber sig på, at sagen så tidligt som muligt under forberedelsen tilrettelægges på den ressourcemæssigt mest hensigtsmæssige måde. Efter Justitsministeriets opfattelse kan det på den baggrund ikke antages, at der for domstolene som helhed vil være merarbejde af betydning forbundet med den foreslåede ordning for forberedelsen af civile sager i forhold til, hvad der er tilfældet i dag.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 86 (forslag til retsplejelovens kapitel 33), og bemærkningerne hertil.

5.2.1.3. Retsplejerådet anfører, at afhøringer i civile sager bør kunne gennemføres før hovedforhandlingen, hvis den afhørte forventes ikke at kunne afgive forklaring under hovedforhandlingen, hvis parterne er enige herom, eller hvis det er af væsentlig betydning for den videre forberedelse af sagen. Retsplejerådet foreslår på den baggrund en vis opblødning af den gældende regel, hvorefter bevisførelse før hovedforhandlingen kun kan ske undtagelsesvis. Rådet anfører dog samtidig, at udgangspunktet fortsat bør være, at der er store fordele forbundet med, at bevisførelsen finder sted under ét.

Retsplejerådets forslag er derfor alene udtryk for en begrænset opblødning af princippet om bevisumiddelbarhed (dvs. princippet om, at bevisførelse, f.eks. i form af parts- og vidneforklaringer, sker umiddelbart for den dømmende ret), og rådet anfører, at forslaget skal ses i sammenhæng med rådets forslag om at give mulighed for billed- eller lydoptagelse af forklaringer, jf. herom pkt. 6.2.3 nedenfor. I modsætning til i dag, hvor en afhøring, der er gennemført før hovedforhandlingen, typisk indgår som bevis i sagen i form af et skriftligt referat af forklaringen, giver Retsplejerådets forslag således mulighed for, at en billed- eller lydoptagelse af forklaringen afspilles under hovedforhandlingen.

Retsplejerådet bemærker i øvrigt, at det forhold, at der er gennemført en afhøring med henblik på hel eller delvis afspilning af en billedoptagelse af forklaringen under hovedforhandlingen, ikke i sig selv udelukker, at den pågældende genafhøres under hovedforhandlingen.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 380.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 85 (forslag til retsplejelovens § 340), og bemærkningerne hertil.

5.2.2. Domsforhandlingen (*hovedforhandlingen*) i første instans

5.2.2.1. Retsplejerådet finder, at den mundtlige domsforhandling fortsat bør være omdrejningspunktet for afgørelsen i første instans af tvistige civile sager ved domstolene, og at domsforhandlingen som udgangspunkt bør gennemføres efter samme model som hidtil, dvs. med forelæggelse, bevisførelse og procedure.

Retsplejerådet foreslår, at domsforhandlingen fremover skal hedde *hovedforhandlingen*, idet denne betegnelse er mere træffende og lettere forståelig som beskrivelse af dette stadium af retssagen. Ordet er også det almindeligt brugte i norsk og svensk procesret.

Retsplejerådet finder, at der kan være mulighed for at effektivisere og koncentrere hovedforhandlingen i forhold til i dag. Dette forudsætter, at det under sagens forberedelse klart er identificeret, hvilke tvistepunkter retten skal tage stilling til, jf. herom pkt. 5.2.1 ovenfor. Endvidere bør sagens skriftlige materiale kunne indgå i sagen uden at blive læst op under hovedforhandlingen, og skriftlige parts- og vidneerklæringer bør anvendes oftere end i dag. Endelig vil der være en række sager, hvor sammenfattende processkrifter, som indleveres før hovedforhandlingen inden en frist, som retten har fastsat, kan bidrage til at forkorte hovedforhandlingen og rettens efterfølgende arbejde med domsskrivningen.

Grundlæggende drejer det sig efter Retsplejerådets opfattelse om at udbygge de skriftlige elementer i en i øvrigt mundtlig hovedforhandling med henblik på at opnå større effektivitet. Afgørelse på skriftligt grundlag uden afholdelse af en mundtlig hovedforhandling er blevet overvejet særskilt, jf. nedenfor i pkt. 5.2.3.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 291-292.

5.2.2.2. Retsplejerådet finder, at det i nogle sager vil være hensigtsmæssigt, at hver af parterne udarbejder et *sammenfattende processkrift*, som indleveres før hovedforhandlingen inden en frist, som retten har fastsat. Rådet anfører, at udarbejdelse af sammenfattende processkrifter navnlig vil være relevant i lidt større eller mere indviklede sager, hvorimod det i enkle sager ikke vil være ressourcemæssigt forsvarligt at pålægge parterne dette ekstra arbejde.

Retsplejerådet anfører, at når retten i forvejen har læst de sammenfattende processkrifter, kan såvel forelæggelsen af sagen som den mundtlige procedure gøres mere koncentreret. Samtidig kan sammenfattende processkrifter lette arbejdet med domsskrivningen og også på den måde

bidrage til en hurtigere sagsbehandling. Endelig kan udarbejdelsen af sammenfattende processkrifter have den virkning, at sagen forenkles, fordi parterne ved den fornyede grundige gennemgang af sagen, som er affødt heraf, allerede før hovedforhandlingen kan komme frem til, at de nu er enige på et eller flere punkter, som der således ikke skal være bevisførelse og procedure om.

Retsplejerådet foreslår på denne baggrund at indsætte en regel i retsplejeloven om, at retten kan opfordre parterne til hver især at indlevere et sammenfattende processkrift.

Sammenfattende processkrifter skal efter Retsplejerådets forslag ikke erstatte den mundtlige forelæggelse og procedure, men muliggøre, at parterne under hovedforhandlingen i højere grad kan koncentrere sig om sagens afgørende faktiske og juridiske spørgsmål. En afgørelse på skriftligt grundlag uden afholdelse af en mundtlig hovedforhandling er en afgørelsesform, der er væsentligt forskellig herfra, og som Retsplejerådet so, nævnt har overvejet særskilt, jf. nedenfor i pkt. 5.2.3. De sammenfattende processkrifter skal således ikke have karakter af en skriftlig procedure.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 296-301.

5.2.2.3. Med hensyn til *forelæggelsen* (dvs. sagsøgerens indledende, sammenfattende fremstilling af sagens faktiske omstændigheder og de juridiske spørgsmål i sagen) har Retsplejerådet overvejet, om *oplæsning af det skriftlige bevismateriale* kan undlades eller i hvert fald indskrænkes til de mest centrale dele.

Allerede i dag anbefales det i den juridiske litteratur at være tilbageholdende med at kræve oplæsning af det skriftlige bevismateriale, idet der bl.a. henvises til, at en henvisning til de steder, parterne vil påberåbe sig, og et passende resumé sparer tid og gør samme nytte som en oplæsning for den, der har arbejdet med sagen.

Retsplejerådet finder, at sagsøgerens forelæggelse af sagen i overensstemmelse med retsplejelovens gældende ordlyd bør være kort. Sagsøgeren bør som led i forelæggelsen i refererende form gengive de relevante dele af sagens skriftlige beviser, hvorimod disse ikke bør oplæses hverken i deres helhed eller i væsentligt omfang. Derimod vil det være naturligt, at sagsøgeren som led i forelæggelsen oplæser særligt væsentlige dele af de skriftlige beviser, hvor det kommer an på ordlyden. Det kan f.eks. være centrale bestemmelser i en kontrakt eller de vigtigste spørgsmål og svar i en syns- og skønserklæring.

Retsplejerådets anfører, at rådets forslag for så vidt rummes af den gældende bestemmelse om afviklingen af domsforhandlingen (retsplejelovens § 365), hvoraf det ikke fremgår, at skriftlige beviser nødvendigvis skal oplæses. Da der imidlertid foreligger en lang tradition for oplæsning af skriftlige beviser, foreslår rådet en udtrykkelig regel om, at oplæsning af skriftlige beviser kun finder sted, når der er særlig anledning dertil.

Forslaget ligger efter rådets opfattelse i forlængelse af en udvikling, som allerede foregår i praksis i retning af at begrænse oplæsningen af skriftlige beviser.

Retsplejerådet bemærker, at når et skriftligt bevis er fremlagt, og der er henvist til det under hovedforhandlingen, kan dokumentets indhold i sin helhed indgå i grundlaget for afgørelsen uden hensyn til, i hvilket omfang dokumentet er oplæst.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 293-294.

5.2.2.4. Retsplejerådet anfører, at *den mundtlige bevisførelse* under hovedforhandlingen i princippet kan koncentreres på to måder, dels ved en strammere styring af, at der kun føres beviser, som er relevante for sagen, dels ved anvendelse af forenkledede former for bevis, eksempelvis skriftlige parts- og vidneerklæringer eller forenklet syn og skøn.

Spørgsmålet om en strammere styring fra rettens side af bevisførelsen er en del af spørgsmålet om rettens materielle procesledelse, og der henvises herom til pkt. 5.2.4 nedenfor.

Skriftlige parts- og vidneerklæringer bør efter Retsplejerådets opfattelse benyttes som bevis i videre omfang, end det sker i dag. Retsplejerådet foreslår, at retten efter anmodning fra en part kan tillade, at der indhentes en skriftlig parts- eller vidneerklæring, når det findes ubetænkeligt. Herudover vil skriftlige parts- og vidneforklaringer ligesom i dag kunne anvendes, når parterne er enige herom, og efter omstændighederne hvis et vidne ikke (nu) kan afgive forklaring for retten.

Parter og vidner bør efter Retsplejerådets opfattelse ikke kunne pålægges at udarbejde skriftlige erklæringer.

Desuden bør det fortsat være sådan, at en part altid kan vælge at afgive mundtlig forklaring for retten, idet det bør respekteres, hvis den pågældende finder, at det har en selvstændig værdi at tale direkte til den eller de personer, der skal afgøre sagen.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 294-296.

5.2.2.5. Retsplejerådet anfører, at det har væsentlig betydning for parterne, at *dommen* afsiges så hurtigt som muligt, og at det endvidere er vigtigt, at parterne så vidt muligt straks efter afslutningen af domsforhandlingen får at vide, hvornår dommen forventes afsagt.

Retsplejerådet finder, at de regler, der blev indført i 1997, om frist for domsafsigelsen i nogle tilfælde virker mod hensigten og fører til en senere domsafsigelse, end det var tilfældet før lovændringen i 1997. Retsplejerådet har derfor overvejet, om det vil være hensigtsmæssigt at afskaffe fristreglerne. Retsplejerådet finder dog, at fristerne trods alt også har haft en vis positiv betydning, og at en omformulering af bestemmelsen, således at fristerne forkortes og der mere direkte lægges op til, at dommen afsiges, når den foreligger, vil være at foretrække.

Det foreslås på denne baggrund at forkorte den almindelige frist for afsigelse af landsretsdomme fra de gældende 3 måneder til 2 måneder regnet fra sagens optagelse til dom i førsteinstanssager og 4 uger i ankesager. Samtidig foreslås det, at fristen for afsigelse af byretsdomme skal være 2 måneder i sager, der behandles med flere dommere, således at der gælder samme frist i kollegialt behandlede førsteinstanssager i byret og landsret. Endelig foreslås det at forkorte

fristen for afsigelse af byretsdomme i sager, der behandles med én dommer, fra de gældende 6 uger til 4 uger.

Endvidere foreslår Retsplejerådet, at retten efter domsafsigelsen af egen drift skal meddele parterne udskrift af dommen. Retsplejelovent indeholder i dag ingen regler herom, men retterne sender i praksis normalt altid en udskrift af dommen til parterne, dog således, at udeblivelsesdomme normalt kun sendes til sagsøgeren og ikke til sagsøgte, medmindre sagsøgte selv anmoder om en domsudskrift.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 301-304.

5.2.2.6. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at der er behov for at skabe bedre muligheder for parterne og retten for at effektivisere og koncentrere domsforhandlingen, der fremover bør betegnes *hovedforhandlingen*. Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets forslag med hensyn til sammenfattende processkrifter, sagens forelæggelse og anvendelse af skriftlige parts- og vidneerklæringer samt med hensyn til domsafsigelsen.

Der har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1401/2001 været udtrykt bekymring for, at Retsplejerådets forslag om, at sagens skriftlige beviser som udgangspunkt ikke skal oplæses i retten, kan føre til, at uspecificerede henvisninger til sagens dokumenter forøger det senere arbejde med at udarbejde sagsfremstillingen i dommen, eller at dommerne forud for hovedforhandlingen skal bruge tid på at sætte sig ind i et omfattende skriftligt bevismateriale, som ingen af parterne ved hovedforhandlingen vil påberåbe sig. Med Retsplejerådets forslag lægges der imidlertid op til, at det hurtigt under sagens forberedelse bringes på det rene, hvilke faktiske og retlige omstændigheder parterne er uenige om, og som retten derfor skal tage stilling til. Den ramme, der dermed lægges for sagen, giver også retten mulighed for ikke at bruge unødigt tid på at sætte sig ind i bevismateriale, som ikke vil blive påberåbt. Endvidere vil det efter Retsplejerådets forslag være sådan, at sagsøgeren som led i sin forelæggelse af sagen *i refererende form* skal gengive de relevante dele af sagens skriftlige beviser, herunder, i det omfang det er hensigtsmæssigt, med præcise henvisninger til sagens bilag, samt *oplæse* særligt væsentlige dele af de skriftlige beviser, hvor det kommer an på ordlyden.

Det har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1401/2001 også været anført, at fristen for afsigelse af landsretsdomme ikke bør forkortes i forhold til i dag, idet arbejdet med domskonkiperingen i førsteinstanssager jævnligt kræver fulde 3 måneder, og dette også jævnligt vil kunne være tilfældet i ankesager, hvis der indføres et krav om fuldstændig sagsfremstilling i ankesager. Efter Justitsministeriets opfattelse vil det imidlertid som forudsat af Retsplejerådet generelt være muligt at tilrettelægge landsretternes arbejde således, at en dom i en førsteinstanssag vil kunne afsiges inden 2 måneder og i en ankesag inden 4 uger. Det bemærkes, at der i 2004 blev indført krav om, at alle domme, herunder ankesager, skal indeholde en ”fremstilling af sagen”, jf. retsplejelovent § 218 a, stk. 1, 1. pkt., men som det fremgår af forarbejderne til denne bestemmelse, vil en ganske kort fremstilling af sagen ofte være tilstrækkelig i ankesager (jf. Folketingstidende, 2003-04, tillæg A, side 646).

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001 med de justeringer, der følger af de ændringer af reglerne om domsafsigelser, der i mellemtiden er gennemført på baggrund af forslagene i Retsplejerådets betænkning nr. 1427/2003 om reform af den civile retspleje II (Offentlighed i civile sager og straffesager), jf. lov nr. 215 af 31. marts 2003 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Offentlighed i retsplejen), der trådte i kraft den 1. juli 2004.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 74, 82 og 87 (forslag til retsplejelovens §§ 219, 297 og 362-365), og bemærkningerne hertil.

5.2.3. Rent skriftlig behandling af tvistige sager

Retsplejerådet finder, at det fortsat bør være den absolutte hovedregel, at der i tvistige sager i første instans afholdes en mundtlig hovedforhandling. Retsplejerådet foreslår imidlertid, at når særlige grunde taler for det, skal retten med parternes samtykke kunne bestemme, at der ikke skal holdes en mundtlig hovedforhandling.

Rettens beslutning om at undlade at afholde en mundtlig hovedforhandling kan efter Retsplejerådets forslag kun ske efter en konkret vurdering af, om det er nødvendigt at afholde en mundtlig hovedforhandling i den pågældende sag.

Retsplejerådet anfører, at hvis bevisførelse i form af forklaringer har væsentlig betydning for sagen, vil en mundtlig hovedforhandling normalt være påkrævet. Hvis der under forberedelsen har været en betydelig grad af mundtlighed i form af et eller flere længerevarende forberedende retsmøder, kan der efter omstændighederne være mindre behov for en mundtlig hovedforhandling. Hvis sagen er meget kompliceret, vil det sjældent være hensigtsmæssigt slet ikke at holde en mundtlig hovedforhandling. Derimod kan der i komplicerede sager ofte være anledning til at anvende sammenfattende processkrifter, jf. herom pkt. 5.2.2.2 ovenfor.

I vurderingen af, om en mundtlig hovedforhandling er nødvendig, må det efter Retsplejerådets opfattelse også indgå, om sagen har en særlig offentlig interesse.

Det er i Retsplejerådets forslag forudsat, at beføjelsen til at undlade at afholde en mundtlig hovedforhandling vil blive anvendt med varsomhed, idet der efter forslaget skal være særlige grunde, der taler for det.

Retsplejerådets forslag om at åbne mulighed for skriftlig behandling i første instans skal først og fremmest ses som et led i rådets overordnede målsætning om en fleksibel retspleje. Selv om der i de fleste sager vil skulle holdes en mundtlig hovedforhandling, bør der således efter Retsplejerådets opfattelse være mulighed for at undlade dette, når det undtagelsesvis ikke er nødvendigt.

Efter Retsplejerådets forslag kræves som nævnt parternes samtykke til at undlade at afholde en mundtlig hovedforhandling i første instans.

Retsplejerådet anfører, at en part efter omstændighederne kan lægge stor vægt på at kunne forklare sig direkte over for den eller dem, der skal træffe afgørelse i sagen, og en part bør altid

kunne forlange, at der afholdes en mundtlig hovedforhandling i tvistige sager i første instans. Retsplejerådet fremhæver i den forbindelse bl.a., at det er retten, der på grundlag af sagens karakter fastsætter hovedforhandlingens længde.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 304-306.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse med rådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 87 (forslag til retsplejelovens § 366), og bemærkningerne hertil.

5.2.4. Materiel procesledning

Udgangspunktet for Retsplejerådets overvejelser med hensyn til materiel procesledning er på den ene side ønsket om at nå det materielt rigtige resultat og på den anden side hensynet til parternes dispositionsfrihed, som er et grundlæggende princip i den civile retspleje. Materiel procesledning er udtryk for, at retten søger at tilvejebringe et sikrere grundlag for at træffe en rigtig afgørelse, men det er stadig parterne, der afstikker rammerne for sagen.

Retsplejerådet anfører, at hovedanvendelsesområdet for reglerne om rettens materielle procesledning efter rådets øvrige forslag vil være det forberedende møde, der som hovedregel vil skulle holdes efter indleveringen af svarskriftet, jf. herom pkt. 5.2.1 ovenfor. På dette møde skal der bl.a. tages stilling til, hvad det præcis er, parterne er uenige om og ønsker, at retten træffer afgørelse om, og hvilken bevisførelse disse tvistepunkter giver anledning til. Det vil være helt naturligt, at retten på dette møde udøver en aktiv materiel procesledning ved at stille spørgsmål til og diskutere med parterne. Det drejer sig i høj grad om at få bragt på det rene, hvilket materiale der skal bruges ved sagens afgørelse.

Retsplejerådet finder, at forhandlingsprincippet (dvs. princippet om, at retten skal træffe sin afgørelse på grundlag af og inden for rammerne af de krav, som parterne har fremsat, og de oplysninger, som parterne har tilvejebragt) i dispositive civile sager har meget stærke grunde for sig. Sagen angår parternes forhold, og parternes rådighed over deres egne anliggender bør respekteres. Parterne kender sagen bedst og er de nærmeste til at skønne over, hvilke anbringender og hvilken bevisførelse sagen kan bære.

Det er således Retsplejerådets opfattelse, at retten i dispositive civile sager fortsat ikke skal kunne tilkende en part mere, end denne har påstået, og fortsat kun skal kunne tage hensyn til anbringender, som parten har gjort gældende, jf. retsplejelovens § 338.

Retsplejerådets overvejelser angår derfor først og fremmest mulighederne for begrænsning af processtoffet og rettens vejledning og bistand samt spørgsmål og opfordringer til parterne eller tredjemand.

Retsplejerådet forudsætter, at dommeren efter omstændighederne vil skulle spille en meget aktiv rolle på det første forberedende møde, men det afhænger helt af sagens karakter og parternes adfærd. Hvis parterne allerede før sagens anlæg eller i det mindste før det første forbereden-

de møde indbyrdes har begrænset sagen til det, man reelt er uenige om og mener retten bør tage stilling til, kan parterne således blot forklare dommeren, hvordan de har afgrænset sagen.

Retsplejerådets forslag lægger op til, at parternes påstande og anbringender på dette indledende trin af retssagen udformes i dialog med retten. Retsplejerådet foreslår imidlertid ingen ændringer i rettens mulighed for at afvise påstande og anbringender. Hvis en part insisterer på at fremsætte en påstand eller et anbringende, vil retten således kun kunne afvise påstanden eller anbringendet, hvis påstanden eller anbringendet er uklar eller i øvrigt uegnet til at danne grundlag for sagens afgørelse.

Retsplejerådet anfører, at afhængig af, hvor veltilrettelagt sagen er fra parternes side, vil dommeren også i forhold til bevisførelsen kunne spille en ganske aktiv rolle på det første forberedende møde. Dommeren kan bede en part om at forklare, på hvilken måde en ønsket bevisførelse har betydning for partens anbringender. Dommeren må også gerne stille kritiske spørgsmål og gøre opmærksom på, hvis en ønsket bevisførelse risikerer at være utilstrækkelig, fordi et givent anbringende er underlagt en tung bevisbyrde.

Retsplejerådet lægger stor vægt på en grundig sagsforberedelse, i forbindelse med det tidlige forberedende møde, der har til formål at afklare sagens faktiske og retlige omstændigheder samt at fastlægge tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse, jf. herom pkt. 5.2.1 ovenfor. Retsplejerådet ser på den baggrund ikke noget problem i, at diskussionen på mødet mellem dommeren og parterne efter omstændighederne kan blive så intensiv, at dommeren bliver inhabil og dermed ikke vil kunne dømme i sagen. Rent praktisk vil der ikke være noget til hinder for, at en anden af rettens dommere kan beklæde retten under domsforhandlingen, hvis der sker en kraftig reduktion i antallet af retskredse og som følge deraf en væsentlig forøgelse af antallet af dommere ved de enkelte retter. Retsplejerådet tilføjer, at der som udgangspunkt ikke foreligger inhabilitet, blot fordi dommeren medvirker aktivt ved sagens "tilskæring", men det vil dog efter omstændighederne kunne forekomme. Det vil i disse undtagelsestilfælde efter omstændighederne være hensigtsmæssigt, at det allerede på det forberedende møde tilkendegives, at dommeren ikke vil kunne dømme i sagen, således at der ikke senere opstår tvist herom.

Retsplejerådets forslag således lægger op til, at parternes ønsker til bevisførelsen gøres til genstand for en åben diskussion med dommeren. Retsplejerådet foreslår imidlertid ingen ændringer i rettens mulighed for at afvise irrelevant bevisførelse, jf. retsplejelovens § 341.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 311-323.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter vedrørende rettens udøvelse af materiel procesledelse.

5.2.5. Bistand til personer, der ikke er repræsenteret af advokat (selvmødere)

Retsplejerådet har overvejet, hvilke særlige foranstaltninger der bør indføres til hjælp for *personer, der ikke er repræsenteret af advokat* ("selvmødere").

Retsplejerådet finder, at så længe der *ikke er anlagt retssag*, hører ydelse af materiel retshjælp i form af rådgivning om retsstillingen og den rådsøgendes handlemuligheder ikke under domstolene.

Retsplejerådet finder imidlertid, at byretterne bør vejlede om den formelle fremgangsmåde ved et sagsanlæg, dvs. kravene til stævningen, og om betaling af retsafgift. Byretterne bør endvidere vejlede om retshjælp, fri proces og retshjælpsforsikringsdækning.

Retsplejerådet finder endvidere, at der bør udarbejdes en stævningsblanket med tilhørende vejledning. Formålet med blanketten vil være at gøre det lettere for en person, der ikke er repræsenteret af advokat, at skrive en fyldestgørende stævning. Dette vil dels bidrage til, at berettigede krav ikke opgives, dels lette sagens behandling ved retten. Det bør være frivilligt for sagsøgeren, om han eller hun vil benytte blanketformen.

Stævningsblanketten bør kunne fås på dommerkontoret, som vil kunne vejlede om udfyldning af blanketten. Vejledningen vil imidlertid være begrænset til en mundtlig gengivelse og uddybning af den skriftlige vejledning, som bør høre til stævningsblanketten.

Med hensyn til *rettens vejledning af sagsøgte* uden afholdelse af retsmøde finder Retsplejerådet, at retten under alle omstændigheder bør give generel vejledning om, hvad et svarskrift er, og hvad det skal indeholde, om, hvilken frist der er sat for indlevering heraf, om muligheden for at få udsættelse, om konsekvenserne af at overskride fristen og lignende. Spørgsmålet er imidlertid, om og i givet fald i hvilket omfang retten bør bistå med den konkrete formulering af svarskriftet.

Retsplejerådet finder, at der bør udarbejdes en svarskriftsblanket med tilhørende vejledning svarende til den foreslåede stævningsblanket. Formålet med blanketten vil være at gøre det lettere for en person, der ikke er repræsenteret af advokat, at skrive et fyldestgørende svarskrift. Dette vil dels bidrage til, at berettigede indsigelser ikke opgives (sagsøgte bør ikke dømmes som udebleven, hvis sagsøgerens krav er uberettiget), dels lette sagens behandling ved retten. Det bør være frivilligt for sagsøgte, om han eller hun vil benytte en svarskriftsblanket.

Svarskriftsblanketten bør ligesom stævningsblanketten kunne fås på dommerkontoret, der på tilsvarende måde vil kunne vejlede om udfyldning af blanketten. Også her må vejledningen være begrænset til en mundtlig gengivelse og uddybning af den skriftlige vejledning, som hører til svarskriftsblanketten. Selvmøderen vil således kunne få besvaret opklarende spørgsmål om, hvad der skal stå i de enkelte felter i blanketten, men ikke materiel rådgivning om, hvilke påstande og anbringender det vil være i den pågældendes interesse at fremføre under sagen.

Rettens vejledning af parterne om deres retsstilling og om, hvad de bør foretage til varetagelse af deres interesser under sagen, bør således efter Retsplejerådets opfattelse ske i retsmøder, hvortil begge parter er indkaldt, eller alternativt skriftligt med kopi til modparten. Retsplejerådet anfører i den forbindelse, at når vejledningen foregår i et retsmøde, hvortil begge parter er indkaldt (eller skriftligt med kopi til modparten), vil retten også kunne vejlede om den materielle retsstilling.

Retten vil i den forbindelse kunne bistå med formuleringen af selvmøderens *påstand*. Retten bør næppe uden nogen holdepunkter overhovedet spørge til eventuelle modkrav, men hvis sa-

gens oplysninger giver anledning til det, er retten ikke afskåret fra at spørge til modkrav, selv om parten ikke selv kommer ind på det.

Med hensyn til *anbringender* skal retten naturligvis vejlede om, at påstanden – kravet – altid skal begrundes (ellers taber man sagen). Retten kan også f.eks. spørge en selvmøder, der har svært ved at formulere sine anbringender, hvorfor den pågældende ikke mener at skyldes det pågældende beløb eller kun et mindre beløb end påstået af sagsøgeren. Retten kan i forlængelse af selvmøderens svar også stille uddybende spørgsmål og bistå med at give svaret en juridisk drejning. Som eksempel nævner Retsplejerådet, at hvis selvmøderens svar er, at f.eks. en autoreparationsregning er ”urimelig”, kan retten ved spørgsmål søge indsigtelsen konkretiseret og være behjælpelig med at systematisere indsigelserne i anbringender angående eksempelvis, *at* der er foretaget reparationer, der ikke var aftalt, *at* der var aftalt en fast pris, *at* timeforbruget er udokumenteret, *at* timeforbruget er for højt, eller *at* reparationen mislykkedes.

Efter Retsplejerådets opfattelse er der i almindelighed heller ikke noget til hinder for, at retten henleder selvmøderens opmærksomhed på et anbringende, som selvmøderens eller modpartens beskrivelse af sagen giver anledning til at overveje.

Retten vil endvidere kunne vejlede om *bevisbyrde* og spørge til *bevismidler*.

Retsplejerådet understreger, at det er vigtigt at undgå, at en selvmøder føler sig stødt, hvis dommeren først fortæller den pågældende, hvad han eller hun bør fremføre, og derefter – fordi selvmøderen materielt har uret – giver den anden part medhold. Dommeren må derfor efter Retsplejerådets opfattelse vejlede på en sådan måde, at vejledningen også omfatter den usikkerhed, der kan knytte sig til bevisførelsen og eventuelle tvivlsomme retsspørgsmål, og det kan efter omstændighederne fremhæves, at vejledning ikke gives alene af hensyn til den vejledte part, men også for at modparten kan få klarhed over, hvad denne skal forsvare sig imod.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 328-335.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag om, at der bør udarbejdes en stævningsblanket med tilhørende vejledning og en tilsvarende svarskriftsblanket med tilhørende vejledning.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 86 (forslag til retsplejelovens § 348, stk. 5, og § 351, stk. 6), og bemærkningerne hertil.

5.2.6. *Behandling af sager inden for en rimelig frist*

Justitsministeren fremsatte den 5. oktober 2005 et forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysning i visse børnsstrafferetlige sager mv.) (L 26), hvor der bl.a. foreslås en udtrykkelig bestemmelse i retsplejeloven om, at en part kan anmode retten om at beramme en straffesag (dvs. fastsætte tidspunktet for domsforhandlingen (hovedforhandlingen)), når anklageskrift er indleveret til retten. Det

fremgår af lovforslagets bemærkninger, at formålet med den foreslåede bestemmelse er at tydeliggøre parternes reaktionsmulighed, såfremt retten ikke berammer sagen inden for en rimelig frist, jf. Folketingstidende 2005-06, tillæg A, side 551.

Justitsministeriet har overvejet, om der også for så vidt angår civile sager bør indføres en udtrykkelig bestemmelse i retsplejeloven om, at parterne kan anmode retten om at fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, jf. Folketingstidende 2005-06, tillæg A, side 542.

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslag nr. L 26, er baggrunden for forslaget om at tydeliggøre parternes reaktionsmulighed, såfremt retten ikke berammer en straffesag inden for en rimelig frist, at artikel 13, jf. artikel 6, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention stiller krav om, at en part har adgang til effektive retsmidler i tilfælde af en krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist, jf. Folketingstidende 2005-06, tillæg A, side 541-542. Retten til rettergang inden for en rimelig frist, jf. artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, gælder i både straffesager og civile sager, og Justitsministeriet foreslår på denne baggrund, at det også med hensyn til civile sager tydeliggøres, at parterne kan reagere i tilfælde af krænkelse eller risiko for krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist.

Under hensyn til, at retten til rettergang inden for en rimelig frist efter artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention som nævnt gælder i både straffesager og civile sager, foreslås det, at der fastsættes én fælles lovbestemmelse for både straffesager og civile sager om parternes reaktionsmulighed i tilfælde af krænkelse eller risiko for krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist. Det foreslås, at en sådan lovbestemmelse indsættes i retsplejelovens anden bog, der indeholder fælles bestemmelser for den civile retspleje og strafferetsplejen.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 63 (forslag til retsplejelovens § 152 a), og bemærkningerne hertil.

6. Anvendelse af telekommunikation i retssager mv.

6.1. Gældende ret

6.1.1. Der er i dag ikke hjemmel i retsplejeloven til at anse en part, der ikke er fysisk til stede i retten, men f.eks. deltager telefonisk i et retsmøde, som egentlig deltager i retsmødet.

Retten kan afholde et retsmøde, uden at parterne er til stede, og kan skrive i retsbogen, at retten var i telefonisk kontakt med parterne under retsmødet. Endvidere kan oplysninger, som retten har modtaget telefonisk uden for et retsmøde, indgå i grundlaget for rettens beslutninger om procesførelsen.

Retten kan også efter omstændighederne lade et vidne, der er indforstået hermed, afhøre over telefonen eller på anden måde uden vidnets tilstedeværelse i retten og i overensstemmelse med den fri bevisbedømmelse tillægge forklaringen den bevisværdi, som den findes at have.

Den manglende hjemmel til at anse en person, der ikke er fysisk til stede i retten, som egentlig deltager i et retsmøde i kraft af en telefon- eller videoforbindelse, har bl.a. som konsekvens, at hvis der er tale om et retsmøde, hvor en part har pligt til at være til stede eller repræsenteret, må

vedkommende anses som udeblevet, selv om vedkommende har deltaget telefonisk eller via en videoforbindelse.

Et vidne har ikke pligt til at afgive forklaring over telefonen eller via en videoforbindelse. Hvis en person indvilger i at afgive forklaring ved anvendelse af telekommunikation, sker det imidlertid under vidneansvar, og falsk forklaring kan straffes efter straffelovens § 158. Endvidere indeholder retsplejelovens § 190 bl.a. regler om grænseoverskridende afhøringer ved hjælp af telekommunikation, hvorefter et vidne kan pålægges at møde for en dansk domstol og dér – mens en dansk dommer er til stede – afhøres fra udlandet ved anvendelse af telekommunikation. Et vidne er dog ikke forpligtet til at lade sig afhøre fra udlandet ved anvendelse af telekommunikation uden billede.

6.1.2. Forklaringer afgivet under domsforhandlingen protokolleres (dvs. gengives i retsbogen i referatform) i det omfang, retten bestemmer, jf. retsplejelovens § 186, stk. 1. I praksis er det meget sjældent, at forklaringer, som afgives under domsforhandlingen i dispositive civile sager, protokolleres.

I straffesager i første instans skal forklaringerne protokolleres i retsbogen, jf. retsplejelovens § 876, stk. 1, § 928, stk. 3, og § 939. Det samme gælder ved anke til landsretten, hvis anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, jf. § 965 a.

Forklaringer afgivet før domsforhandlingen protokolleres i referatform, jf. retsplejelovens § 186, stk. 2, idet de vigtigste udtalelser så vidt muligt gengives med den afhørtes egne ord. Denne regel gælder for vidneforklaringer, partsforklaringer i civile sager (jf. § 305) og forklaringer af syns- og skønsmænd (jf. § 209). Reglen gælder derimod ikke for sigtede eller tiltalte i en offentlig straffesag.

I straffesager gælder for alle forklaringer i retsmøder under efterforskningen, at forklaringen skal protokolleres i referatform, idet de vigtigste udtalelser så vidt muligt gengives med den afhørtes egne ord, jf. retsplejelovens § 754, stk. 1, jf. § 751, stk. 1. For vidneforklaringer og forklaringer af syns- og skønsmænd er der således tale om delvis overlappende regler.

I straffesager gælder for alle forklaringer i retsmøder under efterforskningen desuden, at den afhørte skal gives mulighed for at gøre sig bekendt med gengivelsen af forklaringen, og at den afhørtes eventuelle rettelser og tilføjelser skal medtages, jf. retsplejelovens § 754, stk. 1, jf. § 751, stk. 2. Ifølge forarbejderne til bestemmelsen behøver den afhørte ikke at gøres bekendt med gengivelsen af forklaringen. Det er tilstrækkeligt, at den afhørte straks gøres bekendt med, at han eller hun efterfølgende vil kunne henvende sig og få referatet oplæst eller udleveret til gennemsyn.

6.1.3. Retsplejelovens § 33, stk. 2, bemyndiger justitsministeren til at fastsætte regler om fonetisk optagelse (dvs. lydoptagelse) af retsforhandlinger. Bemyndigelsen er ikke udnyttet.

Bestemmelsen blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 325 af 13. juni 1973. Formålet med bestemmelsen var at skabe hjemmel til at fastsætte regler om fonetisk optagelse af bevisførelse og

andre retsforhandlinger, såfremt der skulle opstå behov for en regulering af den form for gengivelse af retsforhandlingerne. Der henvises til Folketingstidende 1972-73, tillæg A, side 4813.

Retsplejelovens § 32 forbyder optagelse eller transmission af billede og lyd i retsmøder. Retten kan dog undtagelsesvis give tilladelse hertil. Bestemmelsen regulerer ikke rettens optagelse (eller transmission) af billede og lyd. I praksis forekommer det stort set aldrig, at retten foretager billed- eller lydoptagelse af en forklaring.

6.2. Lovforslagets udformning

Retsplejerådets fastslår, at den teknologiske udvikling har gjort, at videomøder er en realistisk mulighed i retssager. Retsplejerådet har derfor fundet det nødvendigt grundigt at overveje, om og i givet fald i hvilket omfang videomøder bør anvendes i retssager. Helt overordnet bygger Retsplejerådets overvejelser på, at en moderne retspleje bør tage alle rimelige midler i anvendelse for at øge tilgængeligheden for brugerne.

Retsplejerådet konkluderer, at telefonmøder og navnlig videomøder bør kunne anvendes i et vist omfang. Videomøder og telefonmøder vil efter rådets opfattelse øge effektiviteten, uden at det går ud over retssikkerheden, navnlig ved forberedelsen af civile sager og ved bevisførelsen under hovedforhandlingen. Videomøder og telefonmøder giver nogle muligheder, som traditionelle retsmøder ikke rummer, og en nærmere regulering af brugen af videomøder og telefonmøder i retssager vil efter rådets opfattelse i sig selv være egnet til at fremme brugen af disse nye muligheder.

Retsplejerådets overvejelser omfatter videomøder og telefonmøder i både civile sager og straffesager, idet en samlet regulering er ønskelig. Rådet anfører, at også ressourcemæssige hensyn taler for, at der fastsættes regler om videomøder i både civile sager og straffesager, idet det er det samme videomødeudstyr, som vil skulle anvendes i begge tilfælde.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 337.

Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets overordnede overvejelser om anvendelse af telekommunikation i retssager.

6.2.1. Parterets deltagelse i retsmøder via videoforbindelse eller telefon

6.2.1.1. Med hensyn til *civile sager* finder Retsplejerådet, at det i en række tilfælde vil kunne være hensigtsmæssigt, at et møde ikke afholdes ved fremmøde i retten, men som videomøde eller telefonmøde, således at parterne og/eller deres advokater ikke behøver at rejse til retten. Fordelen er ikke blot den sparede rejsetid, men også at mødet typisk vil kunne holdes væsentligt hurtigere, da det vil være nemmere at finde plads i alle involveredes kalender. Retsplejerådet finder således, at det vil smidiggøre og dermed effektivisere processen, at et retsmøde kan afholdes via videoforbindelse eller som telefonmøde.

Retsplejerådet foreslår, at parter skal kunne deltage via videoforbindelse eller telefon i *retsmøder under forberedelsen*, medmindre dette er u hensigtsmæssigt.

Derimod bør parterne efter Retsplejerådets opfattelse som hovedregel være til stede eller repræsenteret i retten under *hovedforhandlingen*. En part, der ikke er repræsenteret i retten, eller dennes advokat eller anden rettergangsfuldmægtig bør kun kunne deltage via videoforbindelse eller telefon, hvis der foreligger særlige grunde. Det vil der navnlig kunne gøre i mindre sager eller i tilfælde, hvor en part befinder sig i udlandet. I så fald kan rejseudgifterne og rejsetiden ved et fremmøde i retten stå i misforhold til sagens betydning.

Retsplejerådet foreslår desuden, at hvis en part er repræsenteret i retten, skal parten selv kunne vælge at deltage via videoforbindelse eller telefon, medmindre dette er uhensigtsmæssigt.

Retsplejerådet foreslår endvidere, at når en part skal afgive forklaring via videoforbindelse eller telefon, skal det ske under tilsvarende betingelser og kontrolforanstaltninger, som foreslås for vidneforklaringer, jf. herom pkt. 6.2.2 nedenfor.

6.2.1.2. I *straffesager* bør parterne efter Retsplejerådets opfattelse ikke kunne deltage telefonisk i et retsmøde. Retsplejerådet anfører, at sigtedes eller tiltaltes fysiske tilstedeværelse i retten er langt væsentligere i straffesager end parternes i civile sager, og at der ikke er samme praktiske hensyn at tage til anklagemyndigheden som til en part i en civil sag. Endvidere bør den sigtede eller tiltalte, som selv er til stede i retten, efter rådets opfattelse altid have mulighed for at møde ikke alene sin dommer, men også sin anklager ansigt til ansigt.

Retsplejerådet finder på den baggrund, at *anklageren* aldrig skal kunne deltage i et retsmøde via videoforbindelse, hvis sigtede eller tiltalte er til stede i retten. Anklageren bør heller ikke kunne deltage via videoforbindelse under hovedforhandlingen i første instans eller i ankesager, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, selv om tiltalte undtagelsesvis ikke er til stede. I andre tilfælde bør anklageren imidlertid efter rådets opfattelse kunne deltage i et retsmøde via videoforbindelse, hvis det skønnes forsvarligt, og der i øvrigt foreligger særlige grunde.

Retsplejerådet foreslår, at retten kan tilbyde *sigtede* eller *tiltalte* at deltage i et *retsmøde under efterforskningen* eller *forberedelsen af hovedforhandlingen* via videoforbindelse, hvis sigtedes eller tiltaltes tilstedeværelse i retten ikke er nødvendig.

Retsplejerådet finder dog, at grundlovsforhør bør undtages fra muligheden for at deltage via videoforbindelse. Den første iværksættelse af varetægtsfængsling er det alvorligste straffeprocessuelle tvangsindgreb, og efter gældende ret skal sigtede være alvorligt syg eller bevidstløs for ikke fysisk at blive fremstillet for retten i grundlovsforhøret.

Med hensyn til retsmøder, hvor der skal tages stilling til politiets anmodning om forlængelse af varetægtsfængsling, anfører Retsplejerådet, at en anvendelse af videomøder som alternativ til personligt fremmøde i disse tilfælde vil kunne spare mange ressourcer, som i dag anvendes til transport og bevogtning. Retsplejerådet finder imidlertid, at varetægtsfængsling er et så alvorligt indgreb, at reglerne om, hvornår den fængslede har krav på at komme til stede i retten ved afgørelser om forlængelse af varetægtsfængslingen, ikke bør ændres. En anmodning fra sigtede eller tiltalte om fysisk fremstilling i retten bør således efter Retsplejerådets opfattelse også fremover

kun kunne afslås, hvis en sådan fremstilling ville være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, jf. retsplejelovens § 767, stk. 1, i slutningen.

Med hensyn til *hovedforhandlingen* finder Retsplejerådet, at i de tilfælde, hvor sagen kan afgøres uden tiltaltes tilstedeværelse, bør der så meget desto mere være mulighed for, at tiltalte deltager i hovedforhandlingen via videoforbindelse.

Retsplejerådet finder således, at tiltalte i hvert fald bør kunne deltage i hovedforhandlingen via videoforbindelse i sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end fængsel i 6 måneder, medmindre retten finder tiltaltes fysiske tilstedeværelse i retten nødvendig – disse sager kan under visse betingelser, herunder at tiltalte samtykker, afgøres uden tiltaltes tilstedeværelse, jf. retsplejelovens § 847, stk. 4, nr. 3. I betragtning af, at deltagelse via videoforbindelse efter rådets forslag altid skal ses som et tilbud til tiltalte, kan det efter rådets opfattelse også overvejes at give mulighed for deltagelse via videoforbindelse i videre omfang end de tilfælde, hvor der kan afsiges udeblivelsesdom, og rådet foreslår, at der gives mulighed for deltagelse via videoforbindelse i sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om at idømme højere straf end fængsel i 1 år, forudsat at retten ikke finder tiltaltes fysiske tilstedeværelse nødvendig.

Tilståelsessager afgøres efter en forenklet fremgangsmåde, uden at der formelt afholdes en hovedforhandling. Der afholdes imidlertid et retsmøde, som – bortset fra, at fremgangsmåden er forenklet – svarer til hovedforhandlingen i andre straffesager.

Retsplejerådet foreslår, at tiltalte skal kunne deltage via videoforbindelse i et sådant retsmøde i samme omfang som i hovedforhandlingen i ikke-tilståelsessager. Tiltalte vil således efter rådets forslag kunne deltage via videoforbindelse i sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om at idømme højere straf end fængsel i 1 år, forudsat at retten ikke finder tiltaltes fysiske tilstedeværelse i retten nødvendig.

I *ankesager*, hvor der er spørgsmål om at bedømme beviserne for tiltaltes skyld, bør tiltalte efter Retsplejerådets opfattelse kunne deltage i hovedforhandlingen via videoforbindelse i samme begrænsede omfang som i første instans. I andre ankesager (herunder alle ankesager for Højesteret) bør tiltalte efter rådets opfattelse kunne deltage via videoforbindelse, forudsat at retten ikke finder tiltaltes fysiske tilstedeværelse i retten nødvendig.

Retsplejerådet foreslår endvidere, at når sigtede eller tiltalte *afgiver forklaring*, skal sigtedes eller tiltaltes deltagelse via videoforbindelse ske under tilsvarende kontrolforanstaltninger, som foreslås for vidneforklaringer, jf. herom pkt. 6.2.2 nedenfor.

Retsplejerådet anfører, at i retsmøder, hvor sigtede eller tiltalte ikke deltager, heller ikke via videoforbindelse, bør *forsvareren* kunne deltage via videoforbindelse, hvis det findes forsvarligt. Forsvareren bør dog lige så lidt som anklageren kunne deltage via videoforbindelse under hovedforhandlingen i første instans eller i ankesager, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, selv om tiltalte undtagelsesvis ikke er til stede.

I retsmøder, hvor sigtede eller tiltalte deltager, herunder via videoforbindelse, bør forsvareren efter Retsplejerådets opfattelse som udgangspunkt være ved sigtedes eller tiltaltes side. Hvis ret-

ten finder det ubetænkeligt, bør forsvareren dog også kunne møde frem i retten, mens sigtede eller tiltalte deltager via videoforbindelse.

Derimod bør der efter Retsplejerådets opfattelse ikke være mulighed for, at forsvareren deltager via videoforbindelse, når sigtede eller tiltalte møder frem i retten. Efter rådets opfattelse vil en sådan mulighed indebære en risiko for, at hensynet til at spare forsvarerens transporttid får for stor vægt i forhold til sigtedes eller tiltaltes interesse i at kunne kommunikere umiddelbart med forsvareren.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 348-361.

6.2.1.3. Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets forslag om parterets deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation.

Det har i forbindelse med høringen været anført, at sigtede eller tiltalte alene bør kunne deltage i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation i de tilfælde, hvor retsmødet efter de gældende regler kan gennemføres uden sigtedes eller tiltaltes tilstedeværelse. Der har bl.a. været henvist til, at der ofte er behov for, at sigtede eller tiltalte rådfører sig med sin forsvarer. Justitsministeriet er imidlertid enig med Retsplejerådet i, at sigtede eller tiltalte bør kunne deltage i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation i flere tilfælde end dem, hvor der efter de gældende regler er mulighed for at gennemføre et retsmøde helt uden sigtedes eller tiltaltes tilstedeværelse. Justitsministeriet lægger herved bl.a. vægt på, at sigtede eller tiltalte efter forslaget kun kan deltage i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation, hvis retten ikke finder sigtedes eller tiltaltes fysiske tilstedeværelse i retten nødvendig, og at forsvareren efter forslaget i givet fald som udgangspunkt skal deltage i retsmødet fra samme sted som tiltalte, således at sigtede og forsvareren har mulighed for at tale sammen i fortrolighed.

Direktoratet for Kriminalforsorgen, Domstolsstyrelsen og rigspolicechefen har som led i flerårsaftalen for Kriminalforsorgen for 2004-2007 iværksat et forsøg, hvor varetægtsfængslede tilbydes at deltage ved anvendelse af telekommunikation med billede i retsmøder om forlængelse af fængslingen. Forsøget omfatter Københavns Byret, Vestre Fængsel og Nyborg Statsfængsel henholdsvis retten i Århus og Randers Arrest.

Resultaterne af forsøget vil til sin tid indgå i Justitsministeriets overvejelser om, hvorvidt reglerne i lyset af de væsentlige retssikkerhedsmæssige hensyn, der gør sig gældende, vil være forsvarligt at ændre reglerne således, at varetægtsfængslede ikke kan kræve at blive fremstillet i retten i forbindelse med forlængelse af varetægtsfængsling, hvis den fængslede har mulighed for at deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation med billede.

Lovforslaget er på den anførte baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001 med de konsekvensændringer, som forslaget om en nævningereform, jf. herom pkt. 9 nedenfor, nødvendiggør.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 7, 68, 86, 87, 92, 97, 101, 107, 130, 132, 133 og 139 (forslag til retsplejelovens §§ 32 c, 32 d, 192, 353, 365, 378, 386 a, 398, 506, 748, 831, 848, 854, 890, 916, 917, 937 og 972), og bemærkningerne hertil.

6.2.2. Afhøringer af vidner og sagkyndige via videoforbindelse eller telefon

6.2.2.1. Retsplejerådet foreslår, at *vidner* og *sagkyndige* (herunder *syns- og skønsmænd*) skal kunne afgive forklaring under et retsmøde via videoforbindelse, når det er hensigtsmæssigt og forsvarligt. Dette gælder både civile sager og straffesager. Begrundelsen for dette forslag er dels praktiske hensyn, dels hensynet til at kunne gennemføre afhøringer, som måske ellers ikke ville kunne finde sted eller i hvert fald kun som en subsidiær afhøring, eksempelvis fordi vidnet befinder sig i udlandet.

Ved den nærmere udformning af reglerne må der efter Retsplejerådets opfattelse navnlig tages hensyn til, at afhøringen indgår i grundlaget for afgørelsen, således at risikoen for fejltagelser må begrænses mest muligt, og at en vis grad af formalitet også bidrager til at sikre domstolsbehandlingens autoritet.

Retsplejerådet finder på den baggrund, at den afhørtes deltagelse i videomødet altid bør være kontrolleret af en offentlig myndighed eller i det mindste af en person med offentlig autorisation. Dette kan for det første ske ved, at afhøring via en videoforbindelse skal foregå på den måde, at den pågældende afgiver forklaringen for en anden ret. Retsplejerådet foreslår endvidere, at en offentlig myndighed – f.eks. politiet, kriminalforsorgen eller en kommune – skal kunne bemyndiges til at stille videomødelokaler til rådighed til brug for videomøder i retssager. Retsplejerådet foreslår desuden, at private – f.eks. en advokat – skal kunne autoriseres til at stille videomødelokaler til rådighed til brug for afhøringer under retssager.

Retsplejerådet finder, at *telefoniske afhøringer* ikke bør indføres i retsplejen som et bevismiddel på linje med afhøring i retten eller via videoforbindelse. Rådet anfører, at mulighederne for at vurdere en telefonisk afhøring som led i den samlede bevisvurdering er væsentligt ringere end mulighederne for at vurdere en afhøring ved fremmøde i retten eller via videoforbindelse.

Retsplejerådet finder dog, at telefoniske afhøringer bør kunne anvendes, når det ville være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder at gennemføre afhøringen ved fremmøde i retten eller via videoforbindelse. Er der tale om en forklaring af afgørende betydning for sagen, bør telefonisk afhøring imidlertid ikke kunne finde sted i straffesager, og i civile sager bør det kun kunne ske med parternes samtykke.

Retsplejerådets forslag om betingelserne for og fremgangsmåden ved vidners og sagkyndiges afgivelse af forklaring via videoforbindelse eller telefon finder tilsvarende anvendelse på *partsforklaringer* under et retsmøde i civile sager.

Når en afhøring skal gennemføres ved *tolk*, vil det efter Retsplejerådets opfattelse generelt være bedst, at tolken befinder sig samme sted som den, der skal afhøres. Dette bør derfor være udgangspunktet. Det samme gælder ved tolkning af hensyn til en part, herunder sigtede eller tiltalte i en offentlig straffesag. Tolken bør således som udgangspunkt befinde sig samme sted som den, der skal tolkes for.

Disse udgangspunkter bør imidlertid efter Retsplejerådets opfattelse kunne fraviges, hvis tolken ellers ville skulle rejse meget langt (eksempelvis fordi der ikke er ret mange tolke i landet,

som mestrer det pågældende sprog). Retten bør således efter en konkret vurdering kunne tillade tolkning via videoforbindelse, hvis tolken og den, der skal tolkes for, ikke befinder sig samme sted, eller hvis det ville være uforholdsmæssigt besværligt for tolken at møde op samme sted som den, der skal tolkes for.

Vidner og syns- og skøns mænd vil efter Retsplejerådets forslag have pligt til at afgive forklaring via videoforbindelse efter de almindelige regler om *vidnepligt*.

Retsplejerådet har overvejet, om vidner bør kunne pålægges at deltage i en telefonisk afhøring. Retsplejerådet finder, at et vidne alene bør have pligt til at afgive telefonisk forklaring for retten, når vidnet skriftligt har fået pålæg herom.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 361-371.

6.2.2.2. Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets forslag om vidners og sagkyndiges, herunder syns- og skøns mænds, afgivelse af forklaring i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation.

Det har i forbindelse med høringen over betænkningen været anført, at der i straffesager bør gælde et ubetinget krav om, at alle væsentlige vidner afgiver forklaring ved fremmøde i retten, idet det kan være vanskeligt at vurdere et vidnes troværdighed, hvis vidnet afgiver forklaring ved anvendelse af en videoforbindelse. Justitsministeriet er imidlertid enig med Retsplejerådet i, at retten bør have mulighed for konkret at bedømme og afgøre, om det er hensigtsmæssigt og forsvarligt, at et vidne afgiver forklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 7, 61, 64 og 68 (forslag til retsplejelovens §§ 32 c, 32 d, 149, 174 og 192), og bemærkningerne hertil.

6.2.3. Optagelse og protokollering af forklaringer

6.2.3.1. Retsplejerådet finder, at der bør kunne ske *billedoptagelse* af en indenretslig forklaring, som afgives *før hovedforhandlingen*, med henblik på anvendelse af optagelsen som bevis under hovedforhandlingen. Rådet anfører, at en lydoptagelse giver væsentlig ringere mulighed for at vurdere forklaringen end en billedoptagelse, men rådet finder, at der undtagelsesvis bør kunne ske *lydoptagelse* af en forklaring, hvis billedoptagelse ikke er mulig.

Retsplejerådet finder endvidere, at der bør gælde den hovedregel, at en forklaring, der billed- eller lydoptages før hovedforhandlingen, skal protokolleres i referatform på samme måde som andre forklaringer, der afgives før hovedforhandlingen. Retsplejerådet henviser bl.a. til, at et retsbogsreferat af forklaringen vil kunne bruges af parterne ved forberedelsen af hovedforhandlingen og fremlægges som skriftligt bevis, hvis ingen af parterne ønsker en fuldstændig afspilning af optagelsen under hovedforhandlingen. Retten bør dog kunne bestemme, at der ikke sker protokollering, idet parternes synspunkter herom må tillægges betydelig vægt.

Retsplejerådet foreslår ingen ændringer af de gældende regler om *protokollering af forklaringer under hovedforhandlingen*.

Retsplejerådet har overvejet muligheden for at foretage *billed- eller lydoptagelse* af forklaringer, som afgives *under hovedforhandlingen*.

Retsplejerådet finder ikke tilstrækkeligt grundlag for at foreslå regler om systematisk optagelse af forklaringer, som afgives under hovedforhandlingen. Retsplejerådet henviser bl.a. til, at optagelsen i langt de fleste tilfælde ikke ville blive brugt. Derimod foreslår Retsplejerådet, at retten efter en *konkret* vurdering skal kunne beslutte at foretage billed- eller lydoptagelse af en forklaring, der afgives under hovedforhandlingen.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 387-394.

6.2.3.2. Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets forslag om billed- og lydoptagelse af forklaringer og om protokollering. Det bemærkes, at Justitsministeriet har anmodet Strafferetsplejeudvalget om at overveje spørgsmålet om en revision af reglerne om protokollering i straffesager i lyset af de teknologiske muligheder og ud fra retssikkerhedsmæssige synspunkter.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 66, 67, 131 og 132 (forslag til retsplejelovens §§ 186, 754 og 863), og bemærkningerne hertil.

6.2.4. *Gennemførelse af de foreslåede regler om telekommunikation i retssager mv.*

Det foreslås, at de foreslåede regler om telekommunikation med billede i retssager og om billed- og lydoptagelse af forklaringer i retsmøder skal kunne træde i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse. Anvendelsen af disse regler forudsætter således, at domstolene råder over det nødvendige kommunikations- og optageudstyr, og en eventuel anskaffelse heraf bør bl.a. afvente, at byretternes personale er blevet samlet på de nye hovedtingsteder. Fastsættelsen af tidspunktet for ikrafttrædelse af reglerne om videokommunikation mv. vil i givet fald ske bl.a. under hensyn til den bygningsmæssige opfølgning af ændringen af retskredsstrukturen, de tekniske muligheder og økonomiske konsekvenser samt de praktiske erfaringer fra forsøget med anvendelse af videokommunikation i retsmøder om forlængelse af varetægtsfængsling.

Der henvises til lovforslagets § 107, stk. 3, og bemærkningerne hertil.

7. Forholdet mellem administrative nævn og domstolene

7.1. *Gældende ret*

Der findes et meget stort antal administrative nævn af meget forskellig karakter, og der er tilsvarende mange måder at kategorisere de forskellige nævn på. De administrative nævn varierer også meget i deres betydning, sammensætning og arbejdsform. Nogle nævn dækker et meget

specifikt område, mens andre har et meget bredt arbejdsfelt. Nogle nævn behandler mange sager, mens andre behandler få sager.

Nogle nævn behandler sager af offentligretlig karakter, f.eks. miljøretlige spørgsmål (Miljøklagenævnet), socialretlige spørgsmål (de sociale klagenævne og Ankestyrelsen) eller skatteretlige spørgsmål (skatteankenævnene og Landsskatteretten), mens andre nævn behandler tvister af privatretlig karakter mellem private parter, f.eks. lejeretlige spørgsmål (huslejenævnene og beboerklagenævnene), naboretlige spørgsmål vedrørende hegn (hegnssynene) eller tvister mellem en erhvervsdrivende og en forbruger (Forbrugerklagenævnet).

Der findes ikke samlede, generelle regler om nævnenes sammensætning. Nogle nævn skal have en dommer eller anden jurist som formand (f.eks. Forbrugerklagenævnet (dommer) og Miljøklagenævnet (jurist)), mens andre ikke nødvendigvis har nogen juridisk deltagelse (f.eks. skatteankenævnene og hegnssynene). Ved nogle nævn tilsigtes det, at medlemmerne eller nogle af disse skal have en særlig sagkundskab, i andre nævn, at de skal være interesserepræsentanter, og i atter andre nævn, at de navnlig skal udgøre et politisk islæt i den administrative beslutningsproces (f.eks. Landsskatteretten, hvor Folketinget vælger 11 af rettens 30 medlemmer).

Bortset fra nævn, der behandler meget få sager, har de administrative nævn normalt et sekretariat, der forbereder sagerne til nævnets afgørelse. En klager kan ofte også få hjælp i sekretariatet til at varetage sine interesser under sagen.

De administrative nævn er omfattet af forvaltningsretlige principper og regler, herunder undersøgelsesprincippet og forvaltningslovens regler om partshøring og begrundelse.

Det bemærkes, at der herudover findes en række private klage- og ankenævne, hvoraf nogle er godkendt af ministeren for familie- og forbrugeranliggender, f.eks. Ankenævnet for Forsikring og Pengeinstitutankenævnet. En godkendelse indebærer forskellige retsvirkninger i henhold til forbrugerklageloven, bl.a. i relation til tvistens indbringelse for domstolene og i relation til omkostningerne ved nævnets behandling af sagen. De private nævn er ikke omfattet af forvaltningsloven mv.

Det gælder for et antal administrative klage- og ankenævne, at udnyttelse af klageadgangen er en betingelse for indbringelse af den pågældende tvist for domstolene.

7.2. Lovforslagets udformning

Retsplejerådet har behandlet en række spørgsmål om opgavefordelingen mellem klage- og ankenævne og domstolene i betænkning nr. 1401/2001. Retsplejerådets overordnede sigte har været at sikre, at borgernes adgang til at få afgjort deres tvister ved domstolene ikke begrænses unødigt.

7.2.1. Krav om udnyttelse af administrativ klageadgang

7.2.1.1. Retsplejerådet finder, at det må kræve en særlig begrundelse at stille som betingelse for at indbringe en forvaltningsretlig afgørelse for domstolene, at en administrativ klageadgang først skal være udnyttet.

Retsplejerådet foreslår på denne baggrund med enkelte undtagelser at ophæve de gældende regler i lovgivningen om, at en forvaltningsafgørelse først kan indbringes for domstolene, når en administrativ klageadgang har været udnyttet. Forslaget omfatter navnlig ekspropriationssager, konkurrencesager, patentsager og en række sager på energiområdet.

Retsplejerådet har ikke fundet grundlag for at ophæve de gældende regler om udnyttelse af den administrative klageadgang på skatteområdet. Rådet henviser til, at der årligt træffes ca. 300.000 afgørelser om forhøjelse af den skattepligtige indkomst, og at reglerne i øvrigt er udformet således, at en skatteyder, der ønsker en domstolsafgørelse, højst kan komme til at vente i 9 måneder.

Retsplejerådet foreslår heller ingen ændring med hensyn til administrativt bestemt frihedsberøvelse, selv om kravet om udnyttelse af klageadgangen efter rådets opfattelse her er særlig betænkeligt. Retsplejerådet henviser bl.a. til, at der for Ankestyrelsen gælder en regel om, at Ankestyrelsen skal have truffet afgørelse inden 8 uger, og at der findes en generel revisionsklausul i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 146-148.

7.2.1.2. Efter Justitsministeriets opfattelse kan lovbestemmelser om, at en forvaltningsafgørelse først kan indbringes for domstolene, når en administrativ klageadgang har været udnyttet, ikke anses for at være en generel hindring af borgernes adgang til domstolene. Det udbredte system af administrative klage- og ankenævn giver borgerne en let og billig adgang til at få prøvet forvaltningsafgørelser på en lang række områder. Efter Justitsministeriets opfattelse kan det i den forbindelse efter en konkret vurdering på det enkelte retsområde være hensigtsmæssigt at bestemme, at den administrative klageadgang skal være udnyttet, før sagen kan indbringes for domstolene. Det må naturligvis forudsætte, at borgeren har reel mulighed for at udnytte den administrative klageadgang, og at den administrative klagebehandling ikke tager urimeligt lang tid, men under disse forudsætninger kan et sådant krav om udnyttelse af en administrativ klageadgang efter Justitsministeriets opfattelse ikke anses for betænkeligt.

Justitsministeriet finder på denne baggrund ikke tilstrækkeligt grundlag for som foreslået af Retsplejerådet generelt at ophæve gældende regler i lovgivningen om, at udnyttelse af en administrativ klageadgang er en betingelse for at kunne indbringe en forvaltningsafgørelse for domstolene.

7.2.2. Nævnsbehandling af privatretlige tvister

7.2.2.1. Der findes et betydeligt antal administrative nævn, der afgør sager af overvejende privatretlig karakter mellem private. Nogle af disse udgør et supplement til domstolene, idet det står parterne frit for at gå direkte til domstolene, hvis de er enige herom. Andre er en som udgangspunkt obligatorisk førsteinstansbehandling, idet der dog for nogle nævns vedkommende findes en såkaldt overspringelsesregel, således at tvisten kan indbringes direkte for domstolene, hvis nævnet ikke har truffet afgørelse inden for en vis frist.

Kompetencen for administrative nævn, der skal afgøre tvister mellem private, bør efter Retsplejerådets opfattelse være begrænset til sager, der ikke frembyder sådan en bevistvivil, som efter sin karakter bør afklares ved parts- eller vidneforklaringer. Det skyldes, at der efter Retsplejerådets opfattelse ikke ved administrative nævn bør afgives mundtlig forklaring under strafansvar, jf. nærmere pkt. 7.2.4 nedenfor.

Endvidere finder Retsplejerådet, at parter, der er enige om at ville indbringe en tvist af privatretlig karakter direkte for domstolene, kun bør afskæres herfra, hvis der foreligger særlige grunde.

Retsplejerådet bemærker, at forudgående nævnsbehandling af privatretlige tvister i øjeblikket er obligatorisk for så vidt angår Tvistighedsnævnet, huslejenævnene, beboerklagenævnene, hegnssynene, vurderingsmænd efter mark- og vejfredsloven, Voldgiftsnævnet vedrørende apoteksovertagelse og voldgiftsnævnene vedrørende forgiftning af honningbier. For huslejenævnenes og beboerklagenævnenes vedkommende findes der dog en overspringelsesregel, således at tvisten kan indbringes direkte for domstolene, hvis nævnet ikke har truffet afgørelse inden for en vis frist.

Retsplejerådet foreslår, at hvis parterne i en sag, der kan indbringes for et af disse nævn, er enige om at gå direkte til domstolene, skal de have mulighed herfor. Da der imidlertid kan være forskel på parternes mulighed for at overskue sagen, bør der efter Retsplejerådets opfattelse ikke være mulighed for at indgå en forhånds aftale om at springe nævnsbehandlingen over. En sådan aftale bør først kunne indgås efter, at tvisten er opstået.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 148-151.

7.2.2.2. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at kompetencen for administrative nævn, der skal afgøre tvister mellem private, ligesom i dag bør være begrænset til sager, der ikke frembyder en bevistvivil af en sådan kompliceret karakter, som bør afklares ved parts- eller vidneforklaringer.

Justitsministeriet er også enig i, at parterne i en privatretlig tvist, som kan indbringes for et administrativt nævn, bør have mulighed for, når tvisten er opstået, at aftale, at tvisten skal kunne indbringes for domstolene uden at have været behandlet ved nævnet.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1401/2001, jf. dog nedenfor i pkt. 7.2.3.2 om Tvistighedsnævnet.

Der henvises til lovforslagets §§ 63, 64, 78 og 85-87 og bemærkningerne hertil.

7.2.3. Tvangsfuldbyrdelse af nævnsafgørelser i privatretlige tvister

7.2.3.1. Efter Retsplejerådets opfattelse bør afgørelser i privatretlige tvister, der er truffet af et administrativt nævn, herunder Forbrugerklagenævnet, eller af et af de godkendte private klage- og ankenævn, ikke kunne tvangsfuldbyrdes. Retsplejerådet anfører som begrundelse herfor, at de administrative nævn og de godkendte private klage- og ankenævn ikke træffer afgørelse under tilsvarende retsgarantier som domstolene. I nogle nævn medvirker slet ingen jurister. Der kan ikke for nævnene afgives mundtlig forklaring under strafansvar, og det bør der efter Retsplejerådets opfattelse heller ikke være mulighed for, idet dette forudsætter, at atter andre retssikkerhedsgarantier er etableret. Retsplejerådet anfører endvidere, at domstolene er samfundets grundigste og forfatningsmæssigt centrale tvistløsningsorgan. Endvidere er det domstolenes centrale funktion at afgøre retstvister endeligt. Domstolene er derfor omgærdet af en række retssikkerhedsgarantier med hensyn til at sikre uafhængighed og upartiskhed og betryggende sagsbehandling. Disse retssikkerhedsgarantier fremgår til dels af grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og er i øvrigt ellers fastsat ved lov.

På den baggrund finder Retsplejerådet, at der er visse funktioner, som bør være forbeholdt domstolene. Efter Retsplejerådets opfattelse bør tvangsfuldbyrdelse af afgørelse i privatretlige tvister således som udgangspunkt kun kunne ske, hvis afgørelsen er truffet af domstolene. Det gælder dog ikke afgørelser om samværsret og underholdsbidrag, der træffes af statsamtet.

Retsplejerådet bemærker, at det ved overvejelsen af denne principielle problemstilling også må tages i betragtning, at inkassosager kan behandles efter forenklede regler ved domstolene.

Retsplejerådet anfører, at der i dag er enkelte administrative nævn, hvis afgørelser i privatretlige tvister kan tvangsfuldbyrdes efter de regler, som gælder for tvangsfuldbyrdelse af domme. Det gælder for hegnssynene, vurderingsmænd efter mark- og vejfredsloven, Tvistighedsnævnet, voldgiftsnævnene vedrørende forgiftning af honningbier samt for jordbrugskommissionerne for så vidt angår afgørelser om jordfordeling.

Det må efter Retsplejerådets opfattelse anses som rent historisk begrundet, at afgørelser truffet af hegnssyn og vurderingsmænd efter mark- og vejfredsloven kan tvangsfuldbyrdes. Retsplejerådet foreslår i overensstemmelse med det, der er anført ovenfor, at disse afgørelser ikke længere skal kunne tvangsfuldbyrdes.

Retsplejerådet foreslår ligeledes, at jordbrugskommissionernes afgørelser om jordfordeling ikke skal kunne tvangsfuldbyrdes. Rådet bemærker herved, at tvangsmæssig jordfordeling forekommer yderst sjældent og senest er anvendt i 1977.

Endvidere foreslår Retsplejerådet, at afgørelser truffet af voldgiftsnævnene vedrørende forgiftning af honningbier ikke skal kunne tvangsfuldbyrdes.

Retsplejerådet anfører endelig, at det for så vidt ville være i overensstemmelse med Retsplejerådets principielle synspunkter at foreslå, at heller ikke Tvistighedsnævnets afgørelser skal kunne

tvangsfuldbyrdes. Da Tvistighedsnævnet har nær tilknytning til det arbejdsretlige system, og da Retsplejerådet ikke behandler spørgsmål i relation hertil, har rådet dog ikke medtaget et forslag herom i sit lovudkast.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 152-154.

7.2.3.2. Justitsministeriet er enig i, at der som udgangspunkt ikke bør gælde regler om, at nævnsafgørelser i privatretlige tvister kan tvangsfuldbyrdes.

Justitsministeriet er enig i, at Tvistighedsnævnet indtager en særstilling.

Tvistighedsnævnet behandler således tvister mellem en elev og en praktikvirksomhed efter lov om erhvervsuddannelser, men det er en forudsætning, at tvisten forinden har været indbragt for det relevante faglige udvalg, der skal søge at tilvejebringe forlig, jf. lov om erhvervsuddannelser § 63. De faglige udvalg nedsættes af arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne med et lige stort antal arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanter, jf. lov om erhvervsuddannelser § 37. Tvistighedsnævnet består af en formand, der skal være dommer, og 4 faste medlemmer, hvoraf 2 beskikkes efter indstilling fra Dansk Arbejdsgiverforening og 2 efter indstilling fra Landsorganisationen i Danmark, jf. lov om erhvervsuddannelser § 64. Nævnet tiltrædes for hver sag af 2 medlemmer, som er udpeget af de forhandlingsberettigede organisationer inden for det pågældende uddannelsesområde.

Tvistighedsnævnet har dermed meget nær tilknytning til det særlige fagretlige system og har stor lighed med faglig voldgift og de tidligere lærlingevoldgiftsretter, som nævnet bl.a. har afløst.

På denne baggrund har Justitsministeriet ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer i de gældende regler om tvangsfuldbyrdelse af Tvistighedsnævnet afgørelser (eller med hensyn til muligheden for at indbringe tvister, der hører under Tvistighedsnævnet for domstolene, jf. herom pkt. 7.2.2 ovenfor).

Hegnssager er privatretlige nabokonflikter, der i det væsentlige angår en række mere tekniske spørgsmål om hegns dimensioner og beskaffenhed og om udgiftsfordeling vedrørende etablering og vedligeholdelse af hegn. Hegnssagerne behandles af den særligt sagkyndige myndighed hegnssynet og er bl.a. karakteriseret ved, at sagerne afgøres efter en besigtigelse (åstedsforretning), hvor såvel hegnssynets tre medlemmer som sagens parter er til stede, og hvor hegnssynets formand ifølge hegnsloven bl.a. skal vejlede parterne og søge forlig tilvejebragt imellem dem. Kan sagen ikke løses forligsmæssigt, afgør hegnssynet tvisten ved en kendelse, der kan indbringes for domstolene inden for en frist på som udgangspunkt 4 uger.

Hvis en part undlader inden den fastsatte frist at udføre et arbejde, som parten er pålagt ved forlig, kendelse eller dom, eller hvis det udførte arbejde er behæftet med mangler, kan hegnssynet efter naboens begæring ved kendelse bestemme, at det manglende arbejde skal udføres eller manglerne afhjælpes ved hegnssynsformandens eller klagerens foranstaltning på den forsømmeligheds bekostning. Udføres arbejdet ved hegnssynsformandens foranstaltning, betales udgifterne herved forskudsvis af kommunen, og beløbet kan inddrives ved udpantning og lønindeholdelse. Bestemmelsen om, at hegnssynets kendelser kan tvangsfuldbyrdes gennem fogedretten efter de

regler, der gælder for tvangsfuldbyrdelse af domme, fungerer som et supplement til denne helt særlige ordning for fuldbyrdelse af hegnssynets afgørelser ved hegnssynsformandens foranstaltning.

Den særlige ordning på hegnsområdet bl.a. med mulighed for tvangsfuldbyrdelse af hegnssynets afgørelser må efter Justitsministeriets opfattelse ses som led i en samlet og indarbejdet ordning for behandling af den specielle sagskategori, som hegnssagerne udgør.

Muligheden for tvangsfuldbyrdelse af hegnssynets afgørelser gennem fogedretten må også ses i sammenhæng med søgsmålsfristen på som udgangspunkt kun 4 uger for at indbringe hegnssynets afgørelser for domstolene. Denne frist måtte i givet fald ophæves for at undgå, at hegnssynets afgørelse i nogle tilfælde vil skulle lægges uprøvet til grund under domstolsbehandlingen med henblik på at opnå et tvangsfuldbyrdelsesgrundlag. Dette ville imidlertid efter Justitsministeriets opfattelse være uheldigt, idet det må antages, at en frist for at indbringe hegnssynets afgørelser for domstolene kan være medvirkende til at få afsluttet vanskelige nabokonflikter.

På denne baggrund finder Justitsministeriet ikke tilstrækkeligt grundlag for at foreslå den særlige adgang til tvangsfuldbyrdelse af hegnssynets afgørelser gennem fogedretten ophævet.

7.2.3.3. I øvrigt er Justitsministeriet enig i Retsplejerådets forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed. Det foreslås således at ophæve de gældende regler om tvangsfuldbyrdelse af afgørelser truffet af jordbrugskommissionerne, vurderingsmænd efter mark- og vejfredsloven samt voldgiftsnævn vedrørende forgiftning af honningbier.

Samtidig foreslås det at ophæve reglerne om frist for indbringelse af sådanne afgørelser for domstolene for at undgå, at nævnets afgørelse i nogle tilfælde vil skulle lægges uprøvet til grund under domstolsbehandlingen med henblik på at opnå et tvangsfuldbyrdelsesgrundlag. På dette punkt adskiller lovforslaget sig fra Retsplejerådets lovudkast.

Der henvises til lovforslagets §§ 62, 64 og 65 og bemærkningerne hertil.

7.2.3.4. Justitsministeriet har i lyset af Retsplejerådets principielle synspunkter overvejet spørgsmålet om tvangsfuldbyrdelse af afgørelser truffet af Forbrugerklagenævnet eller af private klage- og ankenævn, der i medfør af forbrugerklageloven er godkendt af ministeren for familie- og forbrugeranliggender.

Der har i de senere år flere gange været rejst spørgsmål om at indføre en sådan adgang til tvangsfuldbyrdelse ud fra hensynet til at sikre en effektiv forbrugerbeskyttelse. Som ovenfor anført er Justitsministeriet enig i Retsplejerådets synspunkter vedrørende den grundlæggende "arbejdsdeling" mellem klagenævn og domstole med hensyn til privatretlige tvister. Hertil kommer nogle yderligere forhold, der efter Justitsministeriets opfattelse taler imod at indføre regler om tvangsfuldbyrdelse af de nævnte klagenævns afgørelser.

Det kan således anføres, at de fleste nævnsafgørelser i praksis efterleves frivilligt.

For så vidt angår de få tilfælde, hvor nævnets afgørelse ikke efterleves frivilligt, må spørgsmålet om adgang til tvangsfuldbyrdelse efter Justitsministeriets opfattelse ses i sammenhæng

med, hvilke muligheder en forbruger i øvrigt har for at komme igennem med sit krav over for en erhvervsdrivende.

For det *første* kan en retssag om gennemtvungelse af en nævnsafgørelse, som *ikke bestrides* af den tabende part, men hvor det tilkendte beløb blot ikke betales, gennemføres som en inkassosag, dvs. således, at der umiddelbart på grundlag af en kortfattet stævning afsiges dom, eventuelt en udeblivelsesdom. Drejer sagen sig om højst 50.000 kr., kan den, der har fået medhold ved nævnsafgørelsen, desuden anvende den særlige forenkledede inkassoproses for ubestridte krav, jf. retsplejelovens kapitel 44 a om betalingspåkrav under denne beløbsgrænse.

For det *andet* er der for en part, der har fået medhold ved en nævnsafgørelse, der *bestrides* af den tabende part, en række muligheder for at få lettet gennemførelsen af en retssag om kravet:

Når en forbruger har fået medhold ved Forbrugerklagenævnet eller et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af ministeren for familie- og forbrugeranliggender, kan Forbrugerstyrelsen, hvis nævnets afgørelse ikke efterleves, på forbrugerens anmodning indbringe sagen for domstolene på forbrugerens vegne, jf. forbrugerklagelovens § 4, stk. 2. Når en klager har fået medhold ved Ligestillingsnævnet, skal nævnets sekretariat, hvis nævnets afgørelse ikke efterleves, på klagerens anmodning og på dennes vegne indbringe sagen for domstolene, jf. lov om ligestilling af mænd og kvinder § 22, stk. 2.

Under retssager om efterlevelse af en sådan nævnsafgørelse har den part, der har fået medhold ved nævnet, endvidere automatisk fri proces, såfremt de økonomiske betingelser for fri proces er opfyldt, jf. retsplejelovens § 335 a (fra den 1. januar 2007 § 327, stk. 1, nr. 3).

Endvidere har størstedelen af befolkningen – ca. 95 % – retshjælpsforsikringsdækning i almindelige private tvister som dem, der f.eks. behandles ved Forbrugerklagenævnet og de godkendte private klage- og ankenævn, og dermed vil langt de fleste, der har fået medhold ved et sådant nævn, uanset deres indkomstforhold som hovedregel kunne få retshjælpsforsikringsdækning til at føre en retssag om gennemtvungelse af nævnets afgørelse.

For det *tredje* indføres der med dette lovforslag en særlig forenklet procesform for behandling af sager om krav på højst 50.000 kr. (småsagsproces), jf. pkt. 8 nedenfor. De foreslåede regler om småsagsprocessen er udformet med henblik på en nemmere, billigere og hurtigere behandling af sager om krav under 50.000 kr. Desuden er det allerede sådan, at der i sager om krav på højst 50.000 kr. alene skal betales en fast, lav retsafgift på 500 kr.

Justitsministeriet finder på denne baggrund, at forbrugerne med de gældende og foreslåede domstolsordninger har tilstrækkeligt gode og effektive midler til at få gennemtvunget en afgørelse fra Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat klage- eller ankenævn. Derfor er der efter Justitsministeriets opfattelse ikke behov for at overveje herudover at indføre regler om, at afgørelser fra Forbrugerklagenævnet eller godkendte private klage- eller ankenævn, skal kunne tvangsfuldbyrdes uden forudgående dom.

7.2.4. Mundtlig forklaring under strafansvar

7.2.4.1. Retsplejerådet finder, at bevisførelse i form af, at parter og vidner afgiver mundtlig forklaring under strafansvar, kun bør finde sted ved domstolene.

Retsplejerådet bemærker, at det forhold, at der er gjort undtagelse fra dette princip ved lov om undersøgelseskommissioner, efter rådets opfattelse ikke giver tilstrækkeligt grundlag for også at gøre undtagelse for et eller flere administrative nævn. Retsplejerådet peger på en række særlige forhold vedrørende undersøgelseskommissioner. Vidneforklaring under strafansvar for en undersøgelseskommission gennemføres således under anvendelse af retsplejelovens regler om vidneudelukkelse og vidnefritagelse og i øvrigt efter retsplejelovens regler om vidneforklaringer. Personer, hvis forhold undersøges, har ret til en bisidder, hvis beføjelser har lighed med en forsvarers beføjelser. Undersøgelseskommissionens afgørelser i forhold til vidner kan kæres til Østre Landsret. Vidneforklaring under strafansvar for en undersøgelseskommission sker således under omfattende retssikkerhedsgarantier, som ikke findes tilsvarende ved noget administrativt nævn, heller ikke ved nævn, hvor formanden er dommer.

Retsplejerådets synspunkter angår alene mundtlig forklaring som led i bevisførelse. Der er således efter Retsplejerådets opfattelse ingen retsplejemæssige betænkeligheder ved at give en part mulighed for mundtligt at fremlægge sin sag for et administrativt nævn.

Der henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 151-152.

7.2.4.2. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at bevisførelse i form af, at parter og vidner afgiver mundtlig forklaring under strafansvar, bør ske ved domstolene eller under tilsvarende retsgarantier, således som det er tilfældet ved afgivelse af forklaring for en undersøgelseskommission, der er nedsat i medfør af lov om undersøgelseskommissioner.

8. Behandling af sager om mindre krav (småsagsproces)

8.1. Gældende ret

Retsplejeloven indeholder ikke særlige regler om behandling af sager om mindre beløb i tilfælde, hvor sagsøgte bestrider sagsøgerens krav (tvistige sager). Tvistige sager om krav vedrørende mindre beløb behandles således efter retsplejelovens almindelige regler om behandlingen af civile sager, jf. herom pkt. 5.1 ovenfor. Det bemærkes, at retsplejeloven derimod indeholder regler om en særlig, forenklet fremgangsmåde, som kan anvendes i tilfælde, hvor et krav på højst 50.000 kr. ikke bestrides (inkassosager), jf. retsplejelovens kapitel 44 a om betalingspåkrav.

8.2. Lovforslagets udformning

8.2.1. Baggrund og oversigt

8.2.1.1. Småsagsudvalget afgav i efteråret 1997 betænkning nr. 1341/1997, der bl.a. indeholder udvalgets overvejelser og forslag vedrørende en småsagsproces ved domstolene. Udvalget foreslog regler om en forenklet proces for sager om mindre krav, hvor retten skulle bistå parterne under sagen, og hvor den vindende part ikke skulle have mulighed for efter reglerne om sagsomkostninger at få dækket eventuelle udgifter til advokatbistand i forbindelse med retssagen.

Småsagsudvalgets betænkning blev sendt i bred høring og blev forelagt Retsplejerådet til udtalelse. Retsplejerådets udtalelse er optrykt som bilag 7 til betænkning nr. 1436/2004.

Der blev ikke fremsat lovforslag på grundlag af Småsagsudvalgets forslag, idet den daværende regering besluttede at afvente Retsplejerådets arbejde med en generel reform af den civile retspleje.

I december 2002 fremsendte Advokatrådet og Den Danske Dommerforening til Justitsministeriet et fælles forslag til forenklet procesform for krav under 50.000 kr. Justitsministeriet anmodede herefter Retsplejerådet om at inddrage dette forslag i forbindelse med behandlingen af kommissoriet om en generel reform af den civile retspleje.

I 2004 afgav Retsplejerådet herefter betænkning nr. 1436/2004 om en småsagsproces vedrørende *tvistige sager*, dvs. sager, hvor sagsøgte bestrider sagsøgerens krav. Betænkning nr. 1436/2004 indeholdt herudover et forslag til en særlig procesform, der kan anvendes i *inkassosager*, dvs. sager, hvor kravet ikke bestrides. På grundlag af betænkningens forslag blev der som nævnt ovenfor i 2004 vedtaget nye regler om en særlig, forenklet fremgangsmåde, som kan anvendes i tilfælde, hvor et krav på højst 50.000 kr. ikke bestrides, jf. retsplejelovens kapitel 44 a om betalingspåkrav, der trådte i kraft den 1. januar 2005.

Retsplejerådet anfører i betænkningen, at i mindre sager, der ikke har betydning ud over den konkrete sag, kan den gældende procesform medføre et misforhold mellem på den ene side sagens betydning og på den anden side omkostningerne og besværet ved at gennemføre en retssag. Derfor finder rådet, at der bør indføres en særlig procesform til behandling af tvistige civile sager om krav på højst 50.000 kr. Retsplejerådets konkrete forslag afviger fra Småsagsudvalgets forslag på en række punkter, bl.a. derved, at der efter Retsplejerådets forslag er mulighed for, at den vindende part i et vist omfang kan få dækning for eventuelle advokatudgifter. Retsplejerådets forslag er udformet på baggrund af Advokatrådets og Dommerforeningens fælles oplæg.

Retsplejerådet anfører, at det er en selvfølge, at en forenklet procesform skal leve op til de generelle krav, der stilles til domstolene om, at de er og fremstår som uafhængige og upartiske, og om, at sagsbehandlingen skal have fornøden grundighed og være indrettet med henblik på, at retten kan være lydhør over for parternes synspunkter. Dette er ikke til hinder for, at indsatsen ved domstolene kan afpasses efter betydningen af den konkrete sag, men rådet understreger, at en småsagsproces ikke må være ”discountretspleje”.

Retsplejerådet anfører, at hovedsigtet med rådets forslag på den baggrund er at forenkle processen på en sådan måde, at parterne kan være trygge ved den samtidig med, at parternes udgifter er forudsigelige og af beskeden størrelse. Forenklingen vil billiggøre processen, således at der bliver et mere rimeligt forhold mellem omkostningerne og sagens betydning. Billiggørelsen opnås dels ved forenklede former for bevisførelse, dels ved forenklingen af selve processen, der samtidig begrænser behovet for bistand af advokat. Endvidere foreslog Retsplejerådet i betænkning nr. 1436/2004 en fast, lav retsafgift på 500 kr. i sager med en værdi på højst 50.000 kr. Forslaget herom blev gennemført i 2004 og trådte i kraft den 1. januar 2005.

Retsplejerådet finder, at udgifterne til bevisførelse kan nedbringes gennem indførelse af forenklede måder at føre bevis på, uden at retssikkerheden lider skade. Retsplejerådet har i betænkning nr. 1401/2001 foreslået generelle regler om skriftlige parts- og vidneerklæringer og om afhøring af parter og vidner ved anvendelse af telekommunikation, jf. herom pkt. 5.2.2.4 og pkt. 6.2.2 ovenfor. Retsplejerådet foreslår endvidere i betænkning nr. 1436/2004 – i første omgang med henblik på den forenklede procesform – nye regler om sagkyndig erklæring, der kan betegnes som et forenklet syn og skøn, jf. pkt. 8.2.4 nedenfor.

Der henvises til betænkning nr. 1436/2004 side 442-444.

8.2.1.2. Det er som anført af Retsplejerådet helt centralt, at almindelige mennesker ikke reelt hindres i at få deres tvister afgjort ved domstolene på grund af høje omkostninger. Det er et alvorligt problem for retssystemet, hvis borgere og virksomheder føler sig tilskyndet til at vælge domstolene fra alene på grund af tidshorisonten og omkostningsniveauet. Det bør være muligt at få en korrekt afgørelse ved domstolene inden for rimelig tid og til rimelige omkostninger, selv om tvisten vedrører et mindre beløb (f.eks. en håndværkerregning eller en regning fra autoværkstedet).

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at der for at opnå dette bør indføres en særlig procesform, der gør det nemmere og billigere at gennemføre tvistige civile retssager om krav på højst 50.000 kr. (småsagsproces). Justitsministeriet lægger vægt på, at Retsplejerådets konkrete forslag herom har sammenhæng med de allerede gennemførte forslag om en særlig procesform i inkassosager (betalingspåkrav) og om nedsættelse af retsafgiften i sager om krav på højst 50.000 kr.

Med hensyn til de enkelte elementer i Retsplejerådets forslag henvises til den nærmere gennemgang nedenfor. Forenklingen i forhold til de almindelige procesregler består navnlig i følgende elementer: 1) Retten varetager sagens forberedelse, 2) der stilles strengere krav om, at bevisførelsen skal være relevant for afgørelsen af sagen, 3) der indføres forenklede regler om sagkyndig oplysning af sagen, og 4) hovedforhandlingen forenkles. Der foreslås desuden en forenklet appelbehandling af sager, der er afgjort i småsagsprocessen (pkt. 8.2.9 nedenfor).

8.2.2. Advokatmedvirken i småsager

Retsplejerådet fremhæver som nævnt ovenfor, at det er et væsentligt formål med de foreslåede regler om en særlig småsagsproces, at omkostningerne ved at gennemføre en sag skal begrænses, så de står mål med det beløb, sagen drejer sig om. I den forbindelse har udgifter til advokatmedvirken central betydning.

Rådet anfører to forudsætninger med hensyn til advokatmedvirken, som efter rådets opfattelse må ligge fast ved den nærmere udformning af ordningen.

For det første bør det ikke komme på tale, at det offentlige i alle mindre sager skal betale for advokatbistand til parterne uden hensyn til sagens art (erhvervsmæssig, ikke-erhvervsmæssig osv.) eller parternes økonomiske forhold. Statslig omkostningsdækning bør kun forekomme inden for området for fri proces.

For det andet kan det efter Retsplejerådets opfattelse ikke komme på tale at forbyde advokatmedvirken. En part må således altid have ret til for egen regning at lade sig repræsentere af en advokat. Det vanskelige spørgsmål er, hvornår – og ikke mindst med hvilket beløb – en tabende modpart bør kunne pålægges at erstatte den vindende parts udgifter til advokat.

Retsplejerådet anfører med dette som udgangspunkt, at den tabende part i overensstemmelse med de almindelige regler om sagsomkostninger som udgangspunkt bør erstatte den vindende part de udgifter, den vindende part *med føje* har afholdt i forbindelse med retssagen, hvorimod den tabende part ikke skal erstatte *unødvendige* udgifter. Spørgsmålet er derfor, hvornår – og ikke mindst i hvilket omfang – advokatmedvirken er nødvendig i den forenkede procesform for sager om mindre krav, som rådet foreslår.

Retsplejerådet foreslår en model, der ikke indebærer en principiel ændring af advokaternes traditionelle stilling i civile retssager. Advokatmedvirken har retssikkerhedsmæssigt betydning bl.a. på den måde, at advokaterne kan foretage kontradiktoriske afhøringer af parter og vidner, dvs. hvor advokaterne hver især målrettet søger at fremme sin klients sag, og advokaterne kan under proceduren sørge for, at deres klients synsvinkel og argumenter kommer klart til udtryk. Retsplejerådet finder derfor, at en småsagsproces ikke bør udelukke, at en vindende part kan få dækket udgifter til advokat hos modparten.

Retsplejerådet finder, at det *beløb*, der kan tilkendes en vindende part til dækning af dennes udgifter til advokatbistand, bør fastsættes under hensyn til sagens betydning. Hermed markeres det, at der principielt kan være behov for advokatbistand i alle sager, men at der samtidig skal være et rimeligt forhold mellem sagens betydning og størrelsen af sagsomkostningerne.

Med hensyn til forslaget nærmere udformning henvises til pkt. 8.2.7 nedenfor.

Der henvises til betænkning nr. 1436/2004 side 444-446.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag.

8.2.3. Anvendelsesområdet for småsagsprocessen

8.2.3.1. Retsplejerådet foreslår, at anvendelsesområdet for småsagsprocessen udformes på følgende måde:

- 1) Krav uden økonomisk værdi og krav med en økonomisk værdi på højst 50.000 kr. behandles som udgangspunkt automatisk i småsagsprocessen, hvis kravet i øvrigt hører under byret, herunder boligret.
- 2) Sager omfattet af retsplejelovens kapitel 42-44 kan ikke behandles i småsagsprocessen. Det drejer sig navnlig om sager om ægteskab og forældremyndighed, faderskab, værgemål mv. Retsplejerådets *flertal* (10 medlemmer) foreslår, at heller ikke sager omfattet af retsplejelovens kapitel 88 (private straffesager) skal kunne behandles i småsagsprocessen.
- 3) Når tvisten er opstået, kan parterne aftale, at sagen ikke skal behandles i småsagsprocessen.
- 4) Når tvisten er opstået, kan parterne aftale, at en sag med en økonomisk værdi over 50.000 kr. (dog ikke sager omfattet af retsplejelovens kapitel 42-44 eller – efter *flertallets* forslag – kapitel 88) skal behandles i småsagsprocessen. Selvstændige erhvervsdrivende kan i sager, der vedrører erhvervsvirksomheden, indgå en sådan aftale også før tvisten er opstået.
- 5) Retten kan efter anmodning fra en part eller af egen drift bestemme, at en sag overgår til den almindelige procesform, hvis sagen angår særlig indviklede faktiske eller retlige spørgsmål, eller har en særlig betydning for en part, der rækker ud over påstanden i sagen.

8.2.3.2. Retsplejerådet anfører nærmere, at den grundlæggende idé med en småsagsproces er, at de enkle sager bør behandles efter enkle procesregler, og derfor bør reglerne om småsagsprocessens anvendelsesområde udformes sådan, at enkle sager afgrænses fra komplicerede sager på en hensigtsmæssig måde.

Efter Retsplejerådets opfattelse må denne afgrænsning nødvendigvis bygge på en beløbsgrænse for sagens økonomiske værdi. En sådan grænse kan dog ikke stå alene, eftersom også værdimæssigt små sager kan være så komplicerede, at den foreslåede forenkledede procesform ikke bør anvendes. Beløbsgrænsen må derfor suppleres med en regel om, at visse sager under beløbsgrænsen, der efter en konkret vurdering ikke bør behandles efter forenkledede procesregler, kan henvises til almindelig proces. Ved denne vurdering bør retten inddrage parternes holdning til spørgsmålet om behandlingsformen.

Den foreslåede småsagsproces omfatter krav med en økonomisk værdi under 50.000 kr., uanset om der er tale om et pengekrav eller et andet krav med økonomisk værdi, f.eks. krav på udlevering af en genstand, og uanset om der nedlægges en fuldbyrdelses- eller en anerkendelsespåstand under sagen. Endvidere er krav under den nævnte beløbsgrænse omfattet, uanset om kravet hviler på privatretligt eller offentligretligt grundlag, og uanset om fordringshaveren eller skyldneren eller begge er en offentlig myndighed. Kravet vil endvidere være omfattet uden hensyn til, om en eller begge parter er erhvervsdrivende, en organisation mv. eller en forbruger mv.

Retsplejerådet foreslår som nævnt, beløbsgrænsen skal være 50.000 kr. Rådet har herved lagt vægt på, at værdigrænsen bør være et fast beløb, der fremgår af loven, og at så længe, der ikke foreligger praktiske erfaringer, kan der være anledning til ikke at sætte grænsen for højt, samt at en grænse på 50.000 kr. vil omfatte en meget betydelig andel af de sager, der anlægges ved byretterne i dag. Retsplejerådet finder, at småsagsreglerne kun bør omfatte byretssager. Sager, der anlægges ved landsretten eller Sø- og Handelsretten (og ikke henvises til byretten), eller som henvises til landsretten eller Sø- og Handelsretten til behandling i første instans, falder således efter rådets forslag uden for småsagsprocessen.

Sager om ægteskab og forældremyndighed, faderskabssager, værgemålssager, sager om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse, sager om prøvelse af adoption uden samtykke og sager om mortifikation og ejendomsdom er efter Retsplejerådets forslag helt undtaget fra småsagsprocessen, idet der for disse sager er fastsat særlige procesregler i retsplejelovens kapitel 42-44. Derimod vil boligretssager efter forslaget være omfattet af småsagsprocessen.

Retsplejerådets *flertal* (10 medlemmer) finder, at private straffesager, jf. retsplejelovens kapitel 88, som følge af deres særlige karakter bør være undtaget fra småsagsprocessen. Flertallet anfører, at private straffesager hyppigt angår ærekrænkelser, som typisk ikke vil være velegnede til at blive behandlet i småsagsprocessen.

Retsplejerådets *mindretal* (2 medlemmer) finder, at der ikke er grundlag for generelt at undtage private straffesager fra småsagsprocessen.

Retsplejerådet understreger, at småsagsprocessen også bør omfatte rene erhvervsager, dvs. sager, hvor begge (alle) parter er erhvervsdrivende, og som angår forhold, der vedrører parternes erhverv. Småsagsprocessen bør ikke være en procesform specielt for forbrugere, men bør være den almindelige procesform i småsager.

8.2.3.3. Retsplejerådet foreslår, at en sag skal kunne henvises fra småsagsproces til almindelig proces, hvis sagen angår særligt udviklede faktiske eller retlige spørgsmål, eller hvis sagen har en særlig betydning for en part, der rækker ud over påstanden i sagen.

Retsplejerådet foreslår endvidere, at retten skal kunne henvise en sag til behandling efter almindelige procesregler både efter anmodning fra en part og af egen drift. Forslaget om, at retten også af egen drift skal kunne henvise en sag til behandling efter almindelige procesregler, bygger bl.a. på, at den foreslåede småsagsproces efter Retsplejerådets opfattelse ikke er velegnet til behandling af retligt eller faktisk komplicerede sager. Det vil derfor efter rådets opfattelse ikke være retssikkerhedsmæssigt forsvarligt at overlade valget af procesform til parterne alene. Retten bør som altovervejende hovedregel respektere parternes ønske, men hvis retten vurderer, at oplysningen af de faktiske forhold eller den juridiske vejledning går væsentligt ud over, hvad der kan forventes i en småsag, bør retten af egen drift kunne henvise til behandling efter almindelige procesregler.

8.2.3.4. Retsplejerådet foreslår, at parterne skal kunne aftale, at småsagsreglerne ikke skal finde anvendelse, idet procesordningen med hensyn til civile sager så vidt muligt bør imødekomme parternes rimelige ønsker. Retsplejerådet foreslår dog, at parterne først skal kunne indgå aftale om at fravælge småsagsprocessen, efter at tvisten er opstået, således at parterne kan overskue rækkevidden af deres aftale. Den foreslåede regel bør efter Retsplejerådets opfattelse gælde både i forbrugersager og i erhvervsager.

Med samme begrundelse foreslår Retsplejerådet, at parterne skal kunne aftale at fravige beløbsgrænsen, således at småsagsbehandling kan vedtages i sager om krav over 50.000 kr.

Som nævnt omfatter småsagsprocessen efter Retsplejerådets forslag kun byretssager, og der vil efter rådets forslag heller ikke være adgang til at vedtage småsagsbehandling i sager, der behandles ved landsretten eller Handelsretten. Parterne vil efter lovforslaget kunne vedtage byretsbehandling af en sag, der ellers skulle behandles ved landsretten eller Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 77 (forslag til retsplejelovens § 225, stk. 2, § 226, stk. 3, og § 227, stk. 3), og vil i forbindelse med en sådan aftale om behandling ved byret samtidig kunne vedtage småsagsbehandling.

Adgangen til at vedtage småsagsbehandling vil efter rådets forslag være underkastet den ovenfor omtalte begrænsning, at retten efter omstændighederne af egen drift kan henvise sagen til almindelig proces.

Retsplejerådet finder, at adgangen til at aftale, at en sag skal behandles i småsagsprocessen ligesom adgangen til at fravælge småsagsprocessen som udgangspunkt kun bør gælde efter tvistens opståen, jf. ovenfor.

Retsplejerådet finder dog, at særlige hensyn kan gøre sig gældende med hensyn til erhvervsager. I disse tilfælde bør der efter rådets opfattelse være adgang til forudgående aftaler om anvendelse af småsagsreglerne. Der kan således ofte være et praktisk behov for, at erhvervsdrivende kan få afgjort også retssager om beløb over 50.000 kr. mod andre erhvervsdrivende på en enkel måde. Med Retsplejerådets forslag skabes der mulighed for, at vilkår om småsagsbehandling fremover kan indgå i kontrakter mellem erhvervsdrivende.

Der henvises til betænkning nr. 1436/2004 side 447-454.

8.2.3.5. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter vedrørende anvendelsesområdet for småsagsprocessen, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1436/2004. For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt private straffesager bør undtages fra småsagsprocessen, er lovforslaget udformet i overensstemmelse med flertallets forslag, jf. pkt. 8.2.3.2 ovenfor.

Det har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1436/2004 været anført, at småsagsprocessen også bør omfatte sager, der behandles i Sø- og Handelsretten. Justitsministeriet finder imidlertid ikke, at småsagsprocessen bør omfatte Sø- og Handelsrettens sager, bl.a. fordi der her medvirker sagkyndige dommere i samtlige sager, og fordi Sø- og Handelsretten efter

lovforslaget fremover vil have som hovedopgave at behandle internationale og principielle erhvervsager, jf. pkt. 3.2.2 ovenfor.

Det har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1436/2004 også været anført, at det bør være frivilligt for sagsøgeren at anvende småsagsprocessen. Justitsministeriet finder ikke, at en part ikke ensidigt bør kunne fravælge småsagsprocessen til skade for modparten, hvis denne ønsker en enkel, hurtig og billig retssagsbehandling. Hvis parterne ikke er enige om behandlingsmåden, bør en part derfor kunne kræve, at en sag, der er omfattet af det foreslåede anvendelsesområde, behandles efter småsagsreglerne (forudsat at sagen efter rettens vurdering er egnet til behandling i småsagsprocessen).

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 102 (forslag til retsplejelovens §§ 400-402), og bemærkningerne hertil.

8.2.4. Sagens forberedelse

Retsplejerådet foreslår, at sagen skal kunne anlægges ved at udfylde og indlevere en stævningssblanket til retten, og at sagsøgte skal kunne svare ved at udfylde og indlevere en svarskriftssblanket til retten.

Der henvises til betænkning nr. 1436/2004 side 454.

Retsplejerådet foreslår endvidere, at *retten* skal varetage den videre forberedelse, når parterne har indleveret stævning og svarskrift, og rådet forudsætter, at parterne ikke vil have behov for advokatbistand i denne fase af sagen. Forberedelsen skal efter forslaget som altovervejende hovedregel gennemføres uden afholdelse af retsmøder.

Under forberedelsen skal retten søge afklaret, hvilke påstande og anbringender parterne ønsker at gøre gældende, og hvilken bevisførelse der skal ske. I givet fald iværksætter retten i samråd med parterne den pågældende bevisførelse.

Retsplejerådet foreslår, at der skal gælde et *skærpet relevanskrav for bevisførelse*. Mens bevisførelse efter de almindelige procesregler kan ske, medmindre den pågældende bevisførelse skønnes at være uden betydning for sagen (retsplejelovens § 341), foreslår Retsplejerådet, at bevisførelse i småsagsprocessen kun skal kunne ske, når det må anses for sandsynligt, at den pågældende bevisførelse er af betydning for sagen.

Retsplejerådet anfører, at retten under forberedelsen skal yde en intensiv vejledning og bistand til parterne, således at også parter, der ikke har juridiske kundskaber, og som ikke bistås af advokat kan få gennemført berettigede krav.

Retsplejerådet foreslår, at der i småsagsprocessen skal kunne indhentes *sagkyndige erklæringer* efter en fremgangsmåde, der er forenklet i forhold til et traditionelt syn og skøn.

Det vil være retten, der udformer spørgsmålene til den sagkyndige person eller organisation, men spørgsmålene forelægges parterne, inden de stilles. Parterne skal også have oplyst de forventede udgifter ved at indhente den pågældende sagkyndige oplysning.

Ved syn og skøn suppleres den skriftlige skønserklæring i praksis ofte af en afhøring af den sagkyndige i retten (afhjemling), men det bør i almindelighed kunne undværes ved sagkyndige erklæringer i småsagsprocessen. Retsplejerådet foreslår, at retten kun, hvis særlige grunde taler for det, skal kunne bestemme, at den sagkyndige skal afgive en supplerende mundtlig forklaring. Forklaringen vil eventuelt kunne afgives ved hjælp af telekommunikation, hvis dette er muligt, jf. pkt. 6.2.2 ovenfor.

Retsplejerådet foreslår, at retten skal udarbejde en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser, som sendes til parterne senest 14 dage før forberedelsens slutning, således at parterne har mulighed for at komme med supplerende bemærkninger, hvis der er behov for det. Hvis en part ønsker advokatbistand under hovedforhandlingen, vil advokaten kunne inddrages på dette tidspunkt i sagen.

Forslagene vedrørende sagsforberedelsen forudsætter efter rådets opfattelse, at der ved alle byretter etableres sekretariater, der kan varetage forberedelsen af sager, der behandles i småsagsprocessen. Dette er nødvendigt for, at behovet for advokatbistand i disse sager kan reduceres væsentligt. Sekretariaterne bør bestå af både jurister (retsassessorer og/eller dommerfuldmægtige) og kontoruddannet personale. Rådet anfører, at det ikke er realistisk at forestille sig, at der ved alle de nuværende små og mindre byretter vil være mulighed for at etablere de nødvendige sekretariater, og derfor må Retsplejerådets forslag ses i sammenhæng med Domstolens Strukturkommissions forslag i betænkning nr. 1398/2001 om ændring af retskredsstrukturen, jf. pkt. 2.2.1 ovenfor.

Der henvises til betænkning nr. 1436/2004 side 454-456 og 461-462.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag med hensyn til sagens forberedelse.

Det har i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1436/2004 været anført, at der bør være mulighed for at afholde retsmøder under forberedelsen i videre omfang end foreslået af Retsplejerådet. Justitsministeriet er imidlertid enig med Retsplejerådet i, at forberedelsen som altovervejende hovedregel bør gennemføres uden afholdelse af retsmøder. Forslaget om, at retten skal varetage sagsforberedelsen, tager sigte på at mindske omkostningerne i denne fase af sagen, og derfor bør nødvendig kontakt mellem retten og parterne om forskellige forberedende skridt i sagen så vidt muligt foregå uformelt (telefonisk) mellem rettens sekretariat og parterne.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1436/2004.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 86 og 102 (forslag til retsplejelovens §§ 348, 351 og 403-406), og bemærkningerne hertil.

Med hensyn til ændring af retskredsstrukturen henvises til pkt. 2.2.1 ovenfor.

8.2.5. Hovedforhandlingen

Retsplejerådet foreslår, at hovedforhandlingen koncentrerer sig til det væsentlige og gennemføres uden forelæggelse, dvs. uden den sammenfattende fremstilling af sagens faktiske omstændigheder og de juridiske spørgsmål i sagen, som en hovedforhandling efter de almindelige procesregler indledes med. Møder en part uden advokat, skal retten bistå med råd og vejledning.

Retsplejerådet forudsætter, at hovedforhandlingen som altovervejende hovedregel ikke vil vare mere end tre timer svarende til ½ dag, og at mange hovedforhandlinger vil kunne gennemføres hurtigere.

Retsplejerådet foreslår, at dommen normalt skal afsiges senest 14 dage efter hovedforhandlingen, hvilket skal ses i lyset af rådets forslag i betænkning nr. 1401/2001 om at forkorte den tilsvarende frist til 4 uger i byretssager, der behandles i den almindelige proces med én dommer, jf. herom pkt. 5.2.2.5 ovenfor.

Der henvises til betænkning nr. 1436/2004 side 456.

Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1436/2004.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 74 og 102 (forslag til retsplejelovens §§ 219 og 407), og bemærkningerne hertil.

8.2.6. Sagsomkostninger

Retsplejerådet foreslår, at de almindelige regler om sagsomkostninger som udgangspunkt skal finde anvendelse i småsagsprocessen, herunder navnlig reglerne om, at den tabende part skal erstatte den vindende part dennes udgifter i forbindelse med retssagen, og at udgifter til advokatsalær skal erstattes med et ”passende beløb”, dvs. med et standardiseret beløb.

Da småsagsprocessen efter Retsplejerådets forslag indrettes med henblik på, at parterne ikke har behov for advokatbistand under sagens forberedelse, bør dette beløb som udgangspunkt svare til et takstmæssigt salær for advokatens deltagelse i hovedforhandlingen, som også dækker en passende forberedelse fra advokatens side.

Retsplejerådet forudsætter på den baggrund, at taksterne for udmåling af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatsalær i småsagsprocessen fastsættes med udgangspunkt i de vejledende salærtakster for hovedforhandlingen i straffesager.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil selv et sådant passende beløb – i praksis på mellem 2.400 kr. og 5.500 kr. (ekskl. moms) – til dækning af advokatsalær kunne forekomme uforholdsmæssigt højt i de mindste sager med en værdi under 10.000 kr.

Retsplejerådet foreslår på den baggrund, at i sager med en værdi på indtil 10.000 kr. skal den tabende parts pligt til at erstatte modpartens udgifter til advokat yderligere begrænses. Retsplejerådet foreslår, at begrænsningen først sættes til 1.500 kr. (ekskl. moms) i de allermindste sager med en værdi indtil 5.000 kr. og til 2.500 kr. (ekskl. moms) i sager med en værdi mellem 5.000 og 10.000 kr. Retsplejerådets forslag indebærer, at en vindende part, der vælger at bruge advokat

i en meget lille sag, som oftest ikke vil få dækket sine fulde udgifter hertil, men dog en andel af udgifterne. Omkostningerne vil således i de helt små sager med en værdi indtil 10.000 kr. blive delt mellem den tabende part og den part, der vælger at bruge advokat.

For andre udgifters vedkommende, f.eks. til bevisførelse, skal udmålingen af sagsomkostninger efter Retsplejerådets forslag ske på samme måde som i sager, der behandles i den almindelige proces. Udgifterne vil imidlertid gennemsnitligt være mindre, fordi der som nævnt ovenfor foreslås visse forenklede bevisformer i småsagsprocessen.

De anførte principper for dækning af udgifter til advokatbistand bør efter Retsplejerådets opfattelse gælde i alle tilfælde, hvor en sag behandles i småsagsprocessen, dvs. også i tilfælde, hvor det skyldes, at parterne har aftalt det.

Der henvises til betænkning nr. 1436/2004 side 456-458.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter vedrørende sagsomkostninger i sager, der behandles i småsagsprocessen. Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1436/2004.

I forbindelse med gennemførelsen af lov nr. 554 af 24. juni 2005 om ændring af retsplejeloven (Sagsomkostninger, retshjælp og fri proces) er der sket en generel forhøjelse af de standardbeløb, der anvendes ved udmåling af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand for så vidt angår sager om krav på mellem 50.000 kr. og 5 mio. kr. Der skete derimod ikke nogen ændring for så vidt angår sager om krav på højst 50.000 kr., og det fremgår af det pågældende lovforslags bemærkninger, at spørgsmålet om sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand i sådanne sager ville blive taget op i forbindelse med en stillingtagen til Retsplejerådets forslag om en småsagsproces (jf. Folketingstidende 2004-05, 2. samling, tillæg A, side 5626).

Efter Justitsministeriets opfattelse bør der efter, at de foreslåede regler om småsagsprocessen er trådt i kraft, ske en forhøjelse af de standardbeløb, der anvendes ved udmålingen af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand dels i de få sager om krav på op til 50.000 kr., som på grund af deres kompleksitet ikke behandles i småsagsprocessen, dels hvor parterne, efter at tvisten er opstået, har aftalt, at sagen ikke skal behandles i småsagsprocessen. Forhøjelsen bør følge samme principper som den, der for nylig er gennemført for andre sager.

Efter Justitsministeriets opfattelse vil det være passende fremover ved fastsættelsen af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand i sager om krav på højst 50.000 kr., der ikke behandles i småsagsprocessen, at tage udgangspunkt i beløbsintervallet 10.000 kr.-15.000 kr. (ekskl. moms). I dag tages der generelt udgangspunkt i beløbsintervallet 5.000 kr.-7.000 kr. i sager om krav på højst 25.000 kr. og beløbsintervallet 7.000 kr.-10.000 kr. i sager om krav mellem 25.000 kr. og 50.000 kr.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 102 (forslag til retsplejelovens § 408), og bemærkningerne hertil.

8.2.7. Fri proces og retshjælpsforsikring

Retsplejerådet foreslår ingen særlige regler om adgangen til fri proces i småsagsprocessen, men rådet anfører, at det følger af småsagsprocessens særlige karakter – hvor forberedelsen efter forslaget varetages af rettens sekretariat – at beskikkelsen af advokat for en part, der har fri proces, kun vedrører hovedforhandlingen.

Endvidere foreslår Retsplejerådet, at hvis parterne *aftaler*, at en sag *ikke* skal behandles i småsagsprocessen, og retten ikke kunne have henvist sagen til behandling efter almindelige procesregler, skal virkningen af fri proces begrænses til de udgifter, der ville have været forbundet med sagens behandling i småsagsprocessen. Når en sag er egnet til behandling i småsagsprocessen, bør parterne således efter Retsplejerådets opfattelse selv bære merudgifterne ved, at sagen i kraft af parternes aftale behandles efter almindelige procesregler.

Med hensyn til retshjælpsforsikring finder Retsplejerådet, at når sagen behandles i småsagsprocessen, bør der i lyset af de mindre omkostninger generelt ikke være nogen selvrisiko. Rådet anbefaler derfor, at den selvrisiko, de fleste forsikringsselskaber i dag anvender i tilfælde, hvor den sikrede ikke opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, bliver afskaffet for så vidt angår sager, der behandles i småsagsprocessen.

Retsplejerådet bemærker, at det følger af småsagsprocessens karakter, at selskaberne må ændre det sædvanlige vilkår i retshjælpsforsikringsbetingelserne om, at det er en betingelse for at yde dækning, at sikrede har søgt bistand hos en advokat, der har påtaget sig sagen.

Der henvises til betænkning nr. 1436/2004 side 458-459.

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at der ikke er grundlag for at foreslå særlige regler om adgangen til fri proces i småsagsprocessen, og at det følger af småsagsprocessens særlige karakter, at beskikkelsen af advokat for en part, der har fri proces, kun vedrører hovedforhandlingen. Justitsministeriet er også enig i, at hvis en sag er egnet til behandling i småsagsprocessen, bør parterne i givet fald selv bære merudgifterne ved, at sagen alene i kraft af parternes aftale behandles efter almindelige procesregler.

Justitsministeriet finder ikke tilstrækkeligt grundlag for ved lov at stille særlige krav til retshjælpsforsikringer i relation til sager, der behandles i småsagsprocessen. Efter Justitsministeriets opfattelse bør det således være op til det enkelte forsikringsselskab, om forsikringsselskabet i lyset af, at omkostningerne generelt vil være lavere i småsagsprocessen, vil fritage også personer, der *ikke* opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, fra at betale selvrisiko i sager, der behandles i småsagsprocessen, eller om der eventuelt skal være en lavere selvrisiko i disse sager. Personer, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, er i forvejen altid fritaget for at betale selvrisiko.

Justitsministeriet har drøftet med Forsikring & Pension, om retshjælpsforsikringsbetingelsernes vilkår om, at det er en betingelse for at yde dækning, at sikrede har søgt bistand hos en advokat, der har påtaget sig sagen, bør ændres, så det ikke gælder, når en sag behandles i småsagsprocessen.

Forsikring & Pension har påpeget, at denne ændring vil indebære, at forsikringsselskaberne i sager, der behandles i småsagsprocessen, selv må foretage den indledende gennemgang af sagen, som i andre sager, hvor der opstår spørgsmål om dækning af retshjælpsforsikringen, foretages af advokaten. Med henblik på at lette forsikringsselskabernes administrative byrde herved finder Forsikring & Pension det væsentligt, at parterne af retten vejledes om, at dækning under en eventuel retshjælpsforsikring forudsætter, at sagen er omfattet af forsikringsbetingelserne: Der skal bl.a. foreligge en dækningsberettiget tvist, eventuelle relevante muligheder for at indbringe sagen for et administrativt nævn eller et godkendt privat klagensævn skal være udnyttet, og der skal i øvrigt være rimelig grund til at føre proces. Retten bør endvidere vejlede parterne om, at de bør kontakte deres retshjælpsforsikringsselskab for at få afklaret, om der kan ydes dækning i den konkrete sag.

Forsikring & Pension har desuden anført, at indførelsen af den foreslåede småsagsproces også kan give anledning til andre ændringer af retshjælpsforsikringsbetingelserne. Forsikring & Pension har peget på, at der navnlig vil kunne være behov for i retshjælpsforsikringsbetingelserne at regulere den situation, at parterne aftaler, at en sag, der ellers skulle have været behandlet i småsagsprocessen – og som ville have været egnet til sådan behandling – i stedet skal behandles efter de almindelige procesregler. Forsikring & Pension har anført, at det i givet fald vil kunne være nærliggende for selskaberne at indføre et vilkår i forsikringsbetingelserne, der er parallelt til den foreslåede regel i retsplejelovens § 409 (lovforslagets § 1, nr. 102) om forholdet mellem fri proces og en sådan aftale mellem parterne. Et sådant vilkår ville indebære, at retshjælpsforsikringen ikke dækker merudgifter, der er en følge af, at parterne aftaler, at en sag, der ellers kunne behandles i småsagsprocessen, i stedet skal behandles efter de almindelige procesregler.

Justitsministeriet bemærker, at byretterne helt generelt bør vejlede om bl.a. retshjælpsforsikringsdækning i alle sager, jf. pkt. 5.2.5 ovenfor. Dette vil være af særlig betydning i relation til småsagsprocessen, hvor anmeldelse af sagen til forsikringsselskabet som nævnt vil foregå uden medvirken af advokat. Når der er anlagt retssag efter de foreslåede småsagsregler, bør byrettens sekretariat kunne være behjælpelig med at anmelde sagen til forsikringsselskabet.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast i betænkning nr. 1436/2004.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 102 (forslag til retsplejelovens § 409), og bemærkningerne hertil.

8.2.8. Appel

Retsplejerådet foreslår, at domme afsagt i småsagsprocessen skal kunne appelleres i samme omfang som andre byretsdomme. Angår appellen et beløb på op til 10.000 kr., kræves således Procesbevillingsnævnets tilladelse. Appelfristen bør efter Retsplejerådets opfattelse være fire uger ligesom ved anke af byretsdomme, der behandles i den almindelige proces.

Retsplejerådet finder det vigtigt, at den fri appeladgang, når appellen angår beløb over 10.000 kr., ikke fører til, at formålet med småsagsprocessen forspildes. Appeladgangen bør således i praksis ikke fratage småsagsprocessen dens karakter af en enkel og billig procesform for sager med en værdi på højst 50.000 kr. Retsplejerådet foreslår på den baggrund, at appelbehandling af domme afsagt i småsagsprocessen skal ske efter en forenklet fremgangsmåde i forhold til de almindelige appelregler, herunder navnlig således, at appellen som hovedregel behandles skriftligt. Dette vil føre til, at omkostningerne ved en appelbehandling i almindelighed vil kunne begrænses væsentligt, og at sagerne gennemgående vil kunne behandles betydeligt hurtigere end ellers.

Med hensyn til den lovtekniske udformning af en sådan forenklet appelordning har Retsplejerådet delt sig i et flertal og et mindretal.

Retsplejerådet *flertal* (7 medlemmer) anfører, at kærereglerne er mindre formelle og derfor som udgangspunkt egner sig bedre til småsager end reglerne om anke, og skriftlig behandling uden opsættende virkning er endvidere velkendte elementer i kæreordningen. En ordning med skriftlig anke uden opsættende virkning ville nødvendiggøre en række mere vidtgående tilpasninger af ankereglerne til småsager. På den baggrund foreslår flertallet, at domme i småsager skal kunne kæres, idet der samtidig foreslås de nødvendige tilpasninger af kærereglerne, herunder med hensyn til appelfrist, appelbegrænsning, afkald på appel mv.

Retsplejerådets *mindretal* (5 medlemmer) anfører, at retsplejeloven opererer med den klare hovedregel, at appel af domme sker ved anke, og at det må kræve en særlig begrundelse, hvis en sådan generel regel i retsplejen skal fraviges. Såvel en ankeordning som en kæreordning vil nødvendiggøre en række fravigelser fra de almindelige regler, og efter mindretallets opfattelse vil en ankeordning ikke være mere teknisk kompliceret at gennemføre end en kæreordning. Mindretallet finder ikke noget behov for at fravige de almindelige regler om opsættende virkning. Mindretallet finder på den baggrund ikke, at der er sådanne lovtekniske fordele ved en kæreordning, at det kan begrunde at fravige princippet om, at appel af domme sker ved anke. Tværtimod kan det efter mindretallets opfattelse være forvirrende, hvis domme, der er afsagt i småsagsprocessen, skal kunne kæres, hvorimod domme, der er afsagt i en almindelig proces skal kunne ankes. På den baggrund foreslår mindretallet, at domme i småsager skal kunne ankes, men med de nødvendige tilpasninger af ankereglerne, herunder med hensyn til iværksættelse af anke, skriftlig behandling, præklusion (dvs. afskæring af nyt processtof) og retsvirkning af udeblivelse.

Der henvises til betænkning nr. 1436/2004 side 459-461.

Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets forslag om, at domme afsagt i småsagsprocessen skal kunne appelleres i samme omfang som andre byretsdomme.

Justitsministeriet er også enig med Retsplejerådet i, at appelbehandling af domme afsagt i småsagsprocessen bør ske efter en forenklet fremgangsmåde i forhold til de almindelige appelregler, navnlig således, at appellen som hovedregel behandles skriftligt. Med hensyn til den lovtekniske udformning af en sådan forenklet appelordning er Justitsministeriet enig med Retsplejerådets mindretal i, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for på nuværende tidspunkt at fravige hovedreglen om, at appel af domme sker ved anke. Retsplejerådet vil i en senere betænkning

overveje udformningen af de almindelige regler om appel, og erfaringerne ved appelordningen i den foreslåede småsagsproces vil naturligvis kunne indgå i disse generelle overvejelser.

Det bemærkes, at de foreslåede appelregler giver mulighed for, at ankesagen behandles på den måde, som ankens karakter tilsiger, herunder hvis anken undtagelsesvis rejser særligt indviklede faktiske eller retlige spørgsmål. Efter de foreslåede appelregler skal der således afholdes mundtlig forhandling, hvis der efter sagens beskaffenhed findes at være grund dertil, og såfremt begge parter anmoder om mundtlig forhandling, skal anmodningen i almindelighed imødekommes.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets mindretals lovudkast i betænkning nr. 1436/2004.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 102 (forslag til retsplejelovens § 410), og bemærkningerne hertil.

9. Nævningereform

9.1. Oversigt

Som led i en samlet domstolsreform foreslås en nyordning af nævningesystemet med henblik på at sikre en tidssvarende behandling også af de alvorligste straffesager. Denne del af lovforslaget bygger på Retsplejerådets betænkning nr. 1352/1998 om behandling af nævningesager og svarer i det væsentlige til Retsplejerådets forslag.

Ved lovforslaget foreslås en grundlæggende ændring af nævningesystemet således, at der indføres en egentlig toinstansordning også i nævningesager med deraf følgende mulighed for at anke afgørelsen af skyldsspørgsmålet (bevisanke), at nævningesager fremover behandles ved byretten i første instans og i landsretten i anden instans, at der også vedrørende skyldsspørgsmålet indføres fælles votering mellem nævninger og dommere i nævningesager, og at afgørelsen af skyldsspørgsmålet skal begrundes også i nævningesager.

Ved lovforslaget foreslås det endvidere at undtage den grove narkotikakriminalitet fra nævningebehandling.

9.2. Gældende ret

9.2.1. Straffesager behandles i dag som hovedregel ved byretten eller Sø- og Handelsretten i første instans, jf. retsplejelovens § 686, stk. 1, som enten domsmandssager med en juridisk dommer og to domsmænd (i Sø- og Handelsretten to sagkyndige) eller med en juridisk dommer alene (f.eks. tilståelsessager og visse mindre straffesager, hvor der alene er spørgsmål om en bødestraf). De alvorligste straffesager (f.eks. sager om manddrab og grove røverier) behandles dog som nævningesager ved landsretten i første instans, jf. retsplejelovens § 687, stk. 1.

Efter retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 1, behandles straffesager som nævningesager, hvis der bliver spørgsmål om en straf på mindst 4 års fængsel.

Nævninger medvirker dog ikke, hvis der alene skal udmåles en straf på mindst 4 års fængsel som følge af bestemmelserne i straffelovens § 40, stk. 1, eller § 61 (fastsættelse af fællesstraf, når en prøveløsladt person begår nyt strafbart forhold i prøvetiden, eller når en person, der er straffet med en betinget dom, begår nyt strafbart forhold i prøvetiden, eller i prøvetiden strafforfølges for et forhold, der er begået forud for den betingede dom). Nævninger medvirker heller ikke ved fastsættelse af straf i tillæg til en allerede idømt straf (jf. straffelovens § 89), hvis tillægsstraffen fastsættes til under 4 års fængsel. Dette gælder, uanset om den samlede straf som følge af den idømte tillægsstraf bliver 4 års fængsel eller derover, jf. herved Højesterets dom af 24. april 2003 (gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2003, side 1546).

Efter retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 2 og 3, medvirker nævninger endvidere i sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution (jf. straffelovens § 68) eller forvaring (jf. straffelovens § 70) og i sager vedrørende politiske overtrædelser.

Retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 1, undtager visse sager fra nævningebehandling. Det drejer sig om sager om straffelovens § 172 (dokumentfalsk), § 173 (dokumentsvig), § 286 (grove berigelsesforbrydelser), § 289 (grov skattesvig mv.) eller § 290 (hæleri).

Sager om groft underslæb, groft bedrageri, groft mandatsvig og groft skyldnersvig blev undtaget fra nævningebehandling ved lov nr. 209 af 23. juli 1932 i forbindelse med indførelsen af domsmandsinstitutionen under henvisning til disse sagers ofte meget udviklede karakter. Sager om dokumentfalsk og dokumentsvig blev undtaget fra nævningebehandling ved lov nr. 192 af 12. juni 1962, under henvisning til de ofte meget udviklede regnskabstekniske spørgsmål, der gør sagerne mindre egnede til nævningebehandling. Sager om groft tyveri, grov afpresning, grov åger og groft skattesvig samt om hæleri blev undtaget fra nævningebehandling ved lov nr. 298 af 6. juni 1984, idet det blev anset for uhensigtsmæssigt, at disse sager skulle behandles ved nævningeting, da sagerne ofte er af teknisk karakter og ofte tager lang tid i retten.

Efter retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 2, medvirker nævninger heller ikke ved behandlingen af tilståelsessager (retsplejelovens § 922 og § 923).

Efter retsplejelovens § 688 skal en sag, der omfatter *flere* lovovertrædelser, behandles som nævningesag, hvis der efter retsplejelovens § 687 skal ske nævningebehandling med hensyn til én af overtrædelserne. Hvis en sag vedrører et forhold, der er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 1 (dokumentfalsk, grove berigelsesforbrydelser mv.), og samtidig vedrører et forhold, der ikke er omfattet af undtagelsesbestemmelsen (f.eks. grov narkotikakriminalitet), skal sagen – i sin helhed – behandles som nævningesag, hvis der under sagen bliver spørgsmål om en straf på mindst 4 års fængsel. Dette gælder også, selv om det forhold, der ikke er omfattet af undtagelsesbestemmelsen (f.eks. narkotikaforbrydelsen), isoleret pådømt må antages ikke at ville medføre fængsel i mindst 4 år, jf. herved Højesterets kendelse af 7. maj 1986 (gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1986, side 518).

9.2.2. Der deltager 3 landsdommere og 12 nævninger i sagens behandling, jf. retsplejelovens § 6, stk. 1 og 2.

Nævningerne afgør på egen hånd spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte er skyldig i det forhold, som tiltalen angår (skyldsspørgsmålet), herunder om der foreligger nogen grund, som udelukker straf (f.eks. om forholdet er forældet), eller om der foreligger særlige strafnedsættelses-, strafforhøjelses- eller strafbortfaldsgrunde efter f.eks. straffelovens §§ 83 og 84.

Afgørelsen af sanktionsspørgsmålet (dvs. spørgsmålet om fastsættelsen af straf eller anden retsfølge, f.eks. anbringelse i institution, jf. straffelovens § 68) træffes af nævningerne og dommerne i forening, jf. retsplejelovens § 906 a.

I modsætning til domsmænd medvirker nævningerne ikke ved de kendelser og beslutninger, der træffes under domsforhandlingen vedrørende processuelle spørgsmål, f.eks. afgørelser om dørlukning eller referatforbud, afgørelser om hemmeligholdelse af et vidnes bopæl eller kendelser om bevisførelsen.

9.2.3. Nævningerne afgør *skyldsspørgsmålet* på grundlag af spørgsmål, som fastsættes af retten, jf. retsplejelovens § 884. Hvert spørgsmål skal kunne besvares med ja eller nej, og må kun vedrøre én tiltalt og så vidt muligt kun ét strafbart forhold, jf. retsplejelovens § 887.

Spørgsmålene til nævningerne inddeles i hovedspørgsmål og tillægsspørgsmål. Hovedspørgsmålene skal altid indledes med ordene ”Er tiltalte NN skyldig ...”, jf. retsplejelovens § 888. Herefter følger en angivelse af den straffebestemmelse, som tiltalen vedrører, samt en beskrivelse af lovovertrædelsen. Et hovedspørgsmål kan f.eks. lyde ”Er tiltalte NN skyldig i overtrædelse af straffelovens § 237 om manddrab ved den ... at have dræbt A, idet NN affyrede et oversavet jagtgevær mod A og ramte A i brystet”. Der kan stilles subsidiære hovedspørgsmål vedrørende det samme forhold. F.eks. kan nævningerne spørges om, hvorvidt tiltalte principalt er skyldig i manddrab efter straffelovens § 237, subsidiært i vold med døden til følge efter straffelovens § 246.

Ud over hovedspørgsmålene kan der efter retsplejelovens § 889 stilles tillægsspørgsmål til nævningerne. Tillægsspørgsmål går ud på, om en strafudelukkelses-, strafbortfalds-, strafforhøjelses- eller strafnedsættelsesgrund er til stede. Et tillægsspørgsmål kan f.eks. gå ud på, om tiltalte er straffri på grund af utilregnelighed (jf. straffelovens § 16), eller fordi tiltalte har handlet i nødværge (jf. straffelovens § 13).

Efter retsplejelovens § 893 skal retsformanden inden nævningernes votering om skyldsspørgsmålet kort gennemgå sagen og den bevisførelse, der har fundet sted (resumeet). Retsformanden skal endvidere gennemgå de retsgrundsætninger, der skal lægges til grund ved besvarelsen af spørgsmålene (retsbelæringen).

9.2.4. Efter retsbelæringen trækker nævningerne sig tilbage for at votere. Efter retsplejelovens § 894, stk. 2, kan nævningerne til brug for voteringen få udleveret de tegninger, kort, billeder og eventuelle andre synlige beviser, der har været fremlagt under sagen. Derimod kan nævningerne ikke få udleveret politirapporter vedrørende afhøring af et vidne, selv om retten måtte have tilladt

dokumentation af sådanne rapporter i medfør af retsplejelovens § 877, stk. 3, jf. Højesterets kendelse af 30. december 2004 (gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2005, side 1004).

En for tiltalte ugunstig besvarelse af et spørgsmål kræver mindst 8 stemmer. Ved besvarelsen af et spørgsmål, der går ud på, om tiltalte er straffri på grund af utilregnelighed (straffelovens § 16), er 7 stemmer dog tilstrækkeligt. En nævning, der har stemt nej til et hovedspørgsmål (eller ja til et tillægsspørgsmål vedrørende strafbortfald), kan nægte at besvare yderligere spørgsmål vedrørende det pågældende forhold, bortset fra spørgsmål om tiltaltes eventuelle utilregnelighed. I så fald anses den pågældende nævning for at have stemt for den for tiltalte mest gunstige løsning, jf. retsplejelovens § 897, stk. 3.

9.2.5. Hvis nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, og der ikke er spørgsmål om anvendelse af andre foranstaltninger end straf (f.eks. anbringelse i institution, jf. straffelovens § 68), afsiger retten straks frifindelsesdom, jf. retsplejelovens § 903.

Hvis erklæringen går ud på, at tiltalte er skyldig, skal sanktionsspørgsmålet afgøres. Imidlertid kan dommerne, hvis de ikke finder tiltaltes skyld tilstrækkeligt bevist, beslutte, at der skal foretages en ny domsforhandling med andre dommere og andre nævninger, jf. retsplejelovens § 904. Denne adgang til at tilsidesætte nævningernes erklæring kaldes *den dobbelte garanti*, idet domfældelse kræver, at et flertal af både nævninger og dommere stemmer for dette resultat. Når nævningernes erklæring tilsidesættes, kan anklagemyndigheden vælge at frafalde tiltalen for det pågældende forhold i stedet for at gennemføre en ny domsforhandling. Hvis tiltalen frafalder, skal retten afsige frifindelsesdom, jf. retsplejelovens § 905.

Hvis dommerne finder, at det forhold, som nævningerne har erklæret tiltalte skyldig i, ikke er strafbart, skal de ifølge retsplejelovens § 903, stk. 2, jf. § 909, afsige frifindelsesdom. Efter retsplejelovens § 909 kan retten endvidere domfælde for en mindre alvorlig lovovertrædelse end den, som tiltalte er erklæret skyldig i, hvis dommerne finder, at forholdet efter loven kun kan henføres under den mindre alvorlige straffebestemmelse.

9.2.6. Hvis nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte er skyldig, og denne erklæring ikke tilsidesættes af dommerne, eller hvis der bliver tale om fastsættelse af andre foranstaltninger end straf (f.eks. institutionsanbringelse), fordi tiltaltes straffrihed skyldes utilregnelighed, jf. straffelovens § 16, foretages en særskilt procedure vedrørende *sanktionsspørgsmålet*.

Dommerne og nævningerne afgør herefter sanktionsspørgsmålet i fællesskab, jf. retsplejelovens § 906 a. Ved afstemningen har hver nævning 1 stemme og hver dommer 4 stemmer, således at de 12 nævninger tilsammen har lige så mange stemmer som dommerne tilsammen. Efter retsplejelovens § 214 kan sagen gennemføres, selv om én nævning og/eller én dommer har fået forfald. I så fald justeres stemmeantallet, så de to grupper stadig har lige mange stemmer. Ved stemmelighed gælder det for tiltalte gunstigste resultat. Ved afstemningen kan en nævning nægte at afgive stemme, jf. retsplejelovens § 906 a, stk. 2. Den pågældende regnes da for at have stemt for den for tiltalte gunstigste afgørelse, som nogen i øvrigt har stemt for.

Efter voteringen og afstemningen om sanktionsspørgsmålet afsiges der dom i sagen, jf. retsplejelovens § 907. Dommen indeholder normalt ingen nærmere begrundelse for, hvorfor retten har fundet tiltalte skyldig, idet der alene skal henvises til nævningernes erklæring om skyldsspørgsmålet, jf. retsplejelovens § 911, 1. pkt. I praksis følger nogle dommere dog den (ulovbestemte) fremgangsmåde, at dommerne, hvor nævningernes erklæring går ud på domfældelse, giver en udførlig begrundelse for, hvorfor også dommerne finder tiltalte skyldige.

9.2.7. Landsrettens dom i en nævningesag kan *ankes* til Højesteret af både tiltalte og anklagemyndigheden, jf. retsplejelovens § 940.

Anken kan støttes på, at der under sagens behandling er begået rettergangsfejl (dvs. tilsidesættelse eller fejlagtig anvendelse af reglerne for sagens behandling), jf. retsplejelovens § 943. Efter retsplejelovens § 945, stk. 1, nr. 1 og 2, kan anken endvidere støttes på en række forhold vedrørende urigtig domfældelse eller frifindelse, f.eks. som følge af at nævningerne har afgjort et spørgsmål, som ikke skal forelægges nævningerne, eller som følge af fejl ved spørgsmålene til nævningerne eller fejlagtig vejledning (retsbelæring) fra retsformandens side. Herudover kan anke støttes på, at den idømte straf ligger uden for de rammer, der er fastsat i loven, eller står i åbenbart misforhold til brøden, jf. retsplejelovens § 945, stk. 1, nr. 3. Anken kan derimod *ikke* støttes på, at skyldsspørgsmålet er urigtigt afgjort som følge af en fejlagtig bedømmelse af bevisernes vægt. Landsrettens bevisvurdering kan således ikke indbringes for Højesteret.

Hvis Højesteret finder, at der er begået rettergangsfejl, og fejlen er af en sådan karakter, at den kan have haft betydning for sagens udfald, jf. retsplejelovens § 946, hjemviser Højesteret sagen til fornyet behandling ved landsretten. Højesteret kan i medfør af retsplejelovens § 960 selv afsige ny dom i sagen, hvis der er grundlag for det, f.eks. hvis Højesteret finder, at straffen bør forhøjes eller nedsættes.

9.3. Lovforslagets udformning

9.3.1. Generelle overvejelser

9.3.1.1. Justitsministeriet anmodede i juni 1994 Retsplejerådet om at vurdere og udforme forslag til nye regler i retsplejeloven vedrørende behandlingen af nævningesager. Baggrunden herfor var bl.a., at Højesteret over for Justitsministeriet havde peget på, at der var anledning til at overveje en ændring af den gældende instansordning med henblik på at sikre en mere hensigtsmæssig anvendelse af Højesterets ressourcer. Højesteret pegede i den forbindelse på en reform af nævningesystemet. Retsplejerådet afgav herefter betænkning nr. 1352/1998 om behandling af nævningesager.

Et flertal af Retsplejerådets medlemmer (9 medlemmer) anbefaler en grundlæggende ændring af nævningesystemet således, at der indføres en egentlig toinstansordning også i nævningesager med deraf følgende mulighed for at anke afgørelsen af skyldsspørgsmålet (bevisanke), at nævningesager fremover behandles ved byretten i første instans og i landsretten i anden instans, at

der indføres fælles votering mellem nævninger og dommere om skyldsspørgsmålet i nævningesager, og at afgørelsen af skyldsspørgsmålet begrundes også i nævningesager. Flertallets overvejelser er nærmere beskrevet nedenfor i pkt. 9.3.1.2 og pkt. 9.3.1.3.

Et mindretal (Advokatrådets 2 medlemmer) er af den opfattelse, at der næppe er behov for en grundlæggende ændring af nævningesystemet som foreslået af flertallet, men finder dog, at der bør gennemføres visse justeringer af den gældende ordning. Mindretallets synspunkter er gengivet nedenfor i pkt. 9.3.1.4.

9.3.1.2. Flertallet af Retsplejerådets medlemmer finder det stærkt utilfredsstillende, at der ikke i de alvorligste straffesager er adgang til samme *fuldstændige prøvelse i to instanser* som i de mindre alvorlige straffesager. Den manglende toinstansprøvelse af skyldsspørgsmålet strider mod bestemmelsen i artikel 14, stk. 5, i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, som Danmark bl.a. derfor har måttet tage forbehold over for.

Det er flertallets opfattelse, at den manglende mulighed for at anke skyldsspørgsmålet utvivlsomt har medvirket til de forholdsvist mange tilfælde, hvor nævningesager er anket til Højesteret med påstand om ophævelse af dommen på grund af formalitetsfejl under nævningesagens behandling i landsretten. Ophævelse på grund af formalitetsfejl (sammen med muligheden for, at Den Særlige Klageret kan træffe afgørelse om genoptagelse) har således været eneste mulighed for at få omgjort en fældende dom i en nævningesag.

Flertallet forventer, at indførelse af en mulighed for samme fuldstændige prøvelse i to instanser som i andre straffesager vil nedbringe antallet af formalitetsanket væsentligt. Ankehypigheden i nævningesager forventes dog samtidig at blive forholdsvist stor, og større end den i dag er i domsmandssagerne. Dette forhold taler imidlertid efter flertallets opfattelse ikke i sig selv imod, at skyldsspørgsmålet skal kunne ankes. Klagemuligheder er altid ressourcekrævende, og afgørende må efter flertallets opfattelse være en vurdering af, om behovet bør imødekommes.

Flertallet foreslår på den baggrund, at der også i nævningesager indføres en egentlig toinstansordning med mulighed for en fuldstændig ankebehandling, således at nævningesager behandles i byretten i første instans og i landsretten i anden instans, jf. nærmere pkt. 9.3.4 og pkt. 9.3.5 nedenfor vedrørende flertallets forslag til en sådan nyordning af nævningesystemet.

Flertallet finder, at det normalt vil være af afgørende betydning for en domfældt, at vedkommende får en *begrundelse for domfældelsen*. I alle andre straffesager end nævningesager anses det for en selvfølgelig pligt for retten, at der gives en begrundelse for afgørelsens resultat, hvad enten dommen går ud på domfældelse eller frifindelse. Det er endvidere af væsentlig betydning for parternes overvejelser om eventuel anke at kende begrundelsen for dommen.

Flertallet finder det ikke praktisk muligt at pålægge nævningerne at give en sådan begrundelse, hvis nævningerne fortsat skal votere og afgøre skyldsspørgsmålet alene. Flertallet peger på, at nævningesager ofte er komplicerede såvel retligt som faktisk og ofte omfatter flere tiltalte og tiltale for en række forhold. Der vil derfor kunne være risiko for, at nævningerne ikke kan blive

enige om en begrundelse for afgørelsen af skyldsspørgsmålet, eller at begrundelsen ikke bliver tilstrækkelig dækkende.

Flertallet anfører, at en mulighed kunne være at pålægge dommerne at begrunde deres egen afgørelse af skyldsspørgsmålet i nævningesager. En sådan begrundelse har imidlertid efter flertallets opfattelse den afgørende svaghed, at det stadig ikke vil fremgå, hvad nævningerne har anset for bevist og begrundelsen herfor. For nævningerne må denne mulighed endvidere anses som uacceptabelt hvis deres begrundelse væsentligt afviger fra dommernes, navnlig fordi alene dommernes begrundelse bliver kendt og derfor over for offentligheden i givet fald kommer til at fremstå som den afgørende. Hertil kommer efter flertallets opfattelse, at en adgang til fuldstændig ankebehandling af nævningesager bør indebære, at anklagemyndigheden også får adgang til at anke frifindende domme. I en sådan sag vil der i den traditionelle nævningebehandling ikke være nogen begrundelse for resultatet, idet dommerne ikke har haft adgang til at træffe afgørelse i sagen.

Flertallet finder på den baggrund, at der også i dommen i nævningesager bør gives en udførlig begrundelse for afgørelsen af skyldsspørgsmålet, og at en forudsætning herfor er, at begrundelsen udarbejdes af nævningerne og dommerne i fællesskab.

Flertallet anfører, at *spørgsmålssystemet* i nævningesager i praksis giver anledning til en række problemer. Det gælder bl.a. i sager, hvor tiltalen går på, at flere tiltalte har handlet i forening, men hvor hvert spørgsmål ifølge retsplejelovens § 887, stk. 2, kun må vedrøre én tiltalt.

Flertallet peger endvidere på, at det i praksis ofte giver anledning til diskussion, om subsidiære hovedspørgsmål (f.eks. om anvendelse af straffelovens § 246 om vold med døden til følge) skal stilles samtidig med det principale hovedspørgsmål (f.eks. om anvendelse af straffelovens § 237 om manddrab) eller i givet fald først efter, at nævningerne har besvaret det principale spørgsmål benægtende. For mange subsidiære spørgsmål kan efter flertallets opfattelse virke forvirrende og gøre både sagen og voteringen unødigt kompliceret. På den anden side kan undladelse af at stille et subsidiært hovedspørgsmål efter omstændighederne i nogle tilfælde opfattes som et forsøg på fra anklagemyndighedens side at presse nævningerne til at svare bekræftende på det principale spørgsmål for dermed at få tiltalte dømt efter straffebestemmelsen med den højeste strafferamme.

Flertallet fremhæver, at spørgsmålssystemet også giver vanskeligheder, når strafudmålingen ankes. I sådanne tilfælde vil det ofte være umuligt for Højesteret at konstatere, hvilke nærmere omstændigheder i forbindelse med lovovertrædelsen der er lagt til grund. Tilsvarende gør sig gældende for så vidt angår, hvad nævningerne har lagt til grund vedrørende graden af forsæt, hvilket ofte kan være af afgørende betydning for strafudmålingen.

Det store antal spørgsmål, der efter omstændighederne må stilles, og disses komplicerede karakter, øger efter flertallets opfattelse risikoen for fejltagelser og misforståelser med deraf følgende urigtige afgørelser.

Flertallet anfører, at spørgsmålssystemet har snæver sammenhæng med voteringsformen. Spørgsmålssystemet vil således miste sit formål i et system med fælles votering om skylds-

spørgsmålet mellem nævninger og dommere. Spørgsmålssystemet må derimod bevares i sin hidtidige uhensigtsmæssige form, hvis nævningerne fortsat skal votere om skyldsspørgsmålet adskilt fra dommerne, idet det ikke kan anses for muligt at overlade til nævningerne at tage stilling til skyldsspørgsmålet alene uden vejledning og uden afgrænsning af bevistemaet i form af spørgsmål.

Flertallet foreslår også på denne baggrund, at der indføres *fælles votering om skyldsspørgsmålet* mellem nævninger og dommere.

Flertallet finder desuden, at *den juridiske vejledning* til nævningerne vil blive bedre, hvis den ikke skal ske som et samlet foredrag (retsbelæring), men i stedet sker som led i en fælles votering mellem nævninger og dommere. Flertallet anfører, at retsformanden ved en fælles votering vil kunne redegøre for de juridiske problemer på det tidspunkt, hvor de bliver relevante under drøftelsen af sagen, og nævningerne vil løbende kunne stille spørgsmål. Endvidere vil retsformanden bedre kunne rette eventuelle misforståelser hos nævningerne.

Skyldsspørgsmålet bør således efter flertallets opfattelse afgøres på samme måde som afgørelsen af sanktionsspørgsmålet, dvs. i fællesskab efter en dialog mellem nævningerne og dommerne, hvor både relevansen og bæredygtigheden af fremførte argumenter kan belyses og prøves. Flertallet fremhæver, at man ved fælles votering om skyldsspørgsmålet fremover vil kunne undgå den uheldige situation, som af og til forekommer, at retsformanden enten på forhånd må tilkendegive, at dommerne ikke finder grundlag for domfældelse, eller at dommerne efterfølgende må tilsidesætte nævningernes afgørelse.

Flertallet finder ikke grundlag for at ændre de gældende bestemmelser om afgørelsen af *sanktionsspørgsmålet*, hvorefter dette spørgsmål afgøres efter fælles votering mellem nævninger og dommere, og dommerne har lige så stor indflydelse på afgørelsen som nævningerne. Flertallet foreslår dog, at spørgsmålet om tilstedeværelsen af strafforhøjelses-, strafnedsættelses- eller strafbortfaldsgrunde skal afgøres som led i sanktionsfastsættelsen i modsætning til i dag, hvor dette spørgsmål besvares ved at stille et tillægsspørgsmål til nævningerne i forbindelse med afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Flertallet foreslår endvidere, at spørgsmålet om tiltaltes tilregnelighed (dvs. om anvendelsen af straffelovens § 16) skal afgøres som led i sanktionsfastsættelsen.

Der henvises i øvrigt til betænkning nr. 1352/1998 side 45-53.

9.3.1.3. Retsplejerådets flertal har i øvrigt som led i sine overvejelser inddraget *den norske ordning* for medvirken af nævninger i straffesager.

Efter den ordning, der gælder i Norge, behandles alle straffesager som domsmandssager ved byretten (tingsretten) i første instans, således at nævningebehandling først sker under eventuel anke til landsretten (lagmannsretten). Nævninger medvirker som udgangspunkt i ankesager vedrørende forbrydelser, som efter loven kan medføre mere end 6 års fængsel, og hvor der skal tages stilling til bevisbedømmelsen. I nævningesager sammensættes landsretten af 3 dommere og 10 nævninger. Nævningerne afgør på egen hånd skyldsspørgsmålet, og afgørelsen begrundes ikke. Hvis tiltalte findes skyldig, udtrækkes ved lodtrækning 3 nævninger, der sammen med nævning-

gernes ordfører og de 3 dommere afgør strafudmålingen ved almindeligt stemmeflertal. Landsrettens afgørelser kan indbringes for Højesteret med tilladelse fra Højesterets kæremålsudvalg. Tilladelsen gives, når anken gælder spørgsmål, ”der har betydning uden for den foreliggende sag”, eller det af andre grunde er særlig vigtigt at få sagen prøvet i Højesteret.

Retsplejerådets flertal fremhæver, at der er behov for at markere nævningesagernes særstilling ved en væsentlig anden sammensætning af retten end i domsmandssager. Det er vigtigt, at nævningesagerne – der udgør de alvorligste straffesager – gives en særlig kvalificeret behandling både af hensyn til afgørelsen af sagerne og for at sikre, at flest mulige sager finder deres endelige afgørelse i første instans. På den baggrund kan flertallet ikke anbefale en nyordning af nævningesystemet svarende til den norske ordning for behandling af nævningesager, hvor nævninger som anført alene medvirker i ankeinstansen og kun ved anke vedrørende beviserne for tiltaltes skyld.

Der henvises til betænkning nr. 1352/1998 side 25-26 og 59.

9.3.1.4. Retsplejerådets *mindretal* (Advokatrådets 2 medlemmer) finder det ligesom flertallet utilfredsstillende, at afgørelsen i en nævningesag ikke begrundes. Heller ikke mindretallet anser det for muligt under den eksisterende ordning at kræve, at nævningerne skal begrunde deres afgørelse. Nævninger har således ikke på samme måde som de juridiske dommere erfaring i at formulere begrundelser, og der kan meget let være forskellige begrundelser for resultatet for de enkelte nævningers vedkommende.

Mindretallet foreslår, at dommerne skal begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster en fældende nævningekendelse. Mindretallet foreslår endvidere, at der med henblik på at styrke retssikkerhedsgarantierne i forbindelse med retsformandens retsbelæring sker obligatorisk båndoptagelse af retsformandens retsbelæring i nævningesager.

Efter mindretallets opfattelse vil der ved en gennemførelse af de foreslåede justeringer af den gældende ordning næppe være behov for en ordning med toinstansprøvelse af nævningesager. Mindretallet bemærker i den forbindelse, at det gældende spørgsmålssystemets stringens har nogle principielle fordele.

Mindretallet finder herudover, at det kan frygtes, at flertallets foreslåede ordning med et lille nævningeting for byretten og et lidt større nævningeting for landsretten vil indebære en mindre kvalificeret behandling af sagerne end ved den nuværende ordning.

Mindretallet anser det som en ulempe, at Højesteret efter flertallets forslag afskæres fra at behandle nævningesager bortset fra i de få tilfælde, hvor der meddeles tredjeinstansbevilling. Det er efter mindretallets opfattelse ikke sjældent, at der opstår væsentlige straffeprocessuelle spørgsmål i forbindelse med behandlingen af en nævningesag. Den nuværende ordning sikrer, at sådanne væsentlige spørgsmål uden videre kan blive forelagt for Højesteret.

Mindretallet anfører også, at den ordning, som flertallet foreslår, må forventes at blive meget ressourcekrævende. Det forekommer således sandsynligt, at mere end halvdelen af de sager, der efter flertallets forslag skal starte som nævningesager i byretten, vil blive anket. I forbindelse

med ankebehandlingen må det forventes, at tidsforbruget vil blive nogenlunde det samme som i første instans, hvorimod tidsforbruget i dag i Højesteret er meget beskedent som følge af Højesterets begrænsede prøvelsesret.

Mindretallet anfører herudover, at hvis der indføres en ordning med toinstansprøvelse af nævningsager, bør der i hvert fald ikke være fælles votering mellem nævninger og dommere. Mindretallet lægger i den forbindelse vægt på den centrale placering, som lægmandselementet har haft gennem tiden inden for strafferetsplejen. Efter mindretallets opfattelse er der en betydelig risiko for, at fælles votering vil indebære, at enkelte lægdommere vil censurere egen overbevisning i respekt for opfattelsen hos dommerne.

Der henvises i øvrigt til betænkning nr. 1352/1998 side 53-55.

9.3.1.5. Justitsministeriet kan tilslutte sig de generelle overvejelser hos Retsplejerådets flertal vedrørende den nuværende nævningeordning og behovet for at foretage ændringer i nævningsystemet med henblik på at sikre en tidssvarende behandling også af de alvorligste straffesager, således at ordningen lever op til nutidige retssikkerhedsprincipper vedrørende prøvelse af skyldsspørgsmålet i to instanser og vedrørende krav om en begrundelse for dommens resultat.

Justitsministeriet er således enig med Retsplejerådets flertal i, at et væsentligt element i en reform af nævningsystemet må være, at der også i de alvorligste straffesager bliver mulighed for at få en fuldstændig prøvelse af skyldsspørgsmålet i to instanser – på samme måde som det i dag er udgangspunktet med hensyn til de mindre alvorlige straffesager, herunder sager behandlet som domsmandssager.

Indførelsen af mulighed for fuldstændig toinstansprøvelse vil også harmonere med artikel 14, stk. 5, i FN's konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder og artikel 2 i 7. tillægsprotokol af 22. november 1984 til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, hvorefter enhver, der er domfældt for en forbrydelse, har ret til at få domfældelsen og fastsættelsen af retsfølgen prøvet af en højere domstol. Danmark har taget forbehold over for begge bestemmelser bl.a. som følge af den manglende adgang til at anke skyldsspørgsmålet i nævningsager. Uanset at der med lovforslaget foreslås indført en sådan adgang til anke, vil de danske forbehold dog skulle opretholdes, idet der fortsat vil gælde ankebegrænsninger i visse sager vedrørende mindre alvorlige lovovertrædelser, jf. pkt. 9.3.6 nedenfor om justering af begrænsningerne i adgangen til at anke afgørelser i straffesager, og den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 2, om ankebegrænsninger, som med lovforslaget videreføres uændret (som retsplejelovens § 901, jf. lovforslagets § 1, nr. 133, og bemærkningerne hertil).

Justitsministeriet er endvidere enig med Retsplejerådet i, at det i dag må anses for et grundlæggende princip, at domstolene begrundes sine afgørelser såvel i civile sager som i straffesager og uanset, om dommen går ud på frifindelse eller domfældelse. Dette bør også gælde for så vidt angår afgørelser i de alvorligste straffesager, der behandles som nævningsager. Begrundelsen for afgørelsen i en nævningsag (herunder for afgørelsen af skyldsspørgsmålet) bør som foreslået af Retsplejerådets flertal udarbejdes af nævninger og dommere i fællesskab som led i en fælles

votering på samme måde, som det allerede i dag kendes for så vidt angår afgørelsen af sanktionsspørgsmålet.

Efter Justitsministeriets opfattelse vil den foreslåede ordning, hvor nævningerne udarbejder begrundelsen i fællesskab med de juridiske dommere, der har erfaring i at formulere begrundelser, give størst mulig sikkerhed for, at begrundelsen bliver dækkende for nævningernes og dommernes opfattelse af de undertiden meget komplekse retlige og faktiske spørgsmål i en nævningsag.

En ordning med fælles votering vil endvidere styrke den retlige vejledning af nævningerne, idet retsformanden løbende vil kunne vejlede nævningerne om sagens juridiske spørgsmål som led i den fælles votering, i stedet for som i dag at skulle redegøre samlet for de ofte meget komplicerede retlige forhold (f.eks. vanskelige forsætsspørgsmål, straffrihedsgrunde mv.) i forbindelse med retsbelæringen. Under en fælles votering vil retsformanden også have langt bedre muligheder for at rette eventuelle misforståelser hos nævningerne vedrørende forståelsen af sagens retlige forhold. Derved opnås samlet set en større sikkerhed for, at afgørelsen af skyldsspørgsmålet i nævningsager bygger på en korrekt forståelse af sagens juridiske spørgsmål.

Fælles votering om skyldsspørgsmålet kendes i øvrigt allerede i dag fra domsmandssager, hvor denne ordning må anses for at have fungeret uden nævneværdige problemer i snart 70 år, og der anvendes allerede i dag fælles votering i nævningsager i forbindelse med afgørelsen af sanktionsspørgsmålet.

Justitsministeriet er enig med flertallet i, at det ikke kan anses for en holdbar løsning alene at pålægge dommerne særskilt at begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster nævningernes fældende – men ubegrundede – kendelse, som foreslået af Retsplejerådets mindretal, jf. pkt. 9.3.1.4 ovenfor. I så fald ville det alene være de juridiske dommeres – og ikke nævningernes – begrundelse, der ville blive kendt for sagens parter (herunder den tiltalte) og offentligheden, hvilket heller ikke kan anses for en acceptabel ordning for nævningerne.

Efter Justitsministeriets opfattelse vil en ordning med fælles votering endvidere overflødig gøre spørgsmålssystemet, der som anført af Retsplejerådets flertal er forbundet med væsentlige ulemper, jf. pkt. 9.3.1.2 ovenfor.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet i overensstemmelse med flertallets forslag om, at nævningsager ligesom andre straffesager skal behandles ved byretten som første instans med mulighed for en fuldstændig ankebehandling i landsretten. Ved lovforslaget indføres endvidere fælles votering mellem nævninger og dommere om skyldsspørgsmålet i nævningsager, og der indføres et krav om, at afgørelsen i nævningsager skal begrundes, jf. nærmere under pkt. 9.3.3 og pkt. 9.3.4 nedenfor.

Det bemærkes, at der efter den foreslåede ordning vil være mulighed for – med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. forslaget til retsplejelovens § 931 (jf. lovforslagets § 1, nr. 133, og bemærkningerne hertil) – at indbringe principielle sager og sager, hvor særlige grunde i øvrigt taler for det, for Højesteret, herunder sager, der måtte rejse væsentlige straffeprocessuelle spørgsmål. Højesteret vil derimod ikke længere skulle behandle sager, der er afgjort som næv-

ningesager i landsretten, og som ikke rejser spørgsmål af principiel betydning mv., men f.eks. alene angår den konkrete strafudmåling. Den foreslåede ordning indebærer således også på straffesagsområdet, at Højesteret kan koncentrere sig om det, der er kerneopgaven for landets øverste domstol, nemlig at sikre retsenheden og at træffe afgørelse i sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen (principielle sager mv.), eller i øvrigt rejser spørgsmål af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde.

9.3.1.6. Justitsministeriet har ligesom Retsplejerådets flertal, jf. pkt. 9.3.1.3 ovenfor, og i lyset af høringsvarene over betænkning nr. 1352/1998, overvejet, om en nyordning af nævningesystemet bør udformes ligesom ordningen i Norge, hvor sagen behandles som domsmandssag i byretten og først som nævningesag i landsretten.

Justitsministeriet bemærker hertil, at reglerne om nævningebehandling bygger på det princip, at de alvorligste straffesager behandles på en sådan måde, at det (medmindre der er tale om sagstyper, der ikke anses for egnet til nævningebehandling) er lægdommerne (nævningerne), der har den afgørende indflydelse på skyldsspørgsmålet, idet tiltalte kun kan dømmes, hvis et flertal af nævningerne stemmer herfor.

På denne baggrund og i øvrigt af de grunde, der er anført af Retsplejerådets flertal, må det efter Justitsministeriets opfattelse anses for bedst stemmende med denne ordning, at nævningebehandlingen finder sted også i første instans og ikke alene som led i en ankebehandling.

9.3.2. *Forholdet til grundlovens § 65*

9.3.2.1. Retsplejerådet har som led i sine overvejelser om en ændring af reglerne for behandling af nævningesager overvejet grænserne i grundlovens § 65 for mulige ændringer på dette område. Retsplejerådet har i den forbindelse nærmere gennemgået forarbejderne til grundlovens § 65 og den statsretlige teori herom.

Grundlovens § 65, stk. 2, fastslår, at ”i strafferetsplejen skal lægmænd medvirke. Det fastsættes ved lov, i hvilke sager og under hvilke former denne medvirken skal finde sted, herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke”.

Den nærmere rækkevidde af grundlovens § 65, stk. 2, har været genstand for mange overvejelser i den juridiske litteratur. Det er almindeligt antaget i litteraturen, at grundlovens § 65, stk. 2, indebærer, at nævningesystemet ikke fuldstændig kan afskaffes.

Der er imidlertid uenighed om, i hvilket omfang der inden for rammerne af grundlovens § 65, stk. 2, kan indføres en ordning med fællesvotering mellem nævningerne og dommerne om skyldsspørgsmålet. Der kan i den forbindelse henvises til Retsplejerådets betænkning nr. 1352/1998 side 13-20, der indeholder en nærmere redegørelse for diskussionen i den juridiske litteratur om det nævnte spørgsmål.

Et enig Retsplejeråd – dvs. også mindretallet, der ikke foreslår fælles votering – finder, at en ordning med fælles votering mellem nævningerne og dommerne vil ligge inden for de rammer, som lovgivningsmagten har efter grundloven, i hvert fald, hvis der sikres nævningerne en afgø-

rende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet. En sådan afgørende indflydelse vil kunne sikres ved at fastsætte afstemningsreglerne således, at nævningerne sikres den afgørende bestemmelse over skyldsspørgsmålet.

Der henvises i øvrigt til betænkning nr. 1352/1998 side 13-20.

9.3.2.2. Justitsministeriet har overvejet, om de foreslåede ændringer af den gældende ordning for nævningesager ligger inden for rammerne af grundlovens § 65, stk. 2.

I overensstemmelse med forslaget fra Retsplejerådets flertal indebærer lovforslaget som nævnt under pkt. 9.3.1.8 ovenfor, at nævningesager fremover (ligesom alle andre straffesager) behandles ved byretten som første instans med mulighed for en fuldstændig ankebehandling i landsretten. Ved lovforslaget indføres endvidere fælles votering mellem nævninger og dommere om skyldsspørgsmålet i nævningesager, og der indføres et krav om, at afgørelsen i nævningesager skal begrundes.

Lovforslaget er udformet således, at tiltalte alene kan findes skyldig, hvis et kvalificeret flertal blandt nævningerne stemmer for dette resultat (i byretten 4 ud af 6 og i landsretten 6 ud af 9), jf. nærmere pkt. 9.3.3 og pkt. 9.3.4 nedenfor. Hermed vil det efter Justitsministeriets opfattelse være sikret, at nævningerne fortsat har den afgørende indflydelse på skyldsspørgsmålet, idet domfældelse ikke kan ske alene med stemmerne fra et samlet flertal blandt de juridiske dommere og nævningerne – i modsætning til domsmandssagerne, hvor domfældelse kan ske med 2 ud af 3 stemmer, f.eks. fra den juridiske dommer og den ene domsmand. Den foreslåede ordning sikrer således, at de alvorligste straffesager også fremover behandles på en sådan måde, at det – i modsætning til domsmandssager – er lægdommerne (nævningerne), der har den afgørende indflydelse på skyldsspørgsmålet. Nævningeinstitutionen vil således fortsat være en selvstændig behandlingsform ved siden af domsmandsinstitutionen.

Efter Justitsministeriets opfattelse er der hverken efter ordlyden af grundlovens § 65, stk. 2, eller efter forarbejderne til bestemmelsen grundlag for at antage, at lovgivningsmagten skulle være afskåret fra at indføre en ordning som den foreslåede, hvor der indføres fælles votering mellem nævninger og juridiske dommere også for så vidt angår skyldsspørgsmålet på samme måde, som det allerede er tilfældet for så vidt angår sanktionsspørgsmålet – i hvert fald når ordningen samtidig udformes sådan, at det fortsat er nævningerne, der har den afgørende indflydelse på skyldsspørgsmålet, idet tiltalte kun kan dømmes, hvis et flertal af nævningerne stemmer for dette resultat.

Justitsministeriet kan på denne baggrund tilslutte sig Retsplejerådets enstemmige opfattelse, hvorefter den foreslåede ordning ligger inden for rammerne af grundlovens § 65, stk. 2.

Det er endvidere Justitsministeriets opfattelse, at bestemmelsen i grundlovens § 65, stk. 2, ikke kan anses for at udelukke en ordning, hvorefter spørgsmålet om beviserne for tiltaltes skyld også i nævningesager kan prøves fuldt ud i ankeinstansen under medvirken af nævninger, når nævningerne – som efter lovforslaget – sikres samme indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet i ankeinstansen som i første instans.

Efter Justitsministeriets opfattelse hindrer grundlovens § 65, stk. 2, heller ikke, at der indføres et krav om, at afgørelsen af skyldsspørgsmålet skal begrundes.

Endelig er grundlovens § 65, stk. 2, efter Justitsministeriets opfattelse ikke til hinder for, at der ændres i afgrænsningen af, hvilke sager der skal behandles som nævningsager, i hvert fald ikke når de mest alvorlige forbrydelser – drabssager, grove røverier, grove sædelighedsforbrydelser mv. og de politiske forbrydelser – fortsat er undergivet nævningebehandling. Der henvises herved til pkt. 9.3.5 nedenfor om forslaget om at undtage grove narkotikaforbrydelser fra nævningebehandling.

9.3.3. Nævningsagers behandling i første instans

9.3.3.1. Retsplejerådets flertal foreslår, at nævningsager behandles ved byretten i første instans med mulighed for behandling ved landsretten i anden instans. Flertallet anfører, at en bedømmelse af skyldsspørgsmålet ved to instanser ikke bør ske ved anke til Højesteret, idet Højesteret ikke bør tillægges en almindelig kompetence til at efterprøve den skyldbedømmelse, der i en straffesag er foretaget under medvirken af lægdommere (domsmænd eller nævninger), og idet Højesterets behandlingsform ikke er udformet eller egnet til vurdering af bevisspørgsmål. Flertallet henviser endvidere til, at de sager, der kan indbringes for Højesteret, bør begrænses til sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Derimod bør Højesterets ressourcer ikke anvendes til behandling af sager, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger.

Flertallet foreslår, at behandlingen af nævningsager – i hvert fald under den gældende byretsstruktur med 82 byretter – alene bør finde sted ved et mindre antal byretter med henblik på at sikre, at der ved de pågældende byretter opbygges tilstrækkelig erfaring i behandling af sådanne sager. Nævningsagerne bør efter flertallets forslag behandles ved byretterne i de 14 byer, hvor landsretterne i dag har tingsted, samt eventuelt ved retten i Roskilde.

Flertallet fremhæver, at der er behov for at markere nævningsagerens særstilling ved en væsentlig anden sammensætning af retten end i domsmandssager, og foreslår på den baggrund, at nævningsagerne i byretten behandles af 2 dommere og 6 nævninger. Antallet af nævninger er fastsat således, at afstemningsbestemmelserne kan udformes på en måde, der sikrer, at tiltalte (ligesom efter de gældende regler) kun kan domfældes, hvis mindst to tredjedele af nævningerne voterer for dette resultat.

Flertallet finder det ubetænkeligt at opretholde bestemmelsen om, at en nævningsag kan gennemføres, selv om en nævning får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at domsforhandlingen er begyndt, jf. herved retsplejelovens § 214, stk. 3.

Flertallet foreslår, at den efter embedsalder ældste dommer skal fungere som retsformand, medmindre dommerne aftaler andet. Flertallet foreslår endvidere, at en enkelt dommer skal kun-

ne handle på rettens vegne uden for domsforhandlingen. Dette svarer til, hvad der i dag gælder for landsrettens vedkommende, jf. retsplejelovens § 6, stk. 1, 2. pkt.

Flertallet foreslår, at statsadvokaten fortsat bør have påtalekompetencen i nævningsager (jf. retsplejelovens § 719, stk. 1, nr. 1), uanset at sagerne efter forslaget fremover skal behandles ved byret i første instans. Flertallet anser dette for bedst stemmende med, at statsadvokaten i dag har påtalekompetencen i de mest alvorlige straffesager også i de tilfælde, hvor disse behandles ved byret, fordi der er tale om en tilståelsessag efter retsplejelovens § 922, eller fordi der ikke er påstand om en straf på 4 års fængsel eller derover.

Flertallet foreslår endvidere, at det fortsat skal være en statsadvokat (eller en medhjælper for statsadvokaten), der varetager udførelsen af nævningsager, uanset at sagerne efter forslaget fremover skal behandles ved byretten i første instans. Statsadvokaten skal dog kunne bemyndige en anden med de fornødne kvalifikationer til at møde i sagen, hvis dette i den konkrete sag må anses for mest hensigtsmæssigt.

Flertallet foreslår, at nævningerne ligesom i dag skal være afsondret fra dommerne indtil vootingen. Nævningerne må ikke tale med dommerne om sagen uden for retssalen, og nævningerne skal ikke opholde sig sammen med dommerne i pauser mv. Retsformanden skal dog, inden sagen indledes, og inden nævningerne kommer ind i retslokalet, forelægge dem en erklæring til underskrift om, at de vil følge forhandlingerne i sagen og dømme som de finder rigtigt efter loven og sagens beviser.

For at forbedre nævningernes muligheder for at følge med i sagen foreslår flertallet, at den ekstrakt, der i dag efter fast praksis udleveres til dommerne (men ikke til nævningerne), fremover tillige udleveres til nævningerne.

Som følge af flertallets forslag om fælles vooting mellem dommere og nævninger foreslår flertallet spørgsmålsystemet afskaffet. Det samme gælder retsbelæringen, der bliver overflødig, når der indføres fælles vooting.

9.3.3.2. Retsplejerådet peger på, at retsplejeloven i dag giver tiltalte mulighed for at fravælge nævningebehandling, når tiltalte *tilstår*. Sagen behandles i givet fald af byretten uden lægdommere i medfør af retsplejelovens § 922. Hvis sagen rejser spørgsmål om dom til anbringelse i institution (jf. straffelovens § 68) eller forvaring (jf. straffelovens § 70), skal sagen dog behandles som domsmandssag ved byret, jf. retsplejelovens § 923.

Efter et enigt Retsplejeråds opfattelse bør tiltalte også kunne vælge at lade sagen behandle som domsmandssag frem for som nævningsag, når tiltalte *ikke tilstår*. Retsplejerådet henviser i den forbindelse til, at nævningebehandling normalt er væsentlig mere ressourcekrævende end behandling med domsmænd, og at det derfor ofte vil vare væsentligt længere tid, før en nævningsag kan foretages og afgøres sammenlignet med en domsmandssag.

Retsplejerådet foreslår, at tiltalte ikke skal kunne trække sin beslutning om fravalg af nævningebehandling tilbage, når beslutningen er meddelt retten. Flertallet foreslår endvidere, at beslutningen om fravalg af nævningebehandling skal være bindende for en eventuel ankesag.

Retsplejerådet har overvejet, om behandling af en nævnings sag som domsmandssag bør forudsætte anklagemyndighedens samtykke. Retsplejerådet fremhæver i den forbindelse, at nævningebehandlingen er en særlig retssikkerheds garanti for tiltalte i de alvorligste straffesager, som tiltalte bør kunne fravælge, herunder for at få sagen afgjort hurtigere. Efter Retsplejerådets opfattelse har anklagemyndigheden ingen interesse i at modsætte sig, at en sag behandles under medvirken af domsmænd i stedet for nævninger. Retsplejerådets forslag om fravalg af nævningebehandling er derfor ikke gjort betinget af anklagemyndighedens samtykke.

9.3.3.3. Retsplejerådets flertal peger på, at princippet om, at nævninger og dommere ikke skal have adgang til at drøfte sagen inden voteringen, ikke kan opretholdes, hvis nævningerne skal medvirke ved de afgørelser, der træffes under domsforhandlingen på samme måde som domsmænd, jf. herved retsplejelovens § 91, stk. 2. Flertallet peger endvidere på, at det må antages, at det kunne medføre betydelige forsinkelser af domsforhandlingen, hvis afgørelser f.eks. om dør lukning eller om, hvorvidt et dokument kan bruges som bevis i sagen, skulle træffes af 2 dommere og 6 nævninger i fællesskab. Flertallet finder på denne baggrund ikke behov for at tillægge nævningerne en kompetence svarende til den kompetence, som domsmændene har efter retsplejelovens § 91, stk. 2.

Som følge af flertallets forslag om indførelse af fælles votering om skyldsspørgsmålet, bør nævningerne efter flertallets opfattelse fremover deltage i afgørelsen af, om strafansvaret er forældet, om forholdet er undergivet offentlig påtale, og om tiltalte er under 15 år og derfor ikke kan straffes.

Flertallet foreslår endvidere, at nævningerne (i modsætning til i dag, jf. retsplejelovens § 886) også skal medvirke ved afgørelsen af, om straffen skal forhøjes på grund af gentagelse eller ned sættes på grund af straf, der er udstået i udlandet. Nævningerne skal efter forslaget også medvirke ved afgørelse om strafafkortning efter straffelovens § 86 på grund af varetægtsfængsling mv.

Flertallet foreslår at ophæve bestemmelsen i retsplejelovens § 993, hvorefter retten kan forelægge spørgsmålet om erstatningspligt og om erstatningens størrelse for nævningerne, idet bestemmelsen ikke anvendes i praksis.

Flertallet finder ikke grundlag for at udvide nævningernes kompetence til også at omfatte afgørelser om fortolkning af domme, om beregning af frihedsstraf eller om erstatning for uberettiget strafferetlig forfølgning. Nævningebehandlingen bør således fortsat forbeholdes afgørelsen af skyldsspørgsmålet og strafudmålingen i meget alvorlige straffesager, hvor tiltalte nægter sig skyldig. Efter flertallets opfattelse er der ikke behov for, at nævningerne også tager stilling til tiltaltes eventuelle erstatningskrav, hvis tiltalte frifindes, eller til en tvist om beregningen af en frihedsstraf, der eventuelt opstår længe efter, at dommen er afsagt. Flertallet peger i den forbindelse på, at nævningebehandling i sådanne sager ofte ville medføre en væsentlig forlængelse af sagsbehandlingstiden, hvilket ville være særligt uheldigt i sager, hvor der er tvist om tidspunktet for tiltaltes løsladelse.

Flertallet foreslår derfor, at afgørelser efter retsplejelovens § 998 om fortolkning af domme og beregning af frihedsstraf fortsat skal træffes af den ret, der har truffet afgørelse i første instans, dvs. af dommerne ved den pågældende byret uden medvirken af nævninger. Flertallet foreslår endvidere, at sager om erstatning for uberettiget strafferetlig forfølgning i sager, der har været behandlet under medvirken af nævninger, fortsat skal behandles uden medvirken af nævninger ved den byret, der har truffet afgørelse om den foranstaltning, der søges erstatning for, eller ved tiltaltes hjemting, jf. retsplejelovens § 1018 f.

9.3.3.4. Flertallet foreslår, at nævningerne og dommerne efter proceduren træder sammen for at votere om *skyldsspørgsmålet* i fællesskab. Som et led i afgørelsen af skyldsspørgsmålet skal der tages stilling til, om der foreligger straffriheds- eller strafudelukkelsesgrunde mv., f.eks. nødværge eller forældelse. Rådslagningen og afstemningen om skyldsspørgsmålet foretages af nævninger og dommere i fællesskab, således at nævningerne stemmer først og dommerne sidst.

Med henblik på at sikre nævningerne den afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet foreslår flertallet, at domfældelse af tiltalte kun skal kunne ske, hvis mindst 4 af de 6 nævninger stemmer for dette. Domfældelse forudsætter således i alle tilfælde (ligesom efter den gældende ordning), at mindst to tredjedele af nævningerne stemmer for dette resultat.

Flertallet foreslår endvidere, at domfældelse tillige kræver, at mindst den ene af dommerne stemmer for dette resultat. Flertallet anfører, at dette viderefører den gældende såkaldte dobbelte garanti, hvorefter et flertal af dommerne kan tilsidesætte en nævningeerklæring, hvorved tiltalte er fundet skyldig.

Flertallet foreslår, at skyldsspørgsmålet afgøres ved en kendelse, der udarbejdes skriftligt, når afstemningen er afsluttet. Kendelsen skal indeholde oplysning om stemmetallene for henholdsvis nævninger og dommere. Kendelsen skal endvidere indeholde en udførlig begrundelse både for resultatet og for eventuelle dissenser. Begrundelsen skal udarbejdes af dommerne og nævningerne i fællesskab. Kendelsen skal indgå som en del af den efterfølgende dom i sagen.

Flertallet finder det uheldigt, hvis *spørgsmålet om tiltaltes tilregnelighed* (jf. straffelovens § 16) skal afgøres efter samme regler som skyldsspørgsmålet i øvrigt. Flertallet fremhæver i den forbindelse, at afstemningsreglerne for afgørelsen af skyldsspørgsmålet bygger på, at det for tiltalte ugunstigste resultat kun kan vedtages ved kvalificeret flertal. Ved afgørelsen af spørgsmålet om tilregnelighed er det imidlertid ikke altid muligt at afgøre, hvilket resultat der er det gunstigste for tiltalte, idet dette spørgsmål har nøje sammenhæng med sanktionsvalget. Flertallet foreslår derfor, at spørgsmålet om tiltaltes tilregnelighed fremover skal afgøres af nævningerne og dommerne som led i afgørelsen af sanktionsspørgsmålet, således at retten, hvor der er spørgsmål herom, først tager stilling til, om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16, og derefter til sanktionsfastsættelsen. Flertallet peger på, at den foreslåede ordning for så vidt svarer til de gældende regler, hvorefter nævningerne først ved kvalificeret flertal tager stilling til, om tiltalte er skyldig, og først derefter (men dog som led i skyldsspørgsmålet) ved almindeligt stemmeflertal tager stilling til, om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16.

Da det som nævnt ikke altid vil være muligt at afgøre, hvilket resultat der er gunstigst for tiltalte, foreslår flertallet, at retsformandens stemme skal være afgørende, hvis der er stemmelighed ved afgørelsen af spørgsmålet om tilregnelighed.

Flertallet foreslår, at *sanktionsspørgsmålet* (ligesom efter de gældende bestemmelser) skal afgøres ved fælles votering og afstemning mellem nævningerne og dommerne. Flertallet foreslår samtidig, at også spørgsmålet om eventuelle strafnedsættelses-, strafforhøjelses- og strafbortfaldsgrunde skal afgøres under den fælles votering og ikke som efter de gældende bestemmelser af nævningerne alene. Flertallet peger på, at disse spørgsmål mest hensigtsmæssigt afgøres som led i strafudmålingen og ikke som i dag samtidig med skyldsspørgsmålet, inden der har været procederet om sanktionsspørgsmålet.

Flertallet finder ikke grundlag for at opretholde bestemmelsen i retsplejelovens § 906 a, stk. 2, hvorefter en nævning kan nægte at deltage i afstemningen. Flertallet fremhæver i den forbindelse, at det er en del af en nævnings pligter at deltage i afstemningen om fastsættelsen af sanktionen. Der findes endvidere ikke en tilsvarende bestemmelse for domsmænd, hvis opgaver for så vidt angår afgørelsen af sanktionsspørgsmålet kan sidestilles med nævningernes.

Flertallet foreslår, at de gældende afstemningsregler ved afgørelsen af sanktionsspørgsmålet videreføres, således at dommerne tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne tilsammen.

Der henvises i øvrigt til betænkning nr. 1352/1998 side 57-70.

9.3.3.5. Justitsministeriet kan som udgangspunkt tilslutte sig flertallets forslag vedrørende byrettens sammensætning og reglerne om byrettens behandling af nævningesager. For så vidt angår antallet af dommere i nævningesager ved byretten, finder Justitsministeriet dog i overensstemmelse med det almindelige princip, hvorefter kollegiale organer normalt har et ulige antal medlemmer, at der bør medvirke 3 dommere under behandlingen af nævningesager ved byretten. Herved vil de processuelle spørgsmål om dørlukning, referatforbud, bevisførelsen mv., som måtte opstå under domsforhandlingen i en nævningesag – og som efter lovforslaget fortsat skal afgøres af de juridiske dommere alene – kunne afgøres ved almindelige afstemning mellem de 3 juridiske dommere, på samme måde som sådanne afgørelser i dag træffes af de 3 landsdommere under behandlingen af nævningesager i landsretten.

Efter Justitsministeriets opfattelse bør nævningesager i første instans fremover behandles ved alle de foreslåede 22 nye byretter, der alle ressourcemæssigt mv. vil blive i stand til at behandle nævningesager. Der vil således med den foreslåede retskredsreform, jf. pkt. 2 ovenfor, ikke være behov for – som foreslået af Retsplejerådets flertal – eventuelt at henlægge nævningebehandlingen til et fåtal af de nuværende 82 byretter.

Justitsministeriet kan endvidere tilslutte sig forslaget fra Retsplejerådets flertal vedrørende udformning af afstemningsreglerne med den tilpasning, der følger af forslaget om 3 juridiske dommere i stedet for 2. Domfældelse i byretten vil herefter kræve, at mindst 4 nævninger stemmer for dette resultat foruden mindst 2 af dommerne. Forslaget sikrer, at nævningerne fortsat har

den afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet, idet tiltalte (som efter gældende ret) kun kan domfældes, hvis mindst to tredjedele af nævningerne voterer for dette resultat. Forslaget viderefører samtidig den såkaldte dobbelte garanti, idet også et flertal af dommerne skal stemme for domfældelse.

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådets flertal i, at nævningerne ligesom i dag må forbydes at tale med dommerne om sagen uden for retssalen, inden voteringen begynder. Den nærmere tilrettelæggelse af, hvordan dommernes og nævningernes tilstedeværelse under retssagen foregår, må imidlertid ske i lyset af de praktiske forhold ved den enkelte ret.

Justitsministeriet er også enig med Retsplejerådets flertal i, at statsadvokaten fortsat bør have påtalekompetencen i nævningesager. Justitsministeriet finder endvidere, at statsadvokaten også bør have påtalekompetencen i sager, hvor tiltalte i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 687 fravælger nævningeting, og hvor sagen i stedet behandles ved domsmandsret. Dermed videreføres den gældende ordning, hvorefter de alvorligste straffesager påtales af statsadvokaten, og ordningen svarer i øvrigt til, at statsadvokaterne også har påtalekompetencen i visse særlige straffesager også i de tilfælde, hvor disse behandles ved byret som tilståelsessag eller fordi, der ikke er påstand om straf på 4 års fængsel eller derover, jf. retsplejelovens § 719, stk. 2, nr. 2 (der foreslås videreført som § 719, stk. 2, nr. 3, jf. lovforslagets § 1, nr. 124).

Justitsministeriet er endvidere enig i, at det fortsat bør være statsadvokaten, der varetager udførelsen af disse sager i retten, selv om de efter lovforslaget fremover skal behandles ved byretten i første instans (jf. forslaget til retsplejelovens § 687). Disse sager vil også kunne udføres af dem, som rigsadvokaten beskikker som medhjælpere for statsadvokaten, jf. forslaget til retsplejelovens § 103, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 50), og rigsadvokaten vil fortsat kunne bemyndige andre (end statsadvokaterne og disses medhjælpere) til at virke som anklager ved byretten i en bestemt nævningesag mv., jf. retsplejelovens § 104, stk. 2 (som alene foreslås konsekvensændret, jf. lovforslagets § 1, nr. 52). På denne baggrund er der efter Justitsministeriets opfattelse ikke behov for en særregel som foreslået af Retsplejerådets flertal, hvorefter også statsadvokaten skal kunne bemyndige andre til at møde i disse sager, og en sådan regel er derfor ikke medtaget i lovforslaget.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3, 50, 124, 132 og 154 (forslag til retsplejelovens §§ 12, 103, stk. 2, 719, stk. 2, nr. 1, 885, 890, 893 og 993), og bemærkningerne hertil.

9.3.3.6. I forbindelse med høringen over betænkning nr. 1352/1998 er der udtrykt betænkelighed ved Retsplejerådets forslag om, at tiltalte bindende skal kunne fravælge nævningebehandling, således at sagen i stedet behandles som en domsmandssag (også selv om tiltalte ikke tilstår).

Tiltaltes fravalg af nævningebehandling forudsætter efter lovforslaget, at han eller hun har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer, og Justitsministeriet er i øvrigt enig i den begrundelse for at tillade fravalg af nævningebehandling, som er anført af Retsplejerådet. Justitsministeriet kan endvidere tilslutte sig forslaget fra et enigt Retsplejeråd om, at tiltaltes fravalg af nævningebehandling ikke bør være betinget af anklagemyndighedens samtykke. I sager

med flere tiltalte, hvor nogle – men ikke alle – tiltalte ønsker sagen behandlet som domsmandssag, vil en opsplitting af sagen imidlertid ofte være u hensigtsmæssig ud fra hensynet til sagens oplysning. Hertil kommer, at en opsplitting indebærer, at de involverede vidner i f.eks. drabssager og sager om alvorlige sædelighedsforbrydelser risikerer at blive udsat for den yderligere belastning, der følger af at skulle afgive den samme forklaring under flere forskellige sager for byretten og eventuelt igen to gange for ankeinstansen. Samtidig vil en opsplitting kunne indebære en uforholdsmæssig ekstra ressourcemæssig belastning for anklagemyndigheden og domstolene. Dette vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis en sag om drab begået af to personer i forening behandles som nævningesag for den ene persons vedkommende, men som domsmandssag for den anden persons vedkommende.

På denne baggrund bør sager med flere tiltalte efter Justitsministeriets opfattelse kun kunne behandles separat som domsmandssager for en enkelt eller nogle af de tiltaltes vedkommende, hvis anklagemyndigheden samtykker heri. Det er forudsat, at anklagemyndigheden alene vil modsætte sig tiltaltes ønske om domsmandsbehandling, hvis konkrete hensyn til sagens oplysning eller til at undgå en uforholdsmæssig ressourcemæssig belastning i det enkelte tilfælde gør sig gældende.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 113 (forslag til retsplejelovens § 687), og bemærkningerne hertil.

9.3.4. Nævningesagers behandling i anden instans

9.3.4.1. Retsplejerådets flertal foreslår, at der i nævningesager indføres en egentlig toinstansordning med mulighed for en fuldstændig ankebehandling i landsretten.

Efter flertallets forslag skal anke således fremover – i modsætning til i dag – kunne gennemføres som en bevisanke, hvor landsretten prøver byrettens bedømmelse af beviserne for tiltaltes skyld (bevisanke). Anken skal endvidere fortsat kunne støttes på, at byretten har begået rettergangsfejl, og anken skal fortsat kunne begrænses til at vedrøre byrettens strafudmåling eller, om byretten har anvendt lovreglerne rigtigt.

Flertallet foreslår, at landsretten sammensættes af 3 dommere og 9 nævninger i ankesager, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld (bevisanker).

Flertallet har overvejet, om nævninger også skal medvirke under landsrettens behandling af ankesager, der ikke angår sagens beviser, men derimod vedrører 1) spørgsmålet om, hvorvidt byretten har tilsidesat reglerne for sagens behandling eller anvendt disse regler forkert, 2) byrettens strafudmåling eller 3) om byretten har anvendt den strafbelagte lovbestemmelse urigtigt. Flertallet peger på, at landsretten i sådanne ankesager ikke skal tage stilling til spørgsmålet om beviserne for tiltaltes skyld. Dette spørgsmål – der udgør nævningernes centrale kompetenceområde – er i disse tilfælde endelig afgjort af nævningetinget ved byretten. Retsplejerådets flertal finder, at nævningernes hovedopgave fortsat skal være bedømmelsen af beviserne for tiltaltes

skyld. Flertallet finder på den baggrund alene behov for, at nævninger medvirker i bevisanker, og foreslår derfor, at de nævnte øvrige ankesager behandles under medvirken af domsmænd.

Ved afgørelsen af sanktionsspørgsmålet i byretten har dommerne efter flertallets forslag til sammen lige så mange stemmer som nævningerne og har dermed lige så stor indflydelse som nævningerne ved strafudmålingen. Efter flertallets opfattelse bør dette også være tilfældet i landsretten. Den samme lægdommerindflydelse kan i ankesager, som ikke vedrører bevisbedømmelsen, sikres ved, at sager, der i byretten er behandlet under medvirken af nævninger, i landsretten behandles af 3 dommere og 3 domsmænd, svarende til den normale sammensætning af landsretten i domsmandssager.

Flertallet foreslår, at nævningerne (ligesom i byretten) skal have udleveret en ekstrakt af sagens relevante dokumenter, der svarer til den ekstrakt, som udleveres til dommerne. Flertallet fremhæver nødvendigheden af, at nævningerne bliver bekendt både med udfaldet af sagen i byretten og med dommens præmisser også for så vidt angår byrettens afgørelse af skyldsspørgsmålet. Dommen skal derfor være indeholdt i ekstrakten, og anklagerens indledende forelæggelse skal indeholde en gennemgang af byrettens dom. Flertallet peger i den forbindelse på, at nævningerne i mange tilfælde allerede vil have fået kendskab til den indankede dom gennem dagspressen, herunder også kendskab til begrundelsen for dommen, og at både anklageren og forsvareren må antages normalt at ville tilrettelægge bevisførelsen og proceduren i landsretten efter byrettens begrundelse for afgørelsen af skyldsspørgsmålet.

9.3.4.2. Flertallet fremhæver, at nævningerne også i ankeinstansen skal sikres afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Flertallet foreslår på den baggrund, at tiltalte kun skal kunne domfældes, hvis både mindst 6 af de 9 nævninger og mindst 2 af de 3 dommere stemmer for dette resultat. Flertallet peger på, at en sådan ordning svarer til de gældende regler, hvorefter en domfældelse kræver, at to tredjedele af nævningerne stemmer for dette resultat (hvor der som i dag medvirker 12 nævninger i landsretten). Samtidig bevares den såkaldte dobbelte garanti, når også et flertal af dommerne skal stemme for domfældelse.

Flertallet har overvejet, om nævningerne ved den foreslåede ordning er sikret tilstrækkelig indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet i den situation, hvor 2 landsdommere kan frifinde på trods af, at først 6 nævninger (og eventuelt 2 byretsdommere) i første instans og dernæst 9 nævninger (og eventuelt 1 landsdommer) i ankeinstansen har voteret for domfældelse. Efter flertallets opfattelse taler afgørende retssikkerhedsmæssige hensyn imidlertid for, at tiltalte i en nævningesag ikke skal kunne domfældes, hvis flertallet af dommerne i landsretten finder, at den pågældendes skyld ikke er tilstrækkeligt bevist.

Flertallet har overvejet en alternativ ordning, hvorefter der skulle foretages en ny domsforhandling, hvis flertallet af dommerne voterer for frifindelse, mens mindst 9 nævninger (af de 15 nævninger, der har deltaget enten i byretten eller i landsretten) voterer for domfældelse. Dette ville svare til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 904 om den dobbelte garanti. Flertallet finder imidlertid, at det i praksis ville være uheldigt at skulle gennemføre en ny domsfor-

handling på et tidspunkt, hvor sagen allerede har været behandlet to gange under medvirken af nævninger, og hvor der ofte vil være gået så lang tid, at beviserne er blevet svækket.

9.3.4.3. Som følge af flertallets forslag om, at nævningesager skal behandles i byretten i første instans med adgang til en fuldstændig prøvelse i landsretten, er der efter flertallets opfattelse ikke grundlag for at opretholde den fri adgang til at anke domme i nævningesager til Højesteret. Flertallet foreslår på den baggrund, at anke af landsrettens dom i en nævningesag – ligesom i alle andre straffesager – kun skal kunne ske med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor.

Flertallets forslag om, at nævningesager skal behandles i byretten i første instans, indebærer, at landsretten for så vidt angår straffesager altid kun skal behandle ankesager. Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968 vil kære af kendelser og beslutninger, der er truffet af en landsret efter forslaget herefter i alle tilfælde kun kunne ske med Procesbevillingsnævnets tilladelse bortset fra afgørelser, herunder salærafgørelser, der kæres af andre end sagens parter.

Efter flertallets opfattelse er der imidlertid ikke behov for at opretholde en fri adgang til kære af landsrettens afgørelser om salær til forsvarere i nævningesager eller andre straffesager. Flertallet peger i den forbindelse på, at salæret fastsættes ud fra en konkret vurdering af det arbejde, der har været forbundet med den pågældende sag, og at landsretten, der har behandlet sagen, har de bedste forudsætninger for at foretage en sådan vurdering. Landsretterne har desuden på dette område – som på andre områder, hvor landsretterne er den normale sidste instans – mulighed for gennem deres praksis i et stort antal sager at opretholde den nødvendige ensartethed med hensyn til salærfastsættelsen.

9.3.4.4. Flertallet har i relation til overgangsperioden ved de nye reglers ikrafttræden særskilt overvejet spørgsmålet, om en nævningesag i tilfælde af genoptagelse efter retsplejelovens § 976 eller § 977 skal behandles efter de bestemmelser, der var gældende, da sagen blev afgjort, eller efter de bestemmelser, der gælder på tidspunktet for den nye domsforhandling.

Flertallet foreslår, at de nye bestemmelser om behandling af nævningesager også skal finde anvendelse i nævningesager, der er afgjort, inden bestemmelserne er trådt i kraft, men som genoptages efter dette tidspunkt. Flertallet peger i den forbindelse på, at det ville være u hensigtsmæssigt, hvis en nævningesag, der genoptages f.eks. 10 år efter dommen, skulle behandles efter bestemmelser om bl.a. spørgsmålsstillelse, som ikke har været i brug i en årrække. De nye bestemmelser om behandlingen af nævningesager indebærer, at der ikke længere vil være fri adgang til at anke til Højesteret i nævningesager, der genoptages.

Der henvises i øvrigt til betænkning nr. 1352/1998 side 71-76.

9.3.4.5. Justitsministeriet kan tilslutte sig flertallets forslag for så vidt angår landsrettens behandling af anke af nævningesager, herunder vedrørende nævningers deltagelse i behandlingen af bevisanker, men ikke i andre ankesager.

Efter Justitsministeriets opfattelse sikrer flertallets forslag vedrørende afstemningsreglerne i nævningesager i landsretten (hvorefter domfældelse i ankeinstansen vil kræve, at mindst 6 ud af de 9 nævninger stemmer for dette resultat foruden mindst 2 af dommerne), at nævningerne også har den afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet i ankeinstansen, idet domfældelse vil kræve, at to tredjedele af nævningerne stemmer for dette resultat. Forslaget viderefører samtidig den såkaldte dobbelte garanti, idet også et flertal af dommerne skal stemme for domfældelse.

Justitsministeriet er enig med flertallet i, at også landsrettens afgørelser om salær til anklagere, der modtager vederlag for den enkelte sag, og til forsvarere – i modsætning til i dag – kun bør kunne kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Denne begrænsning i adgangen til kære vedrørende salær i straffesager svarer til den begrænsning, der gælder i civile sager, jf. herved retsplejelovens § 392, stk. 2 (som ikke foreslås ændret).

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 115, 133, 134, 140 og 159 (forslag til retsplejelovens §§ 689, 931, 968 a, 973 og 1013), og § 106, stk. 6 og 7, samt bemærkningerne hertil.

9.3.5. Ændret afgrænsning af nævningesager

9.3.5.1. Som nævnt under pkt. 9.2.2 ovenfor, er sager om visse lovovertrædelser (dokumentfalsk, grove berigelsesforbrydelser mv.) undtaget fra nævningebehandling i medfør af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 1. Baggrunden herfor er, at disse sager ofte er teknisk vanskelige og meget tidskrævende, hvilket gør sagerne uegnede til behandling ved nævningeting.

Uanset at det således har været hensigten, at nævninger ikke skal medvirke ved behandlingen af visse komplicerede sager vedrørende dokumentfalsk, grove berigelsesforbrydelser mv., er det i retspraksis antaget, at en sag vedrørende lovovertrædelser, der er undtaget fra nævningebehandling (f.eks. grove berigelsesforbrydelser), alligevel skal behandles under medvirken af nævninger, hvis sagen tillige vedrører lovovertrædelser, der ikke er undtaget fra nævningebehandling (f.eks. grove voldsforhold), når der bliver spørgsmål om en samlet straf på mindst 4 års fængsel. Dette gælder også i en situation, hvor de lovovertrædelser, der ikke er omfattet af undtagelsen fra nævningebehandling i retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 1, isoleret pådømt må antages ikke at ville medføre fængsel i mindst 4 år, og derfor ikke i sig selv kan begrunde nævningebehandling.

Henset til baggrunden for, at visse lovovertrædelser om dokumentfalsk, grove berigelsesforbrydelser mv. er undtaget fra nævningebehandling, finder Justitsministeriet det uhensigtsmæssigt, at en sag om sådanne lovovertrædelser alligevel skal behandles ved nævningeting i den situation, hvor sagen tillige vedrører lovovertrædelser, der ikke er undtaget fra nævningebehandling, og der under sagen bliver spørgsmål om en straf på mindst 4 års fængsel, selv om disse andre lovovertrædelser ikke i sig selv kan begrunde nævningebehandling.

Justitsministeriet foreslår på denne baggrund, at sager, der vedrører lovovertrædelser omfattet af undtagelsesbestemmelsen i forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 5, nr. 1 (der viderefører

retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 1), og som samtidig vedrører andre lovovertrædelser, der ikke er undtaget fra nævningebehandling, alene skal behandles som nævningesager, hvis disse andre lovovertrædelser ved en isoleret pådømmelse uden lovovertrædelserne omfattet af undtagelsesbestemmelsen må antages at ville medføre fængsel i mindst 4 år, og derfor ved en isoleret pådømmelse skulle have været behandlet under medvirken af nævninger i medfør af forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 4, nr. 1 (der viderefører retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 1).

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 113 (forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 5, nr. 1), og bemærkningerne hertil.

9.3.5.2. Efter gældende ret skal sager om grov narkotikakriminalitet (jf. straffelovens § 191) i mange tilfælde behandles under medvirken af nævninger, da sagerne konkret rejser spørgsmål om en straf på mindst 4 års fængsel, jf. retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 1.

Bevismaterialet i sager om grov narkotikakriminalitet vil ofte kunne omfatte en række teleoplysninger, omfattende telefon- og rumaflytninger af et større antal personer samt en række dokumenter, f.eks. vedrørende bankoplysninger mv. Hertil kommer ofte et betydeligt antal vidneforklaringer. Endvidere kompliceres sager om grov narkotikakriminalitet ikke sjældent af, at sagerne vedrører både flere tiltalte og flere forhold begået over en længere periode samtidig med, at den enkelte sag ofte tillige indgår i et større sagskompleks.

Bevisførelsen i sager om grov narkotikakriminalitet kan således ofte være meget omfattende og langvarig og vedrøre komplekse forhold på samme måde som i sager om dokumentfalsk, grove berigelsesforbrydelser mv. Dette kan gøre sagernes bevismæssige problemer særligt vanskelige at overskue og håndtere, hvilket er medvirkende til, at sådanne nævningesager kan strække sig over lang tid og således lægge beslag på mange ressourcer i retsvæsenet og udgøre en væsentlig tidsmæssig belastning for de borgere, der udtages til at medvirke som nævninger. De senere år har vist eksempler på nævningesager om grov narkotikakriminalitet, hvor domsforhandlingen har varet flere måneder.

Der er over for Justitsministeriet – bl.a. i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1352/1998 – blevet peget på, at de ovenfor omtalte forhold medfører, at sager om grove narkotikaforbrydelser i praksis er mindre egnede til nævningebehandling på samme måde som sager om dokumentfalsk og grove berigelsesforbrydelser mv. Justitsministeriet er enig heri, og den foreslåede afskaffelse af spørgsmålssystemet i forbindelse med indførelse af fælles votering, jf. pkt. 9.3.4 ovenfor, vil efter Justitsministeriets opfattelse kun delvist afbøde ulemperne ved nævningebehandling i sager om grov narkotikakriminalitet.

På den baggrund foreslås det, at sager om overtrædelse af straffelovens § 191 om grov narkotikakriminalitet undtages fra nævningebehandlingen og i stedet behandles som domsmandssager (eller som tilståelsessager, hvis betingelserne herfor er til stede).

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 113 (forslag til retsplejelovens § 686, stk. 5, nr. 1), og bemærkningerne hertil.

9.3.6. Ankebegrænsninger

Efter gældende ret er tiltaltes adgang til at få prøvet skyldsspørgsmålet ved anke til en højere retsinstitans begrænset dels for så vidt angår nævningsager, jf. pkt. 9.2.8 ovenfor, dels for så vidt angår mindre forseelser, hvor tiltalte alene er idømt en bøde. Sidstnævnte begrænsning fremgår af retsplejelovens § 962, stk. 2, hvorefter tiltalte kun kan anke, hvis tiltalte er idømt mere end 20 dagbøder eller en bøde på 3.000 kr. eller konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligretlige følger. Også anklagemyndighedens adgang til anke er begrænset, idet anklagemyndigheden kun kan anke, når andre offentligretlige følger end bøde eller konfiskation (f.eks. fængsel eller rettighedsfrakendelse) kan idømmes efter de lovbestemmelser, som tiltalen angår, jf. retsplejelovens § 962, stk. 2. Procesbevillingsnævnet kan dog give såvel anklagemyndigheden som tiltalte tilladelse til anke, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor, jf. retsplejelovens § 962, stk. 3.

Beløbsgrænsen i retsplejelovens § 962, stk. 2, blev fastsat til 3.000 kr. ved lov nr. 396 af 13. juni 1990, hvorved den hidtidige grænse blev forhøjet fra 1.000 kr. Denne grænse var blevet fastsat ved lov nr. 298 af 6. juni 1984, hvorved der skete en forhøjelse af den hidtidige grænse på 60 kr. fra 1922.

På baggrund af den almindelige prisudvikling og med udgangspunkt i de senere års udvikling i bødeniveauet foreslås beløbsgrænsen forhøjet til 5.000 kr.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens § 901), og bemærkningerne hertil.

9.3.7. Ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen

9.3.7.1. Retsplejelovens fjerde bog angår strafferetsplejen. Navnlige bestemmelserne i fjerde afsnit om behandling af straffesager ved byretten består i vidt udstrækning af henvisninger til bestemmelserne i tredje afsnit om behandling af straffesager ved landsretten. Tilsvarende gør sig gældende for så vidt angår bestemmelserne om anke af domme afsagt af byretterne, der i vidt omfang henviser til bestemmelserne om anke af domme afsagt af landsretterne i første instans.

Retsplejerådet peger på, at det i praksis er den altovervejende hovedregel, at straffesager behandles ved byret i første instans. Det er derfor lovteknisk u hensigtsmæssigt, at retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen er opbygget således, at hovedparten af bestemmelserne om tiltale og om domsforhandling findes i de kapitler, der vedrører behandling af nævningsager ved landsretten, og at der i kapitlerne om behandling af byretssager i vidt omfang blot henvises til bestemmelserne om behandling af nævningsager. Retsplejerådet peger i den forbindelse på, at systematikken under alle omstændigheder må ændres, hvis forslaget fra rådets flertal om nævningebehandling ved byretterne som første instans gennemføres, således at alle straffesager fremover vil blive behandlet af byretten som første instans.

Retsplejerådet foreslår på den baggrund, at der i selvstændige kapitler i retsplejeloven fastsættes bestemmelser for tilståelsessager og fælles bestemmelser for henholdsvis tiltale og forbere-

delse af domsforhandling og selve domsforhandlingen. Disse kapitler foreslås suppleret af særlige kapitler om behandlingen af nævningsager og om sager, der behandles uden medvirken af lægdommere (domsmænd og nævninger). Retsplejerådet foreslår endvidere, at bestemmelserne om anke af byretsdomme samles i et selvstændigt kapitel forud for et kapitel med bestemmelser om anke fra landsret til Højesteret.

Der henvises i øvrigt til betænkning nr. 1352/1998 side 79-80.

9.3.7.2. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådets flertal i, at der bør foretages en generel ændring af strukturen i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen i sammenhæng med den foreslåede nævningereform.

Lovforslaget indebærer således en omstrukturering af de gældende bestemmelser i retsplejelovens fjerde bog, tredje-femte afsnit, i overensstemmelse med Retsplejerådets forslag. Ved lovforslaget erstattes retsplejelovens fjerde bog, tredje og fjerde afsnit (kapitel 76-82) med et nyt tredje afsnit (kapitel 76-80) om tiltale og hovedforhandling i første instans, og kapitel 82-84 i femte afsnit erstattes med de foreslåede kapitel 82 og 83 om anke. Lovforslaget er med redaktionelle ændringer mv. udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast med de afvisninger, der følger af lovændringer gennemført efter, at Retsplejerådet har afgivet betænkning nr. 1352/1998. Det bemærkes, at domsforhandlingen i straffesager efter forslaget fremover betegnes hovedforhandling i overensstemmelse med det tilsvarende forslag vedrørende en ændret terminologi for så vidt angår domsforhandlingen i civile sager, jf. pkt. 5.2.2 ovenfor. Der er herudover i forbindelse med lovforslaget foretaget visse redaktionelle ændringer mv. af de gældende bestemmelser i retsplejelovens fjerde bog, tredje-femte afsnit, der videreføres med forslaget til kapitel 76-80, 82 og 83.

Særligt for så vidt angår retsplejelovens §§ 975-988 om genoptagelse af straffesager, bemærkes, at lovforslaget alene vedrører de konsekvensændringer, som følger af forslaget om, at landsretten ikke længere skal behandle straffesager i første instans. I forbindelse med høringen over Retsplejerådets betænkning nr. 1352/1998 er der peget på visse spørgsmål vedrørende Den Særlige Klagerets rolle i forbindelse med genoptagelse af straffesager, og der er foreslået forskellige ændringer af retsplejelovens bestemmelser om genoptagelse af straffesager. Justitsministeriet vil anmode Retsplejerådet om at overveje disse spørgsmål som led i rådets kommende overvejelser om forskellige andre spørgsmål i relation til Den Særlige Klageret, jf. pkt. 3.1 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 39 af 27. oktober 2005 (forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Den Særlige Klagerets behandling af klager over dommere mv.)).

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 132-149 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80, 82 og 83 og §§ 968 og 968 a, § 969, stk. 1, § 970, § 972, stk. 1 og 2, §§ 973, 973 a og 976, § 977, stk. 1 og 2, §§ 983 og 984, § 987, stk. 1 og 4, og § 988), og bemærkningerne hertil.

10. Central varetagelse af tinglysningsopgaven

10.1. Tinglysningens nuværende organisering

Tinglysning af rettigheder over fast ejendom foretages i dag decentralt ved byretten i den af landets 82 retskredse, hvor ejendommen er beliggende. Tinglysnings er en del af den enkelte byrets samlede arbejdsopgaver, jf. retsplejelovens § 14, stk. 1, litra a.

Tinglysning af rettigheder over biler, andelsboliger og personers formue sker centralt for hele landet ved retten i Århus, jf. tinglysningslovens §§ 42 e, 42 k og 43 a.

Tinglysningen foretages principielt af dommeren ved den enkelte byret, jf. tinglysningslovens § 7, stk. 1. Hvis der er flere dommere ved et embede, er ansvaret for tinglysningen placeret hos en bestemt dommer.

Dommeren har efter retsplejelovens § 17 a mulighed for at bemyndige retsassessorer, dommerfuldmægtige og kontorfunktionærer til at deltage i varetagelsen af tinglysningsopgaven. Denne kompetence er i almindelighed udnyttet således, at den dommer, der er ansvarlig for tinglysningen, har overladt den daglige ledelse til en retsassessor eller en dommerfuldmægtig, mens den almindelige ekspedition af tinglysningsagerne forestås af kontorfunktionærer i det omfang, der ikke er tale om tvistigheder eller særligt komplicerede retsspørgsmål.

Efter retsplejeloven er dommerkontorets behandling af tinglysningsdokumenterne en juridisk afgørelse. Dette indebærer, at klager over trufne afgørelser rettes til den stedlige landsret i form af kære.

Den praktiske tilrettelæggelse af arbejdets udførelse afhænger i vidt omfang af størrelsen af den enkelte retskreds. Ved en række byretter er der kun ansat 10-12 personer, mens der ved landets største byret i København er ansat ca. 280 medarbejdere. Ved de mindre dommerembeder er der derfor ofte kun ganske få tinglysningsmedarbejdere, mens der ved de større embeder kan være flere egentlige tinglysningsafdelinger med mange ansatte. Medarbejderne ved de mindre dommerkontorer er i almindelighed tillige beskæftiget med flere andre af dommerkontorets opgaver, mens der ved de større embeder er mulighed for en vis specialisering i området.

Tinglysningsekspeditionerne foretages manuelt på grundlag af papirdokumenter, mens arbejdet med rettighedernes registrering er digitaliseret, idet tinglysningsregistre føres på edb.

Det enkelte tinglysningskontor opbevarer en papirgenpart af alle gældende dokumenter, der er tinglyst for hver ejendom i retskredsen ("tingbogsakten").

10.2. Lovforslagets udformning

10.2.1. Justitsministeriets tinglysningsudvalg har i betænkning nr. 1461/2005 overvejet spørgsmålet om, hvordan varetagelsen af tinglysningsopgaven fremover bør organiseres med henblik på at effektivisere tinglysningen og fremme regeringens mål om at indføre fuldt digitaliseret tinglysning i hele landet i det omfang det er teknisk muligt og forsvarligt.

Det er udvalgets opfattelse, at det ud fra generelle administrative og ressourcemæssige hensyn vil være mest hensigtsmæssigt, at tinglysningen varetages samlet ét sted for hele landet.

Udvalget kan ikke anbefale, at varetagelse af tinglysningsopgaver overføres til private.

Tinglysningsudvalget finder, at det vil være den mest hensigtsmæssige løsning, at tinglysningsopgaven organiseres i en ”*Offentlig-Privat Samarbejdsmodel*”.

Udvalget skitserer en samarbejdsmodel, som tager udgangspunkt i at bevare den gennemprøvede tinglysningsordning med hensyntagen til de muligheder for effektivisering, der foreligger.

Modellen går ud på at centralisere det nuværende tinglysningsvæsen i domstolsregi med størst mulig medinddragelse af private aktører i opgaveløsningen. Udvikling, drift og vedligeholdelse af de forudsatte it-løsninger bør således bl.a. overlades i meget væsentligt omfang til private.

Udvalget foreslår, at arbejdet i de nuværende tinglysningskontorer centraliseres, således at der etableres en tinglysningsmyndighed for hele landet i domstolsregi. Denne myndighed bør træffe alle tinglysningsafgørelser i første instans med sædvanlig kæreadgang til den stedlige landsret. Udvalget finder, at ansvaret for opgavens varetagelse fortsat bør være placeret hos en dommer, som er embedschef for den centrale tinglysningsenhed.

Der henvises til betænkning nr. 1461/2005 side 60-77.

10.2.2. Tinglysningsudvalget vil i en kommende betænkning, der forventes afgivet i januar 2006, komme med forslag til de nødvendige lovændringer med henblik på at der kan indføres fuldt digitaliseret tinglysning, når de tekniske og administrative forudsætninger er opfyldt. Justitsministeriet finder, at der selv under den gældende papirbaserede tinglysningsordning vil kunne opnås væsentlige fordele ved at centralisere tinglysningen. Sagsbehandlingstiderne ved de enkelte byretters tinglysningskontorer varierer markant. Lang sagsbehandlingstid ved nogle byretter betyder, at ejendomshandler og låneomlægninger forsinkes, hvilket kan påføre parterne yderligere udgifter til kurssikring, mellemfinansiering mv. Ved at samle tinglysningen hos én myndighed vil man bedre kunne udnytte personalekapaciteten på den mest effektive måde, så ventetiden for anmeldere af dokumenter kan reduceres mest muligt.

Hertil kommer, at centraliseringen af tinglysningen vil indebære yderligere fordele i forbindelse med den forventede indførelse af digital (papirløs) tinglysning i løbet af de nærmeste år.

Personalebehovet vil i et digitalt tinglysningsystem, der forventes at give mulighed for en betydelig grad af automatisering af den tinglysningsmæssige prøvelse (kontrol) af dokumenterne, være væsentligt mindre end i det nuværende papirbaserede tinglysningsystem. Navnlig i de mere omfattende eller juridisk komplicerede sager vil der dog skulle være en manuel juridisk prøvelse. Det vil være væsentligt, at personalet ved tinglysningsmyndigheden er specialiseret, og opbygningen af disse kompetencer ville ikke i samme omfang kunne ske ved lokale eller regionale enheder, der efter en digitalisering kun ville beskæftige få medarbejdere.

Endelig taler muligheden for yderligere rationaliseringer og videreudvikling af edb-systemerne også for en centralisering af tinglysningen.

På denne baggrund er Justitsministeriet enig med Tinglysningsudvalget i, at tinglysningen fremover bør varetages af én myndighed i domstolsregi, der er fælles for hele landet.

Justitsministeriet kan endvidere tilslutte sig Tinglysningsudvalgets forslag om, at tinglysningsopgaven fremover organiseres i en *"Offentlig-Privat Samarbejdsmodel"*, hvor tinglysningen bevares som en myndighedsfunktion, mens en række driftsopgaver mv. så vidt muligt overlades til private, bl.a. i relation til fortsat udvikling, drift og vedligeholdelse af it-systemerne. Tinglysningspersonalets funktion begrænses således til kernen af myndighedsudøvelsen.

Det foreslås på denne baggrund, og ud fra hensynet til, at der kan tilrettelægges den mest hensigtsmæssige administration, at der oprettes en særlig tinglysningsret ved domstolene, der fremover skal varetage tinglysningen for hele landet. Det foreslås i overensstemmelse med Tinglysningsudvalgets forslag, at chefen for Tinglysningsretten skal være dommer, og at Tinglysningsrettens afgørelser kan kæres til landsretten. Tinglysningsretten overtager efter forslaget opgaverne både vedrørende tinglysning af rettigheder over fast ejendom, der i dag sker ved de enkelte byretter, og vedrørende tinglysning af rettigheder over biler, andelsboliger og personers formue, der i dag varetages for hele landet ved retten i Århus.

Som der nærmere er redegjort for i pkt. 11.1 nedenfor, foreslås det, at tinglysningsopgaverne efter Domstolsstyrelsens nærmere bestemmelse vil kunne overføres gradvis til Tinglysningsretten i sammenhæng med den forventede overgang til fuldt digitaliseret tinglysning, som Justitsministeriet vil fremsætte lovforslag om i 2006.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 18), og bemærkningerne hertil.

11. Gennemførelsen af domstolsreformen

11.1. Indledning

Det foreslås, at de nye regler om retskredsinddelingen og om etablering af Tinglysningsretten træder i kraft den 1. januar 2007 samtidig med kommunalreformen og samtidig med den foreslåede politireform. Hermed vil de nye retskredsgrænser fra starten blive tilpasset de nye kommunegrænser og de foreslåede nye politikredse.

Det foreslås, at den del af domstolsreformen, der vedrører domstolenes saglige kompetence og rettens sammensætning i den enkelte sag, skal finde anvendelse på civile sager, der anlægges i første instans, og på straffesager, hvor der rejses tiltale i første instans, efter den 1. januar 2007. Sager, der verserer ved lovens ikrafttræden, færdigbehandles således som udgangspunkt efter de hidtil gældende regler.

Der foreslås dog efter drøftelse med Domstolsstyrelsen en overgangsordning, der giver mulighed for, at civile retssager i første instans, der ved er anlagt ved landsretten efter den 1. juli 2006, og som ved lovens ikrafttræden den 1. januar 2007 verserer ved landsretten, skal kunne henvises til fortsat behandling ved byretten, hvis sagen må antages at kunne afgøres væsentligt hurtigere ved byretten. Det foreslås samtidig, at sager, der henvises til byretten efter denne be-

stemmelse, skal behandles efter de nye regler om byrettens sammensætning mv., herunder med mulighed for medvirken af flere juridiske dommere.

Endvidere foreslås det, at de foreslåede nye regler om behandlingen af civile sager i første instans skal kunne anvendes i sager, der verserer den 1. januar 2007, når domstolsreformen træder i kraft. Det foreslås dog, at de foreslåede regler om sagsforberedelsen kun skal finde anvendelse i sager, der anlægges efter den 1. januar 2007, eller som henvises til byretten i medfør af den foreslåede overgangsordning om henvisning af verserende landsretssager til byretten, jf. ovenfor.

Det foreslås, at de nye regler om en særlig småsagsproces skal finde anvendelse fra den 1. januar 2008. Det foreslås, at disse regler skal finde anvendelse i sager, der anlægges i første instans efter denne dato. Det foreslåede ikrafttrædelsestidspunkt for småsagsprocessen er fastsat efter drøftelse med Domstolsstyrelsen navnlig med henblik på at give de nye, større byretter mulighed for at etablere de udvidede retssekretariater mv., som skal håndtere småsagsprocessen ved de enkelte embeder. Etableringen af retssekretariaterne vil først kunne påbegyndes, når præsidenterne for de nye byretter er udnævnt, jf. nærmere nedenfor, og der skal som led i etableringen være tid til, at medarbejderne i retssekretariatet oplæres i håndteringen af den nye procesform og tilrettelægger de fremtidige arbejdsgange. Dette skal ske samtidig med varetagelsen af de mange andre omlægninger, der vil være i forbindelse med oprettelsen af de foreslåede nye byretsembeder.

Endvidere foreslås det, at toinstansbehandling af nævningesager i byretten og landsretten med mulighed for prøvelse af skyldsspørgsmålet i ankeinstansen også først indføres fra den 1. januar 2008. Den foreslåede ændring af reglerne om, hvilke sager der skal behandles som nævningesager, træder dog efter forslaget i kraft den 1. januar 2007. Det foreslås, at de nye regler om behandlingen af nævningesager skal finde anvendelse i sager, hvor der rejses tiltale i første instans efter den 1. januar 2008. Dette ikrafttrædelsestidspunkt er bl.a. begrundet i de bygningsmæssige forandringer, som nævningereformen kræver, jf. også pkt. 11.3 nedenfor.

Endelig foreslås det som anført i pkt. 6.2.4 ovenfor, at de foreslåede regler om telekommunikation med billede i retssager og om billed- og lydoptagelse af forklaringer i retsmøder skal kunne træde i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse. Anvendelsen af disse regler forudsætter således, at domstolene råder over det nødvendige kommunikations- og optageudstyr, og en eventuel anskaffelse heraf bør bl.a. afvente, at byretternes personale er blevet samlet på de nye hovedtingsteder. Fastsættelsen af tidspunktet for ikrafttrædelse af reglerne om videokommunikation mv. vil i givet fald ske bl.a. under hensyn til den bygningsmæssige opfølgning af ændringen af retskredsstrukturen, de tekniske muligheder og økonomiske konsekvenser samt de praktiske erfaringer fra forsøget med anvendelse af videokommunikation i retsmøder om forlængelse af varetægtsfængsling, jf. herom pkt. 6.2.1 ovenfor.

Byretternes nye geografiske struktur foreslås som nævnt at få virkning fra den 1. januar 2007, og landet vil i givet fald fra denne dato være inddelt i 22 nye byretskredse. Domstolsstyrelsen vil forestå det videre arbejde med at forberede og gennemføre de forskellige elementer i domstolsre-

formen i samarbejde med de nye byretspræsidenter, og det bør ske både i tiden frem til den 1. januar 2007 og i tiden derefter.

For at sikre, at dette forberedende arbejde iværksættes hurtigst muligt inden reformens foreslåede ikrafttræden den 1. januar 2007, vil de nye byretspræsidenter efter opslag af stillingerne skulle ansættes i begyndelsen af 2. halvår 2006, så de får mulighed for allerede fra dette tidspunkt at deltage i arbejdet med at gennemføre domstolsreformen ved de enkelte embeder.

Domstolsstyrelsen vil udarbejde en ”drejebog”, der beskriver opgaverne i forbindelse med oprettelsen af de nye byretter, og som indeholder forslag til løsningsmodeller vedrørende de mange administrative spørgsmål, der vil opstå.

Med henblik på at sikre en hensigtsmæssig håndtering af overgangsfasen frem til ikrafttrædelstidspunktet den 1. januar 2007 foreslås det, at hvis en stilling som enedommer eller administrerende dommer i en af de nuværende byretter (med undtagelse af retten i Rønne) bliver ledig inden den 1. januar 2007, skal stillingen kunne besættes midlertidigt af Domstolsstyrelsen ved konstitution for perioden frem til reformens ikrafttræden den 1. januar 2007. Det foreslås, at denne mulighed for midlertidig beskikkelse som dommer skal gælde for stillinger, der er eller bliver ledige fra dagen efter den vedtagne lov bekendtgørelse i Lovtidende.

Behovet for at besætte yderligere dommerstillinger ved de enkelte byretter som følge af domstolsreformen vil afhænge af en gradvis tilgang af sager til byretterne i årene efter den foreslåede domstolsreforms trinvis ikrafttræden, og derfor foreslås det at bemyndige justitsministeren til at fastsætte tidspunkterne for, hvornår hver yderligere dommer skal ansættes. Det vil ske efter indstilling fra Domstolsstyrelsen.

Det vil ikke være praktisk muligt, at alle de nye byretters medarbejdere fra den 1. januar 2007 samles på hovedtingstederne. Der vil således blive en overgangsperiode, hvor byretternes administration og/eller retsarbejde må være fordelt på flere geografiske adresser. Også efter denne overgangsperiode vil det kunne forekomme, at en byret har lokaler i forskellige bygninger i samme by, sådan som det f.eks. er tilfældet for Københavns Byret i dag.

Det er imidlertid væsentligt, at denne overgangsperiode i øvrigt bliver så kort som muligt, både af hensyn til brugerne og af hensyn til medarbejderne ved byretterne. De langsigtede administrative fordele ved den foreslåede ændring af retskredsstrukturen mv. vil også først kunne opnås i fuld udstrækning, når medarbejderne er blevet samlet.

Efter retsplejelovens almindelige regler skal retsmøder som udgangspunkt afholdes på hovedtingstedet. Hvis dette af lokalemæssige grunde ikke er muligt, vil de foreslåede regler i retsplejelovens § 13, stk. 3 (lovforslagets § 1, nr. 3), finde anvendelse. Disse regler svarer til de gældende regler i retsplejelovens § 19, stk. 4, jf. § 11, stk. 3, og indebærer, at retten kan bestemme, at sagen skal behandles et andet sted end ved hovedtingstedet, hvor retten stadig har lokaler. Byretspræsidenten vil kunne fastlægge generelle retningslinjer for fordelingen af sagerne mellem hovedtingstedet og andre steder, hvor retten i overgangsperioden råder over lokaler, mens afgørelsen af, om en konkret sag skal behandles ved hovedtingstedet eller et andet sted, træffes af den sagsbehandlende dommer på baggrund af de fastsatte generelle retningslinjer.

Tinglysningsretten, som efter lovforslaget skal varetage tinglysningsopgaven for hele landet, jf. pkt. 10.2 ovenfor, foreslås etableret den 1. januar 2007. Formålet hermed er navnlig at give præsidenten for Tinglysningsretten mulighed for at medvirke ved arbejdet med digitalisering af tinglysningen og ved etableringen af det nye embede, hvorimod det som udgangspunkt ikke er hensigten, at Tinglysningsretten allerede den 1. januar 2007 skal overtage tinglysningsopgaven fra byretterne.

Det foreslås, at Tinglysningsretten skal overtage tinglysningen fra byretterne efter Domstolsstyrelsens nærmere bestemmelse. Som udgangspunkt vil Tinglysningsretten overtage tinglysningsopgaven fra byretterne i forbindelse med den forventede overgang til digital papirløs tinglysning, som i givet fald forventes at ske i 2008. Den foreslåede bemyndigelsesbestemmelse giver dog samtidig mulighed for, at Tinglysningsretten om nødvendigt gradvis kan overtage tinglysningsopgaven fra byretterne, f.eks. i tilfælde af, at det viser sig vanskeligt at opretholde en velfungerende tinglysning ved en byret. Domstolsstyrelsen vil i så fald kunne bestemme, at Tinglysningsretten helt eller delvis overtager tinglysningsopgaven fra en eller flere byretter, mens tinglysningen i øvrigt fortsat varetages af de øvrige byretter.

Indtil Tinglysningsretten har overtaget tinglysningen fra byretterne, sker tinglysning efter forslaget ved de byretter, som Domstolsstyrelsen bestemmer. Det forventes, at tinglysning af rettigheder over fast ejendom i denne overgangsperiode sker på grundlag af de hidtil gældende retskredsgrænser, så der for hver af de nuværende byretskredse udpeges én af de nye byretter til at varetage tinglysningen vedrørende alle faste ejendomme i den pågældende nuværende byretskreds – uafhængigt af, om den pågældende byretskreds deles mellem flere af de nye byretter. Herved undgås det i en overgangsperiode at skulle flytte og sortere de omkring 80 millioner sider, der i øjeblikket befinder sig i akterne (kopier af tinglysningsdokumenter) på tinglysningskontorerne ved de nuværende 82 byretter. Tinglysning af rettigheder over biler, andelsboliger og personers formuer vil, indtil Tinglysningsretten overtager denne del af tinglysningen, ligesom i dag ske ved retten i Århus, der efter de gældende regler varetager tinglysningen af sådanne rettigheder for hele landet (bilbogen, andelsboligbogen og personbogen).

Med hensyn til bygningsmæssige ændringer ved byretterne henvises i øvrigt til pkt. 11.3 nedenfor.

Der henvises i øvrigt til overgangsbestemmelserne i lovforslagets §§ 106 og 107 og bemærkningerne hertil.

11.2. Personalemæssige forhold

11.2.1. Domstolsstyrelsen vil i samarbejde med embedscheferne og personaleorganisationerne mv. drøfte de personalepolitiske retningslinjer og principper for gennemførelsen af den foreslåede domstolsreform.

Med hensyn til præsidenterne for de nye byretter er det forudsat, at disse stillinger vil blive besat efter opslag og indstilling fra Dommerudnævnelsesrådet. Det forudsættes dog, at stillinger-

ne som præsident for Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Aalborg og Roskilde ikke slås op. Det skyldes, at disse byretter allerede ledes af en præsident, hvis nuværende opgaver i vidt omfang svarer til, hvad der vil komme til at gælde for byretspræsidenterne fremover. Den foreslåede byret på Bornholm vil efter lovforslaget fortsat skulle ledes af en dommer, som ikke er præsident, og det forudsættes, at denne dommerstilling heller ikke slås op.

Med hensyn til byretternes øvrige personale forudsættes det, at medarbejderne i de nuværende byretter som udgangspunkt fortsætter i de nye byretter, således at medarbejdere, der er ansat ved en byret, der sammenlægges med en eller flere andre byretter, overgår til ansættelse ved den nye byret. Medarbejdere, der er ansat ved en byret, hvis kreds bliver delt, overgår til ansættelse i en af de nye byretskredse, som den tidligere byretskreds indgår i. Personalet i de nuværende retskredse vil således som udgangspunkt "følge med" over i de nye retskredse, og det gælder alle personalegrupper i retskredsen, både jurister og kontorpersonale mv.

De konkrete afgørelser om overgang til ansættelse ved de nye byretter vil blive truffet af Domstolsstyrelsen efter høring af den pågældende medarbejder. For dommeres vedkommende vil afgørelsen dog blive truffet af justitsministeren efter indstilling fra Domstolsstyrelsen. Der vil i videst muligt omfang blive taget hensyn til den enkelte medarbejders ønsker og til medarbejderens kompetencer, bopæl og transportmuligheder mv.

En del af de nuværende medarbejdere ved byretterne vil i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede domstolsreform få ændret deres arbejdsopgaver og/eller tjenestested. Domstolsstyrelsen vil tage en række initiativer med henblik på at lette omstillingsprocessen for medarbejderne, både personalepolitisk, "kulturelt" og med hensyn til efteruddannelse mv. Som led i forberedelsen af domstolsreformen har Domstolsstyrelsen endvidere etableret en særlig kompetenceudviklingsgruppe, der bl.a. skal afdække behovet for efter- og videreuddannelse som følge af domstolsreformen, herunder som følge af, at byretterne tilføres en række nye sagskategorier.

11.2.2. Den foreslåede domstolsreform udgør en omordning af domstolene som nævnt i grundlovens § 64. Lovforslaget er navnlig begrundet i hensynet til at sikre en hensigtsmæssig varetagelse af domstolenes fremtidige opgaver.

Heraf følger, at en dommer, der bliver forflyttet som led i gennemførelsen af domstolsreformen, ikke kan forlange at fortsætte i sin hidtidige stilling, jf. grundlovens § 64. En dommer, der skal forflyttes, kan som tjenestemand vælge i stedet at lade sig afskedige med pension efter tjenestemandspensionslovens almindelige regler, jf. grundlovens § 27, stk. 3. Endvidere følger det af grundlovens § 27, stk. 3, at en forflyttelse ikke må medføre tab af indtægter. En dommer, der forflyttes, vil således bl.a. bevare eksisterende løntillæg, uanset om dommeren efter forflyttelsen ikke længere skal varetage de opgaver, der begrundede det pågældende løntillæg.

Om der foreligger "forflyttelse" i grundlovens forstand, vil afhænge af en konkret vurdering af bl.a. dommerens ansættelsesområde, arbejdsopgaver og tjenestested før og efter gennemførelsen af de foreslåede ændringer, og spørgsmålet vil således skulle afgøres individuelt for den enkelte dommer. Der kan anføres visse generelle forhold, som vil indgå i vurderingen.

Hvad angår de nuværende administrerende dommere og enedommere, der ikke opnår ansættelse som retspræsident i en af de nye byretter, vil de overgå til ansættelse som almindelig dommer uden ledelsesmæssige beføjelser. Efter Justitsministeriets opfattelse må det antages, at dette i almindelighed vil indebære så væsentlige ændringer i stillingen, at der foreligger forflyttelse som nævnt i grundlovens § 27, stk. 3. Justitsministeriet lægger herved navnlig vægt på, at de pågældende dommere vil få ændret deres arbejdsopgaver væsentligt, navnlig fordi de mister deres ledelsesmæssige beføjelser.

Hvad angår de *øvrige dommere* i byretterne, fortsætter de som dommere ved en af de nye byretter. I de fleste tilfælde vil det geografiske ansættelsesområde blive udvidet, men dette vil efter Justitsministeriets opfattelse ikke i sig selv være afgørende for, om der foreligger forflyttelse i grundlovens forstand, navnlig under hensyn til, at ændringerne sker som led i en generel omorganisering af byretterne. Om der foreligger forflyttelse, vil således som nævnt bero på en konkret vurdering af stillingsændringens samlede karakter.

Efter tjenestemandslovens § 32 bevarer en tjenestemand, der afskediges, fordi ændringer i forvaltningens organisation eller arbejdsform medfører, at stillingen nedlægges, sin hidtidige løn i 3 år (rådighedsløn). Ændringer i en stillings omfang og beskaffenhed kan være så betydelige, at forholdet må sidestilles med stillingens nedlæggelse. For andre tjenestemænd end dommere er retten til rådighedsløn kædet sammen med en pligt til i givet fald at overtage en anden passende stilling, jf. tjenestemandslovens § 12. Denne bestemmelse gælder imidlertid ikke for dommere, jf. tjenestemandslovens § 34, stk. 2. En dommer, der afskediges, fordi stillingen nedlægges som følge af ændringer i domstolens organisation eller arbejdsform, har derfor altid ret til rådighedsløn.

Det forudsættes, at domstolsreformen kan gennemføres uden at afskedige udnævnte dommere, idet dommerne ved de nuværende byretter fortsætter som dommere ved de nye byretter. Dette udelukker imidlertid ikke, at der for nogle dommers vedkommende vil være tale om stillingsnedlæggelse i tjenestemandslovens § 32's forstand. I givet fald vil de pågældende dommere kunne kræve sig afskediget med 3 års rådighedsløn.

Hvad angår de nuværende administrerende dommere, der ikke opnår ansættelse som præsident i en af de nye byretter, vil der efter Justitsministeriets opfattelse foreligge stillingsnedlæggelse i tjenestemandslovens § 32's forstand. For enedommere, som ikke opnår ansættelse som byretspræsident, vil der endvidere efter Justitsministeriets opfattelse i almindelighed være tale om en så kvalificeret stillingsændring, at det må sidestilles med stillingsnedlæggelse i § 32's forstand. Hvad angår de *øvrige dommere* i byretterne fortsætter de som dommere ved en af de nye byretter, og det må efter Justitsministeriets opfattelse i relation til disse dommere antages, at der ikke foreligger stillingsnedlæggelse i tjenestemandslovens § 32's forstand.

Det forventes som nævnt, at de nuværende byretsdommere fortsætter som dommere ved en af de nye byretter, og det gælder også de dommere, hvis stillinger må anses for nedlagt i tjenestemandslovens forstand. Disse dommere vil få mulighed for inden for frist på ca. 6 måneder efter

retskredsændringernes ikrafttræden at tilkendegive, om de ønsker at fortsætte som dommer i den nye struktur, eller om de vil kræve sig afskediget med rådighedsløn.

Der vil kunne ske uansøgt ændring af tjenestestedet for *retsassessorerne* og *dommerfuldmægtigene* i byretterne, idet den foreslåede domstolsreform som nævnt ovenfor indebærer en omordning af domstolene, jf. retsplejelovens § 54, stk. 4, jf. stk. 2, 1. pkt. Med hensyn til forflyttelse af retsassessorer gælder i øvrigt samme lovregler som for dommere, jf. ovenfor.

Hvad angår *justitssekretærene* i Højesteret, landsretterne, Sø- og Handelsretten og Københavns Byret, indebærer lovforslaget, at stillingsbetegnelsen ”justitssekretær” afskaffes med virkning for fremtiden, og at lovreglerne om justitssekretærernes opgaver ophæves. De arbejdsopgaver, som efter retsplejeloven og retsafgiftsloven er henlagt til justitssekretærene, udgør en meget begrænset del af de opgaver, som justitssekretærene varetager, idet den helt overvejende del er administrative opgaver. De personer, der allerede er udnævnt til justitssekretærer, vil bevare denne stillingsbetegnelse, og det forudsættes, at de som udgangspunkt vil fortsætte i en stilling i det administrative sekretariat ved det pågældende embede med administrative opgaver, der er passende for stillingen.

For *tjenestemandsansatte* kontorfunktionærer mv. gælder tjenestemandslovens § 12, hvorefter en tjenestemand inden for sit ansættelsesområde har pligt til at underkaste sig sådanne forandringer i sine tjenesteforretningers omfang og beskaffenhed, der ikke ændrer tjenestens karakter, og som ikke medfører, at stillingen ikke længere kan anses for passende for den pågældende. Det kan pålægges den pågældende at overtage en anden passende stilling.

Med hensyn til de *overenskomstsansatte* kontorfunktionærer mv. gælder, at ændringer, der ligger inden for ansættelsesaftalens individuelle og generelle forudsætninger, kan sættes i værk uden varsel, hvorimod ændringer, der ligger uden for ansættelsesaftalens forudsætninger, skal varsles over for den ansatte med det opsigelsesvarsel, som gælder for den pågældende.

Med hensyn til de personalemæssige konsekvenser af den foreslåede centraliserede varetagelse af tinglysningsopgaven henvises endvidere til redegørelsen i afsnit IV nedenfor om lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser.

11.3. Retternes bygninger

Den foreslåede domstolsreform vil medføre behov for en række bygningsmæssige ændringer ved retterne. Størrelsen af de fremtidige byretter og arbejdsopgavernes omfang og fordeling mellem retterne vil således præge de fremtidige bygningsmæssige behov ved domstolene. På grund af den store forskellighed, der præger byretternes nuværende bygningsmasse, vil håndteringen af de bygningsmæssige forhold afvige fra retskreds til retskreds og i høj grad afhænge af, hvilke bygninger der er til rådighed i de byer, hvor hovedtingstederne placeres.

De bygningsmæssige tilpasninger vil overordnet set kunne ske ved samling af byretten i flere nuværende bygninger ved hovedtingstedet samt eventuelt tilbygning eller leje af supplerende lokaler, ved samling af byretten i én nuværende bygning ved hovedtingstedet samt eventuelt til-

bygning eller leje af supplerende lokaler, ved samling af byretten i en bygning, der i dag anvendes til andet formål, eller ved samling af byretten i nybyggeri.

Det er vurderingen, at det kun ganske få steder i landet kan lade sig gøre at samle den nye byret i én eksisterende retsbygning uden tilbygning eller leje af supplerende lokaler. Ved sådanne embeder, hvor der kun vil skulle foretages mindre bygningsmæssige ændringer, vil tidshorizonten for en samling af alle medarbejdere ved hovedtingstedet i sagens natur være forholdsvis kort.

I tilfælde af, at der skal foretage ombygninger og/eller nybyggeri, har Slots- og Ejendomsstyrelsen oplyst, at ombygninger erfaringsmæssigt har en tidshorizont på 9-24 måneder, mens tidshorizonten for nybyggeri er 3-3½ år. I begge tilfælde gælder dette fra der træffes beslutning om ombygning, og indtil projektet afsluttes/afleveres.

Med henblik på at forberede den praktiske gennemførelse af de bygningsmæssige ændringer, som domstolsreformen nødvendiggør, vil Domstolsstyrelsen besigtige de eksisterende retsbygninger ved samtlige embeder, hvor de fremtidige hovedtingsteder foreslås placeret. Domstolsstyrelsen vil inddrage retternes lokalkendskab i forbindelse med den videre planlægning, og indretningen af bygningerne i de enkelte retskredse vil ske i samarbejde mellem Domstolsstyrelsen og retspræsidenterne og med inddragelse af embedernes medarbejdere.

Domstolsstyrelsens arbejde med gennemførelsen af de bygningsmæssige konsekvenser af domstolsreformen, herunder i de tilfælde, hvor der evt. skal ske nybyggeri, vil foregå i tæt samarbejde med Slots- og Ejendomsstyrelsen. Slots- og Ejendomsstyrelsen overtog den 1. januar 2005 domstolenes statsejede bygninger. Domstolene lejer herefter sine lokaler hos dels Slots- og Ejendomsstyrelsen, dels private udlejere. Domstolene benytter desuden lokaler administreret af politiet og kriminalforsorgen. Slots- og Ejendomsstyrelsens ”statslige ejendomsbørs”, hvortil statsinstitutioner skal anmelden deres ændrede lokalebehov, og hvor man kan se, om der er ledige statslige bygninger i et givet geografisk område, vil blive anvendt med henblik på mulige løsninger i statsejendomme, som ikke længere skal benyttes af andre statsinstitutioner.

Retternes nuværende bygninger er på en række områder ikke tidssvarende, hvilket bl.a. indebærer en dårlig kvadratmeterudnyttelse sammenlignet med moderne byggeri. I forbindelse med en reform vil retterne skulle have mere tidssvarende bygninger og dermed en mere effektiv kvadratmeterudnyttelse. Desuden skal retsbygningerne i højere grad være tilpasset de særlige opgaver, der løses ved retterne. Det indebærer bl.a., at retternes bygninger bør være indrettet således, at der både i byretter og landsretter er mulighed for etablering af tilfredsstillende domstolsfaciliteter i form af vidneventerum, voteringslokaler mv.

Tidssvarende bygningsforhold og samling af medarbejderne ved de nye embeder på hovedtingstedet er en væsentlig forudsætning for bl.a. at opnå de effektiviseringer, der skal medvirke til at sikre borgerne en bedre domstolsbetjening. På den baggrund har der som led i forberedelsen af lovforslaget været nedsat en arbejdsgruppe med deltagere fra Finansministeriet, Slots- og Ejendomsstyrelsen, Dommerforeningen, Domstolsstyrelsen og Justitsministeriet. Gruppen har på baggrund af nøgletal for arealanvendelsen ved domstolene foretaget en teoretisk beregning af det fremtidige arealbehov ved byretterne.

Arbejdsgruppens analyser har som ovenfor nævnt vist, at ingen af de nuværende retsbygninger kan genbruges til de væsentligt større retskredse uden en eller anden form for ombygning, tilbygning eller leje af supplerende lokaler. Omfattende udvidelser vil i de fleste tilfælde være påkrævet, og for flere retters vedkommende vil en fuldstændig fraflytning af de nuværende lokaliteter på hovedtingstedet derfor skulle overvejes.

Ved beregningen af de økonomiske konsekvenser i relation til bygningsområdet er det som tidligere nævnt forudsat, at retterne fremover har til huse i bygninger med en effektiv kvadratmeterudnyttelse. Det indgår således som en væsentlig forudsætning ved fastsættelsen af domstolernes fremtidige huslejebevilling, at der kan findes sådanne bygninger, jf. herved afsnit IV om lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.

11.4. Domstolenes it mv.

Domstolene anvender i dag specialudviklede it-systemer til behandling af henholdsvis civile sager, straffesager, fogedsager, dødsboskiftesager, insolvensskiftesager og ægtefælleskifter. Hertil kommer selvstændige systemer ved landsretterne, Højesteret samt Sø- og Handelsretten. Samtlige systemer er baseret på en ældre it-plattform, der ikke vil kunne anvendes som grundlag for indførelse af digital kommunikation i retsplejen.

Domstolenes nuværende it-strategi sigter på trinvist at foretage en modernisering med henblik på at muliggøre fuldt digital sagsbehandling. Arbejdet hermed er igangsat og vil fortsætte uafhængigt af gennemførelsen af den foreslåede domstolsreform.

Domstolsstyrelsen har indhentet tilbud på modernisering af it-understøttelsen af behandlingen af civile sager og straffesager.

Der er foretaget en analyse af mulighederne for at håndtere domstolenes behandling af civile sager og straffesager i et såkaldt ESDH-system, der bl.a. skal gøre det lettere og sikrere at håndtere sager og dokumenter i elektronisk form. Dette vil det formentlig kræve specialprogrammering i betydeligt omfang.

Indgåelse af aftale med en leverandør om modernisering af it-understøttelsen af behandlingen af civile sager og straffesager afventer i øjeblikket forelæggelse af et aktstykke herom for Folketingets Finansudvalg.

Med henblik på at sikre, at domstolenes it-systemer er velfungerende under hele processen med at gennemføre den foreslåede domstolsreform, forbereder Domstolsstyrelsen en centralisering af de it-systemer, der i dag befinder sig decentralt. Hensigten er, at systemerne i stedet for at være placeret på lokale servere ved de enkelte byretter vil være placeret på et mindre antal centralt placerede servere, der er fælles for alle byretterne. Det er Domstolsstyrelsens opfattelse, at det på denne måde vil være muligt at sikre en tilfredsstillende it-understøttelse i reformprocessen. Centraliseringen vil ikke som sådan forbedre brugernes adgang til it-systemerne, men vil sigte på at gøre it-understøttelsen mere sikker i forbindelse med retskredssammenlægninger mv.

IV. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.

1. Politireform

1.1. Økonomiske og administrative konsekvenser for staten

På baggrund af bl.a. konsulentfirmaet KPMGs vurderinger for Visionsudvalget skønnes politireformen at forudsætte investeringer på i alt ca. 0,5 mia. kr. i 2007-2010, heraf ca. 250 mio. kr. i 2007, til gennemførelse af de foreslåede ændringer af politiets struktur og beredskab samt til ny teknologi.

Investeringerne omfatter fortrinsvis it-udgifter til foretagelse af de nødvendige tilpasninger af politiets it- og radiosystemer til en ny kredsstruktur, færdiggørelse af den igangværende modernisering af politiets elektroniske sagsbehandlingssystemer, bedre data-integration, it-understøttelse af beredskabsplanlægning og -disponering (bl.a. GIS og GPS) samt ny teknologi til mobil sagsbehandling og internetbaseret selvbetjening mv., jf. ovenfor under pkt. 3.2.7 (afsnit II) om politireformen. Hertil kommer initialudgifter i forbindelse med tilrettelæggelsen af ændrede samarbejdsstrukturer og arbejdsprocesser mv., herunder bl.a. til flytning og tilpasning af eksisterende lokaler.

Endvidere vil der kunne være udgifter til rådighedsløn ved nedlæggelse af tjenestemandstillinger.

Politireformen vurderes efter gennemførelse af de nævnte investeringer at ville frigøre 800 årsværk til operativt politiarbejde.

Politiets nuværende økonomiske rammer og udviklingsmål er fastlagt i en politisk flerårsaftale, der udløber med udgangen af 2006. De økonomiske rammer og udviklingsmål for politiet efter reformens ikrafttræden, herunder finansieringen af de investeringer, der er forbundet med politireformen, vil blive fastlagt i efteråret 2006 i forbindelse med forhandlingerne af en ny flerårsaftale for politiet. Som anført under pkt. 4.1 (afsnit II) om politireformen vil politiet allerede i 2006 påbegynde arbejdet med gennemførelse af politireformen, således at reformens gennemførelse kan fremmes mest muligt.

I overensstemmelse med Visionsudvalgets anbefalinger inddrages politiets bygninger fra den 1. januar 2007 under den statslige huslejeordning, og der vil i forbindelse hermed – når en mægler vurdering af bygningerne er færdiggjort – blive foretaget en teknisk korrektion af politiets bevilling med henblik på betaling af en markedsbestemt husleje til Slots- og Ejendomsstyrelsen. Korrektionen forventes indbudgetteret på ÆF07.

De administrative konsekvenser for politiet og anklagemyndigheden af den foreslåede ledelses- og styringsreform er nærmere beskrevet under pkt. 3.2.1 (afsnit II) om politireformen, hvortil der henvises.

1.2. Økonomiske og administrative konsekvenser for kommunerne

De foreslåede reformer af politiet og anklagemyndigheden har ikke økonomiske konsekvenser for kommunerne.

Lovforslaget indebærer, at de nuværende lokalnævn erstattes af et nyt kredsråd i hver politikreds med vedkommende politidirektør som formand og sammensat med borgmestrene for kommunerne i politikredsen. Kredsrådet sekretariatbetjenes af politiet, og forslaget har ikke administrative konsekvenser for kommunerne af betydning.

Det løbende konkrete og generelle samarbejde mellem politiet og kommunerne, herunder bl.a. SSP-samarbejdet, berøres ikke af lovforslaget. Som anført under pkt. 3.2.5.3 (afsnit II) om politireformen vil det imidlertid være naturligt mere generelt at overveje, hvorledes bl.a. SSP-samarbejdet mellem de foreslåede nye store politikredse, og de større kommuner, der etableres pr. 1. januar 2007, mest hensigtsmæssigt kan fortsættes og udbygges.

Det bemærkes, at der som omtalt under pkt. 3.2.6.4 (afsnit II) om politireformen, er indledt drøftelser med bl.a. kommunerne om eventuel omlægning af visse opgaver, som i dag varetages af politiet.

1.3. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet og borgerne

De foreslåede reformer af politiet og anklagemyndigheden har ikke økonomiske konsekvenser for erhvervslivet.

De investeringer i ny teknologi, som er forudsat i lovforslaget, omfatter bl.a. udvikling af internetbaserede selvbetjeningsløsninger, som bl.a. vil gøre det lettere for borgere og virksomheder at indgive anmeldelser, bestille straffeattester til privat brug eller indgive ansøgninger om tilladelser mv. til politiet. Herudover vil investeringer i teknologisk udstyr til beredskabsdisponering og mobil sagsbehandling kunne medvirke til en bedre politibetjening af borgere og virksomheder.

Ud over en forbedret politibetjening skønnes politireformen ikke i øvrigt at have administrative konsekvenser for erhvervslivet eller borgerne.

2. Domstolsreform

2.1. Økonomiske og administrative konsekvenser for staten

De foreslåede reformer af retskredsene og retsplejen skønnes at indebære implementeringsudgifter på ca. 156 mio. kr. i 2006-2008 til flytning mv., tilpasning af domstolenes it, ny teknologi samt tilrettelæggelse og gennemførelse af ændrede samarbejdsstrukturer og arbejdsprocesser mv.

Herudover vil der være udgifter til rådighedslønn ved nedlæggelse af dommerstillinger mv., jf. herved pkt. 11.2 (afsnit III) om domstolsreformen.

Lovforslaget vil endvidere medføre en række løbende merudgifter for domstolene, som fortrinsvis knytter sig til de foreslåede reformer af retsplejen og til de ekstra huslejeudgifter, som er forbundet med etableringen af nye, større byretter.

De foreslåede ændringer af retsplejen medfører bl.a. løbende merudgifter ved byretterne til den foreslåede nye instansordning, nyordningen af nævningsystemet, kollegial behandling ved byretterne og etablering af retssekretariater mv. til bl.a. småsagsprocessen. Derudover vil der være udgifter forbundet med øget brug af sagkyndige meddommere og til oprettelse af stillinger som byretspræsident ved de nye store embeder.

På bygningsområdet vil etableringen af de nye byretsembeder i nye eller ombyggede lokaliteter medføre løbende merudgifter til husleje, herunder merudgifter til nævningeretsale, vidneventerum og voteringslokaler mv., jf. herved pkt. 11.3 (afsnit III) om domstolsreformen, om retternes bygninger. Ved fastsættelsen af den fremtidige huslejebevilling er det lagt til grund, at de nye embeder samles på hovedtingstedet, og at der kan findes bygninger her, som opfylder kravene til en effektiv arealudnyttelse.

Lovforslaget forventes, når reformerne er fuldt implementeret, at ville medføre løbende merudgifter for domstolene på ca. 78 mio. kr. årligt.

Reformerne vil dog samtidig give mulighed for en række effektiviseringer som følge af bl.a. samlingen af byretterne i større enheder, styrkelse af den administrative ledelse, nye arbejdsgange, mere effektiv lokaleanvendelse og digitalisering af sagsbehandlingen. Effektiviseringerne skønnes på baggrund af bl.a. vurderinger foretaget af konsulentfirmaet Deloitte at kunne opgøres til ca. 67 mio. kr. årligt, når reformerne er fuldt implementeret og byretterne samlet ved de nye embeder.

I lovforslaget foreslås endvidere en omlægning af de organisatoriske rammer for varetagelsen af tinglysningsopgaven som led i en omfattende reform af tinglysningsområdet. Forslaget indebærer, at der pr. 1. januar 2007 etableres en ny, central specialdomstol (Tinglysningsretten), som efter Domstolsstyrelsens nærmere bestemmelse skal overtage tinglysningsopgaven fra byretterne. Dette vil som udgangspunkt ske i forbindelse med den forventede overgang til digital papirløs tinglysning i 2008, jf. ovenfor under pkt. 11.1 (afsnit III) om domstolsreformen.

Centraliseringen af tinglysningsopgaven indebærer en række administrative og ressourcemæssige fordele, og Justitsministeriet forventer i foråret 2006 på baggrund af en kommende betænkning fra Tinglysningsudvalget at kunne fremsætte forslag til de materielle ændringer af tinglysningsloven mv., som er nødvendige for gennemførelsen af overgangen til digital papirløs tinglysning.

Domstolsstyrelsen er i samarbejde med eksterne konsulenter ved at udarbejde kravspecifikationen til gennemførelse af et EU-udbud af et nyt digitalt tinglysningsystem. Det er forventningen, at EU-udbudsprocessen kan iværksættes i 1. halvår af 2006, og der er foreløbigt afsat ca. 60 mio. kr. til udviklingsopgaven.

Konsulentfirmaet Deloitte har foreløbig skønnet de samlede implementeringsudgifter til et nyt digitalt tinglysningsystem til 203-267 mio. kr. over 10 år. Udgifterne er navnlig knyttet til ud-

vikling og idriftsættelse af det nye digitale system og til digitalisering af de eksisterende tinglysningsdokumenter.

Centraliseringen og digitaliseringen af tinglysningsopgaven vurderes samtidig at ville medføre en betydelig effektivisering af opgavevaretagelsen på tinglysningsområdet. På baggrund af konsulentfirmaet Deloittes foreløbige beregninger skønnes tinglysningsopgaven i en landsdækkende og fuldt digitaliseret tinglysningsret på sigt at kunne varetages med op til 220 færre årsværk end i dag.

Tilrettelæggelsen af overgangen fra den nuværende papirbaserede tinglysning i 82 retskredse til en ny central og fuldt digitaliseret tinglysningsret udgør en stor organisatorisk udfordring, hvor hensynet til en høj grad af driftsstabilitet både før og efter overgangen må indgå med meget betydelig vægt. Der er ved fastlæggelsen af de økonomiske rammer for tinglysningsreformen lagt vægt herpå, og på at den forventede reduktion i antallet af tinglysningsmedarbejdere skal kunne søges gennemført ved naturlig afgang, frivillige fratrædelsesordninger eller anden ansættelse ved domstolene. Det er endvidere forudsat i de økonomiske beregninger, at det i meget vidt omfang vil være muligt at rekruttere nuværende tinglysningsmedarbejdere til varetagelse af arbejdet ved Tinglysningsretten.

De økonomiske rammer for tinglysningsreformen er udformet således, at overgangen fra manuel til digital tinglysning kan ske gradvist i løbet af 2008, så der kan sikres en høj grad af driftsstabilitet, herunder om nødvendigt ved opretholdelse af muligheden for manuel tinglysning i en overgangsperiode. Der er endvidere afsat midler til fastholdelses- og fratrædelsesordninger mv. for personalet, og det forventes på den baggrund, at de personalereduktioner, som følger af tinglysningsreformen, vil kunne gennemføres ved naturlig afgang, frivillig fratreden eller ansættelse i andre funktioner ved domstolene.

I perioden 2007-2011 skønnes den samlede domstols- og tingslysningsreform ved en i øvrigt uændret opretholdelse af domstolenes nuværende økonomiske rammer at indebære netto-merudgifter på i alt 221 mio. kr., som finansieres ved merbevilling.

De økonomiske skøn vedrørende tinglysningsreformen vil på sædvanlig vis blive kvalificeret yderligere og forelagt Folketingets Finansudvalg, når EU-udbuddet af it-udviklingsopgaven er gennemført.

2.2. Økonomiske og administrative konsekvenser for kommunerne

De foreslåede reformer af domstolene har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for kommunerne af betydning.

2.3. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet og borgerne

Den foreslåede reform af retskredsene indebærer, at de nuværende små byretter sammenlægges i færre, større embeder. Særligt borgernære opgaver som fogedret, skifteret mv. vil kunne afholdes i lokaler uden for hovedtingstedet, hvor konkrete behov tilsiger det.

De ved lovforslaget forudsatte investeringer omfatter bl.a. anskaffelse af ny teknologi med henblik på at muliggøre fuld digital sagsbehandling ved domstolene. Dette vil – som de øvrige foreslåede reformer af domstolene – kunne medvirke til en bedre og mere effektiv domstolsbetjening for virksomheder og borgere.

Ud over en forbedret domstolsbetjening skønnes lovforslaget ikke i øvrigt at have økonomiske eller administrative konsekvenser af betydning for erhvervslivet eller borgerne.

En vurdering af de samfundsøkonomiske konsekvenser ved et nyt digitalt tinglysningssystem vil indgå i det forslag til ændring af tinglysningssloven mv., som forventes fremsat i foråret 2006. Konsulentfirmaet Deloitte har skønnet, at et nyt digitalt tinglysningssystem vil medføre direkte besparelser for erhvervslivet og borgerne på i størrelsesordenen 200-300 mio. kr. årligt, heraf ca. 70 mio. kr. for borgerne, og yderligere afledte besparelser på i størrelsesordenen 100 mio. kr. årligt.

3. Oversigt

De ovenfor under pkt. 1 og 2 omtalte økonomiske og administrative konsekvenser af de foreslåede reformer af politiet og domstolene er sammenfattet i skemaet nedenfor.

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser og indeholder ikke EU-retlige aspekter.

	Positive konsekvenser/ Mindreudgifter	Negative konsekvenser/ Merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Lovforslaget forbereder en centralisering af tingslysningssopgaven, hvilket i sammenhæng med et kommende lovforslag om digital tingslysning skønnes at medføre samlede mindreudgifter for staten på 72 mio. kr. årligt.	Med udgangspunkt i politiets nuværende økonomiske rammer indebærer den del af lovforslaget, der vedrører politireformen, merudgifter til reforminvesteringer på ca. 0,5 mia. kr. i perioden 2007-2010. Den del af lovforslaget, der vedrører domstols- og tingslysningssloven, indebærer – med udgangspunkt i domstolenes nuværende økonomiske rammer – i samme periode merudgifter til reforminvesteringer mv. på i alt 221 mio. kr. og herefter løbende mer-

		udgifter til drift på ca. 11 mio. kr. årligt.
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Den foreslåede reform af politiet vurderes at ville frigøre 800 årsværk til operativt politiarbejde. På tinglysningssområdet skønnes lovforslaget i sammenhæng med et kommende lovforslag om digital tinglysning at kunne reducere personalebehovet ved domstolene med op til 220 årsværk.	Ingen af betydning
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Bedre og mere effektiv politio- og domstolsbetjening, herunder flere muligheder for digital kommunikation og elektroniske selvbetjeningsløsninger.	Ingen af betydning
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Bedre og mere effektiv politio- og domstolsbetjening, herunder flere muligheder for digital kommunikation og elektroniske selvbetjeningsløsninger.	Ingen af betydning
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

V. Høring

Et udkast til lovforslag har været sendt til høring hos følgende myndigheder og organisationer:

Præsidenterne for Højesteret, Østre og Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Aalborg og Roskilde, Den Særlige Klageret, Domstolsstyrelsen, Procesbevillingsnævnet, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolenes Tjenestemandforening, HK Landsklubben Danmarks Domstole, Rigspolitichefen, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politiforbundet i Danmark, Foreningen af Politiledere i Danmark, Landsklubben HK Politiet, Rigsadvokaten, Statsadvokatforeningen, Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige, Politifuldmægtigforeningen, Det Kriminalpræventive Råd, Dansk Fængselsforbund, Advokatrådet, Landsforeningen af beskikkede advokater, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige, Københavns Retshjælp, Århus Retshjælp, Dansk Retspolitisk Forening, Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, Foreningen af Statsamtmand, Foreningen af Statsamtsjurister, Akademikernes Centralorganisation, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Asfaltindustrien, Boligselskabernes Landsforening, Danmarks Automobilhandler Forening, Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening, Danmarks Jurist- og Økonomforbund, Danmarks Rederiforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Byggeri, Dansk Ejendomsmæglerforening, Dansk Landbrug, Dansk Handel & Service, Dansk Industri, Dansk InkassoBrancheforening, Dansk Markedsføringsforbund, Dansk Organisation af Detailhandelskæder, Dansk Textil & Beklædning, Danske Arkitektvirksomheder, Danske Finansieringsselskabers Forening, Danske Korn og Foderstof Im- og Eksportørers Fællesorganisation, Danske Maritime, Danske Mediers Forum, Danske Slagterier, Danske Speditører, De Danske Patentagenters Forening, Det Danske Voldgiftsinstitut, DS Håndværk og Industri, Erhvervslejernes Landsorganisation, Finansrådet, Forbrugerrådet, Forenede Danske Motorejere, Foreningen af Registrerede Revisorer, Foreningen af Rådgivende Ingeniører, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Forsikring & Pension, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Fagligt Fælles Forbund 3F, Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, Grundejernes Landsorganisation, Handels- og Kontorfunktionærernes forbund i Danmark, HTS Interesseorganisationen, Håndværksrådet, Ingeniørforeningen i Danmark, Institut for Menneskerettigheder, IT-Brancheforeningen, Landbrugsraadet, Landsorganisationen i Danmark, Lejernes Landsorganisation i Danmark, Liberale Erhvervs Råd, Oliebranchens Fællesrepræsentation, Realkreditrådet, Rigsrevisionen, Sikkerheds Branchen, Statsansattes Kartel, TEKNIQ Installatørernes Organisation og Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1 (retsplejeloven)

Til nr. 1

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at domsforhandlingen skifter navn til hovedforhandlingen, jf. lovforslagets § 1, nr. 87.

Til nr. 2

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til nr. 3 (kapitel 1)

Retsplejelovens kapitel 1 om retternes organisation, opgaver og sammensætning foreslås ny-affattet. De foreslåede ændringer af retsplejelovens kapitel 1 har sammenhæng med de foreslåede ændringer af retskredsstrukturen, af instansordningen i civile sager, af reglerne om byrettens sammensætning i civile sager og af reglerne om behandlingen af nævningesager, jf. herom pkt. 2, 3, 4 og 9 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslåede kapitel 1 er opbygget på følgende måde: de almindelige domstole og retsplejelovens anvendelsesområde (§ 1), Den Særlige Klageret (§ 1 a), Højesteret (§§ 2-4), landsretterne (§§ 5-8), byretterne (§§ 9-13), Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) (§§ 14-17), Tinglysningssretten (§ 18), fællesregler for byretterne, Handelsretten og Tinglysningssretten (§ 19) samt fællesregler for byretterne og landsretterne (§§ 20-20 b).

Til § 1

Den foreslåede bestemmelse opregner ligesom den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 1 de almindelige domstole og fastlægger retsplejelovens anvendelsesområde.

Bestemmelsen nævner som noget nyt Tinglysningssretten, der foreslås oprettet som en ny domstol, der skal varetage tinglysningssopgaven for hele landet. Der henvises til pkt. 10.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til den foreslåede § 18 og bemærkningerne hertil.

I forhold til den gældende § 1 foreslås der endvidere den ændring, at Sø- og Handelsretten i København skifter navn til Handelsretten. Der henvises til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til den foreslåede § 14 og bemærkningerne hertil.

Til § 1 a

Den foreslåede bestemmelse angår Den Særlige Klageret og svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 1 a alene med en redaktionel ændring af stk. 6, hvor det foreslås, at henvisningen til Højesterets justitskontor udgår som følge af forslaget om at afskaffe stillingsbetegnelsen justitssekretær, jf. herom pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og bemærkningerne til den foreslåede § 2.

Til § 2

Den foreslåede bestemmelse angår Højesterets organisering. I *stk. 1 og 3* foreslås det at videreføre de gældende regler i retsplejelovens § 2, stk. 1, uændret. I *stk. 2* foreslås der som noget nyt en udtrykkelig lovbestemmelse om præsidentens ledelsesmæssige beføjelser og ansvar for de administrative opgavers varetagelse, jf. herom pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Det foreslåede stk. 2 svarer til, hvad der foreslås for landsretterne, byretterne, Handelsretten og Tinglysning retten, jf. de foreslåede § 5, stk. 3, § 10, stk. 1, § 14, stk. 2, og § 18, stk. 2.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 2, stk. 2, foreslås flyttet til § 3, stk. 2.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 3 om Højesterets justitskontor og justitssekretær foreslås ikke videreført, idet det med lovforslaget foreslås at afskaffe stillingsbetegnelsen justitssekretær, jf. herom pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 3

Den foreslåede bestemmelse angår Højesterets sammensætning i den enkelte sag. I *stk. 1* foreslås det at videreføre de gældende regler i § 2 a, stk. 1, alene med en ændring af 2. *pkt.*, hvor der som noget nyt er medtaget en udtrykkelig regel om præsidentens beføjelser med hensyn til den administrative behandling af sagerne, jf. herom pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og bemærkningerne til den foreslåede § 12. Det foreslåede 2. *pkt.* svarer til, hvad der foreslås for landsretterne, byretterne og Handelsretten, jf. de foreslåede § 7, stk. 1, 3. *pkt.*, § 12, stk. 1, 2. *pkt.*, og § 16, stk. 1, 2. *pkt.* I forhold til det gældende § 2 a, stk. 1, indebærer forslaget en lovfæstelse af, at præsidentens fordeling af sagerne sker efter forhandling med de øvrige dommere.

I *stk. 2-4* foreslås det at videreføre de gældende regler i § 2, stk. 2, og § 2 a, stk. 2 og 3, alene med en redaktionel ændring i stk. 3, nr. 1 (gældende § 2 a, stk. 2, nr. 1), som følge af forslaget om, at domsforhandlingen skifter navn til hovedforhandlingen, jf. herom pkt. 5.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 4

Den foreslåede bestemmelse angår bevisoptagelse, der foretages af dommerfuldmægtige i Højesteret, og svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 2 b. I forhold til den gældende bestemmelse foreslås det præciseret, at *stk. 2* alene angår advokater og ikke andre personer, der i medfør af retsplejelovens § 260, *stk. 2*, kan give møde for andre under retssager. Endvidere er henvisningen til retsplejelovens § 219 (der foreslås nyaffattet, jf. lovforslagets § 1, nr. 74) i det gældende *stk. 3* udgået som overflødig, jf. også lovforslagets § 1, nr. 91, og bemærkningerne hertil.

Til § 5

Den foreslåede bestemmelse angår landsretternes organisering. *Stk. 1* viderefører de gældende regler i § 4, *stk. 1*, som affattet ved lov nr. 552 af 24. juni 2005, der træder i kraft den 1. januar 2007, uændret.

Den foreslåede ændring af instansordningen i civile sager, jf. pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, indebærer en flytning af arbejdsopaver fra landsretterne til byretterne. På den baggrund vil der blive foretaget en reduktion af bl.a. antallet af dommere i landsretterne. Hovedparten af denne reduktion vil blive gennemført ved reduceret anvendelse af såkaldte puljedommere mv. i begge landsretter. Herudover foreslås det, at det i retsplejeloven fastsatte antal af landsdommere ved Østre Landsret nedsættes med tre personer til 61 landsdommere (en præsident og 60 andre landsdommere), jf. *stk. 2*, der i øvrigt viderefører de gældende regler i § 4, *stk. 2*, uændret.

I *stk. 3* foreslås der som noget nyt en udtrykkelig lovbestemmelse om landsretspræsidenternes ledelsesmæssige beføjelser og ansvar for de administrative opgavers varetagelse, jf. herom pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. I *stk. 4* foreslås det som en ændring i forhold til det gældende *stk. 3*, at præsidenten efter forhandling med rettens øvrige dommere træffer bestemmelse om, hvem af disse der skal fungere som præsident under dennes fravær eller forfald, jf. herom pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Den foreslåede regel om præsidentens afløser sigter normalt mod kortvarige og oftest planlagte fraværsperioder, idet et mere langvarigt forfald typisk vil give anledning til en egentlig konstitution i stillingen, jf. herved retsplejelovens § 44 a (som alene foreslås konsekvensændret), hvorefter Domstolsstyrelsen kan meddele midlertidig beskikkelse bl.a. ved en fast dommers forfald.

Til § 6

Den foreslåede bestemmelse angår landsretternes opgaver og svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 5, herunder således at det som følge af forslaget om at oprette Tinglysningssretten, jf. herom pkt. 10.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, angives, at Tinglysningssrettens afgørelser kan kæres til landsretten.

Til § 7

Den foreslåede bestemmelse angår landsretternes sammensætning i den enkelte sag.

Stk. 1 svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 6, stk. 1, alene med en ændring af *3. pkt.*, hvor der som noget nyt er medtaget en udtrykkelig regel om præsidentens beføjelser med hensyn til den administrative behandling af sagerne, jf. pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og bemærkningerne til den foreslåede § 12.

Stk. 2 svarer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 7 og 8.

Stk. 3 svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 6, stk. 2, idet antallet af nævninger i landsretten dog foreslås fastsat til 9 mod i dag 12.

Efter *stk. 4*, der med visse ændringer svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 6, stk. 3, kan præsidenten træffe bestemmelse om medvirken af suppleanter for landsdommere, nævninger og domsmænd. Det foreslås som noget nyt, at beslutningen om medvirken af suppleanter træffes efter indstilling fra retsformanden i den enkelte sag. Dette svarer til, hvad der foreslås for byretternes vedkommende, jf. forslaget til retsplejelovens § 12, stk. 7. Endvidere foreslås det som noget nyt, at suppleanter for nævninger efter retsformandens bestemmelse skal kunne overvære rettens rådslagninger og afstemninger på samme måde som suppleanter for domsmænd, selv om de ikke deltager heri, jf. forslaget til *2. pkt.*, der erstatter de gældende § 6, stk. 3, 2. og 3. pkt. Dette forslag har sammenhæng med forslaget om, at nævningerne fremover ligesom domsmændene skal votere sammen med dommerne om skyldsspørgsmålet, jf. herom pkt. 9.3.4.2 og 9.3.4.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens § 931, stk. 2).

Til § 8

Den foreslåede bestemmelse angår landsretternes tingsteder og svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 11, idet der dog foreslås nogle redaktionelle ændringer, bl.a. således at det gældende § 11, stk. 1, deles i 2 stykker (forslaget til stk. 1 og 2) med henblik på at tydeliggøre, at reglerne i stk. 3-5 (de gældende § 11, stk. 2-4) gælder for alle landsretssager.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.2.1.9 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 9

Den foreslåede bestemmelse angår byretternes organisering og afløser de gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 12, 15, 16 a og 17. Det foreslås at inddele landet i 22 retskredse. Den nærmere retskredsinddeling fremgår af lovforslagets § 109 og af *bilag 1* til lovforslaget. Forslaget til retsplejelovens § 9 samler fastsættelsen af antallet af dommere i byretterne i en enkelt bestemmelse.

Det foreslåede *stk. 1, 2. pkt.*, svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 12, 2. pkt., hvorefter justitsministeren kan foretage ændringer i retskredsens område, medmindre

forandringen indebærer oprettelse eller nedlæggelse af en retskreds. Justitsministeriet vil i givet fald udstede en samlet fortegnelse over retskredsene med angivelse af området for hver kreds, og det er ikke fundet nødvendigt at videreføre den udtrykkelige regel herom i den gældende lovs § 12, 3. pkt.

Det følger af de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 15, stk. 1-5, § 16 a, stk. 1 og 3, og § 17, at byretterne er opdelt i præsidentledede embeder, administrerede embeder og enedommerembeder. Det foreslås, at alle de nye embeder skal ledes af en præsident, jf. *stk. 2-9*. Retten på Bornholm vil dog efter forslaget ligesom retten i Rønne i dag være et enedommerembede, jf. *stk. 10*.

Der foreslås i *stk. 2-9* et minimumstal for antallet af dommere ved den enkelte byret bortset fra retten på Bornholm, og det foreslås i *stk. 10*, at retten på Bornholm består af én dommer. Det foreslås endvidere, at der ud over de foreslåede minimumstal for antallet af dommere ved de enkelte byretter ansættes yderligere 25 byretsdommere, jf. nærmere nedenfor om *stk. 11*.

I de tilfælde, hvor det i retsplejeloven eller anden lovgivning er bestemt, at en person skal anses for at have hjemting eller bopæl i København (jf. retsplejelovens § 236 og § 698, stk. 2, 1. pkt., patentlovens § 64, som affattet ved lovforslagets § 33, nr. 2, og brugsmodellovens § 44, stk. 2 (efter forslaget *stk. 1*, jf. lovforslagets § 34, nr. 2)), eller at en sag skal indbringes for domstolene i København (jf. retsplejelovens § 247, stk. 2, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 80, og voldgiftslovens § 5, stk. 1, 2. pkt., og § 37, stk. 1, 2. pkt.), vil det – ligesom i dag – være Københavns Byret, der har stedlig kompetence, hvis sagen hører under byret.

Af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 15, stk. 6, følger, at to af dommerne ved Københavns Byret, en af dommerne ved retten i Århus og en af dommerne ved retten i Aalborg fortrinsvis er ansat som såkaldte rejsedommere, jf. retsplejelovens § 45.

Den nuværende ordning med dommere, der *særlig* er ansat som rejsedommere, foreslås ikke videreført, da der med de nye og større byretter ikke skønnes at være behov herfor, jf. pkt. 2.2.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Om midlertidig beskikkelse som dommer i situationer, der er omfattet af den gældende rejsedommerordning, og om midlertidig beskikkelse som yderligere dommer ved retten på Bornholm henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 23 (forslag til ændring af retsplejelovens § 45).

Derimod foreslås det i *stk. 11* som noget nyt, at der ud over det minimumstal for antallet af dommere ved de enkelte byretter, som fremgår af de foreslåede *stk. 2-9*, ansættes yderligere 25 dommere ved byretterne. Domstolsstyrelsen træffer bestemmelse om fordelingen af disse dommerstillinger på de enkelte byretter (bortset fra retten på Bornholm, som ikke er omfattet af ordningen). Der kan dog i medfør af det foreslåede *stk. 11* højst udnævnes yderligere 4 dommere ved Københavns Byret, yderligere 3 dommere ved hver af retterne på Frederiksberg, på Fyn og i Glostrup og yderligere 2 dommere ved hver af de øvrige byretter bortset fra retten på Bornholm.

En dommer, der udnævnes som yderligere dommer i medfør af det foreslåede *stk. 10*, er fuldstændig ligestillet med de øvrige dommere ved embedet, og en sådan dommer vil således være

ansat som fast dommer ved den pågældende ret og være udnævnt som dommer ved den pågældende ret uden anden tidsbegrænsning end den generelle aldersgrænse.

Ved ledighed i en dommerstilling ved en byret, hvor der er ansat en eller flere dommere ud over det minimumsantal, som fremgår af de foreslåede stk. 2-9, vil stillingen kunne flyttes fra en byret til en anden byret.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til lovforslagets § 107, stk. 1, og bemærkningerne hertil.

Til § 10

Den foreslåede bestemmelse er ny og vedrører byretspræsidenternes ledelsesmæssige beføjelser og ansvar for de administrative opgavers varetagelse samt spørgsmålet om, hvem der skal afløse præsidenten i dennes fravær eller forfald, jf. pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Den foreslåede regel om præsidentens afløser sigter normalt mod kortvarige og oftest planlagte fraværsperioder, idet et mere langvarigt forfald typisk vil give anledning til en egentlig konstitution i stillingen, jf. herved retsplejelovens § 44 a (som alene foreslås konsekvensændret), hvorefter Domstolsstyrelsen kan meddele midlertidig beskikkelse bl.a. ved en fast dommers forfald.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 16, stk. 1, om Københavns Byrets justitskontor og justitssekretær foreslås ikke videreført, idet det foreslås at afskaffe stillingsbetegnelsen justitssekretær, jf. herom pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 11

Den foreslåede bestemmelse angår byretternes opgaver og svarer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 13 og 14 alene med redaktionelle ændringer bl.a. som følge af forslaget om, at Tinglysningens retten overtager tinglysningen fra byretterne, jf. forslaget til § 18 og pkt. 10.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, og som følge af, at der efter dødsboskifteloven ikke længere er boer, der behandles af eksekutorer.

Til § 12

Den foreslåede bestemmelse angår byretternes sammensætning i den enkelte sag og erstatter bl.a. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 18.

Der foreslås indsat en udtrykkelig hovedregel om, at der som udgangspunkt deltager én dommer i afgørelsen af sager ved byretterne, jf. *stk. 1, 1. pkt.* Det foreslås, at byretten endvidere skal kunne virke som kollegial ret, således at der deltager flere juridiske dommere i sagens afgørelse, jf. nedenfor om de foreslåede stk. 3 og 4 om civile sager og om det foreslåede stk. 5 om nævningsager.

Endvidere foreslås det, at præsidenten efter forhandling med rettens øvrige dommere træffer bestemmelse om sagernes fordeling mellem dommerne og om sagernes administrative behandling, jf. *stk. 1, 2. pkt.* For så vidt angår bestemmelse om sagernes fordeling svarer dette til de gældende § 15, stk. 7, og § 16 a, stk. 3, om henholdsvis præsidentledede og administrerede embeder, men der er som noget nyt medtaget en udtrykkelig regel om præsidentens beføjelser med hensyn til den administrative behandling af sagerne, jf. pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Præsidenten vil i medfør af den foreslåede bestemmelse bl.a. kunne beslutte, om retten skal opdeles i afdelinger eller sektioner, jf. også den foreslåede § 10 om præsidentens ansvar for varetagelsen af embedets administrative forhold. Præsidenten har også ansvaret for at fordele sagerne mellem embedets dommere, at koordinere sagsbehandlingen i de enkelte afdelinger, hvis retten er opdelt i afdelinger, at sikre en effektiv ressourceanvendelse, at fastlægge organisationsplaner samt at fastlægge retningslinjer for og træffe beslutninger om den administrative tilrettelæggelse af arbejdet.

Præsidenten træffer afgørelse om sagernes fordeling, herunder fordeling af sager, der som led i en specialiseringsordning skal behandles af en bestemt dommer/afdeling, og af sager, der skal behandles af flere dommere. Sagsfordelingen skal ske efter saglige kriterier, eksempelvis geografiske kriterier, løbenumre eller de enkelte dommers/afdelingers specialer.

Præsidenten har i den forbindelse en forpligtelse til i forhold til rettens brugere at sikre, at arbejdet er tilrettelagt sådan, at embedets sagsbehandlingstid i de enkelte retsafdelinger er rimelig og nogenlunde ensartet. Som led heri vil det kunne være nødvendigt, at fordelingen af nye sager til en eller flere dommere/afdelinger i en periode begrænses eller standses helt. Det vil endvidere kunne være nødvendigt, at præsidenten omfordeler en større sag eller en række sager for at opnå en hurtig udligning af forskelle i embedets sagsbehandlingstider. En sådan omfordeling bør som udgangspunkt ske efter drøftelse med den dommer eller afdeling, der afgiver sagen eller sagerne, men beføjelsen til at træffe beslutning om omfordeling af en sag, når det er nødvendigt for at sikre rettens brugere ensartede og rimelige sagsbehandlingstider – eller når det af andre objektive grunde er nødvendigt – ligger i sidste ende hos præsidenten.

Præsidentens adgang til efter forhandling med rettens øvrige dommere at træffe bestemmelse om sagernes administrative behandling indebærer, at præsidenten bl.a. vil kunne fastlægge generelle retningslinjer for arbejdets tilrettelæggelse og for den administrative behandling af sagerne med henblik på at sikre ensartethed og en effektiv ressourceanvendelse i sagsbehandlingen. Præsidenten har bl.a. beføjelse til at træffe beslutning om etablering af en fælles forberedelsesafdeling og om fordelingen af de personalemæssige ressourcer ved embedet. Præsidenten kan også efter drøftelse med de øvrige dommere fastsætte måltal eller generelle retningslinjer for sagernes prioritering, herunder bl.a. opprioritering af behandlingen af visse sagstyper og prioritering mellem sager, hvor der skal medvirke flere dommere, og de pågældende dommers øvrige sager. Præsidenten kan også fastlægge generelle retningslinjer vedrørende spørgsmål af administrativ karakter i relation til fastsættelsen af tidspunktet for hovedforhandlingen i de enkelte sager, f.eks.

spørgsmål om det tidspunkt på dagen, hvor retsmøderne påbegyndes, og om fordelingen af de enkelte dommers arbejdstid på hovedforhandlinger og andet dommerarbejde.

Som følge af forslaget om, at en sag fremover kan behandles med flere dommere i byretten, foreslås der indsat regler om hvervet som retsformand, jf. *stk. 2*. Reglerne modsvarer de gældende §§ 7 og 8 om landsretterne (som foreslås flyttet til retsplejelovens § 7, stk. 2), idet det dog som nævnt er overladt til byrettens præsident at bestemme, om retten skal inddeles i afdelinger, og reglen for landsretterne om, at beskikkelse sker for et år ad gangen, er derfor ikke medtaget her. Endvidere foreslås det, at det også skal være overladt til byrettens præsident at bestemme, om præsidenten selv eller en anden dommer skal fungere som retsformand i de tilfælde, hvor præsidenten deltager i sagens behandling.

I forhold til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 18, stk. 2, der afløses af det foreslåede stk. 6, udgår 2. pkt. om, at dommeren er retsformand i domsmandssager, som overflødigt ved siden af de foreslåede nye regler om hvervet som retsformand.

Det foreslås endvidere, at når der deltager flere dommere, skal en af dommerne kunne handle på rettens vegne uden for hovedforhandlingen, jf. *stk. 2, 3. pkt.*, hvilket svarer til, hvad der i dag gælder i landsretten, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 6, stk. 1, 2. pkt., som foreslås videreført som retsplejelovens § 7, stk. 1, 2. pkt.

De foreslåede regler i *stk. 3 og 4* angår medvirken af flere juridiske dommere i civile sager ved byretterne og er nye.

Det foreslås i *stk. 3*, at retten kan bestemme, at tre juridiske dommere skal deltage i afgørelsen af en civil sag, der behandles ved byretten, hvis sagen er af principiel karakter, sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne, sagen frembyder særlig omfattende eller vanskelige retlige eller bevismæssige spørgsmål, eller sagens særlige karakter i øvrigt undtagelsesvis gør kollegial behandling påkrævet. Det forudsættes, at der i givet fald i reglen medvirker mindst to udnævnte dommere og højst én retsassessor eller dommerfuldmægtig.

Det første kriterium for kollegial behandling – principiel karakter – er det samme som efter forslaget til retsplejelovens § 226 (lovforslagets § 1, nr. 77), hvorefter byretten efter anmodning fra en part vil kunne henvise sagen til landsretten til behandling i første instans. Der redegjort for fortolkningen af kriteriet i bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 77. Muligheden for kollegial behandling på grund af sagens principielle karakter vil navnlig omfatte sager om lovfortolkning og sager, som i øvrigt angår et principielt retligt spørgsmål.

Det andet kriterium – at sagen har væsentlig betydning for andre end parterne – findes tilsvarende i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 226, stk. 1, nr. 2 (som ikke foreslås videreført), hvorefter der efter anmodning fra en part kan ske henvisning til landsretten til behandling i første instans. Som eksempler på, at en sag kan få væsentlig betydning for andre end parterne, kan bl.a. nævnes tilfælde, hvor en sag om mangler ved et nybyggeri er anlagt af en enkelt huskøber eller bygherre, men hvor udfaldet kan blive afgørende for en række andre personer, der har indgået aftale med den samme sælger eller entreprenør om samme eller et tilsvarende byggeri. Det samme gælder f.eks. sager om rettigheder eller forpligtelser for medlemmer af foreninger

eller organisationer. Bestemmelsen kan i særlige tilfælde også finde anvendelse på sager, hvor afgørelsen kan få betydning for et senere regressøgsmål. En sag kan også have væsentlig betydning for andre end parterne, fordi sagen er en ”prøvesag” vedrørende en problemstilling, som foreligger i et stort antal sager, og hvor afgørelsen i ”prøvesagen” må forventes lagt til grund i de øvrige sager. Det kan eksempelvis forekomme på skatteområdet.

Det tredje kriterium – særlig omfattende eller vanskelige retlige eller bevismæssige spørgsmål – kan bl.a. omfatte sager, der rejser vanskelige EU-retlige spørgsmål eller vanskelige forvaltningsretlige spørgsmål mv. i forbindelse med prøvelse af f.eks. et offentligt klagenævns afgørelse.

Endelig kan der eventuelt være andre situationer, der ikke falder ind under et af de tre første kriterier, men hvor det alligevel konkret kan være velbegundet at bruge kollegial behandling. Med henblik på sådanne undtagelsestilfælde foreslås som et fjerde kriterium, at der skal være mulighed for kollegial behandling, når sagens særlige karakter i øvrigt undtagelsesvis gør det påkrævet. Denne opsamlingsbestemmelse er tænkt som en ”sikkerhedsventil”, der alene skal kunne anvendes rent undtagelsesvis.

Bestemmelsen giver retten mulighed for, når et (eller flere) af kriterierne er opfyldt, at bestemme, at sagen skal behandles med tre juridiske dommere. Retten kan træffe bestemmelse herom af egen drift eller efter anmodning fra en part eller fra parterne i fællesskab. Hvis sagen er af principiel karakter, men ikke efter anmodning fra en part er henvist til landsretten til behandling i første instans, jf. forslaget til retsplejelovens § 226 (lovforslagets § 1, nr. 77), vil udgangspunktet være, at sagen skal behandles med tre juridiske dommere, hvis en part anmoder om det.

At det er ”retten”, der kan træffe afgørelse om kollegial behandling, betyder, at kompetencen hertil tilkommer den dommer, retsassessor eller dommerfuldmægtig, der behandler sagen på det tidspunkt, hvor afgørelsen træffes. Der gælder ingen frist for, hvornår en sådan afgørelse kan træffes. Selv om kollegial behandling således i princippet kan besluttes helt frem til hovedforhandlingens begyndelse, bør der normalt tages stilling hertil på eller i umiddelbar forlængelse af det første forberedende møde, jf. forslaget til retsplejelovens § 353 (lovforslagets § 1, nr. 86).

Det bemærkes, at hvis der forud for en beslutning om medvirken af flere juridiske dommere er truffet afgørelse om medvirken af sagkyndige dommere, er der i forslaget til retsplejelovens § 20, stk. 4, hjemmel til, at de sagkyndige dommere, hvis der undtagelsesvis skulle være særlig anledning hertil, deltager i afgørelsen af, om der skal medvirke flere juridiske dommere.

Stk. 4 bestemmer, at parterne skal høres, før retten træffer afgørelse om kollegial behandling. Det foreslås videre, at afgørelsen skal træffes ved kendelse, og at en kendelse om, at sagen skal undergives kollegial behandling, ikke kan indbringes for højere ret. En afgørelse om, at sagen ikke skal undergives kollegial behandling, kan derimod kæres efter de almindelige regler, og byrettens afslag på kollegial behandling kan derfor kæres til landsretten.

De foreslåede regler i stk. 3 og 4 om kollegial behandling finder tilsvarende anvendelse i sager, der behandles ved Handelsretten, jf. forslaget til § 16, stk. 1, 3. pkt.

Med hensyn til de foreslåede stk. 3 og 4 henvises i øvrigt til pkt. 4.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslås i *stk. 5*, at der skal deltage 3 dommere og 6 nævninger i nævningsager ved byretten, jf. herom pkt. 9.3.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det foreslåede *stk. 6* viderefører med en redaktionel ændring den gældende regel i retsplejelovens § 18, stk. 2, 1. pkt., om, at byretten i domsmandssager tiltrædes af 2 domsmænd.

Det foreslås at samle de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 18, stk. 1, og stk. 2, 3.-7. pkt., om suppleanter for henholdsvis dommeren og domsmændene i *stk. 7* og samtidig medtage bestemmelser om suppleanter for nævningerne.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 18, stk. 1, 1. pkt., træffer landsrettens præsident efter indstilling fra byretsdommeren bestemmelse om, hvorvidt forhandlingen af en straffesag, der antages at ville blive af længere varighed, skal overværes af en suppleant for *dommeren*. Ved de præsidentledede retter træffes bestemmelsen dog af byretspræsidenten, jf. retsplejelovens § 18, stk. 1, 2. pkt. Efter § 18, stk. 2, 3. pkt., træffer dommeren beslutning om medvirken af suppleanter for *domsmændene*. Ved de præsidentledede retter og ved retter med administrationsordning træffes bestemmelsen dog af byretspræsidenten eller den administrerende dommer efter indstilling fra dommeren, jf. § 18, stk. 2, 4. pkt.

Efter forslaget til *stk. 7* skal beslutningen om medvirken af suppleanter fremover i alle tilfælde (både for dommere og for domsmænd og nævninger) træffes af byrettens præsident efter indstilling fra retsformanden i den enkelte sag, idet der ikke findes at være behov for forskellige regler om udpegning af suppleanter for dommere henholdsvis lægdommere. For så vidt angår retten på Bornholm, foreslås det, at beslutningen om medvirken af suppleanter træffes af Østre Landsrets præsident, jf. også bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 45 om beskikkelse af midlertidige dommere ved byretten (lovforslagets § 1, nr. 23).

Endvidere foreslås det som noget nyt, at suppleanter for nævninger efter retsformandens bestemmelse skal kunne overvære rettens rådslagninger og afstemninger på samme måde som suppleanter for domsmænd, selv om de ikke deltager heri. Dette forslag har sammenhæng med forslaget om, at nævningerne fremover skal votere sammen med dommerne om skyldsspørgsmålet, jf. herom pkt. 9.3.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens § 891).

Til § 13

Den foreslåede bestemmelse angår byretternes tingsteder og erstatter den gældende § 19. Efter det foreslåede *stk. 1*, der erstatter de gældende regler i § 19, stk. 1 og 2, fastsætter Domstolsstyrelsen efter forhandling med den enkelte byretspræsident (på Bornholm dommeren) tingstederne for byretterne. I forhold til de gældende regler præciseres det, at Domstolsstyrelsens fastsættelse af tingstederne for byretterne sker efter forhandling med den pågældende embedschef. Der er

ikke fundet behov for at medtage reglen i det gældende stk. 2 i § 19 om, at områderne for hvert tingsted skal fastsættes, hvis der tildeles en byret flere tingsteder.

Det er forudsat, at *hovedtingstederne* for de foreslåede nye byretter placeres i de byer, som indgår i de enkelte retskredses navne, henholdsvis i Odense (for retten på Fyn) og Rønne (for retten på Bornholm).

Det foreslåede stk. 1 om Domstolsstyrelsens fastsættelse af tingstederne for byretterne efter forhandling med den enkelte embedschef vil derfor i praksis have betydning ved fastsættelsen af eventuelle *bitingsteder* i en retskreds, jf. nærmere pkt. 2.2.1.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 19, stk. 3, om *afdelingskontorer* i en retskreds foreslås ikke videreført, idet det er forudsat, at der kun etableres to permanent bemandede afdelingskontorer i de foreslåede nye retskredse, jf. nærmere pkt. 2.2.1.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Disse afdelingskontorer vil være omfattet af det foreslåede stk. 1, idet der vil være tale om *bitingsteder* (med permanent bemanning).

De foreslåede *stk. 2-4* afløser den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 19, stk. 4. Der er tale om en redaktionel ændring, idet den nuværende henvisning til, at de pågældende regler for landsretterne finder tilsvarende anvendelse for byretterne, erstattes af, at bestemmelserne affattes selvstændigt som vedrørende byretterne. Ændringen skal ses i sammenhæng med, at der foreslås tilsvarende regler for Handelsretten, jf. forslaget til retsplejelovens § 17. Der vil herefter være tre parallelle, men i detaljerne lidt forskellige, bestemmelser om tingsteder mv. for henholdsvis landsretterne, byretterne og Handelsretten.

Til § 14

Den foreslåede bestemmelse angår Handelsrettens organisering og afløser den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 9, stk. 1, 1. pkt., om Sø- og Handelsrettens organisering. *Stk. 1* svarer med visse ændringer til det gældende § 9, stk. 1, 1. pkt., idet antallet af vicepræsidenter og dommere foreslås fastsat i loven, så det svarer til, hvad der aktuelt er i Sø- og Handelsretten, og idet præciseres, at præsidenten og vicepræsidenterne på samme måde som præsidenterne for Højesteret, landsretterne og byretterne i lovens forstand i øvrigt betegnes som dommere.

Stk. 2 og 3 vedrører præsidentens ledelsesmæssige beføjelser og ansvar for de administrative opgavers varetagelse samt spørgsmålet om, hvem der skal afløse præsidenten i dennes fravær eller forfald, jf. herom pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Den foreslåede regel om præsidentens afløser sigter normalt mod kortvarige og oftest planlagte fraværsperioder, idet et mere langvarigt forfald typisk vil give anledning til en egentlig konstitution i stillingen, jf. herved retsplejelovens § 44 a, hvorefter Domstolsstyrelsen kan meddele midlertidig beskikkelse bl.a. ved en fast dommers forfald.

Den foreslåede navneændring fra ”Sø- og Handelsretten” til ”Handelsretten” er først og fremmest affødt af forslaget om, at Handelsretten fremover ikke skal behandle søforklaringer og

søstraffesager. Derimod skal Handelsretten efter forslaget fortsat behandle civile søsager i samme omfang, som retten skal behandle andre erhvervsager, og det foreslås endvidere, at kriteriet for rettens kompetence ændres fra ”handelsforhold” til det mere nutidige ”erhvervsforhold”, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 225 og 227 (lovforslagets § 1, nr. 77).

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 10 om Sø- og Handelsrettens justitskontor og justitssekretær foreslås ikke videreført, idet det foreslås at afskaffe stillingsbetegnelsen justitssekretær, jf. herom pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 15

Den foreslåede bestemmelse angår Handelsrettens opgaver og afløser de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 9, stk. 3. Bestemmelsen fastlægger Handelsrettens saglige kompetence.

Det foreslås, at Handelsretten får landsdækkende kompetence inden for sit sagsområde, og den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 9, stk. 2, videreføres således ikke.

Offentlige straffesager behandles efter lovforslaget fremover ikke ved Handelsretten, og det nuværende § 9, stk. 3, nr. 2, videreføres derfor ikke.

Stk. 1 er en henvisning til retsplejelovens regler om Handelsrettens kompetence med hensyn til behandling af retssager. Bestemmelsen er på linje med den foreslåede § 6 om landsretterne og den foreslåede § 11 om byretterne. For Handelsrettens vedkommende findes de specifikke regler om rettens kompetence i civile domssager i forslaget til retsplejelovens §§ 225 og 227 (lovforslagets § 1, nr. 77), hvortil henvises, og de gældende § 9, stk. 3, nr. 1, 3 og 4, videreføres derfor ikke.

Den gældende § 20 om parternes vedtagelse af byrets- eller landsretsbehandling af sø- og handelssager videreføres heller ikke, idet spørgsmålet om parternes vedtagelse af byretsbehandling af sager, der efter forslaget hører under Handelsrettens kompetence, reguleres i forslaget til §§ 225 og 227.

Stk. 2 opregner særlovsbestemmelser, som tillægger Handelsretten kompetence i særlige typer af sager.

Nr. 1 og 2 gengiver Sø- og Handelsrettens eksisterende kompetence til at behandle forbudssager om EF-varemærker og EF-design, jf. reglerne i varemærkeloven og designloven.

Nr. 3 gengiver Sø- og Handelsrettens eksisterende kompetence til at behandle sager vedrørende begrænsningsfonde efter reglerne i sølovens kapitel 12.

Endelig gengiver *nr. 4* Sø- og Handelsrettens eksisterende kompetence til at behandle sager efter konkursloven i det storkøbenhavnske område (det nuværende § 9, stk. 3, nr. 5).

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 16

Den foreslåede bestemmelse angår Handelsrettens sammensætning i den enkelte sag og afløser den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 9 a.

I *stk. 1, 1. pkt.*, foreslås som det almindelige udgangspunkt, at sager ved Handelsretten afgøres af én (juridisk) dommer. Det følger af forslaget til § 14, stk. 1, at præsidenten og vicepræsidenterne også er ”dommere”, og der er derfor ikke behov for som i det gældende § 9 a, stk. 1, særskilt at nævne præsident og vicepræsident.

Stk. 1, 2. pkt., svarer med visse ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 9, stk. 1, 2. pkt., men adskiller sig herfra ved at medtage en regel om præsidentens beføjelser med hensyn til de administrative opgavers varetagelse, jf. pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 12. Desuden træffer præsidenten efter forslaget bestemmelse om sagernes fordeling efter forhandling med alle rettens dommere og ikke som efter den gældende regel kun med vicepræsidenterne.

Stk. 1, 3. pkt., er nyt. Det foreslås, at de foreslåede regler i retsplejelovens § 12, stk. 2, 3. pkt., og stk. 3 og 4, om medvirken af flere juridiske dommere i byretten skal finde tilsvarende anvendelse i sager ved Handelsretten. Forslaget indebærer, at retten i medfør af de foreslåede regler i § 12, stk. 3 og 4, vil kunne bestemme, at der skal deltage 3 juridiske dommere i sagens behandling. Det følger af den foreslåede henvisning til forslaget til retsplejelovens § 12, stk. 2, 3. pkt., at en enkelt dommer i givet fald vil kunne handle på rettens vegne uden for hovedforhandlingen. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til forslaget til § 12, stk. 2, 3. pkt., og stk. 3 og 4.

Stk. 2 indeholder regler om hvervet som retsformand, som svarer til, hvad der foreslås for landsretterne, jf. forslaget til § 7, stk. 2, dog med den forskel, at det ligger forudsætningsvis i den foreslåede bestemmelse, at det er overladt til Handelsrettens præsident at beslutte, om retten skal opdeles i afdelinger.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 9, stk. 1, 3. pkt., om, at sager vedrørende lov om markedsføring så vidt muligt skal behandles af én bestemt af rettens dommere, foreslås ikke videreført. Som anført i pkt. 4.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger forudsættes der generelt en vis specialisering inden for rammerne af den enkelte domstol, og det bør fortsat så vidt muligt være sådan, at sager vedrørende lov om markedsføring som udgangspunkt behandles af én bestemt af Handelsrettens dommere.

Stk. 3-6 indeholder regler om medvirken af sagkyndige dommere ved Handelsretten. Reglerne svarer med visse ændringer – herunder de ændringer, der følger af forslaget om, at offentlige straffesager og søforklaringer ikke henlægges til Handelsretten – til den gældende § 9 a om medvirken af sagkyndige ved Sø- og Handelsretten. Endvidere foreslås det, at medvirken af sagkyndige dommere i konkurssager i alle tilfælde skal være fakultativ ligesom i byretten, og at der ikke skal gælde nogen særregel om antallet af sagkyndige dommere i sager vedrørende lov om markedsføring (i modsætning til de gældende § 9 a, stk. 6 og stk. 8, 2. pkt.).

Til § 17

Den foreslåede bestemmelse angår Handelsrettens tingsteder. Bestemmelsen er ny.

Det foreslås i *stk. 1*, at Handelsretten har hovedtingsted på det sted, hvor den har sit sæde, dvs. i København, jf. forslaget til retsplejelovens § 14.

Stk. 2 bestemmer, at Domstolsstyrelsen efter forhandling med Handelsrettens præsident fastsætter et eller flere yderligere tingsteder for Handelsretten. Som en konsekvens af, at Handelsretten – i modsætning til Sø- og Handelsretten i dag – får landsdækkende kompetence i alle domssager, bør Handelsretten således have mindst ét fast tingsted uden for København.

Det forudsættes, at der fastsættes et tingsted i Århus, der får Jylland som område. Områderne for Handelsrettens hovedtingsted i København og rettens tingsted i Århus vil så være sammenfaldende med de to landsretskredse.

Domstolsstyrelsen og Handelsrettens præsident vil skulle tage stilling til spørgsmål om lokaler mv., herunder om Handelsretten skal have selvstændige lokaler i Århus, eller om der bør etableres et samarbejde med retten i Århus.

Bestemmelsen er udformet således, at der senere kan træffes bestemmelse om yderligere tingsteder for Handelsretten, hvis der viser sig at være behov herfor.

I *stk. 3* fastslås det udtrykkeligt, at en sag behandles ved det tingsted, hvortil den har en sådan stedlig tilknytning, at den ville kunne anlægges dér efter reglerne om stedlig kompetence i retsplejelovens kapitel 22. Parterne vil således også ved aftale kunne træffe bestemmelse om, ved hvilket tingsted sagen skal behandles, jf. retsplejelovens § 245 om værnetingsaftaler.

Hvis flere værnetingsregler i hver sit område ville kunne anvendes, tilkommer valget af tingsted for sagens behandling sagsøgeren. Indeholder stævningen ingen angivelse heraf, anses sagsøgeren for at have anmodet om behandling ved hovedtingstedet. Hvis sagsøgte ikke protesterer mod sagsøgerens valg af tingsted (herunder ikke protesterer mod sagens behandling ved hovedtingstedet, når stævningen ikke angiver noget herom), anses sagsøgte for at have accepteret, at sagen behandles ved det pågældende tingsted, jf. herved retsplejelovens § 248, stk. 1, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 81.

At en sag ”behandles” ved et tingsted, betyder, at retsmøder afholdes ved det pågældende tingsted. Dette gælder både hovedforhandlingen og retsmøder under forberedelsen. Derimod forudsættes al skriftlig kommunikation varetaget fra hovedtingstedet. Hvis et processkrift eller andet ønskes indleveret personligt til Handelsretten, må det således ske på hovedtingstedet i København, medmindre retten udtrykkeligt har accepteret at modtage materialet på et andet sted.

I *stk. 4-6* gives mulighed for at sætte retten uden for det sædvanlige tingsted efter tilsvarende regler som for landsretterne og byretterne, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 8 og 13.

Til § 18

Den foreslåede bestemmelse er ny. Bestemmelsen angår organiseringen af Tinglysning retten, der efter forslaget fremover skal varetage tinglysningsopgaven for hele landet, jf. pkt. 10.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Det foreslås, at Tinglysning retten skal bestå

af én dommer, der er præsident for retten og fungerer som embedschef, og som har ansvaret for tinglysningen, jf. *stk. 1*.

Stk. 2 vedrører præsidentens ledelsesmæssige beføjelser og ansvar for de administrative opgavers varetagelse og er udformet på samme måde som de tilsvarende bestemmelser for de øvrige retter, jf. pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Stk. 3 vedrører Tinglysningens opgaver, som er at varetage tinglysningen for hele landet, dvs. både tinglysning af rettigheder over fast ejendom, der i dag varetages af de enkelte byretter, og tinglysning af rettigheder over biler, andelsboliger og personers formue, der i dag varetages af retten i Århus for hele landet.

Til § 19

Den foreslåede bestemmelse angår retsassessorer, dommerfuldmægtige og kontorfunktionærer ved byretterne, Handelsretten og Tinglysningens retten og svarer med enkelte ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 17 a. Medtagelsen af Tinglysningens retten i bestemmelsen er en konsekvens af forslaget om oprettelse af denne domstol, der fremover skal varetage tinglysningsopgaven for hele landet, jf. pkt. 10.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Der er endvidere foretaget enkelte ændringer som følge af forslaget om, at byretterne – bortset fra retten på Bornholm – fremover skal ledes af en præsident.

Til § 20

Den foreslåede bestemmelse angår medvirken af sagkyndige dommere i civile sager ved byretterne og landsretterne og afløser de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 6, stk. 4, og § 18 b.

Det foreslås at styrke den sagkyndige medvirken ved byretterne og landsretterne i første instans. Det forudsættes, at sagkyndige meddommere tilkaldes i videre omfang i handelssager, end det sker i praksis i dag, og det foreslås, at sagkyndige dommere også vil kunne medvirke i ikke-handelssager.

Den foreslåede bestemmelse er den nye hovedbestemmelse om medvirken af sagkyndige meddommere i civile sager ved byretten og landsretten. Bestemmelsen omfatter civile domssager, herunder søsager og sager om varsling i forbindelse med afskedigelser af større omfang, hvor medvirken af sagkyndige meddommere efter de gældende regler er obligatorisk. Efter lovforslaget vil det også for disse sagers vedkommende bero på en konkret vurdering, om der i den enkelte sag er behov for, at der medvirker sagkyndige meddommere, og de nuværende særlige regler om sagkyndige dommere i disse sager, jf. § 6, stk. 4, 1. pkt., § 6 a, stk. 1, § 18 a, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 2, og § 18 c, foreslås således ikke videreført. Der vil dog netop i disse sagstyper (søsager og varslingssager) ofte være behov for medvirken af sagkyndige meddommere.

Som led i den nye udformning af reglerne om medvirken af sagkyndige meddommere bortfalder den særlige byretsbetegnelse ”søret”.

Forslaget om medvirken af sagkyndige meddommere omfatter ikke indispositive sager, dvs. sager om ægteskab eller forældremyndighed, faderskab, værgemål, prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse eller beslutning om adoption uden samtykke, jf. *stk. 5*. Med hensyn til reglerne i lov om social service om medvirken af sagkyndige meddommere i børnefjernelsessager henvises til lovforslagets § 83 og bemærkningerne hertil.

Det foreslås i *stk. 1*, at retten kan bestemme, at retten under hovedforhandlingen i første instans skal tiltrædes af to sagkyndige meddommere, såfremt fagkundskab skønnes at være af betydning for sagen. Hvorvidt der bør medvirke sagkyndige meddommere, beror således på en konkret vurdering af, om den pågældende sag vedrører sådanne spørgsmål, at der kan være behov for at supplere den eller de juridiske dommere med sagkyndige meddommere.

Det foreslås i *stk. 2*, at landsretten i en ankesag, hvor der i første instans har medvirket sagkyndige dommere i medfør af *stk. 1*, kan bestemme, at retten under hovedforhandlingen skal tiltrædes af to sagkyndige dommere. Der kan således ikke tilkaldes sagkyndige meddommere under ankesagens behandling, hvis sagkyndige meddommere ikke har deltaget ved sagens behandling i første instans.

Før retten træffer afgørelse om, hvorvidt der skal medvirke sagkyndige dommere, skal parterne have adgang til at udtale sig om spørgsmålet, jf. *stk. 3*. Det foreslås, at afgørelsen om, hvorvidt der skal medvirke sagkyndige dommere, skal træffes ved kendelse, og at en kendelse om, at der skal medvirke sagkyndige dommere, ikke skal kunne indbringes for højere ret. En afgørelse om, at der ikke skal medvirke sagkyndige dommere, kan derimod kæres efter de almindelige regler. I landsretssager (både førsteinstanssager og ankesager) vil kære således forudsætte en tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Når der er truffet bestemmelse om medvirken af sagkyndige dommere, kan retten tilkalde de sagkyndige meddommere til retsmøder også uden for hovedforhandlingen, når den finder særlig anledning hertil, jf. *stk. 4*. Dette vil navnlig kunne komme på tale i tilfælde af afhøring af parter eller vidner, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt. Det foreslåede *stk. 4* bygger på de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 6, *stk. 4*, 3. pkt., og § 18 b, 2. pkt.

Derimod findes der ikke i praksis at være behov for medvirken af sagkyndige dommere ved foretagelse af retshandlinger til brug for en anden ret, og det gældende § 18 b, 3. pkt., foreslås derfor ikke videreført.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 20 a

Den foreslåede bestemmelse angår medvirken af sagkyndige dommere under behandling af tvister i konkursboer i byretten og landsretten og afløser den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 18 d. I forhold til denne bestemmelse er det præciseret, at sagkyndige meddommere alene kan medvirke ved behandlingen af tvister. Det foreslås således, at den foreslåede nye be-

stemmelse i retsplejelovens § 20 om medvirken af sagkyndige dommere i civile domssager skal finde tilsvarende anvendelse under behandling af tvister i konkursboer.

Til § 20 b

Den foreslåede bestemmelse viderefører med nogle redaktionelle ændringer de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 6, stk. 6, og § 18 a, stk. 1, nr. 2-4, jf. stk. 2, om medvirken af sagkyndige dommere i straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning, jf. *stk. 1 og 2*, samt under afgivelse af søforklaring, jf. *stk. 3*.

Derimod foreslås de gældende regler om medvirken af sagkyndige dommere i straffesager vedrørende overtrædelse af §§ 5-7 i lov om varsling mv. i forbindelse med afskedigelser af større omfang, jf. retsplejelovens § 6 a, stk. 2, og § 18 c, ikke videreført.

Som led i den nye udformning af reglerne om medvirken af sagkyndige dommere bortfalder den særlige byretsbetegnelse ”søret”.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 4 (§ 28, stk. 1 og 2)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 28, stk. 1, fastsætter og bekendtgør Domstolsstyrelsen tiden for de såkaldte ordinære retsmøder til domssagers behandling ved byretterne, bortset fra ved de præsidentledede byretter. I andre tilfælde træffer retterne selv bestemmelse om tiden for retternes møder, jf. § 28, stk. 2.

Forslaget om at indføre præsidentordning ved de nye og større byretter bør medføre, at alle retter selv – i det omfang det med de foreslåede nye regler om forberedelsen af civile sager, jf. lovforslagets § 1, nr. 86 (forslag til retsplejelovens kapitel 33), overhovedet findes hensigtsmæssigt at holde ”ordinær ret” – træffer bestemmelse om tiden for de ordinære retsmøder ved retterne. Der findes ikke at være grundlag for at gøre en undtagelse herfra for retten på Bornholm. Bestemmelserne i § 28, stk. 1 og 2, foreslås derfor ophævet.

Til nr. 5, 14, 34, 62, 65, 75, 76, 121, 125-127, 135, 137, 143, 146-153, 155-158 og 160 (§ 31 b, 1. pkt., § 41 c, stk. 1, § 41 f, stk. 3, 1. pkt., § 60, stk. 2, 2. pkt., og stk. 3, 2. pkt., § 151, stk. 1, 7. pkt., § 181, 1. pkt., § 219 a, stk. 5, 2. og 3. pkt., § 694, stk. 3, 1. pkt., § 704, stk. 3, 2. pkt., § 729 a, stk. 2, 2. pkt., og stk. 3, 5. pkt., § 729 b, stk. 1, 1. pkt., og stk. 2, 3. og 5. pkt., § 731, stk. 1, litra i, og stk. 2, 1. pkt., § 741 c, stk. 1, 5. pkt., § 969, stk. 1, § 970, stk. 2, § 977, stk. 2, § 984, 1. pkt., § 987, stk. 1, 1. og 2. pkt., stk. 2, 1. pkt., og stk. 4, 2. pkt., § 988, § 990, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, § 991, stk. 1, 1. pkt., og stk. 3, § 999, stk. 4, 1. og 2. pkt., § 1008, stk. 3, 2. pkt., § 1012, stk. 4, 1. pkt., og § 1018 e, stk. 1, 4. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog, tredje og femte afsnit, om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovfors-

lagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 og 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-83).

Forslaget til retsplejelovens § 31 b og § 41 c (lovforslagets § 1, nr. 5) er endvidere en følge af forslaget om at give mulighed for skriftlig behandling af civile sager i første instans, jf. forslaget til retsplejelovens § 366 (lovforslagets § 1, nr. 87). Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 31 b og § 41 c indebærer, at der vil være samme adgang til at forbyde offentlig gengivelse af og samme adgang til aktindsigt i en skriftlig procedure i en skriftligt behandlet civil sag i første instans, jf. forslaget til retsplejelovens § 366, som i en skriftligt behandlet civil ankesag efter den gældende § 387.

Til nr. 6 (§ 32, stk. 3)

Forslaget om ændring af bestemmelsen om, hvem der kan tillade billedoptagelse i rettens bygninger, er en konsekvens af forslaget om, at de nye byretter, bortset fra retten på Bornholm, ledes af en præsident, jf. forslaget til retsplejelovens § 9 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til nr. 7 (§§ 32 c og 32 d)

De foreslåede bestemmelser har sammenhæng med forslaget om at indføre videomøder og telefonmøder i retssager, jf. pkt. 6.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 32 c

Den foreslåede bestemmelse fastlægger, hvornår en part eller en rettergangsfuldmægtig anses som deltager i et retsmøde i tilfælde, hvor den pågældende ikke deltager ved fysisk fremmøde, men ved anvendelse telekommunikation.

Stk. 1 fastlår det generelle princip, at når retten har tilladt, at en part (herunder sigtede eller tiltalte i en offentlig straffesag) eller rettergangsfuldmægtig deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation, skal den pågældende anses som deltager i retsmødet på samme måde som ved fremmøde i retten. Bestemmelsen siger ikke noget om, i hvilke tilfælde retten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation. Dette fremgår af en række andre bestemmelser, som foreslås indsat i retsplejeloven, jf. lovforslagets § 1, nr. 64, 86, 87, 92, 97, 101, 107, 130, 132, 133 og 139 (forslag til retsplejelovens §§ 174, 354, 365, 378, 386 a, 398, 506, 748, 831, 854, 916, 917, 937 og 972), og bemærkningerne hertil.

Forslaget indebærer, at en række af retsplejelovens regler om at være til stede i retten skal læses således, at også deltagelse ved anvendelse af telekommunikation – når der er særskilt hjemmel for sådan deltagelse og retten har givet tilladelse hertil – betragtes som tilstedeværelse.

Det drejer sig bl.a. om retsplejelovens § 29 b, stk. 2 (dørlukning af hensyn til en sigtet, der er til stede), § 30 a, stk. 2 (referatforbud af hensyn til en sigtet, der er til stede), § 34, stk. 2, nr. 4 (angivelse i retsbogen af personer, der er til stede som part mv.), § 162, stk. 1 (meddelelser anses

forkyndt for personer, der er til stede), § 176 (pålæg til tilstedeværende vidner), § 219 a, stk. 4-6, forslaget til § 904, stk. 2 og 3 (nuværende § 948, stk. 1, 1. pkt., og § 963, stk. 3, litra a, 2. pkt.), § 973, 3. pkt., og § 1018 e, stk. 1, 4. pkt. (tiltaltes tilstedeværelse ved afsigelsen af dom eller kendelse), §§ 492, stk. 3, 495, stk. 2 og 3, 504, nr. 4, 519, stk. 2, 2. pkt., og 632, stk. 3 (parternes tilstedeværelse i fogedsager), § 748, stk. 6, og forslaget til § 856, stk. 8 (nuværende § 848, stk. 8) (underretning af sigtede eller tiltalte om det passerede, når sigtede eller tiltalte har været udelukket fra at deltage), forslaget til § 852, stk. 1 (nuværende § 845, stk. 1) (anklagerens og forsvarerens tilstedeværelse), forslaget til §§ 853 og 855, stk. 1 (nuværende §§ 846 og 847, stk. 1) (tiltaltes tilstedeværelse), forslaget til § 871, stk. 2, nr. 3 (nuværende § 877, stk. 2, nr. 3) (dokumentation af forklaringer afgivet, uden at tiltalte har været til stede), forslaget til § 831, stk. 2, 3. pkt. (nuværende § 922, stk. 3, 2. pkt.) (forsvarerens tilstedeværelse, når sigtede giver sit samtykke til sagens behandling som tilståelsessag), og forslaget til § 895, stk. 1 (nuværende § 930) (mundtlig tiltalerejsning til retsbogen, når sigtede er til stede).

Forslaget om deltagelse ved anvendelse af telekommunikation omfatter ikke et retsmøde som nævnt i retsplejelovens § 998, stk. 2, 2. pkt. (som ikke foreslås ændret), der holdes i anledning af tvist om, hvorvidt den, over for hvem der er tale om at fuldbyrde en straffedom, er den domfældte.

Forslaget om deltagelse ved anvendelse af telekommunikation omfatter også indispositive civile sager, dvs. sager om ægteskab og forældremyndighed mv. Specielt for så vidt angår sager om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse, indeholder den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 470, stk. 4, dog en særlig regel om den frihedsberøvedes tilstedeværelse, og det foreslås med hensyn til sådanne sager, at den frihedsberøvede fortsat som udgangspunkt skal være fysisk til stede i retten, men at der dog også skal være mulighed for deltagelse ved anvendelse af telekommunikation, når det skønnes tilstrækkeligt, jf. lovforslagets § 1, nr. 103.

Det foreslås, at grundlovsforhør undtages fra reglen om, at deltagelse ved anvendelse af telekommunikation sidestilles med fremmøde i retten, jf. stk. 1, 2. pkt. Undtagelsen har den virkning, at kravet om, at en anholdt, der ikke forinden er løsladt, inden 24 timer skal stilles for en dommer, jf. retsplejelovens § 760, stk. 2, og om, at den pågældende skal have lejlighed til at udtale sig, inden der træffes afgørelse om varetægtsfængsling, jf. § 764, stk. 2, fortsat skal forstås som krav om, at sigtede er fysisk til stede i retsmødet (disse bestemmelser foreslås ikke ændret).

I tilfælde, hvor fremstilling i retten inden 24 timer er umulig (f.eks. på grund af sigtedes alvorlige sygdom), vil der imidlertid ikke være noget til hinder for, at sigtede i stedet deltager i grundlovsforhøret ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis dette er muligt. En sådan deltagelse kan imidlertid efter forslaget ikke opfylde kravet om, at sigtede stilles for en dommer. Sigtede vil derfor fortsat inden 24 timer efter hindringens bortfald skulle stilles for en dommer ved fysisk tilstedeværelse i et retsmøde, jf. retsplejelovens § 764, stk. 2, 2. pkt.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 32 d

Den foreslåede bestemmelse angår parter og rettergangsfuldmægtiges deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation *med* billede (videoforbindelse), når der i retsmødet skal afgives forklaring af parter (herunder sigtede eller tiltalte i en offentlig straffesag), vidner eller sagkyndige. Bestemmelsen fastsætter nogle særlige krav til den måde, hvorpå parter og rettergangsfuldmægtige kan deltage ved anvendelse af telekommunikation med billede i et sådant retsmøde.

Det foreslås, at en part eller en rettergangsfuldmægtig, der ikke er advokat, kun må deltage i et sådant retsmøde ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis den pågældende enten er ledsaget af en advokat, eller indkaldes i overensstemmelse med reglen i forslaget til retsplejelovens § 192, dvs. til at give møde enten for en ret, en offentlig myndighed eller en fysisk eller juridisk person med bemyndigelse til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager, eller i udlandet, hvis deltagelsen skønnes at kunne ske under lige så betryggende former.

Formålet med den foreslåede bestemmelse er at etablere en kontrolordning i forbindelse med en parts deltagelse i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation med billede, som sikrer, at der ikke sker billedoptagelse af en forklaring i strid med forbuddet i retsplejelovens § 32, stk. 1. Kontrolordningen foreslås begrænset til telekommunikation *med* billede, selv om lydoptagelse også er omfattet af forbuddet i retsplejelovens § 32, stk. 1. Denne afgrænsning af den foreslåede kontrolordning er valgt ud fra en afvejning af risikoen for og skadevirkningerne ved, at der sker ulovlig billed- eller lydoptagelse af en forklaring, over for hensynet til, at den praktiske tilrettelæggelse af telekommunikation i retssager bør være enkel og smidig.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 8 (§ 33, stk. 2)

Efter den gældende § 33, stk. 2, kan justitsministeren fastsætte regler om fonetisk optagelse (dvs. lydoptagelse) af retsforhandlinger. Om baggrunden for denne bemyndigelse, der ikke er udnyttet, henvises til betænkning nr. 1401/2001 side 384.

Det foreslås, at der indsættes regler i retsplejeloven om rettens adgang til at træffe bestemmelse om billed- eller lydoptagelse af forklaringer, jf. forslaget til retsplejelovens § 186, stk. 3-6 (lovforslagets § 1, nr. 67).

Som følge heraf foreslås bemyndigelsen til justitsministeren i retsplejelovens § 33, stk. 2, ændret til en bemyndigelse til at fastsætte regler om *gennemførelsen* af billed- og lydoptagelse og om opbevaring og sletning af sådanne optagelser. Spørgsmålet om, *hvorvidt* der skal ske billed- eller lydoptagelse af *forklaringer*, vil således fremover være reguleret specifikt i retsplejeloven, og der findes ikke grundlag for at opretholde en særlig lovregulering i retsplejeloven vedrørende rettens lydoptagelse af *andre* retsforhandlinger end afgivelse af forklaring, eller indføre nye lovregler om rettens billedoptagelse i sådanne tilfælde.

Justitsministeren vil med hjemmel i den foreslåede bestemmelse bl.a. kunne fastsætte regler om, hvor længe optagelser af forklaringer skal opbevares. De således fastsatte regler vil gælde forud for gældende regler i anden lovgivning om opbevaring og arkivering af retternes dokumenter mv.

Hvis lovforslaget vedtages, er det hensigten i første omgang at fastsætte, at optagelserne skal opbevares i ét år efter sagens endelige afgørelse, og at de derefter skal slettes. Senere vil de indhøstede erfaringer eventuelt kunne give anledning til en anden ordning.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 9 og 36 (§ 34, stk. 2, nr. 2, og § 71, nr. 6)

Der er tale om redaktionelle ændringer med det formål at bringe reglerne i overensstemmelse med retsplejelovens sprogbrug i øvrigt, hvor ordet ”dommer” er forbeholdt juridiske dommere, idet sagkyndige dommere – i lovteksten – betegnes som ”sagkyndige” eller ”sagkyndige retsmedlemmer”.

Til nr. 10, 11, 15 og 25-29 (§ 39, stk. 1, 2. og 3. pkt., overskriften til kapitel 4, § 52, stk. 1, § 53, § 54, stk. 1, og stk. 2, 2. pkt., § 54 a, stk. 1, 1. pkt., § 55 og § 66, stk. 1, 1. pkt.)

De foreslåede ændringer er en følge af, at justitssekretærordningen foreslås ophævet ved Højesteret, landsretterne, Sø- og Handelsretten og Københavns Byret, jf. pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 53 er endvidere en følge af, at betegnelsen ”administrerende dommer” foreslås afskaffet, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 9 og 10 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til nr. 12 (§ 40)

Retsplejelovens § 40, 3. pkt., vedrører opbevaring af spørgsmålene til nævningerne og nævningernes svar. Efter lovforslaget skal der ikke længere stilles spørgsmål til nævningerne, idet de juridiske dommere og nævningerne skal votere sammen, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 891 og 931 (lovforslagets § 1, nr. 132 og 133). Da det i øvrigt må anses for overflødigt at have en særlig bestemmelse i retsplejeloven om, hvem der skal opbevare sagens akter, jf. retsplejelovens § 40, 1. og 2. pkt., foreslås hele bestemmelsen ophævet.

Til nr. 13 (§ 41 c, stk. 2)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at nyaffatte retsplejelovens kapitel 33 samt om at indføre regler om sammenfattende processkrifter, jf. forslaget til retsplejelovens § 357, stk. 1 og 2 (lovforslagets § 1, nr. 86). Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 41 c, stk. 1, indebærer, at der vil være samme adgang til aktindsigt i sammenfattende processkrifter, der indleveres i medfør af forslaget til retsplejelovens § 357, stk. 2, som i endelige på-

standsdokumenter, der indleveres efter forslaget til retsplejelovens § 357, stk. 1, der afløser den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 356 a, stk. 1. Det bemærkes, at forslaget alene omfatter endelige påstandsdokumenter og sammenfattende processkrifter, der indleveres på grundlag af rettens beslutning efter forslaget til retsplejelovens § 357, stk. 1 og 2. Andre processkrifter – uanset om de måtte være betegnet ”endeligt påstandsdokument” eller ”sammenfattende processkrift”, og uanset om de er indleveret på rettens opfordring, f.eks. i en ankesag – er ikke omfattet af adgangen til aktindsigt efter retsplejelovens § 41 c, og adgangen til aktindsigt i sådanne processkrifter reguleres i stedet af reglerne i retsplejelovens § 41 d.

Hvis lovforslaget vedtages, vil Justitsministeriet ændre bekendtgørelsen om retslistes, således at retslisten fremover også skal indeholde oplysning om en eventuel beslutning om indlevering af sammenfattende processkrifter, jf. forslaget til retsplejelovens § 357, stk. 2, på samme måde som om en eventuel beslutning om indlevering af endelige påstandsdokumenter.

Til nr. 14 (§ 41 f, stk. 3, 1. pkt., § 694, stk. 3, 1. pkt., § 729 b, stk. 2, 3. pkt., og § 741 c, stk. 1, 5. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 15 (overskriften til kapitel 4, og § 66, stk. 1, 1. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 10.

Til nr. 16 (§ 42, stk. 2)

Det foreslås, at bestemmelserne om Handelsrettens (tidligere Sø- og Handelsrettens) organisering udformes på linje med de tilsvarende bestemmelser for de øvrige retter, jf. forslaget til retsplejelovens § 14 (lovforslagets § 1, nr. 3), således at retten bl.a. består af en præsident og et antal andre dommere. Henvisningen i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 42, stk. 2, om udnævnelse til dommer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 9 om Sø- og Handelsretten er herefter overflødig og foreslås derfor ophævet.

Til nr. 17 (§ 42, stk. 4)

Den foreslåede ændring er en konsekvens af forslaget om at oprette Tinglysning retten, der fremover skal varetage tinglysningsopgaven for hele landet, jf. pkt. 10.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Det foreslås, at beskikkelse som præsident i Tinglysning retten – på samme måde som beskikkelse som landsdommer eller dommer i byretten eller Handelsretten – i reglen forudsætter, at den pågældendes egnethed som dommer har været bedømt i landsretten.

Til nr. 18 og 56 (§ 43 a, stk. 1, nr. 3, § 57, stk. 1, 2. pkt., § 132, § 133, stk. 1 og 3, § 136, stk. 3,

og stk. 4, 1. pkt., § 368, stk. 3, og stk. 5, 1. pkt., § 372, stk. 1, 1. pkt., § 392, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt., og § 393, stk. 4, 2. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at SØ- og Handelsretten ændrer navn til Handelsretten, jf. forslaget til retsplejelovens § 14 (lovforslagets § 1, nr. 3), og bemærkningerne hertil samt pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 19 (§ 43 a, stk. 1, nr. 4)

Den foreslåede ændring af bestemmelsen om Dommerudnævnelsesrådets indstillinger til justitsministeren er en konsekvens af, at betegnelsen ”administrerende dommer” foreslås afskaffet, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 9 og 10 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til nr. 20 (§ 43 a, stk. 1)

Den foreslåede ændring er en konsekvens af oprettelsen af Tinglysningssretten, der fremover skal varetage tinglysningsopgaven for hele landet, jf. pkt. 10.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Det foreslås, at Dommerudnævnelsesrådet skal afgive indstilling om besættelse af stillingen som præsident i Tinglysningssretten.

Til nr. 21 (§ 44 a, stk. 4)

Den foreslåede ændring af bestemmelsen om midlertidig beskikkelse som dommer er en konsekvens af forslaget om, at de nye byretter, men ikke retten på Bornholm, efter lovforslaget ledes af en præsident, jf. forslaget til retsplejelovens § 9 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til nr. 22 (§ 44 c, stk. 1)

Den foreslåede ændring af bestemmelsen om advokaters midlertidige beskikkelse som dommer (advokatkonstitution) er en konsekvens af, at antallet af dommere ved landsretterne og byretterne efter forslaget fremover vil fremgå af retsplejelovens §§ 5 og 9 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til nr. 23 (§ 45, stk. 2 og 3)

Som anført i pkt. 2.2.2.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger, er der på baggrund af størrelsen af de foreslåede nye retskredse ikke grundlag for at opretholde den nuværende ordning, hvor 4 dommere særligt er ansat som rejsedommere, jf. de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 15, stk. 6, og § 45, stk. 2. De enkelte embeder vil således i langt de fleste tilfælde selv kunne klare de situationer, hvor der i dag er behov for hjælp udefra af bl.a. en rejsedommer.

Det kan dog ikke udelukkes, at der vil kunne opstå ekstraordinære situationer, hvor også de nye og større embeder må have hjælp udefra.

På denne baggrund foreslås bestemmelsen i § 45, stk. 2, ændret således, at landsrettens præsident uden ansøgning kan meddele dommere eller fuldmægtige fra en tilstødende retskreds beskikkelse som midlertidig dommer for et tidsrum af højst tre måneder. Skal hjælpen ydes af dommere eller fuldmægtige fra andre embeder end naboembederne eller for en periode på over tre måneder, kan beskikkelse som yderligere dommer kun ske frivilligt og ikke ud over et tidsrum af to år. Sådan midlertidig beskikkelse kan kun opretholdes, så længe den pågældende byrets forhold tilsiger det, og det forudsættes, at der ved de konkrete afgørelser om beskikkelse også tages hensyn til behovet ved den pågældendes faste tjenestested.

For så vidt angår retten på Bornholm er det på grund af retskredsens særlige geografiske forhold fastsat i forslaget til *stk. 2, 2. pkt.*, at hjælp skal ydes af dommere eller fuldmægtige ved Københavns Byret. Hjælpeordningen vil bl.a. skulle anvendes i forbindelse med behandlingen af sager med mere end 1 dommer. Ordningen kan også anvendes, hvis det bestemmes af Østre Landsrets præsident, at hovedforhandlingen i en større straffesag skal overværes af en suppleant for dommeren, jf. forslaget til retsplejelovens § 12, stk. 7, 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 3).

Forslaget til *stk. 3* svarer indholdsmæssigt til den gældende bestemmelse i § 45, stk. 3, men gælder efter forslaget alene Bornholm, der fremover vil være det eneste enedommerembede.

Det bemærkes, at beskikkelse af en sættemdommer i tilfælde af inhabilitet fortsat vil være omfattet af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 46 (som ikke foreslås ændret). Tilsvarende vil beskikkelse af en yderligere dommer, når det er nødvendigt ved ledighed i en stilling eller ved en fast dommers forfald, fortsat være omfattet af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 44 a (som alene foreslås ændret redaktionelt), hvorefter Domstolsstyrelsen i disse tilfælde kan meddele midlertidig beskikkelse som dommer.

Til nr. 24 (§ 48, stk. 2)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 48, stk. 2, jf. § 47 a, stk. 2, ligger kompetencen til at tildele byretsdommere ved præsidentledede byretter en advarsel efter retsplejelovens § 48 hos vedkommende byretspræsident. For så vidt angår øvrige byretsdommere, ligger denne disciplinære kompetence hos vedkommende landsretspræsident, og for så vidt angår retspræsidenterne (og vicepræsidenterne i SØ- og Handelsretten) hos Højesterets præsident.

Da byretterne efter lovforslaget vil blive af en størrelse på normalt mindst 6-8 dommere, og da der på denne baggrund foreslås indført præsidentordning ved disse nye embeder, jf. forslaget til retsplejelovens § 9 (lovforslagets § 1, nr. 3), foreslås det, at kompetencen til at tildele byretsdommere en advarsel henlægges til vedkommende byretspræsident. For så vidt angår dommeren på Bornholm vil kompetencen til at meddele en advarsel efter forslaget fortsat ligge hos Østre Landsrets præsident. For så vidt angår dommeren i Tinglysningssretten, der fremover skal varetage tinglysningsopgaven for hele landet, jf. pkt. 10.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, foreslås det, at kompetencen til at meddele en advarsel henlægges til landsrettens præsident.

Endvidere foreslås det, at byretspræsidenterne i relation til advarsler efter retsplejelovens § 48 fremover skal være underlagt vedkommende landsretspræsident, mens landsretspræsidenterne og præsidenten for Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) fortsat skal være underlagt Højesterets præsident. Vicepræsidenterne i Handelsretten (også de nuværende vicepræsidenter) vil efter forslaget i modsætning til i dag være underlagt præsidenten for Handelsretten.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 25-29 (§ 52, stk. 1, § 53, § 54, stk. 1 og 2, 2. pkt., § 54 a, stk. 1, 1. pkt., og § 55)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 10.

Til nr. 30 og 31 (§ 57, stk. 1, 1. pkt., og § 58, stk. 2, 1. pkt.)

De foreslåede ændringer af bestemmelserne om stævningsmænd er en konsekvens af forslaget om, at de nye byretter, men ikke retten på Bornholm, ledes af en præsident, jf. forslaget til retsplejelovens § 9 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til nr. 32 (§ 60, stk. 1, nr. 5)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget til retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 6 (lovforslagets § 1, nr. 33).

Til nr. 33 (§ 60, stk. 1, nr. 6)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 961, stk. 3, må en nævning, der har deltaget i den tidligere domsforhandling, ikke deltage i den nye domsforhandling, hvis sagen af Højesteret hjemvises til fornyet behandling ved landsretten. Tilsvarende antages også dommere og domsmænd, der har deltaget i den tidligere domsforhandling, at være inhabile under den nye hovedforhandling, hvis en sag hjemvises, jf. den generelle bestemmelse om dommers inhabilitet i retsplejelovens § 61 (som ikke foreslås ændret), hvorefter ingen må handle som dommer i en sag, når der foreligger omstændigheder, som er egnede til at rejse tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed. Bestemmelsen i retsplejelovens § 61 gælder også for nævninger og domsmænd, jf. retsplejelovens § 66 (som ikke foreslås ændret).

Tilsvarende følger det af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 983, 3. pkt., at ingen dommer, nævning eller domsmand, som har deltaget i den tidligere sag, må medvirke ved den nye domsforhandling, hvis Den Særlige Klageret har truffet afgørelse om genoptagelse af en straffesag.

Det foreslås, at bestemmelserne om, at dommere er afskåret fra at medvirke ved den nye hovedforhandling i straffesager, der hjemvises af ankeinstansen eller genoptages efter Den Særlige Klagerets afgørelse, samles i retsplejelovens § 60, som angiver en række forhold, der medfører

inhabilitet hos dommere. Bestemmelsen i retsplejelovens § 60 vil fortsat finde tilsvarende anvendelse for domsmænd og nævninger, jf. henvisningen i retsplejelovens § 66, stk. 1.

Den foreslåede bestemmelse overflødiggør bestemmelserne i retsplejelovens § 961, stk. 3, og § 983, 3. pkt., der foreslås ophævet, jf. lovforslagets § 1, nr. 145, og bemærkningerne hertil.

Til nr. 34 (§ 60, stk. 2, 2. pkt., og stk. 3, 2. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 35 (§ 68)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 68, stk. 1, vælges for hver nævningekreds for et tidsrum af 4 år regnet fra en 1. januar et antal personer, der må anses for egnede til at virke som nævninger eller domsmænd. Listerne over disse personer benævnes grundlister.

Efter lovforslaget skal nævningsager fremover behandles ved byretten som første instans og ved landsretten som ankeinstans. Hver byretskreds vil herefter udgøre en selvstændig nævningekreds (og domsmandskreds). Med forslaget til retsplejelovens § 68 præciseres det, at grundlisterne fortsat udarbejdes for hver af *landsrettens* nævningekredse, der foreslås benævnt ”landsrets-nævningekredse”.

De nærmere regler om udarbejdelsen af de lister, der skal anvendes fra og med den 1. januar 2007, fremgår af lovforslagets § 106, stk. 9, hvortil der henvises.

Til nr. 36 (§ 71, nr. 6)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 9.

Til nr. 37, 38 og 39 (§ 74, stk. 2 og 3, og § 78, 1. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at nævningsager fremover skal behandles af byretten som første instans, således at hver byretskreds vil udgøre en selvstændig nævningekreds. Der henvises til forslaget til retsplejelovens § 68 (lovforslagets § 1, nr. 35).

Til nr. 40 (§ 79, stk. 1)

Efter lovforslaget skal nævningsager fremover behandles ved byretten i første instans og i landsretten i anden instans. Det foreslås, at nævninger ved byretten udtages af præsidenten (på Bornholm af dommeren) og ved landsretten af vedkommende retsformand (som hidtil). Dette svarer til den ordning, der i dag følges ved udtagelse af domsmænd ved de præsidentledede byretter og ved byretter med administrationsordning (hvor udtagelse dog sker af den administrerende dommer) samt ved landsretten, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 88, stk. 1. Den foreslåede ordning for udtagelse af nævninger vil efter lovforslaget finde tilsvarende anven-

delse ved udtagelse af domsmænd, jf. forslaget til retsplejelovens § 88, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 44).

Til nr. 41 (§ 79, stk. 3)

Det foreslås, at man i de få tilfælde, hvor en straffesag efter forslagene til retsplejelovens § 8, stk. 4, eller § 13, stk. 3 (der viderefører de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 11, stk. 3, og § 19, stk. 4, jf. lovforslagets § 1, nr. 3), kan flyttes til et andet sted end det sædvanlige tingsted, herunder også uden for landsretskredsen henholdsvis byretskredsen, kan benytte nævninger fra det sted, hvor sagen skal foretages.

Efter forslagene til retsplejelovens § 8, stk. 5, og § 13, stk. 4, skal parterne have lejlighed til at udtale sig om, hvorvidt en sag skal behandles uden for landsretskredsen, og det foreslås derfor, at parterne ligeledes skal have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet om medvirken af nævninger fra en anden landsretsnævningekreds henholdsvis en anden byretsretskreds.

Det forudsættes, at den praktiske udtagelse af nævninger i byretssager, der skal behandles uden for byretskredsen, i givet fald foretages af præsidenten for den byret, i hvis kreds sagen skal behandles, efter anmodning fra den byret, der skal sættes uden for retskredsen.

Bestemmelsen vil efter forslaget til retsplejelovens § 88 (lovforslagets § 1, nr. 44) finde tilsvarende anvendelse ved udtagelse af domsmænd i landsretssager, der behandles uden for landsretsnævningekredsen og i byretssager, der behandles uden for retskredsen.

Til nr. 42 (§ 81, stk. 1)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 81, stk. 1, har anklagemyndigheden og tiltalte i nævningesager ret til hver at udskyde 2 nævninger uden begrundelse. I sager angående politiske lovovertrædelser kan anklagemyndigheden og tiltalte hver udskyde 4 nævninger. Anklagemyndigheden og tiltalte kan helt eller delvist give afkald på denne udskydningsret.

Den foreslåede bestemmelse viderefører udskydningsretten i nævningesager.

Efter *stk. 1* har anklagemyndigheden og tiltalte i nævningesager ved byretten således hver ret til at udskyde 1 nævning (2 i sager angående politiske lovovertrædelser) uden begrundelse.

Efter *stk. 2* har anklagemyndigheden og tiltalte i nævningesager ved landsretten hver ret til at udskyde 2 nævninger uden begrundelse. Antallet af nævninger, der i landsretten kan udskydes i sager angående politiske lovovertrædelser, foreslås nedsat fra 4 til 3 som følge af, at antallet af nævninger i landsretten foreslås nedsat fra 12 til 9, jf. forslaget til retsplejelovens § 7, stk. 3 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Muligheden for at give afkald på udskydningsretten videreføres ved *stk. 3*.

Til nr. 43 (§§ 86 a og 86 b)

Til § 86 a

Efter forslaget til *1. pkt.* skal hver nævning inden sagens begyndelse underskrive en erklæring vedrørende pligterne som nævning. Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 91, stk. 1 (som foreslås ophævet og for så vidt angår domsmænd erstattet af en henvisning til forslaget til retsplejelovens § 86 a, jf. lovforslagets § 1, nr. 45 og 46) som vedrører domsmænd. Bestemmelsen erstatter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 866 om mundtlig aflæggelse af nævningeløfte i retten.

Bestemmelsen vil efter lovforslaget finde tilsvarende anvendelse i forhold til domsmænd, jf. forslaget til retsplejelovens § 90 (lovforslagets § 1, nr. 45).

Henvisningen i *2. pkt.* til bestemmelsen i retsplejelovens § 66, stk. 2 (der ikke foreslås ændret), er medtaget i den foreslåede bestemmelse for at præcisere, at spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger nogen hindring for nævningernes medvirken i sagen (dvs. om der foreligger inhabilitetsgrunde), skal stilles i forbindelse med underskrivelsen af erklæringen og dermed, inden nævningerne indtager deres plads i retssalen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.1 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 86 b

Den foreslåede bestemmelse angiver nævningernes kompetence, der efter lovforslaget består i at deltage i afgørelsen af skyldsspørgsmålet og i fastsættelsen af sanktionen, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 891, 894 og 931 (lovforslagets § 1, nr. 134). Nævningerne skal som efter de gældende bestemmelser ikke deltage i de afgørelser, der skal træffes under hovedforhandlingen (i modsætning til domsmænd), f.eks. afgørelser om varetægtsfængsling, dørlukning eller om bevisførelsen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.3 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 44 (§ 88, stk. 1)

Det foreslås, at retsplejelovens § 79 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 40 og 41) om udtagelse af nævninger skal finde tilsvarende anvendelse ved udtagelse af domsmænd.

Forslaget indebærer således, at domsmænd, der skal medvirke i landsretten, ligesom i dag vil blive udtaget af retsformanden, mens domsmænd, der skal medvirke i byretten, fremover vil blive udtaget af byrettens præsident (på Bornholm af dommeren), hvilket svarer til, hvad der i dag gælder ved de præsidentledede byretter, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 88, stk. 1, 2. pkt. Ændringen for så vidt angår udtagelse af domsmænd i byretten, er en konsekvens

af forslaget om, at alle byretter fremover vil være ledet af en præsident med undtagelse af retten på Bornholm, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 9 og 10 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Forslaget indebærer endvidere, at forslaget til nyt stk. 3 i retsplejelovens § 79 om udtagelse af nævninger i landsretssager, der behandles uden for landsretsnævningekredsen og i byretssager, der behandles uden for retskredsen, vil finde tilsvarende anvendelse ved udtagelse af domsmænd. Det forudsættes, at den praktiske udtagelse af domsmænd i byretssager, der skal behandles uden for byretskredsen, i givet fald foretages af præsidenten for den byret, i hvis kreds sagen skal behandles, efter anmodning fra den byret, der skal sættes uden for retskredsen. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 79, stk. 3 (lovforslagets § 1, nr. 41).

Til nr. 45 (§ 90)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslagene til retsplejelovens § 86 a og § 86 b (lovforslagets § 1, nr. 43). Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 90 indebærer, at forslaget til retsplejelovens § 86 a (hvorefter nævningerne skal afgive en skriftlig erklæring og spørges om inhabilitet forud for hovedforhandlingen) vil finde tilsvarende anvendelse for domsmænd. Derimod vil forslaget til retsplejelovens § 86 b (om nævningernes kompetence) ikke finde anvendelse for domsmænd, idet domsmændenes kompetence fortsat vil fremgå af retsplejelovens § 91 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 46).

Til nr. 46 (§ 91, stk. 1)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 91, stk. 1, forelægger retsformanden hver domsmand en erklæring til underskrift, hvori domsmanden ”på ære og samvittighed lover, at han som domsmand opmærksomt vil følge forhandlingerne i retten og dømme således, som han finder ret og sandt at være efter loven og sagens bevisligheder”. Ved forslaget til retsplejelovens § 86 a (lovforslagets § 1, nr. 43) pålægges nævningerne at afgive en tilsvarende skriftlig erklæring. Samtidig pålægges retsformanden at spørge nævningerne om, hvorvidt der foreligger nogen omstændighed, som er til hinder for, at de medvirker i sagen. Efter forslaget til retsplejelovens § 90 (lovforslagets § 1, nr. 45) skal forslaget til retsplejelovens § 86 a anvendes tilsvarende i forhold til domsmænd. Bestemmelsen i retsplejelovens § 91, stk. 1, vil herefter være overflødig og foreslås derfor ophævet.

Til nr. 47 (Kapitel 9 b)

Som led i forslaget om at udvide sagkyndige dommeres medvirken i civile retssager foreslås det, at retsplejelovens kapitel 9 b om udtagelse af sagkyndige dommere nyaffattes, men således at de grundlæggende principper fra den gældende ordning videreføres.

Sagkyndige dommere beskikkes for fire år ad gangen af landsretternes og Handelsrettens præsident efter indstilling af de organisationer, som justitsministeren godkender hertil. Som efter de

gældende regler kan vedkommende retspræsident i begrænset omfang beskikke personer, der ikke er indstillet af en indstillingsberettiget organisation.

Som en ny regel foreslås det, at retsformanden undtagelsesvis kan udtage sagkyndige, der ikke har en sådan generel beskikkelse som sagkyndige dommere, hvis det er påkrævet for at kunne inddrage den særlige sagkundskab, som i det foreliggende tilfælde anses for nødvendig.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 92

Den foreslåede bestemmelse svarer indholdsmæssigt til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 92 om beskikkelse af sagkyndige dommere, men er forenklet, idet der ikke findes at være behov for i loven at opregne de forskellige kategorier af sagkyndige.

Til § 93

Den foreslåede bestemmelse svarer med enkelte ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 93 om betingelserne for at kunne beskikkes som sagkyndig dommer.

Med hensyn til *stk. 1* – hvorefter beskikkelse som sagkyndig dommer sker efter indstilling af de organisationer, som justitsministeren har godkendt dertil – forudsættes det, at der godkendes en række yderligere organisationer i forhold til i dag som følge af, at sagkyndige fremover skal kunne medvirke i alle civile sager og ikke kun i sø- og handelssager.

Tilsvarende forudsættes det med hensyn til *stk. 3* – hvorefter retspræsidenterne fastsætter antallet af sagkyndige dommere og deres fordeling efter faggrupper – at der gennemføres en betydelig forøgelse af antallet af beskikkede sagkyndige dommere og af de repræsenterede faggrupper. Beslutningerne herom må på længere sigt afhænge af de indhøstede erfaringer inden for bestemte sagstyper, men der bør i første omgang beskikkes et antal sagkyndige inden for en række forskellige fagområder for at have sikkerhed for et fornødent antal sagkyndige dommere fra starten.

Det bemærkes i den forbindelse, at retspræsidenterne når som helst kan forøge antallet af beskikkede sagkyndige dommere. Indskrænkning af antallet vil derimod først få virkning, når beskikkelsesperioden for det pågældende antal sagkyndige dommere er udløbet.

Det bemærkes endvidere, at retspræsidenterne efter *stk. 2* i begrænset omfang kan udpege sagkyndige, der ikke er indstillet af en indstillingsberettiget organisation. I en overgangsperiode, mens den nye ordning med øget brug af sagkyndige meddommere opbygges, kan det eventuelt være hensigtsmæssigt at gøre brug af denne bestemmelse i lidt videre omfang end ellers.

Derimod er der ikke grundlag for, at det nødvendige antal sagkyndige i givet fald skal forsøges skaffet ved en tvangsmæssig beskikkelse. Den hidtidige praksis, hvorefter der kun beskikkes personer, som er indforstået hermed, bør videreføres. Efter forslaget er hvervet som sagkyndig dommer dog fortsat et borgerligt ombud, hvilket bl.a. har den betydning, at hvervet ikke kan frasiges i løbet af beskikkelsesperioden, medmindre der foreligger en fritagelsesgrund.

I *stk. 4* udgår kravet om, at en sagkyndig dommer skal være fyldt 30 år. Det bør ikke være afgørende, om en person har opnået en bestemt alder, men om den pågældende opfylder hovedkriteriet for at kunne beskikkes, der ligesom efter den gældende bestemmelse er ”indgående og tidsvarende praktisk kendskab til vedkommende sagsområde”. Det bemærkes i den forbindelse, at ordet ”sagsområde” ligesom i dag vil omfatte både specifikke fagområder og mere generel (indgående og tidssvarende praktisk) indsigt i erhvervsforhold mv.

I *stk. 6* moderniseres formuleringen af det løfte, som sagkyndige dommere skal afgive inden tiltrædelsen af hvervet. Det foreslås, at sagkyndige dommere skal afgive en erklæring om at udføre hvervet med upartiskhed og omhu.

Med hensyn til *stk. 7* forudsættes det, at der sker en forhøjelse af de sagkyndige dommers vederlag, jf. pkt. 4.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 94

Den foreslåede bestemmelse svarer med visse ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 94 om udtagelse af sagkyndige dommere i den enkelte sag.

Hovedbestemmelsen i *stk. 1, 1. pkt.*, videreføres, således at det er retsformanden, der udtager de sagkyndige for den enkelte sag, og udtagelsen skal ske således, at den særlige sagkundskab, som i det foreliggende tilfælde anses for nødvendig, er repræsenteret. Det findes ikke nødvendigt som i den gældende bestemmelse særskilt at nævne ”byretsdommeren”, idet en byretsdommer, der behandler en sag som eneste juridisk dommer, vil handle som retsformand, når dommeren udtager sagkyndige i medfør af den foreslåede bestemmelse, idet der forinden vil være truffet beslutning om, at sagkyndige skal medvirke. Kan der være tvivl om, hvilken særlig sagkundskab der konkret er nødvendig, bør parterne have lejlighed til at udtale sig om dette spørgsmål.

Inden for rammerne af dette kriterium – den for sagen nødvendige sagkundskab – bør retsformanden dernæst tage hensyn til den sagkyndiges bopæl eller forretningssted, således at der fortrinsvis vælges sagkyndige, der har den korteste afstand til retten.

De særlige regler i *stk. 1, 2. og 3. pkt.*, bygger på de tilsvarende regler i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 94.

2. pkt. angår sager, der opstår af ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, herunder de sager om varsling mv. i forbindelse med afskedigelser af større omfang, der i dag er omfattet af 4. pkt.

3. pkt. angår sager vedrørende lov om markedsføring eller lov om visse betalingsmidler, der behandles ved Handelsretten. Det vil efter forslaget være sager, hvor Forbrugerombudsmanden er part, eller som (i øvrigt) er af principiel karakter, jf. lovforslagets § 1, nr. 77 (forslag til retsplejelovens § 225, stk. 2, nr. 2, og § 227), hvorimod andre sager vedrørende markedsføringsloven efter forslaget fremover skal behandles ved byretten.

Det gældende *stk. 2* foreslås ikke videreført, idet sagkyndige dommere efter lovforslaget normalt ikke vil medvirke ved bevisoptagelse, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 16 og 20 (lovfors-

lagets § 1, nr. 3), og da der endvidere ikke findes at være behov for en udtrykkelig regel om, at sagkyndige dommere, der har medvirket ved afgivelse af søforklaring, så vidt muligt skal udtages på ny, hvis der senere foretages andre retsskridt vedrørende samme retsforhold.

Stk. 2 viderefører det gældende stk. 3 med den ændring, at kompetencen til i særlige tilfælde at udtage en sagkyndig dommer, der er beskikket for et andet område, henlægges til retsformanden i den enkelte sag svarende til forslagets stk. 3.

Stk. 3 er ny. Efter denne regel kan retsformanden undtagelsesvis undtage sagkyndige, der ikke har generel beskikkelse til at virke som sagkyndige dommere, hvis det er påkrævet for at kunne inddrage den særlige sagkundskab, som i det foreliggende tilfælde anses for nødvendig.

Den eller de, der udpeges efter denne regel, skal opfylde de samme krav om indgående og tidssvarende praktisk kendskab til vedkommende sagsområde, dansk indfødsret, alder, myndighed mv. som sagkyndige, der beskikkes efter § 92, jf. henvisningen til § 93, stk. 4, 1. pkt. Derimod stilles der ingen krav til de pågældendes bopæl eller forretningssted, der også kan være i udlandet.

Udpegning som sagkyndig dommer efter denne regel er ikke et borgerligt ombud, og der kan således kun udpeges personer, der er indforstået hermed.

Det foreslås, at § 93, stk. 6 og 7, skal finde tilsvarende anvendelse på sagkyndige, der udpeges efter § 94, stk. 3, således at det fremgår udtrykkeligt, at de skal afgive en erklæring om at udføre hvervet med upartiskhed og omhu, og at de modtager vederlag på samme måde som sagkyndige, der er beskikket efter § 92.

Det foreslås, at parterne skal høres, før retsformanden beslutter at udtage en sagkyndig efter § 94, stk. 3. Parterne skal have lejlighed til at udtale sig om selve det forhold, at der udtages en person, der ikke er beskikket efter § 92, hvorimod det ikke er et krav, at parterne høres om, hvem der i givet fald tænkes udpeget som sagkyndig dommer. Der er dog ikke noget til hinder for, at parterne også kommer ind på, hvem der i givet fald kunne tænkes udpeget som sagkyndig dommer.

Endelig foreslås det, at afgørelsen om at udtage en person, der ikke er beskikket efter § 92, skal træffes ved kendelse, og at afgørelsen ikke skal kunne indbringes for højere ret. Det er afgørelsen om at udpege en person, der ikke er beskikket efter § 92, der skal træffes ved kendelse. Den konkrete udpegning kan foretages ved beslutning.

På trods af det foreslåede stk. 3 vil det kunne forekomme, at det ikke er muligt inden for rimelig tid at finde sagkyndige med den sagkundskab, der er nødvendig i den konkrete sag. I så fald bør sagen som udgangspunkt behandles uden medvirken af sagkyndige dommere.

Til nr. 48 (§ 100, stk. 2)

Efter retsplejelovens § 99, stk. 1 (som ikke foreslås ændret) varetager rigsadvokaten udførelsen af straffesager ved Højesteret og virker ved Den Særlige Klageret. Til bistand for rigsadvokaten udnævnes en eller flere statsadvokater for Højesteret, jf. retsplejelovens § 100, stk. 1 (som

heller ikke foreslås ændret). Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 100, stk. 2, kan rigsadvokaten bemyndige også andre til at virke som anklager ved Højesteret eller ved Den Særlige Klageret i en enkelt sag. I praksis har rigsadvokaten i medfør af denne bestemmelse fra sag til sag bemyndiget vicesstatsadvokater, der er ansat hos rigsadvokaten, til at møde i Højesteret.

I praksis har der vist sig behov for, at rigsadvokaten kan give de vicesstatsadvokater, der er ansat hos rigsadvokaten, en mere permanent bemyndigelse til at virke som anklager ved Højesteret eller Den Særlige Klageret. Den foreslåede bestemmelse giver mulighed for, at rigsadvokaten kan give bemyndigelse for en bestemt periode eller indtil videre.

Til nr. 49 (§ 101, stk. 1)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 101, stk. 1, varetager statsadvokaterne (eller en af deres medhjælpere, jf. retsplejelovens § 103, stk. 2), udførelsen af straffesager ved landsretterne.

Efter forslaget til retsplejelovens § 719, stk. 2, nr. 1 (lovforslagets § 1, nr. 124), tillægges statsadvokaterne påtalekompetencen i straffesager, der behandles ved byretten under medvirken af nævninger eller under medvirken af domsmænd som følge af tiltaltes beslutning efter forslaget til retsplejelovens § 687 (lovforslagets § 1, nr. 113) om fravalg af nævningebehandling.

Det foreslås i overensstemmelse hermed, at det også er statsadvokaterne, der varetager udførelsen af (dvs. møder i retten mv.) nævningesager ved byretten og af sager, der behandles som domsmandssager som følge af tiltaltes fravalg af nævningebehandling. Sagerne kan også varetages af de personer, som rigsadvokaten beskikker som medhjælpere for statsadvokaten i medfør af retsplejelovens § 103, stk. 2 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 50), og rigsadvokaten kan bemyndige andre til at virke som anklager ved byretten i en bestemt nævningesag mv. i medfør af retsplejelovens § 104, stk. 2 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 52).

Udførelsen af andre straffesager ved byretten vil blive varetaget af politidirektøren (ligesom af politimesteren i dag) og af de offentlige anklagere, der er ansat hos denne, jf. retsplejelovens § 104, stk. 1 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 51).

Der er med forslaget ikke tilsigtet nogen ændring af praksis, hvorefter politikredsens jurister kan møde i byretten under grundlovsforhør, fristforlængelser mv. i sager, der efterfølgende skal behandles som nævningesager eller som domsmandssager som følge af tiltaltes fravalg af nævningebehandling.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.1 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 50 (§ 103, stk. 2)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 103, stk. 2, beskikker justitsministeren de fornødne juridiske medhjælpere for statsadvokaterne ved udførelsen af straffesager for landsretten.

Det foreslås, at kompetencen til at beskikke sådanne medhjælpere overgår til rigsadvokaten, der i forvejen har en kompetence til at bemyndige personer til at virke som anklager, jf. retsplejelovens § 100, stk. 2 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 48) om bemyndigelse til at virke som anklager ved Højesteret og Den Særlige Klageret, § 103, stk. 3, om bemyndigelse til at virke som anklager ved landsretten og § 104, stk. 2 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 52) om bemyndigelse til at virke som anklager ved byretten.

Det foreslås også, at medhjælpere for statsadvokaten fremover tillige beskikkes til at udføre nævningsager ved byretten og straffesager, der behandles ved byretten som domsmandssager som følge af tiltaltes beslutning om fravalg af nævningebehandling efter forslaget til retsplejelovens § 687 (lovforslagets § 1, nr. 113).

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.1 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 51 og 52 (§ 104)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) ikke længere skal behandle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 15 (lovforslaget § 1, nr. 3), og af forslaget om, at statsadvokaterne varetager udførelsen af de sager, der skal behandles ved byretten som nævningsager eller som domsmandssager som følge af tiltaltes beslutning efter forslaget til retsplejelovens § 687 (lovforslagets § 1, nr. 113).

Til nr. 53 (§ 105)

Det foreslås i *stk. 1, 1. pkt.*, at rigsadvokaten, statsadvokaterne samt de personer, der er antaget til bistand for disse eller for en politidirektør ved den retlige behandling af straffesager, skal have bestået juridisk kandidateksamen. Bestemmelsen indebærer bl.a., at chefanklageren, politiadvokaterne, politiassessorerne og politifuldmægtigene i politikredsens anklagemyndighed ligesom i dag skal være jurister, idet de er ”antaget til bistand for politidirektøren ved den retlige behandling af straffesager”. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med den foreslåede ophævelse af den gældende regel i retsplejelovens § 113, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54), hvorefter bl.a. rigspolitichefen, politimestrene (politidirektøren), politiadvokaterne og politifuldmægtigene skal være jurister. Ordlyden af den foreslåede bestemmelse indebærer således, at politidirektøren (og vicepolitidirektøren) ikke behøver at være jurister, og ophævelsen af den gældende regel i § 113, stk. 2, vil medføre, at heller ikke rigspolitichefen og cheferne i Rigspolitiet (som i dag er vice-rigspolitichefer/politimestre) skal være jurister. Bestemmelsen erstatter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 105, stk. 1, 1. pkt. Om baggrunden for at ophæve uddannelseskravet for politidirektørerne og rigspolitichefen mv. henvises til de almindelige bemærkninger pkt. 3.2.8.2 (afsnit II). Bestemmelsen skal også ses i sammenhæng med den foreslåede ophævelse af den gældende regel i retsplejelovens § 113, stk. 3 (lovforslagets § 1, nr. 54), hvorefter ansættelse som politimester som udgangspunkt forudsætter 3 års ansættelse som politifuldmægtig eller i anden

overordnet stilling i politiet. Om baggrunden for ikke at opretholde dette krav om forudgående ansættelse henvises i øvrigt til pkt. 3.2.8.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

I *stk. 1, 2. pkt.*, foreslås det, at rigsadvokaten og statsadvokaterne i reglen skal opfylde betingelserne for at blive beskikket som advokat med hensyn til forudgående praktisk virksomhed, jf. retsplejelovens § 119 (som ikke ændres). Bestemmelsen træder for disses vedkommende i stedet for det nuværende krav om forudgående beskæftigelse i mindst 3 år som dommer, politimester mv. i den gældende § 105, stk. 1, 2. pkt., og svarer til, hvad der gælder med hensyn til beskikkelse som medhjælper for en statsadvokat og bemyndigelse til at virke som anklager i byretten i en enkelt sag, jf. det foreslåede § 105, stk. 2. Baggrunden for forslaget er, at der ved besættelse af de pågældende stillinger mv. bør kunne anlægges en helhedsvurdering af den pågældendes kvalifikationer, og der bør derfor ikke gælde et lovbestemt krav om forudgående beskæftigelse, jf. herved også den foreslåede ophævelse af kravet om forudgående beskæftigelse for politimestre mv. (lovforslagets § 1, nr. 54). Der bør dog normalt stilles krav om et vist praktisk kendskab til behandling af retssager, og det sikres ved forslaget om, at de pågældende i reglen skal opfylde betingelserne for at blive beskikket som advokat med hensyn til forudgående praktisk virksomhed.

Forslaget til *stk. 2* svarer til det gældende stk. 2 for så vidt angår medhjælpere for en statsadvokat og de, der bemyndiges til at virke som anklager ved byretten i en enkelt sag. Herudover foreslås det i overensstemmelse med det ovenfor anførte vedrørende rigsadvokaten og statsadvokaterne, at kravene om bestemt forudgående beskæftigelse som dommer, politimester mv. for de, der bemyndiges til at virke som anklager i Højesteret eller landsretten, jf. retsplejelovens § 100, stk. 2 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 48), og § 103, stk. 3, erstattes med et krav om, at de pågældende i reglen opfylder betingelserne for at blive beskikket som advokat med hensyn til forudgående praktisk virksomhed, jf. § 119. Kravet om forudgående praktisk beskæftigelse vil således også gælde for de vicesstatsadvokater, der i medfør af forslaget til retsplejelovens § 100, stk. 2, får en generel bemyndigelse til at virke som anklager ved Højesteret.

Stk. 2 er herudover konsekvensrettet som følge af forslaget om, at Sø- og Handelsretten (fremover Handelsretten) ikke længere skal behandle straffesager, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 15), og bemærkningerne hertil.

Det foreslåede *stk. 3* svarer til det gældende stk. 3 med den konsekvensændring, som følger af forslaget om, at Sø- og Handelsretten (fremover Handelsretten) ikke længere skal behandle straffesager. Det foreslås endvidere, at rigsadvokaten får kompetencen til at beskikke Forbrugerombudsmanden og ansatte i Forbrugerstyrelsen til at udføre tiltale for byretterne i sager vedrørende lov om markedsføring, idet det med lovforslaget i øvrigt er rigsadvokaten, der har kompetencen til at bemyndige personer til at virke som anklagere, jf. f.eks. retsplejelovens § 103, stk. 3 (der ikke foreslås ændret) og retsplejelovens § 104, stk. 2 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 52).

Til nr. 54 (kapitel 11)

Som nærmere beskrevet i lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 3.2.1.1 (afsnit II) foreslås det, at den nuværende specielle ledelsesstruktur i politiet ændres til en sædvanlig ”direktorsmodel”, hvorefter der som udgangspunkt etableres et sædvanligt administrativt over-/underordningsforhold mellem Justitsministeriet, rigspolitichefen og politidirektørerne. Med henblik herpå foreslås det at nyaffatte retsplejelovens kapitel 11 om politimyndigheden, så det fremgår af loven, at der gælder et sædvanligt over-/underordningsforhold mellem justitsministeren, rigspolitichefen og politidirektørerne for så vidt angår varetagelsen af politiets opgaver, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 108-110. Det følger af de foreslåede bestemmelser, at Rigspolitiet fremover under ansvar over for justitsministeren som udgangspunkt vil fungere som en overordnet styrelse for dansk politi, mens det daglige politiarbejde som udgangspunkt varetages i politikredsene.

Den foreslåede nyordning vedrørende politiets økonomi- og personaleforvaltning og administrative forhold i øvrigt, der navnlig indebærer, at politidirektørerne (som noget nyt) i vidt omfang vil have det selvstændige ansvar for politikredsenes økonomiforvaltning, personaleadministration mv., vil herefter kunne gennemføres administrativt. Den foreslåede nyordning er beskrevet nærmere i pkt. 3.2.1.1 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

For at kunne gennemføre omlægningen af politiets ledelsesstruktur foreslås det, at en række af de nuværende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 11 ophæves. Det drejer sig navnlig om § 110, stk. 1, der indebærer, at en række administrative opgaver mv. særligt henlægges til rigspolitichefen samt § 113, stk. 5, og § 114, stk. 3-5, der indeholder regler, som bemyndiger justitsministeren eller rigspolitichefen til at fastsætte særlige bestemmelser om visse administrative forhold mv., jf. nedenfor under bemærkningerne til forslaget til §§ 108-109.

Herudover foreslås en række af de nuværende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 11 ophævet med den begrundelse, at reglerne ikke længere er tidssvarende eller af andre grunde – herunder, at de pågældende spørgsmål er reguleret i anden lovgivning – har mistet deres betydning. Det drejer sig navnlig om retsplejelovens § 109, stk. 2, stk. 3, 2. led, og stk. 4, og § 113, stk. 4, 1. pkt. (der forudsætter, at politiets personale bestemmes ved normeringslov), § 110, nr. 1, 2. pkt. (særlig procedureregulering ved forflyttelse af polititjenestemænd), § 111, stk. 2, 2. pkt. (krav om, at politimestre skal bo i deres politikreds), § 111, stk. 3 (politimestres pligt til midlertidigt at varetage et sideordnet embede), § 113, stk. 1 (krav om uberygtethed og vederhæftighed for ansatte i politiet), §§ 116 og 117 (overgangsregler i forbindelse med oprettelsen af det rent statslige enhedspoliti i 1938) og § 118, stk. 2 (om grænsegendarmeriet). Forslaget om at ophæve disse regler bygger navnlig på Politikommissionens forslag i betænkning nr. 1409/2002, jf. betænkningen side 248-272.

Retsplejelovens § 109, stk. 2, stk. 3, 2. led, og stk. 4, og § 113, stk. 4, 1. pkt., indeholder regler, der vedrører normeringen mv. af politiets personale på årlige normeringslove. Fastsættelse af personalets størrelse og fordeling i grader ved særskilte normeringslove blev afskaffet pr. 1. juli

1969 i forbindelse med, at tjenestemandsløven trådte i kraft. Politikommissionen anfører, at de nævnte bestemmelser herefter må anses for overflødige, jf. betænkningen side 250-253.

Retsplejelovens § 110, nr. 1, 2. pkt., indeholder en særlig procedureregel om, at der inden forflyttelse af en polititjenestemand udover en erklæring fra vedkommende politimester (politidirektør) skal indhentes en erklæring fra den pågældende tjenestemand. Politikommissionen anfører, at en sådan partshøringspligt ved forflyttelse allerede følger af de almindelige partshøringsregler i forvaltningsloven mv., og kommissionen finder det derfor overflødigt at opretholde en sådan procedureregel i retsplejeloven, jf. betænkningen side 249-250.

Efter retsplejelovens § 111, stk. 2, 2. pkt., må politimestrene (politidirektøren) ikke uden justitsministerens tilladelse have bopæl uden for vedkommendes politikreds. Ved lov nr. 1079 af 20. december 1995 blev et tilsvarende krav for byretsdommere ophævet med henblik på at sikre en mere fleksibel udnyttelse af domstolenes ressourcer.

Politikommissionen anfører, at beredskabsmæssige hensyn kan føre til, at der også fremover vil være behov for, at tjenestestedet hurtigt og effektivt kan komme i forbindelse med politimesteren, og at der efter omstændighederne vil kunne være behov for, at politimesteren med kort varsel kan indfinde sig på tjenestestedet. Moderne kommunikationsmidler indebærer imidlertid, at det er muligt at komme i forbindelse med tjenestestedet, uanset om politimesteren befinder sig på sin bopæl eller er på vej til eller fra tjenestestedet. Endvidere gør moderne transportmidler kombineret med en forbedret infrastruktur det normalt muligt for politimesteren med kort varsel at indfinde sig på tjenestestedet, selv om den pågældende ikke har bopæl inden for selve politikredsen. Politikommissionen fremhæver i øvrigt, at det helt generelt må tillægges betydning, at den enkelte politimester gennem deltagelse i aktiviteter i lokalsamfundet dels får indblik i forholdene i den pågældende politikreds, dels af borgerne opleves som nærværende i kredsen. Disse forhold kan imidlertid efter kommissionens opfattelse ikke begrunde, at det gældende bopælskrav opretholdes. På den baggrund foreslår Politikommissionen, at kravet om bopælspligt for politimestrene (politidirektøren) ophæves, jf. betænkningen side 255-257.

Efter retsplejelovens § 111, stk. 3, har en politimester efter justitsministerens bestemmelse foruden sit eget embede pligt til midlertidig at beklæde et andet politimesterembede, når vedkommende politimester har forfald eller embedet er ledigt. Efter Politikommissionens opfattelse må bestemmelsen anses for overflødig ved siden af den almindelige regel i tjenestemandsløvens § 11 om, at en tjenestemand inden for sit ansættelsesområde har pligt til at gøre midlertidig tjeneste i en stilling, der er sideordnet med eller højere end hans egen, jf. betænkningen side 257-259.

Efter retsplejelovens § 113, stk. 1, kræver ansættelse i politiets tjeneste, at de pågældende er uberygtede og vederhæftige. Efter Politikommissionens opfattelse er kravet om uberygtethed og vederhæftighed så selvfølgelig, at det ikke er påkrævet, at det fremgår af loven, jf. betænkningen side 260-265. Som det også er fremhævet af politikommissionen, tilsigtes der med forslaget om ophævelse af bestemmelsen i § 113, stk. 1, ikke nogen ændring af den gældende praksis med hensyn til almindelige habilitetskrav for ansættelse i politiet.

Retsplejelovens §§ 116 og 117 indeholder bestemmelser om overgangsregler i forbindelse med politiets overgang til staten. Politikommissionen anfører, at bestemmelserne i vidt omfang har udtømt deres indhold og bør ophæves, jf. betænkningen side 266-267. For så vidt angår ophævelsen af overgangsreglen i § 117, stk. 1, hvorefter staten fra den 1. april 1938 overtager pensioneringen af samtlige på dette tidspunkt fastansatte kommunale polititjenestemænd, forudsætter Politikommissionen dog, at afholdelse af sådanne pensioner vil ske ved, at der inden lovens ikrafttræden optages en tekstanmærkning herom på finansloven, hvis der måtte være personer (eller deres ægtefælle), som fortsat modtager pension efter denne regel.

Efter retsplejelovens § 118, stk. 1, yder Grænsegendarmeriet politiet bistand efter regler, der fastsættes efter forhandling mellem justitsministeren og finansministeren. Toldgrænsekorpset, som efter 1952 var betegnelsen for Grænsegendarmeriet, blev i 1967 en del af toldvæsenet, og derefter ophørte korpset som en selvstændig myndighed. Politikommissionen foreslår derfor, at bestemmelsen ophæves, jf. betænkningen side 267-269.

Lovforslaget er som nævnt på disse punkter udformet i overensstemmelse med Politikommissionens forslag. Særligt med hensyn til ophævelse af bopælskravet for politimestre, jf. retsplejelovens § 111, stk. 2, 2. pkt., bemærkes, at det med de nuværende kommunikationsmidler og transportmuligheder ikke kan anses for tidssvarende at fastholde et lovbestemt krav om, at politikredsens øverste chef skal bo i politikredsen, selv om der med den foreslåede politireform etableres større politikredse. Det vil imidlertid kunne indgå i helhedsvurderingen ved ansættelse af en politidirektør, om den pågældende har mulighed for inden for rimelig tid at komme frem til politikredsens hovedstation. For så vidt angår den foreslåede ophævelse af § 117, stk. 1, bemærkes, at den ovennævnte tekstanmærkning vil blive søgt optaget på finansloven for 2007, hvis der måtte være personer (eller deres ægtefælle), som fortsat modtager pension efter denne regel.

Forslaget til det nye kapitel 11 i retsplejeloven indeholder herefter navnlig regler om kompetenceforholdene i politiet (§§ 108-110), landets inddeling i politikredse (§ 110, stk. 1) og om rammerne for politiets samarbejde med lokalsamfundet (§§ 111-113). Herudover videreføres i §§ 114-115 regler om henholdsvis videregivelse af oplysninger som led i SSP-samarbejdet og om sognefogeders bistand til politiet.

Til § 108

Forslaget til *stk. 1* fastslår, at justitsministeren er politiets øverste foresatte og udøver sin beføjelse gennem rigspolicechefen og politidirektørerne. Bestemmelsen svarer til den gældende § 109, stk. 1, i retsplejeloven med den redaktionelle ændring der følger af, at betegnelsen politimester ændres til politidirektør. Justitsministeren vil således fortsat være den øverste ansvarlige for politiet.

Det følger af bestemmelsen, at justitsministeren vil være overordnet rigspolicechefen og politidirektørerne med et sædvanligt administrativt over-/underordningsforhold i relation til varetagelsen af politiets opgaver. Med hensyn til det operative politiarbejde vil politikredsene ikke

længere referere direkte til Justitsministeriet, men til rigspolitichefen, der fremover vil være almindelig overordnet myndighed i forhold til politikredsene, jf. forslaget til retsplejelovens § 109. Justitsministeriet vil fremover som udgangspunkt ikke længere være klageinstans i forhold til politidirektørerne, men vil alene være klageinstans i forhold til rigspolitichefen, jf. også forslaget til § 109, stk. 2-4, og bemærkningerne hertil.

Justitsministeren vil have de sædvanlige instruktionsbeføjelser i forhold til underordnede myndigheder og vil således i medfør af over-/underordningsforholdet kunne give generelle og konkrete tjenestebefalinger til rigspolitichefen og politidirektørerne om udførelse af deres virksomhed. Det er forudsat, at Justitsministeriets overordnede styring af politiet fremover sker gennem rigspolitichefen, herunder gennem den årlige direktørkontrakt med mål og krav til dansk politi, der indgås mellem Justitsministeriet og rigspolitichefen, og at Justitsministeriet ligesom i dag er meget tilbageholdende med at gribe ind i konkrete sager, der er under behandling hos Rigspolitiet og i politikredsene. Generelle retningslinjer for politiets virksomhed vil fremover som udgangspunkt blive fastsat af rigspolitichefen, men f.eks. i forbindelse med vedtagelse af ny lovgivning, politiske handlingsplaner mv. vil det dog fortsat kunne være hensigtsmæssigt, at Justitsministeriet udsteder en cirkulæreskrivelse eller lignende med generelle retningslinjer til politiet, jf. de almindelige bemærkninger pkt. 3.2.1.1 (afsnit II).

Det foreslås at ophæve bestemmelsen i retsplejelovens § 113, stk. 5, hvorefter justitsministeren træffer nærmere bestemmelser om politiets uddannelse og dets uniformering og udrustning. Bestemmelsen er overflødig, idet regler af denne karakter fremover vil kunne fastsættes af Justitsministeriet eller Rigspolitiet i kraft af over-/underordningsforholdet.

Der er heller ikke behov for at videreføre den særlige bemyndigelsesbestemmelse i § 114, stk. 4, hvorefter justitsministeren kan overdrage en politimæssig opgave af særlig beskaffenhed til en særlig udpeget tjenestemand. Det samme gælder bestemmelsen i retsplejelovens § 114, stk. 5, hvorefter justitsministeren kan fastsætte regler for politimestres (politidirektørens) forhold til anklagemyndigheden og rigspolitichefen og for disse myndigheders indbyrdes samvirke. Sådanne bestemmelser kan fremover fastsættes af justitsministeren i kraft af det almindelige over-/underordningsforhold i forhold til både politiet og anklagemyndigheden, jf. herved retsplejelovens § 98 (som ikke ændres).

Det foreslås at ophæve bestemmelsen i retsplejelovens § 109, stk. 3, 1. led, hvorefter politiets virksomhed udøves af et for hele riget fælles politikorps. Denne bestemmelse om, at politikorpset er fælles for hele riget stammer fra overgangen fra kommunale politikorps til et statsligt enhedspoliti, og den har i dag ingen betydning.

Med det foreslåede 2. pkt. slås det fast, at der skal være en løbende dialog mellem rigspolitichefen og politidirektørerne – lederne af de foreslåede nye store politikredse – om alle generelle spørgsmål vedrørende politiets virksomhed. Det er forudsat, at dialogen navnlig foregår på faste fælles møder mellem rigspolitichefen og politidirektørerne. Denne ”koncernledelse” har ikke nogen formel beslutningskompetence, men det ligger i ordningen, at rigspolitichefen normalt ikke bør træffe væsentlige beslutninger, der har generel betydning for politikredsene, uden for-

udgående drøftelse i ”koncernledelsen”. ”Koncernledelsens” møder ledes af rigspolitichefen. Politidirektørerne kan bede om at få bestemte spørgsmål drøftet i ”koncernledelsen”. Det er forudsat, at rigsadvokaten deltager i møderne, når der drøftes administrative spørgsmål mv., som har betydning for anklagemyndigheden, og at rigsadvokaten også kan bede om at få bestemte spørgsmål drøftet på et møde i ”koncernledelsen”.

I ”koncernledelsen” drøftes således bl.a. spørgsmål om tilrettelæggelsen, koordineringen og opfølgningen af landsdækkende politimæssige initiativer og indsatser, og man vil løbende kunne drøfte behovet for nye initiativer på baggrund af bl.a. oplysninger om kriminalitetsudviklingen og kriminalitetsmønstre på bestemte områder eller f.eks. på baggrund af erfaringer i politikredsene. Endvidere drøftes generelle personalepolitiske spørgsmål og generelle administrative spørgsmål vedrørende tilrettelæggelsen af politiets og anklagemyndighedens økonomiforvaltning, it mv. samt spørgsmål, der vedrører opfyldelsen af mål, som er fastsat i bl.a. politiets flerårsaftale.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.1.1 og 4.1 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger. I pkt. 4.1 (afsnit II) er der redegjort for ”koncernledelsens” rolle i forbindelse med den praktiske gennemførelse af den foreslåede politireform.

Til § 109

Efter *stk. 1* har rigspolitichefen ansvar for politiets virksomhed i hele landet og fører tilsyn med politidirektørerne. Rigspolitichefen vil således fremover være almindelig overordnet myndighed i forhold til politikredsens varetagelse af politiets opgaver. Det ligger samtidig i den foreslåede ordning, at Rigspolitiet som udgangspunkt vil fungere som en overordnet styrelse for dansk politi. Rigspolitichefen skal efter bestemmelsen under ansvar over for justitsministeren sikre, at politiet i hele landet udfører de opgaver, det er pålagt. Som anført i de almindelige bemærkninger pkt. 3.2.1.1 (afsnit II) ligger det desuden i den ”direktoratsmodel”, som lovforslaget lægger op til, at rigspolitichefen vil få ansvaret for, at politiet i hele landet opfylder de politiske mål og krav, som fastlægges i politiets flerårsaftale mv., og forvaltes økonomisk forsvarligt i overensstemmelse med de bevillingsmæssige regler. Der vil som anført i de almindelige bemærkninger blive indgået en årlig direktørkontrakt mellem Justitsministeriet og rigspolitichefen med mål for og krav til dansk politi.

Etableringen af et sædvanligt administrativt over-/underordningsforhold mellem rigspolitichefen og politidirektørerne indebærer, at rigspolitichefen kan fastsætte generelle og konkrete tjenestebefalinger om politiets forhold. Det gælder generelt for så vidt angår politifaglige forhold, og det vil herudover også gælde for så vidt angår administrative og økonomiske forhold mv. Det forudsættes, at rigspolitichefen er tilbageholdende med at gribe ind i politikredsens sagsbehandling og tilrettelæggelse af det daglige arbejde, idet det er et væsentligt formål med den foreslåede politireform, at politidirektørerne får en høj grad af selvstændighed og kompeten-

ce, jf. lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 3.2.1.1 og 3.2.1.5 (afsnit II) om den fremtidige ordning vedrørende styring og ledelse af politiet og anklagemyndigheden.

Rigspolitichefen skal efter stk. 1, 2. pkt., føre tilsyn med politidirektørerne for så vidt angår politikredsens opgavevaretagelse på det politimæssige område. Der er tale om et almindeligt tilsyn med politidirektørerne i overensstemmelse med det over-/underordningsforhold, der etableres. Tilsynet vedrører således ikke – som efter den gældende § 114, stk. 2, 1. led, som ikke videreføres – kun den almindelige tilrettelæggelse af politiets arbejde, men også behandlingen af konkrete sager. Det vil fortsat være rigsadvokaten, der via statsadvokaterne fører tilsyn med udførelsen af de opgaver, der hører under anklagemyndigheden, jf. retsplejelovens § 99, stk. 2, og § 101, stk. 2 (som ikke ændres).

Som følge af over-/underordningsforholdet mellem rigspolitichefen og politidirektørerne vil rigspolitichefen som noget nyt blive klageinstans i forhold til politidirektørerne for så vidt angår politifaglige spørgsmål. Det gælder bl.a. politidirektørernes afgørelser i forbindelse med politiets dispositioner uden for strafferetsplejen i medfør af politiloven, herunder f.eks. påbud med henblik på at afværge fare, frihedsberøvelse, pålæg i forbindelse med demonstrationer og stikprøvevisitation mv.

Som led i den tilsigtede nyordning vedrørende ledelsen og styringen af politiet og anklagemyndigheden, jf. de almindelige bemærkninger pkt. 3.2.1.1 og 3.2.1.5 (afsnit II), foreslås det at ophæve den gældende regel i § 110, stk. 1, i retsplejeloven, der opregner en række administrative og nogle særlige operative opgaver, som skal være henlagt under rigspolitichefen. Det foreslås også at ophæve reglen i § 114, stk. 2, hvorefter rigspolitichefen kan give almindelige bestemmelser om tilrettelæggelsen af politiets arbejde, og reglen i § 114, stk. 3, hvorefter rigspolitichefen efter forhandling med vedkommende politimestre (politidirektøren) i tilfælde, hvor en politiundersøgelse eller anden politimæssig opgave nødvendiggør et samarbejde mellem flere politikredse eller kræver særlige forholdsregler, kan træffe de foranstaltninger, som måtte findes påkrævede. Justitsministeren og rigspolitichefen vil fremover kunne træffe bestemmelse om sådanne spørgsmål i kraft af over-/underordningsforholdet.

Det foreslås i *stk. 2* i overensstemmelse med det toinstansprincip, der bl.a. gælder inden for anklagemyndigheden, at rigspolitichefens afgørelser i anden instans – dvs. rigspolitichefens afgørelser i klagesager over afgørelser truffet af politidirektøren som første instans – ikke skal kunne påklages til justitsministeren. Derimod kan afgørelser truffet af rigspolitichefen som første instans påklages til justitsministeren med de undtagelser, der følger af det foreslåede *stk. 3*. Den foreslåede begrænsning i adgangen til at klage over rigspolitichefens afgørelser i anden instans afskærer ikke Justitsministeriet fra som tilsynsmyndighed at gribe ind i konkrete sager, hvis der er truffet en forkert afgørelse eller begået grovere sagsbehandlingsfejl.

Det foreslåede *stk. 3* viderefører de gældende regler i retsplejelovens § 110, stk. 2, om klagebegrænsning i visse ansættelses- og personalesager med den ændring, at reglerne fremover kun vil omfatte rigspolitichefens afgørelser i første instans, idet det i *stk. 2* som nævnt foreslås generelt, at rigspolitichefens afgørelser i anden instans ikke skal kunne påklages til justitsministeren.

I *stk. 4* foreslås det, at justitsministeren kan fastsætte regler om, at politidirektøernes afgørelser om nærmere angivne spørgsmål ikke skal kunne påklages til rigspolitichefen. Denne bemyndigelsesbestemmelse tager sigte på særlige områder, hvor det vil være mest hensigtsmæssigt, at politidirektøernes afgørelser påklages til Justitsministeriet.

Justitsministeriet agter i henhold til den foreslåede bestemmelse at fastsætte regler om, at politidirektøernes afgørelser vedrørende flagning og i medfør af lov om spillekasinoer ikke kan påklages til rigspolitichefen, men direkte til Justitsministeriet. Om begrundelsen herfor henvises til pkt. 3.2.1.4 (afsnit II) lovforslagets almindelige bemærkninger.

En afskæring af klageadgangen til rigspolitichefen i medfør af det foreslåede *stk. 4* vil indebære, at rigspolitichefen heller ikke vil kunne give politidirektørerne generelle retningslinjer eller konkrete pålæg om behandlingen af de pågældende sager.

Til § 110

Bestemmelsen angår inddelingen af landet i politikredse og ledelsen heraf. Efter det foreslåede *stk. 1, 1. pkt.*, inddeles landet fremover i 12 politikredse. Den nærmere politikredsinddeling fremgår af lovforslagets § 110 og af *bilag 1* til lovforslaget. Der henvises i øvrigt om den foreslåede reform af politikredsstrukturen til pkt. 3.2.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Stk. 1, 2. pkt., svarer til den gældende bestemmelse i § 111, *stk. 1, 2. pkt.* Justitsministeren kan efter bestemmelsen foretage forandringer i politikredsenes område, medmindre forandringen indebærer oprettelse eller nedlæggelse af en politikreds. Justitsministeren vil i givet fald udsende en samlet fortegnelse over politikredsenes med angivelse af området for hver kreds. Justitsministeriet finder det ikke nødvendigt at videreføre den udtrykkelige regel herom i den gældende lovs § 111, *stk. 1, 3. pkt.*

Efter *stk. 2* ledes hver politikreds af en politidirektør, der har ansvar for politiets virksomhed i den pågældende politikreds (under ansvar over for justitsministeren og rigspolitichefen). Bestemmelsen erstatter den gældende § 114, *stk. 1*, i retsplejeloven.

Efter den foreslåede bestemmelse vil politidirektøren ligesom politimestrene i dag have ansvar for tilrettelæggelsen af politiets operative opgaver inden for den pågældende politikreds, herunder tilrettelæggelse – inden for de nævnte rammer – af politiets beredskab (døgnvagtjeneste), efterforskning og nær- og lokalpolitiets organisering. Politidirektøren vil skulle udøve sine beføjelser inden for rammerne af bl.a. en resultatkontrakt med rigspolitichefen og generelle retningslinjer og konkrete direktiver fra rigspolitichefen og eventuelt Justitsministeriet, jf. herom lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 3.2.1.2 (afsnit II). Efter den foreslåede bestemmelse vil politidirektøren have selvstændigt ansvar for politikredsenes økonomiforvaltning, personaleadministration mv., jf. lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 3.2.1 (afsnit II).

I alle spørgsmål vedrørende politiets virksomhed i politikredsen vil politidirektøren som udgangspunkt referere til rigspolitichefen. For så vidt angår anklagemyndighedens opgaver i politi-

kredsen vil politidirektørerne - ligesom politimestrene i dag – referere til den regionale statsadvokat, jf. retsplejelovens § 101 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 49).

Politidirektørerne vil indgå i politiets ”koncernledelse”, hvor politidirektørerne, rigsadvokaten i det omfang der drøftes administrative spørgsmål mv., som har betydning for anklagemyndigheden, jævnligt mødes med rigspolitichefen med henblik på at drøfte spørgsmål vedrørende politiets virksomhed og bl.a. koordineringen af politiets samlede indsats i hele landet, jf. herved forslaget til retsplejelovens § 108, 2. pkt., og bemærkningerne hertil.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 112, stk. 2, 1. pkt., om normering af antallet af politifuldmægtige mv. foreslås ikke videreført. Der er ikke behov for særlig lovregulering af dette spørgsmål, bl.a. også i lyset af den nyordning vedrørende administrationen af det juridiske personale i politiet og anklagemyndigheden, som er nærmere beskrevet i de almindelige bemærkninger pkt. 3.2.1.5 (afsnit II). De gældende bestemmelser i retsplejelovens § 112, stk. 1 og 2, vedrørende politimesterens (politidirektørens) kompetence til at fastsætte tjenesteområderne for personalet i kredsen mv. foreslås heller ikke videreført, idet denne beføjelse fremover alene bør følge af politidirektørens almindelige ledelseskompetence som kredsens øverste chef.

I politidirektørens fravær har vicepolitidirektøren efter *stk. 3* den øverste ledelse af politiet i politikredsen. Bestemmelsen erstatter de gældende bestemmelser i § 112, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, 3. pkt., hvorefter en politifuldmægtig - i København en politiinspektør – i politimesterens, henholdsvis politidirektørens, fravær har den øverste ledelse af politiet i politikredsen. I Københavns Politi vil der indtil videre være flere vicepolitidirektører, og det forudsættes, at politidirektøren her bestemmer, hvem af vicepolitidirektørerne der fungerer som politidirektørens stedfortræder.

Til § 111

Den foreslåede bestemmelse vedrører sammensætningen af de nye kredsråd, der efter forslaget erstatter de nuværende lokalnævn. Sammen med forslaget til retsplejelovens § 112 vedrørende kredsrådets opgaver og virksomhed erstatter den foreslåede bestemmelse den formelle ramme for samarbejdet mellem politiet og kommunerne på ledelsesniveau. Bestemmelserne træder i stedet for de gældende bestemmelser om lokalnævnene i retsplejelovens §§ 115 og 115 a.

Efter *stk. 1* skal der i hver af de 12 nye politikredse oprettes et kredsråd vedrørende politiets virksomhed.

Efter *stk. 2* består kredsrådet af politidirektøren og borgmestrene i de kommuner, som politikredsen omfatter. Kommunerne inden for samme politikreds vil således være ligeligt repræsenteret uanset forskelle i indbyggertal, og det understreger de nye kredsråds funktion som det centrale overordnede samarbejdsforum for politi og kommuner.

Den foreslåede bestemmelse indebærer sammenholdt med den nye kommunale struktur og den foreslåede nye politikredsstruktur (jf. forslaget til retsplejelovens §§ 108-110), at kredsrådene (med undtagelse af kredsrådet på Bornholm, jf. *stk. 3*) alle vil have mindst fire borgmestre som medlemmer.

Politikredsen på Bornholm vil også fremover alene omfatte én kommune (Bornholms Regionskommune), jf. lovforslagets § 110, nr. 12. Med henblik på at sikre, at der i kredsrådet for den bornholmske politikreds er overvægt af kommunale repræsentanter ligesom i de øvrige kredsråd, foreslås det i *stk. 3*, at Bornholm Regionskommune er repræsenteret i kredsrådet af borgmesteren og tre medlemmer valgt af og blandt kommunalbestyrelsens øvrige medlemmer. Dette svarer til det antal kommunale medlemmer, der i dag vælges til lokalnævnet for Bornholms Politi, jf. den gældende § 115, stk. 2, 5. pkt.

Efter *stk. 4* kan kommunalbestyrelsen i kommuner med magistratsstyre eller en styreform med delt administrativ ledelse, jf. §§ 64 og 64 a i lov om kommunernes styrelse, i kommunens styrelsesvedtægt bestemme, at et magistratsmedlem, henholdsvis en udvalgsformand er medlem af kredsrådet i stedet for borgmesteren. §§ 64 og 64 a i lov om kommunernes styrelse angår alene Københavns Kommune samt Frederiksberg, Odense, Aalborg og Århus Kommune. Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 115, stk. 4.

Efter *stk. 5* udpeger politidirektøren selv en stedfortræder, mens en stedfortræder for borgmesteren (magistratsmedlemmet eller udvalgsformanden) vælges af og blandt den pågældende kommunalbestyrelses medlemmer. Der vælges på tilsvarende vis en stedfortræder for hvert af Bornholms Regionskommunes medlemmer. Den foreslåede bestemmelse svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 115, stk. 5.

Med henblik på at understrege, at det er en del af politidirektørens opgaver at virke aktivt og konstruktivt for et velfungerende samarbejde med lokalsamfundet, foreslås det i *stk. 6*, at politidirektøren skal være formand for kredsrådet. Den gældende regel i retsplejelovens § 115, stk. 6, hvorefter lokalnævnets formand vælges blandt de kommunale medlemmer, videreføres derfor ikke, og denne bestemmelse har også sammenhæng med, at lokalnævnene oprindeligt også behandlede visse klagesager. Det foreslås, at kredsrådet skal vælge en næstformand blandt de kommunale medlemmer.

Den foreslåede bestemmelse om kredsrådets sammensætning vil naturligvis ikke være til hinder for, at man efter behov aftaler, at andre kan være til stede under kredsrådets møder, f.eks. vicepolitidirektøren, chefpolitiinspektøren, chefanklageren, udvalgsformænd, kommunaldirektører eller sagsbehandlere afhængig af, hvilke spørgsmål der skal drøftes. Det vil kunne være naturligt at aftale, at lederen af lokalpolitiet på en af kredsens understationer skal deltage i et rådsmøde, hvis rådet skal drøfte spørgsmål, der særligt vedrører det pågældende lokalområde.

Det forudsættes, at politidirektøren som formand for kredsrådet også sørger for sekretariatsbetjeningen af rådet. Det vil kunne være naturligt at støtte sekretariatet med en gruppe af repræsentanter for politiet og kommunerne, der kan bistå med planlægningen og forberedelsen af rådets møder.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.5.4 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 112

Den foreslåede bestemmelse vedrører kredsrådets opgaver og virksomhed.

Efter *stk. 1* skal kredsrådet drøfte spørgsmål af almindelig karakter vedrørende politiets virksomhed og organisation i politikredsen samt spørgsmål vedrørende kriminalitetsudviklingen og samarbejdet mellem politiet og lokalsamfundet, herunder en lokal samarbejdsplan, jf. forslaget til retsplejelovens § 113.

Bestemmelsen afviger fra den tilsvarende bestemmelse om lokalnævnene i den gældende § 115 a, stk. 1, i retsplejeloven, dels derved, at det præciseres, at kredsrådet aktivt skal drøfte de nævnte spørgsmål, dels derved, at det fremgår, at der i kredsrådet også skal være en dialog om kriminalitetsudviklingen og om politiets samarbejde med lokalsamfundet i bred forstand. Desuden er der som noget nyt henvist til, at der skal udarbejdes en egentlig samarbejdsplan, jf. den foreslåede § 113 og bemærkningerne hertil.

Det vil navnlig være relevant for kredsrådet at drøfte spørgsmål, hvor der er behov for at sikre, at der er sammenhæng i politiets og kommunernes opgavevaretagelse, f.eks. med hensyn til indsatsen over for truede og belastede børn og unge eller over for narkotikaproblemer forskellige steder i politikredsen. Kredsrådet kan også drøfte udmøntningen af landsdækkende og andre overordnede prioriteringer og målsætninger, f.eks. hvordan en landsdækkende prioritering af indsatsen mod ungdomskriminalitet bedst kan omsættes til konkrete initiativer i politikredsen. Kredsrådet kan endvidere drøfte overordnede spørgsmål vedrørende prioriteringen af politiindsatsen i politikredsen, herunder ønsker til politibetjeningen i enkelte dele af politikredsen.

Kredsrådet vil også skulle drøfte organisatoriske spørgsmål af særlig betydning for lokalsamfundet, f.eks. ændringer i stationsdistrikter.

Med hensyn til kriminalitetsudviklingen i politikredsen vil kredsrådet bl.a. kunne drøfte grundlaget for den lokale kriminalitetsforebyggende indsats. Drøftelserne heraf vil ofte kunne ske på grundlag af politiets analyser af karakteren af og udviklingen i kriminalitetsproblemerne i hele eller dele af politikredsen.

Kredsrådets drøftelser af de ovennævnte spørgsmål vil kunne tage udgangspunkt i oplæg fra politidirektøren, men ethvert medlem kan tage relevante emner op i rådet, jf. stk. 3 i den foreslåede bestemmelse.

Efter *stk. 2* skal politidirektøren en gang om året afgive en skriftlig redegørelse til kredsrådet vedrørende politiets virksomhed i det forløbne år. Politidirektøren bør bl.a. redegøre for de væsentligste prioriteringer og indsatsområder mv. i politikredsen i det forløbne år og for opfyldelsen af mål for politikredsens virksomhed. Redegørelsen vil f.eks. kunne gives i forbindelse med, at politikredsens årsberetning sendes til kredsrådet. Det vil være naturligt, at politidirektøren herudover løbende udarbejder relevante statusrapporter og lignende til kredsrådet vedrørende politiindsatsen i kredsen. Politidirektøren vil bl.a. kunne udarbejde en særskilt rapport om resultaterne f.eks. intensiveret patruljering i et bestemt område eller af den problemorienterede indsats

mod bestemte kriminalitetsproblemer i politikredsen. Der findes ikke en tilsvarende regel i de gældende bestemmelser om lokalnævne.

Efter *stk. 3* kan ethvert medlem af kredsrådet forlange, at spørgsmål af fælles interesse for politiet og kommunerne i politikredsen drøftes i kredsrådet. Bestemmelsen svarer til den gældende § 115 a, stk. 2, i retsplejeloven. Efter *stk. 4* kan kredsrådet endvidere afgive udtalelse om spørgsmål vedrørende politikredsens almindelige organisation og tilrettelæggelse af politiets virksomhed, og kredsrådet kan henstille til politidirektøren, at politiet for et begrænset tidsrum særligt skal lægge vægt på løsningen af bestemte opgaver med hensyn til opretholdelsen af sikkerhed, fred og orden i politikredsen, f.eks. en intensiveret indsats i lokalområder præget af hærværk mv. Bestemmelsen svarer med en enkelt ændring (præcisering af, at kredsrådet også kan afgive udtalelse om den almindelige tilrettelæggelse af politiets virksomhed i politikredsen) til den gældende § 115 a, stk. 3 og 4, i retsplejeloven vedrørende lokalnævne.

Efter *stk. 5* skal kredsrådet virke for, at der gives befolkningen i politikredsen oplysning om politiets virksomhed, herunder ved at orientere befolkningen om arbejdet i rådet. Kredsrådet vil bl.a. kunne offentliggøre rådets dagsordner og mødereferater mv., f.eks. på politikredsens hjemmeside, ligesom rådet vil kunne holde møder, der er helt eller delvist åbne for offentligheden. Kredsrådet vil også kunne udarbejde informationsmateriale om fælles tværgående initiativer mellem politiet og kommunerne om bestemte mener. Bestemmelsen svarer til den gældende § 115 a, stk. 5, i retsplejeloven om lokalnævne.

Med henblik på at understrege kredsrådets funktion som det centrale kontaktforum for den øverste ledelse hos det lokale politi og kommunerne i politikredsen foreslås det i *stk. 6*, at kredsrådet skal mødes mindst fire gange årligt. Kredsrådet vil naturligvis kunne afholde flere møder efter behov. Desuden bemyndiges justitsministeren til at fastsætte nærmere regler om kredsrådets virksomhed og om omfanget af politidirektørens oplysningspligt over for kredsrådet. Denne bemyndigelsesbestemmelse svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 115 a, stk. 6, om lokalnævne. Hvis lovforslaget vedtages, vil Justitsministeriet udsende en ny bekendtgørelse til afløsning af den gældende bekendtgørelse nr. 1182 af 21. december 1995 om lokalnævn vedrørende politiets virksomhed. Denne bekendtgørelse indeholder bl.a. regler om lokalnævnenes sekretariatsforretninger, medlemmernes tavshedspligt og politimestrenes oplysningspligt over for nævne.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.5.4 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 113

Efter den foreslåede bestemmelse skal politidirektøren som noget nyt hvert år udarbejde en plan for samarbejdet mellem politiet og kommunerne, andre offentlige myndigheder, interesseorganisationer, foreninger mv. i politikredsen.

Den lokale samarbejdsplan skal udarbejdes efter drøftelse i kredsrådet, jf. 2. pkt. og den foreslåede § 112, stk. 1, i retsplejeloven. Den lokale samarbejdsplan skal endvidere offentliggøres af

politidirektøren, og det vil f.eks. kunne ske på politikredsens hjemmeside og ved, at samarbejdsplanen lægges frem på politistationer, rådhus og biblioteker mv. i politikredsen.

Samarbejdsplanen skal indeholde en nærmere beskrivelse af, hvordan lokalsamarbejdet er og vil blive organiseret og gennemført i politikredsen. Planen bør beskrive de overordnede rammer for politiets samarbejde med og inddragelse af kommunerne, andre offentlige myndigheder og borgerne i politikredsen på de forskellige samarbejdsområder. Herudover vil der være meget frie rammer for politidirektøren til i samråd med kredsrådet at udforme politikredsens samarbejdsplan i lyset af de lokale ønsker og behov.

Den lokale samarbejdsplan vil bl.a. kunne omhandle følgende emner:

Det generelle lokale myndighedssamarbejde uden for kredsrådets rammer, f.eks. årlige møder mellem politiet og de relevante kommunale udvalg eller udvalgsformænd og/eller mellem politiets ledelse og den samlede kommunalbestyrelse, eller f.eks. ordninger med faste kontaktpersoner mellem politi og kommuner på forskellige niveauer.

Den lokale kriminalitetsforebyggende indsats, herunder inden for rammerne af SSP-samarbejdet og den kriminalpræventive indsats over for unge over 18 år (SSP+). Planen vil f.eks. kunne beskrive, hvordan beboerforeninger, skoler og ungdomsklubber mv. søges inddraget aktivt i forbindelse med gennemførelsen af konkrete lokale initiativer.

Samarbejdet i øvrigt mellem politiet og de sociale myndigheder vedrørende håndteringen af *unge lovovertrædere* mv., herunder en beskrivelse af eventuelle lokale samarbejdsfora – også vedrørende helt unge lovovertrædere under 15 år – med regelmæssige møder på sagsbehandlerniveau.

Samarbejdet med lokale kvindecentre og andre vedrørende indsatsen over for *voldsramte kvinder og børn*.

Samarbejdet med kommuner og regioner vedrørende indsatsen over for *psykisk syge, misbrugere og andre særligt udsatte grupper* i forbindelse med f.eks. husspektakler, gadeuorden, truende adfærd, vold mv. Planen vil bl.a. kunne beskrive de lokale muligheder for alternativer til anbringelse af berusede personer i politiets detentioner, og planen vil kunne omhandle mulighederne for lokalt at rekvirere behandling til psykisk syge mv., som politiet kommer i kontakt med i forbindelse med patruljering mv.

Samarbejdet med *told- og skattemyndighederne, miljømyndighederne og andre myndigheder* vedrørende den lokale indsats over for særlige former for særlovskriminalitet mv., f.eks. skatte- og afgiftsunddragelse, miljøkriminalitet, overtrædelse af dyreværnslovgivningen mv.

Samarbejdet med lokale arbejdsgiver og arbejdstagerrepræsentanter om indsatsen mod *illegal arbejdskraft*, herunder også koordineringen med det landsdækkende og regionale samarbejde på området, f.eks. i de regionale netværk vedrørende illegalt arbejde.

Samarbejdet vedrørende *trafik og færdselssikkerhed* mv., herunder lokale initiativer med henblik på at sikre sammenhæng mellem politiets aktiviteter og andre myndigheders færdselssikkerhedsmæssige initiativer f.eks. i forbindelse med skolestart, større lokale vejarbejder mv. Planen

vil bl.a. også kunne beskrive de lokale muligheder for at samarbejde om gennemførelsen af landsdækkende og regionale initiativer og kampagner på området.

Samarbejdsplanen vil endvidere mere generelt kunne beskrive muligheder eller planlagte konkrete initiativer for at udbygge kontakten mellem politiet, kommunerne og lokalsamfundet i øvrigt ved siden af de mere formelle kontakter, f.eks. at der afholdes årlige borgermøder mv., eller ud fra lokale behov nedsættes dialoggrupper ("brugergrupper") med deltagelse af repræsentanter for handelsstandsforeninger, skolebestyrelser, det lokale foreningsliv og/eller andre.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.5.5 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 114

Bestemmelsen svarer til den gældende § 115 b i retsplejeloven om adgangen til at videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold som led i kriminalitetsforebyggende samarbejde med andre myndigheder. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen (Folketingstidende 1989-1990, tillæg A, side 3845-3853), at kerneområdet for bestemmelsen er SSP-samarbejdet, men at også samarbejde på andre områder mellem politi og de sociale myndigheder mv. med henblik på kriminalitetsforebyggelse kan være omfattet, f.eks. udveksling af oplysninger med henblik på at forebygge hustruvold og børnemishandling mv. Der er ikke tilsigtet nogen udvidelse af bestemmelsens anvendelsesområde.

Til § 115

Det foreslås, at sognefogeder bistår politiet efter de hidtil gældende regler. Bestemmelsen svarer til den gældende § 118, stk. 2, i retsplejeloven med den ændring, at "sandemænd og lignende bestillingsmænd" udgår af bestemmelsen, idet disse ikke længere anvendes.

Sognefogeder har til opgave at bistå politiet med opgaver hovedsagelig af administrativ karakter, f.eks. forkyndelse af stævninger mv. – typisk på mindre befolkede øer. Herudover kan sognefogederne efter instruktion fra politikredsen foretage visse uopsættelige forberedende politimæssige dispositioner, f.eks. ved færdselsuheld, brande mv. Det vil fremover være politidirektørerne, der har kompetencen til at beslutte, om der skal oprettes et sognefogeddistrikt.

Til nr. 55 og 58-60 (§ 121, stk. 4, 1. pkt., § 139, stk. 1, 3. pkt., og stk. 3, 2. pkt., § 147 d, stk. 1, 1. og 2. pkt., og stk. 3, 2. pkt., § 147 e, stk. 1, 1. og 2. pkt., og stk. 3, 1. pkt., og § 147 f, stk. 2, 1. og 3. pkt.)

I overensstemmelse med den foreslåede nye instansordning foreslås det, at sager efter retsplejelovens §§ 121 og 139 skal indbringes for "retten" (ikke "landsretten"). Det drejer sig om sager om nægtelse af advokatbeskikkelse med den begrundelse, at der er grund til at antage, at den pågældende ikke vil udøve advokatvirksomhed på forsvarlig måde, eller at den pågældende har betydelig forfalden gæld til det offentlige, henholdsvis sager om frakendelse af retten til at udøve

advokatvirksomhed med den begrundelse, at det på grund af advokatens sindssygdom skønnes uforsvarligt, at vedkommende fortsat udøver advokatvirksomhed, eller at den pågældende har betydelig forfalden gæld til det offentlige, samt om nægtelse af gengivelse af retten til at udøve advokatvirksomhed til en person, der er fradømt denne ret.

I overensstemmelse med den foreslåede nye instansordning foreslås det endvidere, at sager om prøvelse af Advokatnævnets afgørelser efter §§ 147 d, 147 e og 147 f skal indbringes for ”retten” (ikke ”landsretten”).

Forslaget indebærer, at de foreslåede almindelige regler om saglig kompetence i civile sager vil finde anvendelse. Der vil således også være mulighed for efter anmodning fra en part at henvise sagen til landsretten til behandling i første instans, hvis sagen er af principiel karakter, jf. forslaget til retsplejelovens § 226 (lovforslagets § 1, nr. 77).

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 56 (§ 132, § 133, stk. 1, § 136, stk. 3, og stk. 4, 1. pkt., § 368, stk. 3, og stk. 5, 1. pkt., § 372, stk. 1, 1. pkt., og § 393, stk. 4, 2. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 18.

Til nr. 57 (§ 135, stk. 2, 1. og 2. pkt.)

Forslaget om ændring af bestemmelsen om autorisation af advokatfuldmægtige er en konsekvens af forslaget om, at de nye og større byretter, men ikke retten på Bornholm, ledes af en præsident, jf. forslaget til retsplejelovens § 9 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til nr. 58-60 (§ 139, stk. 1, 3. pkt., § 147 d, stk. 1, 2. pkt., og stk. 3, 2. pkt., og § 147 e, stk. 1, 2. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 55.

Til nr. 61 (§ 149, stk. 7)

Den foreslåede bestemmelse reguleres tolkes deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation. Tolken bør som udgangspunkt befinde sig samme sted som den, der tolkes for. Tolkning bør dog undtagelsesvis kunne ske ved anvendelse af telekommunikation med billede.

Det foreslås, at tolkning kan ske ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at tolken møder samme sted som den, der skal tolkes for, og tolkning ved anvendelse af telekommunikation med billede findes forsvarlig. Det kan f.eks. efter omstændighederne være tilfældet, hvis tolken ellers ville skulle rejse meget langt (eksempelvis fordi der ikke er ret mange tolke i landet, som mestrer det pågældende sprog).

Det foreslås endvidere, at når der skal tolkes for en part (herunder sigtede eller tiltalte i en offentlig straffesag), et vidne eller en syns- og skønsmand, der deltager ved anvendelse af telekommunikation, skal tolken så vidt muligt befinde sig samme sted som pågældende part, vidne eller syns- og skønsmand.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 62 (§ 151, stk. 1, 7. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 63 (§ 152 a)

Formålet med den foreslåede bestemmelse om fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen er at præcisere parternes reaktionsmulighed i tilfælde af krænkelse eller risiko for krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist efter artikel 6 i Den Europæiske Menneskeretskonvention. Formålet er således at tydeliggøre, at parterne råder over et effektivt retsmiddel, jf. artikel 13 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, i form af en adgang til at forlange, at retten fastsætter tidspunktet for hovedforhandlingen, hvis dette er nødvendigt for at undgå krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist eller for at bringe en allerede indtrådt krænkelse til ophør.

Det foreslås, at en part skal kunne forlange, at retten fastsætter et tidspunktet for hovedforhandlingen, hvis det er nødvendigt på grund af kravet i artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om behandling af sagen inden for en rimelig frist. Bestemmelsen gælder både i civile sager og straffesager.

Beføjelsen til at anmode om fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen i medfør af den foreslåede bestemmelse tilkommer ”en part”, dvs. enhver af parterne i en civil sag eller straffesag. Som part i en offentlig straffesag regnes også sigtede eller tiltalte, jf. retsplejelovens § 729. Anmodning om fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen i medfør af den foreslåede bestemmelse kan også fremsættes på en parts vegne af partens rettergangsfuldmægtig, jf. retsplejelovens kapitel 25, eller forsvarer, jf. retsplejelovens kapitel 66, og forsvareren behøver ikke sigtedes eller tiltaltes samtykke til at fremsætte anmodningen, hvis forsvareren anser anmodningen for nødvendig eller hensigtsmæssig til varetagelse af sigtedes eller tiltaltes tarv, jf. retsplejelovens § 740.

Retten er efter den foreslåede bestemmelse forpligtet til efter anmodning fra en part at fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, hvis det er nødvendigt på grund af kravet i artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om behandling af sagen inden for en rimelig frist, dvs. hvis der er risiko for krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist. Bestemmelsen kan også anvendes, hvis der allerede er sket krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist, idet en fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen i denne situation har til formål at bringe krænkelsen til ophør.

Retten afgørelser i anledning af anmodninger i medfør af den foreslåede bestemmelse kan appelleres efter retsplejelovens almindelige regler. Dette gælder, hvad enten retten har imødekommet eller afslået anmodningen om at fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen. I tilfælde, hvor retten har imødekommet anmodningen om at fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, kan rettens afgørelse om selve tidspunktet ligeledes appelleres efter retsplejelovens almindelige regler. En part vil således f.eks. under en appel kunne få prøvet, om hovedforhandlingen bør fastsættes til et tidligere tidspunkt, eller om en hovedforhandling, der løber over flere dage, bør afvikles inden for en kortere periode, end det følger af rettens afgørelse (dvs. om der bør afsættes flere dage pr. uge til hovedforhandlingen).

I civile sager ved byretten kan rettens afgørelser i anledning af anmodninger om fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen i medfør af den foreslåede bestemmelse kæres til landsretten, jf. retsplejelovens § 389 (som ikke foreslås ændret). I civile sager ved landsretten og Sø- og Handelsretten kan rettens afgørelser i anledning af anmodninger om fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen i medfør af den foreslåede bestemmelse med Procesbevillingsnævnets tilladelse kæres til Højesteret, jf. retsplejelovens § 392 (som ikke foreslås ændret).

I straffesager ved byretten kan rettens afgørelser i anledning af anmodninger om fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen i medfør af den foreslåede bestemmelse kæres til landsretten, jf. retsplejelovens § 968, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 134. I straffesager ved landsretten kan rettens afgørelser i anledning af anmodninger om fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen i medfør af den foreslåede bestemmelse med Procesbevillingsnævnets tilladelse kæres til Højesteret, jf. retsplejelovens § 968 a, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 134.

Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse om anmodninger om fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen i tilfælde af krænkelse eller risiko for krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist ikke i øvrigt berører retsplejelovens almindelige regler om fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen, jf. f.eks. retsplejelovens § 353, stk. 5, og § 354, stk. 1 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 86), og retsplejelovens § 844, stk. 1, § 847, stk. 1, og § 896, stk. 1 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 132).

I almindelighed vil retten af egen drift eller efter anmodning fra parterne eller en part i medfør af retsplejelovens øvrige regler fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, uden at der opstår spørgsmål om risiko for krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist og dermed om anvendelse af den foreslåede bestemmelse, og bestemmelsen vil således kun have betydning i de tilfælde, hvor der ikke i medfør af retsplejelovens øvrige regler måtte være fastsat et tidspunkt for hovedforhandlingen, som giver mulighed for sagens behandling inden for en rimelig frist, eller hvor der i øvrigt er risiko for krænkelse af retten til rettergang inden for en rimelig frist.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.6 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 64 (§ 174, stk. 2 og 3)

Det foreslås, at vidner og sagkyndige skal kunne afgive forklaring ved anvendelse af en videoforbindelse, hvis det findes hensigtsmæssigt og forsvarligt (*stk. 2*), og det foreslås, at vidner og sagkyndige skal kunne afgive forklaring ved anvendelse af telefon, hvis det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at forklaringen afgives i retten eller ved anvendelse af en videoforbindelse, og hvis afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede findes forsvarlig (*stk. 3*).

Ved afgørelsen af, om en vidneforklaring kan afgives ved anvendelse af telekommunikation, bør retten for det første lægge afgørende vægt på parternes og vidnets stilling til spørgsmålet.

Ved afgørelsen af, om afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede er *hensigtsmæssig*, må der dernæst foretages en konkret afvejning mellem fordelene herved over for ulempen ved, at vidnet ikke møder umiddelbart for den dømmende ret. Har vidnet langt til den dømmende ret, taler det for, at telekommunikation er hensigtsmæssig. Er der tale om et hovedvidne, taler det væsentligt imod, at telekommunikation er hensigtsmæssig.

Ved afgørelsen af, om afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede (telefon) kan tillades, fordi fremmøde i retten eller anvendelse af telekommunikation med billede vil være forbundet med *uforholdsmæssige vanskeligheder*, må der tilsvarende ske en afvejning mellem disse vanskeligheder og vidnets betydning for sagen.

Den foreslåede betingelse for, at en forklaring kan afgives telefonisk, er strengere end den foreslåede betingelse for, at en forklaring kan afgives ved anvendelse af telekommunikation *med* billede. Der skal således væsentligt mere til, før telekommunikation uden billede (telefon) kan tillades.

Afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede bør i det hele taget have undtagelsens karakter, og hvis en protest mod en sådan afhøring er rimeligt begrundet, bør retten ikke give tilladelse. Blandt rimelige begrundelser kan nævnes, at modparten selv er skyld i, at vidnet ikke er blevet indkaldt til at afgive forklaring enten ved fremmøde i retten eller ved anvendelse af en videoforbindelse. Som eksempel på, hvornår en afhøring ved anvendelse af telekommunikation uden billede omvendt kan være velbegrundet, kan nævnes supplerende spørgsmål til et vidne eller en syns- og skønsmand, som allerede har afgivet forklaring, men hvor der uforudset opstår behov for en afklaring af enkelte yderligere spørgsmål.

Også ved afgørelsen af, om afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation er *forsvarlig*, vil vidnets betydning for sagen indgå som et væsentligt moment. Endvidere vil der også på dette punkt være væsentlig forskel på telekommunikation med og uden billede. I en straffesag vil det formentlig aldrig være forsvarligt, at en vidneforklaring af afgørende betydning for sagen afgives ved anvendelse af telekommunikation uden billede. Tilsvarende gælder, at i civile sager bør det kun med begge parter samtykke komme på tale, at en vidneforklaring af afgørende betydning for sagen afgives ved anvendelse af telekommunikation uden billede.

I *stk. 2* anvendes udtrykket ”telekommunikation med billede” for at understrege, at det er uden betydning, hvilken teknisk fremgangsmåde der anvendes. Vidnet skal indkaldes til at møde efter den almindelige regel i retsplejelovens § 175 (som ikke foreslås ændret), og afhøringen skal gennemføres under iagttagelse af reglerne i forslaget til retsplejelovens § 192 (lovforslagets § 1, nr. 68).

Stk. 3 angår navnlig (traditionel) telefonisk afhøring, idet afhøring ved anvendelse af videotelefon anses som telekommunikation *med* billede. Vidnet pålægges at være til rådighed for rettens etablering af telekommunikationen, eksempelvis at vidnet er klar til at blive ringet op af retten ringer vidnet op på et nærmere angivet telefonnummer.

Det foreslås, at reglen i retsplejelovens § 175 skal finde tilsvarende anvendelse. Dette indebærer bl.a., at vidnet skal have forkyndt et skriftligt pålæg om at være til rådighed for afgivelse af forklaring. Vidnepligt forudsætter således, at vidnet er til stede her i landet eller er omfattet af lov om nordisk vidnepligt, eller at der ved en retsanmodning til myndighederne i det land, hvor vidnet befinder sig, anmodes om disses bistand til afhøringens gennemførelse. En telefonisk afhøring kan godt gennemføres uden iagttagelse af reglerne i retsplejelovens § 175, men i så fald er vidnet ikke forpligtet til at medvirke.

I kraft af henvisningerne i retsplejelovens § 305 og § 209 (som ikke foreslås ændret) gælder de foreslåede regler også for forklaringer, der afgives af parter i civile sager eller af syns- og skønsmand.

De foreslåede regler i retsplejelovens § 174, *stk. 2* og *3*, gælder fuldt ud, når sagen behandles ved en dansk domstol. Danske domstoles medvirken til fjernafhøring af vidner, der befinder sig i Danmark, til brug for en udenlandsk retssag, reguleres af retsplejelovens § 190 (som ikke foreslås ændret), der henviser til retsplejelovens regler, hvilket også vil omfatte de nye regler i § 174, *stk. 2* og *3*. Bestemmelsen i § 190 indeholder også en særlig regel om afhøring fra udlandet ved anvendelse af telekommunikation uden billede, der er udtryk for en fravigelse af den foreslåede regel i § 174, *stk. 3*, idet sådan afhøring fra udlandet efter § 190, *stk. 2*, kræver vidnets samtykke.

I kraft af henvisningen i retsplejelovens § 190 til retsplejelovens øvrige regler vil danske domstole bl.a. kunne indkalde et vidne, der befinder sig i Danmark, til at møde efter reglen i forslaget til retsplejelovens § 192 (lovforslagets § 1, nr. 68) med henblik på afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede til en udenlandsk domstol. Retsplejelovens § 190, 2. pkt., bestemmer, at en anmodning om iagttagelse af en særlig form eller fremgangsmåde så vidt muligt skal imødekommes, medmindre dette vil være åbenbart uforeneligt med landets retsorden. Dette betyder bl.a., at hvis der er praktisk mulighed herfor, kan de foreslåede regler i retsplejelovens § 174, *stk. 2*, og § 192 fraviges ved efterkommelse af udenlandske retsanmodninger for så vidt angår formen og fremgangsmåden for fjernafhøringen, medmindre dette vil være åbenbart uforeneligt med den danske retsorden.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 65 (§ 181, 1. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 66 (§ 186, stk. 2, 3. pkt.)

Når der sker billed- eller lydoptagelse af en forklaring, der afgives før hovedforhandlingen, bør forklaringen som hovedregel protokolleres i referatform på samme måde som andre forklaringer, der afgives før hovedforhandlingen. Retten bør dog kunne bestemme, at der ikke skal ske protokollering. I den forbindelse må parternes synspunkter tillægges betydelig vægt.

På den baggrund foreslås det, at hvis der sker billed- eller lydoptagelse af en forklaring, der afgives før hovedforhandlingen, skal retten kunne bestemme, at der ikke skal ske protokollering af forklaringen i retsbogen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 67 (§ 186, stk. 3-6)

Det foreslås, at retten skal kunne bestemme, at der sker billed- eller lydoptagelse af en indenretslig forklaring. Afgives forklaringen før hovedforhandlingen, skal optagelsen så vidt muligt ske som billedoptagelse.

Stk. 3, 1. pkt., gælder både før hovedforhandlingen og under hovedforhandlingen.

I straffesager kan billed- og lydoptagelser af forklaringer, der er afgivet før hovedforhandlingen, anvendes som bevis under hovedforhandlingen i samme omfang som indførsler i retsbøgerne vedrørende sådanne forklaringer, jf. herved retsplejelovens § 871, stk. 2, nr. 2-4 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 132). For civile sagers vedkommende anvendes principperne i retsplejelovens § 340, jf. også lovforslagets § 1, nr. 85, og bemærkningerne hertil.

Stk. 4 angår adgangen til billed- og lydoptagelser, som er foretaget i medfør af det foreslåede stk. 3. Af hensyn til parternes forberedelse af hovedforhandlingen samt ankeovervejelser må de have adgang til de pågældende optagelser. Det foreslås derfor, at en part skal have adgang til at gennemse eller gennemlytte optagelsen, medmindre parten ikke havde adgang til at overvære vidneforklaringen, jf. *stk. 4, 1. pkt.* Udtrykket ”gennemse”, som anvendes i lovteksten, omfatter også ”gennemlytning” af lydsiden af en billed- og lydoptagelse henholdsvis af en ren lydoptagelse.

Har parten i medfør af retsplejeloven været udelukket fra at overvære en vidneforklaring, har parten ikke adgang til at gennemse eller gennemlytte en billed- eller lydoptagelse af forklaringen. Udelukkelse kan navnlig være sket i medfør af retsplejelovens § 848 (der foreslås videreført som § 856), som også (i stk. 8) indeholder nærmere regler om, hvordan den pågældende skal have oplysning om forklaringer, som den pågældende har været udelukket fra at overvære.

Parterne og deres advokater bør have adgang til at gennemse henholdsvis gennemlytte optagelsen på rettens kontor, og parternes advokater bør have mulighed for at få udleveret en kopi af

optagelsen. Det foreslås derfor, at gennemsyn kan ske hos retten eller hos partens advokat eller forsvarer, jf. stk. 4, 2. pkt. Advokaten vil kunne lade parten gennemse eller gennemlytte optagelsen, men må ikke udlevere optagelsen til parten.

I øvrigt er billed- og lydoptagelser af forklaringer i retsmøder, der foretages i medfør af det foreslåede stk. 3, efter forslaget ikke genstand for aktindsigt, jf. stk. 4, 3. pkt. Udelukkelsen af almindelig aktindsigt angår alene selve billed- og lydoptagelsen. En skriftlig gengivelse af forklaringens indhold er omfattet af retsplejelovens almindelige regler om aktindsigt, jf. også nedenfor om stk. 6.

Det foreslås endvidere, at det skal være strafbart uberettiget at videregive billed- eller lydoptagelser af forklaringer afgivet i retsmøder, jf. stk. 5. Forbuddet omfatter uberettiget videregivelse, herunder offentliggørelse, af de optagelser af afhøringer i retsmøder, der er foretaget i retten. Bestemmelsen angår kun uberettiget videregivelse af lovlige optagelser, men det er uden betydning, om optagelsen er foretaget af rettens egne medarbejdere eller efter rettens bestemmelse af en ekstern samarbejdspartner, herunder en fysisk eller juridisk person, der har autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager, jf. lovforslagets § 1, nr. 68 (forslag til retsplejelovens § 192). For ulovlige optagelser gælder det strafsanktionerede forbud i retsplejelovens § 32, stk. 1, jf. § 32 b, stk. 1 (som ikke foreslås ændret).

Stk. 6 angår fremstilling af en skriftlig gengivelse af forklaringens indhold, dvs. en ordret gengivelse af de stillede spørgsmål og af vidnets svar, i lovteksten betegnet som en ”udskrift af vidneforklaringen”. Det foreslås, at den, der efter retsplejelovens regler har ret til aktindsigt i indførsler i retsbogen vedrørende en vidneforklaring, mod betaling af udgifterne herved skal kunne forlange, at der tilvejebringes en sådan udskrift af vidneforklaringen, jf. 1. pkt. Udskriften anses som et bilag til retsbogen, jf. 2. pkt., og er dermed bl.a. i relation til aktindsigt sidestillet med indførsler i retsbøgerne.

Adgang til aktindsigt i indførsler i retsbøgerne vedrørende sagen tilkommer navnlig parterne i civile sager, jf. retsplejelovens § 255 a, forsvareren i verserende straffesager, jf. retsplejelovens § 729 a, stk. 2, sigtede uden forsvarer i verserende straffesager, jf. retsplejelovens § 729 b, stk. 1, den, der har været sigtet i en straffesag, der er endeligt afsluttet, jf. retsplejelovens § 729 d, stk. 1, forurettede i en afsluttet straffesag samt den, der har en individuel, væsentlig interesse i aktindsigt i en civil sag eller en afsluttet straffesag, jf. retsplejelovens § 41 d, stk. 1 (disse bestemmelser foreslås ikke ændret).

Det foreslåede stk. 6 forudsættes administreret på den måde, at retten skal sikre sig, at en anmodning om tilvejebringelse af udskrift af en vidneforklaring er fremsat af en person, der har ret til aktindsigt i indførsler i retsbøgerne vedrørende vidneforklaringen. Retten bør endvidere vurdere, om de regler om begrænsning i adgangen til aktindsigt, som eventuelt finder anvendelse, i væsentligt omfang ville udelukke, at den pågældende fik aktindsigt i indførsler i retsbøgerne vedrørende vidneforklaringen. Er dette tilfældet, vil retten skulle afslå at tilvejebringe en udskrift af vidneforklaringen. Retten er imidlertid ikke forpligtet til at foretage en tilbunds gående vurde-

ring af, i hvilket omfang den pågældende vil have adgang til aktindsigt i den udskrift af vidneforklaringen, som i givet fald tilvejebringes. Når blot det ikke på forhånd er klart, at aktindsigt i væsentlig grad vil være udelukket, kan retten forlange, at den pågældende betaler for tilvejebringelsen af en udskrift af hele vidneforklaringen, uanset om den myndighed, der efterfølgende i givet fald træffer afgørelse om aktindsigt, eventuelt beslutter at begrænse adgangen til aktindsigt i den tilvejebragte udskrift.

Det foreslås i stk. 6, 3. pkt., at Domstolsstyrelsen skal kunne fastsætte regler om opgørelsen af udgifterne ved tilvejebringelsen af udskrifter. Det vil i reglerne bl.a. kunne fastsættes, om udgifterne skal opgøres med udgangspunkt i det faktiske tidsforbrug ved tilvejebringelsen af den enkelte udskrift, eller om der skal anvendes gennemsnitlige udgiftstal. Betalingen efter stk. 6 angår udgifterne ved tilvejebringelsen af en skriftlig, ordret gengivelse af forklaringen. Der vil herudover eventuelt skulle betales retsafgift for aktindsigt, der gennemføres ved udlevering af en kopi (i modsætning til ved gennemsyn), jf. retsafgiftslovens § 48 om en retsafgift på 175 kr. for udskrifter og retsafgiftslovens § 49 om fritagelse for denne afgift i visse tilfælde.

Bestemmelsen i stk. 6 angår anmodninger om at tilvejebringe en skriftlig, ordret gengivelse af forklaringen med henblik på at søge aktindsigt heri. Når der først én gang er tilvejebragt en skriftlig, ordret gengivelse af forklaringen, kan der umiddelbart søges aktindsigt heri efter reglerne om aktindsigt. Ved senere anmodninger om aktindsigt er der således ikke behov for igen at anmode om tilvejebringelse af en udskrift efter bestemmelsen i stk. 6, og dette gælder, uanset om anmodningen om aktindsigt fremsættes af en anden person end den, der oprindeligt anmodede om – og betalte for – tilvejebringelsen af en udskrift af forklaringen.

Forslaget til retsplejelovens i § 186, stk. 3-6, om vidneforklaringer finder tilsvarende anvendelse på partsforklaringer i civile sager og forklaringer af syns- og skønsmand, jf. henvisningerne til bl.a. § 186 i retsplejelovens §§ 209 og 305 (som ikke foreslås ændret). Forslaget til retsplejelovens § 186, stk. 3-6, finder endvidere tilsvarende anvendelse på forklaringer af sigtede eller tiltalte i en straffesag, jf. de foreslåede henvisninger hertil i forslagene til retsplejelovens § 754, stk. 2, og § 863, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 131 og 132).

Forslaget til retsplejelovens i § 186, stk. 3-6, finder anvendelse på indenretslige forklaringer, dvs. forklaringer, der afgives i retsmøder. Der foreslås ingen ændringer af de gældende regler om billedoptagelse af politiets (udenretslige) afhøringer af børn, jf. retsplejelovens § 745 e og § 872, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 132.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 68 (§ 192)

Den foreslåede bestemmelse angår vidneafhøringer, der sker ved anvendelse af en videoforbindelse eller anden telekommunikation med billede (herunder en videotelefon), jf. *stk. 1*.

Det foreslås i *stk. 2*, at sådanne afhøringer skal gennemføres på den måde, at vidnet møder for en ret eller for en myndighed eller person, der har fået en særlig bemyndigelse eller autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videomøder i retssager.

Efter *stk. 3* kan Domstolsstyrelsen bemyndige en offentlig myndighed til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videomøder i retssager. Det kan f.eks. være politiet, kriminalforsorgen eller en kommune, der får en sådan bemyndigelse.

Efter *stk. 4* kan Domstolsstyrelsen endvidere give en (privat) fysisk eller juridisk person autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videomøder i retssager. Det kan f.eks. være en advokat.

Der kan i bemyndigelser og autorisationer efter henholdsvis *stk. 3* og *4* fastsættes vilkår for gennemførelsen af telekommunikationen. Vilkårene kan bl.a. angå kontrol af identiteten på den person, der skal deltage i telekommunikationen, og kontrol med, at den pågældende ikke udsættes for utilbørlig påvirkning (eller ”sufflering”). Der kan også i vilkårene stilles krav til den tekniske standard for gennemførelsen af telekommunikationen. Overtrædes vilkårene, kan Domstolsstyrelsen tilbagekalde en bemyndigelse eller autorisation. Ved mindre alvorlige overtrædelser, kan Domstolsstyrelsen nøjes med i første omgang at meddele en advarsel.

Stk. 5 bemyndiger Domstolsstyrelsen til at fastsætte nærmere regler om meddelelse og tilbagekaldelse af bemyndigelser og autorisationer til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videomøder i retssager samt regler om betaling for telekommunikationen. Bemyndigelsen til at fastsætte betalingsregler angår forholdet mellem indehaveren af bemyndigelsen eller autorisationen og den, der skal betale. Betalingen til et medvirkende teleselskab omfattes ikke af bemyndigelsen (medmindre det er teleselskabet, der har autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videomøder i retssager), men kan indgå i grundlaget for fastsættelsen af betalingen til indehaveren af bemyndigelsen eller autorisationen.

Med hensyn til, hvem der skal betale, må der sondres mellem straffesager og civile sager.

I straffesager betaler det offentlige altid i første omgang, jf. retsplejelovens § 1007, *stk. 1* (som ikke foreslås ændret). Det offentlige afholder endeligt udgifter vedrørende anklagerens, vidners og tolkes deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation. Derimod vil udgifter vedrørende sigtedes eller tiltaltes samt forsvarerens deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation skulle henregnes til de sagsomkostninger, som det kan pålægges tiltalte at betale, hvis denne findes skyldig, jf. de nærmere regler i retsplejelovens §§ 1008 og følgende.

I civile sager vil udgifter til telekommunikation skulle henregnes til sagsomkostningerne og betales efter de herom gældende regler i retsplejelovens kapitel 30 (som ikke foreslås ændret). Med hensyn til tolkning for en part, der er statsborger i et andet nordisk land, gælder tillige reglen i retsplejelovens § 149, *stk. 4* (som ikke foreslås ændret), der bestemmer, at udgifterne i første omgang afholdes af statskassen, men at de henregnes til de sagsomkostninger, som det kan pålægges parterne at betale.

Stk. 5 bemyndiger endvidere Domstolsstyrelsen til at fastsætte regler om betaling af gebyr for behandling af ansøgninger om bemyndigelse eller autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for videomøder i retssager.

De i stk. 2-5 foreslåede regler kan kun anvendes, når vidnet kan pålægges at give møde her i landet, hvilket forudsætter, at vidnet er til stede her i landet eller er omfattet af lov om nordisk vidnepligt.

I andre tilfælde, hvor vidnet befinder sig i udlandet, giver *stk. 6* mulighed for, at retten kan tillade, at vidnet afgiver forklaring ved anvendelse af en videoforbindelse, hvis forklaringen efter de oplysninger, der foreligger for retten, skønnes at kunne afgives under lige så betryggende former som en forklaring, der afgives efter de regler, der gælder om internt danske videomødeafhøringer. Denne betingelse vil navnlig kunne være opfyldt i de tilfælde, hvor der foreligger en aftale mellem Danmark og den pågældende fremmede stat om gennemførelse af grænseoverskridende videomødeafhøringer. Bestemmelsen kan imidlertid efter omstændigheder også anvendes, hvor der alene findes en generel aftale mellem Danmark og den pågældende fremmede stat om retsanmodninger, og eventuelt også, når der slet ikke foreligger nogen aftale om retsanmodninger mellem Danmark og den pågældende fremmede stat, hvis det efter de oplysninger, parterne har tilvejebragt, må antages, at en videomødeafhøring vil kunne gennemføres under betryggende former.

I kraft af henvisningerne i retsplejelovens § 305 og § 209 (som ikke foreslås ændret) gælder den foreslåede § 192 også for forklaringer, der afgives af parter i civile sager eller af syns- og skønsmænd.

I kraft af henvisningen i forslaget til retsplejelovens § 506 i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 107), gælder den foreslåede § 192 desuden for skyldnerens opfyldelse af oplysningspligten efter retsplejelovens § 497 i fogedsager.

I kraft af de henvisninger, som foreslås indsat i retsplejelovens §§ 748, 831 og 854, jf. lovforslagets § 1, nr. 130 og 132, finder de foreslåede regler endvidere tilsvarende anvendelse på sigtedes eller tiltaltes afgivelse af forklaring i en offentlig straffesag.

Endvidere bestemmer det foreslåede § 32 d i retsplejeloven, jf. lovforslagets § 1, nr. 7, at når en part (herunder sigtede eller tiltalte i en offentlig straffesag) eller rettergangsfuldmægtig, der ikke er advokat, deltager ved anvendelse af telekommunikation med billede i et retsmøde, hvor der skal afgives forklaring, skal det ske efter fremgangsmåden i § 192, selv om parten ikke selv skal afgive forklaring. Dette gælder dog ikke, hvis parten er ledsaget af en advokat.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 69 (§ 214, stk. 2, 1. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 6, stk. 3, 2. pkt., og § 18, stk. 2, 5. pkt., foreslås erstattet af retsplejelovens § 7, stk. 4, 2. pkt., og § 12, stk. 7, 3. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til nr. 70 (§ 214, stk. 3-5)

Forslaget til *stk. 3* viderefører den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 214, stk. 3, 1. pkt. Der er alene foretaget en redaktionel ændring for at bringe bestemmelsen i overensstemmelse med retsplejelovens sprogbrug i øvrigt, hvor ordet ”dommer” er forbeholdt juridiske dommere, idet sagkyndige dommere – i lovtæksten – betegnes som ”sagkyndige” eller ”sagkyndige retsmedlemmer”.

Stk. 4, 1. pkt., viderefører med redaktionelle ændringer retsplejelovens § 214, stk. 3, 2. pkt., hvorefter domsforhandlingen i en nævningesag eller domsmandssag ved landsretten kan fortsætte, selv om en dommer, nævning eller domsmand får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at domsforhandlingen er begyndt, dog kun når højst én dommer og højst én nævning eller én domsmand mangler. Det foreslås i *2. pkt.*, at samme regel skal gælde ved behandlingen af nævningesager (men ikke domsmandssager) ved byretten.

Stk. 5 er ny og angår civile sager. Det foreslås i *1. pkt.*, at når en byretssag eller handelsretssag behandles med tre juridiske dommere, og én af dommerne får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at hovedforhandlingen er begyndt, skal sagen kunne afgøres af de to tilbageværende dommere.

Det foreslås desuden i *2. pkt.*, at når en byretssag eller handelsretssag behandles med sagkyndige dommere, og en af disse får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at hovedforhandlingen er begyndt, skal sagen kunne afgøres af de tilbageværende dommere, såfremt højst én sagkyndig dommer mangler. Dette gælder dog ifølge det foreslåede *3. pkt.* ikke i ansættelsessager, hvor de sagkyndige skal udpeges blandt personer, der er beskikket efter indstilling fra henholdsvis arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer, eller sager ved Handelsretten vedrørende lov om markedsføring eller lov om visse betalingsmidler, hvor de sagkyndige skal udpeges blandt personer, der er beskikket efter indstilling fra organisationer, der repræsenterer henholdsvis erhvervsdrivende og forbrugere.

Det foreslåede *stk. 5* indebærer, at når en sag behandles med både tre juridiske dommere og sagkyndige dommere, kan sagen færdigbehandles med de tilbageværende dommere, når højst én juridisk dommer og højst én sagkyndig dommer mangler. I tilfælde af stemmelighed gør retsformandens stemme udslaget, jf. retsplejelovens § 216, stk. 1, 2. pkt. (der ikke foreslås ændret). Der henvises i øvrigt til forslaget til retsplejelovens § 12, stk. 3 og 4, § 16, stk. 1, 3. pkt., og § 20 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.2.1, 4.2.2 og 9.3.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 71 (§ 218, stk. 1-3)

Det foreslåede *stk. 1* viderefører de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 218, stk. 1, 1. og 2. pkt., om begrundelse af rettens afgørelser.

Det foreslås i *stk. 2* som noget nyt, at en dom i en nævningesag for så vidt angår skyldsspørgsmålet skal indeholde oplysninger om, hvor mange dommere og nævninger der har voteret for henholdsvis frifindelse og domfældelse. Dommen skal endvidere indeholde en begrundelse for de forskellige meninger. Oplysningerne vil fremgå af dommen ved, at den kendelse, som efter forslaget til retsplejelovens § 891 (lovforslagets § 1, nr. 132) skal afsiges om skyldsspørgsmålet, indgår i dommen. Det foreslås, at navnene på de pågældende dommere og nævninger ikke skal angives.

For så vidt angår sanktionsspørgsmålet, gælder samme regler om angivelse af stemmetal som i domsmandssager, dvs. at det i dommen alene angives, hvor mange stemmer der i alt er afgivet for en eventuel dissens, og ikke, hvor mange henholdsvis dommere og nævninger der har stemt for de forskellige resultater. Det bemærkes, at lovforslaget ikke medfører ændringer af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 214, stk. 1, 7. pkt., hvorefter dommeren i domsmandssager ved byretten skal gøre bemærkning i retsbogen om afstemningen om skyldsspørgsmålet, når tiltalte dømmes mod dommerens stemme.

Stk. 3 erstatter den gældende regel i retsplejelovens § 218, stk. 1, 3. pkt., bl.a. med nogle ændringer som følge af forslaget om, at civile sager kan undergives kollegial behandling i byretten og Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 12, stk. 3, og § 16, stk. 1, 3. pkt.).

Det foreslås således, at pligten til, at domme og kendelser i civile sager indeholder navngivne dissenser, når der blandt de deltagende dommere er forskellige meninger om resultatet eller begrundelsen, udstrækkes til kollegialt behandlede byretssager og handelsretssager.

Efter gældende ret gælder dissenspligten ikke, når der medvirker sagkyndige dommere. Det antages imidlertid, at enhver dommer (juridisk eller sagkyndig) har krav på at få optaget en unavngiven dissens i dommen. Derimod er det uafklaret, om en dommer har krav på optagelse af en navngiven dissens i dommen, men under alle omstændigheder er der i civile sager ikke noget til hinder for, at de deltagende dommere i enighed beslutter, at en dissens medtages i dommen med angivelse af navnet eller navnene på den eller de dissenterende dommere. Det bemærkes, at navngivne dissenser jævnligt forekommer i SØ- og Handelsretten.

Det foreslås, at pligten til at anføre navngivne dissenser udstrækkes til civile sager, hvor der medvirker sagkyndige dommere.

Pligten til navngiven dissens vil også gælde i boligretten, jf. henvisningen i lejelovens § 112, stk. 1, til retsplejelovens regler.

I byretssager om prøvelse af Ankestyrelsens afgørelser i klagesager om børn- og ungeudvalgets afgørelser skal dommernes navne derimod ikke angives ved afgivelse af dissens, jf. særreglen i den nye lov om social service § 170, stk. 6 (hidtidige § 125, stk. 6) (som ikke foreslås ændret).

Der henvises til pkt. 9.3.3.4 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til betænkning nr. 1401/2001 side 469-470.

Til nr. 72 (§ 218 a, stk. 1, 1. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at afgørelsen af skyldsspørgsmålet og sanktionsspørgsmålet skal begrundes også i nævningesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 218, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 71). Som led heri foreslås det at ophæve retsplejelovens § 911 (hvorefter begrundelsen i domme i nævningesager alene indskrænker sig til den fornødne henvisning til nævningernes kendelse), og henvisningen hertil i retsplejelovens § 218 a foreslås derfor ophævet.

Til nr. 73 (§ 218 a, stk. 2, 1. pkt.)

I tilknytning til forslaget om, at civile sager kan undergives kollegial behandling i byretten, jf. forslaget til retsplejelovens § 12, stk. 3 (lovforslagets § 1, nr. 3), foreslås det, at muligheden for at affatte byretsdomme i civile sager i forenklet form kun skal gælde sager, der har været behandlet med én juridisk dommer (med eller uden medvirken af sagkyndige dommere). Har der medvirket flere juridiske dommere efter det nye forslag herom, skal dommen affattes efter den almindelige regel i retsplejelovens § 218 a, stk. 1 (som ændret ved lovforslagets § 1, nr. 72).

Reglen i retsplejelovens § 218 a, stk. 3, om en supplerende redegørelse, hvis dommen ankes, foreslås ikke ændret. Det bemærkes, at i sager, hvor der har medvirket sagkyndige dommere, vil det formentlig normalt være mest praktisk, at den juridiske dommer skriver et udkast til den supplerende redegørelse, jf. herved også retsplejelovens § 216, stk. 5, 1. pkt., som derefter sendes til de sagkyndige dommere til godkendelse.

Til nr. 74 (§ 219)

Der foreslås en revision af reglerne om domsafsigelsen i civile sager. De foreslåede ændringer ligger i forlængelse af regler, der blev gennemført i 1997 (lov nr. 414 af 10. juni 1997), og har til formål at sikre en hurtig domsafsigelse.

Stk. 1 er en uændret videreførelse af det gældende § 219, stk. 1, 1. pkt. Bestemmelsen, der gælder i alle civile sager for alle retter og for både domme, kendelser og beslutninger, fastslår det almindelige princip, at rettens afgørelse skal træffes snarest muligt efter, at den pågældende forhandling er til ende.

I *stk. 2*, som er ny, foreslås det, at retten skal meddele parterne, hvornår dom vil blive afsagt. Bestemmelsen gælder i alle civile sager og for alle retter, men kun for domme. Hvis afgørelsens form afhænger af resultatet (f.eks. dom i tilfælde af afvisning, men kendelse, hvis sagen ikke afvises), skal reglen dog forstås på den måde, at retten skal meddele parterne, hvornår *afgørelsen* vil blive afsagt. Bestemmelsen finder således anvendelse i de tilfælde, hvor en afgørelse eventuelt skal træffes ved dom.

Baggrunden for forslaget er, at det ofte er af væsentlig betydning for parterne på forhånd at være orienteret om, at dommen vil blive afsagt. Endvidere regnes ankefristen fra domsafsigelsen,

og det er derfor også af den grund væsentligt, at parten er orienteret om tidspunktet for dommens afsigelse.

Bestemmelsen indeholder ingen frist for, hvornår retten skal give parterne meddelelse om tidspunktet for domsafsigelsen. Normalt bør der gives et varsel på mindst tre-fire arbejdsdage. I ekstraordinære tilfælde kan varslet imidlertid være kortere, eventuelt kun nogle timer, hvis det er af afgørende betydning, at dommen afsiges hurtigt.

Hvis det viser sig umuligt at afsige dommen på det annoncerede tidspunkt, må retten i sagens natur give en ny meddelelse om, hvornår dommen vil blive afsagt. Det bør være en absolut undtagelse, at tidspunktet for domsafsigelsen flyttes, efter at parterne har fået meddelelse herom.

Bestemmelsen indeholder ingen særlige regler om meddelelsens form, og det er derfor op til retten at bestemme, hvordan meddelelsen skal gives, jf. retsplejelovens § 154.

Er der i henhold til det foreslåede stk. 3 givet meddelelse om det forventede tidspunkt for domsafsigelsen (jf. nedenfor), og holder forventningen stik, skal der ikke gives ny meddelelse om, hvornår dommen vil blive afsagt. Den første meddelelse opfylder i så fald samtidig stk. 2 og stk. 3.

Bestemmelsen gælder ikke for udeblivelsesdomme, jf. 2. pkt. Retten skal imidlertid i alle tilfælde efter domsafsigelsen meddele parterne udskrift af dommen, jf. nedenfor om stk. 7.

I forslaget til *stk. 3* bestemmes det, at i sager, hvor der har været mundtlig forhandling, skal retten ved sagens optagelse til dom eller kendelse meddele parterne, hvornår dom eller kendelse forventes afsagt. Bestemmelsen bygger på det gældende § 219, stk. 1, 2. pkt., idet det dog er præciseret, at den kun finder anvendelse, når der har været mundtlig forhandling. Endvidere foreslås den ændring, at retten skal meddele, hvornår dom eller kendelse *forventes* afsagt.

Bestemmelsen gælder i alle civile sager, for alle retter og for både domme og kendelser (men ikke beslutninger), når der har været mundtlig forhandling.

Baggrunden for reglen er, at det for parterne ofte er af lige så stor (og undertiden større) betydning at vide, hvor lang tid der vil gå mellem hovedforhandlingen og domsafsigelsen, som at dette tidsrum er kort. Selv om retten efter forslaget kan nøjes med at angive det *forventede* tidspunkt for afsigelsen af dom eller kendelse, bør retten derfor bestræbe sig på at skønne så præcist som muligt.

Hvis det viser sig muligt at afsige dom eller kendelse væsentligt tidligere end det tilkendegivne forventede tidspunkt for afsigelsen, bør retten – efter forudgående meddelelse til parterne – gøre dette, jf. den almindelige regel i stk. 1 om, at afgørelser skal træffes snarest muligt. Det følger som nævnt direkte af stk. 2, at der for dommes vedkommende (bortset fra udeblivelsesdomme) skal gives forudgående meddelelse til parterne om tidspunktet for domsafsigelsen. Retten bør imidlertid også for kendelsers vedkommende give parterne forudgående meddelelse om tidspunktet for afsigelsen af kendelsen, når kendelsen afsiges tidligere end det tilkendegivne forventede tidspunkt for afsigelsen.

Retten vil tilsvarende skulle give parterne meddelelse, hvis dom eller kendelse først kan afsiges senere end det tilkendegivne forventede tidspunkt for afsigelsen.

Stk. 4 indeholder regler om frister for afsigelse af domme og erstatter de gældende § 219, stk. 1, 3. og 4. pkt. Det foreslås, at fristerne forkortes i forhold til det, der gælder i dag (6 uger for byretssager og 3 måneder i landsretssager).

Det foreslås, at fristen fastsættes til 4 uger i byretssager, der behandles af én dommer uden medvirken af sagkyndige, og i ankesager i landsretten. Det foreslås endvidere, at fristen fastsættes til 2 måneder i byretssager, der behandles med flere juridiske dommere og/eller med sagkyndige dommere, og i førsteinstanssager i landsretten og Handelsretten. Det foreslås endelig, at fristen fastsættes til 2 uger i byretssager, der behandles efter de foreslåede regler i kapitel 39 om behandling af sager om mindre krav (småsagsproces).

I forhold til de gældende regler udgår reglerne om frister for afsigelse af kendelser. Et stort antal kendelser bør afsiges langt tidligere end 4 uger og 2 måneder efter optagelsen til kendelse. Der vil være kendelser, eksempelvis om retlig interesse, hvis udarbejdelse vil kræve lige så lang tid som domme, men da det vil være undtagelsen, findes der ikke at være tilstrækkelig grund til i retsplejeloven at medtage fristregler for afsigelse af kendelser. Opmærksomheden henledes i den forbindelse på den almindelige regel i stk. 1 om, at afgørelser skal træffes snarest muligt.

Ligesom de gældende regler indeholder forslaget ikke nogen frist for afsigelse af højesteretsdomme. I mundtligt behandlede højesteretssager afsiges dommen som altovervejende hovedregel en uge efter hovedforhandlingens afslutning, og der er derfor ikke noget praktisk behov for en frist i retsplejeloven. I skriftligt behandlede højesteretssager vil det være vanskeligt at angive et egnet begyndelsestidspunkt for fristens beregning, og der foreslås derfor heller ikke nogen frist herfor. Det bemærkes, at den generelle regel i stk. 1 om, at afgørelsen skal træffes snarest muligt, også gælder for Højesteret.

Stk. 5 om fravigelse af fristerne for domsafsigelse, hvis særlige omstændigheder gør det påkrævet, viderefører det gældende § 219, stk. 2.

Stk. 6 om afsigelse af domme og kendelser er en uændret videreførelse af det gældende § 219, stk. 3, som affattet ved lovændringen i 2004 (lov nr. 215 af 31. marts 2004).

I *stk. 7, 1. pkt.*, som er ny, foreslås det, at retten efter afsigelsen af en dom meddeler parterne udskrift af dommen. Hvis en part er til stede eller repræsenteret ved domsafsigelsen, skal retten udlevere domsudskriften til parten eller rettergangsfuldmægtigen. I andre tilfælde skal retten sende domsudskriften til parten eller, hvis parten er repræsenteret af en rettergangsfuldmægtig, til rettergangsfuldmægtigen. Domsudskriften bør så vidt muligt afsendes samme dag, som dommen er afsagt.

Retten skal meddele udskrift af dommen både i udeblivelsestilfælde, hvor parten ofte ikke på forhånd vil være orienteret om tidspunktet for domsafsigelsen, og i andre tilfælde, selv om parten her efter det foreslåede stk. 2 på forhånd vil være orienteret om tidspunktet for domsafsigelsen. Da ankefristen (og fristen for at anmode om genoptagelse af en udeblivelsesdom) regnes fra domsafsigelsen, selv om afsigelsen sker uden afholdelse af retsmøde, eller i et retsmøde, hvor en part ikke er repræsenteret, er det væsentligt, at parten hurtigt orienteres om dommen.

Retsvirkningen af en eventuel manglende meddelelse af udskrift af dommen er ikke, at ankefristen ikke begynder at løbe, men dette forhold vil kunne indgå i rettens vurdering ved afgørelsen af, om en eventuel anmodning om anke efter ankefristens udløb skal imødekommes. Herudover kan der efter almindelige erstatningsregler blive tale om erstatningsansvar for det offentlige, hvis den manglende meddelelse af udskrift af dommen kan tilregnes retten som uagtsom og har forårsaget et tab hos parten.

Efter stk. 7, 2. pkt., skal retten efter afsigelsen af en kendelse meddele en part udskrift af kendelsen, hvis parten anmoder herom, eller hvis parten ikke var til stede ved afsigelsen af kendelsen. Retten skal således altid af egen drift meddele parterne udskrift af kendelser, der afsiges uden afholdelse af retsmøde. Retten skal endvidere af egen drift meddele en part udskrift af kendelser, der afsiges i et retsmøde, hvor parten ikke er repræsenteret.

Derimod skal retten kun efter anmodning meddele en part udskrift af kendelser, der afsiges i et retsmøde, hvor parten er repræsenteret. Grunden til, at der på dette punkt foreslås en anden regel end for domme, er, at der i løbet af et retsmøde kan afsiges en række kendelser, som ikke nødvendigvis har nogen interesse for parterne efterfølgende, og at det derfor ville være en uhenigtsmæssigt anvendelse af domstolens ressourcer, hvis retten altid af egen drift skulle meddele parterne udskrift af enhver kendelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.2 og 8.2.6 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 75 og 76 (§ 219 a, stk. 5, 2. og 3 pkt., § 731, stk. 1, litra i, og § 987, stk. 2, 1. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 77 (§§ 225-227)

Der foreslås en ny kompetencefordeling mellem byretterne og landsretterne, hvor civile sager som udgangspunkt behandles ved byretten i første instans, dog således at byretten efter anmodning fra en part kan henvise en sag til behandling ved landsret i første instans, hvis sagen er af principiel karakter.

Retsplejelovens § 224 bestemmer alene, at borgerlige retssager behandles i første instans ved byret, medmindre andet er bestemt i retsplejeloven eller anden lov. Denne regel opretholdes uændret.

Til § 225

De gældende regler i retsplejelovens § 225 og tilsvarende bestemmelser i særlovgivningen om landsretsbehandling i første instans af sager om prøvelse af afgørelser truffet af ministerier og visse centrale statslige klageinstanser foreslås ophævet. Disse sager vil fremover som udgangs-

punkt skulle behandles ved byret i første instans, men vil være omfattet af den foreslåede henvisningsregel i retsplejelovens § 226.

Den foreslåede § 225 angår Handelsrettens umiddelbare kompetence. Det foreslås, at Handelsretten får kompetence til at behandle erhvervsrelaterede civile sager inden for et sagligt afgrænset område, der navnlig omfatter internationale erhvervs-sager og en række immaterialretlige sager.

Det foreslås desuden, at Handelsretten får kompetence til at behandle erhvervsrelaterede principielle civile sager, der henvises fra byretten efter anmodning fra en part, jf. den foreslåede § 227.

Stk. 1 angår de civile retssager, hvor Handelsretten i dag fungerer som EF-varemærkedomstol eller EF-designdomstol. I disse sager kan Handelsrettens kompetence ikke fraviges ved aftale. Det foreslås at opretholde denne ordning.

Stk. 2 tillægger Handelsretten umiddelbar kompetence i en række sager. Det foreslås, at de opregnede sager skal kunne anlægges ved Handelsretten, medmindre parterne aftaler andet. Har parterne aftalt, at sagen skal behandles ved byretten, er indbringelse for Handelsretten således udelukket, medmindre parterne indgår en ny aftale om behandling ved Handelsretten.

Det drejer sig for det første om internationale sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning, jf. *nr. 1*. Dette er hovedkriteriet for Handelsrettens umiddelbare kompetence, idet de øvrige numre angår forskellige specifikke lovbestemmelser. Erhvervsforhold omfatter navnlig formueretlige tvister i erhvervsmæssige forhold, herunder søsager.

Bestemmelsen er møntet på tilfælde, hvor tvisten vedrører *internationale* erhvervsforhold. Vurderingen af, om tvisten vedrører internationale erhvervsforhold, afhænger af, om sagens *genstand* er international, således at f.eks. en erhvervsmæssig tvist mellem erhvervsvirksomheder i forskellige lande eller en erhvervsmæssig tvist mellem erhvervsvirksomheder i samme land, der f.eks. udspringer af en international vejtransport eller en international søtransport, vil være omfattet af Handelsrettens kompetence. Derimod vil det ikke i sig selv være afgørende, om *retsgrundlaget* har en international eller EU-retlig baggrund, eksempelvis fordi den relevante danske lovgivning bygger på en international konvention eller et EF-direktiv. Særligt med hensyn til sager om anvendelsen af de konkurrenceretlige regler i EF-traktatens artikel 81 eller 82, bemærkes, at da det for anvendelsen af disse traktatbestemmelser er et krav, at samhandelen mellem medlemsstater kan påvirkes, vil en sådan sag i praksis normalt altid være international.

Nr. 2 viderefører den eksisterende kompetence for Sø- og Handelsretten i civile sager, hvor Forbrugerombudsmanden er part, og hvor anvendelsen af markedsføringsloven eller lov om visse betalingsmidler har væsentlig betydning. Disse sager vil i langt de fleste tilfælde have principiel karakter, jf. herved den foreslåede § 227.

Den eksisterende kompetence for Sø- og Handelsretten i markedsførings-sager, hvor Forbrugerombudsmanden ikke er part, foreslås ikke videreført. Sådanne sager vil fremover kun skulle behandles af Handelsretten, hvis sagen konkret er omfattet af de regler, der i øvrigt foreslås om

Handelsrettens kompetence, herunder navnlig nr. 1 om internationale sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning, eller den foreslåede § 227 om sager af principiel karakter, hvor fagkundskab til erhvervsforhold har væsentlig betydning.

Nr. 3 tillægger Handelsretten kompetence i en række immaterialretssager, nemlig vedrørende varemærker, fællesmærker, design, patenter, brugsmodeller og halvledertopografi. Sager vedrørende ophavsret er derimod ikke omfattet, men vil efter omstændighederne kunne være omfattet af nr. 1 (eller af de foreslåede henvisningsregler i § 227).

Nr. 3 viderefører den eksisterende kompetence for Sø- og Handelsretten i varemærkesager (tilføjjelsen vedrørende fællesmærker er en tydeliggørelse) og designsager. Ligeledes videreføres den eksisterende kompetence for Sø- og Handelsretten i sager om tvangslicens vedrørende patenter, brugsmodeller og halvledertopografi (reglerne om tvangslicens med hensyn til halvledertopografi er ikke sat i kraft). Nyt er derimod forslaget om, at andre sager vedrørende patenter, brugsmodeller og halvledertopografi henlægges til Handelsretten.

Sager vedrørende patenter og brugsmodeller behandles i dag ved landsretten. Med den foreslåede nye instansordning ville sagerne umiddelbart henhøre under byretterne. Henset til sagernes særlige karakter og relativt beskedne antal foreslås det imidlertid, at disse sager henlægges til Handelsretten, der dermed bliver den centrale instans for en række immaterialretssager. I den forbindelse foreslås også sager om halvledertopografi henlagt til Handelsretten.

Nr. 4 tillægger som noget nyt Handelsretten kompetence i sager, hvor anvendelsen af konkurrenceloven har væsentlig betydning. Som nævnt vil sager om anvendelsen af de EU-retlige konkurrenceregler i EF-traktatens artikel 81 og 82 normalt altid være omfattet af nr. 1. Kriteriet ”væsentlig betydning” svarer til, hvad der foreslås med hensyn til de øvrige sager, hvor Handelsretten foreslås tillagt umiddelbar kompetence.

Stk. 2 giver mulighed for at anlægge de pågældende sager ved Handelsretten. Sagerne kan imidlertid efter sagsøgers valg også anlægges ved byretten efter den almindelige regel i retsplejelovens § 224.

Det foreslås imidlertid, at når en sag, der er omfattet af Handelsrettens umiddelbare kompetence, anlægges ved byretten, kan hver af parterne forlange sagen henvist til Handelsretten, jf. *stk. 3*. Dette gælder også sagsøgeren, da sagsøgerens ønske om behandling ved Handelsretten kan være affødt af det, som sagsøgte har anført i svarskriftet. Det foreslås, at de foreslåede regler i retsplejelovens § 226, stk. 4 og 5, om frist for at anmode om henvisning, om afgørelse ved kendelse og om appelbegrænsning med hensyn til henvisningskendelser skal finde tilsvarende anvendelse. Anmodning om henvisning til Handelsretten skal således fremsættes senest i det forberedende møde, jf. den foreslåede § 353 (lovforslagets § 1, nr. 86), eller, hvis et sådant møde ikke afholdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde. Retten kan dog i særlige tilfælde henvise sagen efter en anmodning, der fremsættes senere, men inden forberedelsens slutning.

Hvis parterne har aftalt, at sagen skal behandles ved byretten, vil henvisning til Handelsretten ikke kunne ske i medfør af *stk. 3*, medmindre begge parter anmoder om henvisning. Dette skyl-

des, at stk. 2 indledes med et forbehold for parternes modstående aftale. Handelsrettens umiddelbare kompetence omfatter således ikke sager, der ifølge parternes aftale skal behandles ved byretten.

Anlægges en sag, der ikke hører under Handelsrettens umiddelbare kompetence, ved Handelsretten, henviser Handelsretten af egen drift sagen til behandling ved rette domstol, jf. retsplejelovens § 232 (som ikke foreslås ændret). Det gælder både sager, der falder helt uden for Handelsrettens saglige kompetence, idet fagkundskab til erhvervsforhold ikke er af væsentlig betydning for sagen, og sager, der eventuelt ville kunne henvises efter den foreslåede § 227. Det gælder endelig også sager, der emnemæssigt er omfattet af stk. 2, men hvor parterne har aftalt, at sagen ikke skal behandles ved Handelsretten.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 226

Retsplejelovens § 226 om henvisning fra byret til landsret foreslås ændret, således at henvisningsadgangen indskrænkes til sager af principiel karakter og sager, der efter indhentet udtalelse fra landsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved landsretten, hvilket svarer til stk. 1, nr. 1 og 6, i den gældende bestemmelse. De øvrige muligheder for i dag at henviser fra byret til landsret, jf. den gældende § 226, foreslås således ikke videreført.

Stk. 1 svarer til stk. 1, nr. 1, i den gældende bestemmelse. Reglen omfatter sager om lovfortolkning og sager, som i øvrigt angår et principielt retligt spørgsmål. Reglen er fakultativ, således at byretten efter et konkret skøn kan beslutte, om henvisning skal ske, men udgangspunktet vil være, at sager af principiel karakter henvises til landsretten, hvis en part anmoder om det. Henvisning bør dog undlades, hvis sagen uanset sin principielle karakter ikke kan siges at have en sådan generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller en sådan væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt, at sagen bør kunne indbringes for Højesteret som anden instans uden særlig tilladelse. I den forbindelse må det også tages i betragtning, at retten som alternativ til henvisning – i modsætning til i dag – i givet fald vil kunne beslutte, at sagen skal undergives kollegial behandling i byretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 12, stk. 3).

Sager af principiel karakter er særligt sager, der vedrører lovfortolkning, eller i øvrigt angår et principielt retligt spørgsmål. Herunder kan f.eks. falde sager om prøvelse af administrative afgørelser, hvis spørgsmålet er, om afgørelsen har fornøden hjemmel i loven. Et sådant hjemmels-spørgsmål vil f.eks. efter omstændighederne kunne opstå, hvis afgørelsen fraviger hidtidig fast praksis. Sager, der vedrører lovfortolkning, eller i øvrigt angår et principielt retligt spørgsmål, omfatter også sager, der vedrører fortolkning af EU-lovgivning, eller i øvrigt angår et principielt EU-retligt spørgsmål. Tilsvarende gælder sager, hvor der er rejst spørgsmål om fortolkningen af folkeretlige regler, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Det vil ikke i sig selv være tilstrækkeligt, at sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne, jf. den gældende § 226, stk. 1, nr. 2, hvis sagen ikke i øvrigt rejser et principielt spørgsmål. Omvendt vil sager, der angår et principielt spørgsmål, ofte have væsentlig betydning for andre end parterne.

Uden for kategorien af sager af principiel karakter falder f.eks. sager, som i det væsentlig beror på en konkret bevismæssig vurdering eller på en skønmæssig afvejning af en række momenter, hvor denne afvejning er uden vidererækkende betydning. Som eksempler herpå kan nævnes skattesager om tilsidesættelse af en selvstændig erhvervsdrivendes regnskabsgrundlag (de såkaldte skønmæssige ansættelser) og sager om, hvorvidt en skatteyder har det som erhverv at handle med aktier, fast ejendom mv. Også i disse sager kan der imidlertid opstå principielle problemstillinger, eksempelvis fordi principperne for domstolenes afvejning af de konkrete momenter, herunder afgørelsen af spørgsmålet om momenternes relevans, vil kunne være retningsgivende i andre sager.

Også sager, der vedrører lovgivning, som er ændret eller ophævet, kan have principiel karakter. Dette skal ses i sammenhæng med, at en domstolsafgørelse f.eks. på skatteområdet om fortolkningen af lovbestemmelser, der er ændret eller ophævet, efter omstændighederne kan have betydning for, om allerede afgjorte sager kan genoptages.

Stk. 2 svarer til stk. 1, nr. 6, i den gældende bestemmelse. Reglen indebærer, at når en principiel sag er henvist til behandling ved landsretten i første instans efter stk. 1, kan en anden sag, der har sammenhæng med førstnævnte sag, ligeledes henvises til landsretten til behandling i første instans, selv om den anden sag ikke selv er af principiel karakter. Som efter den gældende regel skal der indhentes en udtalelse fra landsretten om, at sagerne mest hensigtsmæssigt kan behandles i forbindelse med hinanden.

Henvisning efter stk. 1 eller 2 forudsætter, at en af parterne anmoder om henvisning til landsretten. Retten kan ikke henvide en sag af egen drift. Det samme gælder henvisning til Handelsretten efter den foreslåede § 227.

Hvis én part anmoder om henvisning til landsretten, mens den anden part anmoder om henvisning til Handelsretten, kan byretten i sagens natur højst imødekomme en af anmodningerne. I denne specielle situation, hvor begge parter anmoder om henvisning, men den ene til landsretten og den anden til Handelsretten, bør byretten som udgangspunkt vælge Handelsretten, hvis fagkundskab til erhvervsforhold har væsentlig betydning for sagen, uanset at landsretten efter forslaget også vil kunne behandle sagen under medvirken af sagkyndige dommere.

I *stk. 3* anføres to undtagelser til muligheden for henvisning til landsretten efter stk. 1 og 2. Det drejer sig for det første om de tilfælde, hvor parterne har aftalt, at sagen skal behandles ved byretten, jf. *1. pkt.* I sådanne tilfælde er henvisning udelukket, medmindre begge parter anmoder om henvisning, idet parterne naturligvis ved en ny aftale kan ændre deres tidligere aftale om byretsbehandling.

Det drejer sig dernæst om de indispositive sager, jf. *2. pkt.*, dvs. sager om ægteskab og forældremyndighed, faderskab, værgemål, prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse eller

beslutning om adoption uden samtykke samt ejendomsdom, som også efter de gældende regler altid behandles ved byretten, jf. det gældende § 226, stk. 2. Den gældende regel om, at sager om ejendomsdom vedrørende et skib eller en skibspart behandles ved Sø- og Handelsretten, jf. retsplejelovens § 476, stk. 2, 2. pkt., foreslås ikke videreført, jf. lovforslagets § 1, nr. 105.

Stk. 4 indeholder regler om frister for fremsættelse af anmodninger om henvisning til landsretten efter stk. 1 og 2. Det foreslås, at anmodning om henvisning skal fremsættes senest i det første forberedende møde, jf. den foreslåede § 353 i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 86), eller, hvis et sådant møde ikke afholdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde. Retten kan dog i særlige tilfælde henvide sagen efter en anmodning, der fremsættes senere, men inden forberedelsens slutning.

Ændringen af den almindelige frist i forhold til den gældende § 226, stk. 4, er en konsekvens af forslaget til nye regler om sagsforberedelsen i første instans, jf. lovforslagets § 1, nr. 86. Ændringen af den absolutte frist i 2. pkt. for at anmode om henvisning (i dag inden domsforhandlingen er begyndt) skyldes derimod, at en anmodning om henvisning, der først fremsættes efter forberedelsens slutning, ikke bør kunne tages i betragtning.

Stk. 5 er en uændret videreførelse af den gældende § 226, stk. 5. En kendelse om, at sagen henvises, kan således ikke indbringes for højere ret, hvorimod en kendelse om, at sagen ikke henvises, kan kæres til landsretten.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 227

De gældende regler i retsplejelovens § 227 om landsretsbehandling af sager om krav, der har en økonomisk værdi over 1 mio. kr., foreslås ophævet. Civile sager vil fremover som udgangspunkt skulle behandles ved byret i første instans uanset deres økonomiske værdi, jf. retsplejelovens § 224 (som ikke foreslås ændret). Afgørende for, om en sag kan henvises til landsretten efter den foreslåede § 226, vil være sagens principielle karakter, ikke dens værdi.

Den foreslåede § 227 angår byrettens mulighed for at henvide sager til Handelsretten, og det foreslås, at Handelsretten får kompetence til at behandle erhvervsrelaterede principielle sager, der henvises fra byretten efter anmodning fra en part.

Med lovforslaget foreslås det desuden, at Handelsretten får umiddelbar kompetence til at behandle erhvervsrelaterede sager inden for et sagligt afgrænset område, der navnlig omfatter internationale erhvervsager og en række immaterialretlige sager, jf. den foreslåede § 225.

Den foreslåede § 227 om henvisning af sager fra byretten til Handelsretten svarer for så vidt angår kriterierne for henvisning til de foreslåede regler om henvisning af sager fra byretten til landsretten (sager af principiel karakter og sager, som mest hensigtsmæssigt behandles i forbindelse med en anden sag i Handelsretten), men er sagligt begrænset til sager, hvor fagkundskab til erhvervsforhold er af væsentlig betydning, herunder vedrørende ansættelsesforhold mellem ar-

bejdsgivere og deres ansatte. Erhvervsforhold omfatter navnlig formueretlige tvister i erhvervs-mæssige forhold, herunder søsager.

Stk. 1 omfatter sager af principiel karakter, jf. herom bemærkningerne til det foreslåede § 226, stk. 1. Henvisningen bør i disse tilfælde undlades, hvis sagen uanset sin principielle karakter ikke kan siges at have en sådan generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller en sådan væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt, at sagen bør kunne indbringes for Højesteret som anden instans uden særlig tilladelse.

Stk. 2 indebærer, at når en principiel sag er henvist til behandling ved Handelsretten efter stk. 1, eller er anlagt umiddelbart ved Handelsretten efter § 225, kan en anden sag, der har sammenhæng med førstnævnte sag, henvises til Handelsretten, selv om den anden sag hverken er af principiel karakter eller kan anlægges umiddelbart ved Handelsretten. Der skal indhentes en udtalelse fra Handelsretten om, at sagerne mest hensigtsmæssigt kan behandles i forbindelse med hinanden.

Henvisning efter stk. 1 eller 2 forudsætter, at en af parterne anmoder om henvisning til Handelsretten. Retten kan ikke henvisne en sag af egen drift. Med hensyn til den situation, at en part anmoder om henvisning til landsretten efter den foreslåede § 226, mens den anden part anmoder om henvisning til Handelsretten efter denne bestemmelse, henvises til bemærkningerne til den foreslåede § 226.

Stk. 3 gør de foreslåede regler i § 226, stk. 3-5, tilsvarende anvendelige på henvisning af sager fra byretten til Handelsretten.

Henvisning til Handelsretten er således udelukket, hvis parterne har aftalt, at sagen skal behandles ved byretten, medmindre begge parter anmoder om henvisning, idet parterne naturligvis ved en ny aftale kan ændre deres tidligere aftale om byretsbehandling.

Henvisning er desuden udelukket i indispositive sager, hvilket ganske vist for langt størstepartens vedkommende allerede følger af, at henvisning til Handelsrettens kun kan ske i sager, hvor fagkundskab til erhvervsforhold er af væsentlig betydning, herunder vedrørende ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte. Henvisning til Handelsretten er imidlertid også udelukket i sager om ejendomsdom. Den gældende regel om, at sager om ejendomsdom vedrørende et skib eller en skibspart behandles ved Sø- og Handelsretten, jf. retsplejelovens § 476, stk. 2, 2. pkt., foreslås ikke videreført, jf. lovforslagets § 1, nr. 105.

Anmodning om henvisning til Handelsretten skal fremsættes senest i det første forberedende møde, jf. den foreslåede § 353 i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 86), eller, hvis et sådant møde ikke afholdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde. Retten kan dog i særlige tilfælde henvisne sagen efter en anmodning, der fremsættes senere, men inden forberedelsens slutning.

En kendelse om, at sagen henvises til Handelsretten, kan ikke indbringes for højere ret, hvorimod en kendelse om, at sagen ikke henvises, kan kæres til landsretten.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 78 (§§ 228-230)

I konsekvens af den foreslåede ophævelse af reglen om landsretsbehandling af sager om krav over 1 mio. kr. i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 227 (lovforslagets § 1, nr. 77), foreslås også §§ 228-230 om beregning af sagens værdi og om udvidelse af påstanden ophævet, da disse regler ikke længere har betydning for retternes saglige kompetence. Reglerne om opgørelsen af sagens værdi vil herefter kun have betydning for, om en sag kan behandles efter de foreslåede regler om behandlingen af mindre krav (småsagsproces), og reglerne om opgørelsen af sagens værdi foreslås derfor placeret i det foreslåede kapitel herom, jf. lovforslagets § 1, nr. 102 (forslag til retsplejelovens § 401).

Til nr. 79 (§ 240, stk. 2)

Retsplejelovens § 240, stk. 2, bestemmer, at sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller visse statslige klageinstanser, som behandles ved landsret i første instans i medfør af retsplejelovens § 225, stk. 1, skal anlægges, hvor sagsøger har hjemting. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at det ikke har været hensigten at afskære muligheden for at indgå værnetingsaftaler efter retsplejelovens § 245.

Særlovgivningen indeholder i et vist omfang tilsvarende bestemmelser. Det gælder således bl.a. skatteforvaltningsloven (den skattepligtiges hjemting) og ekspropriationslovgivningen (ejendommens værneting).

Forslaget om en ny instansordning indebærer, at retsplejelovens § 225 og tilsvarende bestemmelser i særlovgivningen om landsretsbehandling i første instans ophæves, jf. lovforslagets § 1, nr. 77, og §§ 6, 13, 15-20, 25-27, 31, 62, 75, 76, 82, 84, 85 og 90.

Værnetingsreglen i retsplejelovens § 240, stk. 2, og de tilsvarende regler i særlovgivningen er imidlertid udtryk for en veletableret ordning, som bør videreføres, således at staten giver møde ved borgerens hjemting i retssager, som borgeren anlægger mod staten.

Det foreslås derfor, at sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed skal kunne anlægges ved sagsøgerens hjemting. I modsætning til den gældende § 240, stk. 2, er den foreslåede regel et supplerende værneting på linje med reglerne i retsplejelovens §§ 237, 238, stk. 2-4, og 241-244. Sagsøgeren kan således vælge at anlægge sagen ved myndighedens hjemting. Der er derfor ikke behov for at videreføre den gældende § 240, stk. 2, 2. pkt., om tilfælde, hvor sagsøgeren ikke har hjemting i Danmark.

Forslaget omfatter ministerier, styrelser og centrale statslige klageinstanser som f.eks. Naturklagenævnet og Ankestyrelsen, men ikke de centrale statslige myndigheder såsom statsforvaltninger, politidirektører, arbejdsmarkedsregioner og sociale nævn. Selvstændige statslige forvaltningssubjekter, f.eks. Nationalbanken og DR, er heller ikke omfattet af forslaget.

Forslaget omfatter sager om prøvelse af afgørelser truffet af de pågældende statslige myndigheder, men ikke formueretlige sager om eksempelvis kontraktsretlige eller erstatningsretlige tvister. Angår sagen både en prøvelse af en afgørelse og et erstatningskrav for myndighedens ad-

færd, vil begge krav kunne gøres gældende under en sag anlagt i medfør af den foreslåede § 240, stk. 2, jf. herved retsplejelovens § 249.

Forslaget omfatter både sager anlagt af private og sager anlagt af en anden offentlig myndighed.

Forslaget omfatter i sagens natur kun tilfælde, hvor sagsøgeren har hjemting i Danmark. Da retsplejeloven ikke gælder for Færøerne og Grønland, omfatter forslaget ikke tilfælde, hvor sagsøgeren har hjemting på Færøerne eller i Grønland.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 80 (§ 247, stk. 2)

Der er tale om en præcisering af, at bestemmelsen alene angår den stedlige kompetence, hvorimod den saglige kompetence afgøres efter retsplejelovens almindelige regler, herunder de foreslåede nye regler om Handelsrettens saglige kompetence, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 225 og 227 (lovforslagets § 1, nr. 77). Som anført i bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 9 (lovforslagets § 1, nr. 3), vil det – ligesom i dag – være Københavns Byret, der har stedlig kompetence, hvis sagen hører under byret.

Til nr. 81 (§ 248, stk. 1, 2. pkt., og § 321, stk. 1, 2. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af de foreslåede ændrede regler om sagsforberedelsen i første instans, jf. lovforslagets § 1, nr. 86.

Efter lovforslaget vil der fremover altid skulle indleveres et svarskrift, og det foreslås derfor, at indsigelse mod rettens stedlige kompetence – henholdsvis anmodning om, at en sagsøger, der ikke har bopæl eller hjemsted i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS), skal stille sikkerhed for sagsomkostninger – skal fremsættes senest i svarskriftet.

Indkalder retten en person, der ikke er repræsenteret af advokat og har indleveret et mangelfuldt svarskrift, til et møde med henblik på, at den pågældende – med rettens bistand – supplerer svarskriftet med en mundtlig udtalelse, jf. forslaget til retsplejelovens § 352, stk. 3, kan indsigelse mod rettens stedlige kompetence – henholdsvis anmodning om, at en sagsøger, der ikke har bopæl eller hjemsted i EØS, skal stille sikkerhed for sagsomkostninger – dog fremsættes i dette møde.

Til nr. 82 (§ 297)

Det foreslås, at retten skal kunne tillade, at der indhentes en skriftlig parts- eller vidneerklæring, hvis det findes ubetænkeligt. Ved den konkrete vurdering af, om det vil være ubetænkeligt at indhente en skriftlig parts- eller vidneerklæring, vil bl.a. indgå betydningen for sagen og karakteren af de spørgsmål, parts- eller vidneerklæringen i givet fald skal angå. Modparten skal have adgang til at udtale sig om spørgsmålet, før retten træffer afgørelse.

Formålet med reglen er at give mulighed for, at faktiske oplysninger af betydning for sagen kan indhentes skriftligt, selv om der principielt ville være mulighed for, at oplysningerne fremkom ved en parts- eller vidneforklaring.

Den foreslåede regel har navnlig betydning, hvis parterne ikke er enige om at indhente en skriftlig parts- eller vidneerklæring, eller nok er enige om at indhente en erklæring, men ikke er enige om formuleringen af spørgsmålene. Efter gældende ret er der ikke hjemmel til, at retten afgør en sådan tvist om bevisførelsen, medmindre der er tale om indhentelse af en sagkyndig erklæring, hvor reglerne om syn og skøn efter omstændighederne vil kunne anvendes analogt. Med forslaget bliver der mulighed for, at retten træffer afgørelse i tilfælde af uenighed mellem parterne om bevisførelse ved skriftlige parts- eller vidneerklæringer.

Retten kan ud over at tage stilling til, om der skal indhentes en skriftlig parts- eller vidneerklæring, og til formuleringen af spørgsmålene, træffe afgørelse om sagsomkostninger i forbindelse med indhentelsen af erklæringen i overensstemmelse med retsplejelovens almindelige regler om sagsomkostninger. Retten kan ikke tillægge den, der afgiver erklæringen, nogen godtgørelse eller anden betaling herfor, men hvis en part yder erklæringsafgiveren betaling, kan retten tage stilling til, om udgiften kan henregnes til sagsomkostningerne.

Anvendelse af skriftlige parts- og vidneerklæringer vil ligesom efter gældende ret forudsætte, at den pågældende afgiver den skriftlige erklæring frivilligt.

Afgivelse af en urigtig skriftlig erklæring vil være omfattet af straffelovens § 163.

En tilladelse til at indhente en skriftlig parts- eller vidneerklæring udelukker ikke i sig selv, at den pågældende også afgiver mundtlig forklaring for retten. Den skriftlige erklæring kan eventuelt give anledning til supplerende spørgsmål, og det kan også tænkes, at vidnet ønskes afhørt om andre forhold end dem, som er genstand for den skriftlige erklæring, eller at sagen udvikler sig således, at vidnet viser sig at have en mere central betydning end først antaget.

Desuden vil en part altid selv kunne vælge at afgive mundtlig forklaring for retten, jf. retsplejelovens § 303, 1. pkt. (som ikke foreslås ændret), uanset om den pågældende tillige har afgivet en skriftlig partserklæring.

Det vil afhænge af de konkrete omstændigheder, om man i de tilfælde, hvor den, der har afgivet en skriftlig parts- eller vidneerklæring, også afgiver mundtlig forklaring for retten, bør tilrettelægge afhøringen som et supplement til den skriftlige erklæring, eller om der bør gennemføres en fuldstændig afhøring. I sidstnævnte tilfælde vil den skriftlige erklæring ikke længere have nogen selvstændig betydning.

Bestemmelsen vil kunne anvendes analogt på indhentelse af mundtlige erklæringer og gennemførelse af udenretslige afhøringer, der optages på bånd eller andet lyd- eller billedmedium.

Der er ikke med forslaget tilsigtet nogen ændring i mulighederne for, at ensidigt indhentede erklæringer efter omstændighederne undtagelsesvis tillades anvendt som bevis.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 83 og 84 (§ 334, stk. 1 og 5)

Den foreslåede ændring af bestemmelsen i retsplejelovens § 334, stk. 1 (som affattet ved lov nr. 554 af 24. juni 2005, der træder i kraft den 1. januar 2007), om beskikkelse af advokat for en part, der har fri proces, er en konsekvens af forslaget om, at de nye byretter, men ikke retten på Bornholm, ledes af en præsident, jf. forslaget til retsplejelovens § 9 (lovforslagets § 1, nr. 3), og denne ændring af § 334, stk. 1, nødvendiggør en ændring af den henvisning til § 334, stk. 1, som findes i § 334, stk. 5.

Til nr. 85 (§ 340, stk. 1)

Der foreslås en begrænset udvidelse af muligheden for at kunne gennemføre afhøringer før hovedforhandlingen.

Med den foreslåede affattelse af stk. 1, 1. pkt., præciseres det, at § 340, stk. 1 og 2, også gælder for Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten).

I 2. pkt. foreslås kriteriet for, at bevisførelse kan ske før hovedforhandlingen ændret fra ”undtagelsesvis” til ”når omstændighederne taler derfor”. Der er tale om en begrænset udvidelse af mulighederne for at gennemføre bevisførelse før hovedforhandlingen, og 2. pkt. skal ses i lyset af hovedreglen i 1. pkt. om bevisumiddelbarhed og koncentration af bevisførelsen, dvs. at bevisførelsen som udgangspunkt sker under ét umiddelbart for den dømmende ret under hovedforhandlingen.

Hovedanvendelsesområdet for 2. pkt. vil fortsat være afhøringer af vidner, som forventes ikke at ville kunne afgive forklaring under hovedforhandlingen, eksempelvis på grund af alvorlig sygdom eller forestående udrejse af landet.

Bestemmelsen vil imidlertid også kunne anvendes på afhøringer, hvor en gennemførelse af afhøringen før hovedforhandlingen er af væsentlig betydning for den videre forberedelse af sagen. Det kan f.eks. være, fordi et syn og skøn kun kan gennemføres med nytte, når der er opnået enighed om nærmere angivne faktiske omstændigheder, som kan belyses ved en vidneforklaring.

Et andet eksempel på bestemmelsens anvendelse kan være, hvis sagen afhænger af et bestemt vidnes forklaring på en sådan måde, at sagen måske vil kunne forliges, når vidneforklaringen er gennemført.

Ved rettens afgørelse om gennemførelse af bevisførelse før hovedforhandlingen bør parternes eventuelle enighed herom tillægges betydelig vægt.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med forslaget om, at retten kan bestemme, at der skal ske billed- eller lydoptagelse af en vidneforklaring, og at der i givet fald så vidt muligt skal ske billedoptagelse af en forklaring, der afgives før hovedforhandlingen, jf. lovforslagets § 1, nr. 67.

Det forhold, at der er gennemført en afhøring med henblik på hel eller delvis afspilning af billedoptagelsen af forklaringen under hovedforhandlingen, udelukker ikke i sig selv, at den pågældende genafhøres under hovedforhandlingen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 86 (kapitel 33)

Retsplejelovens kapitel 33 om sagsforberedelsen i civile sager i første instans foreslås nyaffattet. Forslaget omfatter ligesom det gældende kapitel 33 alle førsteinstanssager, dvs. i både byretten, landsretten og Handelsretten. Da sager fremover ikke vil kunne anlægges ved landsretten (men kun henvises dertil), vil de foreslåede §§ 348-352 imidlertid ikke komme til anvendelse i landsretten, eftersom afgørelsen af, om sagen skal henvises til landsretten eller ikke, først bør træffes, når der er indleveret et svarskrift.

I de tilfælde, hvor byretten henviser en sag til landsretten eller Handelsretten, fortsætter sagsforberedelsen ved landsretten eller Handelsretten. Er tidsrammerne for sagsforberedelsen allerede fastlagt i medfør af de foreslåede § 353, stk. 5, og § 354, stk. 1, vil landsretten eller Handelsretten kunne ændre tidsrammerne, hvis det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen, jf. det foreslåede § 354, stk. 2. Træffer landsretten eller Handelsretten ikke sådan bestemmelse, gælder den af byretten fastlagte tidsplan imidlertid fortsat, og der vil i givet fald kunne være udeblivelsesvirkning forbundet med at overskride de frister, der indgår i planen.

Har byretten fastsat et tidspunkt for forberedelsens slutning, gælder dette også fortsat, medmindre landsretten eller Handelsretten – inden det pågældende tidspunkt – udtrykkeligt fastsætter et nyt tidspunkt for forberedelsens slutning. En ændring af tidspunktet for hovedforhandlingen ændrer ikke i sig selv et tidspunkt for forberedelsens slutning, som byretten udtrykkeligt har fastsat. Er der derimod ikke fastsat noget tidspunkt for forberedelsens slutning, således at det foreslåede § 356, stk. 1, 2. pkt., finder anvendelse (forberedelsen anses for sluttet 4 uger før det tidspunkt for hovedforhandlingens begyndelse, som retten har fastsat), vil en flytning af tidspunktet for hovedforhandlingen også flytte tidspunktet for forberedelsens slutning.

Endelig gælder et tidspunkt for hovedforhandlingen, som byretten har fastsat, principielt også, indtil det måtte blive ændret af landsretten eller Handelsretten, men der vil i sagens natur ofte være behov for at fastsætte et nyt tidspunkt for hovedforhandlingen, når en sag henvises fra byretten til landsretten eller Handelsretten.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 348

Den foreslåede bestemmelse angår sagens anlæg ved indlevering af stævning og svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 348 med redaktionelle ændringer samt følgende øvrige ændringer:

(1) Stævningen skal indeholde en udførlig fremstilling af de faktiske *og retlige* omstændigheder, hvorpå påstanden støttes, jf. *stk. 2, nr. 4*. Formålet med ændringen er at tydeliggøre, at sagsfremstillingen i nødvendigt omfang også skal indeholde en juridisk kvalifikation af de påberåbte faktiske omstændigheder.

(2) Sagsøgeren skal i stævningen angive sine forslag til sagens behandling med hensyn til kollegial behandling og medvirken af sagkyndige dommere eller henvisning af sagen til landsretten

eller Handelsretten, jf. *stk. 2, nr. 6*. Såfremt sagen anlægges ved Handelsretten i medfør af den foreslåede § 225 i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 77), er der naturligvis ikke anledning til at anføre noget med hensyn til henvisning til landsretten eller Handelsretten.

Sagsøgeren skal endvidere angive sine forslag med hensyn til det forberedende møde, jf. den foreslåede § 353. Sagsøgeren skal således angive sine eventuelle forslag med hensyn til bl.a. opfordringer til en part om at meddele faktiske oplysninger (de såkaldte provokationer), anmodninger om pålæg om at fremlægge dokumenter eller andre beviser og anmodninger om syn og skøn, jf. nærmere det foreslåede § 353, stk. 1.

Kravet om, at sagsøgeren skal angive sine forslag til sagens behandling, har sammenhæng med kravet om angivelse af dokumenter og andre beviser, og det foreslås, at manglende opfyldelse af kravet om angivelse af forslag til sagens behandling – ligesom manglende opfyldelse af kravet om angivelse af beviser – ikke skal kunne føre til afvisning af stævningen, jf. den foreslåede § 349.

(3) Det angives udtrykkeligt i reglen, at hvis sagsøgeren forventer, at sagsøgte ikke har indsigelser mod kravet, kræves ingen udførlig sagsfremstilling (eller angivelse af forslag til sagens behandling), jf. *stk. 3*. Forslaget er i overensstemmelse med gældende praksis, men det foreslås, at retstilstanden for disse inkassosager kommer til at fremgå udtrykkeligt af lovteksten. Endvidere indebærer forslaget, at sagsøgeren fremover – hvis denne ønsker at nøjes med en kort sagsfremstilling – udtrykkeligt skal angive i stævningen, at sagsøgte forventes ikke at ville fremsætte indsigelser mod sagsøgerens påstand. Det forudsættes herved, at sagsøgeren har et vist grundlag – f.eks. gennem forudgående kontakt til sagsøgte – for sin forventning om, at sagsøgte ikke vil fremsætte indsigelser.

(4) I sager, der behandles efter de foreslåede regler om behandling af sager om mindre krav (småsagsproces), jf. lovforslagets § 1, nr. 102, behøver stævningen ikke at indeholde en udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes, men derimod alene en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes, jf. *stk. 3*.

(5) Kravet om vedlæggelse af kuvert ophæves, jf. *stk. 4*. Forslaget er en følge af, at efter de ændringer, der blev gennemført ved lov nr. 414 af 10. juni 1997, skal alle stævninger forkyndes.

(6) Bemyndigelsen til at fastsætte regler om stævningsblanketter ændres, således at der *skal* fastsættes regler om stævningsblanketter, men anvendelsen af stævningsblanketter bliver frivillig, jf. *stk. 5, 1. pkt.* Stævningsblanketten bør være ledsaget af en skriftlig vejledning om, hvordan blanketten udfyldes mv. Vejledningen bør også oplyse om de grundlæggende betingelser for retshjælpsforsikringsdækning, hvis parten har en sådan forsikring, og om, at parten i givet fald bør kontakte sit retshjælpsforsikringssselskab for at få afklaret, om der kan ydes dækning i den konkrete sag.

Endvidere foreslås det, at retten skal vejlede om udfyldning af stævningsblanketter samt om retshjælp, fri proces og retshjælpsforsikring, jf. *stk. 5, 2. pkt.* Vejledningen om udfyldning af stævningsblanketten vil imidlertid være begrænset til en mundtlig gengivelse og uddybning af

den skriftlige vejledning, som hører til stævningsblanketten. Retten skal ikke forud for et sagsanlæg yde materiel retshjælp i form af rådgivning om retsstillingen, men i givet fald vejlede mundtligt om de foreliggende retshjælpsmuligheder i øvrigt. Retten bør i den forbindelse i givet fald også vejlede om de grundlæggende betingelser for retshjælpsforsikringsdækning og om, at parten bør kontakte sit retshjælpsforsikringsselskab for at få afklaret, om der kan ydes dækning i den konkrete sag. Det er tanken, at vejledningen gives af byretternes sekretariater.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 349

Den foreslåede bestemmelse angår afvisning af mangelfulde stævninger og svarer med enkelte ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 349, jf. bemærkningerne til den foreslåede § 348 (ad nr. 2).

Til § 350

Den foreslåede bestemmelse angår forkyndelse af stævningen og svarer med en enkelt redaktionel ændring til den gældende § 350.

Til § 351

Den foreslåede bestemmelse angår sagsøgtes første svar på stævningen og erstatter de gældende bestemmelser i retsplejelovens regler i §§ 351 og 352. Det foreslås, at sagsøgte altid skal indlevere et svarskrift. Den foreslåede bestemmelse indebærer bl.a., at der altid skal indleveres et svarskrift uden afholdelse af retsmøde, og de gældende regler i § 351 om mundtligt eller skriftligt svar i et retsmøde videreføres således ikke.

Stk. 1 svarer i øvrigt til den gældende § 352, stk. 1, 2. og 3. pkt.

Angivelsen i *stk. 2* af kravene til svarskriftet svarer til den gældende § 351, stk. 4, med to ændringer:

(1) I stedet for en ”kort fremstilling” af de faktiske omstændigheder, hvorpå påstanden og eventuelle modkrav støttes, skal svarskriftet indeholde en ”fremstilling” af de relevante faktiske og *retlige* omstændigheder. Formålet med at udelade ordet ”kort” er at gennemføre en begrænset skærpelse af kravet til svarskriftets sagsfremstilling i forhold til gældende ret. Der kræves således ikke – som for stævninger – en ”udførlig fremstilling”. Formålet med at medtage ordet ”retlige” er at tydeliggøre, at sagsfremstillingen i nødvendigt omfang også skal indeholde en juridisk kvalifikation af de påberåbte faktiske omstændigheder.

Det skal betones, at kravene til svarskriftets sagsfremstilling vil være meget afhængig af den konkrete sags karakter og stævningens udformning. Af hensyn til det forberedende møde, jf. den foreslåede § 353, hvor bl.a. parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder skal

bringes på det rene, må svarskriftet navnlig angive sagsøgtes stillingtagen til de faktiske og retlige synspunkter, som fremgår af stævningen.

(2) Sagsøgte skal i svarskriftet – ligesom sagsøgeren i stævningen – angive sine forslag til sagens behandling med hensyn til kollegial behandling og medvirken af sagkyndige dommere eller henvisning af sagen til landsretten eller Handelsretten, jf. *nr. 6*. Sagsøgte skal endvidere angive sine forslag med hensyn til det forberedende møde, jf. den foreslåede § 353. Sagsøgte skal således angive sine eventuelle forslag med hensyn til bl.a. opfordringer til en part om at meddele faktiske oplysninger (de såkaldte provokationer), anmodninger om pålæg om at fremlægge dokumenter eller andre beviser og anmodninger om syn og skøn, jf. nærmere det foreslåede § 353, stk. 1.

I *stk. 3* foreslås det, at svarskriftet i sager, der behandles efter de foreslåede regler om behandling af sager om mindre krav (småsagsproces), jf. lovforslagets § 1, nr. 102, ikke behøver at indeholde en ”fremstilling” af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og eventuelle modkrav støttes, men derimod (alene) en ”kort fremstilling” af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og eventuelle modkrav støttes.

I *stk. 4* svarer *1. pkt.* til det gældende § 357, stk. 2, 1. pkt., med konsekvensændringer som følge af den foreslåede ophævelse af muligheden for at svare i et retsmøde, mens *2. pkt.* med redaktionelle ændringer og konsekvensændringer viderefører det gældende § 351, stk. 6.

Stk. 5 svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 352, stk. 2, idet det dog – i overensstemmelse med udbredt praksis – angives, at sagsøgte kan nøjes med at indlevere kopier af de påberåbte dokumenter (og ikke originaler). Har det bevismæssig betydning at se originaldokumenterne, kan retten senere give pålæg om at fremlægge disse, hvis de er i partens besiddelse. Endvidere er der tilføjet en bemyndigelse for Domstolsstyrelsen til at fastsætte regler om kopier på samme måde som for stævninger.

Stk. 6 er ny, men modsvarer det foreslåede § 348, stk. 5, om stævningen. Det foreslås, at Domstolsstyrelsen skal fastsætte regler om svarskriftsblanketter, men at det vil være frivilligt at anvende blanketterne. Svarskriftblanketten bør være ledsaget af en skriftlig vejledning om, hvordan blanketten udfyldes mv. Vejledningen bør også oplyse om de grundlæggende betingelser for retshjælpsforsikringsdækning, hvis parten har en sådan forsikring, og om, at parten i givet fald bør kontakte sit retshjælpsforsikringselskab for at få afklaret, om der kan ydes dækning i den konkrete sag.

Endvidere foreslås det, at retten skal vejlede om udfyldning af svarskriftsblanketter samt om retshjælp, fri proces og retshjælpsforsikring. Vejledningen om udfyldning af svarskriftsblanketten vil imidlertid være begrænset til en mundtlig gengivelse og uddybning af den skriftlige vejledning, som hører til blanketten. Retten skal ikke uden fuld orientering af modparten yde en part materiel retshjælp i form af rådgivning om retsstillingen, men derimod i givet fald vejlede om de foreliggende retshjælpsmuligheder i øvrigt, og retten bør i den forbindelse i givet fald også vejlede om de grundlæggende betingelser for retshjælpsforsikringsdækning og om, at parten i givet fald bør kontakte sit retshjælpsforsikringselskab for at få afklaret, om der kan ydes dækning i

den konkrete sag. Videregående rådgivning fra rettens side vil kun kunne ske i et retsmøde, hvortil begge parter er indkaldt, eller alternativt skriftligt med kopi til modparten.

Vejledningen efter stk. 6 bør normalt gives af byretternes sekretariater.

Byretternes sekretariater bør også, hvis det er relevant, vejlede om mulighederne for indbringelse af sagen for Forbrugerklagenævnet mv., jf. herved den foreslåede § 361, særligt stk. 3.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 352

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om, hvad der skal ske, hvis sagsøgte ikke rettidigt indleverer et svarskrift, eller hvis svarskriftet er mangelfuldt og uegnet til at danne grundlag for sagens behandling.

Stk. 1 fastslår, at retten i den situation som udgangspunkt afsiger dom efter sagsøgerens påstand, for så vidt denne er begrundet i sagsfremstillingen og det i øvrigt fremkomme. Reglen bygger på de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 354, stk. 3, 4 og 6, med de ændringer, der følger af, at det foreslås, at der altid skal indleveres et svarskrift uden afholdelse af retsmøde.

Hvis retten overvejer at afvise sagen, fordi sagsøgerens påstand er uklar, eller sagsfremstillingen i stævningen må antages i væsentlige henseender at være urigtig, kan retten benytte sin spørgsmålsret efter den almindelige regel i retsplejelovens § 339 (som ikke foreslås ændret) med henblik på at afhjælpe uklarheden eller den muligt urigtige sagsfremstilling. Sker der som følge heraf ændringer i påstanden eller sagsfremstillingen, vil disse ændringer skulle forkyndes for sagsøgte med en ny frist til indlevering af svarskrift, før der i givet fald kan afsiges udeblivelsesdom, hvis sagsøgte også overskrider den nye frist. Det er denne mulighed, der sigtes til i 3. *pkt.*

Stk. 2 giver mulighed for, at retten i stedet for at afsige udeblivelsesdom efter stk. 1 indrømmer sagsøgte en frist til at afhjælpe mangler ved svarskriftet eller kopier.

Stk. 3 angår tilfælde, hvor sagsøgte ikke er repræsenteret af en advokat. Det foreslås, at retten skal kunne indkalde parterne til et møde med henblik på at give sagsøgte lejlighed til at supplere svarskriftet med en mundtlig udtalelse.

Bestemmelsen bør anvendes, når rettens indrømmelse af en frist efter stk. 2 til afhjælpning af mangler ved svarskriftet ikke kan antages at komme sagsøgte til gavn, fordi denne ikke på egen hånd vil være i stand til at afhjælpe manglerne og heller ikke vil være i stand hertil med den vejledning, der kan ydes af byretten efter det foreslåede § 351, stk. 6.

Bestemmelsen er udtryk for den tanke, at sagsøgte i nogle tilfælde kun vil være i stand til at afhjælpe manglerne, hvis der ydes en mere intensiv bistand, end retten bør yde, uden at modparten inddrages fuldt ud. Modparten kan inddrages ved, at rettens vejledning ydes skriftligt med kopi til modparten. Der vil imidlertid være tilfælde, hvor en skriftlig vejledning ikke vil være tilstrækkelig til, at sagsøgte kan afhjælpe manglerne ved svarskriftet. Af hensyn til disse tilfælde foreslås det, at retten kan indkalde parterne til et møde med henblik på, at sagsøgte – med rettens bistand – mundtligt supplerer svarskriftet.

Hvis sagen kan forlanges oversendt til Forbrugerklagenævnet mv., jf. den foreslåede § 361, skal retten vejlede herom, jf. herved § 361, stk. 3.

Henvisningen til § 353, stk. 6, indebærer, at mødet vil kunne afholdes som et videomøde eller telefonmøde, hvilket kan medvirke til at begrænse besværet for modparten ved, at der afholdes et ekstra retsmøde.

Bestemmelsen er udtryk for en afvejning af flere hensyn, herunder hensynet til den selvmøder, der har svært ved skriftligt at formulere et fyldestgørende svarskrift, og hensynet til, at det forberedende møde efter den foreslåede § 353 kan holdes på grundlag af en fyldestgørende stævning og et fyldestgørende svar herpå, samt endelig hensynet til rettens upartiskhed.

Det bemærkes, at i mere enkle sager vil det forberedende møde efter § 353 ofte kunne afholdes i umiddelbar forlængelse af et møde efter § 352, stk. 3.

Såvel stk. 2 som stk. 3 finder kun anvendelse, hvis der er indleveret et svarskrift (som er mangelfuldt). Fremkommer der slet ikke noget svar, gælder alene stk. 1.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 353

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at der som udgangspunkt umiddelbart efter indleveringen af svarskriftet skal afholdes et forberedende møde med henblik på tilrettelæggelse af sagens videre behandling. Bestemmelsen erstatter den gældende § 355, hvorefter der normalt bør afholdes et særligt forberedende møde.

Retten indkalder efter *stk. 1* parterne til et forberedende møde, medmindre retten finder det overflødigt. Mødet bør som udgangspunkt holdes ikke senere end ca. 3 uger efter indleveringen af svarskriftet. Retten bør tage kontakt til parterne med henblik på, at tidspunktet for mødet fastsættes således, at parterne kan give møde ved personer, der kender sagen og er bemyndiget til at træffe bestemmelse med hensyn til sagen, jf. også nedenfor om stk. 2.

I indkaldelsen angiver retten de emner, der skal drøftes på mødet.

Nr. 1-4 angiver de obligatoriske emner, jf. også stk. 5, nemlig parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, tilrettelæggelse af og tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse samt tidspunktet for forberedelsens slutning og for hovedforhandlingen.

Nr. 5-19 er en ikke udtømmende liste over spørgsmål, som det i øvrigt kan være relevant at drøfte på det forberedende møde. Rettens fastsættelse af dagsordenen for mødet skal ske på grundlag af stævningen og svarskriftet. Retten kan rette telefonisk eller skriftlig henvendelse til parterne, hvis det vil være nyttigt for fastsættelse af en hensigtsmæssig dagsorden for det forberedende møde.

Nr. 5 angår formalitetsindsigelser (dvs. indsigelser, der ikke angår sagens realitet), jf. også det foreslåede § 351, stk. 4.

Nr. 6-8 angår de spørgsmål om sagens behandling, som parterne i givet fald skal angive deres forslag til i henholdsvis stævningen og svarskriftet, jf. de foreslåede § 348, stk. 2, nr. 6, og § 351,

stk. 2, nr. 6. Det drejer sig om henvisning til landsretten eller Handelsretten, kollegial behandling og medvirken af sagkyndige.

Nr. 9 drejer sig om udsættelse af sagen, herunder for at afvente en administrativ eller retslig afgørelse, der vil kunne få indflydelse på sagens udfald, jf. retsplejelovens § 345.

Nr. 10 angår forelæggelse af præjudicielle spørgsmål for EF-domstolen i medfør af EF-traktatens artikel 234 eller andre regler, som giver mulighed for at forelægge præjudicielle spørgsmål for EF-domstolen.

Nr. 11-16 angår bevisførelsen både med hensyn til, hvilke beviser hver af parterne selv agter at føre, og med hensyn til, hvilke beviser de hver især opfordrer modparten til at fremkomme med.

Nr. 11 angår dels en parts opfordringer til den anden part om at meddele faktiske oplysninger (de såkaldte provokationer), dels rettens opfordringer til en part i medfør af den almindelige regel i retsplejelovens § 339.

Nr. 12 angår pålæg om at fremlægge dokumenter eller andre beviser (edition) såvel over for en part som over for tredjemand.

Nr. 13 angår både selve spørgsmålet om, hvorvidt der skal udmeldes syn og skøn eller indhentes en sagkyndig erklæring eller udtalelse, og hvem der i givet fald skal udmeldes eller spørges, eller eventuelt hvem der skal anmodes om at foreslå en syns- og skønsmand.

I *nr. 14* er for tydelighedens skyld udtrykkeligt nævnt formulering af spørgsmål til syns- og skønsmænd, sagkyndige i øvrigt, organisationer eller myndigheder.

Nr. 15 angår indhentelse af skriftlige parts og vidneerklæringer, jf. forslaget til retsplejelovens § 297 (lovforslagets § 1, nr. 82).

Nr. 16 angår bevisførelse før hovedforhandlingen i form af afhøring af parter og vidner, jf. retsplejelovens § 340 som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 85.

Nr. 17 angår de omkostninger, som sagen vil kunne give anledning til. I drøftelserne vedrørende tilrettelæggelsen af bevisførelsen, jf. nr. 11-16, må nødvendigvis indgå overvejelser om de omkostninger, der er forbundet med et givent bevisskridt. Spørgsmålet om omkostninger er imidlertid så væsentligt for parterne, at der foreslås en særskilt bestemmelse herom. Spørgsmålet om sagsomkostninger rækker desuden videre end bevisførelse og kan således bl.a. være relevant i forbindelse med drøftelse af forligsmuligheder (jf. også nr. 19).

Nr. 18 angår hovedforhandlingens tilrettelæggelse både i tidsmæssig henseende og med hensyn til eventuelt særlige former for bevisførelse, eksempelvis besigtigelse eller afspilning af billed- eller lydoptagelser af forklaringer.

Nr. 19 angår forligsmuligheder, jf. også de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 26 om forligsmægling (som ikke foreslås ændret). Ved at medtage forligsmuligheder på dagsordenen angiver retten, at forligsmægling vil være relevant på nuværende tidspunkt, og opfordrer dermed parterne til før mødet at overveje forligsmuligheder. Den blotte medtagelse af forligsmuligheder på dagsordenen betyder imidlertid ikke, at der på mødet skal foregå så intensive forligsforhandlinger, at parterne bør give møde ved personer, der er bemyndiget til at indgå forlig i sagen.

Alternativ tvistløsning er ikke medtaget på listen over mulige dagsordenpunkter for det forberedende møde. Eftersom listen ikke er udtømmende, er der ikke noget til hinder for, at retten sætter alternativ konfliktløsning på dagsordenen for det forberedende møde, hvis der i en konkret sag er et særligt grundlag herfor.

Stk. 2 fastslår det princip, at parterne så vidt muligt skal give møde ved personer, der er bemyndiget til at træffe bestemmelse med hensyn til sagen.

Bemyndigelsen til at træffe bestemmelse med hensyn til sagen vil for det første skulle omfatte processuelle spørgsmål i snævrere forstand såsom bevisførelsen (eksempelvis syn og skøn, sagkyndige erklæringer og vidneførsel) og sagens behandling (eksempelvis kollegial behandling eller medvirken af sagkyndige dommere). Bemyndigelsen til at træffe bestemmelse i sagen vil imidlertid også skulle omfatte sagens nærmere "tilskæring", herunder muligheden for at frafalde et anbringende eller i øvrigt afgive proceserklæringer om, hvad parterne er enige om at lægge til grund.

Derimod stilles der ikke krav om, at den mødende så vidt muligt skal være bemyndiget til at indgå forlig i sagen. Sker der forligsmægling i mødet, som leder frem til et forligsforslag, vil den mødende kunne tage forbehold for partens tiltrædelse af forligsforslaget.

Manglende efterkommelse af stk. 2 har ikke udeblivelsesvirkning, men en part vil kunne være praktisk afskåret fra at udtale sig om processuelle spørgsmål i relation til bevisførelsen (eksempelvis udmeldelse af syn og skøn, valg af syns- og skønsmand og formulering af spørgsmål) og sagens behandling (henvisning til landsretten eller Handelsretten, kollegial behandling eller medvirken af sagkyndige dommere). Hvis en part giver møde ved en person, der ikke kan udtale sig om disse spørgsmål, vil retten således kunne træffe afgørelse herom uden yderligere høring af denne part.

Stk. 3 indeholder en regel om ønsker til bevisførelsen. Af hensyn til rettens og parternes forberedelse af mødet skal kopier af dokumenter, som agtes påberåbt, så vidt muligt sendes til retten og modparten senest en uge før det forberedende møde, hvis dette ikke er sket tidligere. Inden for samme frist skal parterne give meddelelse til retten og modparten om, hvilke beviser der i øvrigt agtes ført. Bestemmelsens 1. pkt. svarer med redaktionelle ændringer til det gældende § 355, stk. 3.

Manglende efterkommelse af stk. 3 har ikke udeblivelsesvirkning, og der indtræder heller ikke generelt præklusion i forhold til nye beviser (dvs. afskæring af de pågældende nye beviser), men stk. 4 indeholder en særlig regel om tidskrævende bevisførelse, som der indtræder præklusion i forhold til.

Stk. 4 bestemmer som noget nyt, at anmodninger om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, skal fremsættes senest i det forberedende møde, eller, hvis et sådant møde ikke afholdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde.

Til bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, henregnes ikke alene bevisførelse, der i sig selv tager lang tid (eksempelvis syn og skøn eller (mere omfattende) opfordringer

til en part om at meddele faktiske oplysninger), men også bevisførelse, som giver modparten en rimelig anledning til at anmode om yderligere bevisførelse, hvis denne yderligere bevisførelse vil være tidskrævende.

For sådan bevisførelse, der i den beskrevne forstand forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, indtræder der præklusion ved afslutningen af det forberedende møde (eller i mangel af et sådant møde 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde). Præklusionvirkningen fremgår af det foreslåede § 358, stk. 3.

Stk. 5 fastslår, hvad der obligatorisk skal tages stilling til på det forberedende møde. Bestemmelsen svarer i vidt omfang til det gældende § 355, stk. 4. Dog foreslås bl.a. den væsentlige ændring, at retten ikke alene *kan* fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, men så vidt muligt *skal* fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen.

I det forberedende møde bringes parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder på det rene, og det søges derunder klargjort, hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal være genstand for bevisførelse. I forhold til den gældende bestemmelse er ordene ”så vidt muligt” ikke medtaget med henblik på at understrege formålet med det forberedende møde.

Endvidere skal retten efter drøftelse med parterne så vidt muligt fastlægge sagens videre forløb, herunder tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse (og dermed også tidspunktet for forberedelsens slutning). Retten skal endvidere så vidt muligt fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen.

Med forslaget bibeholdes formuleringen ”så vidt muligt” med hensyn til sagens tilrettelæggelse (hvorimod disse ord udgår i 1. pkt.), fordi der vil være en del sager, hvor sagens forløb ikke med rimelighed kan tilrettelægges endeligt i det første forberedende møde. Det forudsættes imidlertid, at sagens videre forløb som *hovedregel* vil blive tilrettelagt i det forberedende møde.

I almindelighed vil mødet således munde ud i, at retten – på grundlag af drøftelsen med parterne – fastsætter en egentlig tidsplan for sagens videre forløb. Tidsplanen vil bl.a. skulle indeholde frister med hensyn til en eventuel yderligere bevisførelse, eksempelvis syn og skøn eller indhentelse af faktiske oplysninger i øvrigt. Tidsplanen vil også skulle indeholde frister for indlevering af eventuelle yderligere processkrifter, eksempelvis bemærkninger i anledning af syns- og skønserklæringen.

Der vil under den nye ordning være mindre behov for, at hver af parterne indleverer yderligere ét processkrift ud over stævningen og svarskriftet, som kommenterer modpartens synspunkter generelt (traditionelt betegnet replik og duplik). Hvis der skal indleveres yderligere processkrifter, vil det normalt være mere formålstjenligt at angive mere præcist, hvad processkriftet skal angå. De foreslåede regler giver dog også mulighed for i tidsplanen at bestemme, at der skal indleveres replik og duplik.

Parternes manglende overholdelse af fristerne i tidsplanen er ikke generelt tillagt udeblivelses- eller præklusionsvirkning. En række af de terminer, som planen indeholder, vil imidlertid have den ene eller begge disse virkninger i kraft af de foreslåede regler om de enkelte proces-

skridt. Der henvises til den foreslåede § 358 om præklusion og den foreslåede § 360 om udeblivelse og til bemærkningerne til disse bestemmelser.

Herudover gælder generelt, at hvis en part overskrider en frist i tidsplanen, og retten ikke på grund af fristoverskridelsens undskyldelige karakter finder at burde bortse fra den, kan retten vælge at slutte forberedelsen i medfør af det foreslåede § 356, stk. 2. Af hensyn til modparten bør retten dog i tilfælde af den ene parts fristoverskridelse normalt ikke umiddelbart slutte forberedelsen (medmindre modparten udtrykkeligt anmoder herom), men i stedet tilkendegive, at retten påtænker at slutte forberedelsen inden for en vis kortere frist. Der henvises tillige til bemærkningerne til § 356, særligt stk. 2.

Ved manglende indlevering af et processkrift, hvor en part generelt skal kommentere modpartens synspunkter (hvilket ikke i sig selv udløser udeblivelses- eller præklusionsvirkning), kan retten endvidere vælge at pålægge parten at indlevere et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 355, stk. 2, hvis dette er mere formålstjenligt, eksempelvis ud fra hensynet til modparten.

Det foreslåede § 354, stk. 2, giver retten mulighed for senere at ændre de trufne bestemmelser om tidsrammerne for en yderligere forberedelse og tidspunktet for hovedforhandlingen, hvis det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen.

Stk. 6 fastsætter, at en part eller dennes rettergangsfuldmægtig med rettens tilladelse kan deltage i et forberedende møde ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig. Den foreslåede regel giver retten mulighed for efter en konkret vurdering at afslå en anmodning om deltagelse i et forberedende møde ved anvendelse af telekommunikation, hvis der i den enkelte sag er forhold, der gør, at parten eller dennes rettergangsfuldmægtig bør være til stede i retten.

Fordelen ved at bruge telekommunikation er ikke blot den sparede rejsetid i sig selv, men også at mødet typisk vil kunne holdes hurtigere, da det vil være nemmere at finde plads i både rettens og parternes eller advokaternes kalender. I mange sager vil parterne eller en af parterne være repræsenteret af en udenbys advokat, for hvem det vil være en betydelig lettere ikke at behøve at rejse til retten i anledning af et forberedende møde.

Skal parten undtagelsesvis afgive forklaring i et forberedende møde, jf. retsplejelovens § 340 som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 85, gælder yderligere reglerne i de foreslåede § 174, stk. 2 og 3 (lovforslagets § 1, nr. 64). Afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede forudsætter således, at dette er hensigtsmæssigt og forsvarligt, mens afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede forudsætter, at det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at forklaringen afgives i retten eller ved anvendelse af telekommunikation med billede, og at afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede i øvrigt findes forsvarlig.

Skal der afgives forklaring af en anden part eller af et vidne eller en syns- og skønsmand (enten ved fremmøde i retten eller ved anvendelse af telekommunikation), gælder yderligere den foreslåede § 32 d i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 7). I denne situation forudsætter en parts

deltagelse i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation med billede således endvidere, at parten enten er ledsaget af en advokat, eller at fremgangsmåden i den foreslåede § 192 følges (lovforslagets § 1, nr. 68).

I kraft af henvisningerne til retsplejelovens regler om behandling af borgerlige sager i anden lovgivning vil telekommunikation tillige kunne anvendes i boligretssager og ved afgørelse af tvister efter konkursloven eller dødsboskifteloven, jf. lejelovens § 112, stk. 1, konkurslovens § 243 og dødsboskiftelovens § 98.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1 og 6.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 354

Den foreslåede bestemmelse er ny og angår tidsrammerne for forberedelsen og tidspunktet for hovedforhandlingen.

Stk. 1 tager sigte dels på de tilfælde, hvor retten undlader at afholde et forberedende møde efter § 353, dels på de tilfælde, hvor det ikke på dette møde er muligt at fastlægge såvel tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse som tidspunktet for hovedforhandlingen. Reglen foreskriver, at retten i så fald snarest muligt skal træffe bestemmelse herom. Med hensyn til indholdet af en sådan tidsplan henvises til bemærkningerne til § 353, særligt stk. 5.

Stk. 2 giver retten mulighed for senere at ændre de truffe bestemmelser om tidsrammerne for en yderligere forberedelse og tidspunktet for hovedforhandlingen, hvis det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen. Med ordet ”påkrævet” angives, at det skal være klart nødvendigt at ændre på de fastlagte tidsrammer af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen, før dette kan komme på tale. Bestemmelsen i stk. 2 er en stramning i forhold til det gældende § 356, stk. 4, hvorefter retten kan ændre beslutninger om sagens forberedelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 355

Den foreslåede bestemmelse er ny og angår yderligere forberedende retsmøder og yderligere processkrifter.

Stk. 1 bestemmer, at retten kan indkalde parterne til yderligere forberedende møder. Henvisningerne til § 353 indebærer, at retten i mødeindkaldelsen angiver, hvilke spørgsmål der særligt skal drøftes på mødet, at parterne bør give møde ved personer, der er bemyndiget til at træffe bestemmelse med hensyn til sagen, og at en part eller rettergangfuldmægtig med rettens tilladelse kan deltage i mødet ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.

Der henvises i den forbindelse til bemærkningerne til § 353. Det bemærkes, at de spørgsmål, der er nævnt i § 353, stk. 1, 2. pkt., nr. 1-4, ikke er obligatoriske dagsordenpunkter, når retten

indkalder til et møde efter § 355, stk. 1, idet deres obligatoriske karakter er en konsekvens af reglen i § 353, stk. 5.

Det forudsættes, at bestemmelsen kun vil blive anvendt, når der er særlig anledning dertil. Det forudsættes således, at indsatsen under den foreslåede nye ordning koncentrerer sig om det forberedende møde efter § 353, og adgangen til at afholde yderligere møder må ikke svække bestræbelserne på allerede i § 353-mødet at få tilrettelagt den yderligere forberedelse.

På den anden side bør den nye ordning også være fleksibel. Der bør derfor være mulighed for at holde et yderligere møde, når der er konkret behov herfor. Det kan f.eks. være, hvis en stillingtagen til, om der skal afholdes supplerende syn og skøn, eller om formuleringen af spørgsmålene i den forbindelse, mest effektivt kan afgøres i et møde frem for på skriftligt grundlag. Der vil også kunne være tale om, at der gennemføres en egentlig formalitetsprocedure, eksempelvis med hensyn til et værnetingsspørgsmål eller med hensyn til opsættende virkning, hvis dette ikke har kunnet ske allerede på § 353-mødet.

Stk. 2 bestemmer, at retten når som helst under forberedelsen kan pålægge en part at indlevere et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål inden en frist, som retten har fastsat. I forhold til den gældende § 353 er det præciseret, at retten udtrykkeligt skal angive, hvilket eller hvilke spørgsmål processkriftet skal tage stilling til.

Manglende indlevering af et sådant processkrift kan tillægges udeblivelsesvirkning, hvis dette er tilkendegivet i pålægget, jf. det foreslåede § 360, stk. 5. Manglende indlevering af et sådant processkrift har tillige præklusionsvirkning for så vidt angår de spørgsmål, som pålægget angår, jf. det foreslåede § 358, stk. 4.

Det foreslås således, at præklusionsvirkning indtræder automatisk, uanset om der er advaret herom, hvorimod udeblivelsesvirkning forudsætter, at det udtrykkeligt er nævnt i pålægget. Præklusionsvirkning må anses som den mest hensigtsmæssige sanktion og bør derfor være den, der primært benyttes. Udeblivelsesvirkning bør kun anvendes, hvis retten efter en konkret vurdering finder, at der er særlig anledning dertil.

Indgår bestemmelsen om indlevering af et sådant processkrift i den plan for sagens forberedelse, som retten har fastlagt, kan manglende indlevering af processkriftet tillige betyde, at retten slutter forberedelsen, medmindre hensynet til modparten taler herimod, jf. det foreslåede § 356, stk. 2.

Bestemmelsen er – i modsætning til stk. 1 – formuleret på en sådan måde, at den kan anvendes under hele forberedelsen, herunder før afholdelsen af det forberedende møde efter § 353.

Et pålæg om at indlevere et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål allerede før afholdelsen af et § 353-møde må dog normalt forudsætte, at stævningen og svarskriftet kunne og burde have været mere fyldestgørende. Der kan dog tænkes tilfælde, hvor det ikke skyldes manglende omhu, at stævningen og svarskriftet ikke er af en sådan karakter, at sagens retlige tvistepunkter umiddelbart kan identificeres og afgrænses i et møde, men derimod sagens komplicerede beskaffenhed. Det vil bero på et konkret skøn, om det vil være mest hensigtsmæssigt under alle

omstændigheder at afholde § 353-mødet umiddelbart efter indleveringen af svarskriftet, eller om det vil være bedre først at træffe bestemmelse om yderligere skriftveksling efter § 355, stk. 2.

Bestemmelsen vil derfor have sit hovedanvendelsesområde i tiden efter afholdelsen af det forberedende møde efter § 353 samt i de tilfælde, hvor retten undtagelsesvis bestemmer, at der ikke skal afholdes et § 353-møde.

Et pålæg efter § 355, stk. 2, kan være indeholdt i den tidsplan for forberedelsen, som lægges i medfør af § 353, stk. 5, eller § 354. Det forudsættes i den forbindelse, at hvis pålægget skal kunne tillægges udeblivelsesvirkning (hvilket som nævnt i givet fald skal fremgå udtrykkeligt af pålægget), skal fristen for indlevering af processkriftet være angivet som en præcis dato (f.eks. "1. marts 2007") og ikke som en vis tid efter en nærmere angiven begivenhed (f.eks. "4 uger efter afleveringen af skønserklæringen"). Hvis pålægget ikke skal kunne tillægges udeblivelsesvirkning, kan der imidlertid godt anvendes en sådan relativ frist.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 356

Den foreslåede bestemmelse angår afslutningen af forberedelsen og erstatter den gældende § 356.

Efter *stk. 1* bestemmer retten, hvornår forberedelsen slutes, hvilket svarer til det gældende § 356, stk. 1. Tidspunktet for forberedelsens slutning har navnlig betydning for den foreslåede præklusionsregel i § 358. Har retten ikke truffet anden bestemmelse, anses forberedelsen efter forslaget som noget nyt for sluttet 4 uger før det tidspunkt for hovedforhandlingens begyndelse, som retten har fastsat, jf. *2. pkt.*

Som eksempel på anvendelse af reglen i *2. pkt.* kan nævnes et tilfælde, hvor hovedforhandlingen er fastsat til mandag den 29.-onsdag den 31. Har retten ikke truffet anden bestemmelse, anses forberedelsen i overensstemmelse med den almindelige forståelse af processuelle frister i retsplejeloven for sluttet ved rettens kontortids ophør mandag den 1. eller – hvis rettens kontor er lukket denne dag – ved rettens kontortids ophør den nærmest foregående dag, hvor rettens kontor er åbent.

En ændring af tidspunktet for hovedforhandlingen er uden betydning for forberedelsens slutning, hvis forberedelsen allerede er sluttet på det tidspunkt, hvor retten beslutter at ændre tidspunktet for hovedforhandlingen. Hvis retten derimod inden forberedelsens slutning ændrer tidspunktet for hovedforhandlingen, har denne ændring – i de tilfælde, hvor retten ikke har truffet særskilt beslutning om forberedelsens slutning, og hvor forberedelsens slutning derfor følger af *2. pkt.* – automatisk også virkning i forhold til forberedelsens slutning.

Stk. 2 bestemmer, at hvis en part ikke rettidigt foretager processkridt, som det ifølge den plan for sagens forberedelse, som retten har fastlagt, påhviler den pågældende at foretage, kan retten slutte forberedelsen, medmindre hensynet til modparten taler herimod.

Forbeholdet for hensynet til modparten skyldes navnlig, at der ved forberedelsens slutning indtræder præklusion for begge parter, således at der derefter kun med rettens tilladelse kan indtages nyt processtof i sagen.

Af hensyn til modparten bør retten derfor i tilfælde af den ene parts fristoverskridelse normalt ikke umiddelbart slutte forberedelsen (medmindre modparten udtrykkeligt anmoder herom), men i stedet tilkendegive, at retten påtænker at slutte forberedelsen inden for en vis kortere frist. Dermed kan modparten nå at fremkomme med eventuelt nyt processtof, mens adgangen hertil endnu er fri.

En yderligere frist giver også den part, der har overskredet en frist i tidsplanen, mulighed for at foretage det pågældende processkridt. Dette afskærer dog efter reglens ordlyd ikke retten fra at slutte forberedelsen. Hvis fristoverskridelsen er kort, således at den resterende del af tidsplanen tilnærmelsesvis kan overholdes, og således at tidspunktet for hovedforhandlingen kan fastholdes, bør retten imidlertid i almindelighed ikke slutte forberedelsen, uanset om hensynet til modparten ikke taler derimod.

Bestemmelsen gælder alle fristoverskridelser fra en parts side, som angår et forhold i den plan, retten har lagt for sagens forberedelse.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med, at der for nogle processkridts vedkommende tilføjede foreslås regler om udeblivelses- og/eller præklusionsvirkning, jf. de foreslåede §§ 360 og 358 og bemærkningerne til disse bestemmelser.

Stk. 3 giver retten mulighed for at bestemme, at forberedelsen skal genoptages, og svarer til den gældende § 358. Ligesom efter den gældende regel medfører en genoptagelse af forberedelsen ikke, at en indtrådt præklusion bortfalder. En udtrykkelig regel herom (som i den gældende § 358, 2. pkt.) er efter formuleringen af den foreslåede § 358 om præklusion overflødig. Noget andet er, at hvis der er grundlag for at genoptage forberedelsen, vil der undertiden også være grundlag for at tillade, at en part fremkommer med nyt processtof trods indtrådt præklusion.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 357

Den foreslåede bestemmelse angår endelige påstandsdokumenter og sammenfattende processkrifter.

Stk. 1 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende § 356 a, stk. 1, om endelige påstandsdokumenter. Regler svarende til de gældende bestemmelser om udeblivelsesvirkning og præklusion, jf. den gældende § 356 a, stk. 2 og 3, er medtaget i de respektive regler om udeblivelse og præklusion, jf. de foreslåede § 360, stk. 5, og § 358, stk. 5.

Det foreslås at bevare betegnelsen endelige ”påstandsdokumenter”, skønt betegnelsen ikke er ganske præcis, idet påstandsdokumentet, som det fremgår af lovens ordlyd, ud over påstanden også skal indeholde partens anbringender og en angivelse af de dokumenter, som parten vil påberåbe sig, og de beviser, som agtes ført under hovedforhandlingen.

Stk. 2 giver som noget nyt retten mulighed for at opfordre parterne til før hovedforhandlingen inden en frist, som retten har fastsat, at indlevere et sammenfattende processkrift. Parterne er frit stillet med hensyn til, om de vil efterkomme opfordringen.

Retten kan imidlertid i forbindelse med en opfordring til at indlevere et sammenfattende processkrift samtidig pålægge parterne at indlevere et endeligt påstandsdokument, såfremt der ikke indleveres et sammenfattende processkrift. Herefter vil den part, der hverken indleverer et sammenfattende processkrift eller et endeligt påstandsdokument, blive betragtet som udeblevet, såfremt udeblivelsesvirkning er tilkendegivet.

Udarbejdelse af sammenfattende processkrifter vil navnlig være relevant i lidt større eller mere udviklede sager. I enkle sager vil det ikke være ressourcemæssigt forsvarligt at opfordre parterne til dette ekstra arbejde.

Kun parter, som er repræsenteret af en advokat, eller som i øvrigt er i stand til at udarbejde et sammenfattende processkrift, bør opfordres hertil. Advokatpålæg efter retsplejelovens § 259, stk. 2, bør ikke anvendes, blot fordi en part ikke er i stand til at udarbejde et sammenfattende processkrift i en sag, hvor det i øvrigt ville være formålstjenligt.

Et sammenfattende processkrift skal indeholde de samme elementer som et endeligt påstandsdokument og bør derudover i reglen indeholde en uddybende redegørelse for vedkommende parts anbringender eller de vigtigste af disse. Er der ikke tvist om sagens faktiske omstændigheder, kan der kort redegøres for de mest centrale omstændigheder, men i øvrigt er det ikke nødvendigt at fremkomme med bemærkninger herom. Er der tvist vedrørende sagens faktiske omstændigheder, kan der redegøres for vedkommende parts standpunkt og for de forklaringer og dokumenter, herunder eventuelle skønserklæringer eller sagkyndige erklæringer, som påberåbes til støtte herfor. I forbindelse med redegørelsen for de enkelte juridiske anbringender eller underanbringender kan der henvises til de domme og den litteratur, som påberåbes, eller til de domme og litteratursteder, som anses for vigtigst.

Endelige påstandsdokumenter og sammenfattende processkrifter bør som udgangspunkt i givet fald indleveres af begge parter samtidig senest 14 dage før hovedforhandlingen. Retten kan imidlertid fravige dette udgangspunkt, hvis den konkrete sags omstændigheder taler derfor, herunder eventuelt således at sagsøgerens og sagsøgte's endelige påstandsdokumenter eller sammenfattende processkrifter ikke indleveres samtidig.

Stk. 3 og 4 bygger på det gældende § 365, stk. 3, om fremsendelse af (yderligere) kopier af de udvekslede processkrifter og af de påberåbte dokumenter. Da fremsendelse skal ske før hovedforhandlingen, foreslås reglerne placeret i retsplejelovens kapitel 33 sammen med reglerne om endelige påstandsdokumenter og sammenfattende processkrifter, der ligeledes skal fremsendes før hovedforhandlingen.

I *stk. 3* foreslås det, at fremsendelse af kopier af de udvekslede processkrifter og af de dokumenter eller dele af dokumenter, der agtes påberåbt, skal ske i alle sager, der behandles med flere juridiske dommere eller under medvirken af sagkyndige dommere. I dag gælder et sådant krav alene i landsretssager, men med muligheden for kollegial behandling i byretten og Handelsretten,

jf. forslaget til retsplejelovens § 12, stk. 3, og § 16, stk. 1, 3. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 3), bør kravet udvides til også at gælde for kollegialt behandlede byretssager og handelsretssager.

Det foreslås, at kopier også skal fremsendes i skriftligt behandlede sager, jf. forslaget til retsplejelovens § 366, og at fristen i disse sager er afslutningen af parternes udveksling af skriftlige procedureindlæg.

Det foreslås, at Domstolsstyrelsen bemyndiges til at fastsætte regler om kopier. Bemyndigelsen må ses i sammenhæng med de tilsvarende bemyndigelser i de foreslåede § 348, stk. 4, og § 351, stk. 5, om kopier af stævningen og de dokumenter, som henholdsvis sagsøgeren og sagsøgte har påberåbt sig. Efter den gældende regel fastsætter præsidenten for hver af landsretterne antallet af kopier. Det vil imidlertid være uhensigtsmæssigt, at der fastsættes forskellige regler om kopier ved de forskellige byretter, og det foreslås derfor, at kompetencen henlægges til Domstolsstyrelsen, også for så vidt angår landsretterne og Handelsretten.

Hvis kopierne ikke indleveres rettidigt, kan retten bestemme, at de foreslåede regler i § 360, stk. 1-3, om udeblivelse skal finde tilsvarende anvendelse, jf. det foreslåede § 360, stk. 6, som erstatter det gældende § 365, stk. 4. Det forudsættes, at det ligesom efter gældende ret i hvert fald må kræves, at der er tale om væsentlige mangler, som ikke umiddelbart kan afhjælpes, før udeblivelsesvirkning kan komme på tale.

Stk. 4 viderefører med redaktionelle ændringer de gældende regler i § 365, stk. 3, 2. og 3. pkt., om, at præsidenten for hver af landsretterne kan bestemme, at kopierne skal samles i en ekstrakt, og at præsidenten endvidere efter forhandling med Advokatrådet kan fastsætte regler om udformning af ekstrakter. Det foreslås herudover, at reglerne om ekstrakter udvides til også at omfatte Handelsretten.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1 og 5.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 358

Den foreslåede bestemmelse angår præklusion før hovedforhandlingen, dvs. det forhold, at en part afskæres fra at fremkomme med nyt processtof i form af påstande, anbringender og beviser, fordi det burde være fremkommet tidligere. I modsætning til den gældende regel i § 357 under forberedelsen, som til dels henviser til reglerne om præklusion under hovedforhandlingen, indeholder den foreslåede § 358 en selvstændig regulering.

Stk. 1 er den generelle regel om, at der som udgangspunkt indtræder præklusion ved forberedelsens slutning. Den således indtrådte præklusion berøres ikke af, at forberedelsen eventuelt senere genoptages i medfør af det foreslåede § 356, stk. 3. Hvis retten derimod inden forberedelsens slutning ændrer tidspunktet herfor, indtræder der først præklusion på det således ændrede tidspunkt for forberedelsens slutning.

I overensstemmelse med den gældende regel i § 357, stk. 1, foreslås det, at en part, som efter forberedelsens slutning ønsker at fremkomme med nye påstande, anbringender eller beviser, skal

give retten og modparten meddelelse herom, hvorefter modparten har en uge til at fremsætte sine bemærkninger.

Efter den gældende regel anses modparten for at have samtykket i, at det nye processtof inddrages i sagen, hvis denne ikke svarer inden fristen på en uge. Dette foreslås ændret, så retten træffer afgørelse om, hvorvidt anmodningen om inddragelse af nyt processtof kan imødekommes, når fristen på en uge er udløbet, hvad enten modparten har fremsat bemærkninger eller ikke. En manglende reaktion fra modpartens side vil herefter (alene) betyde, at den pågældende afskæres fra at gøre sine synspunkter gældende. Afgørelsen træffes efter de foreslåede bestemmelser i stk. 6 og 7, jf. herom nedenfor.

Det gældende § 360, stk. 5, om, at udeblivelse fra et retsmøde, hvor der skal tages stilling til en anmodning om inddragelse af nyt processtof, bevirker, at anmodningen henholdsvis imødekommes eller bortfalder, foreslås heller ikke videreført. Hvis der er tale om et retsmøde før forberedelsens slutning, har udeblivelse virkning efter de foreslåede regler i § 360, stk. 1-3. Hvis der er tale om et retsmøde efter forberedelsens slutning (dvs. under genoptagelse af forberedelsen), har udeblivelse virkning efter § 360, stk. 1-3, såfremt det er angivet i indkaldelsen til mødet, jf. det foreslåede § 360, stk. 4.

I *stk. 2-4* opregnes tre situationer, hvor præklusion kan indtræde på et tidligere tidspunkt end ved forberedelsens slutning. Bestemmelserne er udformet som henvisninger til stk. 1, hvilket indebærer, at den part, der ønsker at fremkomme med nyt processtof trods indtrådt præklusion, skal give meddelelse herom til retten og modparten, hvorefter modparten har en uge til at fremsætte bemærkninger. Herefter træffer retten afgørelse.

Stk. 2 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende § 357, stk. 2, 2. pkt., idet 1. pkt. foreslås flyttet til § 351, stk. 4. Bestemmelsen angår formalitetsindsigelser, som ønskes fremsat efter indleveringen af svarskriftet. Hvis en formalitetsindsigelse skal tages i betragtning af retten af egen drift, er præklusionsreglen uden betydning. Der er ikke fundet behov for at gentage den gældende regels udtrykkelige forbehold herom.

Stk. 3 er ny. Bestemmelsen angår anmodninger om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt. Det foreslås, at der for sådanne anmodninger indtræder præklusion ved afslutningen af det forberedende møde efter § 353 eller i mangel heraf 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke afholdes et § 353-møde.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med det foreslåede § 353, stk. 4, der netop fastslår, at anmodninger om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, skal fremsættes senest i det forberedende møde eller i mangel heraf senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde.

Til bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, henregnes ikke alene bevisførelse, der i sig selv tager lang tid (eksempelvis syn og skøn eller (mere omfattende) opfordringer til en part om at meddele faktiske oplysninger), men også bevisførelse, som giver modparten en rimelig anledning til at anmode om yderligere bevisførelse, hvis denne yderligere bevisførelse vil være tidskrævende.

Det bemærkes, at der med udtrykket ”rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde” sigtes til en udtrykkelig meddelelse herom. Hvis retten f.eks. af særlige grunde umiddelbart efter modtagelsen af svarskriftet pålægger en part at indlevere et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål, jf. det foreslåede § 355, stk. 2, og bemærkningerne hertil, er det ikke nødvendigvis udtryk for, at der ikke skal holdes et forberedende møde.

Stk. 4 er også ny. Bestemmelsen angår anmodninger om inddragelse af nye påstande, anbringender og beviser, der vedrører et spørgsmål, med hensyn til hvilket retten i medfør af det foreslåede § 355, stk. 2, har pålagt en part at indlevere et processkrift. Det foreslås, at der for sådanne anmodninger indtræder præklusion ved udløbet af fristen for indlevering af det pågældende processkrift.

I modsætning til udeblivelsesvirkning, der kun kan indtræde, hvis det udtrykkeligt fremgår af pålægget, indtræder præklusionsvirkning automatisk, uanset om retten har advaret herom. Præklusionsvirkning bør anses som den primære sanktion, mens udeblivelsesvirkning kun bør anvendes, hvis retten efter en konkret vurdering finder, at der er særlig anledning dertil.

For både stk. 2, 3 og 4 gælder, at en part under visse betingelser kan få rettens tilladelse til at fremsætte nyt processtof, selv om der er indtrådt præklusion. Dette følger af henvisningen til stk. 1, der igen henviser til stk. 6 og 7.

Stk. 5 bygger på det gældende § 356 a, stk. 3, med den ændring, at reglen også omfatter sammenfattende processkrifter. Endelige påstandsdokumenter og sammenfattende processkrifter indleveres efter forberedelsens slutning, dvs. på et tidspunkt, hvor der allerede er indtrådt præklusion efter den almindelige regel i stk. 1.

Stk. 5 har imidlertid den selvstændige betydning i forhold til den almindelige regel i stk. 1, at hvis en part i et endeligt påstandsdokument eller et sammenfattende påstandsdokument har udeladt tidligere angivne påstande, anbringender eller beviser, vil de pågældende påstande, anbringender og beviser blive betragtet som nyt processtof, hvis parten fortryder og vil genfremsætte en påstand eller et anbringende eller på ny angive et bevis.

Stk. 6 viderefører med redaktionelle ændringer de gældende betingelser for tilladelse til at fremkomme med nyt processtof efter indtrådt præklusion, jf. det gældende § 363, stk. 1.

Betingelserne er ens for alle de situationer, der er nævnt i stk. 1-5. Anvendelsen af betingelserne er imidlertid ikke nødvendigvis identisk i de fem situationer.

Navnlig kan der kun helt undtagelsesvis blive tale om at fremkomme med nyt processtof, efter at der er indleveret et endeligt påstandsdokument eller sammenfattende processkrift. At udarbejde et endeligt påstandsdokument eller sammenfattende processkrift forudsætter en gennemarbejdning af sagen, og parten bør derfor i den forbindelse blive opmærksom på eventuelt nyt processtof, som ønskes inddraget i sagen.

Bestemmelsen er ligesom de gældende præklusionsregler udformet på den måde, at retten *kan* tillade en part at fremkomme med det nye processtof, når en eller flere af betingelserne i nr. 1-3 er opfyldt. Forudsat at en eller flere af betingelserne er opfyldt, vil der ofte være tale om en samlet vurdering, hvori også mere generelt indgår tidspunktet for anmodningen, og om parten kunne

være fremkommet med anmodningen på et tidligere tidspunkt. Er ingen af betingelserne opfyldt, skal retten derimod afslå en anmodning om at inddrage nyt processtof.

Stk. 7 giver retten mulighed for under visse betingelser at nægte tilladelse til at fremkomme med nyt processtof efter indtrådt præklusion, selv om modparten har givet samtykke til, at det nye processtof inddrages i sagen. Reglen er mere detaljeret end ordlyden af den gældende § 357, stk. 3, der ikke indeholder nogen kriterier for, hvornår retten kan nægte tilladelse trods modpartens manglende protest.

Parternes adgang til i enighed at inddrage nyt processtof, som er relevant for sagen, bør imidlertid i dispositive sager kun begrænses af hensynet til sagens behandling inden for rimelig tid. Det foreslås derfor, at retten skal kunne afslå en anmodning om at inddrage nyt processtof, selv om modparten har givet samtykke, hvis en imødekommelse af anmodningen må antages at nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen. En udsættelse af hovedforhandlingen vil f.eks. kunne være nødvendig, hvis anmodningen angår indhentelse af yderligere beviser, som ikke vil kunne foreligge på det tidspunkt, der er fastsat for hovedforhandlingen. Er det tvivlsomt, om de pågældende beviser vil kunne foreligge ved hovedforhandlingen, kan retten efter omstændighederne tillade, at beviserne søges indhentet, men samtidig udtrykkeligt tilkendegive, at hovedforhandlingen vil blive gennemført på det fastsatte tidspunkt, selv om beviserne ikke foreligger.

Retten adgang til at afskære nyt processtof, der vil nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen, følger for så vidt allerede af, at det er retten, der fastsætter tidspunktet for hovedforhandlingen, jf. de foreslåede § 353, stk. 5, og § 354, og træffer bestemmelse om en eventuel udsættelse af behandlingen af sagen, jf. retsplejelovens § 345.

Da der foreslås forholdsvis detaljerede præklusionsregler, er det imidlertid fundet rigtigst, at rettens adgang til af egen drift at afskære nyt processtof af hensyn til at fastholde tidspunktet for hovedforhandlingen fremgår udtrykkeligt af præklusionsreglerne.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 359

Den foreslåede bestemmelse angår sagsøgerens adgang til at hæve sagen og svarer med redaktionelle ændringer til den gældende § 359.

1. pkt. bestemmer, at sagsøgeren kan hæve sagen. Bestemmelsen gælder indtil hovedforhandlingens begyndelse. Herefter gælder det foreslåede § 362, stk. 2, der afløser den gældende § 366.

Har sagsøgte fremsat modkrav i et retsmøde, hvor sagsøgeren var repræsenteret, eller i et processkrift, der er forkyndt for sagsøgeren, fortsætter sagen dog efter sagsøgtes anmodning for så vidt angår modkravet, jf. *2. pkt.*

Forslaget til nyaffattelse af reglerne om sagsforberedelsen indebærer, at sagsøgtes processkrifter normalt ikke forkyndes for sagsøgeren efter reglerne i retsplejelovens §§ 155-157 (som ikke foreslås ændret). Processkrifter, som er fremsendt til sagsøgeren – eller dennes advokat, jf. retsplejelovens § 161 – anses for forkyndt, når de er kommet vedkommende i hænde, jf. retsple-

jelovens § 163, stk. 3 (disse bestemmelser foreslås ikke ændret). Må det lægges til grund, at sagsøgt processkrift, hvori modkravet er fremsat, er kommet sagsøgeren (eller dennes advokat) i hænde, skal sagen derfor efter sagsøgtes anmodning fortsætte for så vidt angår modkravet.

I forhold til den gældende regel foreslås det præciseret, at det, der i givet fald sker for så vidt angår sagsøgtes modkrav, er, at sagens behandling fortsætter. Hæver sagsøgeren (for sit vedkommende) sagen under forberedelsen, fortsætter forberedelsen på sædvanlig måde for så vidt angår sagsøgtes modkrav. Hæver sagsøgeren sagen efter forberedelsens slutning, fortsætter sagen ligeledes efter de almindelige regler for så vidt angår sagsøgtes modkrav. Der kan således f.eks. være tale om indlevering af et endeligt påstandsdokument eller sammenfattende processkrift. Også hovedforhandlingen gennemføres efter de almindelige regler for så vidt angår sagsøgtes modkrav.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 360

Den foreslåede bestemmelse angår udeblivelse og forhold, der sidestilles med udeblivelse, med undtagelse af manglende rettidig indlevering af et svarskrift, der er egnet til at danne grundlag for sagens behandling, idet sidstnævnte er reguleret af den foreslåede § 352.

Stk. 1-4 svarer med redaktionelle ændringer, herunder som følge af de foreslåede nye regler om sagens forberedelse, til de gældende regler i § 360, stk. 1-4, bortset fra stk. 3, 2. pkt., om udfærdigelse af dom ved påtegning på stævningen, som ikke foreslås videreført.

Med hensyn til betydningen af ordene ”et processkrift, der er forkyndt for sagsøgeren”, jf. stk. 1, henvises til bemærkningerne til den foreslåede § 359.

Stk. 5 viderefører med redaktionelle ændringer reglerne om udeblivelsesvirkning for manglende rettidig indlevering af et yderligere processkrift eller et endeligt påstandsdokument, jf. de gældende § 353, 2. pkt., og § 356 a, stk. 2. Kravet om, at udeblivelsesvirkning skal være tilkendegivet i pålægget om at indlevere et processkrift eller et endeligt påstandsdokument, der i dag fremgår af retspraksis, foreslås indsat i loven.

Endvidere bemærkes, at for processkrifternes vedkommende bør den primære sanktion for manglende rettidig indlevering være præklusionsvirkning med hensyn til det spørgsmål, som processkriftet efter rettens pålæg skulle angå (dvs. afskæring af nyt processtof vedrørende det pågældende spørgsmål). Udeblivelsesvirkning bør således kun tilkendegives, når der er særlig anledning dertil.

Der henvises til de foreslåede § 355, stk. 2, og § 358, stk. 4, og til bemærkningerne til disse bestemmelser.

Stk. 6, der bygger på det gældende § 365, stk. 4, fastslår, at retten kan tillægge manglende rettidig indlevering af kopier til brug for hovedforhandlingen i en kollegialt behandlet sag udeblivelsesvirkning efter stk. 1-3, jf. også bemærkningerne til forslaget til § 357, stk. 3. Det forudsæt-

tes, at udeblivelsesvirkning ligesom efter gældende ret i hvert fald må forudsætte, at der er tale om væsentlige mangler, som ikke umiddelbart kan afhjælpes.

Stk. 7 viderefører med redaktionelle ændringer den gældende regel i § 360, stk. 6, jf. § 354, stk. 7, bortset fra det gældende § 354, stk. 7, 3. pkt., om forkyndelse af et processkrift for sagsøgte, som ikke foreslås videreført.

Den gældende § 360, stk. 5, om, at udeblivelse fra et retsmøde, hvor der skal tages stilling til en anmodning om inddragelse af nyt processtof, bevirker, at anmodningen henholdsvis imødekommes eller bortfalder, foreslås ikke videreført. Hvis der er tale om et retsmøde før forberedelsens slutning, vil udeblivelse således fremover have virkning efter stk. 1-3. Hvis der er tale om et retsmøde efter forberedelsens slutning (dvs. under genoptagelse af forberedelsen), vil udeblivelse have virkning efter stk. 1-3, såfremt det er angivet i indkaldelsen til mødet, jf. stk. 4.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 361

Den foreslåede bestemmelse erstatter de gældende §§ 361 og 361 a om indbringelse for Forbrugerklagenævnet mv.

Stk. 1 viderefører det gældende § 361, stk. 1, med den ændring, at sagen ikke skal udsættes på ubestemt tid, men hæves, hvis forbrugeren anmoder om, at sagen indbringes for Forbrugerklagenævnet mv. Også efter den gældende § 361 kræves der en ny stævning, hvis sagen skal fortsætte ved retten, efter at nævnsbehandlingen er afsluttet, jf. det gældende stk. 4. Med et sådant krav er det imidlertid rigtigst at angive, at sagen sluttet ved retten ved oversendelsen til Forbrugerklagenævnet mv. og ikke blot udsættes.

Efter den gældende ordning skal der ikke betales ny retsafgift ved sagens indbringelse for retten efter afslutningen af nævnsbehandlingen, og hvis sagsøgeren hæver sagen efter oversendelsen til nævnsbehandling, kan retsafgiften forlanges tilbagebetalt. I overensstemmelse hermed foreslås det, at retsafgiften under den nye ordning tilbagebetales, hvis sagen oversendes til Forbrugerklagenævnet mv., jf. forslaget til retsafgiftslovens § 9 (lovforslagets § 2, nr. 1).

Den foreslåede ordning indebærer den ændring, at spørgsmålet om rettens stedlige kompetence ved fornyet indbringelse for retten, efter at Forbrugerklagenævnet mv. har truffet afgørelse, skal afgøres efter forholdene på tidspunktet for den fornyede indbringelse og ikke efter forholdene på tidspunktet for det oprindelige sagsanlæg.

Stk. 1, 2. pkt., bestemmer i overensstemmelse med det gældende § 361, stk. 1, 2. pkt., at sagen ikke kan oversendes til Forbrugerklagenævnet mv., hvis det må anses for åbenbart, at der ikke kan gives forbrugeren medhold i klagen, eller hvis sagen ikke skønnes egnet til behandling ved nævnet.

Stk. 2 indeholder regler om frist for fremsættelse af anmodningen om, at sagen oversendes til Forbrugerklagenævnet mv., og svarer med visse ændringer som følge af de foreslåede nye regler om sagens forberedelse til det gældende stk. 2. Det foreslås, at anmodningen skal fremsættes

senest i det forberedende møde, der efter den foreslåede § 353 som hovedregel skal afholdes umiddelbart efter indleveringen af svarskriftet, eller i mangel heraf senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde. Retten kan dog, hvis særlige omstændigheder taler derfor, imødekomme en anmodning, som fremsættes senere, men inden hovedforhandlingen er begyndt.

Endvidere videreføres den gældende udtrykkelige regel om, at anmodning om oversendelse af sagen til Forbrugerklagenævnet mv. kan fremsættes mundtligt til retsbogen.

Derimod videreføres den gældende regel om, at sagsøgte ikke behøver at afgive svarskrift, såfremt anmodningen fremsættes rettidigt, ikke. Efter den foreslåede § 351 skal der altid indleveres et svarskrift. Svarskriftet kan imidlertid være meget kortfattet, hvis forbrugeren i svarskriftet anmoder om, at sagen oversendes til Forbrugerklagenævnet mv., idet forbrugeren i så fald kan nøjes med at angive, at sagsøgerens krav bestrides, og at sagen ønskes oversendt til nævnsbehandling.

Stk. 3 fastslår i overensstemmelse med det gældende § 361, stk. 3, at forbrugeren skal gøres bekendt med muligheden for nævnsbehandling. Vejledningen kan bl.a. gives i det forberedende møde efter § 353 eller et eventuelt møde efter § 352, stk. 3. Vejledningen skal desuden gives skriftligt i forbindelse med forkyndelsen af stævningen, jf. § 350, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 4 indeholder en udtrykkelig regel om, at det oprindelige sagsanlægs virkninger med hensyn til beregning af procesrente, afbrydelse af frister for sagsanlæg og afbrydelse af forældelse opretholdes, hvis sagen på ny indbringes for retten, når sagen er sluttet ved nævnet, medmindre den pågældende part ikke har fremmet sagen behørigt. Forslaget er i overensstemmelse med den gældende regel i § 361, stk. 4, 3. pkt.

I *stk. 5* foreslås, at reglerne i stk. 1-4 finder tilsvarende anvendelse i en sag om en advokats vederlag, hvis den anden part anmoder om, at sagen behandles ved kredsbestyrelsen i vedkommende advokatreds, jf. retsplejelovens § 146. Bestemmelsen viderefører den gældende § 361 a bl.a. med de ændringer, der følger af forslaget om, at den anlagte retssag hæves og ikke udsættes, jf. bemærkningerne til stk. 1.

Til nr. 87 (kapitel 34)

Retsplejelovens kapitel 34 om hovedforhandlingen (tidligere domsforhandlingen) i første instans foreslås nyaffattet. Begrundelsen for navneforandringen fra domsforhandling til hovedforhandling er, at betegnelsen ”domsforhandlingen” – uanset at betegnelsen er fast indarbejdet – kan give anledning til misforståelse hos parter, der ikke har et relativt godt kendskab til retssagers forløb. ”Hovedforhandlingen” er en mere præcis betegnelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 362

Forslaget til *stk. 1* om udeblivelse viderefører med redaktionelle ændringer den gældende § 362.

Forslaget til *stk. 2* om sagsøgerens adgang til at hæve sagen viderefører med redaktionelle ændringer den gældende § 366.

Til § 363

Den foreslåede bestemmelse angår præklusion, dvs. det forhold, at en part afskæres fra at fremkomme med nyt processtof i form af påstande, anbringender og beviser, fordi det burde være fremkommet tidligere. I forhold til den gældende § 363 foreslås en forenkling, således at reglerne udformes ens for nye påstande, anbringender og beviser.

Stk. 1 gælder, når modparten ikke har givet samtykke til inddragelse af nyt processtof. De foreslåede kriterier for rettens afgørelse er identiske med de gældende kriterier vedrørende nye påstande og anbringender, jf. det gældende § 363, stk. 1, og med de foreslåede kriterier for inddragelse af nyt processtof før hovedforhandlingen, når der er indtrådt præklusion, jf. den foreslåede § 358 (lovforslagets § 1, nr. 86).

Bestemmelsen er ligesom den gældende regel i § 363, stk. 1, og ligesom den foreslåede § 358 om præklusion før hovedforhandlingen udformet på den måde, at retten *kan* tillade en part at fremkomme med nyt processtof, når en eller flere af betingelserne i nr. 1-3 er opfyldt. Forudsat at en eller flere af betingelserne er opfyldt, vil der ofte være tale om en samlet vurdering, hvori også indgår, om parten kunne være fremkommet med anmodningen på et tidligere tidspunkt, jf. herved også stk. 4. Er ingen af betingelserne opfyldt, skal retten derimod afslå en anmodning om at inddrage nyt processtof.

Skønt selve kriterierne er ens for inddragelse af nyt processtof før og under hovedforhandlingen, betyder det ikke, at vurderingen vil være den samme. Det er navnlig åbenbart, at kriterierne efter *nr. 1* ("af særlige grunde undskyldeligt") og *nr. 2* (modparten har haft tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser uden udsættelse af hovedforhandlingen) væsentligt hyppigere vil være opfyldt ved anmodninger om inddragelse af nyt processtof, der fremsættes før (navnlig i god tid før) hovedforhandlingen, end når det først sker under hovedforhandlingen.

Stk. 2 gælder i de tilfælde, hvor modparten samtykker i inddragelse af det nye processtof. Ligesom med hensyn til præklusion før hovedforhandlingen, jf. det foreslåede § 358, stk. 7 (lovforslagets § 1, nr. 86), bør parternes adgang til i enighed at inddrage nyt processtof, som er relevant for sagen, i dispositive sager kun begrænses af hensynet til sagens behandling inden for rimelig tid. Det foreslås derfor, at retten (kun) skal kunne afslå en anmodning om at inddrage nyt processtof, selv om modparten har givet samtykke, hvis en imødekommelse af anmodningen må antages at nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen. En udsættelse af hovedforhandlingen vil f.eks. kunne være nødvendig, hvis anmodningen angår førelse af et nyt vidne, som

ikke straks vil kunne komme til stede, eller fremlæggelse af nye skriftlige beviser, som ikke straks kan skaffes til veje.

Rettens adgang til at afskære nyt processtof, der vil nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen, følger for så vidt allerede af, at det er retten, der træffer bestemmelse om en eventuel udsættelse af behandlingen af sagen, jf. retsplejelovens § 345 (som ikke foreslås ændret). Da retsplejeloven indeholder forholdsvis detaljerede præklusionsregler, er det imidlertid fundet rigtigst, at rettens adgang til af egen drift at afskære nyt processtof af hensyn til ikke at udsætte hovedforhandlingen fremgår udtrykkeligt af reglerne om inddragelse af nyt processtof under hovedforhandlingen.

Stk. 3 bestemmer, at stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse, når en part ønsker at påberåbe sig dokumenter, der nok er *angivet* rettidigt (efter reglerne i den foreslåede § 358), men som først er *fremkommet* efter forberedelsens slutning. Bestemmelsen er i overensstemmelse med det gældende § 363, stk. 2, 2. led, hvor det i den juridiske litteratur er antaget, at ordet ”rettidigt” skal forstås som inden forberedelsens slutning.

Stk. 4, der med redaktionelle ændringer svarer til den gældende § 363, stk. 4, bestemmer, at der ved afgørelsen efter stk. 1-3 skal tages hensyn til, om parten inden hovedforhandlingen kunne have givet meddelelse efter § 358, stk. 1, eller kunne være fremkommet med vedkommende dokument.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 364

Den foreslåede bestemmelse giver ligesom den gældende § 364, stk. 2, jf. § 358, mulighed for, at hovedforhandlingen afbrydes med henblik på en genoptagelse af forberedelsen.

For at understrege, at dette kun rent undtagelsesvis kan komme på tale på dette tidspunkt af sagens forløb foreslås i *stk. 1* en selvstændig regel herom frem for som i dag en henvisning til den tilsvarende regel i kapitel 33, der gælder før hovedforhandlingens begyndelse. Endvidere foreslås det, at reglen præciseres således, at forberedelsen kan genoptages, hvis retten finder, at yderligere forberedelse *undtagelsesvis* er nødvendig. Ordet ”undtagelsesvis” er derimod ikke medtaget i det foreslåede § 356, stk. 3 (svarende til den gældende § 358) (lovforslagets § 1, nr. 86), om genoptagelse af forberedelsen inden hovedforhandlingens begyndelse.

Stk. 2 bestemmer i overensstemmelse med den gældende henvisning til § 363 i § 364, stk. 2, at reglen om inddragelse af nyt processtof i § 363 gælder under en genoptagelse af forberedelsen, der først beslattes efter hovedforhandlingens begyndelse. En genoptagelse af forberedelsen betyder således ikke i sig selv, at en indtrådt præklusion gennembrydes. Noget andet er, at hvis der undtagelsesvis er grundlag for at genoptage forberedelsen, vil de hensyn, der taler for at genoptage forberedelsen, samtidig kunne indgå i vurderingen af, om der er grundlag for at tillade, at en part fremkommer med nyt processtof trods indtrådt præklusion.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 365

Den foreslåede bestemmelse angår hovedforhandlingens gennemførelse.

Stk. 1 om nedlæggelse af påstandene viderefører med en redaktionel ændring det gældende § 365, stk. 1.

Stk. 2 svarer til 1. og 2. pkt. i den gældende § 365, stk. 2, med tilføjelse af et nyt punktum om, at de dokumenter, som parterne påberåber sig, kun skal oplæses i det omfang, der er særlig anledning dertil.

Sagsøgerens forelæggelse af sagen skal være kort, og sagsøgeren bør som led i forelæggelsen i refererende form gengive de relevante dele af sagens skriftlige beviser, hvorimod disse normalt ikke bør oplæses hverken i deres helhed eller i væsentligt omfang. Derimod vil det være naturligt, at sagsøgeren som led i forelæggelsen oplæser særligt væsentlige dele af de skriftlige beviser, hvor det kommer an på ordlyden. Det kan f.eks. være centrale bestemmelser i en kontrakt eller de vigtigste spørgsmål og svar i en syns- og skønserklæring.

Forelæggelsen kan koncentreret yderligere i de tilfælde, hvor parterne har udarbejdet sammenfattende processkrifter, jf. det foreslåede § 357, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 86).

Forslaget kan for så vidt anses for omfattet af den gældende formulering af retsplejelovens § 365, idet det ikke her er foreskrevet, at skriftlige beviser nødvendigvis skal oplæses. Da der imidlertid foreligger en lang tradition for oplæsning af skriftlige beviser, foreslås en udtrykkelig regel om, at oplæsning af skriftlige beviser kun finder sted, når der er særlig anledning dertil.

Forslaget ligger i forlængelse af den udvikling, der som beskrevet af Retsplejerådet i betænkning nr. 1401/2001 side 293 allerede foregår i praksis i retning af en begrænsning af en formalistisk oplæsning af skriftlige beviser.

Det bemærkes, at når et skriftligt bevis er fremlagt, og der er henvist til det under hovedforhandlingen, kan dokumentets indhold indgå i grundlaget for afgørelsen uden hensyn til, i hvilket omfang dokumentet er oplæst. Det vil således ikke længere forekomme, at parterne aftaler, at nærmere angivne dokumenter skal anses for dokumenteret. Hvis der er henvist til et fremlagt dokument under forelæggelsen eller proceduren, kan dokumentet i sin helhed indgå i grundlaget for afgørelsen.

Stk. 3, 1. pkt., om sagens optagelse til afgørelse svarer til det gældende § 365, stk. 2, 3. pkt.

I *2. pkt.* foreslås en udtrykkelig regel om, at retten i stedet for straks ved hovedforhandlingens slutning at optage sagen til afgørelse med parternes samtykke kan udsætte sagen på parternes stillingtagen til rettens forligsforslag.

Formålet med *2. pkt.* er at bringe retsplejelovens ordlyd i overensstemmelse med den praksis, der har udviklet sig, hvorefter retten kan vælge at foreslå parterne, at retten kommer med en tilkendegivelse vedrørende en doms forventede resultat, således at parterne herefter har en vis betænkningstid til at tage stilling til, om de på det grundlag ønsker at forlige sagen.

Bestemmelsen må ses i sammenhæng med, at de frister, der gælder for afsigelsen af domme i civile sager efter retsplejelovens § 219 regnes fra optagelsen af sagen til dom. Der henvises i den forbindelse til lovforslagets § 1, nr. 74, og bemærkningerne hertil.

Det foreslås, at udsættelse af sagen på parternes stillingtagen til rettens forligsforslag kun kan ske med parternes samtykke, idet parterne har fri rådighed over, om de vil overveje og eventuelt indgå forlig.

Der er ikke med brugen af ordet ”forligsforslag” tilsigtet nogen ændring i den nuværende praksis, hvorefter retten i givet fald normalt kommer med en mundtlig eller skriftlig tilkendegivelse af en doms forventede resultat. Da tilkendegivelsen fremsættes med henblik på parternes stillingtagen til, om de vil forlige sagen, er der i bestemmelsens forstand tale om et forligsforslag.

Det er altid op til retten, om den vil tilbyde parterne at fremsætte en tilkendegivelse af dommens forventede resultat, jf. ordet ”kan”.

Stk. 4 og 5 fastslår, at parter og rettergangsfuldmægtige under visse betingelser kan deltage i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation. Efter *stk. 4* vil udgangspunkt være, at en part kan deltage i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, hvis den pågældende er repræsenteret af en person, der er fysisk til stede i retten. Den foreslåede regel giver retten mulighed for efter en konkret vurdering at afslå en anmodning om deltagelse i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, hvis der i den enkelte sag er forhold, der gør, at parten ikke bør deltage i hovedforhandlingen på denne måde.

Er parten ikke repræsenteret, vil udgangspunktet efter *stk. 5* være det modsatte. En part, der ikke er repræsenteret i retten, eller dennes advokat eller anden rettergangsfuldmægtig vil efter den foreslåede bestemmelse alene kunne deltage ved anvendelse af telekommunikation, hvis dette af særlige grunde er hensigtsmæssigt.

Om deltagelse ved anvendelse af telekommunikation af særlige grunde er hensigtsmæssig, vil afhænge af en konkret vurdering. Navnlig i mindre sager kan en deltagelse ved anvendelse af telekommunikation lettere være hensigtsmæssig, fordi omkostningerne ved en længere rejse frem og tilbage står i misforhold til sagens betydning. Det bemærkes, at rejseomkostningerne ikke kun består i selve rejseudgifterne, men også i den medgåede tid, som en advokat vil kunne tage sig betalt for, og som for en part kan betyde mistet arbejdsfortjeneste.

Stk. 5 gælder også for parternes advokater eller anden rettergangsfuldmægtig. Forslaget giver således mulighed for, at parten selv deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, mens advokaten møder frem i retten, eller omvendt. Forslaget giver ligeledes mulighed for, at både parten og advokaten deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, enten fra samme sted eller fra hver sit sted.

Skal parten afgive forklaring under hovedforhandlingen, gælder yderligere reglerne i de foreslåede § 174, stk. 2 og 3 (lovforslagets § 1, nr. 64). Afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede forudsætter således, at dette er hensigtsmæssigt og forsvarligt, mens afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede forudsætter,

at det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at forklaringen afgives i retten eller ved anvendelse af telekommunikation med billede, og at afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede findes forsvarlig.

Skal der afgives forklaring af en anden part eller af et vidne eller en syns- og skønsmand (enten ved fremmøde i retten eller ved anvendelse af telekommunikation), gælder yderligere den foreslåede § 32 d i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 7). I denne situation forudsætter en parts deltagelse i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation med billede således endvidere, at parten enten er ledsaget af en advokat, eller at fremgangsmåden i den foreslåede § 192 følges (lovforslagets § 1, nr. 68).

I kraft af henvisningerne til retsplejelovens regler om behandling af borgerlige sager i anden lovgivning vil telekommunikation tillige kunne anvendes i boligretssager og ved afgørelse af tvister efter konkursloven eller dødsboskifteloven, jf. lejelovens § 112, stk. 1, konkurslovens § 243 og dødsboskiftelovens § 98.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.2 og 6.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 366

Den foreslåede bestemmelse angår afgørelse på rent skriftligt grundlag, dvs. uden hovedforhandling. Reglen herom er ny.

Stk. 1, 1. pkt., bestemmer, at retten med parternes samtykke kan bestemme, at sagen afgøres uden mundtlig hovedforhandling, når særlige grunde taler derfor.

Rettens beslutning om at undlade at afholde en mundtlig hovedforhandling kan kun ske efter en konkret vurdering af behovet for en mundtlig hovedforhandling i den pågældende sag.

Hvis bevisførelse i form af forklaringer har væsentlig betydning for sagen, vil en mundtlig hovedforhandling normalt være påkrævet. Hvis der under forberedelsen har været en betydelig grad af mundtlighed i form af et eller flere længerevarende forberedende retsmøder, kan en mundtlig hovedforhandling dog undtagelsesvis være mindre nødvendig, og særligt hensyn til at få sagen fremmet kan i så fald tale for skriftlig behandling. Hvis sagen er meget kompliceret, vil det sjældent være hensigtsmæssigt slet ikke at holde en mundtlig hovedforhandling.

Hvis sagen har en særlig interesse for offentligheden, taler dette også imod, at sagen behandles skriftligt.

Forslaget om mulighed for skriftlig behandling i første instans skal ses som et led i det overordnede mål om en mere fleksibel retspleje. Selv om der i de fleste sager vil skulle holdes en mundtlig hovedforhandling, bør der således være mulighed for at undlade dette, når det undtagelsesvis ikke er nødvendigt.

I stk. 1, 2. *pkt.*, foreslås det, at når retten med parternes samtykke har bestemt, at sagen skal afgøres uden mundtlig hovedforhandling, skal retten træffe bestemmelse om parternes skriftlige procedureindlæg. Det er således retten, der fastsætter antallet af procedureindlæg og intervallet

mellem dem. Det forudsættes, at udgangspunktet vil være, at parterne hver afgiver to indlæg med 4 uger mellem hver parts indlæg.

Stk. 2 indeholder regler om manglende rettidig indlevering af procedureindlæg. Reglerne er udformet parallelt med reglerne om udeblivelse under en mundtlig hovedforhandling.

Indleverer en part ikke rettidigt sit første procedureindlæg, anses den pågældende således som udeblevet på samme måde som den part, der udebliver under en mundtlig hovedforhandling, før parten har nedlagt sin påstand, jf. forslaget til § 362, stk. 1.

For senere procedureindlægs vedkommende er parallellen derimod den part, der udebliver under en mundtlig hovedforhandling, efter at parten har nedlagt sin påstand. I disse situationer indtræder der ikke udeblivelsesvirkning i form af afvisning eller afsigelse af udeblivelsesdom, men parten bliver praktisk afskåret fra yderligere varetagelse af sine interesser. Det foreslås, at retten i denne situation slutter den skriftlige procedure og optager sagen til afgørelse.

Stk. 3 fastslår, at de foreslåede regler i § 362, stk. 2, § 363 og § 364 finder tilsvarende anvendelse under den skriftlige procedure.

For så vidt angår § 362, stk. 2, betyder det, at sagsøgeren kan hæve sagen, indtil denne har nedlagt sin påstand i sit første procedureindlæg. Herefter kan sagsøgeren kun hæve sagen med sagsøgtes samtykke. Endvidere gælder reglen i § 362, stk. 2, 2. pkt., jf. § 359, 2. pkt., om sagsøgtes modkrav.

For så vidt angår § 363 betyder det, at anmodninger om inddragelse af nyt processtof, der fremsættes efter sagsøgerens indlevering af dennes første procedureindlæg, skal bedømmes efter reglen i § 363. Indtil dette tidspunkt gælder den foreslåede § 358.

For så vidt angår § 364 betyder det tilsvarende, at en anmodning om genoptagelse af forberedelsen, der fremsættes efter sagsøgerens indlevering af dennes første procedureindlæg, skal bedømmes efter reglen i § 364. Indtil dette tidspunkt gælder det foreslåede § 356, stk. 3.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 88 og 89 (§ 367, stk. 1, 1. pkt., og stk. 2, 2. pkt., og § 369, stk. 4)

Der er tale om redaktionelle ændringer, idet retsplejelovens generelle betegnelse for fysisk udeblivelse og udeblivelse med processkrifter, dokumenter og kopier mv. er ”udeblivelse”. Den situation, at en part dømmes ”uden at have svaret”, er således omfattet af udtrykket ”dømt som udebleven”. Tilsvarende omfatter udtrykket ”udebliver” også den situation, at den, som har krævet sagen genoptaget, ”undlader [...] at afgive svarskrift”.

Til nr. 90 (§ 370)

Det foreslås, at parterne på forhånd – dvs. før dommens afsigelse – skal kunne aftale, at en dom vedrørende sagens realitet ikke skal kunne ankes, jf. de foreslåede nye stk. 1-4.

Den foreslåede regel i *stk. 1* gælder kun gensidige aftaler, hvor anke er udelukket for begge parter vedkommende. En aftale om, at den ene part ikke kan anke, mens den anden godt kan

anke, vil ikke med retsvirkning kunne indgås. Hvis begge parter er erhvervsdrivende, og sagen vedrører deres erhverv, kan en aftale om gensidigt at udelukke anke indgås, før tvisten er opstået. Det samme gælder i sager mellem en erhvervsdrivende og en offentlig myndighed eller mellem to offentlige myndigheder.

I andre tilfælde kan en aftale om gensidigt at udelukke anke først indgås, når tvisten er opstået. Dette omfatter sager mellem to ikke-erhvervsdrivende, mellem en erhvervsdrivende og en ikke-erhvervsdrivende og mellem en offentlig myndighed og en ikke-erhvervsdrivende.

Aftalen om at udelukke anke skal angå et bestemt retsforhold. Er aftalen ikke begrænset til et bestemt retsforhold, er den uden retsvirkning.

Aftalen om at udelukke anke kan være betinget. Eksempelvis kan en aftale om, at en byretsdømme ikke skal kunne ankes, være betinget af, at sagen undergives kollegial behandling i byretten. En aftale om at udelukke anke kan også være betinget af, at sagen henvises til landsretten til behandling i første instans.

Forslaget omfatter kun domme om sagens realitet, ikke domme, hvorved sagen afvises på grund af en formalitetsmangel, f.eks. manglende international kompetence. En sådan afvisningsdom kan således appelleres efter retsplejelovens almindelige regler, uanset at parterne har aftalt at udelukke anke. Forslaget omfatter heller ikke særskilt anke af dommes bestemmelser om sagsomkostninger.

Forslaget gælder både domme i første instans og anden instans. Parterne vil således kunne begrænse en aftale om ankeudelukkelse til dommen i anden instans. En aftale om at udelukke anke må dog som udgangspunkt forstås således, at anke generelt er udelukket. Hvis visse former for anke ikke desto mindre skal være mulige, må der være klare holdepunkter herfor i parternes aftale.

De foreslåede regler om aftaler om at udelukke anke finder tilsvarende anvendelse på kære af delafgørelser vedrørende sagens realitet, der i medfør af retsplejelovens § 253 (som ikke foreslås ændret) træffes ved kendelse, jf. lovforslagets § 1, nr. 100. I øvrigt gælder de foreslåede regler om aftaler om at udelukke anke ikke for kendelser. Der vil derfor fortsat ikke kunne gives forhåndsafkald på adgangen til appel af andre kendelser end de nævnte delafgørelser vedrørende sagens realitet, der træffes i medfør af retsplejelovens § 253.

En aftale om ankeudelukkelse kan frit ændres af parterne, herunder efter dommens afsigelse og efter ankefristens udløb. Det skal understreges, at hvis en aftale om ankeudelukkelse ændres efter ankefristens udløb, kan anke kun ske i overensstemmelse med de almindelige regler om anke efter ankefristens udløb, og det forhold, at en aftale om ankeudelukkelse er blevet ændret, kan ikke i sig selv begrunde en tilladelse til at anke efter ankefristens udløb.

Aftaler om at udelukke anke efter den foreslåede bestemmelse berører ikke adgangen til ekstraordinær genoptagelse og anke efter retsplejelovens § 399, jf. denne bestemmelses stk. 5 (som ikke foreslås ændret).

Forslaget i *stk. 2* om, at anke kan udelukkes for nogle krav i sagen, men ikke for andre, er møntet på tilfælde, hvor forskellige krav gøres gældende under den samme sag (eksempelvis

krav i anledning af to forskellige kontrakter). Derimod kan anke efter forslaget ikke udelukkes for enkelte spørgsmål i sagen, dvs. vedrørende det samme krav (eksempelvis spørgsmålet om erstatningspligt eller spørgsmålet om erstatningens størrelse), heller ikke hvis et spørgsmål er udskilt til særskilt afgørelse i medfør af retsplejelovens § 253. Har parterne indgået en aftale om at udelukke anke vedrørende et givet krav, er appel udelukket vedrørende alle realitetsspørgsmål, som angår det pågældende krav, herunder hvis et spørgsmål udskilles til særskilt afgørelse i medfør af retsplejelovens § 253 (jf. om denne situation lovforslagets § 1, nr. 100).

Er der uenighed om en ankeudelukkelsesaftales indgåelse, gyldighed og fortolkning, vil det være den pågældende ankeinstans, der i tilfælde af, at der alligevel ankes, efter påstand afviser sagen. Ankeinstansen må i den forbindelse prøve eventuelle indsigelser mod aftalen. Finder retten efter en sådan prøvelse, at aftalen er ugyldig eller ikke omfatter den pågældende tvist, behandler retten anken efter de almindelige regler om ankebehandling. Finder retten derimod, at aftalen om at udelukke anke er gyldig og omfatter den foreliggende tvist, afvises anken.

Det kan endvidere ikke udelukkes, at en part i særlige tilfælde vil kunne have tilstrækkelig interesse i en forlods og særskilt afgørelse vedrørende gyldigheden og fortolkningen af en aftale om udelukkelse af anke til, at parten vil kunne anlægge et selvstændigt søgsmål til afgørelse af dette spørgsmål.

Der kan under alle omstændigheder ankes under påberåbelse af fejl ved sagsbehandlingen, jf. forslaget til *stk. 3*. Hvis der foreligger sådanne rettergangsfejl, at dommen efter almindelige regler bør ophæves, vil dommen blive ophævet og sagen hjemvist til fornyet behandling. Parternes aftale om at udelukke anke vil være gældende for den nye dom i sagen.

Aftaler om udelukkelse af anke vil ikke kunne indgås i sager om ægteskab, forældremyndighed, faderskab, værgemål, prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse eller beslutning om adoption uden samtykke samt om mortifikation eller ejendomsdom, jf. *stk. 4*.

Stk. 5 viderefører med redaktionelle ændringer den gældende regel i retsplejelovens § 370 om ensidigt ankeafkald, når dommen er afsagt, idet det samtidig foreslås præciseret, at et ankeafkald skal være udtrykkeligt, således at en frivillig opfyldelse af dommen uden forbehold fra domfældtes side eller en opkrævning af et tilkendt beløb uden forbehold fra domhaverens side ikke betragtes som et ankeafkald.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 91 (§ 372, stk. 1, 2. pkt., § 394, stk. 1, og § 586, stk. 1)

Der er tale om redaktionelle ændringer. I forbindelse med den foreslåede nyaffattelse af retsplejelovens § 219, jf. lovforslagets § 1, nr. 74, bør henvisningerne til § 219 andre steder i retsplejeloven udgå som overflødige.

Til nr. 92 (§ 378, stk. 3)

Forslaget angår parternes deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation under forberedelsen af en ankesag.

Det foreslås, at en part eller rettergangsfuldmægtig skal kunne deltage i et forberedende møde ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig. Dette svarer til forslaget med hensyn til forberedende møder i første instans, og der kan derfor henvises til den foreslåede § 353 i retsplejeloven og til bemærkningerne hertil (lovforslagets § 1, nr. 86).

Skal parten undtagelsesvis afgive forklaring i et forberedende møde, jf. retsplejelovens § 340 som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 85, gælder yderligere reglerne i de foreslåede § 174, stk. 2 og 3 (lovforslagets § 1, nr. 64). Afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede forudsætter således, at dette er hensigtsmæssigt og forsvarligt, mens afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede forudsætter, at det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at forklaringen afgives i retten eller ved anvendelse af telekommunikation med billede, samt at afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede findes forsvarlig.

Skal der afgives forklaring af en anden part eller af et vidne eller en syns- og skønsmand (enten ved fremmøde i retten eller ved anvendelse af telekommunikation), gælder yderligere den foreslåede § 32 d i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 7). I denne situation forudsætter en parts deltagelse i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation med billede således endvidere, at parten enten er ledsaget af en advokat, eller at fremgangsmåden i den foreslåede § 192 følges (lovforslagets § 1, nr. 68).

I kraft af henvisningerne til retsplejelovens regler om anke i anden lovgivning vil telekommunikation tillige kunne anvendes i boligretssager og ved afgørelse af tvister efter konkursloven eller dødsboskifteloven, jf. lejelovens § 113, stk. 1, konkurslovens § 255 og dødsboskiftelovens § 105, stk. 1. Det samme gælder ved anke i skiftesager, jf. retsplejelovens § 664, stk. 1, og § 665, stk. 2.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 93 (§ 380, stk. 1)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af den foreslåede ændrede formulering af reglen om skriftligt behandlede ankesager, jf. lovforslagets § 1, nr. 98. Betegnelsen ”hovedforhandling” (tidligere domsforhandling) er herefter forbeholdt tilfælde, hvor der gennemføres en mundtlig hovedforhandling.

Det foreslåede 2. *pkt.* angår kun de kopier af påberåbte dokumenter, som ikke tidligere er fremsendt, der er nævnt i 1. *pkt.* Meddelelse om andre beviser, der agtes ført under hovedforhandlingen, er i sagens natur ikke relevant, når sagen afgøres uden mundtlig hovedforhandling.

Til nr. 94 og 96 (§ 385, stk. 1, og § 386, stk. 1, 3. pkt., og stk. 2, 2. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af de foreslåede ændrede regler om indlevering af kopier til brug for hovedforhandlingen i førsteinstanssager, jf. det foreslåede § 357, stk. 3, i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 86).

Det foreslås, at reglen om indlevering af kopier af processkrifterne og sagens dokumenter formuleres selvstændigt for ankesager i landsretten frem for som i dag som en henvisning til reglerne i førsteinstanssager.

Indholdsmæssigt videreføres de gældende regler i § 385, stk. 1, jf. § 365, stk. 3, med en præcisering af deres anvendelse i skriftligt behandlede sager. Det foreslås således, at fristen for indsendelse af kopier i skriftligt behandlede ankesager i landsretten skal være afslutningen af parternes udveksling af skriftlige procedureindlæg. Dette svarer til forslaget om skriftligt behandlede førsteinstanssager, jf. det foreslåede § 357, stk. 3, i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 86).

Til nr. 95 (§ 385, stk. 2, 1. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af den ændrede formulering af reglen om skriftligt behandlede ankesager, jf. lovforslagets § 1, nr. 98. Betegnelsen ”hovedforhandling” (tidligere domsforhandling) er herefter forbeholdt tilfælde, hvor der gennemføres en mundtlig hovedforhandling.

Endvidere foreslås det præciseret, at ekstrakten er til brug for hovedforhandlingen som sådan (og underforstået voteringen og domsskrivningen) og ikke først og fremmest til brug for ”dokumentationen”. Forslaget om tilbageholdenhed med oplæsning af skriftlige beviser, jf. det foreslåede § 365, stk. 2, 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 87), angår direkte kun førsteinstanssager, men bør have afsmittende virkning i ankesager (det bemærkes, at der ikke findes en regel om gennemførelsen af hovedforhandlingen i ankesager, der svarer til § 365).

Til nr. 96 (§ 386, stk. 1, 3. pkt., og stk. 2, 2. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 94

Til nr. 97 (§ 386 a)

Forslaget angår parternes deltagelse ved anvendelse af telekommunikation i hovedforhandlingen i en ankesag.

Det foreslås, at en part, der ikke er repræsenteret i retten, eller en rettergangsfuldmægtig skal kunne deltage i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, hvis sådan deltagelse af særlige grunde er hensigtsmæssig, jf. *stk. 2*. Endvidere foreslås det, at en part, der er repræsenteret i retten, skal kunne deltage i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig, jf. *stk. 1*. Dette svarer til forslaget vedrørende

hovedforhandlingen i første instans, og der kan derfor henvises til den foreslåede § 365 i retsplejeloven og bemærkningerne hertil (lovforslagets § 1, nr. 87).

Skal parten afgive partsforklaring, gælder yderligere reglerne i de foreslåede § 174, stk. 2 og 3 (lovforslagets § 1, nr. 64). Afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede forudsætter således, at dette er hensigtsmæssigt og forsvarligt, mens afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede forudsætter, at det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at forklaringen afgives i retten eller ved anvendelse af telekommunikation med billede, og at afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede findes forsvarlig.

Skal der afgives forklaring af en anden part eller af et vidne eller en syns- og skønsmand (enten ved fremmøde i retten eller ved anvendelse af telekommunikation), gælder yderligere den foreslåede § 32 d i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 7). I denne situation forudsætter en parts deltagelse i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation med billede således endvidere, at parten enten er ledsaget af en advokat, eller at fremgangsmåden i den foreslåede § 192 følges (lovforslagets § 1, nr. 68).

I kraft af henvisningerne til retsplejelovens regler om anke i anden lovgivning vil telekommunikation tillige kunne anvendes i boligretssager og ved afgørelse af tvister efter konkursloven eller dødsboskifteloven, jf. lejelovens § 113, stk. 1, konkurslovens § 255 og dødsboskiftelovens § 105, stk. 1. Det samme gælder ved anke i skiftesager, jf. retsplejelovens § 664, stk. 1, og § 665, stk. 2.

Til nr. 98 og 99 (§ 387)

Retsplejeloven indeholder i dag alene en kortfattet regel om skriftlig behandling i § 387, der kun gælder i ankesager. Der foreslås imidlertid en begrænset mulighed for, at skriftlig behandling kan anvendes i førsteinstanssager, jf. den foreslåede § 366 (lovforslagets § 1, nr. 87). Dette forslag indeholder lidt mere udførlige regler end den gældende § 387, og i lyset heraf foreslås i nr. 99 en udbygning af denne bestemmelse, således at der bliver parallelitet mellem reglerne for så vidt angår fremgangsmåden ved skriftlig behandling i førsteinstanssager og ankesager.

Betingelserne for at afgøre en sag på skriftligt grundlag vil til gengæld være helt forskellige i førsteinstanssager og ankesager. For ankesager foreslås ingen ændringer i de kriterier, der er indeholdt i den gældende § 387 (fremtidige § 387, stk. 1), hvorimod den mulighed for skriftlig behandling i førsteinstanssager, der foreslås med lovforslagets § 1, nr. 87 (forslag til retsplejelovens § 366), er væsentligt snævrere.

Den foreslåede ændring af *stk. 1* er udtryk for, at betegnelsen ”hovedforhandling” (tidligere domsforhandling) fremover er forbeholdt tilfælde, hvor der gennemføres en mundtlig hovedforhandling.

Endvidere udgår bestemmelsen om delvis skriftlig behandling. Er der i medfør af retsplejelovens § 253, stk. 1 (som ikke foreslås ændret), truffet bestemmelse om særskilt forhandling af en

del af sagen, kan der imidlertid for hver del af forhandlingen særskilt tages stilling til, om denne del skal gennemføres uden afholdelse af mundtlig hovedforhandling.

Stk. 2 svarer til det foreslåede § 366, stk. 1, 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 87), og der kan henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Stk. 3 indeholder regler om manglende rettidig indlevering af procedureindlæg. Reglerne er udformet i overensstemmelse med reglerne om udeblivelse under en mundtlig hovedforhandling i ankesager.

Indleverer appellanten ikke rettidigt sit første procedureindlæg, foreslås det, at den pågældende anses som udeblevet på samme måde som ved udeblivelse fra den mundtlige hovedforhandling, og reglen i retsplejelovens § 386, stk. 1 og 5, finder tilsvarende anvendelse. Hovedreglen er således, at anken afvises (idet dog sagen kan fortsættes for så vidt angår indstævntes påstand, hvis denne går ud på andet end stadfæstelse), jf. § 386, stk. 1, men retten kan efter omstændighederne undlade at tillægge den manglende rettidige indlevering af det første procedureindlæg udeblivelsesvirkning, jf. § 386, stk. 5.

For andre procedureindlægs vedkommende foreslås det derimod, at virkningen af en manglende rettidig indlevering af indlægget alene skal være, at parten bliver faktisk afskåret fra yderligere varetagelse af sine interesser. Det foreslås derfor, at retten i denne situation slutter den skriftlige procedure og optager sagen til afgørelse.

Dette gælder også i tilfælde af, at appelindstævntes første procedureindlæg ikke indleveres rettidigt. Da appellanten allerede har afgivet sit indlæg, vil rettens optagelse af sagen til afgørelse på det foreliggende grundlag i realiteten ikke adskille sig fra den fremgangsmåde, der efter § 386, stk. 2, gælder, når indstævnte udebliver fra den mundtlige hovedforhandling i en ankesag.

De øvrige regler i kapitel 36 om anke, eksempelvis reglerne om nova (dvs. nyt processtof) i §§ 383 og 384, angår ikke specifikt den mundtlige hovedforhandling, og de kan derfor uden videre anvendes, selv om sagen afgøres uden afholdelse af en mundtlig hovedforhandling.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 100 (§ 390, stk. 2)

Det foreslås i lovforslagets § 1, nr. 90, at parterne under visse betingelser gensidigt skal kunne give forhåndsafkald på anke.

Det foreslås i tilknytning hertil, at de foreslåede regler herom i retsplejelovens § 370 skal finde tilsvarende anvendelse på kære af delafgørelser, der i medfør af retsplejelovens § 253 (som ikke foreslås ændret) træffes ved kendelse. Dette indebærer, at når parterne har aftalt, at dommen i en given sag ikke skal kunne ankes, kan en afgørelse vedrørende sagens realitet, der træffes ved kendelse (og ikke ved dom), fordi der er tale om en delafgørelse efter § 253, heller ikke appelleres.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 101 (§ 398, stk. 2, 3. pkt.)

Forslaget angår parternes deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation under mundtlig forhandling af kæremål.

Det foreslås, at en part eller rettergangsfuldmægtig skal kunne deltage i mundtlig forhandling af kæremål ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.

Dette svarer til forslaget med hensyn til forberedende møder, jf. de foreslåede § 353 og § 378, stk. 3, i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 86 og 92).

En mundtlig forhandling af et kæremål svarer ganske vist ofte snarere til hovedforhandlingen. Med forslaget vil retten kunne afgøre, hvad der er mest hensigtsmæssigt i den konkrete sag, men skønt kriterierne er ens for forberedende møder og mundtlig forhandling af kæremål, må det forventes, at telekommunikation vil blive anvendt mindre under mundtlig forhandling af kæremål end i forberedende møder. Dette gælder ikke mindst kæremål af en delafgørelse, jf. retsplejelovens § 253 (som ikke foreslås ændret), med hensyn til sagens realitet, hvor retten normalt kun bør tillade telekommunikation efter samme principper som under hovedforhandlingen i en ankesag, jf. den foreslåede § 386 a i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 97).

Skal parten afgive forklaring i retsmødet, gælder yderligere reglerne i de foreslåede § 174, stk. 2 og 3 (lovforslagets § 1, nr. 64). Afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede forudsætter således, at dette er hensigtsmæssigt og forsvarligt, mens afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede forudsætter, at det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at forklaringen afgives i retten eller ved anvendelse af telekommunikation med billede, og at afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede findes forsvarlig.

Skal der afgives forklaring af en anden part eller af et vidne eller en syns- og skønsmand (enten ved fremmøde i retten eller ved anvendelse af telekommunikation), gælder yderligere den foreslåede § 32 d i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 7). I denne situation forudsætter en parts deltagelse i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation med billede således endvidere, at parten enten er ledsaget af en advokat, eller at fremgangsmåden i den foreslåede § 192 følges (lovforslagets § 1, nr. 68).

I kraft af henvisningerne til kapitel 37 eller § 398 andre steder i retsplejeloven eller i anden lovgivning vil telekommunikation tillige kunne anvendes ved bl.a. afgørelser om såkaldt oprejsningsbevilling (jf. § 372, stk. 2, § 394, stk. 2, § 586, stk. 4, § 661, stk. 3, og § 662, stk. 3), kære i fogedsager (jf. § 587), kære i skiftesager (jf. § 664, stk. 4), kære i sager om eksekvatur efter EF-domskonventionen (jf. lov om EF-domskonventionen mv. § 8, stk. 1), kære i sager om domstolsprøvelse af visse administrative afgørelser vedrørende straffuldbyrdelse (jf. lov om fuldbyrdelse af straf mv. § 120, stk. 3), kære i visse sager om frihedsberøvelse af udlændinge (jf. udlændingelovens § 37, stk. 3, og § 37 c, stk. 3) og kære i visse sager om udvisning (jf. udlændingelovens § 52, stk. 7).

Det samme gælder i de tilfælde, hvor der i anden lovgivning generelt henvises til retsplejelovens regler om kære, jf. bl.a. lejelovens § 113, stk. 1, konkurslovens § 255 og dødsboskiftelovens § 105, stk. 1.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 102 (kapitel 39)

Der foreslås et nyt kapitel om behandling af sager om mindre krav (småsagsproces). Kapitlet indeholder de særlige regler, der foreslås for behandlingen af disse sager. I øvrigt finder retsplejelovens almindelige regler om behandling af civile retssager anvendelse.

De foreslåede regler i kapitel 39 er valgfri i den forstand, at parterne, når tvisten er opstået, kan aftale, at de særlige regler ikke skal finde anvendelse.

Reglerne er imidlertid samtidig obligatoriske i den forstand, at sagsøgeren ikke ensidigt kan bestemme, om en sag skal behandles efter småsagsreglerne eller ej. Hvis sagen er omfattet af småsagsreglerne, finder disse anvendelse, medmindre parterne aftaler andet.

Forslaget til kapitel 39 indeholder som nævnt de særlige regler, der foreslås om behandlingen af sager om mindre krav. De almindelige regler om behandlingen af civile sager i retsplejelovens kapitel 21-38 finder således også anvendelse i sager om mindre krav, undtagen hvor kapitel 39 specifikt fraviger de almindelige regler.

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 400

Den foreslåede bestemmelse angår anvendelsesområdet for de foreslåede særlige regler om behandling af sager om mindre krav.

Småsagsreglerne finder kun anvendelse på byretssager, herunder boligretssager, jf. indledningen til *stk. 1*. Hvis sagen anlægges ved eller henvises til landsretten eller Handelsretten, finder reglerne ikke anvendelse.

Småsagsreglerne finder som udgangspunkt anvendelse i sager om krav, der ikke har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr., jf. *stk. 1, nr. 1*. Sagens værdi opgøres efter den foreslåede § 401.

Hvis værdien opgjort efter påstanden i stævningen ikke overstiger 50.000 kr., men påstanden senere udvides ud over denne beløbsgrænse, kan retten efter forslaget til § 402, *stk. 2*, efter anmodning henviser sagen til almindelig proces. Hvis værdien opgjort efter påstanden i stævningen overstiger 50.000 kr., men påstanden senere nedsættes, således at værdien ikke længere overstiger 50.000 kr., behandles sagen kun efter småsagsreglerne, hvis parterne aftaler det, jf. straks nedenfor.

Småsagsreglerne finder endvidere anvendelse, hvis parterne, efter at tvisten er opstået, aftaler, at reglerne skal finde anvendelse, jf. *stk. 1, nr. 2*. Hvis begge parter handler som led i deres erhverv, kan en aftale om, at småsagsreglerne skal finde anvendelse, også indgås, før tvisten er

opstået. En sådan aftale om anvendelse af småsagsreglerne i tilfælde af tvist kan således eksempelvis medtages som en klausul i en kontrakt mellem parterne.

Parterne kan omvendt, efter at tvisten er opstået, aftale, at småsagsreglerne ikke skal finde anvendelse, selv om sagen angår krav, der har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr., jf. *stk. 2*. Forudgående aftaler herom er derimod ikke bindende, heller ikke, hvis begge parter handler som led i deres erhverv.

Småsagsreglerne finder ikke anvendelse i sager om ægteskab, forældremyndighed, faderskab, værgemål, prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse eller af adoption uden samtykke eller mortifikation eller i private straffesager, jf. *stk. 3*. Parterne kan således heller ikke ved aftale gøre småsagsreglerne anvendelige på disse sager.

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 401

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om opgørelsen af sagens værdi. Opgørelsen af sagens værdi har betydning for, om sagen hører under småsagsprocessen efter den foreslåede regel i § 400, stk. 1, nr. 1.

Det foreslås, at sagens værdi skal opgøres på samme måde som efter de gældende regler i retsplejelovens § 228, der angår afgrænsningen mellem byrettens og landsrettens saglige kompetence, og som foreslås ophævet i konsekvens af den foreslåede nye instansordning, jf. lovforslagets § 1, nr. 78. For lejesagers vedkommende foreslås det endvidere at medtage den særlige regel om opgørelsen af sagens værdi, som findes i retsafgiftsloven

Stk. 1 svarer til de gældende regler i retsplejelovens § 228, stk. 1, alene med en præcisering af, at der kun skal ske sammenlægning af flere krav, som fremsættes, når der er tale om krav mellem de samme to parter.

Sagens værdi bestemmes efter påstanden i stævningen, jf. *1. pkt.* Omfatter påstanden flere krav mellem de samme to parter (oprindelig objektiv kumulation), sammenlægges kravene, jf. *2. pkt.* Hvis en sagsøger fremsætter krav mod flere sagsøgte, skal kravene mod hver af de sagsøgte derimod ikke sammenlægges ved opgørelsen af sagens værdi. Renter og omkostninger medregnes ikke ved opgørelsen af sagens værdi, jf. *3. pkt.* Omkostninger omfatter i denne sammenhæng såvel udenretslige inkassoomkostninger som sagsomkostninger for behandlingen i retten.

Hvis sagsøgerens krav efter påstanden i stævningen er betinget af en modydelse, skal værdien af modydelsen fratrækkes, således at sagens værdi opgøres til nettoværdien af påstanden.

Udvides påstanden ud over beløbsgrænsen på 50.000 kr., kan retten efter forslaget til § 402, stk. 2, efter anmodning henvise sagen til almindelig proces. Hvis værdien opgjort efter påstanden i stævningen overstiger 50.000 kr., men påstanden senere nedsættes, således at værdien ikke længere overstiger 50.000 kr., behandles sagen kun efter småsagsreglerne, hvis parterne aftaler det, jf. forslaget til § 400, stk. 1, nr. 2.

Stk. 2 svarer med redaktionelle ændringer til de gældende regler i retsplejelovens § 228, stk. 2, og *stk. 3* svarer med redaktionelle ændringer til de gældende regler i retsafgiftslovens § 3, stk. 3.

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 402

Den foreslåede bestemmelse opregner de tilfælde, hvor en sag, der er omfattet af den foreslåede § 400, alligevel ikke skal behandles efter småsagsreglerne.

Stk. 1 giver retten mulighed for at overføre en sag til almindelig proces, hvis sagen angår særlig indviklede faktiske eller retlige spørgsmål, eller har særlig betydning for en part ud over påstanden.

Stk. 1 finder anvendelse under hele sagen, herunder tilfælde omfattet af stk. 2. Betydningen heraf ligger bl.a. i, at retten efter stk. 1 også af egen drift kan henvise sagen til almindelig proces, hvorimod henvisning efter stk. 2 alene kan ske efter anmodning fra en part. Retten kan således beslutte at overføre en sag til almindelig proces både efter anmodning fra en part og af egen drift. Dette gælder også, hvor anvendelsen af småsagsreglerne beror på parternes aftale, jf. forslaget til § 400, stk. 1, nr. 2.

Bestemmelsen i stk. 1 giver retten mulighed for at skønne over, om sagen til trods for, at den er omfattet af § 400, efter sin karakter ikke egner sig til behandling under den forenklede procesform, som småsagsreglerne indebærer.

Retten kan som nævnt henvise sagen til almindelig proces, hvis sagen angår særlig indviklede faktiske eller retlige spørgsmål, eller hvis sagen har særlig betydning for en part ud over påstanden. Henvisning til almindelig proces kan således ske, hvis sagen vedrører faktiske eller retlige forhold af en så kompliceret beskaffenhed, at sagen bør underkastes en sædvanlig omfattende behandling eventuelt med videregående advokatbistand på begge sider også under forberedelsen. Henvisning til almindelig proces bør eksempelvis normalt ske i sager, hvor et egentligt syn og skøn med et ikke helt enkelt spørgetema er nødvendigt. Også tilstedeværelsen af mere end to parter (subjektiv kumulation) kan tale for, at der bør ske henvisning til almindelig proces.

Henvisning til almindelig proces kan endvidere ske, hvor sagen har særlig betydning for en part ud over påstanden, herunder økonomisk betydning, f.eks. hvor den reelle, men indirekte værdi overstiger småsagsgrænsen.

Stk. 2 giver retten mulighed for efter anmodning fra en part at overføre en sag til almindelig proces, hvis påstanden udvides ud over beløbsgrænsen på 50.000 kr. Under hensyn til, at parterne, når tvisten er opstået, frit kan aftale, at en sag uanset dens værdi skal behandles efter småsagsreglerne, kan retten kun træffe sådan bestemmelse efter anmodning fra en part. Retten er dog ikke afskåret fra af egen drift i medfør af stk. 1 at bestemme, at sagen skal overgå til almindelig proces, men påstandens størrelse vil sjældent i sig selv give grundlag herfor.

Bestemmelsen i stk. 2 giver retten mulighed for at skønne over, om en udvidelse af påstanden ud over beløbsgrænsen for småsagsreglerne bør føre til, at sagen overgår til almindelig proces. Der vil normalt ikke være anledning til at lade sagen overgå til almindelig proces, hvis der kun er tale om en mindre overskridelse af beløbsgrænsen, der ikke i øvrigt ændrer sagens karakter. Også ved noget større overskridelser af beløbsgrænsen, der ikke i øvrigt ændrer sagens karakter, bør der udvises varsomhed med at lade sagen overgå til almindelig proces, hvis udvidelsen først sker sent under sagen, eksempelvis under eller umiddelbart før hovedforhandlingen. Ved store overskridelser af beløbsgrænsen samt ved mindre overskridelser, der samtidig ændrer sagens karakter, vil der derimod ofte – uanset tidspunktet under sagen – være grund til at lade sagen overgå til almindelig proces.

Når retten bestemmer, at sagens videre behandling ved retten ikke skal ske efter småsagsreglerne, fortsætter sagsbehandlingen efter retsplejelovens almindelige regler om behandlingen af civile retssager. Hidtil foretagne processuelle skridt står således ved magt og skal ikke gå om alene af den grund, at sagen overgår til fortsat behandling efter almindelige procesregler.

Er der eksempelvis indhentet en sagkyndig erklæring efter småsagsreglerne, kan denne således anvendes som bevis under sagen. Retten kan imidlertid, hvis der skønnes at være behov for det, efter anmodning fra en part bestemme, at der skal afholdes syn og skøn efter de almindelige procesregler.

Som et andet eksempel kan nævnes, at hvis forberedelsen er afsluttet, er det alene hovedforhandlingen, der skal gennemføres efter de almindelige procesregler, medmindre retten finder grundlag for at genoptage forberedelsen efter de foreslåede regler i § 356, stk. 3, eller § 364, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 86 og 87).

Byrettens afgørelser efter den foreslåede § 402 kan kæres til landsretten. Dette gælder både, når byretten henviser sagen til almindelig proces, og når byretten nægter at henvise sagen til almindelig proces.

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 403

Den foreslåede bestemmelse indeholder en generel bestemmelse om bevisførelse, der i forhold til retsplejelovens § 341 (som ikke foreslås ændret), der gælder for den almindelige proces, er udtryk for en skærpet relevansvurdering. Mens det efter retsplejelovens § 341 er sådan, at bevisførelse kan ske, medmindre den pågældende bevisførelse skønnes at være uden betydning for sagen, foreslås det, at bevisførelse i småsagsprocessen kun skal kunne ske, når det må anses for sandsynligt, at den pågældende bevisførelse er af betydning for sagen.

Enhver bevisførelse i småsagsprocessen kræver således rettens tilladelse, og tilladelsen gives, når det må anses for sandsynligt, at bevisførelsen er af betydning for sagen. Bestemmelsen gælder både spørgsmålet om, hvorvidt bevisførelse kan tillades, og spørgsmålet om, i hvilke former bevisførelsen kan ske.

Bestemmelsen er udtryk for en ret begrænset skærpelse af kravet til bevisførelsens relevans. Bestemmelsen betyder således ikke, at parternes anmodninger om bevisførelse ikke i praksis i vid udstrækning vil kunne imødekommes, men derimod, at bevisførelsens betydning for sagen skal være sandsynliggjort i højere grad, end det kræves efter de almindelige procesregler. Bestemmelsen skal ses i lyset af formålet om, at småsagsprocessen skal være en hurtigere og billigere måde at få afgjort sager på.

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2.4 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 404

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om sagkyndig oplysning. Reglerne er forenklet i forhold til reglerne om syn og skøn. Anvendelse af egentligt syn og skøn efter retsplejelovens kapitel 19 (som ikke foreslås ændret) er ikke udelukket i småsager, men er der behov for egentligt syn og skøn, kan det tale for henvisning af sagen til almindelig proces efter den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 402, stk. 1.

Efter *stk. 1* kan sagkyndig oplysning efter anmodning fra en part tilvejebringes ved en forenklet form for syn og skøn eller ved indhentning af en udtalelse fra en brancheorganisation, responsumudvalg eller lignende. En sagkyndig erklæring kan således være udtryk både for et mere abstrakt sagkyndigt skøn (typisk foretaget af en brancheorganisation, responsumudvalg el.lign.) og for et konkret sagkyndigt skøn, typisk på grundlag af en besigtigelse (typisk foretaget af en særlig sagkyndig person).

Ved syn og skøn suppleres den skriftlige skønserklæring jævnligt af en afhøring af den sagkyndige i retten (afhjemling). Sådan supplerende afhøring forudsættes i almindelighed at kunne undværes ved forenklet syn og skøn. Det foreslåede *2. pkt.* åbner dog mulighed for, at retten, når særlige grunde taler for det, kan bestemme, at den sagkyndige skal afgive en supplerende mundtlig forklaring. Bestemmelsen omfatter også supplerende mundtlig forklaring fra en repræsentant for en organisation, der har afgivet en sagkyndig erklæring, men mundtlig forklaring forudsættes kun helt undtagelsesvis anvendt ved disse erklæringer.

Det er efter bestemmelsen retten, der udformer spørgsmålene til den sagkyndige person eller organisation, men efter *stk. 2* skal parterne have mulighed for at udtale sig om spørgsmålene, inden de stilles. Parterne skal endvidere have oplyst de forventede udgifter til sagkyndig oplysning, da udgiften – medmindre den dækkes af fri proces eller retshjælpsforsikring – i første omgang skal afholdes af den part, der har anmodet om sagkyndig oplysning, og modparten kan eventuelt blive pålagt at erstatte udgiften som sagsomkostning. Det vil i småsager formentlig ofte være nærliggende at medtage et (afsluttende) spørgsmål om, hvorvidt den sagkyndige i øvrigt har bemærkninger til sagen.

Efter *stk. 3* bemyndiges Domstolsstyrelsen til at fastsætte nærmere regler til lettelse af den praktiske ekspedition af spørgsmål til sagkyndige personer og organisationer og til at beskikke sagkyndige personer og organisationer til at afgive sagkyndige vurderinger eller erklæringer.

Den nærmere udformning af en bekendtgørelse herom vil ske efter forhandlinger med relevante brancheorganisationer, herunder eventuelt om takster for sagkyndig oplysning.

Henvisningerne i *stk. 4* til bestemmelser i retsplejelovens kapitel om syn og skøn omfatter regler om habilitetskrav (§ 197), om fortrinsret for særligt beskikkede (§ 199, stk. 1), om parternes forslag til og indsigelser mod valg af sagkyndig (§ 200), om anvendelse af vidnereglerne på afhøring af sagkyndige (§ 204, stk. 3, og § 209) og om vederlag til sagkyndige (§ 211) (disse bestemmelser foreslås ikke ændret).

Der foreslås ikke udtrykkelige regler om parternes adgang til at overvære en eventuel besigtigelse. Hvis den ene part har mulighed herfor – f.eks. fordi den pågældende har genstanden for sagkyndig vurdering i sin besiddelse – forudsættes det imidlertid, at også den anden part får mulighed for at overvære besigtigelsen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2.4 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 405

Den foreslåede bestemmelse bemyndiger Domstolsstyrelsen til at fastsætte regler om afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at parterne i småsager ikke pådrages unødvendige indtægtstab ved at skulle møde i retten.

Bedre muligheder for, at retten i det enkelte tilfælde kan tilbyde parterne – hvis de ønsker det – at afholde retsmøder helt eller delvis om aftenen, må ud fra hensynet til parterne opfattes som en betydelig fordel. Da der som altovervejende hovedregel ikke skal afholdes forberedende retsmøder i småsager, jf. forslaget til § 406, stk. 4, har mulighed for at afholde aftenmøder først og fremmest betydning for hovedforhandlingen. Der kan eventuelt være anledning til i første omgang at iværksætte en sådan ordning i udvalgte retskredse af forskellig størrelse og befolknings sammensætning efter nærmere drøftelser med de berørte embeder.

Retsplejelovens § 491, stk. 2 (som ikke foreslås ændret) indeholder en tilsvarende bemyndigelsesbestemmelse vedrørende aftenmøder i fogedretten. Denne bemyndigelse er dog ikke udnyttet.

Til § 406

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om sagens forberedelse. Bestemmelsen er en central del af den foreslåede forenkledede procesform for krav indtil 50.000 kr., hvor et hovedprincip, at rettens sekretariat varetager forberedelsen af sagen.

Stk. 1 fastslår, at forberedelsen sker efter reglerne i retsplejelovens kapitel 33 (jf. lovforslagets § 1, nr. 86) med de ændringer, der fremgår af stk. 2-6. Retsplejelovens kapitel 33 regulerer bl.a. sagens anlæg, herunder kravene til stævningen (jf. også lovforslagets § 1, nr. 86, forslaget til § 348), sagsøgtets svar (jf. også lovforslagets § 1, nr. 86, forslaget til § 351) og virkningen af manglende svar, forberedelsens slutning, præklusion (afskæring af nyt processtof, der fremkom-

mer for sent), sagsøgerens mulighed for at hæve sagen, virkningen af udeblivelse fra eventuelle retsmøder (jf. også nedenfor om stk. 4) samt oversendelse til nævnsbehandling.

Det foreslås i *stk. 2, 1. pkt.*, at retten i småsagsprocessen har ansvaret for forberedelsen af sagen. Det er forudsat, at forberedelsen i praksis varetages af byrettens sekretariat. Rettens ansvar for forberedelsen indtræder, når sagsøgte har afgivet et svar, der kan danne grundlag for sagens behandling, jf. retsplejelovens §§ 351 og 352 som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 86. Sagsøgtes svar kan afgives på en særlig svarskriftsblanket, og rettens sekretariat vejleder om udfyldning af blanketten, jf. forslaget til retsplejelovens § 351, stk. 6.

Stk. 2, 2. og 3. *pkt.*, indeholder nærmere regler om indholdet af den forberedelse, som retten ifølge 1. *pkt.* har ansvaret for. Under forberedelsen skal parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder bringes på det rene, og det skal herunder søges klargjort, hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal være genstand for bevisførelse. Endvidere skal det søges klargjort, hvilken bevisførelse der skal finde sted.

Grundlaget for rettens virksomhed er i første omgang stævningen og sagsøgtes svar. På dette grundlag vurderer retten, om der er behov for yderligere klarlæggelse af parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, og retten kontakter i givet fald parterne telefonisk eller skriftligt (herunder eventuelt ved digital kommunikation, dvs. e-mails eller lignende). Der vil kun undtagelsesvis kunne blive tale om at indkalde parterne til et retsmøde, jf. nærmere nedenfor om stk. 4.

Under forberedelsen søger retten også afklaret, hvilken bevisførelse der skal ske, og i givet fald iværksætter retten i samråd med parterne den pågældende bevisførelse, eksempelvis indhentning af en sagkyndig erklæring eller indkaldelse af vidner til hovedforhandlingen.

Den væsentligste funktion ved rettens forberedelse er, at rettens sekretariat gennem spørgsmål til parterne tilvejebringer de oplysninger, der skal bruges for i første omgang at sikre, at relevante justeringer af påstande og anbringender kan foretages, og at parterne på et oplyst grundlag kan tage stilling til de spørgsmål vedrørende bevisførelsens omfang, som sagen giver anledning til.

Opstår der spørgsmål om nye anbringender i forhold til stævning og svarskrift, bør rettens sekretariat stille de fornødne spørgsmål for at klarlægge, om der reelt er grundlag for et nyt anbringende, og om dette giver anledning til særlig bevisførelse. I givet fald bør rettens sekretariat gøre parterne opmærksom på det pågældende spørgsmål og eventuelle konsekvenser for påstandene og bede dem tilkendegive deres stilling hertil.

Det bør søges undgået, at en part gennem en opfordring til at tage stilling til et eventuelt nyt anbringende får indtrykket af, at sagen dermed vil være vundet. Vejledningen bør omfatte en redegørelse for den usikkerhed, der kan knytte sig til bevisførelsen og eventuelle tvivlsomme retsspørgsmål. Det bør efter omstændighederne fremhæves, at vejledning ikke gives alene af hensyn til den enkelte part, men også for at modparten kan få klarhed over, hvad denne skal forsvare sig imod.

Retten bør ikke yde vejledning om en parts materielle retsstilling, uden at modparten har mulighed for at være til stede eller få kopi. Egentlig materiel vejledning bør derfor ske i telefonmø-

der, hvor begge parter har mulighed for at deltage, eller skriftligt (herunder eventuelt ved digital kommunikation) med kopi til modparten. Derimod er der ikke noget til hinder for, at retten telefonisk indhenter oplysninger fra en part uden modpartens deltagelse, når der ikke under samtalen foregår materiel vejledning. Begge parter skal naturligvis orienteres om alle oplysninger, som retten har indhentet fra parterne eller tredjemand.

Stk. 3 indeholder regler, der giver mulighed for at tillægge en parts manglende besvarelse af en henvendelse fra retten udeblivelsesvirkning. Reglerne har navnlig til formål at sikre, at der er hjemmel til at imødegå bevidst forhaling af sagen, og det er således tanken, at reglerne kun skal anvendes i undtagelsestilfælde. I almindelighed forventes rettens almindelige skriftlige og telefoniske kontakt til parterne i form af spørgsmål mv. at være tilstrækkelig, således at der ikke er behov for formelle pålæg og advarsler om udeblivelsesvirkning.

Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der i konkrete sager kan være behov for, at retten giver en part et bindende pålæg om at svare på en henvendelse fra retten. Bl.a. af hensyn til modparten ville det således ikke være hensigtsmæssigt, hvis retten i en sådan situation alene skulle være henvist til enten at indkalde begge parter til et retsmøde (jf. herom stk. 4) eller at slutte forberedelsen og beramme sagen til hovedforhandling på et tidspunkt, hvor sagen måske reelt ikke er færdigforberedt.

Det foreslås derfor, at retten kan pålægge en part at svare på en henvendelse fra retten inden for en nærmere angiven frist. Pålægget forudsættes at indeholde oplysning om, at et manglende svar kan tillægges udeblivelsesvirkning. Det bør i pålægget nærmere forklares, at udeblivelsesvirkning indebærer, at sagen afvises (hvis pålægget gives til sagsøgeren), eller at sagsøgerens påstand uden nærmere prøvelse tages til følge, hvis den er begrundet i sagsfremstillingen og det i øvrigt fremkomme (hvis pålægget gives til sagsøgte).

Svarer parten ikke rettidigt på et pålæg, der indeholder en advarsel om udeblivelsesvirkning, finder retsplejelovens § 360 som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 86, tilsvarende anvendelse. Retten kan således også efter omstændighederne undtagelsesvis undlade at tillægge det manglende svar udeblivelsesvirkning, jf. forslaget til § 360, stk. 7.

Der stilles ingen formkrav til partens svar, der således kan gives skriftligt (enten ved almindeligt brev eller ved digital kommunikation) eller mundtligt (enten telefonisk eller ved personligt fremmøde).

Endvidere bemærkes, at forhandlingsprincippet ikke foreslås fraveget, og at der heller ikke foreslås ændringer i de principper, der ligger til grund for reglerne i retsplejelovens kapitel 28 og 29 om parternes forpligtelse til at fremlægge synbare bevismidler og om afhøring af parter. Heraf følger, at udeblivelsesvirkning kun indtræder, hvis en part slet ikke reagerer på henvendelsen fra retten. Et svar, der går ud på, at parten ikke ser sig i stand til eller ikke ønsker at svare på det, retten spørger om, udløser således ikke udeblivelsesvirkning.

Der kan i en sådan situation eventuelt være anledning til også at vejlede en part om reglerne om præklusion (afskæring af nyt processtof, der fremkommer for sent) og/eller om fakultativ

processuel skadevirkning (modpartens fremstilling af sagen kan lægges til grund uden fuldt bevis).

Stk. 4 indeholder regler om afholdelse af retsmøder under forberedelsen. Som hovedregel gennemføres forberedelsen uden afholdelse af retsmøder. Retten kan dog undtagelsesvis indkalde parterne til et retsmøde, og i så fald gælder de almindelige regler om virkningerne af udeblivelse fra et retsmøde under forberedelsen, jf. retsplejelovens § 360 som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 86. Som noget særligt for småsagsprocessen skal retten i indkaldelsen til retsmødet udtrykkeligt oplyse parterne om retsvirkningerne af udeblivelse. Det forudsættes, at det i almindelighed vil være tilstrækkeligt, at retten under forberedelsen kommunikerer skriftligt eller telefonisk med parterne, men den foreslåede bestemmelse giver mulighed for at indkalde parterne til et retsmøde, hvis der under forberedelsen undtagelsesvis opstår sådanne særlige spørgsmål, at de bør behandles i et retsmøde. Bestemmelsen vil bl.a. omfatte tilfælde, hvor der skal afgives forklaring forud for hovedforhandlingen, jf. retsplejelovens § 340, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 85.

Stk. 5 fastslår, at retten skal udarbejde en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser. Fortegnelsen skal sendes til parterne senest 14 dage før forberedelsens slutning, således at parterne har mulighed for at komme med supplerende bemærkninger, hvis der er behov for det. Hvis en part ønsker advokatbistand under hovedforhandlingen, vil advokaten kunne inddrages på dette tidspunkt i sagen, med den virkning, at partens udgifter til advokatbistand kan indgå ved fastsættelsen af de sagsomkostninger, som den tabende part som udgangspunkt skal betale til den vindende part, jf. bemærkningerne til den foreslåede § 408.

Der foreslås ikke særlige regler om præklusion (afskæring af nyt processtof, der fremkommer for sent) for småsagsprocessen. Der indtræder således præklusion ved forberedelsens slutning, hvorefter nye påstande, anbringender og beviser kun kan tages i betragtning, når særlige betingelser er opfyldt, jf. retsplejelovens §§ 358 og 363 som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 86 og 87.

Stk. 6 opregner de bestemmelser i retsplejelovens kapitel 33 om sagsforberedelse i første instans, der ikke finder anvendelse i sager, der behandles i småsagsprocessen.

Det drejer sig om reglerne om det forberedende møde (§ 353), fastsættelsen af tidsrammerne for forberedelsen og tidspunktet for hovedforhandlingen (§ 354), yderligere retsmøder og processkrifter (§ 355) og endelige påstandsdokumenter og sammenfattende processkrifter (§ 357).

Med hensyn til retsmøder skal der som ovenfor anført som hovedregel ikke holdes retsmøder under forberedelsen, når sagen behandles i småsagsprocessen, jf. stk. 4.

Med hensyn til processkrifter *kan* retten som led i forberedelsen anmode parterne om at indlevere yderligere processkrifter, jf. stk. 1 og 2, men udeblivelsesvirkning kommer kun på tale, når retten har anvendt reglen i stk. 3.

Med hensyn til påstandsdokumenter mv. er det retten, der skal udarbejde en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser, jf. stk. 5.

Der henvises i øvrigt til pkt. 5.2.4, 5.2.5 og 8.2.4 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 407

Den foreslåede bestemmelse angår hovedforhandlingen og fastslår, at hovedforhandlingen som udgangspunkt foregår efter de almindelige regler om civile sager i første instans, jf. forslaget til retsplejelovens § 365 (lovforslagets § 1, nr. 87). Hovedforhandlingen bør koncentreres til det væsentlige og gennemføres uden forelæggelse. Det foreslås således, at der ikke skal ske gives nogen fremstilling af sagen (forelæggelse), jf. *stk. 1*.

Endvidere forudsættes det, at hovedforhandlingen som udgangspunkt vil kunne gennemføres på 1-2 timer, og at hovedforhandlingen ikke vil overstige en halv retsdag, medmindre helt særlige grunde nødvendiggør det. Aflysninger og udsættelser af hovedforhandlingen bør så vidt som det overhovedet er muligt undgås.

Da der gælder forskellige appelregler afhængigt af, om sagen har været behandlet i småsagsprocessen eller efter almindelige procesregler, jf. herved forslaget til § 410, er det vigtigt, at det fremgår udtrykkeligt af dommen, at sagen har været behandlet i småsagsprocessen. Det foreslås derfor, at det skal fremgå af dommen, at sagen har været behandlet i småsagsprocessen, jf. *stk. 2*.

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 408

Den foreslåede bestemmelse angår sagsomkostninger. Udgangspunktet er, at de almindelige regler om sagsomkostninger i retsplejelovens kapitel 30 (som ikke foreslås ændret) finder anvendelse, jf. *stk. 1*, herunder navnlig reglerne om, at den tabende part skal erstatte den vindende part dennes udgifter i forbindelse med retssagen, og at udgifter til advokatbistand skal erstattes med et ”passende beløb”, som er et standardiseret beløb.

Som følge af, at småsagsprocessen foreslås indrettet på en sådan måde, at parterne ikke har behov for advokatbistand under sagens forberedelse, forudsættes det, at de standardbeløb, der tilkendes til dækning af udgifter til advokatbistand, skal svare til et takstmæssigt salær for advokatens deltagelse i hovedforhandlingen og en passende forberedelse heraf. Det forudsættes, at de standardbeløb, der tilkendes til dækning af udgifter til advokatbistand, fastsættes med udgangspunkt i landsretternes vejledende salærtakster for hovedforhandlingen i straffesager, som for tiden udgør 2.400 kr. for en hovedforhandling på 1 time, 3.600 kr. for en hovedforhandling på 2 timer og 5.500 kr. for en hovedforhandling på 3 timer. De nævnte beløb er ekskl. moms og inkluderer forberedelse af hovedforhandlingen.

Selv et sådant passende beløb til dækning af udgifter til advokatbistand vil imidlertid være uforholdsmæssigt højt i de mindste sager, dvs. sager med en økonomisk værdi indtil 10.000 kr.

Det foreslås på den baggrund, at i sager med en økonomisk værdi indtil 10.000 kr. skal den tabende parts pligt til at erstatte den vindende parts udgifter til advokat yderligere begrænses, jf. *stk. 2*. Det foreslås, at begrænsningen sættes til 1.500 kr. i de allermindste sager med en værdi indtil 5.000 kr. og til 2.500 kr. i sager med en værdi mellem 5.000 og 10.000 kr.

Beløbsgrænserne på 5.000 kr. og 10.000 kr. relaterer sig til sagens værdi opgjort efter parternes påstande i den fortegnelse, retten udarbejder efter det foreslåede § 406, *stk. 5*. Som småsagsprocessen foreslås indrettet, er det først efter, at retten har udarbejdet denne fortegnelse, at en part kan afholde udgifter til advokatbistand med den virkning, at de indgår i sagsomkostningerne. Det bør derfor også være påstandene på dette tidspunkt, der er bestemmende for en eventuel maksimering af dækningen som sagsomkostning af udgifter til advokatbistand. Retten kan dog også tage hensyn til en senere forhøjelse af en påstand, således at maksimeringen eventuelt ikke gælder. Derimod bør retten i relation til § 408, *stk. 2*, kun tage hensyn til en senere nedsættelse af en påstand, hvis nedsættelsen foretages meget hurtigt efter rettens fremsendelse af fortegnelsen efter § 406, *stk. 5*, således at påstanden som gengivet heri ikke har nået at virke bestemmende for modparten i relation til advokatbistand.

Det forudsættes, at sagens værdi opgøres ud fra påstandene efter tilsvarende principper som med hensyn til beløbsgrænsen for småsagsprocessen, jf. herved forslaget til § 401 og bemærkningerne hertil. Er et krav betinget af en modydelse, regnes således alene med nettoværdien af påstanden, og renter og omkostninger medregnes ikke.

Har sagsøgte både nedlagt påstand om frifindelse for sagsøgerens krav og fremsat modkrav til selvstændig dom, bør sagens værdi i relation til § 408, *stk. 2*, opgøres til summen af påstandene. Hvis sagsøgerens påstand lyder på betaling af 4.000 kr. og sagsøgtes påstand lyder på betaling af 3.000 kr., gælder således maksimummet på 2.500 kr. (sagen er i intervallet 5.001-10.000 kr.). Et eventuelt modkrav, som alene er fremsat til kompensation, er derimod uden betydning i relation til § 408, *stk. 2*.

Maksimeringen gælder ikke i sager om krav uden økonomisk værdi, heller ikke, hvor det alene er sagsøgtes modkrav til selvstændig dom, der ikke har økonomisk værdi.

Beløbsgrænserne på 1.500 kr. og 2.500 kr. udgør det maksimale beløb (ekskl. moms), der kan tilkendes til dækning af udgifter til advokatbistand. Er den part, der tilkendes beløbet, momsregistreret, er det selve beløbet på 1.500 kr. eller 2.500 kr., der højst kan tilkendes. Er den part, der tilkendes beløbet, ikke momsregistreret, kan der derimod med den nuværende momssats på 25 pct. tilkendes maksimalt 1.875 kr. henholdsvis 3.125 kr.

Beløbene på 1.500 kr. og 2.500 kr. (ekskl. moms) er maksimum for dækning af udgifter til advokatbistand som sagsomkostning. For alle andre udgifters vedkommende udmåles sagsomkostningerne efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 30 (som ikke foreslås ændret).

Den foreslåede maksimering indebærer, at en vindende part, der vælger at bruge advokat i en meget lille sag, som oftest ikke vil få dækket sine fulde udgifter hertil, men dog en andel af udgifterne. Omkostningsansvaret vil således være delt mellem den tabende part og den part, der vælger at bruge advokat i en meget lille sag.

Har den *vindende* part fri proces, udmåles vederlaget til den beskikkede advokat efter de retningslinjer, der er beskrevet ovenfor i bemærkningerne til stk. 1. Reglen i stk. 2 er således uden betydning for vederlaget til den beskikkede advokat, og det er derfor i denne situation statskassen, der endeligt må bære den del af udgifterne til vederlaget til den beskikkede advokat, som ligger over det maksimum, den tabende modpart kan pålægges at betale som sagsomkostning.

Har den *tabende* part fri proces, pålægges statskassen at betale sagsomkostninger til modparten i samme omfang som i tilfælde, hvor der ikke er fri proces, jf. retsplejelovens § 332, stk. 1 (som ikke foreslås ændret). Reglen i § 408, stk. 2, finder således anvendelse, og statskassen kan derfor i de mindste sager kun pålægges at betale sagsomkostninger til modparten til dækning af udgifter til advokatbistand inden for de foreslåede maksima.

Det foreslås, at parterne ikke ved en forudgående aftale skal kunne fravige begrænsningen i, hvor stort et beløb der maksimalt kan tilkendes til dækning af advokatbistand i de mindste sager, jf. *stk. 3*. Parterne kan dog ved aftale fravige begrænsningen, når tvisten er opstået. Dette skal ses i sammenhæng med, at parterne, når tvisten er opstået, frit kan aftale, at småsagsreglerne slet ikke skal anvendes, jf. forslaget til § 400, stk. 2.

Ligesom det gælder for aftaler om fravigelse af de almindelige sagsomkostningsregler i kapitel 30, jf. retsplejelovens § 312, stk. 1, kan en sådan aftale om at fravige reglen i § 408, stk. 2, hverken forøge statskassens forpligtelser til at betale sagsomkostninger til modparten i tilfælde, hvor den tabende part har fri proces, eller formindske modpartens forpligtelser til at betale sagsomkostninger til statskassen i tilfælde, hvor den vindende part har fri proces, jf. herom ovenfor.

Det forudsættes, at der i sager om krav på højst 50.000 kr., der *ikke* behandles i småsagsprocessen, sker en forhøjelse af de standardbeløb, der anvendes ved udmålingen af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand, således at der i disse sager fremover tages udgangspunkt i beløbsintervallet 10.000 kr.-15.000 kr. (ekskl. moms).

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2.6 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 409

Den foreslåede bestemmelse angår fri proces. De almindelige regler om fri proces i retsplejelovens kapitel 31 (som ikke foreslås ændret) anvendes fuldt ud, når en sag behandles efter småsagsreglerne. Dette gælder både med hensyn til betingelserne for at få fri proces, kompetencen til at meddele fri proces og virkningerne af fri proces.

Det følger imidlertid af småsagsprocessens særlige karakter, hvor forberedelsen varetages af rettens sekretariat, at beskikkelsen af advokat for en part, der har fri proces, kun vedrører hovedforhandlingen af sagen. Vederlaget til den beskikkede advokat vil derfor svare til de standardtakster, der er beskrevet ovenfor i bemærkningerne til forslaget til § 408, stk. 1, med hensyn til sagsomkostninger i sager, der behandles i småsagsprocessen. Vederlaget begrænses ikke af den særlige lave grænse i sager, der angår højst 10.000 kr., jf. § 408, stk. 2. I de helt små sager vil der således være forskel på det beløb, en tabende modpart kan pålægges at betale i sagsomkostninger

til dækning af den vindende parts udgifter til advokatbistand, og det beløb, en beskikket advokat skal have udbetalt fra statskassen.

Det foreslås i *stk. 1*, at hvis parterne *aftaler*, at en sag *ikke* skal behandles i småsagsprocessen, *uden* at der er grundlag for, at retten henviser sagen til behandling efter almindelige procesregler, skal virkningen af fri proces begrænses til de udgifter, der ville have været forbundet med sagens behandling efter småsagsreglerne.

Den foreslåede regel indebærer, at retten ved afgørelsen af, hvilke udgifter der kan dækkes under den fri proces, skal skønne over, hvad udgifterne ville have været, hvis sagen havde været behandlet efter småsagsreglerne.

Reglen finder kun anvendelse, når sagen efter påstanden i stævningen ikke har økonomisk værdi eller har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr. og således som udgangspunkt ville skulle behandles i småsagsprocessen, jf. forslaget til § 400, stk. 1, nr. 1. Reglen gælder ikke, hvis anvendelsen af småsagsreglerne alene beror på, at parterne har vedtaget småsagsbehandling, jf. forslaget til § 400, stk. 1, nr. 2, og parterne herefter indgår en ny aftale om, at sagen alligevel skal behandles efter almindelige procesregler.

Reglen om begrænsning af virkningen af fri proces gælder ikke, hvis der ville have været grundlag for henvisning af sagen til behandling efter almindelige procesregler, jf. forslaget til § 402. Dette indebærer, at retten ved afgørelsen af, om begrænsningen skal finde anvendelse, skal skønne over, om der ville være sket henvisning til almindelig proces efter § 402, hvis parterne ikke havde aftalt behandling efter almindelig proces.

Reglen om begrænsning af virkningen af fri proces indebærer bl.a., at beskikkelsen af advokat for en part, der har fri proces, i givet fald kun vedrører en kortere hovedforhandling. Beskikkelsen vedrører således eksempelvis ikke sagens forberedelse eller en længere hovedforhandling.

I konsekvens heraf foreslås det i *stk. 2*, at parten og advokaten skal kunne aftale, at parten betaler advokaten for yderligere bistand op til det samlede vederlag, advokaten ville have ret til, hvis begrænsningen i *stk. 1* ikke fandt anvendelse.

Reglen i *stk. 2* indebærer, at parten og den beskikkede advokat kan aftale, at den beskikkede advokat skal udføre samme arbejde som i en almindelig sag, hvor begrænsningen i virkningen af fri proces efter *stk. 1* ikke finder anvendelse, og at parten skal betale den del af det samlede vederlag, som i medfør af *stk. 1* ikke dækkes af statskassen.

Det bemærkes, at størrelsen af det samlede vederlag, der gyldigt kan aftales efter *stk. 2*, svarer til det vederlag, en beskikket advokat ville få tilkendt efter retsplejelovens § 334, stk. 4 (som ikke foreslås ændret), hvis reglen i § 409, stk. 1, ikke fandt anvendelse. Det bemærkes endvidere, at parten efter reglen i § 409, stk. 2, kun gyldigt kan påtage sig at betale den del af dette samlede vederlag, der i medfør af *stk. 1* ikke dækkes af statskassen. Endelig bemærkes, at retsplejelovens § 334, stk. 5, 3. pkt. (som ikke foreslås ændret), gælder ved siden af reglen i § 409, stk. 2, og at parten og advokaten således alternativt kan indgå særskilt aftale om det samlede vederlag, samtidig med at advokaten helt frafalder krav på vederlag af statskassen. I så fald maksimeres veder-

laget alene af de generelle regler om advokaters vederlagskrav, jf. retsplejelovens § 126, stk. 2 (som heller ikke foreslås ændret).

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 410

De foreslåede bestemmelser angår anke af byrettens domme i sager, der behandles i småsagsprocessen.

Det foreslås, at en række af de almindelige regler om anke ikke finder anvendelse, således at ankebehandlingen bliver mere enkel. Det foreslås desuden, at ankesagen som udgangspunkt skal afgøres på skriftligt grundlag, hvilket giver mulighed for en hurtig ankebehandling.

Stk. 1 fastslår, at anke af domme til landsretten som udgangspunkt sker efter reglerne i retsplejelovens kapitel 36.

Stk. 2 og 3 indeholder regler om iværksættelse af anke og om kravene til ankestævningen og udveksling af processkrifter, som træder i stedet for de almindelige regler i § 372, stk. 2, 1. pkt., og §§ 373-378. Formålet med bestemmelsen er at lempe de formelle krav ved ankebehandlingen betydeligt.

Svarende til, hvad der generelt gælder i kæremål, skal anke ske ved indlevering af en ankestævning til byretten, og ankestævningen skal indeholde appellants påstand og om fornødent en angivelse af de grunde, hvorpå anken støttes, jf. *stk. 2, 1. og 2. pkt.* Med ankestævningen skal indleveres en kopi heraf samt af eventuelle bilag, jf. *3. pkt.* Byretten sender ankestævningen med eventuelle bilag til landsretten tillige med en udskrift af den dom, der ankes, jf. *4. pkt.*

Ankestævningen forkyndes for indstævnte ved landsrettens foranstaltning, og appellanten underrettes herom, jf. *stk. 3, 1. pkt.* Ved forkyndelsen opfordres indstævnte til at fremsætte sine bemærkninger til ankestævningen inden for en frist, som landsretten har fastsat, jf. *2. pkt.* Der stilles ikke særlige formelle krav til et sådant svarskrift, og på samme måde som i andre ankesager kan en selvstændig påstand om andet end stadfæstelse fremsættes af indstævnte, uden at kontraanke er nødvendig. Landsretten kan efter *3. pkt.* bestemme, at yderligere processkrifter skal udveksles. Det forudsættes, at landsretten over for parterne gør det klart, hvornår forberedelsen slutes, således at sagen optages til afgørelse på skriftligt grundlag, hvis der ikke berammes mundtlig forhandling.

Ankesagen behandles skriftligt, medmindre landsretten finder, at der efter sagens beskaffenhed er grund til mundtlig forhandling for landsretten, jf. *stk. 4*, der er udformet på samme måde som retsplejelovens § 587, stk. 6 (der ikke foreslås ændret), om appel i fogsager. Det bemærkes, at retten ved vurderingen af, om sagen bør behandles mundtligt, også skal være opmærksom på, at Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 antages at indebære, at en part afhængig af ankesagens karakter mv. vil kunne forlange, at sagen afgøres efter mundtlig forhandling. Der henvises i den forbindelse til betænkning nr. 1401/2001 side 99-104.

Stk. 5 opregner de bestemmelser om anke, der *ikke* finder anvendelse. Ud over de allerede nævnte § 372, stk. 2, 1. pkt., og §§ 373-378, der erstattes af reglerne i stk. 2 og 3, drejer det sig om §§ 380-382, 385, 386 og 387.

§§ 380 og 381 indeholder regler om fristen for at angive beviser, og § 382 indeholder regler om fristen for at fremsætte påstande, der har været gjort gældende i første instans. Det findes bedst stemmende med småsagsprocessens og ankeordningens mindre formaliserede karakter, at disse bestemmelser ikke finder anvendelse. Det samme gælder § 385, stk. 1, om indlevering af kopier til brug for hovedforhandlingen og § 386 om udeblivelsesvirkning. § 385, stk. 2, gælder kun ved anke til Højesteret og er derfor under alle omstændigheder ikke relevant.

Derimod er der ikke gjort undtagelse med hensyn til §§ 383 og 384 om påstande og anbringender, som *ikke* har været gjort gældende i foregående instans. Da disse regler har betydning for opretholdelsen af toinstansprincippet, bør de også gælde ved anke af domme afsagt i småsagsprocessen. Der er heller ikke gjort undtagelse med hensyn til den foreslåede § 386 a (jf. lovforslagets § 1, nr. 97) om deltagelse i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation, men da en anke i småsagsprocessen efter forslaget som udgangspunkt skal afgøres på skriftligt grundlag, vil bestemmelsen som udgangspunkt ikke være relevant.

§ 387 finder heller ikke anvendelse, idet valget mellem skriftlig og mundtlig behandling skal ske efter de foreslåede regler i stk. 4.

Den foreslåede § 410 gælder kun for anke til landsretten. Ved en eventuel anke til Højesteret som tredje instans (med Procesbevillingsnævnets tilladelse) anvendes de almindelige regler om anke i retsplejelovens kapitel 36 i deres helhed.

Der henvises i øvrigt til pkt. 8.2.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 103 (§ 470, stk. 4, 3. pkt.)

Forslaget om deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation, jf. lovforslagets § 1, nr. 86 og 87 (forslag til retsplejelovens § 353, stk. 6, og § 365, stk. 4 og 5), omfatter også indispositive civile sager. For så vidt angår sager om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse, indeholder det gældende § 470, stk. 4, en særlig regel om den frihedsberøvedes tilstedeværelse. Det foreslås, at den frihedsberøvede fortsat som udgangspunkt skal være til stede i retten, men at der dog også skal være mulighed for deltagelse ved anvendelse af telekommunikation, hvis dette skønnes tilstrækkeligt.

Til nr. 104 (§ 475 b, stk. 2, 1. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af lov nr. 542 af 24. juni 2005 om regional statsforvaltning. Statsforvaltningerne overtager den 1. januar 2007 statsamternes opgaver bl.a. vedrørende adoption, og det foreslås derfor at ændre ”statsamtet” til ”statsforvaltningen” i retsplejelovens § 475 b, stk. 2, 1. pkt., på samme måde som det allerede er sket i retsplejelovens øvrige bestemmelser, jf. § 13 i lov nr. 542 af 24. juni 2005.

Til nr. 105 (§ 476, stk. 2, 2. pkt.)

Den særlige bestemmelse om Sø- og Handelsrettens kompetence i sager om ejendomsdom på et skib eller en skibspart foreslås ophævet som konsekvens af forslaget om en ny udformning af reglerne om Handelsrettens (tidligere Sø- og Handelsrettens) saglige kompetence, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 225 og 227 (lovforslagets § 1, nr. 77). Sådanne sager vil fremover skulle indbringes for byretten ligesom andre sager om ejendomsdom, jf. retsplejelovens § 224 (som ikke foreslås ændret).

Til nr. 106 (§ 494, stk. 1, 2. pkt.)

Den foreslåede ændring er en konsekvens af forslaget til en ny retskredsinddeling, jf. pkt. 2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Der foreslås som følge af den nye retskredsinddeling foretaget enkelte mindre ændringer i forhold til de områder, der omfattes af den gældende bestemmelse i § 494, stk. 1, 2. pkt.

De dele af den nuværende Hørsholm retskreds, der fremover henlægges til retten i Helsingør, og den del af den nuværende Ballerup retskreds, der fremover henlægges til retten i Hillerød, vil ikke længere være omfattet af bestemmelsen. Det drejer sig om Hørsholm Kommune, Karlebo Kommune, der indgår i den nye Fredensborg Kommune, og Ledøje-Smørum Kommune, der indgår i den nye Egedal Kommune.

Den del af den nuværende Hillerød retskreds, der fremover henlægges til retten i Lyngby, vil fremover være omfattet af bestemmelsen. Det drejer sig om Farum Kommune, der indgår i den nye Furesø Kommune.

Til nr. 107 (§ 506)

Forslaget angår parternes deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation i fogsager.

Det foreslås i *stk. 1*, at en part eller rettergangsfuldmægtig skal kunne deltage ved anvendelse af telekommunikation i et retsmøde, hvor der ikke skal være mundtlig forhandling om et omtvistet spørgsmål, medmindre dette er u hensigtsmæssigt.

Dette svarer til forslaget med hensyn til forberedende møder, jf. de foreslåede § 353 og § 378, stk. 3, i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 86 og 92). Med forbehold af betydningen af skyldnerens særlige oplysningspligt efter retsplejelovens § 497, der omtales nedenfor, kan der således henvises til bemærkningerne til den foreslåede § 353 (lovforslagets § 1, nr. 86).

Det foreslås i *stk. 2 og 3*, at når der skal være mundtlig forhandling om et omtvistet spørgsmål, skal en part, der ikke er repræsenteret i retten, eller en rettergangsfuldmægtig kunne deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation, hvis sådan deltagelse af særlige grunde er hensigtsmæssig (*stk. 3*), mens en part, der er repræsenteret i retten, skal kunne deltage i retsmø-

det ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig (*stk. 2*).

Dette svarer til forslaget med hensyn til hovedforhandlingen, jf. de foreslåede §§ 365 og 386 a i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 87 og 97). Med forbehold af betydningen af skyldnerens oplysningspligt efter retsplejelovens § 497, der omtales nedenfor, kan der således henvises til bemærkningerne til den foreslåede § 365 (lovforslagets § 1, nr. 87).

Det foreslås i *stk. 4*, at en skyldner, der afkræves oplysninger i medfør af retsplejelovens § 497, ikke skal kunne deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation uden billede, og at deltagelse ved anvendelse af telekommunikation med billede kun kan ske efter den fremgangsmåde, som fremgår af den foreslåede § 192 i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 68). Skyldneren skal således i givet fald tilsiges til at møde for en ret, en offentlig myndighed med bemyndigelse eller en fysisk eller juridisk person med autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager.

Skal parten afgive forklaring i retsmødet, gælder yderligere reglerne i de foreslåede § 174, *stk. 2 og 3* (lovforslagets § 1, nr. 64). Afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede forudsætter således, at dette er hensigtsmæssigt og forsvarligt, mens afgivelse af partsforklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede forudsætter, at det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at forklaringen afgives i retten eller ved anvendelse af telekommunikation med billede, og at afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation uden billede findes forsvarlig.

Skal der afgives forklaring af en anden part eller af et vidne eller en syns- og skønsmand (enten ved fremmøde i retten eller ved anvendelse af telekommunikation), gælder yderligere den foreslåede § 32 d i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 7). I denne situation forudsætter en parts deltagelse i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation med billede således endvidere, at parten enten er ledsaget af en advokat, eller at fremgangsmåden i den foreslåede § 192 følges (lovforslagets § 1, nr. 68).

Det foreslås, at muligheden for, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i et retsmøde i en fogedsag ved anvendelse af telekommunikation, også skal omfatte umiddelbare fogedforretninger, sager om brugeligt pant, arrest og forbud, jf. lovforslagets § 1, nr. 109-111.

Lovforslaget indeholder ikke noget forslag om, at telekommunikation også bør kunne anvendes i forbindelse med tvangsauktioner, jf. retsplejelovens kapitel 49-52, idet en stillingtagen hertil bør afvente de erfaringer, der eventuelt indhøstes med anvendelse af telekommunikation i andre fogedsager. Det bemærkes herved, at en anvendelse af telekommunikation i forbindelse med tvangsauktioner – afhængig af antallet af bydende – bl.a. vil kunne stille væsentligt anderledes krav til de tekniske løsninger end telekommunikation i forbindelse med fogedsager i øvrigt eller i forbindelse med retssager.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 108 (§ 597, stk. 3)

Den foreslåede ændring af bestemmelsen om afvisning af at fremme en umiddelbar fogedforretning er en konsekvens af de ændrede regler om byrettens henvisning af sager til landsretten til behandling i første instans, jf. forslaget til retsplejelovens § 226 (lovforslagets § 1, nr. 77). Retsplejelovens § 597, stk. 3, 1. led, vil herefter alene angå sager af principiel karakter, svarende til de sager, der fremover vil kunne henvises til behandling i landsretten efter forslaget til § 226, stk. 1. Efter bestemmelsens 2. led (som ikke foreslås ændret) vil fogedretten fortsat også kunne afvise at fremme en umiddelbar fogedforretning, hvis retten af andre grunde finder det betænkeligt at fremme sagen.

Til nr. 109 (§ 598, stk. 2, 1. pkt.)

Det foreslås, at den foreslåede § 506 om telekommunikation i fogedsager, jf. lovforslagets § 1, nr. 107, og bemærkningerne hertil, skal finde tilsvarende anvendelse på umiddelbare fogedforretninger.

I kraft af henvisningen til kapitel 55 i § 589, stk. 4 (som ikke foreslås ændret), vil telekommunikation endvidere kunne anvendes i sager om brugeligt pant.

Til nr. 110 (§ 631, stk. 2)

Det foreslås, at den foreslåede § 506 om telekommunikation i fogedsager, jf. lovforslagets § 1, nr. 107, og bemærkningerne hertil, skal finde tilsvarende anvendelse på arrest.

Til nr. 111 (§ 646, stk. 2, 1. pkt.)

Det foreslås, at den foreslåede § 506 om telekommunikation i fogedsager, jf. lovforslagets § 1, nr. 107, og bemærkningerne hertil, også skal gælde i fogedforbudssager. Endvidere foreslås der en konsekvensændring som følge af den foreslåede nyaffattelse af retsplejelovens kapitel 33, jf. lovforslagets § 1, nr. 86.

Til nr. 112 (§ 653 d)

Det foreslås, at den foreslåede § 506 om telekommunikation i fogedsager, jf. lovforslagets § 1, nr. 107, og bemærkningerne hertil, også skal gælde i såkaldte bevissikringsager.

Til nr. 113 (§§ 686 og 687)

Til § 686

I *stk. 1* foreslås det, at alle straffesager skal behandles i første instans ved byretten. Den foreslåede bestemmelse afviger fra den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 686, stk. 1, ved, at

landsretten efter lovforslaget alene skal behandle straffesager som ankeinstans, og ved, at Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) ikke længere skal behandle straffesager, jf. pkt. 3.2.2 og 9.3.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Stk. 2 angiver, hvornår domsmænd skal medvirke i straffesager, og svarer til retsplejelovens § 686, stk. 2 og 4. Domsmænd skal således fortsat medvirke i sager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse. Domsmænd skal endvidere ligesom i dag medvirke, hvis dette er foreskrevet i regler i andre love (f.eks. færdselslovens § 119, stk. 2, hvorefter domsmænd bl.a. medvirker ved behandling af en straffesag, hvis der bliver spørgsmål om ubetinget frakendelse af førerretten).

Efter *stk. 3, nr. 1*, der svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 686, stk. 3, nr. 1, skal domsmænd fortsat ikke medvirke i tilståelsessager, jf. retsplejelovens § 922, der foreslås videreført som retsplejelovens § 831 (lovforslagets § 1, nr. 132).

Endvidere skal domsmænd efter *stk. 3, nr. 2*, i overensstemmelse med, hvad der følger af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 686, stk. 3, nr. 2, ikke medvirke i straffesager, hvor fagkundskab til søforhold skønnes af betydning. I sådanne sager skal i stedet medvirke to sagkyndige i medfør af retsplejelovens § 18 a, stk. 1, nr. 2, jf. § 18 a, stk. 2, jf. § 9 a, stk. 3, der foreslås erstattet af retsplejelovens § 20 b, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 3). Henvisningen i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 686, stk. 3, nr. 2, til ”sager, som behandles ved Sø- og Handelsretten i København eller ved søret” er ikke medtaget, idet Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) efter lovforslaget ikke længere skal behandle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 15 (lovforslaget § 1, nr. 3), og idet betegnelsen ”søret” foreslås afskaffet, jf. forslaget til retsplejelovens § 20 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Efter *stk. 3, nr. 3*, der svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 686, stk. 3, nr. 3, skal domsmænd fortsat ikke deltage i sager omfattet af straffelovens § 60, stk. 1, nr. 3 (om overtrædelse af vilkår i en betinget dom), eller § 66, stk. 4 (om overtrædelse af en dom med vilkår om samfundstjeneste).

Stk. 4 angiver, hvornår nævninger skal medvirke, og svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 687, stk. 2. Nævninger skal således medvirke i sager, hvor der bliver spørgsmål om en straf på mindst 4 års fængsel, medmindre dette alene er en følge af bestemmelserne i straffelovens § 40, stk. 1, eller § 61 (om fastsættelse af fællesstraf). Nævninger skal endvidere fortsat medvirke i sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution eller forvaring (jf. straffelovens §§ 67 og 68), og i sager vedrørende politiske overtrædelser.

Stk. 5 viderefører den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 687, stk. 3, hvorefter nævninger ikke medvirker i sager vedrørende overtrædelse af straffelovens § 172 (dokumentfalsk), § 173 (dokumentsvig), § 286 (grove berigelsesforbrydelser), § 289 (grov skattesvig mv.) eller § 290 (hæleri) eller i tilståelsessager. Det foreslås desuden at undtage sager om grov narkotikakrimina-

litet, jf. straffelovens § 191, fra nævningebehandling, jf. om begrundelsen herfor de almindelige bemærkninger pkt. 9.3.5.2 (afsnit III).

Det foreslås herudover – i modsætning til, hvad der gælder efter retspraksis i dag – at sager, der vedrører lovovertrædelser omfattet af undtagelsesbestemmelsen i stk. 5 (f.eks. dokumentfalsk efter straffelovens § 172), og som samtidig vedrører andre lovovertrædelser, der ikke er omfattet af undtagelsesbestemmelsen (f.eks. vold og røveri), alene skal behandles som nævningesager, hvis disse andre lovovertrædelser ved en isoleret pådømmelse vil skulle behandles under medvirken af nævninger i medfør af stk. 4. Forslaget indebærer, at en sag, der f.eks. vedrører omfattende bedragerier efter straffelovens § 279, jf. § 286 (som er omfattet af undtagelsen fra nævningebehandling) og samtidig vedrører et eller flere voldsforhold, som efter en isoleret bedømmelse ikke vil skulle behandles under medvirken af nævninger efter reglerne i stk. 4, fremover ikke skal behandles som nævningesag, selv om der bliver spørgsmål om en samlet straf på mindst 4 års fængsel.

Som konsekvens af, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 923 ikke foreslås videreført, jf. bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 687, er henvisningen hertil ikke medtaget i forslaget til stk. 5, nr. 2, der i øvrigt med en konsekvensændring svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 2.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 687

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 687 vedrører behandling af nævningesager ved landsretten som første instans. Indholdet af denne bestemmelse foreslås ophævet som følge af forslaget om, at alle straffesager skal behandles ved byretten som første instans, jf. herved forslaget til retsplejelovens § 686. Reglerne om nævningernes medvirken i ankesager ved landsretten findes i forslaget til retsplejelovens § 689, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 115).

Der foreslås indsat en ny bestemmelse i retsplejelovens § 687 om fravalg af nævningebehandling.

Efter *stk. 1* kan tiltalte i en sag, der efter forslaget til retsplejelovens § 686 skal behandles under medvirken af nævninger, som udgangspunkt vælge, at sagen i stedet behandles som domsmandssag. Bestemmelsen giver mulighed for, at en sag, der ellers skulle behandles som nævningesag, fordi tiltalte nægter sig skyldig, i stedet kan behandles som domsmandssag.

Efter *stk. 2* skal beslutningen om fravalg af nævningebehandling meddeles skriftligt til retten. Det skal fremgå af meddelelsen, at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer forud for beslutningen. Hvis tiltalte ikke selv har valgt en forsvarer, skal retten beskikke en forsvarer for tiltalte, inden beslutningen om fravalg af nævningebehandling. Tiltalte kan også meddele sin beslutning i et retsmøde, således at beslutningen tilføres retsbogen, herunder at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer, inden beslutningen blev truffet. Beslutningen kan også træffes, inden tiltalte rejses, f.eks. i forbindelse med en indenretlig afhør-

ring. Beslutningen skal som udgangspunkt træffes senest 14 dage efter, at anklageskriftet er forkyndt for tiltalte. Fristen kan forlænges efter anmodning fra anklagemyndigheden eller tiltalte, hvilket der f.eks. vil kunne være behov for i større sager med en række tiltalte, hvor de tiltalte og deres forsvarere har behov for yderligere drøftelser om eventuelt fravalg af nævningebehandling. Retten er ikke afskåret fra at beramme hovedforhandlingen inden fristens udløb. Det forudsættes, at tiltalte senest i forbindelse med forkyndelse af anklageskriftet gøres bekendt med adgangen til at træffe beslutning om fravalg af nævningebehandling.

Tiltaltes fravalg af nævningebehandling forudsætter efter bestemmelsen som anført, at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer. På den baggrund foreslås det i *stk. 3*, at tiltalte til gengæld ikke skal kunne trække sin beslutning om fravalg tilbage, når den er meddelt retten. Sagen kan dog også behandles som tilståelsessag, hvis betingelserne herfor er opfyldt, jf. forslaget til retsplejelovens § 831, der viderefører retsplejelovens § 922 (lovforslagets § 1, nr. 132).

Bestemmelsen vil også omfatte de sager, der i dag kan fremmes efter retsplejelovens § 923 om muligheden for at lade domsmænd medvirke ved behandlingen af en sag, hvor der bliver spørgsmål om anvendelse af dom til anbringelse i institution eller forvaring (jf. straffelovens §§ 68 og 70), hvis tiltalte aflægger tilståelse og samtykker i, at sagen behandles som domsmandssag i stedet for som nævningesag efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 2. Forslaget til retsplejelovens § 687 om fravalg af nævningebehandling vil således overflødiggøre retsplejelovens § 923, der derfor foreslås ophævet, jf. i øvrigt forslaget til retsplejelovens kapitel 76 (lovforslagets § 1, nr. 132).

Tiltaltes afkald på nævningebehandling har efter forslaget også virkning for behandling af en eventuel anke. Der skal således i givet fald ikke medvirke nævninger under behandling af en anke vedrørende beviserne for tiltaltes skyld (bevisanke). En sådan anke skal i stedet behandles under medvirken af domsmænd, jf. herved forslaget til retsplejelovens § 689, stk. 3, nr. 2 (lovforslagets § 1, nr. 115).

Stk. 4 vedrører den situation, at en straffesag vedrører flere tiltalte, dvs. at der skal ske samtidig forfølgning mod flere personer som delagtige i én eller flere forbrydelser. I en sådan situation bør forfølgning som udgangspunkt ske under én sag, hvis dette kan ske uden væsentlig forhaling eller vanskelighed, jf. herved retsplejelovens § 705, stk. 1 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 122).

Det foreslås, at en tiltalt i denne situation ikke i medfør af det foreslåede *stk. 1* kan beslutte, at sagen for hans eller hendes vedkommende skal behandles under medvirken af domsmænd i stedet for som nævningesag, medmindre de øvrige tiltalte også beslutter, at sagen for deres vedkommende skal behandles som domsmandssag. Nævningesagsbehandling kan således kun fravælges, hvis sagen for alle tiltaltes vedkommende behandles som domsmandssag i stedet for som nævningesag. Det gælder dog ikke, hvis anklagemyndigheden samtykker i, at sagen for en eller flere tiltaltes vedkommende behandles som domsmandssag. Det forudsættes, at anklagemyndigheden alene modsætter sig tiltaltes ønske om domsmandsbehandling, hvis konkrete hensyn til

sagens oplysning eller til at undgå en uforholdsmæssig ressourcemæssig belastning eller belastning af vidner eller lignende i det enkelte tilfælde gør sig gældende.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.2 og 9.3.3.6 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 114 (§ 688)

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 688 om straffesager, der omfatter flere lovovertrædelser, bygger på den retstilstand, der var gældende indtil 1984, hvorefter det var strafferammen for den enkelte lovovertrædelse, der var afgørende for, om en sag var nævningsag. Både efter gældende ret og efter lovforslaget er det som udgangspunkt afgørende, om der konkret er spørgsmål om fængsel i 4 år eller derover. Som følge heraf foreslås bestemmelsen i retsplejelovens § 688 ophævet.

Til nr. 115 (§§ 689-691)

Til § 689

Forslaget til *stk. 1* svarer med en redaktionel ændring til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 689, stk. 1.

Efter *stk. 2*, som er ny, skal straffesager, der ved byretten er behandlet under medvirken af nævninger, også behandles under medvirken af nævninger ved landsretten, hvis anken omfatter bevisbedømmelsen (bevisanke).

Hvis anken i sager, der er behandlet ved byretten under medvirken af nævninger, ikke omfatter bevisbedømmelsen, er spørgsmålet om tiltaltes skyld endeligt afgjort af nævningetinget ved byretten. Det foreslås derfor i *stk. 3, nr. 1*, at sådanne ankesager i landsretten behandles under medvirken af domsmænd i stedet for nævninger. Ankesager, der vedrører flere tiltalte, og som omfatter bevisbedømmelsen for så vidt angår en eller flere – men ikke alle – tiltalte, skal dog for alle tiltaltes vedkommende behandles under medvirken af nævninger i overensstemmelse med forslaget til *stk. 2*.

Stk. 3, nr. 2 og 3, svarer med en redaktionel ændring til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 689, stk. 2, nr. 1 og 2.

Stk. 4 svarer med enkelte ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 689, stk. 3. Henvisningen i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 689, stk. 3, nr. 1, til sager, der i første instans er behandlet ved ”søret”, er ikke medtaget i forslaget til *stk. 4*, idet den særlige betegnelse ”søret” efter lovforslaget ikke længere anvendes, jf. forslaget til retsplejelovens § 20 b (lovforslagets § 1, nr. 3). I det foreslåede *stk. 4* henvises i stedet til sager, der i landsretten behandles under medvirken af sagkyndige efter forslaget til retsplejelovens § 20 b, stk. 2, om straffesager, hvor fagkundskab til søforhold skønnes af betydning.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.4.1 og 9.3.4.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 690

Forslaget til *stk. 1* svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 690, med en konsekvensændring som følge af forslaget om, at Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) ikke længere skal behandle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 15 (lovforslaget § 1, nr. 3).

Det foreslås i *stk. 2*, at det udtrykkeligt kommer til at fremgå af loven, at der ikke medvirker domsmænd og nævninger i Højesteret.

Til § 691

Bestemmelsen viderefører den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 691 med ændringer, der har sammenhæng med forslaget om, at byretten fremover også skal behandle nævningsager i første instans, og forslaget om, at straffesager ikke længere skal behandles ved landsret i første instans.

Til nr. 116 (§ 698, stk. 1, nr. 2 og § 731, stk. 1, litra d)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 698, stk. 1, nr. 2, kan lovovertrædelser, der ikke pådømmes under medvirken af domsmænd, forfølges ved den ret, i hvis kreds sigtede bor eller, hvis sigtede ikke har bolig i riget, ved forfølgningens begyndelse opholder sig, eller, hvis sigtede ikke findes i riget, ved den ret, i hvis kreds sigtede sidst havde bopæl eller opholdt sig.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 731, stk. 1, litra d, skal der beskikkes en forsvarer for den tiltalte, når tiltale er rejst i en sag, som skal behandles under medvirken af domsmænd.

Det foreslås i overensstemmelse med gældende praksis præciseret, at retsplejelovens § 698, stk. 1, nr. 2, gælder for sager, der ikke pådømmes under medvirken af domsmænd eller nævninger. Det foreslås tilsvarende præciseret, at retsplejelovens § 731, stk. 1, litra d, gælder, når der er rejst tiltalte i en sag, som skal behandles under medvirken af domsmænd eller nævninger.

Til nr. 117 (§ 699 a)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) ikke længere skal behandle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 15 (lovforslaget § 1, nr. 3), og som følge af, at betegnelsen ”søret” ikke længere anvendes, jf. forslaget til retsplejelovens § 20 b (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til nr. 118 (§ 700, 2. pkt.)

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 700, 2. pkt., vedrører den situation, at en straffesag omfatter flere lovovertrædelser, hvoraf nogle hører under byret, mens andre hører under landsret i første instans. Da der efter lovforslaget ikke længere vil være straffesager, der skal behandles ved landsret i første instans, jf. forslaget til § 686, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 113), foreslås bestemmelsen ophævet.

Til nr. 119 (§ 702, stk. 1, 2. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at landsrettens nævningekredse foreslås benævnt "landsretsnævningekredse", jf. forslaget til retsplejelovens § 68 (lovforslagets § 1, nr. 35).

Til nr. 120 (§ 702, stk. 2, 1. pkt.)

Det følger af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 702, stk. 2, at landsrettens præsident, når byrettens forhold tilsiger det, og byretten anmoder herom inden domsforhandlingens begyndelse, kan beslutte, at en sag skal behandles ved en anden byret i nævningekredsen eller, hvis omstændighederne taler for det, ved en af de præsidentledede byretter i landsretskredsen. Bestemmelsen giver bl.a. mulighed for at kunne henvise en straffesag fra en byret til en anden af ressourcemæssige grunde, jf. Folketingstidende 1995-96, tillæg A, side 1765.

Efter lovforslaget vil alle embeder – bortset fra Bornholm – blive af en størrelse på mindst 6-8 dommere, og der vil være præsidentordning ved de nye embeder. Det foreslås derfor, at landsrettens præsident kan flytte en sag til en anden byret i landsretsnævningekredsen, eller efter omstændighederne til en anden byret i landsretskredsen. Efter lovforslaget vil der i flere af landsretsnævningekredsene alene være én byret. I disse tilfælde vil sagen, hvis omstændighederne taler for det, kunne flyttes uden for landsretsnævningekredsen, men inden for landsretskredsen, således som det også er forudsat vedrørende den nugældende ordning, jf. betænkning nr. 1299/1995 om en rejsedommerordning side 40.

Henvisningsordningen forudsættes i øvrigt administreret på samme måde som efter den gældende bestemmelse. Behovet for henvisning af en straffesag fra en byret til en anden af ressourcemæssige årsager må dog forventes at være langt mindre som følge af forslaget om at organisere byretterne i større enheder.

Til nr. 121 (§ 704, stk. 3, 2. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 122 (§ 705)

Forslaget til *stk. 1* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 705, stk. 1, hvorefter straffesager mod samme sigtede for flere forbrydelser bør behandles samlet under én sag (i første instans), hvis dette kan ske uden væsentlig forhaling eller vanskeligheder. Tilsvarende gælder for straffesager mod flere sigtede som delagtige i én forbrydelse.

Den gældende bestemmelse angår efter sin ordlyd forfølgning ”enten ved undersøgelsesret eller ved den dømmende ret”. Betegnelsen ”undersøgelsesret” anvendes i denne sammenhæng for byretten i de tilfælde, hvor retten forud for en domsforhandling træder i funktion i forbindelse med enkeltstående retshandlinger (f.eks. bevisoptagelse mv.). Betegnelsen fremgik tidligere af retsplejelovens § 686, der foreskrev, at ”enkeltstående retshandlinger foretages ved byretten, henholdsvis Sø- og Handelsretten, som undersøgelsesret”, og som udgik af retsplejeloven som overflødig i forbindelse med en nyaffattelse af retsplejelovens bestemmelser om domstolenes saglige kompetence i straffesager (jf. lov nr. 385 af 20. maj 1992 og Folketingstidende 1991-92, tillæg A, side 4141). Betegnelsen ”undersøgelsesret” fremgår imidlertid fortsat andre steder i retsplejeloven, f.eks. i § 705, stk. 1, og § 707, stk. 1, om forening af straffesager, § 834 og § 836, stk. 1, om vidneafhøring og § 968, stk. 1, om kære. Med lovforslaget er den særlige betegnelse ”undersøgelsesret” således ikke medtaget i forslaget til retsplejelovens § 705, stk. 4, i forslaget til retsplejelovens § 707 (lovforslagets § 1, nr. 123) eller i de øvrige bestemmelser i forslaget til nyaffattelse af retsplejelovens kapitel 76-83 (forslaget til retsplejelovens §§ 837, 839, 841, 843, 848, 911, 934 og 937, jf. lovforslagets § 1, nr. 132 og 133). Betegnelsen udgår med lovforslaget tillige af retsplejelovens §§ 970, 972 og 979 (lovforslagets § 1, nr. 136, 138 og 144). Med lovforslaget vil byretten således fremover alene blive betegnet ”undersøgelsesret” i de tilfælde, hvor der ved byretten – uden for den egentlige strafferetspleje – optages forhør i medfør af retsplejelovens § 1018 (som ikke foreslås ændret), f.eks. angående stedfundne ildebrande, undvigelse af fanger, ulykkestilfælde, dødfundne personer mv.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 705, stk. 2, vedrører den situation, at straffesager, der hører under Sø- og Handelsretten eller søret, forenes med straffesager, der hører under landsretten i første instans (dvs. nævningsager) eller under den almindelige byret.

Efter lovforslaget skal landsretten ikke længere behandle straffesager i første instans, jf. forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 113), og Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) skal ikke længere behandle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 15 (lovforslaget § 1, nr. 3).

På den baggrund vedrører forslaget til *stk. 2* forening af en straffesag, hvor fagkundskab til søforhold skønnes af betydning – og hvor der som udgangspunkt skal medvirke to sagkyndige efter forslaget til retsplejelovens § 20 b, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 3) – med en straffesag, der skal behandles under medvirken af nævninger, eller med en straffesag i øvrigt. I overensstemmelse med princippet i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 705, stk. 2, skal de forene-

de sager i førstnævnte tilfælde i sin helhed behandles som nævningsesag, mens de forenede sager i sidstnævnte tilfælde skal behandles under medvirken af to sagkyndige efter forslaget til retsplejelovens § 20 b, stk. 1, hvis den forbrydelse, der begrundes medvirken af de sagkyndige, nærmest har givet anledning til forfølgningen. Retten kan dog afvise at behandle sagerne samlet, hvis forening ikke findes hensigtsmæssigt. Dette svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 705, stk. 2, 3. pkt.

Til nr. 123 (§ 707)

Forslaget til *stk. 1* svarer med en redaktionel ændring til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 707, stk. 1, hvorefter retten kan beslutte at forene flere selvstændige straffesager til én sag. Betegnelsen ”undersøgelsesret”, der anvendes i den gældende bestemmelse, er ikke medtaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil.

Stk. 2, 1. pkt., svarer med en redaktionel ændring til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 707, stk. 2, 1. pkt., med de konsekvensændringer, som følger af, at der med lovforslaget ikke længere vil være straffesager, der skal behandles ved landsret i første instans. I *stk. 2, 2. og 3. pkt.* foreslås det udtrykkeligt fastsat i loven, at beslutning om forening af straffesager, der forfølges ved forskellige byretter i samme landsretskreds, tages af landsretten, når der ikke er enighed, mens beslutningen i andre tilfælde tages af Højesteret, når der ikke er enighed.

Til nr. 124 (§ 719, stk. 2, nr. 2 og 3)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 719, stk. 2, nr. 1, påtaler statsadvokaten sager, der skal behandles ved landsretterne i første instans (dvs. nævningsesager) eller som ankesager.

Det foreslås, at statsadvokatens påtalekompetence i nævningsesager videreføres, selv om disse sager efter lovforslaget fremover skal behandles ved byretten i første instans, jf. forslaget til *nr. 1*. Efter forslaget har statsadvokaten tillige påtalekompetence i sager, som behandles som domsmandssag i stedet for som nævningsesag som følge af tiltaltes beslutning efter forslaget til retsplejelovens § 687 om tiltaltes mulighed for at fravælge nævningebehandling (lovforslagets § 1, nr. 113). Det vil også være statsadvokaten eller en af dennes medhjælpere, der varetager udførelsen af disse sager i retten, jf. forslaget til retsplejelovens § 101, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 49).

Nr. 2 viderefører statsadvokatens påtalekompetence i ankesager ved landsret.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.1 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 125-127 (§ 731, stk. 2, 1. pkt., og § 735, stk. 1, 1. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 128 (§ 735, stk. 1, 1. pkt.)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 735, stk. 1, 1. pkt., beskikkes forsvareren ved Højesteret, landsret, Sø- og Handelsret, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Aalborg og Roskilde af vedkommende rets præsident og ved undersøgelsesret og byret af dommeren.

Som følge af forslaget om, at alle byretter fremover vil være ledet af en præsident med undtagelse af retten på Bornholm, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 9 og 10 (lovforslagets § 1, nr. 3), foreslås det, at forsvarere i alle tilfælde beskikkes af vedkommende retspræsident (på Bornholm af dommeren). Betegnelsen ”undersøgelsesret”, der anvendes i den gældende bestemmelse, er ikke medtaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil, og Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) er ikke nævnt i bestemmelsen som følge af forslaget om, at Handelsretten ikke længere skal behandle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 15 (lovforslaget § 1, nr. 3).

Til nr. 129 (§ 735, stk. 2)

Bestemmelsen i retsplejelovens § 735, stk. 2, vedrører beskikkelse af forsvarer i landsretssager i første instans. Da der efter lovforslaget ikke længere vil være straffesager, der skal behandles ved landsret i første instans, jf. forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 4 (lovforslagets § 1, nr. 113), foreslås bestemmelsen ophævet.

Til nr. 130 (§ 748, stk. 8-10)

Forslaget angår sigtedes, forsvarerens og anklagerens deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede i retsmøder under efterforskningen af en straffesag. Parterne vil ikke kunne deltage i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation *uden* billede.

Forslaget omfatter bl.a. retsmøder, hvor der skal tages stilling til anvendelsen af straffeprocessuelle tvangsindgreb, og retsmøder, hvor der sker anteciperet bevisførelse (dvs. bevisførelse før hovedforhandlingen).

Forslaget omfatter ikke grundlovsforhør, jf. *stk. 8, 4. pkt.* Der henvises i den forbindelse til den foreslåede § 32 c i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 7) og bemærkningerne hertil. Forslaget omfatter derimod retsmøder, hvor der skal tages stilling til, om sigtede eller tiltalte fortsat skal være varetægtsfængslet.

Det foreslås i *stk. 8*, at retten kan tillade, at sigtede deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis sigtedes tilstedeværelse i retten ikke er nødvendig. Det vil bero på en konkret vurdering, om tiltaltes tilstedeværelse i retten er nødvendig. Deltagelse ved anvendelse af telekommunikation vil altid være frivillig for sigtede. I lovteksten benyttes ordet ”sigtede” af hensyn til sammenhængen med resten af § 748, men forslaget gælder også, når tiltale er rejst.

2. *pkt.* bestemmer, at hvis sigtede skal afgive forklaring i retsmødet, skal telekommunikationen gennemføres efter fremgangsmåden i den foreslåede § 192 (jf. lovforslagets § 1, nr. 68). Sigtede skal således indkaldes til at møde for – eller, hvis sigtede er frihedsberøvet, fremstilles for – en ret, en offentlig myndighed med bemyndigelse eller en fysisk eller juridisk person med autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager. Dette sikrer, at sigtede ikke utilbørligt påvirkes (eller ”suffleres”) under afhøringen.

Skal der afgives forklaring af medsigtede eller af et vidne eller en syns- og skønsmand (enten ved fremmøde i retten eller ved anvendelse af telekommunikation), gælder yderligere den foreslåede § 32 d i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 7). Selv om sigtede ikke selv skal afgive forklaring, forudsætter sigtedes deltagelse i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation med billede derfor i denne situation under alle omstændigheder, at fremgangsmåden i den foreslåede § 192 følges, eller at sigtede er ledsaget af en advokat.

3. *pkt.* bestemmer, at når sigtede deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation, skal en eventuel forsvarer som udgangspunkt være ved den sigtedes side og dermed ligeledes deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation. Sigtede har krav på at kunne kommunikere direkte med forsvareren, uden at nogen overhører samtalen, og forsvarerens fysiske tilstedeværelse er i det hele taget en bedre støtte for sigtede, end når forsvareren optræder som et billede på en skærm. Hvis retten finder det ubetænkeligt, at forsvareren i stedet møder frem i retten, bør der dog være mulighed herfor. Det kan i den forbindelse eventuelt tillægges betydning, at det altid er frivilligt for sigtede, om denne ønsker at deltage ved anvendelse af telekommunikation.

4. *pkt.* undtager grundlovsforhør fra muligheden for, at sigtede deltager ved anvendelse af telekommunikation. En videofremstilling kan således efter lovforslaget ikke opfylde kravet om, at en anholdt, der ikke forinden er løsladt, inden 24 timer skal stilles for en dommer. I de tilfælde, hvor et grundlovsforhør efter gældende ret kan afholdes uden sigtedes tilstedeværelse, vil der imidlertid ikke være noget til hinder for, at sigtede deltager ved anvendelse af en videoforbindelse, hvis dette er muligt. En sådan deltagelse ændrer imidlertid ikke ved, at sigtede fysisk skal stilles for en dommer inden 24 timer efter, at hindringen herfor er ophørt, jf. retsplejelovens § 764, stk. 2, 2. *pkt.* (som ikke foreslås ændret).

Det foreslås i *stk.* 9, at retten kan tillade, at forsvareren deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis det er forsvarligt, og sigtede ikke deltager i retsmødet. Af hensyn til sigtedes kommunikation med og støtte fra forsvareren er forslaget begrænset til retsmøder, hvor sigtede ikke deltager. Årsagen til sigtedes manglende deltagelse er uden betydning. Reglen gælder således både, hvor sigtede er udelukket fra at deltage i retsmødet, hvor sigtede har meddelt, at denne ikke deltager i retsmødet, og hvor sigtede er udeblevet uden at give meddelelse. I sidstnævnte situation vil det dog i praksis sjældent være til nytte, at forsvareren vil kunne deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation, eftersom forsvareren normalt ikke vil kunne tage højde for, at sigtede udebliver.

Det foreslås i *stk. 10*, at retten kan tillade, at anklageren deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis det er forsvarligt, sigtede ikke deltager i retsmødet, og der i øvrigt foreligger særlige grunde. Alle tre betingelser skal være opfyldt.

En sigtet eller tiltalt, som selv er til stede i retten, bør altid have mulighed for at møde ikke alene sin dommer, men også sin anklager ansigt til ansigt. Forslaget er derfor begrænset til retsmøder, hvor sigtede ikke deltager. Årsagen til sigtedes manglende deltagelse er uden betydning, og der kan i den forbindelse henvises til bemærkningerne til *stk. 9*.

Der er ikke det store behov for at give anklageren mulighed for at deltage i et retsmøde ved anvendelse af en videoforbindelse. Med den foreslåede nye politi- og retskredsstruktur vil der ganske vist i nogle politikredse kunne blive tale om, at anklagere jævnligt vil skulle møde ved retten i en anden by. I modsætning til forsvareren, der som udgangspunkt er én bestemt person, kan anklagemyndigheden imidlertid repræsenteres af flere forskellige personer.

På denne baggrund foreslås det, at anklagerens mulighed for at deltage i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation skal være mere begrænset end forsvarerens. Der foreslås derfor den yderligere betingelse, at der i øvrigt foreligger særlige grunde, som tilsiger, at anklageren deltager i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation.

Som eksempler på særlige grunde, der – når de øvrige betingelser er opfyldt – vil kunne begrunde, at anklageren deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation, kan nævnes, at anklageren har lang rejseafstand og transporttid til retten, at anklageren har måttet træde til med kort varsel, eller at retsmødet forventes at være meget kortvarigt.

De foreslåede regler om sigtedes, forsvarerens og anklagerens deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede finder tilsvarende anvendelse på retsmøder under forberedelsen af hovedforhandlingen i første instans, jf. forslaget til retsplejelovens § 848, *stk. 1, 2. pkt.* (lovforslagets § 1, nr. 132), og i ankesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 916, *stk. 1, 2. pkt.* (lovforslagets § 1, nr. 133).

De foreslåede regler finder endvidere anvendelse på hovedforhandlingen i ankesager i landsretten, der ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, jf. forslaget til retsplejelovens § 917, *stk. 2, 2. pkt.* (lovforslagets § 1, nr. 133), og i ankesager i Højesteret, jf. forslaget til retsplejelovens § 936, *stk. 1, 3. pkt.* (lovforslagets § 1, nr. 133).

De foreslåede regler finder endelig anvendelse på mundtlig forhandling af kæremål, jf. forslaget til retsplejelovens § 972, *stk. 2, 3. pkt.* (lovforslagets § 1, nr. 139).

Derimod stilles der ikke forslag om, at forsvareren selvstændigt (dvs. uden at der er tale om, at forsvareren ledsager tiltalte) eller anklageren skal kunne deltage i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation i sager i første instans eller i ankesager, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld. Det samme gælder retsmødet i tilståelsessager, jf. forslaget til retsplejelovens § 831 (lovforslagets § 1, nr. 132), som modsvarer hovedforhandlingen i andre straffesager.

Der henvises i øvrigt til *pkt. 6.2.1 (afsnit III)* i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 131 (§ 754, stk. 2)

Det foreslås, at de foreslåede nye regler i retsplejelovens § 186, stk. 3-6 (lovforslagets § 1, nr. 67), om lyd- og billedoptagelse af vidneforklaringer, der afgives i retsmøder, skal finde tilsvarende anvendelse, når sigtedes afgiver forklaring i et retsmøde under efterforskningen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 132 (fjerde bog, tredje afsnit)

Retsplejelovens fjerde bogs tredje afsnit (§§ 831-911) indeholder bestemmelser om tiltale og domsforhandling ved landsret, mens fjerde afsnit (§§ 922-939) indeholder bestemmelser om tiltalte og domsforhandling ved byret samt ved Sø- og Handelsretten.

Navnlig bestemmelserne i fjerde afsnit om behandling af straffesager ved byret samt ved Sø- og Handelsretten består i vid udstrækning af henvisninger til bestemmelserne i tredje afsnit om behandling af straffesager ved landsret.

Efter lovforslaget skal alle straffesager fremover behandles ved byretten i første instans, mens landsretten alene skal behandle ankesager. Dette gælder også for så vidt angår nævningesager, hvor der samtidig foreslås væsentlige ændringer i behandlingsformen navnlig som følge af forslaget om at afskaffe spørgsmålsystemet i forbindelse med indførelse af fælles votering mellem dommere og nævninger også om skyldsspørgsmålet.

På den baggrund foreslås det at erstatte retsplejelovens fjerde bog, tredje og fjerde afsnit med et nyt tredje afsnit, der omfatter bestemmelserne om tilståelsessager og om tiltale og domsforhandling (der som anført under pkt. 5.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger foreslås benævnt hovedforhandling) i første instans (kapitel 76-80).

Kapitel 76 indeholder bestemmelser om tilståelsessager. *Kapitel 77* indeholder bestemmelser om tiltale og forberedelse af hovedforhandlingen i første instans og *kapitel 78* bestemmelser om hovedforhandlingen i første instans. Kapitel 77 og 78, der efter forslaget skal gælde for alle straffesager, suppleres af de særlige bestemmelser i *kapitel 79* om nævningesager og *kapitel 80* om sager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

Der er i forbindelse med den foreslåede omstrukturering foretaget visse redaktionelle ændringer, og der foreslås også visse indholdsmæssige justeringer, jf. bemærkningerne til de enkelte bestemmelser nedenfor.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 76

Det foreslåede kapitel 76 indeholder bestemmelser om tilståelsessager. De foreslåede bestemmelser viderefører i vidt omfang de gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 79. Dette gælder dog ikke den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 923, hvorefter en sag, hvor der bliver spørgsmål om anvendelse af dom til anbringelse i institution eller forvaring (jf. straffe-

lovens § 68 eller § 70), og som derfor ville være nævningesag, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 2, kan behandles som domsmandssag, hvis tiltalte aflægger tilståelse og samtykker i, at sagen behandles ved byret som domsmandssag. Efter forslaget til retsplejelovens § 687 (lovforslagets § 1, nr. 113) vil tiltalte i nævningesager fremover generelt – uanset om han eller hun tilstår – kunne vælge, at sagen i stedet skal behandles som domsmandssag. Bestemmelsen i retsplejelovens § 923 vil herefter være overflødig.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3 (afsnit III) og 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 831

Forslaget til *stk. 1-7* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 922 om tilståelsessager.

Tilståelsessager afgøres efter en forenklet fremgangsmåde, uden at der formelt afholdes en hovedforhandling. Der afholdes imidlertid et retsmøde (jf. retsplejelovens § 694, stk. 3, som ændret ved lovforslagets § 1, nr. 14), som – bortset fra, at fremgangsmåden er forenklet – svarer til hovedforhandlingen i andre straffesager.

Med *stk. 8, 1. pkt.* foreslås det, at tiltalte skal kunne deltage i et sådant retsmøde vedrørende behandling af en straffesag som tilståelsessag med telekommunikation i samme omfang som i hovedforhandlingen i ikke-tilståelsessager, jf. herved forslaget til retsplejelovens § 854. Tiltalte vil således kunne deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation med billede i sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om at idømme højere straf end fængsel i 1 år, forudsat at retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse i retten nødvendig. Det vil bero på en konkret vurdering, om tiltaltes tilstedeværelse i retten er nødvendig.

Det bemærkes, at modstykket til, at sagen afgøres efter en forenklet fremgangsmåde, er, at tiltalte i retten skal afgive en uforbeholden tilståelse. Der findes imidlertid ikke at være generelle betænkeligheder ved, at denne tilståelse i givet fald afgives ved anvendelse af en videoforbindelse, når der ikke bliver spørgsmål om at idømme højere straf end fængsel i 1 år. Det understreges i den forbindelse, at efter forslaget kræves tiltaltes samtykke, og det kræves, at retten ikke konkret finder tiltaltes tilstedeværelse i retten nødvendig. Der er endelig også lagt vægt på, at hvis tiltalte *ikke* tilstår (eller ikke samtykker i sagens afgørelse efter en forenklet fremgangsmåde), vil sagen under de nævnte forudsætninger – tiltaltes samtykke til deltagelse ved anvendelse af telekommunikation og rettens beslutning om, at tiltaltes tilstedeværelse i retten ikke er nødvendig – efter lovforslaget kunne afgøres uden tiltaltes tilstedeværelse i retten, jf. forslaget til retsplejelovens § 854. Betingelserne for, at tiltalte deltager i en tilståelsessag ved anvendelse af telekommunikation bør således ikke være strengere end betingelserne for, at tiltalte deltager ved anvendelse af telekommunikation i en domsmandssag eller i en sag, der behandles uden lægdommere.

Det bemærkes endvidere, at det praktiske behov for, at tiltalte deltager i en tilståelsessag ved anvendelse af telekommunikation må anses for at være mindre end i andre straffesager, idet til-

ståelsessager kan behandles ved retten på det sted, hvor sigtede bor eller opholder sig, jf. retsplejelovens § 694, stk. 3, 1. pkt. (som ikke foreslås ændret). Der bør dog være mulighed for at deltage ved anvendelse af videoforbindelse.

Forslaget indebærer, at retten kan tillade, at tiltalte deltager i et retsmøde vedrørende behandling af en straffesag som tilståelsessag ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis der alene bliver spørgsmål om at idømme betinget eller ubetinget fængsel i indtil 1 år. Bliver der spørgsmål om afsigelse af en betinget dom uden straffastsættelse, vil tilladelse forudsætte, at retten finder det utvivlsomt, at der i givet fald ved en senere straffastsættelse højst vil blive udmålt 1 års fængsel.

Maksimum på 1 års fængsel gælder også, hvor den idømte straf vil være en fællesstraf, der omfatter en tidligere betinget dom eller reststraf fra en prøveløsladelse.

Der kan endvidere gives tilladelse, hvis der alene bliver spørgsmål om at idømme bøde eller om at tage stilling til konfiskation, rettighedsfrakendelse, tvangsbøder og erstatning.

Der kan ikke gives tilladelse, hvis der bliver spørgsmål om at idømme foranstaltninger efter straffelovens §§ 68-70 eller 73, jf. også retsplejelovens § 922, stk. 1, nr. 4 (der videreføres ved forslaget til retsplejelovens § 831, stk. 1, nr. 4).

Efter 2. pkt. skal forslaget til retsplejelovens § 192 (jf. lovforslagets § 1, nr. 68) finde tilsvarende anvendelse. Dette indebærer, at sigtede skal indkaldes til at møde for – eller, hvis sigtede er frihedsberøvet, fremstilles for – en ret, en offentlig myndighed med bemyndigelse eller en fysisk eller juridisk person med autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager. Formålet med denne regel er at sikre, at sigtede ikke utilbørligt påvirkes (eller ”suffleres”), når denne afgiver tilståelse.

3. pkt. bestemmer, at når sigtede deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation, skal en eventuel forsvarer som udgangspunkt være sammen med den sigtede og dermed ligeledes deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation. Sigtede bør kunne tale direkte med forsvareren, uden at nogen overhører samtalen, og forsvarerens fysiske tilstedeværelse er i det hele taget en bedre støtte for sigtede, end når forsvareren optræder som et billede på en skærm. Hvis retten konkret finder det ubetænkeligt, at forsvareren i stedet møder frem i retten, bør der dog være mulighed herfor.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 832

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer og med den nedennævnte ændring af stk. 4 til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 924 om udenrettlige bødeforlæg.

Efter retsplejelovens § 924, stk. 4, kan justitsministeren fastsætte regler om, at bødeforlæg ved nærmere angivne overtrædelser af færdselsloven kan gives af en polititjenestemand i umiddelbar forbindelse med lovovertrædelser, hvis lovovertrædelserne kan afgøres efter faste bødesat-

ser med en bøde på ikke over 1.000 kr. Denne beløbsgrænse stammer fra 1975 (lov nr. 267 af 26. juni 1975). På baggrund af den almindelige prisudvikling og med udgangspunkt i de senere års udvikling i bødeniveauet foreslås det at forhøje bødegrænsen fra 1.000 kr. til 3.000 kr., jf. forslaget til stk. 4.

Til kapitel 77

Det foreslåede kapitel 77 indeholder bestemmelser om tiltale og forberedelse af hovedforhandling i første instans, der efter lovforslaget fremover altid vil være byretten. Bestemmelser, der efter lovforslaget skal gælde for alle straffesager, suppleres af forslaget til retsplejelovens § 886 om nævningsager og af forslaget til retsplejelovens § 895 og § 896 om sager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

Med bestemmelserne i det foreslåede kapitel 77 videreføres de gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 76 om iværksættelse af tiltale og forberedelse af domsforhandling ved landsret og bestemmelserne i retsplejelovens kapitel 80 og 81 om tiltalerejsning og forberedelse af domsforhandling ved byret.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 833

Efter den foreslåede bestemmelse, som er ny, skal tiltalerejsning og forberedelse af hovedforhandling ved byret ske efter de almindelige bestemmelser i forslaget til retsplejelovens kapitel 77, medmindre andet følger af forslaget til kapitel 79 om forberedelse og hovedforhandling i nævningsager eller af forslaget til kapitel 80 om sager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

Til § 834

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer mv. til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 831 om udformning af anklageskrift.

Efter praksis identificeres tiltalte i anklageskriftet ved navn og adresse samt så vidt muligt med personnummer eller med lignende entydig identifikation, f.eks. med CVR-nummer, når tiltalte er en juridisk person (et selskab mv.). Det foreslås, at dette kommer til at fremgå udtrykkeligt af loven, jf. forslaget til *stk. 1, nr. 2*.

Efter *stk. 2, nr. 3*, skal straffehjemlen angives i anklageskriftet. Der er herved ikke tilsigtet en ændring af praksis vedrørende citering af straffehjemlen i sager angående overtrædelse af særlovgivningen og i sager angående overtrædelse af de bestemmelser i straffeloven, hvor strafferammen er angivet i en særskilt bestemmelse. Således vil det i sager om overtrædelse af særlovgivningen fortsat alene være påkrævet at citere straffehjemlen, hvis lovgivningen giver mulighed for at vælge mellem flere strafferammer. Tilsvarende vil det som efter gældende praksis f.eks. i en sag vedrørende tyveri efter straffelovens § 276 forsat ikke være påkrævet at citere straffelo-

vens § 285, der angiver den normale strafferamme for tyveri mv. Derimod skal straffelovens § 286 om en skærpet strafferamme som hidtil citeres, hvis anklagemyndigheden vil nedlægge påstand om, at denne strafferamme skal anvendes.

Til § 835

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 832 om indlevering af anklageskrift til retten med de konsekvensændringer, der følger af, at alle sager skal behandles ved byret som første instans.

Til § 836

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 833 om berigtigelse og udvidelse af tiltalen med de konsekvensændringer, der følger af, at alle sager skal behandles ved byret som første instans.

Det fremgår af retsplejelovens § 833, stk. 3, at straffelovens § 89 om udmåling af tillægsstraf til en tidligere dom finder anvendelse under en ny sag, som rejses, fordi tiltalte ikke indvilger i en udvidelse af tiltalen i en verserende sag. Dette følger allerede direkte af straffelovens § 89, og henvisningen hertil i retsplejelovens § 833, stk. 3, er ikke medtaget i forslaget til § 836.

Til §§ 837-842

De foreslåede bestemmelser svarer med redaktionelle ændringer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 834-838 om bevisfortegnelser, indenretlig afhøring inden domsforhandling mv. med de konsekvensændringer, der følger af, at alle sager skal behandles ved byret som første instans. Betegnelsen ”undersøgelsesret”, der i dag anvendes i §§ 834, 836 og 837, er ikke medtaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil.

Efter de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 834, 1. pkt., og § 836, stk. 1, 1. pkt., skal statsadvokatens og forsvarerens bevisfortegnelser indeholde en kort angivelse af, hvad der agtes godtgjort med de enkelte beviser. I dag indeholder bevisfortegnelserne oftest ikke en sådan angivelse, og det er over Justitsministeriet oplyst, at dette ikke giver anledning til problemer i praksis. Bestemmelsen herom foreslås derfor ikke videreført i forslaget til retsplejelovens § 837 og § 839.

Efter forslaget til retsplejelovens § 837, stk. 2, skal vidner og syns- og skøns mænd angives med navn og adresse. Den foreslåede bestemmelse bygger på den gældende § 834, 2. pkt., i retsplejeloven, hvorefter vidner og syns- og skøns mænd skal betegnes med navn, og ”hvad der i øvrigt måtte udkræves til deres nøjagtige betegnelse”. Adgangen for anklagemyndigheden til at give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl mv., jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 835, stk. 2, foreslås videreført ved forslaget til retsplejelovens § 838, stk. 2.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 837, stk. 1, er med redaktionelle ændringer videreført ved forslaget til retsplejelovens § 841, stk. 1.

Til § 843

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 839 om bevisoptagelse ved undersøgelsesret forud for domsforhandlingen ved landsret. Forslaget til *stk. 1* og *stk. 2* viderefører således bestemmelsen i retsplejelovens § 839, stk. 1. Betegnelsen ”undersøgelsesret”, der anvendes i den gældende bestemmelse, er dog ikke medtaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil. Det foreslås i stedet i *stk. 3* præciseret, at en part (anklagemyndigheden eller forsvareren) kan indgive anmodning efter de foreslåede bestemmelser i *stk. 1* og *2* til en anden ret end den ret, hvor hovedforhandlingen skal finde sted. Parten skal i så fald underrette den ret, hvor hovedforhandlingen skal finde sted. Forslaget svarer til den gældende ordning, hvor anmodning indgives til undersøgelsesretten, selv om domsforhandlingen skal foregå ved landsretten.

Til § 844

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 840 om indkaldelse af tiltalte og vidner mv. Det foreslås dog som noget nyt, at retten skal kunne fastsætte et kortere varsel (end de mindst 4 dage, som fremgår af bestemmelsen) for forkyndelse af indkaldelsen. Et forkortet varsel vil navnlig kunne anvendes i sager, hvor det er vanskeligt at forkynde indkaldelsen, f.eks. fordi tiltalte ikke har fast bopæl. Det bemærkes, at Justitsministeriet ikke – som foreslået af Retsplejerådet – har fundet tilstrækkeligt grundlag for at forlænge varslet for indkaldelse af tiltalte til 1 uge.

Til § 845

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 841 om navneforbud.

Til § 846

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 842 om afvisning mv. Det er præciseret, at afvisning kan ske helt eller delvist. Det er ligeledes præciseret, at såvel anklagemyndigheden som forsvareren skal have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet om sagens behandling uden lægdommere, inden retten afsiger kendelse herom.

Til § 847

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 843 om udsættelse af sagen.

Til § 848

Den foreslåede bestemmelse svarer med enkelte ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens §§ 844, hvorefter retsmøder, der afholdes inden domsforhandlingen, ikke er offentlige. I forhold til den gældende bestemmelse foreslås det, at forslaget til retsplejelovens § 748, stk. 8-10 (lovforslagets § 1, nr. 127), om sigtedes, forsvarerens og anklagerens deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede i retsmøder under efterforskningen af en straffesag skal finde tilsvarende anvendelse på retsmøder under forberedelsen af hovedforhandlingen i en straffesag.

Betegnelsen ”undersøgelsesret”, der anvendes i den gældende bestemmelse, er ikke medtaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil.

Hvis tiltalte er fængslet, vil tiltaltes henvendelse til retten – herunder om beviser, som tiltalte ønsker ført, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 839 og 842 – ligesom efter gældende ret kunne fremsættes over fængselsbestyreren, som skal gøre notat herom i en dertil indrettet bog.

Til § 849

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 927 a om et særligt forberedende møde.

Til § 850

Den foreslåede bestemmelse svarer med en redaktionel ændring til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 927 b om skriftlig forelæggelse af sagen.

Til kapitel 78

Det foreslåede kapitel 78 indeholder bestemmelser om hovedforhandling i første instans. Bestemmelserne, der er fælles for alle straffesager, svarer til dels til de gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 77 om domsforhandling ved landsret og kapitel 80 om domsforhandling ved byret i domsmandssager. De gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 926 og 927, § 928, stk. 1, og § 929, stk. 1 og 4 (i kapitel 80), er med den foreslåede omstrukturering af retsplejelovens fjerde bog, 3. og 5. afsnit, overflødige og videreføres ikke.

De gældende særlige bestemmelser i retsplejelovens kapitel 77 vedrørende behandling af nævningsager (retsplejelovens §§ 884-894 og § 865, stk. 1-5 og 7, og §§ 897-906 a) er ikke medtaget i lovforslaget som følge af forslaget om en nyordning af behandlingen af nævningsa-

ger, jf. pkt. 9 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Der foreslås i stedet indsat et særligt kapitel i retsplejeloven vedrørende behandling af nævningesager, jf. forslaget til retsplejelovens kapitel 80 (§§ 887-894) og bemærkningerne hertil.

Bestemmelserne i det foreslåede kapitel 78 suppleres af forslaget til retsplejelovens kapitel 81 (§§ 897-900) om straffesager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 851

Efter den foreslåede bestemmelse, som er ny, skal hovedforhandlingen ske efter de almindelige bestemmelser i forslaget til retsplejelovens kapitel 78, medmindre andet følger enten af forslaget til retsplejelovens kapitel 79 om forberedelse og hovedforhandling i nævningesager eller af forslaget til retsplejelovens kapitel 80 om straffesager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

Til §§ 852 og 853

De foreslåede bestemmelser svarer med redaktionelle ændringer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 845 og § 846 om anklagerens, forsvarerens og tiltales tilstedeværelse under domsforhandlingen.

Til § 854

Den foreslåede bestemmelse er ny og angår sigtedes og forsvarerens deltagelse i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation med billede.

Efter *stk. 1* kan retten tillade, at tiltalte deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis tiltaltes tilstedeværelse i retten ikke er nødvendig, og der alene bliver spørgsmål om bøde eller fængsel indtil 1 år, konfiskation, rettighedsfrakendelse, tvangs bøder eller erstatning.

Forslaget bygger på, at i de tilfælde, hvor sagen kan afgøres uden tiltaltes tilstedeværelse, bør der så meget desto mere være mulighed for, at tiltalte deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af en videoforbindelse.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 847, stk. 3, nr. 3 (der videreføres ved forslaget til retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 3), kan en hovedforhandling fremmes til dom i tiltaltes fravær, hvis retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig, når der under sagen alene er spørgsmål om ubetinget fængselsstraf i 6 måneder eller derunder, konfiskation, rettighedsfrakendelse eller erstatning, og tiltalte har givet samtykke til sagens fremme.

I betragtning af, at deltagelse ved anvendelse af telekommunikation altid skal ses som et tilbud til tiltalte, foreslås det, at muligheden for at tillade, at tiltalte deltager ved anvendelse af telekommunikation med billede, udstrækkes til sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om at idømme

højere straf end fængsel i 1 år, forudsat at retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse i retten nødvendig. Det vil bero på en konkret vurdering, om tiltaltes tilstedeværelse i retten er nødvendig.

Forslaget indebærer, at retten kan tillade, at tiltalte deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis der alene bliver spørgsmål om at idømme betinget eller ubetinget fængsel i indtil 1 år. Bliver der spørgsmål om afsigelse af en betinget dom uden straffastsættelse, vil tilladelse forudsætte, at retten finder det utvivlsomt, at der i givet fald ved en senere straffastsættelse højst vil blive udmålt 1 års fængsel.

Maksimum på 1 års fængsel gælder også, hvor den idømte straf vil være en fællesstraf, der omfatter en tidligere betinget dom eller reststraf fra en prøveløsladelse.

Der kan endvidere gives tilladelse, hvis der alene bliver spørgsmål om at idømme bøde eller om at tage stilling til konfiskation, rettighedsfrakendelse, tvangsbøder og erstatning.

Der kan ikke gives tilladelse, hvis der bliver spørgsmål om at idømme foranstaltninger efter straffelovens §§ 68-70 eller 73, jf. også retsplejelovens § 922, stk. 1, nr. 4 (der videreføres ved forslaget til retsplejelovens § 831, stk. 1, nr. 4).

Efter *stk. 2* finder forslaget til retsplejelovens § 192 (lovforslagets § 1, nr. 68) om telekommunikation tilsvarende anvendelse, hvis tiltalte skal afgive forklaring under hovedforhandlingen. Tiltalte skal således indkaldes til at møde for – eller, hvis tiltalte er frihedsberøvet, fremstilles for – en ret, en offentlig myndighed med bemyndigelse eller en fysisk eller juridisk person med autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed til brug for telekommunikation med billede i retssager. Dette sikrer, at tiltalte ikke utilbørligt påvirkes (eller ”suffleres”) under afhøringen.

Efter *stk. 3* skal tiltaltes forsvarer som udgangspunkt være sammen med tiltalte og dermed ligeledes deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation. Tiltalte bør kunne tale direkte med forsvareren, uden at nogen overhører samtalen, og forsvarerens fysiske tilstedeværelse er generelt en bedre støtte for tiltalte, end hvis forsvareren optræder med et billede på en skærm. Hvis retten finder det ubetænkeligt, at forsvareren i stedet møder frem i retten, bør der dog være mulighed herfor.

Den foreslåede bestemmelse finder ikke anvendelse i nævningsager, jf. forslaget til retsplejelovens § 890, stk. 2.

Den foreslåede bestemmelse finder også anvendelse i ankesager i landsretten, hvis anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, jf. forslaget til retsplejelovens § 917, stk. 1, 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 133), hvorimod bestemmelsen ikke finder anvendelse i ankesager i landsretten, der ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, jf. forslaget til retsplejelovens § 917, stk. 2, 3. pkt. Bestemmelsen finder heller ikke anvendelse i ankesager i Højesteret. I ankesager i landsretten, der ikke omfatter beviserne for bedømmelsen af tiltaltes skyld, og i ankesager i Højesteret, finder i stedet de foreslåede regler i retsplejelovens § 748, stk. 8-10 (lovforslagets § 1, nr. 130), anvendelse, jf. forslaget til retsplejelovens § 917, stk. 2, 2. pkt., og § 937, stk. 1, 3. pkt.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til §§ 855-859

De foreslåede bestemmelser svarer med redaktionelle ændringer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 847-852 om parternes tilstedeværelse, udeblivelsesvirkning, udsættelse af sagen mv.

Til § 860

Den foreslåede bestemmelse viderefører den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 853 om indledning af domsforhandlingen. Dog er bestemmelsen om, at retsformanden skal træffe foranstaltninger og give pålæg til vidner mv. for at hindre indbyrdes meddelelse, udeladt, idet der ikke gælder noget forbud mod, at vidner taler sammen, inden nogen af dem afgiver forklaring.

Det foreslås udtrykkeligt angivet i loven, at retten skal sikre sig tiltaltes identitet ved indledningen af hovedforhandlingen. I praksis kan dette ligesom i dag ske ved, at tiltalte spørges om fulde navn og personnummer.

Til § 861

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 928, stk. 2, 1. og 2. pkt., om oplæsning af anklageskrift og tiltaltes tilkendegivelse om skyldsspørgsmålet. Det foreslås udtrykkeligt anført i lovteksten, at retsformanden skal gøre tiltalte bekendt med, at tiltalte ikke har pligt til at udtale sig.

Til § 862

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til retsplejelovens § 869, hvorefter domsforhandlingen kan begrænses til foreløbigt kun at vedrøre spørgsmålet, om der foreligger fejl, som indebærer, at sagen ikke kan behandles, eller tilsvarende formalitetsspørgsmål. Bestemmelsen foreslås placeret forud for bestemmelserne om afhøring af tiltalte, den øvrige bevisførelse, procedure mv.

Til § 863

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 868, stk. 1, 3.-7. pkt., og stk. 2, om afhøring af tiltalte mv. Retsplejelovens § 868, stk. 1, 1. pkt., hvorefter anklageren udvikler, hvad der er sagens tilstand (dvs. nærmere redegør for, hvad sagen drejer sig om) er ikke medtaget, idet det allerede følger af forslaget til retsplejelovens § 861, at retsformanden kan pålægge anklageren at forelægge sagen (dvs. i hovedtræk præsentere retten for baggrunden for sagen, sagens stridsspørgsmål, den planlagte bevisførelse mv.). Der skal altid ske forelæggelse i nævningsager, jf. forslaget til retsplejelovens

§ 890, og bemærkningerne hertil. De gældende bestemmelser i retsplejelovens § 868, stk. 1, 1. og 8. pkt., er ikke medtaget.

I *stk. 2, 4. pkt.*, foreslås som noget nyt, at de foreslåede bestemmelser i retsplejelovens § 186, stk. 3-6 (lovforslagets § 1, nr. 67) om rettens lyd- og billedoptagelse af vidneforklaringer, der afgives i retsmøder, skal finde tilsvarende anvendelse, når tiltalte afgiver forklaring under hovedforhandlingen i en straffesag, jf. pkt. 6.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til §§ 864-876

De foreslåede bestemmelser svarer med redaktionelle ændringer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 870-882 om vidneafhøring, dokumentation af skriftlige beviser mv. Med lovforslaget samles retsplejelovens § 870, stk. 2 (om tiltaltes adgang til at stille spørgsmål til vidnerne) og retsplejelovens § 872 (om rækkefølgen for afhøring af vidner) i én fælles bestemmelse, jf. forslaget til retsplejelovens § 867 om afhøring af vidner. Der er ikke herved tilsigtet nogen ændring af hidtidig praksis for gennemførelse af vidneafhøringen.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 877, stk. 2, nr. 1, *1. led*, er medtaget i forslaget til retsplejelovens § 871, stk. 2, nr. 1, mens den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 877, stk. 2, nr. 1, *2. led*, er medtaget i forslaget til retsplejelovens § 871, stk. 3.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 879 sker oplæsning af skriftlige beviser i dag ved protokolføreren, medmindre retsformanden tillader den bevisførende selv at oplæse dem, eller et af rettens medlemmer foretager oplæsningen. Bestemmelsen foreslås ophævet, således at oplæsning skal ske på den måde, som retsformanden bestemmer.

Til § 877

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 883 og § 928 a, stk. 1, 1. og 2. pkt., om parternes procedurer, dvs. anklage- og forsvarerens adgang til at argumentere for, hvordan sagen efter deres opfattelse bør afgøres. Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 928 a, stk. 1, 3. pkt., er medtaget i forslaget til retsplejelovens § 879.

Til § 878

Den foreslåede bestemmelse svarer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 928 a, stk. 2 og 3, om skriftlig procedure mv. Den foreslåede bestemmelse finder ikke anvendelse i nævningsager, jf. forslaget til retsplejelovens § 890, stk. 2.

Til § 879

Den foreslåede bestemmelse svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 928 a, stk. 1, 3. pkt., hvorefter retten kan beslutte, at skyldsspørgsmålet skal behandles og afgøres forud for behandlingen og afgørelsen af sanktionsspørgsmålet.

For så vidt angår nævningesager, følger det af de særlige bestemmelser i forslaget til retsplejelovens kapitel 79, at skyldsspørgsmålet altid skal behandles og afgøres, inden sanktionsspørgsmålet behandles og afgøres, jf. forslaget til retsplejelovens § 891 (skyldsspørgsmålet) og § 894 (sanktionsspørgsmålet).

Til § 880

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 896 om den frie bevisbedømmelse.

Til § 881

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 928 b vedrørende afstemning i sager, der behandles under medvirken af domsmænd eller sagkyndige i søforhold om spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte er skyldig i den forbrydelse, der lægges ham eller hende til last (skyldsspørgsmålet) og om spørgsmålet om straffen (sanktionsspørgsmålet).

For så vidt angår nævningesager, følger det af de særlige bestemmelser i forslaget til retsplejelovens kapitel 79, at skyldsspørgsmålet skal behandles og afgøres først, jf. forslaget til retsplejelovens § 891 (skyldsspørgsmålet) og § 894 (sanktionsspørgsmålet).

Til § 882

Den foreslåede bestemmelse svarer med visse ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 907 om afslutning af sagen. Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 907 betragtes sagen som tingfæstet ved landsretten, indtil dommens fuldbyrdelse kan begynde, eller indtil i tilfælde af anke sagens aktstykker er indsendt til rigsadvokaten, jf. henvisningen til retsplejelovens § 952 om indsendelse af sagens akter til Højesteret via rigsadvokaten i tilfælde af anke. Denne henvisning er ikke medtaget i forslaget til § 882, idet denne bestemmelse er placeret i det foreslåede kapitel 78 om hovedforhandling ved byretten.

Det foreslås, at det tidspunkt, hvor sagen ikke længere betragtes som verserende ved byretten, i tilfælde af anke skal være, når sagen af anklagemyndigheden er indbragt for landsretten, dvs. når landsretten har modtaget anklagemyndighedens ankemeddelelse. Dette har bl.a. betydning for, hvilken ret der er kompetent til at træffe afgørelser i sagen om forsvarerbeskikkelse eller aktindsigt. Ved at vælge dette skæringstidspunkt undgås den mulige situation, at sagen ikke kan

anses for verserende ved en domstol, fordi byretten efter domsafsigelse i tilfælde af anke har sendt sagens akter til landsretten, der dog endnu ikke har modtaget akterne.

Til § 883

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 908 om domsresultatet.

Til § 884

De foreslåede *stk. 1* og *stk. 2* svarer med redaktionelle ændringer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 929, *stk. 2* og *3*, om angivelse af en begrundelse i dommen. Der er ikke med udeladelsen af ordet ”nøjagtig” tilsigtet nogen ændringer i forhold til det begrundelseskrav, der gælder i dag.

I *stk. 3* foreslås det præciseret i lovteksten, at dommen også for så vidt angår et eventuelt mindretals opfattelse (dissens) skal indeholde en begrundelse, der opfylder kravene i de foreslåede *stk. 1* og *2*.

Til § 885

De gældende bestemmelser i retsplejelovens § 895, *stk. 6, 1. pkt.*, og § 906 a, *stk. 3*, om tavshedspligt i forhold til rettens rådslagning og afstemning angår efter ordlyden alene tavshedspligt i nævningesager. Det må imidlertid antages, at der gælder en lignende tavshedspligt for dommere, domsmænd mv. med hensyn til rettens rådslagning og afstemning i andre straffesager i medfør af de almindelige regler om tavshedspligt i straffelovens §§ 152-152 f.

Det findes rigtigst at opretholde en udtrykkelig bestemmelse i retsplejeloven om tavshedspligt for rettens medlemmer og andre (f.eks. en protokolfører) med hensyn til oplysninger om rettens rådslagning og afstemning. Den foreslåede bestemmelse vedrører på den baggrund tavshedspligt i straffesager med hensyn til oplysninger om rettens rådslagning og afstemning i såvel nævningesager som andre straffesager.

Den særlige bestemmelse i retsplejelovens § 895, *stk. 6, 2. og 3. pkt.*, hvorefter det er strafbart i pressen eller på anden måde at offentliggøre meddelelse om nævningernes rådslagning og afstemning, foreslås ikke videreført. Spørgsmålet om, hvorvidt det i et konkret tilfælde er strafbart at videregive oplysninger om rådslagningen og afstemningen i nævningesager (og andre straffesager), vil herefter skulle afgøres efter den almindelige bestemmelse i straffelovens § 152 d om videregivelse af tavshedsbelagte oplysninger.

Til kapitel 79

Det foreslåede kapitel 79 indeholder særlige bestemmelser om nævningesager og erstatter de gældende særlige bestemmelser i retsplejelovens kapitel 77 vedrørende behandling af nævninge-

sager (retsplejelovens §§ 864-867, 884-895, og 897-906 a). Det bemærkes navnlig, at det gældende spørgsmålsystem ved nævningernes afgørelse af skyldsspørgsmålet ikke foreslås videreført.

Bestemmelserne i forslaget til kapitel 79 supplerer de almindelige bestemmelser i forslaget til kapitel 77 om tiltale og forberedelse af hovedforhandling i første instans og i forslaget til kapitel 78 om hovedforhandling i første instans.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 886

I sager, der behandles ved landsret, herunder nævningesager, er det i dag fast praksis, at anklagemyndigheden udarbejder en ekstrakt, som indeholder de dokumenter, der er af betydning for sagen. I dag udleveres ekstrakten i praksis kun til dommere og domsmænd, men ikke til nævningerne.

Det foreslås, at der indsættes en udtrykkelig bestemmelse om, at der skal udarbejdes ekstrakt til brug for behandlingen af nævningesager. Ekstrakten skal indeholde de dokumenter, som skal indleveres til retten efter forslaget til retsplejelovens § 837 og § 839 (dvs. udskrift af retsbogen vedrørende retsmøder, der har været afholdt inden hovedforhandlingen, dokumenter, der skal anvendes som bevis, sagkyndige erklæringer, herunder lægeerklæringer, relevante politirapporter mv.). Ekstrakten skal i modsætning til i dag også udleveres til nævningerne, jf. forslaget til retsplejelovens § 888 og bemærkningerne hertil.

Det foreslås, at Domstolsstyrelsen bemyndiges til at fastsætte, hvor mange ekstrakter der skal indleveres til retten til brug for behandlingen af en nævningesag ved byretten. Denne bemyndigelse svarer til den tilsvarende bemyndigelse i forslaget til retsplejelovens § 357, stk. 4 (lovforslagets § 1, nr. 86), om kopi af sagens dokumenter i civile sager, der skal behandles med flere dommere ved byretten.

Ligesom i dag vil der også være mulighed for at udarbejde ekstrakt i andre straffesager end nævningesager, hvis det findes hensigtsmæssigt, f.eks. i sager vedrørende økonomisk kriminalitet eller skattesvig, hvor sagen består af et omfattende bilagsmateriale.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 887

Den foreslåede bestemmelse svarer med en redaktionel ændring til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 864 om, i hvilken rækkefølge nævningerne skal tage plads i retslokalet.

Til § 888

Efter den foreslåede bestemmelse, som er ny, skal anklageren udlevere en ekstrakt til hver af nævningerne, når de har indtaget deres pladser. Ekstrakterne må ikke benyttes uden for retsloka-

let før voteringen. Ekstrakten skal således kun anvendes af nævningerne i retslokalet for bedre at kunne følge med under hovedforhandlingen. Nævningerne skal endvidere kunne medtage ekstrakten, når de træder sammen med dommerne for at afgøre skyldsspørgsmålet, således at de kan orientere sig i sagens akter under voteringen i samme omfang som dommerne.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.1 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 889

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 866, stk. 1, 1. pkt. Nævningerne må således ikke tale med dommerne om sagen før voteringen bortset fra spørgsmål, der stilles under sagens behandling i retssalen. Inden nævningerne kommer ind i retslokalet, skal retsformanden dog efter forslaget til retsplejelovens § 86 a, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 43) forelægge nævningerne den erklæring, som de skal underskrive. Retsformanden skal samtidig spørge dem, om der foreligger inhabilitetsgrunde, jf. forslaget til retsplejelovens § 86 a, stk. 2.

Det foreslås, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 866, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, om mundtlig aflæggelse af nævningeløfte ophæves og erstattes med forslaget til retsplejelovens § 86 a om, at nævningerne ligesom domsmænd underskriver en skriftlig erklæring inden sagens begyndelse. Der er ikke fundet anledning til at videreføre den særlige bestemmelse i retsplejelovens § 866, stk. 3, om indsigelser mod aflæggelsen af nævningeløftet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.1 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 890

Forslaget til *stk. 1* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 868, stk. 1, 1. pkt., om forelæggelsen af sagen, dvs. anklagerens redegørelse for baggrunden for sagen, sagens stridsspørgsmål, den planlagte bevisførelse mv.

Efter *stk. 2* finder forslaget til retsplejelovens § 854 (om tiltaltes og forsvarerens deltagelse i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation med billede) ikke anvendelse i nævningesager, og tiltalte eller forsvareren kan derfor ikke deltage i hovedforhandlingen i en nævningesag ved anvendelse af telekommunikation. Endvidere finder forslaget til retsplejelovens § 878 (om skriftlig procedure mv.) ikke anvendelse i nævningesager, hvilket svarer til gældende ret, hvorefter retsplejelovens § 928 a, stk. 2 og 3, om skriftlig procedure mv. ikke finder anvendelse i nævningesager.

Til § 891

Efter forslaget til *stk. 1* optages sagen til kendelse om spørgsmålet om tiltaltes skyld, når proceduren herom er afsluttet. Tiltalte skal have lejlighed til at udtale sig, inden skyldsspørgsmålet afgøres.

Det foreslås, at nævningerne og dommerne voterer om skyldsspørgsmålet i fællesskab. Retten skal tilkendegive, hvornår kendelsen vil blive afsagt, hvilket som udgangspunkt skal ske senest dagen efter. Retten kan dog fastsætte et senere tidspunkt, hvis særlige omstændigheder gør det påkrævet, jf. retsplejelovens § 219 a, stk. 1 og 2 (der ikke foreslås ændret).

Som led i afgørelsen af skyldsspørgsmålet skal der efter lovforslaget tages stilling til, om der foreligger omstændigheder, der udelukker straf, herunder f.eks. om tiltalte har handlet i nødværge, jf. straffelovens § 13. Også de spørgsmål, der i dag efter retsplejelovens § 885 er undtaget fra nævningernes afgørelse (dvs. spørgsmålet om strafansvaret er forældet, og om forholdet er undergivet offentlig påtale), skal efter lovforslaget afgøres af nævningerne og dommerne i fællesskab.

Efter *stk. 2* skal der ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet ses bort fra spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte var utilregnelig på gerningstidspunktet, jf. straffelovens § 16. Dette svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 889, hvorefter nævningerne først skal tage stilling til, om tiltalte er skyldig, og først derefter om fornødent (i form af besvarelsen af et tillægsspørgsmål) skal tage stilling til, om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16. Efter lovforslaget skal spørgsmålet, om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16, afgøres som led i sanktionsfastsættelsen, jf. forslaget til retsplejelovens § 894, stk. 4, og bemærkningerne hertil.

Det foreslås i *stk. 3*, at nævningerne og dommerne under voteringen hver har 1 stemme. Dette gælder også, hvis der undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger, jf. forslaget til retsplejelovens § 214, stk. 4 (lovforslagets § 1, nr. 70). Ved afstemningen om skyldsspørgsmålet stemmer nævningerne først og derefter dommerne.

Efter *stk. 4* kan tiltalte kun findes skyldig, hvis mindst 4 nævninger og mindst 2 dommere stemmer for dette resultat.

Det foreslås i *stk. 5*, at det i kendelsen om skyldsspørgsmålet skal angives, hvor mange dommere og nævninger der har voteret for henholdsvis frifindelse og domfældelse, samt en begrundelse for resultatet, jf. forslaget til retsplejelovens § 883, og for et eventuelt mindretals synspunkt, jf. også forslaget til retsplejelovens § 218, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 71).

Kendelsen skal foreligge i skriftlig form, når den afsiges, jf. forslaget til *stk. 6*. Det forudsættes, at kendelsen afsiges umiddelbart efter, at voteringen er afsluttet. Afsigelsen sker altid i et offentligt retsmøde, dvs. at konklusionen skal oplæses i et offentligt retsmøde. Dette svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 28 a, stk. 2, hvorefter retsmøder, hvori der afsiges dom, altid er offentlige. Hvis ikke særlige hensyn f.eks. til forurettede taler imod det, forudsættes det, at også begrundelsen for afgørelsen og for et eventuelt mindretals synspunkt oplæses eller

refereres af retsformanden. Kendelsen skal derefter udleveres til tiltalte, anklager og forsvarer til brug for proceduren om sanktionsfastsættelsen, hvis tiltalte er fundet skyldig.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.4 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 892

Den foreslåede bestemmelse bygger på den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 903 om frifindelsesdom med de ændringer, der følger af, at afgørelsen efter lovforslaget er truffet efter en fælles votering mellem dommere og nævninger i stedet for ved nævningernes besvarelse af spørgsmål med enten ja eller nej, og af, at der først i forbindelse med sanktionsfastsættelsen skal tages stilling til, om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16, jf. forslaget til retsplejelovens § 894, stk. 4.

Til § 893

Den foreslåede bestemmelse bygger på den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 906, stk. 1, 1. og 2. pkt., om bl.a. procedure om sanktionsspørgsmålet mv., med de ændringer, der følger af, at skyldsspørgsmålet er afgjort ved fælles votering mellem dommere og nævninger, og at der bl.a. derfor ikke foreslås en regel, hvorefter dommerne efterfølgende kan tilsidesætte nævningernes afgørelse i medfør af den hidtidige såkaldte dobbelte garanti (retsplejelovens § 904), jf. pkt. 9.3.3.4 og 9.3.3.5 (afsnit III) i de almindelige bemærkninger.

Til § 894

Det foreslås, at nævninger og dommere (ligesom i dag) efter proceduren om strafudmålingen sammen voterer om fastsættelse af sanktionen. Ved sanktionsfastsættelsen har nævningerne hver 1 stemme, mens de tre dommere tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne. Dommerne har indbyrdes lige mange stemmer (dvs. normalt 2 stemmer), medmindre der efter forslaget til retsplejelovens § 214, stk. 4 (lovforslagets § 1, nr. 70) undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger. I så fald har den efter embedsalder yngste dommer en stemme mindre end de øvrige. Medvirker der undtagelsesvis også kun 2 dommere, har hver dommer 3 stemmer, jf. forslaget til stk. 1-3.

Der skal i givet fald som led i afgørelsen af sanktionsspørgsmålet tages stilling til, om der foreligger strafforhøjelses-, strafnedsættelses- eller strafbortfaldsgrunde, jf. straffelovens §§ 83 og 84. Der vil efter lovforslaget ikke være spørgsmål vedrørende sanktionsfastsættelsen, som er undtaget fra nævningernes kompetence, således som forholdet er efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 886 med hensyn til strafforhøjelse på grund af gentagelse og strafnedsættelse eller strafafkortning på grund af strafafsoning i udlandet eller varetægtsfængsling.

Efter forslaget skal et spørgsmål om tiltaltes tilregnelighed (jf. straffelovens § 16) afgøres efter samme regler som afgørelsen af sanktionsspørgsmålet, jf. det foreslåede stk. 4. Spørgsmålet er afgørende for, om der kan idømmes straf, eller om der kan idømmes andre foranstaltninger (jf. straffelovens § 68), og skal derfor afgøres inden sanktionsfastsættelsen. Spørgsmålet foreslås afgjort efter samme afstemningsregler som sanktionsspørgsmålet. Dog foreslås det, at retsformandens stemme skal være udslagsgivende i tilfælde af stemmelighed.

Når votering og afstemning om sanktionsfastsættelsen er afsluttet, afsiges der dom. Vedrørende domsafsigelsen gælder forslaget til retsplejelovens §§ 882-885, jf. forslaget til retsplejelovens § 851.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.4 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 80

Forslaget til kapitel 80 indeholder særlige bestemmelser om behandling af sager, hvor der ikke medvirker lægdommere (nævninger og domsmænd). Bestemmelserne supplerer de almindelige bestemmelser i forslaget til kapitel 77 og kapitel 78. Kapitel 80 suppleres af de særlige bestemmelser om tilståelsessager og udenretlige bødevedtagelser i forslaget til retsplejelovens kapitel 76. Bestemmelserne i forslaget til kapitel 80 viderefører med redaktionelle ændringer de gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 81 om domsforhandling for byret i sager, i hvilke der ikke medvirker domsmænd.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 895

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 930 om mundtlig tiltalerejsning til retsbogen mv. De foreslåede bestemmelser i retsplejelovens § 32 c (lovforslagets § 1, nr. 7) indebærer, at kravet om, at sigtede skal være ”til stede i retten”, kan opfyldes ved, at sigtede i medfør af de foreslåede regler i retsplejelovens § 854 deltager i hovedforhandlingen ved anvendelse af telekommunikation med billede, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

Til § 896

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 932 om indkaldelse af tiltalte og vidner mv., idet det dog foreslås, at indkaldelsen skal forkyndes for tiltalte med 4 dages varsel i modsætning til i dag, hvor tiltalte alene har krav på aftens varsel. Herved kommer der til at gælde samme frist for forkyndelse i alle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 844 om frist for forkyndelse mv. i sager, der behandles med lægdommere. Det foreslås, at retten skal kunne fastsætte et kortere forkyndelsesvarsel. Et

forkortet varsel vil navnlig kunne anvendes i sager, hvor det er vanskeligt at forkynde indkaldelsen, f.eks. fordi tiltalte ikke har fast bopæl. Det foreslås endvidere, at tiltalte i alle tilfælde skal have udleveret en genpart af anklageskriftet i forbindelse med forkyndelsen af indkaldelsen, og den gældende bestemmelse om, at indkaldelsen skal angive ”sigtelsens genstand”, videreføres således ikke.

Til §§ 897-900

De foreslåede bestemmelser svarer med redaktionelle ændringer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 934-937 om udeblivelsesvirkning, bevisførelse, indenretlig bødevedtagelse og advarsel i sager, hvor der ikke medvirker lægdommere. Bestemmelsen i retsplejelovens § 939, 2. pkt., om rettens pligt til at søge sagen oplyst, er medtaget i forslaget til retsplejelovens § 898, stk. 2, 2. pkt. Der er med lovforslaget ikke behov for at videreføre den nuværende generelle henvisningsregel i retsplejelovens § 939, 1. pkt.

Til nr. 133 (kapitel 82 og 83)

Retsplejelovens femte afsnit (§§ 940-988) indeholder bestemmelser om retsmidler mod truffne afgørelser (anke, kære og genoptagelse). Navnlig bestemmelserne om anke af domme afsagt af byretterne (kapitel 83) består i vid udstrækning af henvisninger til bestemmelserne om anke af domme afsagt af landsretterne i første instans (kapitel 82).

Efter lovforslaget skal alle straffesager fremover behandles ved byretten i første instans, mens landsretten alene skal behandle ankesager. Dette gælder også for så vidt angår nævningesager, hvor der samtidig foreslås væsentlige ændringer i behandlingsformen navnlig som følge af forslaget om at afskaffe spørgsmålsystemet i forbindelse med indførelse af fælles votering mellem dommere og nævninger også om skyldsspørgsmålet. Endvidere adskiller de foreslåede bestemmelser om anke af domme i nævningesager sig væsentligt fra de gældende bestemmelser navnlig som følge af forslaget om ankeinstansens mulighed for også at prøve den tidligere instans' afgørelse af skyldsspørgsmålet (bevisanke).

På den baggrund foreslås det at erstatte retsplejelovens kapitel 82-84 med to nye kapitler (82 og 83) om anke til landsretten, henholdsvis anke til Højesteret.

Forslaget til *kapitel 82* vedrører anke af domme afsagt af byretten, mens det foreslåede *kapitel 83* vedrører anke af domme afsagt af landsretten. Kapitlerne erstatter de gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 82 om anke af domme afsagt af landsretterne i første instans og kapitel 83 om anke af domme afsagt af byretterne. De gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 84 om anke af domme afsagt af Sø- og Handelsretten foreslås ophævet, idet Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) efter lovforslaget ikke længere skal behandle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 15 (lovforslaget § 1, nr. 3).

Der er i forbindelse med den foreslåede omstrukturering foretaget visse redaktionelle ændringer, og der foreslås også visse indholdsmæssige justeringer, jf. bemærkningerne til de enkelte bestemmelser nedenfor.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 82

Det foreslåede kapitel 82 indeholder bestemmelser om anke af domme afsagt af byretterne. Bestemmelserne svarer i vidt omfang til de gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 82 og kapitel 83 bl.a. med de ændringer, som følger af, at det foreslåede kapitel 82 vedrører anke fra byret til landsret.

Ankesager fra byret til landsret kan overordnet opdeles efter, om anken vedrører beviserne for tiltaltes skyld, eller om dette ikke er tilfældet.

I første tilfælde betegnes anken *bevisanke* (omtales også som *realitetsanke vedrørende bevisvurdering*).

I det andet tilfælde tales om *formalitetsanke* (hvor anken støttes på, at regler for sagens behandling er tilsidesat eller anvendt forkert i første instans), om *revisionsanke* (hvor anke vedrører strafudmålingen i første instans), eller om såkaldt *realitetsanke vedrørende retsgrunde* (hvor anken støttes på, at straffelovgivningen er anvendt urigtigt i første instans).

I ankesager vedrørende sagens beviser skal der gennemføres en fuldstændig ny hovedforhandling ved landsretten, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 a, stk. 1, og forslaget til retsplejelovens § 917, stk. 1. Andre ankesager behandles i dag i vidt omfang efter de samme regler som ankesager ved Højesteret, jf. herved den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965, der henviser til en række bestemmelser i retsplejelovens kapitel 82 om anke til Højesteret.

Den foreslåede ændring af systematikken i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen tager udgangspunkt i, at langt de fleste ankesager i dag behandles ved landsretten. De særlige regler om landsrettens behandling af ankesager, der ikke vedrører beviserne, foreslås derfor indsat i det foreslåede kapitel 82 om anke af domme afsagt af byretten (jf. forslaget til retsplejelovens §§ 926-930). I det foreslåede kapitel 83 om anke til Højesteret af domme afsagt af landsretten er der herefter henvist til bestemmelserne i det foreslåede kapitel 82, i det omfang der ikke foreslås særlige bestemmelser vedrørende anke af landsrettens domme.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 901

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 1, om anke af byretsdomme.

Til § 902

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 2, indeholder en række begrænsninger i adgangen til at anke byretsdomme. De foreslåede *stk. 1-4* viderefører disse begrænsninger. På baggrund af den almindelige prisudvikling og med udgangspunkt i de senere års udvikling i bødeniveauet foreslås det at hæve den gældende grænse i retsplejelovens § 962, stk. 2, for, hvornår tiltalte kan anke en bødestraf. Det foreslås således, at tiltalte fremover kun kan anke, hvis tiltalte har givet møde i sagen og er idømt mere end 20 dagbøder (ligesom i dag) eller en bøde på over 5.000 kr. (mod i dag 3.000 kr.) eller konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller andre offentligtretlige følger (ligesom i dag). Der henvises til pkt. 9.3.6 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 903

Forslaget til *stk. 1* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 3, 1. pkt., om tilladelse til anke af domme, der efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 2, ikke frit kan ankes (sager afgjort med en mindre bøde mv.).

Stk. 2 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 3, 2.-4. pkt., om frist for ansøgning om tilladelse til anke mv. Dog foreslås det som noget nyt, at anklagemyndigheden ved indgivelse af ansøgning om tilladelse til anke skal underrette tiltalte om ansøgningen. Manglende underretning medfører dog ikke, at Procesbevillingsnævnet kan afslå at behandle sagen, eller at anken afvises.

Stk. 3 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 3, 5. pkt., om tilladelse til anke af afgørelser om indenretlig bødevedtagelse eller advarsel, jf. retsplejelovens §§ 936 og 937 (der videreføres ved forslaget til retsplejelovens §§ 899 og 900, jf. lovforslagets § 1, nr. 132).

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 963, stk. 3, litra c, skal ankemeddelelse og begrundelse afgives inden 14 dage, efter at Procesbevillingsnævnets tilladelse er meddelt. I de sager, hvor tiltalte får tilladelse til anke, er praksis imidlertid i dag, at Procesbevillingsnævnet samtidig med, at tilladelsen sendes til ansøgeren, anmoder anklagemyndigheden om at indbringe sagen for landsretten. I overensstemmelse hermed foreslås derfor som *stk. 4* indsat en udtrykkelig bestemmelse om, at det er anklagemyndigheden, der i disse tilfælde skal indbringe sagen for landsretten. Hvis det er anklagemyndigheden, der får tilladelse til anke, skal anklagemyndigheden forkynde en ankemeddelelse for tiltalte inden 14 dage fra det tidspunkt, hvor Procesbevillingsnævnets tilladelse er sendt til anklagemyndigheden, hvilket med redaktionelle ændringer svarer til, hvad der gælder i dag.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 4, om standsning af fuldbyrdelsen, når der er indgivet ansøgning til Procesbevillingsnævnet, er i medtaget i forslaget til retsplejelovens § 911, stk. 3.

Til § 904

Den foreslåede bestemmelse vedrører ankefristen og beregning heraf. Bestemmelse viderefører de gældende bestemmelser om ankefrist i retsplejelovens § 963, stk. 3, litra a, jf. § 947, stk. 1, 1. pkt., og § 948, stk. 1, 1. pkt. I forslaget til *stk. 2* og *stk. 3* er det præciseret, at det er tiltaltes ankefrist, der regnes fra de pågældende tidspunkter.

Til § 905

Stk. 1 viderefører med redaktionelle ændringer de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 962, stk. 5, og § 949, stk. 1, om en parts mulighed for at anke efter udløb af ankefristen, hvis anken iværksættes inden 14 dage efter meddelelse om modpartens anke (kontraanke).

I de tilfælde, hvor tiltalte får Procesbevillingsnævnets tilladelse til anke i medfør af forslaget til retsplejelovens § 903, skal tiltalte efter lovforslaget ikke afgive nogen ankemeddelelse, idet Procesbevillingsnævnet underretter anklagemyndigheden om tilladelsen, jf. forslaget til retsplejelovens § 903, stk. 4. Det foreslås derfor i *stk. 2*, at anklagemyndighedens frist for kontraanke regnes fra det tidspunkt, hvor underretning om tilladelsen er sendt til anklagemyndigheden.

Til § 906

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 941 om andres adgang til at anke på tiltaltes vegne mv. I forslaget til *stk. 3, 2. pkt.*, er det præciseret, at anklagemyndigheden i tilfælde af tiltaltes død også kan anke til fordel for tiltalte.

Til § 907

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 947 om anklagemyndighedens ankemeddelelse mv.

Til § 908

Den foreslåede bestemmelse svarer med hovedsagelig redaktionelle ændringer mv. til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 948 om tiltaltes ankemeddelelse mv. Betegnelsen ”undersøgelsesret”, der anvendes i den gældende bestemmelse, er ikke medtaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil. Endvidere er de gældende bestemmelser om beregning af ankefristen ikke medtaget, idet disse bestemmelser er indeholdt i forslaget til retsplejelovens § 904. Herudover foreslås det i overensstemmelse med den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 963, stk. 3, litra b, at anke altid kan ske mundtligt til byrettens retsbog, jf. forslaget til *stk. 2, 1. pkt.*

Til § 909

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 942 om ankeafkald.

Til § 910

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 949, stk. 2, om afvisning af en for sent iværksat anke.

Til § 911

De foreslåede *stk. 1* og *stk. 2* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 951 om ankes opsættende virkning. *Stk. 3* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 4, om opsættende virkning af en ansøgning til Procesbevillingsnævnet.

Til § 912

Forslaget til *stk. 1* indeholder de grunde, som en anke fra byret til landsret kan støttes på. De anførte ankegrunde svarer med redaktionelle ændringer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 943, 1. led, og § 963, stk. 1, nr. 1-3.

Stk. 2 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 943, 2. led, om betingelserne for at støtte anken på rettergangsfejl.

Stk. 3 viderefører den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 963, stk. 2, hvorefter en anke, der er rettet mod dommens afgørelse af sagens realitet (skylds- og sanktionsspørgsmålene), anses for også at omfatte bedømmelsen af beviserne for tiltalte skyld, medmindre ankemeddelelsen udtrykkeligt går ud på det modsatte. Det foreslås, at bestemmelsen formuleres således, at enhver anke anses for at omfatte bevisbedømmelsen (bevisanke), medmindre det modsatte fremgår af ankemeddelelsen. Dette indebærer ikke nogen realitetsændring i forhold til i dag, idet en anke kun anses for en anke vedrørende rettergangsfejl (formalitetsanke) eller strafudmålingen (revisionsanke), hvis dette udtrykkeligt fremgår af ankemeddelelsen.

Henvisningen i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 963, stk. 3, til bestemmelserne i retsplejelovens §§ 941-942 og §§ 946-951 er ikke medtaget, idet disse bestemmelser efter lovforslaget er indarbejdet i det foreslåede kapitel 82 vedrørende anke af byretsdomme.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 963, stk. 3, litra a (om ankefrist) er efter lovforslaget indeholdt i forslaget til retsplejelovens § 904.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 963, stk. 3, litra b (om, at tiltaltes ankemeddelelse kan afgives mundtligt til retsbogen, også selv om det ikke sker straks ved dommens afsigelse) er efter lovforslaget indeholdt i forslaget til retsplejelovens § 908, stk. 2.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 963, stk. 3, litra c (om ankefristen i sager, hvor Procesbevillingsnævnet har meddelt tilladelse til anke) er efter lovforslaget indeholdt i forslaget til retsplejelovens § 903, stk. 4.

Til § 913

Den foreslåede bestemmelse viderefører med visse ændringer den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 950 om angivelse af, hvad anken støttes på (ankegrunde). Muligheden for i alle tilfælde at give begrundelsen for anken i en særskilt meddelelse foreslås ophævet, idet bestemmelsen ikke anvendes i praksis. Begrundelsen for anken skal herefter være indeholdt i selve ankemeddelelsen. Det foreslås dog, at landsretten – som hidtil – skal kunne tillade en part at angive ankegrunden efter ankefristens udløb, hvis særlige grunde taler for det.

Det bemærkes, at en anke efter lovforslaget anses for at omfatte bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, medmindre andet fremgår af ankemeddelelsen, jf. forslaget til retsplejelovens § 912, stk. 3, og bemærkningerne hertil.

Til § 914

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 953 og § 964 om forhåndsafvisning af en anke.

Til § 915

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 954, stk. 1, 1. led, om beskikkelse af forsvarer under anken. Bestemmelsen i retsplejelovens § 954, stk. 1, 2. led, om oversendelse af sagens aktstykker i forbindelse med anke til Højesteret, er ikke medtaget lovforslaget, jf. bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 935 om forsvarsbeskikkelse i ankesager ved Højesteret.

Til § 916

Efter *stk. 1, 1. pkt.*, er retsmøder, der afholdes inden hovedforhandlingen, ikke offentlige. Dette følger i dag af henvisningen i retsplejelovens § 965 a til retsplejelovens kapitel 76 og 77 (jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 844) for så vidt angår bevisanker, og af retsplejelovens § 954, stk. 2, 1. pkt., for så vidt angår andre anker.

Efter *stk. 1, 2. pkt.*, som er ny, skal forslaget til retsplejelovens § 748, stk. 8-10 (lovforslagets § 1, nr. 130), om sigtedes, forsvarerens og anklagerens deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede i retsmøder under efterforskningen af en straffesag finde tilsvarende anvendelse på retsmøder under forberedelsen af ankesagen.

Stk. 2, 1. pkt., svarer med en redaktionel ændring til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 954, stk. 2, 2. pkt., om begæringer til retten. *2. pkt.*, svarer med redaktionelle ændringer til

den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 844, 3. og 4. pkt., vedrørende en fængslets mulighed for at rette henvendelse til retten. Retsplejelovens § 844 finder efter gældende ret anvendelse i bevisanker i kraft af henvisningen i retsplejelovens § 965 a (til kapitel 76 og 77) og i andre anker i kraft af henvisningen i retsplejelovens § 964.

Til § 917

Forslaget til *stk. 1* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 a, stk. 1, vedrørende bevisanke (anke, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld). Efter den foreslåede bestemmelse skal der som i dag i bevisanker finde en fuldstændig ny hovedforhandling sted. Anken forberedes, behandles og afgøres efter forslaget til retsplejelovens kapitel 77 (om tiltale og forberedelse af hovedforhandling i første instans), kapitel 78 (om hovedforhandling i første instans) og kapitel 79 (om nævningsager), jf. lovforslagets § 1, nr. 132, medmindre andet er bestemt i det foreslåede kapitel 82 om anke af byretsdomme.

Det foreslås, at forslaget til retsplejelovens §§ 926-930 ikke finder anvendelse ved bevisanke. Forslaget til retsplejelovens §§ 926-930 viderefører de gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 958-961 vedrørende behandling af ankesager, der ikke omfatter bevisbedømmelsen, jf. straks nedenfor.

For så vidt angår afstemningen om skyldsspørgsmålet i nævningsager, gælder i ankesager forslaget til retsplejelovens § 931, stk. 2. Ved afstemningen om sanktionsspørgsmålet gælder forslaget til retsplejelovens § 931, stk. 3.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 a, stk. 2, er medtaget i forslaget til retsplejelovens § 924.

Stk. 2, 1. pkt., svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965, stk. 2, vedrørende ankesager, der ikke angår beviserne for tiltaltes skyld, men støttes på, at regler for sagens behandling er tilsidesat eller anvendt forkert i første instans (formalitetssanke), eller som vedrører strafudmålingen (revisionsanke), eller som støttes på, at straffelovgivningen er anvendt urigtigt (såkaldt realitetsanke vedrørende retsgrunde).

Efter den foreslåede bestemmelse skal de omfattede ankeformer på samme måde som i dag behandles efter de regler, som gælder for domsforhandling i byretten (jf. henvisningen til forslaget til retsplejelovens kapitel 78), medmindre andet er bestemt i det foreslåede kapitel 82 om anke af byretsdomme.

Efter *stk. 2, 2. pkt.* og *3. pkt.*, skal de foreslåede regler i retsplejelovens § 748, stk. 8-10 (lovforslagets § 1, nr. 130), om sigtedes, forsvarerens og anklagerens deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede i retsmøder under efterforskningen af en straffesag finde tilsvarende anvendelse på hovedforhandlingen i ankesager, der ikke angår beviserne for tiltaltes skyld. Derimod skal forslaget til retsplejelovens § 854 (vedrørende sigtedes og forsvarerens deltagelse i hovedforhandlingen i en straffesag i første instans ved anvendelse af telekom-

munikation) ikke finde anvendelse i ankesager, der ikke angår beviserne for tiltaltes skyld. Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Med forslaget til *stk. 2* er der ikke behov for at videreføre den gældende henvisningsregel mv. i retsplejelovens § 965, stk. 1.

Til § 918

Den foreslåede bestemmelse viderefører med visse ændringer den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 c, stk. 1, om indsendelse af sagens dokumenter til landsretten til brug for behandlingen af ankesagen. I forhold til gældende ret foreslås det udtrykkeligt angivet i lovteksten, at sagens dokumenter skal samles i en ekstrakt til brug for behandlingen af ankesagen. Det foreslås, at landsrettens præsident fastsætter antallet af ekstrakter. Den foreslåede bestemmelse om udarbejdelse af ekstrakt gælder både i bevisanker og i andre ankesager.

Til § 919

Den foreslåede bestemmelse vedrører udfærdigelse af anklageskrift i ankesager, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld (bevisanke). Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 b, der dog ikke udtrykkeligt angiver kun at gælde for bevisanker. Dette følger imidlertid af henvisningen i retsplejelovens § 965 b til retsplejelovens § 831 (om udfærdigelse af anklageskrift i første instans), der i dag er placeret i retsplejelovens kapitel 76, som ikke gælder for ankesager, der ikke vedrører sagens beviser, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965, stk. 2.

Til § 920

Forslaget til *stk. 1* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 c, stk. 2, om rettens mulighed for at afvise en ankesag, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld (bevisanke), når tiltalte er frifundet ved den tidligere instans.

Stk. 2 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 c, stk. 3, 1. pkt., om afvisning af en bevisanke, hvis tiltalte udebliver.

Stk. 3 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 c, stk. 3, 2. pkt., om afvisning af en bevisanke, hvis anklageskrift eller indkaldelse ikke har kunnet forkyndes for tiltalte, fordi denne har skiftet bopæl eller opholdssted uden at give meddelelse herom.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 c, stk. 1 og 4, er medtaget i forslaget til henholdsvis retsplejelovens § 918 og § 923.

Til § 921

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 956 om behandling af anken i tiltaltes fravær, hvis anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Til § 922

Forslaget til *stk. 1* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 955, stk. 1, 1. pkt. Den foreslåede bestemmelse vedrører parternes mulighed for at føre nye beviser for landsretten i ankesager, der ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld. I bevisanker finder en fuldstændig ny hovedforhandling sted for landsretten, jf. forslaget til retsplejelovens § 917, stk. 1, hvilket bl.a. indebærer mulighed for at føre nye beviser i overensstemmelse med de foreslåede bestemmelser i §§ 837-843.

Stk. 2, 1. pkt., svarer med visse ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 955, stk. 1, 2. pkt., og § 965, stk. 1, 3. pkt., om anklagemyndighedens pligt til at fremskaffe nye beviser. *2. og 3. pkt.*, svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 955, stk. 1, 3. og 4. pkt., om fremgangsmåden ved fremskaffelsen af nye beviser.

Til § 923

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 c, stk. 4, om bevisførelse i form af oplæsning af forklaringer afgivet under byrettens behandling af sagen.

Til § 924

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 960, stk. 3, 2. pkt., og § 965 a, stk. 2, hvorefter retten ikke kan idømme en strengere straf end idømt af den tidligere instans, hvis alene tiltalte har anket.

Til § 925

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 946 om retsvirkningerne af tilsidesættelse eller urigtig anvendelse af reglerne for sagens behandling (rettergangsfejl).

Til § 926

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 958, om en parts mulighed for at fremføre nye grunde til støtte for anken mv.

Til § 927

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 959 om ankeinstansens mulighed for at tage stilling til forhold, som ikke er anført til støtte for anken. Forslaget til *stk. 1, nr. 1 og 2*, svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 959, stk. 1, nr. 2 og 3, mens der ikke er fundet anledning til at videreføre den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 959, stk. 1, nr. 1, der bl.a. er begrundet i Højesterets begrænsede prøvelsesmuligheder i straffesager, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 945 og forslaget til retsplejelovens § 933, stk. 2.

Til § 928

Stk. 1 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 960, stk. 1, om ankeinstansens mulighed for at afsige ny dom om sagens realitet (dvs. skylds- og sanktionsspørgsmålet).

Stk. 2 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 960, stk. 3, 1. pkt., om ankeinstansens anvendelse af en straffebestemmelse, der ikke er anvendt i første instans. Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 960, stk. 3, 2. pkt., er medtaget i forslaget til retsplejelovens § 924. Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 960, stk. 2, er medtaget i forslaget til retsplejelovens § 929.

Til § 929

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 960, stk. 2, om hjemvisning af sagen til fornyet behandling ved første instans.

Til § 930

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 961, stk. 1 og 2, om hjemvisning af sagen til fornyet behandling ved første instans.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 961, stk. 3, hvorefter nævninger, der har medvirket ved den tidligere domsforhandling, ikke må medvirke ved den nye domsforhandling, er

indarbejdet i forslaget til retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 6 (lovforslagets § 1, nr. 33), om inhabilitet.

Til § 931

Stk. 1 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 e om afstemning under landsrettens afgørelse af ankesager, der behandles under medvirken af domsmænd.

Efter *stk. 2* – som er ny, idet ankesager i dag ikke behandles under medvirken af nævninger – har nævninger og dommere hver 1 stemme ved afstemningen vedrørende skyldsspørgsmålet i en nævningesag. Efter forslaget kræver en afgørelse til ugunst for tiltalte tilslutning fra mindst 6 nævninger og 2 dommere. Dette gælder også, selv om der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere og/eller kun 8 nævninger, jf. forslaget til retsplejelovens § 214, stk. 4 (lovforslagets § 1, nr. 70).

Stk. 3 om afstemningen om sanktionsspørgsmålet i nævningesager bygger på den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 906 a, stk. 1, 2. pkt., der dog i dag kun gælder for første instanssager. Ved afstemningen om sanktionsspørgsmålet har dommerne hver 3 stemmer, mens nævningerne hver har 1 stemme. Hvis en dommer har fået forfald, og der derfor kun medvirker 2 dommere efter forslaget til retsplejelovens § 214, stk. 4, har hver dommer 4½ stemme. Hvis en nævning har fået forfald, og der derfor kun medvirker 8 nævninger, har den efter embedsalder yngste dommer 2 stemmer og de to andre hver 3 stemmer. Hvis der mangler både en dommer og en nævning, har de to dommere hver 4 stemmer.

Bortset fra de særlige regler om afstemningen i forslaget til retsplejelovens § 931 finder forslaget til retsplejelovens kapitel 79 om behandlingen af nævningesager i byretten også anvendelse i ankesager, der behandles under medvirken af nævninger, jf. herved henvisningen i forslaget til retsplejelovens § 917, stk. 1.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.4.2 og 9.3.4.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 83

Det foreslåede kapitel 83 indeholder bestemmelser om anke af domme afsagt af landsretten. Da Højesteret efter forslaget altid vil fungere som tredje instans i straffesager, vil anke til Højesteret kun kunne ske, hvis Procesbevillingsnævnet har meddelt tredjeinstansbevilling. En række af bestemmelserne i det foreslåede kapitel 82 om ankebehandling ved landsret foreslås også at skulle finde anvendelse på Højesterets ankebehandling, jf. henvisningerne i forslaget til retsplejelovens § 933, stk. 1, og § 936, stk. 1. En række af de gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 82 foreslås således i det nye kapitel 83 ændret til henvisninger til de regler, der gælder for anke fra byret til landsret.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 932

Forslaget til *stk. 1* svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 966, stk. 1, 1. og 2. pkt., mens *stk. 2, 1.-3. pkt.* med redaktionelle ændringer svarer til retsplejelovens § 966, stk. 1, 3.-5. pkt., om tilladelse til anke af landsrettens dom i en ankesag (tredjeinstansbevilling). Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 966, stk. 3, erstattes af en henvisning til forslaget til retsplejelovens § 903, stk. 4, og § 905, jf. forslaget til retsplejelovens § 933, stk. 1. Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 966, stk. 4 og 5, er med redaktionelle ændringer medtaget i forslaget til retsplejelovens § 924, stk. 2 og 3, og § 936, stk. 1. I *stk. 2, 4. pkt.*, foreslås som noget nyt, at anklagemyndigheden – ligesom ved ansøgninger om andeninstansbevilling efter forslaget til retsplejelovens § 903 – skal underrette tiltalte, når anklagemyndigheden indgiver ansøgning til Procesbevillingsnævnet om tredjeinstansbevilling. Manglende underretning medfører dog ikke, at Procesbevillingsnævnet kan afslå at behandle sagen, eller at anken afvises. Der henvises til bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 903.

Stk. 3 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 966, stk. 2.

Til § 933

Efter det foreslåede *stk. 1* finder forslaget til retsplejelovens § 903, stk. 4 (iværksættelsen af anke, når Procesbevillingsnævnet har meddelt tilladelse), § 905 (kontraanke), § 906 (muligheden for at anke på tiltaltes vegne), § 907 (anklagemyndighedens ankemeddelelse), § 910 (anke efter ankefristens udløb) og § 913 (begrundelse af anken) tilsvarende anvendelse ved iværksættelsen af anke til Højesteret.

Stk. 2 om de grunde, som en anke fra landsret til Højesteret kan støttes på, svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 966, stk. 4, 1. pkt. Dog foreslås den gældende formulering af retsplejelovens § 966, stk. 4, jf. § 945, stk. 1, nr. 3, om anke vedrørende strafudmålingen (revisionsanke) ændret, så den svarer til formuleringen ved anke fra byret til landsret (jf. forslaget til retsplejelovens § 912, stk. 1, nr. 2). Der tilsigtes med den ændrede formulering ingen realitetsændring i Højesterets adgang til at prøve strafudmålingen. Bestemmelsen erstatter således også den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 945.

Stk. 3 svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 966, stk. 5, hvorefter sager om opløsning af politiske foreninger altid kan indbringes for Højesteret.

Til § 934

Det foreslås, at anklagemyndigheden (dvs. i praksis rigsadvokaten, jf. herved retsplejelovens § 99, stk. 1, hvorefter rigsadvokaten varetager udførelsen af straffesager ved Højesteret) skal indsende sagens akter mv. til Højesteret, så snart anklagemyndigheden har forkyndt en anke-

meddelelse for tiltalte eller har modtaget meddelelse om tiltaltes anke. Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer mv. til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 952.

Til § 935

Stk. 1 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 953 om forhåndsafvisning af en anke.

Stk. 2 svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 954, stk. 1, 1. led, om beskikkelse af forsvarer under anken. 2. led af retsplejelovens § 954, stk. 1, om oversendelse af sagens akter, er ikke medtaget i lovforslaget, idet bestemmelsen ikke længere svarer til den fremgangsmåde, som i dag følges af Højesteret efter drøftelse med rigsadvokaten og forsvarsadvokaterne. Der er efter Justitsministeriets opfattelse ikke behov for at lovregulere fremgangsmåden vedrørende oversendelse af sagsakter og udarbejdelse af ekstrakt mv.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 954, stk. 2, om retsmøder forud for domsforhandlingen er indeholdt i forslaget til retsplejelovens § 916, der foreslås også at skulle finde anvendelse ved Højesterets behandling af ankesager, jf. henvisningen i forslaget til retsplejelovens § 936, stk. 1.

Til § 936

Efter *stk. 1* finder forslaget til retsplejelovens § 909 (ankeafkald), § 916 (retsmøder inden hovedforhandlingen), § 921 (retsvirkningen af tiltaltes udeblivelse), § 922 (nye beviser), § 924 (om sanktionen, når alene tiltalte har anket), § 925 (retsvirkningen af tilsidesættelse af en rettergangsregel), § 926 (nye ankegrunde mv.), § 927 (adgang til at prøve ankegrunde, der ikke er gjort gældende), § 928 (ny realitetsdom), § 929 (hjemvisningsdom) og § 930 (behandling af en hjemvist sag) tilsvarende anvendelse ved Højesterets behandling af ankesager. De anførte bestemmelser erstatter de gældende bestemmelser i retsplejelovens §§ 942, 946, 954, stk. 2, 955, 956, og 958-961. De nævnte bestemmelser er i dag placeret i retsplejelovens kapitel 82 om anke af domme, der er afsagt af landsretten i første instans, men finder i kraft af henvisningen i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 966, stk. 4, 2. pkt., tillige anvendelse ved Højesterets behandling af tredjeinstanssager.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 955, stk. 1, påhviler pligten til at tage de fornødne skridt til at føre nye beviser henholdsvis forsvareren og anklagemyndigheden afhængigt af, hvem der ønsker det nye bevis ført, og ikke som ved ankesager, der behandles ved landsret, anklagemyndigheden alene. Efter Justitsministeriets opfattelse er der ikke grundlag for at opretholde en sådan forskel mellem ankebehandling ved landsret og ved Højesteret. Det foreslås derfor, at pligten til at fremskaffe nye beviser også i sager, der behandles ved Højesteret, i alle tilfælde skal påhvile anklagemyndigheden, jf. henvisningen i stk. 1 til forslaget til retsplejelovens § 922.

Stk. 2 og stk. 3 svarer med redaktionelle ændringer til de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 955, stk. 2 og 3, om afhøring af vidner mv. Betegnelsen ”undersøgelsesret”, der anvendes i den gældende bestemmelse, er ikke medtaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 955, stk. 4, hvorefter Højesteret kan forlange en erklæring fra landsretten til yderligere oplysning om, hvad der er foregået under domsforhandlingen, foreslås ikke videreført, idet denne bestemmelse i praksis har til formål at give Højesteret mulighed for at indhente oplysninger om, hvad der er sagt under retsbelæringen. Da retsbelæringen foreslås afskaffet, jf. pkt. 9.3.1.2 og 9.3.1.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, må bestemmelsen anses for overflødig.

Til § 937

Stk. 1, 1. og 2. pkt., svarer med en redaktionel ændring til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 957, stk. 1, om domsforhandling ved Højesteret. Efter *3. pkt.* skal forslaget til retsplejelovens § 748, stk. 8-10, (lovforslaget § 1, nr. 130), om sigtedes, forsvarerens og anklagerens deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede i retsmøder under efterforskningen af en straffesag finde tilsvarende anvendelse på hovedforhandlingen i ankesager ved Højesteret. Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Stk. 2 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 957, stk. 2, om afhøring af vidner for Højesteret.

Til nr. 134 (§ 968 og § 968 a)

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 1 og 2, vedrører kære af landsrettens og byrettens (undersøgelsesrettens) kendelser og andre beslutninger *uden* Procesbevillingsnævnets tilladelse, mens § 968, stk. 3, regulerer adgangen til at kære landsrettens kendelser og beslutninger under behandlingen af en anke *med* Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Efter lovforslaget skal landsretten fremover alene behandle straffesager som ankeinstans, og kære af landsrettens kendelser og beslutninger under behandlingen af en anke kan derfor som udgangspunkt kun ske med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. forslaget til retsplejelovens § 968 a og bemærkningerne hertil.

På den baggrund foreslås det at erstatte den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 1-3 med en ny bestemmelse (§ 968) vedrørende kære af byrettens kendelser og andre beslutninger (som vil kunne kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse), og med en ny bestemmelse (§ 968 a) vedrørende kære af landsrettens kendelser og beslutninger (som vil kunne kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse).

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 4, om kære af Sø- og Handelsrettens kendelser og beslutninger under behandlingen af straffesager, er ikke videreført som følge af

forslaget om, at Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) ikke længere skal behandle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 15 (lovforslagets § 1, nr. 3).

Til § 968

Den foreslåede bestemmelse vedrører kære af kendelser og andre beslutninger, der er afsagt i første instans, hvilket efter lovforslaget fremover altid vil være byretten. Kære sker til den landsret, i hvis kreds byretten ligger.

Forslaget til *stk. 1* viderefører med redaktionelle ændringer mv. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 1, 1. pkt. Betegnelsen ”undersøgelsesret”, der anvendes i den gældende bestemmelse, er ikke medtaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil. Efter lovforslaget er adgangen til at kære begrænset, hvis dette ”er bestemt i loven”. Hermed videreføres med en redaktionel ændring det almindelige forbehold i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 1, 1. pkt. Kæreadgangen efter forslaget til *stk. 1* begrænses således af det foreslåede *stk. 3*, jf. straks nedenfor, samt af bestemmelserne i retsplejelovens § 64 (kendelser, hvorved en dommer viger sit sæde), § 84, jf. §§ 79 og 83 (udtagelse af nævninger – og domsmænd, jf. § 90 – evt. med forkortet varsel), § 85, stk. 4 (kendelser vedrørende bøder på op til 400 kr. til nævninger – og domsmænd, jf. § 90 – der er udeblevet mv.), § 191, stk. 2 (kendelser om frihedsberøvelse af personer, der er frihedsberøvet i udlandet, og som overføres her til landet som vidner), § 200, stk. 2 (kendelser, hvorved indsigelser mod syns- og skønsmand tages til følge), § 219 a, stk. 2 (beslutninger om senere domsafsigelse end efter de foreskrevne frister), § 221, stk. 3 (beslutninger om berigtigelse i retsafgørelser), § 732, stk. 3 (beslutninger om beskikkelse af forsvarer), § 737, stk. 2 (Den Særlige Klagerets appelkendelser i sager, hvor en bestemt forsvarer nægtes beskikket), § 985 (Den Særlige Klagerets kendelser vedrørende genoptagelse), § 995, stk. 4 (beslutninger vedrørende borgerlige krav), og § 1013, stk. 1 (afgørelser vedrørende omkostninger, når omkostningerne ikke kan antages at ville overstige 40 kr.).

Stk. 2 og *stk. 3* viderefører med redaktionelle ændringer den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 1, 2. og 3. pkt., om kære af kendelser om dørlukning, referatforbud og navneforbud og af domme for så vidt angår pålagte sagsomkostninger (jf. retsplejelovens § 1013) og bøder for skødesløs eller forsømmelig adfærd (jf. retsplejelovens § 1016, jf. § 1015).

Stk. 4 viderefører med redaktionelle ændringer den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 2, om begrænsninger i adgangen til at kære kendelser og beslutninger, der afsiges under domsforhandlingen eller under dennes forberedelse. Efter lovforslaget finder begrænsningen i kæreadgangen anvendelse, medmindre andet ”er bestemt i loven”. Hermed videreføres med en redaktionel ændring det almindelige forbehold i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 2. Kærebegrænsningen efter forslaget til *stk. 4* gælder således ikke for afgørelserne nævnt i retsplejelovens § 64 (kendelser, hvorved indsigelser mod en dommers habilitet forkastes), § 691, stk. 2 (afgørelser, hvorved en begæring om sagens påkendelse under medvirken af nævninger eller domsmænd afslås), § 703 (beslutninger, hvorved en begæring om sagens over-

flytning til en anden ret afslås), § 732, stk. 3 (beslutninger, hvorved beskikkelse af forsvarer nægtes), § 745 b, stk. 4 (kendelser om afskæring af forsvarers aktindsigt), og § 856, stk. 9 (kendelser om hemmeligholdelse mv. af vidners navn, stilling og bopæl).

Til § 968 a

Den foreslåede bestemmelse vedrører kære af kendelser og andre beslutninger, der er afsagt under behandling af en anke i anden instans, hvilket efter lovforslaget fremover altid vil være landsretten. Kære sker til Højesteret.

Forslaget til *stk. 1* viderefører med redaktionelle ændringer mv. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 3, 1. pkt., jf. stk. 1 og 2, om kære af landsrettens kendelser og beslutninger i ankesager. Sådanne kendelser og beslutninger kan således fortsat kun kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Tilladelse kan meddeles, hvis kæremålet angår spørgsmål af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. De øvrige betingelser for kære skal som hidtil være opfyldt, jf. herved henvisningen til forslaget til retsplejelovens § 968, der svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 1 og 2. Landsrettens kendelser og beslutninger i ankesager kan således ikke kæres i videre omfang end byrettens kendelser og beslutninger. Afgørelsen af, om betingelserne i forslaget til retsplejelovens § 968 er opfyldte, vil ligesom efter gældende ret høre under Højesteret, og Procesbevillingsnævnet skal således ikke tage stilling til, om disse betingelser er opfyldt i forbindelse med behandlingen af en ansøgning om kærretilladelse.

Stk. 2, 1.-3. pkt., viderefører med redaktionelle ændringer mv. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 3, 2. pkt., hvorefter reglerne om tilladelse til anke (jf. retsplejelovens § 962, stk. 3, 2.-4. pkt.) finder tilsvarende anvendelse på tilladelse til kære af landsrettens kendelser og beslutninger i ankesager. Herudover foreslås det i *4. og 5. pkt.*, at anklagemyndigheden ved indgivelse af ansøgning til Procesbevillingsnævnet om tilladelse til kære skal give underretning om ansøgningen til den, som kendelsen eller beslutningen vedrører. Manglende underretning medfører ikke, at Procesbevillingsnævnet kan afslå at behandle sagen, eller at kæremålet afvises. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 903 om ansøgning om tilladelse til anke.

Efter retspraksis kan landsrettens kendelser og beslutninger, der retter sig mod nogen, som ikke er part i sagen (f.eks. afgørelser om anvendelse af tvangsmidler over for vidner), kæres til Højesteret uden Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. herved den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 2 og 3. Efter forslaget til *stk. 3* kommer dette til at fremgå udtrykkeligt af loven. Det foreslås som noget nyt, at landsrettens afgørelser om salær til forsvarer mv. kun skal kunne kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. forslaget til retsplejelovens § 1013 (lovforslagets § 1, nr. 159) og bemærkningerne hertil.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.4 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 135 (§ 969)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 82 og 83).

Til nr. 136 (§ 970, stk. 2, 1. pkt.)

Med lovforslaget udgår den særlige betegnelse ”undersøgelsesret”, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil. Der er endvidere tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 82 og 83).

Til nr. 137 (§ 970, stk. 2, 2. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 82 og 83).

Til nr. 138 (§ 972, stk. 1, 2. pkt.)

Den foreslåede bestemmelse svarer med visse ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 972, stk. 1, 2. pkt., med de konsekvensændringer, som følger af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 82 og 83), jf. navnlig forslaget til retsplejelovens § 922 og bemærkningerne hertil. Betegnelsen ”undersøgelsesret”, der anvendes i den gældende bestemmelse, er ikke medtaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil.

Til nr. 139 (§ 972, stk. 2)

Det foreslås, at forslaget til retsplejelovens § 748, stk. 8-10 (lovforslagets § 1, nr. 130), om sigtedes, forsvarerens og anklagerens deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede i retsmøder under efterforskningen af en straffesag skal finde tilsvarende anvendelse under mundtlig behandling af kæremål.

Til nr. 140 (§ 973, 5. og 6. pkt.)

Efter den foreslåede bestemmelse skal anklagemyndigheden ved indgivelse af ansøgning til Procesbevillingsnævnet om tilladelse til at kære landsrettens afgørelse i en kæresag give underretning om ansøgningen til den, som kendelsen eller beslutningen vedrører. Manglende underret-

ning medfører dog ikke, at Procesbevillingsnævnet kan afslå at behandle sagen, eller at kæremålet afvises. Dette svarer til, hvad der foreslås for så vidt angår de øvrige situationer, hvor anklagemyndigheden ansøger Procesbevillingsnævnet om tilladelse til anke eller kære, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 903 og 932 om anke til landsret og Højesteret (lovforslagets § 1, nr. 133) og forslaget til § 968 a om kære til Højesteret (lovforslagets § 1, nr. 134).

Til nr. 141 (§ 973 a)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at erstatte den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968 om kære af byrettens og landsrettens kendelser og beslutninger med to nye bestemmelser, jf. forslaget til retsplejelovens §§ 968 og 968 a (lovforslagets § 1, nr. 134) om kære til henholdsvis landsret og Højesteret.

Til nr. 142 (§ 976, stk. 1, og § 977, stk. 1)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at landsretten efter lovforslaget alene skal behandle straffesager som ankeinstans, modsat i dag, hvor straffesager behandles ved landsret under medvirken af nævninger i første instans.

Til nr. 143 (§ 977, stk. 2, og 984, 1. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 82 og 83).

Til nr. 144 (§ 979)

Ved lovforslaget ændres betegnelsen ”undersøgelsesret” til ”byret”, jf. lovforslagets § 1, nr. 122, og bemærkningerne hertil.

Til nr. 145 (§ 983, 2. og 3. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at landsretten efter lovforslaget alene skal behandle straffesager som ankeinstans. Efter lovforslaget erstattes bestemmelsen i retsplejeloven § 687 om medvirken af nævninger i landsretten i første instans med forslaget til bestemmelsen i retsplejelovens § 689 om medvirken af nævninger (og domsmænd) i landsretten i anden instans, jf. lovforslagets § 1, nr. 115).

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 983, 3. pkt., hvorefter ingen dommer, nævning eller domsmand, som har deltaget i den tidligere sag, må medvirke ved den nye domsforhandling, hvis Den Særlige Klageret har truffet afgørelse om genoptagelse af en straffesag, foreslås ophævet som følge af forslaget til retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 6 (lovforslagets § 1, nr. 33).

Til nr. 146-153 (§ 987, stk. 1, 1. og 2 pkt., og stk. 4, 2. pkt., § 988, § 990, stk. 1, 1. pkt. og stk. 2, og § 991, stk. 1, 1. pkt., og stk. 3)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 154 (§ 993, 2. pkt.)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 993, 2. pkt., kan retten i en nævningesag, hvor der skal tages stilling til et krav om erstatning som følge af forbrydelsen, bestemme, at såvel spørgsmålet om erstatningspligt som spørgsmålet om erstatningens størrelse skal forelægges nævningerne. Bestemmelsen anvendes efter det for Justitsministeriet oplyste ikke i praksis.

Som følge af forslaget om fælles votering i nævningesager vil der ikke længere blive spørgsmål om at forelægge spørgsmål for nævningerne til særskilt afgørelse. Bestemmelsen foreslås derfor ophævet, således at afgørelsen vedrørende eventuelle erstatningskrav træffes af dommerne på egen hånd. Dette svarer til den ordning, der i dag gælder for behandling af erstatningskrav under domsmandssager, jf. retsplejelovens § 91, stk. 3, der foreslås videreført som retsplejelovens § 91, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 46).

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.3.3 og 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 155-158 (§ 999, stk. 4, 1. og 2 pkt., § 1008, stk. 3, 2. pkt., og § 1012, stk. 4, 1. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 159 (§ 1013, stk. 3)

Det foreslås, at landsrettens afgørelser om salær til anklagere, der modtager vederlag for den enkelte sag, og afgørelser om salær til forsvareren kun skal kunne kæres med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, hvis kæremålet vedrører principielle spørgsmål, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Forslaget til retsplejelovens § 968 a, stk. 2, (lovforslagets § 1, nr. 134), om frist for ansøgning til Procesbevillingsnævnet mv. finder tilsvarende anvendelse på en ansøgning om tilladelse til at kære de nævnte afgørelser om salær.

Den foreslåede begrænsning i adgangen til at kære landsrettens afgørelser vedrørende salær i straffesager svarer til den begrænsning, der i civile sager gælder for adgangen til at kære landsrettens kendelser og beslutninger, herunder vedrørende salær, jf. retsplejelovens § 392, stk. 2 (som ikke foreslås ændret).

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.4.3 og 9.3.4.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 160 (§ 1018 e, stk. 1, 4. pkt.)

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5.

Til nr. 161 (§ 1018 f, stk. 1, 3. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at landsretten fremover ikke skal behandle straffesager i første instans.

Til nr. 162 (§ 1020 c, stk. 2)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) ikke længere skal behandle straffesager, jf. forslaget til retsplejelovens § 15 (lovforslaget § 1, nr. 3).

Til § 2
(retsafgiftsloven)

Til nr. 1 (§ 9)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af de foreslåede ændringer af retsplejelovens § 361, jf. lovforslagets § 1, nr. 86.

Retsplejelovens § 361 indeholder en regel om, at forbrugeren kan forlange en anlagt retssag udsat på ubestemt tid og oversendt til behandling ved Forbrugerklagenævnet mv. Sagen kan på ny indbringes for retten, når behandlingen ved nævnet er afsluttet.

Efter den gældende retsafgiftslovs § 9 skal der ved en sådan ny indbringelse ikke betales retsafgift, og hvis sagsøgeren hæver sagen efter oversendelsen til nævnet, kan afgiften forlanges tilbagebetalt.

Der foreslås imidlertid nogle ændringer af retsplejelovens § 361, jf. lovforslagets § 1, nr. 86, som bl.a. indebærer, at hvis forbrugeren anmoder om sagens oversendelse til Forbrugerklagenævnet mv., hæver retten sagen.

I konsekvens heraf foreslås det, at når retten hæver sagen efter retsplejelovens § 361, skal retsafgiften kunne forlanges tilbagebetalt. Til gengæld skal der på sædvanlig måde betales retsafgift, hvis sagen indbringes for retten på ny, når behandlingen ved nævnet er afsluttet. Den gældende afgiftsfritagelse for denne situation udgår derfor.

Stk. 1 er en uændret videreførelse af det gældende stk. 1, 1. pkt.

Stk. 2 er den nye regel om, at hvis retten hæver en sag i medfør af retsplejelovens § 361, kan retsafgiften forlanges tilbagebetalt.

Til nr. 2-4 (§ 64)

Ændringerne af retsafgiftslovens § 64, stk. 4 og 5, er en konsekvens af, at justitssekretærordningen foreslås ophævet i Højesteret, landsretterne, Sø- og Handelsretten og Københavns Byret, jf. pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til § 3
(konkursloven)*

Til nr. 1 (§ 4)

Den foreslåede ændring af konkurslovens § 4 er en konsekvens af forslaget til en ny retskredsinddeling. I forhold til den gældende bestemmelse i konkurslovens § 4 er der som følge af den nye retskredsinddeling foretaget enkelte ændringer i de områder, for hvilke de anmeldelser og begæring, der er nævnt i konkurslovens § 3, skal indgives til Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten).

De dele af den nuværende Hørsholm retskreds, der fremover henlægges til retten i Helsingør, og den del af den nuværende Ballerup retskreds, der fremover henlægges til retten i Hillerød, vil ikke længere vil være omfattet af bestemmelsen. Det drejer sig om Hørsholm Kommune, Karlebo Kommune, der indgår i den nye Fredensborg Kommune, og Ledøje-Smørum Kommune, der indgår i den nye Egedal Kommune.

Den del af den nuværende Hillerød retskreds, der fremover henlægges til retten i Lyngby, vil fremover være omfattet af bestemmelsen. Det drejer sig om Farum Kommune, der indgår i den nye Furesø Kommune.

Til nr. 2 og 4 (§§ 5 og 252)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at Sø- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14).

Til nr. 3 (§ 250)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af den ændrede affattelse af retsplejelovens § 219, jf. lovforslagets § 1, nr. 74.

Til § 4
(*dødsboskifteloven*)

Til nr. 1 (§ 89, stk. 3)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af den foreslåede ophævelse af reglen om landsretsbehandling i den gældende § 227 i retsplejeloven, jf. § 1, nr. 77, og bemærkningerne hertil.

Til § 5
(*kreditaftaleloven*)

Til nr. 1 og 3 (§ 56, stk. 4, og § 57, stk. 4)

Den foreslåede ændring af bestemmelserne om strafansvar for juridiske personer er en følge af, at der ved lov nr. 474 af 12. juni 1996 om ændring af straffeloven blev fastlagt regler om kollektivansvar i straffeloven. Ved vedtagelsen af ændringen af straffeloven blev det forudsat, at de gældende bestemmelser om kollektivansvar i særlovgivningen ved først givne lejlighed skulle ændres i overensstemmelse hermed.

Til nr. 2 (§ 57, stk. 3)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten) ikke længere skal behandle straffesager, jf. lovforslaget § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 15).

Til § 6
(*tinglysningsloven*)

Til nr. 1 (§ 30, 3. pkt.)

Som anført i pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger foreslås en ny kompetencefordeling mellem byretterne og landsretterne, hvor civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans, dog således, at byretten efter anmodning fra en part kan henviser en sag til behandling ved landsret i første instans, hvis sagen er af principiel karakter.

I konsekvens heraf foreslås tinglysningslovens § 30, 3. pkt., om landsretsbehandling i første instans ophævet. De pågældende erstatningssager vil herefter være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence.

Til § 7
(lov om fuldbyrdelse af straf mv.)

Til nr. 1 (§ 120, stk. 3)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af indsættelsen af et ekstra punktum i retsplejelovens § 398, stk. 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 101. Henvisningen til § 398, stk. 2, 3. pkt., ændres i konsekvens heraf til en henvisning til § 398, stk. 2, 4. pkt.

Til § 8
(lov om tillæg til strandingsloven)

Til nr. 1

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til nr. 2 (§ 7, stk. 2, 1. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge dels af, at betegnelsen søret ikke længere foreslås anvendt, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 20 b), dels af den foreslåede nye udformning af reglerne om Handelsrettens (tidligere Sø- og Handelsrettens) saglige kompetence, jf. lovforslagets § 1, nr. 77 (forslag til retsplejelovens § 225).

Til § 9
(færdselsloven)

Til nr. 1 (§ 92 c, stk. 1)

I overensstemmelse med, at rigspolitichefen fremover vil være almindelig overordnet myndighed i forhold til politidirektørerne, jf. forslaget til retsplejelovens § 109 (lovforslagets § 1, nr. 54), foreslås det at overføre justitsministerens kompetence til at træffe afgørelse om visse færdselsmæssige spørgsmål i tilfælde af uenighed mellem politidirektøren og vejbestyrelsen/vejmyndigheden til rigspolitichefen. Det drejer sig om færdselsmæssige bestemmelser, som indvirker på vejens udnyttelse eller indretning, jf. færdselslovens § 92, og om indførelse af ubetinget vigepligt eller påbud om ensrettet færdsel eller af lokale hastighedsbegrænsninger, jf. færdselslovens § 92 a. Det foreslås samtidig, at rigspolitichefens afgørelse ikke skal kunne indbringes for anden administrativ myndighed, jf. herved også forslaget til retsplejelovens § 109,

stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54), hvorefter rigspolitichefens afgørelser i klagesager over afgørelser truffet af politidirektørerne ikke kan påklages til justitsministeren.

Til nr. 2 og 3 (§ 92 c, stk. 2)

I overensstemmelse med, at rigspolitichefen fremover vil være almindelig overordnet myndighed i forhold til politidirektørerne, foreslås det, at afgørelser i henhold til færdselslovens §§ 92 og 92 a fremover skal kunne påklages til rigspolitichefen og ikke som i dag til justitsministeren. Det foreslås samtidig, at rigspolitichefens afgørelse ikke skal kunne indbringes for anden administrativ myndighed, jf. herved også forslaget til retsplejelovens § 109, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54), hvorefter rigspolitichefens afgørelser i klagesager over afgørelser truffet af politidirektørerne ikke kan påklages til justitsministeren.

Til nr. 4 (§ 119, stk. 1, 1. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens kapitel 79-81 om tilståelsessager, domsmandssager ved byretten og straffesager, der behandles ved byretten uden lægdommere, til kapitel 76-78 og 80.

Til nr. 5 (§ 119, stk. 1, 2. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Forslaget til ny systematik indebærer, at retsplejelovens § 934, stk. 1, om udeblivelsesdomme (der efter færdselslovens § 119, stk. 1, 2. pkt., ikke finder anvendelse i sager om betinget frakendelse af førerretten) flyttes til § 897, stk. 1.

Til nr. 6 (§ 119, stk. 3, nr. 1)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 922 om tilståelsessager til § 831.

Til nr. 7 (§ 119 a, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige be-

mærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 831 om indholdet af anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser mv. efter færdselslovens § 119 a, stk. 1) til § 834.

Til nr. 8 (§ 138, stk. 4)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til § 10

(lov om Den europæiske Menneskerettighedskonvention)

Til nr. 1 (§ 3)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 82 og 83). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 962, stk. 2 og 3, om begrænsninger i muligheden for at anke visse afgørelser i straffesager til § 902.

Til § 11

(udleveringsloven)

Til nr. 1 (§ 16, stk. 3, 3. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 82 og 83). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 949, stk. 2, om rettens mulighed for at tillade anke efter ankefristen til § 910.

Til § 12

(lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige)

Til nr. 1 (§ 8, stk. 1)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til nr. 2 (§ 10, stk. 2, 3. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 82 og 83). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 949, stk. 2, om rettens mulighed for at tillade anke efter ankefristen til § 910.

Til § 13

(lov om inkassovirksomhed)

Til nr. 1 (§ 25, stk. 1, 3. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens kapitel 81 om behandling af straffesager ved byretten uden medvirken af lægdommere til kapitel 80.

Til § 14

(lov om forbud mod besøgende i bestemte lokaler)

Til nr. 1 (§ 1, stk. 1)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til nr. 2 (§ 3, stk. 2, 2. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige be-

mærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens kapitel 81 om behandling af straffesager ved byretten uden medvirken af lægdommere til kapitel 80.

Til §§ 15-27

(Lov om Underretsdommere og Politimestres Ansvar for deres Personale, Lov om Opfiskning af Ankere, Ankertouge og andet Skibsredskab mm., lov om hunde, lov om bortvisning og beføjelse til at meddele tilhold mv., lov om politiets virksomhed, strandingsloven, lov om vagtvirksomhed, dyreværnsloven, lov om hittegods, lov om udlevering til andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsorg eller behandling, lov om handel med brugte genstande samt pantlåner-virksomhed, værgemålsloven og lov om spillekasinoer)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til § 28

(lov om udgifter i strafferetsplejen)

Til nr. 1 (§ 4, stk. 4)

Det foreslås at ophæve § 4, stk. 4, i lov om udgifter i strafferetsplejen, hvorefter arresthusene i København bestyres af en fængselsinspektør og uden for København af politimestrene. Det foreslås, at politimestrenes funktion som arrestinspektør (uden for København) ophører i forbindelse med den foreslåede politireform, således at ledelsen af arresthusene fremover ligger helt i kriminalforsorgens regi. Direktoratet for Kriminalforsorgen har nedsat et udvalg, der bl.a. skal overveje ledelsesstrukturen mv. i arresthusene i lyset af de ændringer, der følger af den foreslåede politireform.

Til nr. 2 (§ 6)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til § 29

(lov om statsautoriserede og registrerede revisorer)

Til nr. 1 og 2 (§ 22, stk. 1, og § 23, 2. pkt.)

Som anført i pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, foreslås en ny kompetencefordeling mellem byretterne og landsretterne, hvor, dog således at byretten efter anmodning fra en part kan henvise en sag til behandling ved landsret i første instans, hvis sagen er af principiel karakter.

I konsekvens af den foreslåede nye instansordning, hvorefter civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans (jf. pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger), foreslås §§ 22 og 23 i lov om statsautoriserede og registrerede revisorer ændret, således at de pågældende sager herefter vil være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence. Det drejer sig om tilfælde, hvor en statsautoriseret eller registreret revisor, der af Disciplinærnævnet har fået begrænset retten til at udføre lovpligtig revision eller fået frataget beskikningen eller har fået afslag på ophævelse af en fratagelse, anmoder om, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen indbringer Disciplinærnævnets afgørelse for domstolene.

Til § 30

(aktieselskabsloven)

Til nr. 1 (§ 159)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at Sø- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14).

Til § 31

(anpartsselskabsloven)

Til nr. 1 (§ 76)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at Sø- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14).

Til § 32
(varemærkeloven)

Til nr. 1 (§ 43, stk. 4)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at reglerne om Handelsrettens (tidligere Sø- og Handelsrettens) saglige kompetence efter lovforslaget som udgangspunkt samles i retsplejeloven. Varemærkesager vil fremover høre under Handelsretten i medfør af det foreslåede § 225, stk. 2, nr. 3, i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 77).

Til nr. 2 og 3 (§ 43 a, § 43 c og § 43 d)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at Sø- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14).

Til § 33
(patentloven)

Til nr. 1 (§ 50)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at Sø- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14).

Til nr. 2 (§ 64)

Efter den gældende § 64 i patentloven behandles en række sager vedrørende patenter i dag ved landsretten. Det foreslås, at disse sager henlægges til Handelsretten, der dermed bliver den centrale instans for en række immaterialretssager.

Der henvises til den foreslåede § 225 i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 77) og til bemærkningerne til denne bestemmelse samt til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 3 (§ 65)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af den ændrede formulering af patentlovens § 64, jf. lovforslagets § 33, nr. 2.

Til § 34
(lov om brugsmodeller)

Til nr. 1 (§ 31)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at SØ- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14).

Til nr. 2 (§ 44, stk. 1)

Efter den gældende § 44 i lov om brugsmodeller behandles sager vedrørende brugsmodeller i dag ved landsretten. Det foreslås, at disse sager henlægges til Handelsretten, der dermed bliver den centrale instans for en række immaterialretssager.

Der henvises til den foreslåede § 225 i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 77) og til bemærkningerne til denne bestemmelse samt til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 35
(designloven)

Til nr. 1 (§ 42)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at reglerne om Handelsrettens (tidligere SØ- og Handelsrettens) saglige kompetence som udgangspunkt foreslås samlet i retsplejeloven. Designsager vil høre under Handelsretten i medfør af det foreslåede § 225, stk. 2, nr. 3, i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 77).

Til nr. 2 og 3 (§ 43)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at SØ- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14).

Til § 36
(lov om beskyttelse af halvlederprodukters udformning)

Til nr. 1 (§ 13)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at SØ- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14).

Til § 37
(lov om Klagenævnet for Udbud)

Til nr. 1 (§ 11)

Der er tale om konsekvensændringer som følge dels af forslaget om, at Sø- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14), dels af, at Handelsretten efter lovforslaget ikke skal behandle offentlige straffesager, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 15).

Til § 38
(lov om visse betalingsmidler)

Til nr. 1 (§ 19)

Den foreslåede ophævelse af betalingsmiddelovens § 19 om Sø- og Handelsrettens kompetence er en konsekvens af den foreslåede nye udformning af reglerne om Handelsrettens (tidligere Sø- og Handelsrettens) saglige kompetence, jf. lovforslagets § 1, nr. 77 (forslag til retsplejelovens § 225).

Straffesager behandles efter lovforslaget fremover ikke ved Handelsretten, og derfor foreslås det at ophæve den gældende § 19, stk. 2, i lov om visse betalingsmidler.

Civile sager vedrørende lov om visse betalingsmidler behandles fremover efter lovforslaget ved Handelsretten, hvis Forbrugerombudsmanden er part, jf. den foreslåede § 225, stk. 2, nr. 2, i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 77). Dette fremgår af den foreslåede regel i retsplejeloven, og derfor foreslås det at ophæve den gældende § 19, stk. 1, i lov om visse betalingsmidler.

Endelig foreslås det at ophæve den gældende § 19, stk. 3, i lov om visse betalingsmidler, idet reglerne om medvirken af sagkyndige dommere foreslås samlet i retsplejeloven, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 og 47 (forslag til retsplejelovens §§ 16 og 94).

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 39
(lov om produktsikkerhed)

Til nr. 1 (kapitel 7)

Det foreslås som konsekvens af lovforslagets bestemmelser om en ny udformning af reglerne om Handelsrettens (tidligere Sø- og Handelsrettens) saglige kompetence, jf. lovforslagets § 1, nr. 77 (forslag til retsplejelovens § 225), der indebærer, at sager efter lov om produktsikkerhed som udgangspunkt ikke skal behandles ved Handelsretten, og at reglerne om Handelsrettens sag-

lige kompetence som udgangspunkt samles i retsplejeloven, at ophæve kapitel 7 i lov om produktsikkerhed.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til § 40
(søloven)*

Til nr. 1 (§ 43, stk. 1, 4. pkt.)

Det foreslås præciseret, at sagkyndige dommere beskikkes i medfør af retsplejelovens § 92, jf. herved lovforslagets § 1, nr. 47.

Til nr. 2 (§ 45, stk. 2, 2. pkt.)

Det foreslås at ophæve reglen i sølovens § 45, stk. 2, 2. pkt., 1. led, om landsretsbehandling i første instans af visse erstatningssager. Forslaget er en konsekvens af lovforslagets bestemmelser om en ny instansordning, hvorefter alle civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans (jf. pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger). De pågældende erstatningssager vil herefter være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence.

Til nr. 3 og 4 (§ 177 osv.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at Sø- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14). De pågældende bestemmelser angår begrænsningsfonde.

Til nr. 5 (§ 476, stk. 1)

Det foreslås, at søforklaring ikke skal kunne afgives ved Handelsretten (tidligere Sø- og Handelsretten), jf. herved lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 15), om den foreslåede nye udformning af reglerne om Handelsrettens saglige kompetence.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 6 (§ 477, stk. 3)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til § 41
(lov om skibsbesætning)

Til nr. 1 (§ 22, stk. 3)

Efter den gældende bestemmelse hører sager om inddragelse af et sønæringsbevis under Sø- og Handelsretten og uden for dennes område under søretten.

Det foreslås, at sådanne sager fremover skal behandles efter retsplejelovens almindelige regler om retternes saglige kompetence, hvilket indebærer, at de normalt vil skulle indbringes for byretten. Betegnelsen søret foreslås afskaffet, men der vil efter lovforslaget ligesom i andre søsager også fremover kunne medvirke sagkyndige dommere ved sagernes behandling, og det må antages, at der ofte vil være behov herfor, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 20), og bemærkningerne hertil.

Til § 42
(lov om tilskud til elproduktion)

Til nr. 1 (§ 7, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenrettlige bøvededtagelser efter § 7, stk. 1, i lov om tilskud til elproduktion) til § 895.

Til § 43
(restaurationsloven)

Til nr. 1

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til nr. 2 (§ 15 d, stk. 5)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forsla-

get til ny systematik flyttes retsplejelovens kapitel 81 om behandling af straffesager ved byretten uden medvirken af lægdommere til kapitel 80.

Til nr. 3 (§ 34, stk. 1)

I overensstemmelse med, at rigspolitichefen fremover vil være almindelig overordnet myndighed i forhold til politidirektørerne, foreslås det, at politiets afgørelser om nægtelse af autorisation efter restaurationslovens § 15 a og godkendelse efter restaurationslovens § 15 c samt politiets afgørelser efter restaurationslovens § 26, stk. 2 og 3, § 29, stk. 4, § 31 og § 32, stk. 4, fremover skal kunne påklages til rigspolitichefen og ikke som i dag til Justitsministeriet. Det drejer sig om afgørelser om autorisation af dørmænd (§ 15 a), godkendelse af andre ansatte i virksomheder med alkoholbevilling (§ 15 c), tilladelse til optræden for offentligheden (§ 26, stk. 2), forbud mod offentlig dans, musik, spil og lignende (§ 26, stk. 3), midlertidigt forbud mod servering og forhandling af stærke drikke (§ 29, stk. 4), forbud mod at opholde sig som gæst i en bestemt virksomhed (§ 31) og påbud om den sikkerhedsmæssige indretning af restaurationer m.v. (§ 32, stk. 4). Det følger af forslaget til retsplejelovens § 109, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54), at rigspolitichefens afgørelser i klagesager over afgørelser truffet af politidirektørerne ikke kan påklages til justitsministeren.

Til § 44

(lov om stormflod og stormfald)

Til nr. 1 (§ 31, stk. 6)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvededtagelser efter § 31, stk. 5, i lov om stormflod og stormfald) til § 895.

Til § 45

(lov om statstilskud til dækning af udgifter til kuldioxidafgift i visse virksomheder med et stort energiforbrug)

Til nr. 1 (§ 8, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80).

Til § 46
(næringsloven)

Til nr. 1 og 2

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til § 47
(skatteforvaltningsloven)

Til nr. 1 og 2 (§ 37, stk. 1, og § 39, stk. 1)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at sager, der indbringes for domstolene til prøvelse, skal behandles efter retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence, jf. lovforslagets § 47, nr. 3.

Til nr. 3 (§ 50)

Skattestyrelseslovens § 50 om landsretsbehandling i første instans foreslås ophævet som følge af den foreslåede generelle instansordning, hvorefter de nye, større byretter som udgangspunkt skal behandle alle civile sager i første instans ved domstolene. De pågældende skattesager vil herefter være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence. Sagerne skal således anlægges ved byretten i første instans. Byretten kan henvise en sag til behandling ved landsret i første instans, hvis sagen er af principiel karakter. Der henvises til pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Bestemmelserne om stedlig kompetence i skatteforvaltningslovens § 50, stk. 2 og 3, foreslås også ophævet. Sager mod staten vil fremover kunne anlægges ved sagsøgerens hjemting i medfør af den foreslåede § 240, stk. 2, i retsplejeloven, jf. lovforslagets § 1, nr. 79.

Til nr. 4 og 5 (§ 52)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at sager, der indbringes for domstolene til prøvelse, skal behandles efter retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence, jf. lovforslagets § 47, nr. 3.

Forslaget indebærer, at den forhøjede godtgørelsessats på 100 pct. finder anvendelse på førstinstansbehandlingen ved domstolene (for byretten eller landsretten), når sagen er indbragt for domstolene af Skatteministeriet. Den forhøjede sats finder ligeledes anvendelse på andeninstansbehandlingen ved domstolene (for landsretten eller Højesteret), hvis sagen er anket af Skattemi-

nisteriet. Endelig finder den forhøjede sats anvendelse ved en eventuel tredjeinstansbehandling for Højesteret, hvis sagen er anket til Højesteret af Skatteministeriet.

Til § 48
(lov om stempelafgift)

Til nr. 1 (§ 32)

Den foreslåede ændring er en følge af, at justitssekretærordningen foreslås ophævet ved Højesteret, landsretterne og Sø- og Handelsretten (fremtidig Handelsretten), jf. pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 49
(lov om beskatning af visse pensionskapitaler mv.)

Til nr. 1 (§ 33, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedettagelser efter § 33, stk. 1, i lov om beskatning af visse pensionskapitaler mv.) til § 895.

Til § 50
(lov om indskud på etableringskonto)

Til nr. 1 (§ 11 C, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedettagelser efter § 11 C, stk. 1, i lov om indskud på etableringskonto) til § 895.

Til § 51
(*toldloven*)

Til nr. 1 (§ 80, stk. 3)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 80, stk. 1, i toldloven) til § 895.

Til § 52
(*lov om visse spil, lotterier og væddemål*)

Til nr. 1 (§ 11, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 831 om kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 11, stk. 1, i lov om visse spil, lotterier og væddemål) til § 834.

Til § 53
(*lov om vægtafgift af motorkøretøjer mv.*)

Til nr. 1 (§ 23 a, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 29 a, stk. 1, i lov om vægtafgift af motorkøretøjer mv.) til § 895.

Til § 54

(lov om Det Danske Klasselotteri A/S)

Til nr. 1 (§ 4 b, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 831 om kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 4 b, stk. 1, i lov om Det Danske Klasselotteri A/S) til § 834.

Til § 55

(lov om beskatning af pensionsordninger mv.)

Til nr. 1 (§ 61, stk. 2, 2. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 61, stk. 1, i lov om beskatning af pensionsordninger mv.) til § 895.

Til § 56

(lov om ejendomsvurdering)

Til nr. 1 (§ 47 C, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 47 C, stk. 1, i lov om ejendomsvurdering) til § 895.

Til § 57
(lov om arbejdsmarkedsfonde)

Til nr. 1 (§ 20, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedettagelser efter § 20, stk. 1, i lov om arbejdsmarkedsfonde) til § 895.

Til § 58
(lov om gevinstgivende spilleautomater)

Til nr. 1 (§ 41, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 931 (jf. § 926, jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedettagelser efter § 41, stk. 1, i lov om gevinstgivende spilleautomater) til § 895.

Til § 59
(lov om afgift af spillekasinoer)

Til nr. 1 (§ 13, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedettagelser efter § 13, stk. 1, i lov om afgift af spillekasinoer) til § 895.

Til § 60
(*boafgiftsloven*)

Til nr. 1 (§ 42, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedettagelser efter § 42, stk. 1, i boafgiftsloven) til § 895.

Til § 61
(*lov om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordning om narkotikaprækursorer*)

Til nr. 1 (§ 12, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedettagelser efter § 29 a, stk. 1, i lov om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordning om narkotikaprækursorer) til § 895.

Til § 62
(*lov om mark- og vejfred*)

Til nr. 1 (§ 15, stk. 1)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til nr. 2 (§ 19, stk. 1, 2. pkt.)

Reglen om tvangsfuldbyrdelse af afgørelser truffet af vurderingsmænd efter mark- og vejfredsloven foreslås ophævet, jf. pkt. 7.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 3 (§ 20)

Det foreslås præciseret, at vurderingsmændenes afgørelse ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed, samtidig med, at de gældende regler vedrørende adgangen til at indbringe vurderingsmændenes afgørelse for domstolene udgår. Vurderingsmændenes afgørelse vil fremover kunne indbringes for domstolene efter almindelige regler om domstolsprøvelse af forvaltningsafgørelser. Da vurderingsmændene efter mark- og vejfredsloven afgør tvister af privatretlig karakter mellem private, vil en retssag i givet fald som udgangspunkt skulle anlægges mod den private modpart i tvisten og ikke mod vurderingsmændene.

Der henvises i øvrigt til pkt. 7.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til § 63
(hegnsløven)*

Til nr. 1 (§ 43, stk. 1)

Det foreslås, at parterne, efter at tvisten er opstået, skal kunne aftale, at en tvist, der kan indbringes for hegnssynet, skal kunne indbringes for domstolene uden at have været behandlet af hegnssynet. Forslaget er begrundet i, at parterne bør have mulighed for, hvis de er enige, at indbringe en privatretlig tvist for domstolene uden forudgående nævnsbehandling, jf. pkt. 7.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Parterne kan først indgå aftale om overspringelse af nævnsbehandlingen, når der er opstået en konkret tvist.

*Til § 64
(lov om biavl)*

Til nr. 1 (overskriften til kapitel 3)

Det foreslås at ændre overskriften til kapitel 3 i lov om biavl fra ”voldgift” til ”voldgiftsnævn” i overensstemmelse med sprogbroen i lovens § 10, stk. 3, hvilket samtidig tydeliggør, at der ikke er tale om voldgift i voldgiftslovens forstand.

Til nr. 2 (§ 9)

Det foreslås i *stk. 1* at ændre ”voldgift” til ”voldgiftsnævn”, jf. lovforslagets § 64, nr. 1.

Endvidere foreslås det i et nyt *stk. 2*, at parterne, efter at tvisten er opstået, skal kunne aftale, at en tvist, der kan indbringes for voldgiftsnævnet, skal kunne indbringes for domstolene, uden at have været behandlet af voldgiftsnævnet. Forslaget er begrundet i, at parterne bør have mulighed for, hvis de er enige, at indbringe en privatretlig tvist for domstolene uden forudgående nævns-

behandling, jf. pkt. 7.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Parterne kan først indgå aftale om overspringelse af nævnsbehandlingen, når der er opstået en konkret tvist.

Til nr. 3 (§ 12)

Det foreslås præciseret, at voldgiftsnævnets afgørelse ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed, samtidig med, at de gældende regler vedrørende adgangen til at indbringe voldgiftsnævnets afgørelse for domstolene og om tvangsfuldbyrdelse af voldgiftsnævnets afgørelser ophæves. Voldgiftsnævnets afgørelse vil fremover kunne indbringes for domstolene efter almindelige regler om domstolsprøvelse af forvaltningsafgørelser. Da voldgiftsnævnet efter lov om biavl afgør tvister af privatretlig karakter mellem private, vil en retssag i givet fald som udgangspunkt skulle anlægges mod den private modpart i tvisten og ikke mod voldgiftsnævnet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 7.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til § 65
(jordfordelingsloven)*

Til nr. 1 (§ 10)

Det foreslås at ophæve reglen om tvangsfuldbyrdelse af jordbrugskommissionernes afgørelser om jordfordeling, jf. pkt. 7.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til § 66
(fiskeriloven)*

Til nr. 1 (§ 133, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Bestemmelsen i § 133, stk. 2, vedrører kravene til indholdet af udenretlige bøvedtagelser efter lovens § 133, stk. 1. Bestemmelsen henviser til den dagældende bestemmelse i retsplejelovens § 931, stk. 2, om kravene til indholdet af anklageskrift. Efter gældende ret findes bestemmelsen om disse krav i retsplejelovens § 831. Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 831 om kravene til anklageskrift til § 834.

Til § 67
(lov om gødningsanvendelse)

Til nr. 1 (§ 30, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 831, stk. 1, nr. 2 og 3, om indholdet af anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter lov om gødningsanvendelse § 30, stk. 1) til § 834, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2.

Til § 68
(bemyndigelsesloven)

Til nr. 1 (§ 26, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 26, stk. 1, i bemyndigelsesloven) til § 895.

Til § 69
(lov om fiskeristrukturforanstaltninger)

Til nr. 1 (§ 18, stk.6)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 18, stk. 6, i lov om fiskeristrukturforanstaltninger) til § 895.

Til § 70
(*innovationsloven*)

Til nr. 1 (§ 23, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 831 om kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 23, stk. 1, i innovationsloven) til § 834.

Til § 71
(*økologiloven*)

Til nr. 1 (§ 4, stk. 4, 3. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens kapitel 81 om behandling af straffesager ved byretten uden medvirken af lægdommere til kapitel 80.

Til § 72
(*lov om planteskadegørere*)

Til nr. 1 (§ 13, stk. 6)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 13, stk. 5, i lov om planteskadegørere) til § 895.

Til § 73
(lov om ophørsstøtte)

Til nr. 1 (§ 20, stk. 8)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedettagelser efter § 20, stk. 7, i lov om ophørsstøtte) til § 895.

Til § 74
(lov om journal over brug af plantebeskyttelsesmidler mv.)

Til nr. 1 (§ 6, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedettagelser efter § 6, stk. 1, i lov om journal over brug af plantebeskyttelsesmidler mv.) til § 895.

Til § 75
(lov om patientforsikring)

Til nr. 1 (§ 16, stk. 1)

Det foreslås at ændre lov om patientforsikring § 16, stk. 1, således at de pågældende sager om domstolsprøvelse af Patientskadeankenævnets afgørelser vil være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence. Lov om patientskader afløses den 1. januar 2007 af lov om klage og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet, jf. også lovforslagets § 77, men lov om patientskader finder fortsat anvendelse på skader, der er forårsaget inden den 1. januar 2007. Forslaget om ændring af § 16, stk. 1, er en konsekvens af den foreslåede nye instansordning, hvorefter civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans. Der henvises herom til pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det bemærkes, at patienten efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 240, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 79), vil have mulighed for at anlægge sagen ved sit eget hjemting.

Til § 76

(lov om erstatning for lægemiddelskader)

Til nr. 1 (§ 20, stk. 4, 1. pkt.)

Det foreslås at ændre lov om erstatning for lægemiddelskader § 20, stk. 4, 1. pkt., således at de pågældende sager om domstolsprøvelse af Lægemedelskadeankenævnets afgørelser vil være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence. Lov om lægemiddelskader afløses den 1. januar 2007 af lov om klage og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet, jf. også lovforslagets § 77, men lov om lægemiddelskader finder fortsat anvendelse, såfremt det lægemiddel, der har forvoldt skaden, er udleveret til skadelidte inden den 1. januar 2007. Forslaget om ændring af § 20, stk. 4, 1. pkt., er en konsekvens af den foreslåede nye instansordning, hvorefter civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans. Der henvises herom til pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det bemærkes, at patienten efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 240, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 79), vil have mulighed for at anlægge sagen ved sit eget hjemting.

Til § 77

(lov om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet)

Til nr. 1 (§§ 36 og 57)

Det forelås at ændre § 36, stk. 1, og § 57, stk. 4, 1. pkt., i lov om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet, således at de pågældende sager om domstolsprøvelse af henholdsvis Patientskadeankenævnets og Lægemedelskadeankenævnets afgørelser vil være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence. Forslaget om ændring af § 36, stk. 1, og § 57, stk. 4, 1. pkt., er en konsekvens af den foreslåede nye instansordning, hvorefter civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans. Der henvises herom til pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det bemærkes, at patienten efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 240, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 79), vil have mulighed for at anlægge sagen ved sit eget hjemting.

Til § 78

(apotekerloven)

Til nr. 1 (§ 28, stk. 3)

Det foreslås, at parterne, efter at tvisten er opstået, skal kunne aftale, at en tvist, der kan indbringes for voldgiftsnævnet vedrørende vilkårene for apoteksovertagelse, skal kunne indbringes for domstolene uden at have været behandlet af voldgiftsnævnet. Forslaget er begrundet i, at par-

terne bør have mulighed for, hvis de er enige, at indbringe en privatretlig tvist for domstolene uden forudgående nævnsbehandling, jf. pkt. 7.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Parterne kan efter forslaget først indgå aftale om overspringelse af nævnsbehandlingen, når der er opstået en konkret tvist.

Til § 79

(lov om et centralt personregister)

Til nr. 1 (§ 58, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 831 om kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 58, stk. 1, i lov om et centralt personregister) til § 834.

Til § 80

(sundhedsloven)

Til nr. 1 (§ 181, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til nr. 2 (§ 187, stk. 2, 3. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens kapitel 82 og 83). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 949, stk. 2, om rettens mulighed for at tillade anke efter ankefristen til § 910.

Til § 81
(lov om lægemidler)

Til nr. 1 (§ 10 a, stk. 4)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til § 82
(lov om foranstaltninger mod smitsomme sygdomme)

Til nr. 1

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til § 83
(lov om social service)

Til nr. 1 (§ 62, stk. 3)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at sager om prøvelse af Ankestyrelsens afgørelser i klagesager om børn- og ungeudvalgets afgørelser og om tilbageholdelse i boligen mv. eller optagelse i særlige botilbud henlægges til byretten i første instans, jf. lovforslagets § 83, nr. 2.

Til nr. 2, 4, 6 og 7 (§ 135, stk. 1, § 169, § 170, og § 172, stk. 1 og 2)

Det foreslås, at sager om prøvelse af Ankestyrelsens afgørelser i klagesager om børn- og ungeudvalgets afgørelser og om tilbageholdelse i boligen mv. eller optagelse i særlige botilbud henlægges til byretten i første instans. Forslaget er en konsekvens af den foreslåede nye generelle instansordning, hvorefter alle civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans, jf. nærmere herom pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Da sagerne behandles efter retsplejelovens kapitel 43 a, vil der ikke kunne ske henvisning til landsretten til behandling i første instans efter det foreslåede § 226, stk. 3, i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 77).

Det foreslås, at de gældende regler om medvirken af børnesagkyndige dommere videreføres på den måde, at de sagkyndige dommere medvirker i byretten, men ikke i ankesager i landsret-

ten. Det foreslås, at der i lovteksten benyttes udtrykket sagkyndige eller sagkyndige retsmedlemmer i overensstemmelse med retsplejelovens sprogbrug, hvor betegnelsen dommere er forbeholdt juridiske dommere, jf. også lovforslagets § 1, nr. 9, 36 og 70.

Til nr. 3 og 5 (§ 135, stk. 2, og § 171)

Sager om prøvelse af Ankestyrelsens afgørelser i klagesager om børn- og ungeudvalgets afgørelser og om tilbageholdelse i boligen mv. eller optagelse i særlige botilbud skal efter lovforslaget indbringes for byretten, jf. lovforslagets § 83, nr. 2. Bestemmelserne i lov om social service § 135, stk. 2, og § 171 om tilladelse fra Procesbevillingsnævnet til appel til Højesteret er herefter overflødige og foreslås derfor ophævet. Appel til landsretten kan ske efter retsplejelovens regler, herunder den særlige regel i retsplejelovens § 475. Appel til Højesteret vil kræve tilladelse fra Procesbevillingsnævnet efter retsplejelovens § 371 (anke) eller § 392, stk. 2 (kære).

Der gør sig efter Justitsministeriets opfattelse ikke sådanne særlige hensyn gældende i disse sager, at der er grundlag for at gøre undtagelse fra det almindelige toinstansprincip. Landsretterne må i praksis forventes at behandle sager af denne karakter, hvor der gør sig særlige hensyn til barnets tarv gældende, forud for andre sager, således at der normalt vil kunne blive tale om en ret kort sagsbehandlingstid.

Til nr. 8 (§ 172, stk. 4, 1. pkt.)

Det foreslås at henlægge kompetencen til at udtage sagkyndige dommere for den enkelte sag til retsformanden. Dette er i overensstemmelse med den almindelige regel om udtagning af sagkyndige dommere i retsplejelovens § 94, og det er antaget i praksis, at den gældende regel i lov om social service § 172, stk. 4, 1. pkt., ikke er til hinder for, at landsretspræsidenten bemyndiger retsformanden til at udtage sagkyndige dommere for den enkelte sag.

Til § 84

(lov om retssikkerhed og administration på det sociale område)

Til nr. 1 (§ 73, stk. 1)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at sager om prøvelse af Ankestyrelsens afgørelser i klagesager om børn- og ungeudvalgets afgørelser og om tilbageholdelse i boligen mv. eller optagelse i særlige botilbud henlægges til byretten i første instans, jf. lovforslagets § 83, nr. 2.

*Til § 85
(lejeloven)*

Til nr. 1 (§ 107)

Det foreslås, at parterne, efter at tvisten er opstået, skal kunne aftale, at en tvist, der kan indbringes for huslejenævnet eller i Københavns Kommune ankenævnet, skal kunne indbringes for domstolene, uden at have været behandlet af huslejenævnet eller ankenævnet. Forslaget er begrundet i, at parterne bør have mulighed for, hvis de er enige, at indbringe en privatretlig tvist for domstolene uden forudgående nævnsbehandling, jf. pkt. 7.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Parterne kan først indgå aftale om overspringelse af nævnsbehandlingen, når der er opstået en konkret tvist.

Den foreslåede regel om, at parterne, efter at tvisten er opstået, skal kunne aftale, at en tvist, der kan indbringes for huslejenævnet, skal kunne indbringes for domstolene, uden at have været behandlet af huslejenævnet, gælder også for sager, der er omfattet af boligreguleringsloven, idet den generelle hjemmel til obligatorisk tvistebehandling ved huslejenævnene findes i lejelovens § 107.

Til nr. 2 (§ 110, stk. 2, og § 112, stk. 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at domsforhandlingen ved domstolene skifter navn til hovedforhandlingen, jf. lovforslagets § 1, nr. 87.

*Til § 86
(lov om leje af almene boliger)*

Til nr. 1 (§ 107)

Det foreslås, at parterne, efter at tvisten er opstået, skal kunne aftale, at en tvist, der kan indbringes for beboerklagenævnet, skal kunne indbringes for domstolene, uden at have været behandlet af beboerklagenævnet. Forslaget er begrundet i, at parterne bør have mulighed for, hvis de er enige, at indbringe en privatretlig tvist for domstolene uden forudgående nævnsbehandling, jf. pkt. 7.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Parterne kan først indgå aftale om overspringelse af nævnsbehandlingen, når der er opstået en konkret tvist.

Til § 87

(lov om byfornyelse og udvikling af byer)

Til nr. 1 (§§ 46, 77 og 78)

Det foreslås at ændre §§ 46, 77 og 78 i lov om byfornyelse og udvikling af byer, således at de pågældende sager herefter vil være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence. Det drejer sig om sager om erstatning for afståelse af bygninger, erstatning ved påbud om nedrivning og særligt tilskud ved forbud mod beboelse eller ophold. Forslaget er en konsekvens af den foreslåede generelle instansordning, hvorefter alle civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans, jf. herom pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 2 (§ 92)

Det foreslås, at parterne, efter at tvisten er opstået, skal kunne aftale, at en tvist, der kan indbringes for byfornyelsesnævnet, skal kunne indbringes for domstolene, uden at have været behandlet af byfornyelsesnævnet. Forslaget er begrundet i, at parterne bør have mulighed for, hvis de er enige, at indbringe en privatretlig tvist for domstolene uden forudgående nævnsbehandling, jf. pkt. 7.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Parterne kan først indgå aftale om overspringelse af nævnsbehandlingen, når der er opstået en konkret tvist.

Til §§ 88-92

(planlægningsloven, miljøbeskyttelsesloven, jordforureningsloven, råstofloven og naturbeskyttelsesloven)

Det foreslås at ophæve lov om planlægning § 62, stk. 5, lov om miljøbeskyttelse § 101, stk. 3, lov om forurennet jord § 87, stk. 3, lov om råstoffer § 43, stk. 3, og lov om naturbeskyttelse § 88, stk. 3, således at de pågældende ekspropriationssager vil være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig og stedlig kompetence, herunder den foreslåede supplerende værnetingsregel i retsplejelovens § 240, stk. 2, om søgsmål mod staten, jf. lovforslagets § 1, nr. 79. Forslaget er en konsekvens af den foreslåede generelle instansordning, hvorefter alle civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans, jf. herom pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Lovforslagets § 89, nr. 2 (ændring af § 110 a, stk. 2, i lov om miljøbeskyttelse), er en konsekvensændring følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om straffetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift

(der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvedtagelser efter § 110 a, stk. 1, i lov om miljøbeskyttelse) til § 895.

Til § 93

(lov om varsling mv.)

Til nr. 1 (§ 14)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af den nye foreslåede udformning af retsplejelovens regler om medvirken af sagkyndige dommere, jf. lovforslaget § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens §§ 20-20 b), hvorefter medvirken af sagkyndige dommere i civile sager om varsling i forbindelse med afskedigelser af større omfang ikke længere vil være obligatorisk. Som anført i bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 20), må det imidlertid antages, at der bl.a. i varslingssager ofte vil være behov for medvirken af sagkyndige dommere.

Til § 94

(lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension)

Til nr. 1 (§ 28, stk. 3, 2. pkt.)

Ændringen af bestemmelsen om indstilling af medlemmer til Ankenævnet for Arbejdsmarkedets Tillægspension er en konsekvens af forslaget om, at Sø- og Handelsretten bliver til Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 14).

Til § 95

(lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer)

Det foreslås at ophæve lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer § 12, stk. 5, 2. pkt., således at de pågældende sager om statens overtagelse af fredede ejendomme være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig og stedlig kompetence – herunder den foreslåede supplerende værnetingsregel i retsplejelovens § 240, stk. 2, om søgsmål mod staten, jf. lovforslagets § 1, nr. 79. Forslaget er en konsekvens af den foreslåede generelle instansordning, hvorefter alle civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans, jf. herom pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 96
(*ekspropriationsprocesloven*)

Til nr. 1 (§ 26)

Det foreslås at ophæve ekspropriationsproceslovens § 26, stk. 1, således at de pågældende ekspropriationssager vil være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig og stedlig kompetence – herunder i givet fald den foreslåede supplerende værnetingsregel i retsplejelovens § 240, stk. 2, om søgsmål mod staten, jf. lovforslagets § 1, nr. 79. Forslaget er en konsekvens af den foreslåede generelle instansordning, hvorefter alle civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans, jf. herom pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 97
(*lov om offentlige veje*)

Til nr. 1 (§ 65)

Det foreslås at ændre lov om offentlige veje § 65, stk. 1, således at 1. og 2. pkt. udgår. Herefter vil de pågældende ekspropriationssager være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig og stedlig kompetence – herunder den foreslåede supplerende værnetingsregel i retsplejelovens § 240, stk. 2, om søgsmål mod staten, jf. lovforslagets § 1, nr. 79. Forslaget er en konsekvens af den foreslåede generelle instansordning, hvorefter alle civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans, jf. herom pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 98
(*luftfartsloven*)

Til nr. 1 og 2 (§ 149, stk. 15, 1. og 2. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens kapitel 80 om behandling af domsmandssager ved byretten til kapitel 77 og 78 (jf. lovforslagets § 1, nr. 132). Forslaget til ny systematik indebærer samtidig, at retsplejelovens kapitel 81 om behandling af straffesager ved byretten uden medvirken af lægdommere flyttes til kapitel 80.

Til § 99
(militær disciplinarlov)

Til nr. 1 (§ 18, stk. 4)

Som anført i pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, foreslås en ny kompetencefordeling mellem byretterne og landsretterne, hvor civile sager som udgangspunkt behandles ved byret i første instans, dog således at byretten efter anmodning fra en part kan henvise en sag til behandling ved landsret i første instans, hvis sagen er af principiel karakter.

I konsekvens heraf foreslås § 18, stk. 4, i militær disciplinarlov ændret, således at de pågældende sager om domstolsprøvelse af afgørelser om disciplinarmidler herefter vil være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig kompetence.

Til § 100
(lov om værnepligt)

Til nr. 1 (§ 36, stk. 3)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen, jf. pkt. 9.3.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens kapitel 76-80). Efter forslaget til ny systematik flyttes retsplejelovens § 930, jf. § 926 (jf. § 831, stk. 1), om tiltalerejsning og kravene til anklageskrift (der finder tilsvarende anvendelse i forhold til udenretlige bøvededtagelser efter § 36, stk. 2, i lov om værnepligt) til § 895.

Til § 101
(lov om militær retsplejelov)

Til nr. 1 (§ 7, stk. 1)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til § 102
(beredskabsloven)

Til nr. 1

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

Til nr. 2 (§ 17, stk. 1)

Det foreslås, at henvisningen til retsplejelovens § 108, der nu er erstattet af reglerne i politiloven, jf. lov nr. 444 af 9. juni 2004, udgår, og der findes ikke behov for en henvisning til reglerne i politiloven.

*Til § 103
(markedsføringsloven)*

Til nr. 1 (§ 14)

Den foreslåede ophævelse af markedsføringslovens § 14 om Sø- og Handelsrettens kompetence er en konsekvens af den foreslåede nye udformning af reglerne om Handelsrettens (tidligere Sø- og Handelsrettens) saglige kompetence, jf. lovforslagets § 1, nr. 77 (forslag til retsplejelovens § 225).

Offentlige straffesager behandles efter lovforslaget fremover ikke ved Handelsretten, hvorfor den gældende § 14, stk. 2, i markedsføringsloven udgår.

Civile sager vedrørende markedsføringsloven behandles fremover efter lovforslaget som udgangspunkt kun ved Handelsretten, hvis Forbrugerombudsmanden er part, jf. den foreslåede § 225, stk. 2, nr. 2, i retsplejeloven (lovforslagets § 1, nr. 77). Dette fremgår af den foreslåede regel i retsplejeloven, og derfor foreslås det at ophæve den gældende § 14, stk. 1, i markedsføringsloven.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til § 104
(forbrugerklageloven)*

Til nr. 1 (§ 3, stk. 2)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om en nyaffattelse af retsplejelovens § 361, jf. lovforslagets § 1, nr. 86, og bemærkningerne hertil.

*Til § 105
(udlændingeloven)*

Til nr. 1 og 2 (§ 48, stk. 1, 1. pkt., og § 48, stk. 1, 2. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om, at cheferne for politikredsene fremover betegnes politidirektør i stedet for politimester, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 54).

*Til § 106
(ikrafttræden og overgangsbestemmelser)*

I *stk. 1* foreslås det, at loven træder i kraft den 1. januar 2007. *Stk. 2-19* og § 107 indeholder overgangsregler.

Det foreslås, at politiets nye geografiske struktur træder i kraft den 1. januar 2007. Landet vil fra denne dato være inddelt i 12 nye politikredse, og de nye politidirektører overtager det ledelsesmæssige ansvar for politikredsene og ansvaret for varetagelsen af de politimæssige opgaver i de nye kredse. Ved lovens ikrafttræden vil de nye politikredse overtage behandlingen af alle verserende sager fra de nuværende 54 politikredse. Det forudsættes, at i de tilfælde, hvor en politikreds deles mellem to eller flere nye politikredse, vil de verserende sager som udgangspunkt blive fordelt mellem de nye politikredse på grundlag af en vurdering af, hvilken politikreds der ville have været rette myndighed, hvis sagen var rejst efter den 1. januar 2007.

De nye bestemmelser om begrænsning af klageadgangen til justitsministeren, jf. forslaget til retsplejelovens § 109, stk. 2 og 3 (lovforslagets § 1, nr. 54), og færdselslovens § 92 c, stk. 1 og 2 (lovforslaget § 9, nr. 1-3), finder anvendelse på klager, der fremsættes efter lovens ikrafttræden. Klager, der er fremsat inden lovens ikrafttræden, vil blive færdigbehandlet efter de gældende regler.

Det foreslås endvidere, at byretternes nye geografiske struktur træder i kraft den 1. januar 2007. Landet vil fra denne dato være inddelt i 22 nye byretskredse, og de nye byretspræsidenter overtager det ledelsesmæssige ansvar for de nye byretter. Ved lovens ikrafttræden vil de nye byretter overtage behandlingen af alle verserende sager fra de nuværende 82 byretter, jf. nedenfor om stk. 12.

For en række af de foreslåede nye sagsbehandlingsregler mv. på domstolsområdet gælder, at de vil finde anvendelse fra lovens ikrafttræden også i verserende sager.

Det foreslås i *stk. 2*, at de nye regler om domstolenes saglige og stedlige kompetence og om rettens sammensætning skal finde anvendelse i civile sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden, eller som henvises til byretten i medfør af stk. 8, samt i straffesager, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke er rejst tiltale i første instans, jf. dog stk. 6, 2. pkt., om nævningsager.

Det drejer sig navnlig om

- de foreslåede ændringer i reglerne om saglig kompetence for byretten, landsretten og Handelsretten i civile sager, jf. lovforslagets § 1, nr. 3, 55, 58-60 og 77 (forslag til retsplejelovens § 15 og 225-227 og ændring af retsplejelovens §§ 121, 139 og 147 d-147 f), og straffesager, jf. lovforslagets § 1, nr. 3, 113, 115, 122 og 123 (forslag til retsplejelovens §§ 15, 686, 687, 689-691, 705 og 707),
- de nye regler om medvirken af flere dommere i civile sager i byretten og Handelsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 12, stk. 3, og § 16, stk. 1, 3. pkt.),
- de nye regler om medvirken af sagkyndige dommere, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens §§ 20-20 b),
- den foreslåede ændring af reglen om værneting i sager mod staten, jf. lovforslagets § 1, nr. 79 (forslag til retsplejelovens § 240),

For så vidt angår de nye regler om medvirken af nævninger, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens §§ 7 og 12), følger det af det foreslåede stk. 6, 2. pkt., at nævningsager, hvor tiltale i første instans rejses inden 1. januar 2008, behandles efter de hidtil gældende regler, herunder de hidtil gældende regler om saglig kompetence og om rettens sammensætning i nævningsager.

Forslaget indebærer endvidere, at civile sager, der før lovens ikrafttræden er anlagt ved byretten, også efter lovens ikrafttræden kan henvises til landsretten eller Handelsretten (navneændringen fra Sø- og Handelsretten sker ved lovens ikrafttræden også i forhold til verserende sager) efter de hidtil gældende regler i retsplejelovens §§ 226 og 227. Sager, der før lovens ikrafttræden er anlagt ved landsretten eller Sø- og Handelsretten efter de hidtil gældende regler, skal færdigbehandles ved landsretten henholdsvis Handelsretten, jf. dog nedenfor om stk. 8 vedrørende henvisning fra landsretten til byretten i visse tilfælde.

Sager, der er anlagt før lovens ikrafttræden, kan ikke behandles med flere juridiske dommere i byretten eller Handelsretten, og medvirken af sagkyndige dommere skal ske efter de hidtil gældende regler, medmindre sagen er henvist fra landsretten til byretten i medfør af stk. 8. Begrundelsen herfor er, at de nye regler om kollegial behandling i byretten og Handelsretten og om medvirken af sagkyndige dommere har sammenhæng med de nye regler om domstolenes saglige kompetence, der kun finder anvendelse i sager, der er anlagt efter lovens ikrafttræden.

Det bemærkes, at de foreslåede nye regler om beskikkelse af sagkyndige dommere og om fremgangsmåden ved udpegning af sagkyndige dommere i den enkelte sag, jf. lovforslagets § 1, nr. 47 (forslag til retsplejelovens kapitel 9 b), finder anvendelse fra lovens ikrafttræden, således at arbejdet med at udvide kredsen af beskikkede sagkyndige dommere kan påbegyndes. Der vil også være hjemmel til i verserende sager at udpege en person, der ikke har generel beskikkelse, til at fungere som sagkyndig dommer, jf. det foreslåede § 94, stk. 3, men det vil næppe blive aktuelt i praksis.

I sager, der er anlagt før lovens ikrafttræden, gælder det hidtidige § 240, stk. 2, om værneting i sager mod staten, medmindre sagen henvises fra landsretten til byretten i medfør af stk. 8.

Straffesager, hvor der inden lovens ikrafttræden er rejst tiltale i første instans, færdigbehandles efter de hidtil gældende regler, og appel sker i givet fald også efter de hidtil gældende regler, jf. også nedenfor om stk. 6.

Det foreslås i *stk. 3*, at de foreslåede nye regler om forberedelsen af civile sager skal finde anvendelse i sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden, eller som henvises til byretten i medfør af stk. 8. Begrundelsen herfor er, at det nye kapitel 33 udgør et sammenhængende hele, som vanskeligt kan bringes delvis i anvendelse afhængigt af, hvor langt fremskreden sagen er ved lovens ikrafttræden.

I sager, der er anlagt før lovens ikrafttræden, anvendes således de hidtil gældende regler om sagens forberedelse, medmindre sagen henvises fra landsretten til byretten i medfør af stk. 8. Det bemærkes, at reglerne om indlevering af kopier til brug for hovedforhandlingen foreslås flyttet fra kapitel 34 til kapitel 33, men at der ikke er fundet tilstrækkelig anledning til at medtage en særlig overgangsregel i anledning af, at der som følge heraf i sager, der er anlagt inden lovens ikrafttræden, efter lovens ikrafttræden ikke vil være hjemmel til at tillægge manglende rettidig indlevering af kopier til brug for hovedforhandlingen i første instans udeblivelsesvirkning.

Stk. 4 bestemmer, at den foreslåede nye regel om aftaler om udelukkelse af anke i civile sager finder anvendelse på aftaler, der er indgået efter lovens ikrafttræden. Dette gælder, uanset om retssag er anlagt før eller efter lovens ikrafttræden.

Det foreslås i *stk. 5*, at de foreslåede regler om behandlingen af civile sager om mindre krav (småsagsproces), jf. lovforslagets § 1, nr. 102 (forslag til retsplejelovens kapitel 39), skal kunne anvendes i sager, der anlægges den 1. januar 2008 eller senere. Begrundelsen herfor er bl.a., at småsagsprocessen forudsætter, at der er etableret styrkede retssekretariater ved de nye byretter.

Det foreslås i *stk. 6*, at retsplejelovens fjerde bog, tredje afsnit, og kapitel 82 og 83 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 132 og 133), om tiltale og hovedforhandling i første instans, henholdsvis anke, skal finde anvendelse i straffesager, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke er rejst tiltale i første instans, eller som genoptages efter lovens ikrafttræden. Straffesager, hvor der inden lovens ikrafttræden er rejst tiltale i første instans, færdigbehandles efter de hidtil gældende regler, og anke sker i givet fald også efter de hidtil gældende regler.

Det foreslås dog i *stk. 6, 2. pkt.*, at de foreslåede nye bestemmelser om behandling af nævningsager først skal finde anvendelse på sager, hvor der rejses tiltale – eller som genoptages – efter den 1. januar 2008. Er der rejst tiltale (eller er sagen genoptaget) før denne dato, skal sagerne behandles efter de hidtil gældende regler. Nævningesager, hvor der rejses tiltale før den 1. januar 2008, behandles således i landsretten i første instans under medvirken af 12 nævninger, der på egen hånd afgør skyldsspørgsmålet på grundlag af spørgsmål om, hvorvidt tiltalte er skyldig i det forhold, som tiltalen angår. Landsretten vil i medfør af det hidtil gældende § 735, stk. 2, kunne beskikke en advokat til forsvarer, der under efterforskningen har været beskikket som forsvarer ved byretten. Landsrettens dom i en sådan nævnings sag, hvor der er rejst tiltale før den 1. januar 2008, kan ankes til Højesteret efter de hidtil gældende regler, og eventuel kære i sådanne sager sker også efter de hidtil gældende regler. Et eventuelt erstatningskrav i anledning af strafferetlig

forfølgning, jf. retsplejelovens kapitel 93 a, der ikke imødekommes administrativt, vil i en sådan sag i medfør af det hidtil gældende § 1018 f, stk. 1, 3. pkt., skulle indbringes for byretten i den retskreds, hvori den pågældende foranstaltning er besluttet, eller ved den erstatningssøgendes hjemting.

Overgangsbestemmelsen i 2. pkt. omfatter de sager, hvor der efter de nye regler skal medvirke nævninger, jf. retsplejelovens § 686, stk. 4 og 5, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 113. Lovforslaget indebærer således, at der ikke skal medvirke nævninger i sager om grov narkotikakriminalitet (jf. straffelovens § 191), hvor der rejses tiltale – eller sker genoptagelse – efter lovens ikrafttræden den 1. januar 2007, jf. forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 4, nr. 1 (lovforslagets § 1, nr. 113). Da tiltaltes adgang til at vælge at få sagen behandlet som domsmandssag i stedet for som nævningesag må ses i sammenhæng med forslaget om at indføre toinstansbehandling af nævningesager, finder den foreslåede regel herom i retsplejelovens § 687 efter forslaget først anvendelse i sager, hvor der rejses tiltale efter den 1. januar 2008.

Der foreslås ingen særlige overgangsbestemmelser med hensyn til de foreslåede ændringer af reglerne i retsplejelovens kapitel 85 og 86 om henholdsvis kære og genoptagelse af straffesager, jf. lovforslagets § 1, nr. 134-149. De ændrede regler om kære og genoptagelse af straffesager finder derfor også anvendelse i sager, der verserer ved lovens ikrafttræden, jf. dog stk. 6, 2. pkt., om nævningesager, hvor der rejses tiltale inden den 1. januar 2008.

Det foreslås i *stk. 7*, at hvis en nævningesag, der er behandlet efter de hidtil gældende regler, genoptages efter den 1. januar 2008, skal der finde en fuldstændig ny hovedforhandling sted for *byretten*. Denne overgangsregel omfatter både nævningesager, der er afgjort før den 1. januar 2008, og nævningesager, der er afgjort efter denne dato efter de hidtil gældende regler om behandlingen af nævningesager, jf. herved også ovenfor om stk. 6, 2. pkt. Overgangsreglen indebærer, at hvis en sådan nævningesag genoptages efter den 1. januar 2008, skal der finde en fuldstændig ny hovedforhandling sted for byretten. Hovedforhandlingen forberedes og gennemføres efter de foreslåede regler i retsplejelovens fjerde bog, tredje afsnit, jf. lovforslagets § 1, nr. 132, og overgangsreglen i stk. 6, 1. pkt. I *stk. 7, 2. pkt.*, foreslås, at det skal afgøres efter de foreslåede regler i retsplejelovens §§ 686 og 687, jf. lovforslagets § 1, nr. 113, om lægdommere skal medvirke ved byrettens behandling af sagen. Byrettens dom i sagen vil kunne ankes efter de foreslåede regler i retsplejelovens kapitel 82, jf. lovforslagets § 1, nr. 133.

Det foreslås i *stk. 8*, at civile retssager i første instans, der ved lovens ikrafttræden den 1. januar 2007 verserer ved landsret, efter høring af parterne skal kunne henvises til fortsat behandling ved byret. Formålet hermed er at opnå, at de fordele, der vil være forbundet med den foreslåede nye instansordning, kan opnås hurtigere. Det foreslås samtidig, at sager, der henvises til byret efter denne bestemmelse, skal behandles efter de nye regler om byretternes sammensætning mv., herunder med mulighed for kollegial behandling og medvirken af sagkyndige dommere.

Bestemmelsen omfatter sager, der er anlagt ved landsretten inden udgangen af 2006, og som stadig verserer ved landsretten den 1. januar 2007. Bestemmelsen omfatter endvidere sager, der

er anlagt ved byretten og derefter henvist til landsretten i medfør af den hidtil gældende bestemmelse i retsplejelovens § 227, stk. 1 (obligatorisk henvisning til landsretten efter anmodning fra en part af sager med en økonomisk værdi, der overstiger 1 mio. kr.), men herudover omfatter bestemmelsen ikke sager, der er anlagt ved en anden ret (f.eks. byretten eller Sø- og Handelsretten) og derefter henvist til landsretten, og dette gælder, hvad enten henvisning er sket i medfør af retsplejelovens § 232, fordi sagen burde have været anlagt ved landsretten, eller henvisning er sket i medfør af de hidtil gældende bestemmelser i retsplejelovens § 226 om henvisning af visse sager fra byretten til behandling ved landsret i første instans. Bestemmelsen omfatter sager, der er anlagt ved den ene landsret og derefter henvist til den anden landsret i medfør af retsplejelovens § 248 om retternes stedlige kompetence, og dette gælder, hvad enten sagen henvises fra den ene landsret til den anden før eller efter den 1. januar 2007.

Bestemmelsen omfatter sager, der er anlagt den 1. juli 2006 eller senere, hvis sagen er anlagt ved landsretten eller er henvist til landsretten i medfør af den hidtil gældende bestemmelse i retsplejelovens § 227, stk. 1 (obligatorisk henvisning til landsretten efter anmodning fra en part af sager med en økonomisk værdi, der overstiger 1 mio. kr.). Bestemmelsen omfatter ikke sager af principiel karakter. Med hensyn til, hvad der forstås ved sager af principiel karakter, kan der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 77 (forslag til retsplejelovens § 226).

Bestemmelsen giver mulighed for henvisning af en sag, der opfylder de nævnte betingelser fra landsretten til fortsat behandling ved byretten, hvis det må antages, at sagen vil blive afgjort væsentligt hurtigere ved byretten end ved landsretten, jf. stk. 8, nr. 4. Ved denne vurdering indgår bl.a., hvilket stadium sagen befinder sig på, herunder hvilke forberedelsesskridt der er foretaget, og om og i givet fald hvilke forberedelsesskridt der endnu udestår, og hvornår sagen kan forventes hovedforhandlet ved henholdsvis landsretten og byretten. Det er ikke i sig selv afgørende, om landsretten har fastsat tidspunktet for hovedforhandlingen ved landsretten, men hvis hovedforhandlingen f.eks. er fastsat til 1. halvår 2007, vil der næppe være grundlag for henvisning til byretten, da der i så fald kun sjældent vil være grundlag for at antage, at sagen vil kunne afgøres *væsentligt* hurtigere ved byretten. Landsretterne behandler bl.a. sager om administrativt bestemt frihedsberøvelse særligt hurtigt, og der vil derfor som udgangspunkt ikke være grundlag for at antage, at en sådan sag vil kunne afgøres *væsentligt* hurtigere ved byretten.

Parterne skal høres, før landsretten i givet fald beslutter at henvise en sag til fortsat behandling ved byretten. Parternes synspunkter kan navnlig have betydning ved vurderingen af, om sagen er af principiel karakter, og af, om sagen må antages at kunne afgøres væsentligt hurtigere ved byretten. Endvidere kan parternes synspunkter have betydning for, hvilken stedligt kompetent byret sagen i givet fald skal henvises til, jf. nedenfor.

Bestemmelsen angår retternes saglige kompetence og berører ikke den stedlige kompetence. Sagen skal derfor i givet fald henvises til den byret, der er stedligt kompetent i medfør af retsplejelovens kapitel 22. Såfremt flere byretter inden for landsretskredsen har stedlig kompetence, har *sagsøgeren* valget. Det forudsættes, at sagsøgeren i givet fald i forbindelse med høringen af parterne fremsætter anmodning om henvisning til én af flere stedligt kompetente byretter inden

for landsretskredsen. I mangel af en sådan anmodning kan landsretten henvise sagen til den byret, der er stedligt kompetent efter den værnetingsregel, som dannede grundlag for landsrettens stedlige kompetence. Den stedlige kompetence skal afgøres efter forholdene ved sagens anlæg ved landsretten, og sagen vil således f.eks. efter omstændighederne skulle henvises til den byret, hvor sagsøgte havde hjemting ved sagens anlæg ved landsretten, selv om sagsøgte senere er flyttet. Hvis parterne er enige, kan de aftale, til hvilken byret henvisning i givet fald skal ske, og en sådan aftale er bindende for retten, jf. retsplejelovens § 245 (som ikke foreslås ændret). Hvis parterne ikke er enige om, til hvilken byret henvisning i givet fald skal ske, træffer landsretten afgørelse om henvisning ved kendelse, jf. princippet i retsplejelovens § 248, stk. 2, 2. pkt. Landsrettens afgørelse om henvisning kan i øvrigt træffes ved beslutning. Landsrettens afgørelse om henvisning eller om, at henvisning ikke skal ske, er som udgangspunkt ikke genstand for kære, idet Procesbevillingsnævnet dog kan tillade kære, hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter, jf. retsplejelovens § 392, stk. 2.

I tilfælde, hvor landsretten henviser en sag til byretten til fortsat behandling, fortsætter sagen på det stede, hvor den var umiddelbart forud for henvisningen til byretten. Byretten vil skulle behandle sagen efter de nye regler om sagsforberedelsen og hovedforhandlingen, jf. lovforslagets § 1, nr. 86 og 87 (forslag til retsplejelovens kapitel 33 og 34). Byretten vil således bl.a. skulle fastlægge tidsrammerne for sagsforberedelsen, hvis dette ikke allerede er sket, jf. forslaget til retsplejelovens § 353, stk. 5, og § 354, stk. 1. Det vil bero på en konkret vurdering, hvori navnlig vil indgå de hidtidige forberedelsesskridt og det forventede videre forløb, om der er anledning til at holde et forberedende møde, eventuelt ved anvendelse af telekommunikation, i henhold til den foreslåede § 353 i retsplejeloven.

Bestemmelsen berører ikke landsrettens adgang til også efter den 1. januar 2007 i medfør af retsplejelovens § 232 (som ikke foreslås ændret) at henvise en sag, der er anlagt ved landsretten inden udgangen af 2006, til byret, såfremt sagen efter de hidtil gældende regler skulle have været anlagt ved byret. Henviser landsretten i medfør af retsplejelovens § 232 en sag, der er anlagt før lovens ikrafttræden, til byret, behandles sagen ved byretten efter de hidtil gældende regler, således at der f.eks. ikke er mulighed for kollegial behandling.

Stk. 9 er en overgangsbestemmelse vedrørende de nævninger og domsmænd, der er udtaget for perioden 1. januar 2004 – 31. december 2007. Som følge af ændringen af retskredsene er det nødvendigt at danne nye nævninge- og domsmandslistes med virkning fra ikrafttrædelsen af den nye retskredsinddeling den 1. januar 2007.

Det foreslås, at de nævninge- og domsmandslistes, der dannes med virkning fra den 1. januar 2007 i medfør af retsplejelovens §§ 68 og 74 (som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 35, 37 og 38), skal gælde til og med 31. december 2007, således at de nuværende lægdommerne i givet fald kommer til at virke i den 4-årige periode, de er udpeget for. De nye nævninge- og domsmandslistes dannes på grundlag af de grundlister, som kommunerne afleverede i 2003, eller på grundlag af de eksisterende nævninge- og domsmandslistes. De nye kommuner vil første gang

skulle udarbejde grundlister i 2007 med henblik på udpegning af nævninger og domsmænd for en 4-årig periode fra den 1. januar 2008.

Stk. 10 angår beneficerede advokater ved byretterne, dvs. advokater, der er antaget til at udføre sager for parter, der har fri proces, jf. retsplejelovens § 336, eller til at beskikkes som offentlig forsvarer, jf. retsplejelovens § 733. Beneficerede advokater er antaget ved en eller flere bestemte byretter, og det er derfor nødvendigt i forbindelse med de foreslåede retskredsændringer at tage stilling til, hvilken af de nye byretter de nuværende beneficerede advokater skal knyttes til. Det foreslås, at en beneficeret advokat fra lovens ikrafttræden som udgangspunkt skal anses som antaget ved byretten i den nye retskreds, hvori den hidtidige retskreds indgår. Såfremt den hidtidige retskreds deles mellem flere retskredse, skal advokaten dog anses for antaget ved retten i den nye retskreds, hvor advokaten har kontor, eller som advokaten – hvis han eller hun ikke har et kontor i nogen af de pågældende retskredse – i øvrigt har sin nærmeste tilknytning til. Ved vurderingen af, hvortil advokaten har sin nærmeste tilknytning, kan der bl.a. lægges vægt på beliggenheden af advokatens bopæl eller kontor. For så vidt angår beneficerede advokater ved Københavns Byret, foreslås det dog, at de skal anses for antaget både ved Københavns Byret og retten på Frederiksberg. Denne særregel for Københavns Byret er begrundet i, at en del af den nuværende Københavns Byrets kreds foreslås henlagt til retten på Frederiksberg. Det foreslås, at Justitsministeriet træffer afgørelse i tilfælde af tvivl om, ved hvilken ret en advokat skal anses for antaget.

Det bemærkes, at for advokater, der i dag er beneficeret ved flere byretter, skal reglerne i stk. 10 anvendes for hver af de nuværende retskredse for sig. En sådan advokat vil således fra lovens ikrafttræden skulle anses for antaget ved én eller flere af de nye retskredse alt afhængig af, om de nuværende byretter, hvor advokaten er antaget, indgår i samme nye retskreds, og – ved deling af en af de nuværende retskredse, hvor advokaten er antaget – af advokatens kontor og tilknytning i øvrigt.

Hvis advokaten er antaget med forbehold om, at der ikke skal tilkomme den pågældende godtgørelse for rejseudgifter ved møde inden for retskredsen, jf. retsplejelovens § 336 c, stk. 2 (som ikke foreslås ændret), gælder dette forbehold uændret efter den 1. januar 2007 og med virkning for den eller de nye retskredse, hvor advokaten efter de beskrevne regler anses for antaget. Såfremt retskredsændringerne fører til en væsentlig udvidelse af det geografiske område, for hvilket en advokat er beskikket, vil Justitsministeriet dog være indstillet på efter ansøgning og efter en konkret vurdering eventuelt at frafalde forbeholdet efter retsplejelovens § 336 c, stk. 2 (fra den 1. januar 2007 § 333, stk. 1, 2. pkt.).

Stk. 11 angår autoriserede bobestyrere, jf. dødsboskiftelovens § 11, og auktionsledere, jf. auktionslederlovens § 3. Det foreslås, at de overgangsregler, der foreslås i stk. 10 for beneficerede advokater, skal finde tilsvarende anvendelse på autoriserede bobestyrere og auktionsledere. Dette indebærer, at en autoriseret bobestyrer fra lovens ikrafttræden som udgangspunkt vil have autorisation som bobestyrer ved byretten i den nye retskreds, hvori den hidtidige retskreds indgår. Såfremt den hidtidige retskreds deles mellem flere retskredse, vil bobestyreren dog fra lovens

ikrafttræden have autorisation som bobestyrer ved retten i den nye retskreds, hvor bobestyreren har kontor, eller hvortil bobestyreren i mangel heraf har sin nærmeste tilknytning. Autoriserede bobestyrere ved Københavns Byret vil dog have autorisation som bobestyrer både ved Københavns Byret og retten på Frederiksberg. Tilsvarende gælder auktionsledere, og i tvivlstilfælde afgør Justitsministeriet, ved hvilken eller hvilke af de nye byretter en autoriseret bobestyrer har autorisation, eller i hvilken eller hvilke af de nye retskredse en auktionsleder er beskikket.

Stk. 12 angår sager, der verserer ved byretterne ved lovens ikrafttræden. Det foreslås, at en sag, der verserer ved en byret ved lovens ikrafttræden, skal færdigbehandles ved byretten i den retskreds, hvori den hidtidige retskreds indgår. Såfremt den hidtidige retskreds deles mellem flere retskredse, skal sagen dog overgå til behandling ved den af de nye byretter, der efter retsplejelovens værnetingsregler har stedlig kompetence til at behandle sagen. Det forudsættes, at de byretter, der efter lovforslaget skal deles mellem to eller flere af de foreslåede nye byretter, inden lovens ikrafttræden afgør foreløbigt, hvilken af de nye byretter den enkelte sag skal overgå til, således at sagerne rent praktisk kan overgå til hver af de nye byretter, idet de byretter, der deles, ophører ved lovens ikrafttræden. I de fleste tilfælde vil de overførte sager herefter blive færdigbehandlet ved den byret, som de er blevet overført til. Skulle der opstå tvivl om, hvorvidt en sag er blevet overført til den stedligt kompetente byret, herunder f.eks. hvis en part anmoder om henvisning til en anden byret, kan den byret, hvortil sagen blev overført ved lovens ikrafttræden, træffe afgørelse om, hvorvidt sagen skal henvises til fortsat behandling ved en anden byret. Denne beslutning vil kunne kæres til landsretten efter retsplejelovens almindelige regler.

Stk. 13 angår genoptagelse og fornyet behandling efter hjemvisning i tilfælde, hvor en byret har truffet afgørelse før lovens ikrafttræden, og der efter lovens ikrafttræden opstår spørgsmål om genoptagelse af sagen ved byretten eller sker hjemvisning til byretten. Det foreslås, at genoptagelse og fornyet behandling efter hjemvisning i givet fald skal ske ved byretten i den retskreds, hvortil det hidtidige hovedtingsted for den ret, der tidligere har truffet afgørelse i sagen, nu hører.

Stk. 14 angår den foreslåede nedsættelse af antallet af landsdommere i Østre Landsret med tre, jf. forslaget til retsplejelovens § 5, stk. 2, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 3, og bemærkningerne hertil. Det foreslås, at nedsættelsen sker (gradvis) i forbindelse med de første tre tilfælde af ledighed i en landsdommerstilling i Østre Landsret efter lovens ikrafttræden.

Stk. 15 indeholder en særlig overgangsregel for de nuværende justitssekretærer. Overgangsreglen er begrundet i, at stillingsbetegnelsen justitssekretær foreslås afskaffet, og at retsplejeloven som følge heraf ikke længere vil indeholde bestemmelser om justitssekretærer. De nuværende justitssekretærer vil imidlertid – som en personlig ordning – fortsætte med titel af justitssekretær og med i det væsentlige uændrede arbejdsopgaver.

Det foreslåede stk. 15 indebærer, at retsplejelovens regler om fuldmægtige ved domstolene finder tilsvarende anvendelse på de personer, der før lovens ikrafttræden er udnævnt til justitssekretær. Det betyder navnlig, at justitssekretæerne fortsat vil være omfattet af det samme ansættelsesværn som retsassessorer og dommerfuldmægtige, jf. retsplejelovens §§ 54 og 54 a, og at de fortsat vil være omfattet af henvisningen i retsplejelovens § 55 til reglerne om disciplinærsager

mod dommere, jf. retsplejelovens §§ 48, 49 og 50. Justitssekretærene vil også fortsat være omfattet af samme habilitetsregler som retsassessorer og dommerfuldmægtige, jf. retsplejelovens § 66, stk. 1, og § 53.

Overgangsreglen i stk. 15 vil have betydning, indtil alle de nuværende justitssekretærer er fratrådt deres stilling som justitssekretær, hvad enten fratrædelsen sker i forbindelse med udnævnelse i en anden stilling, på grund af alder eller af andre grunde.

Stk. 16 bestemmer, at der med virkning fra dagen efter lovens bekendtgørelse i Lovtidende og indtil den 1. januar 2007 kan ske midlertidig beskikkelse efter retsplejelovens § 44 a i tilfælde af ledighed i en stilling som byretsdommer ved et enedommerembede (bortset fra Bornholm) eller i en stilling som administrerende byretsdommer.

Stk. 16 indebærer, at hvis en stilling som enedommer eller administrerende byretsdommer på det tidspunkt, hvorfra reglen finder anvendelse (dvs. dagen efter lovens bekendtgørelse i Lovtidende), er ledig, eller hvis en sådan stilling senere bliver ledig, kan Domstolsstyrelsen foretage midlertidig beskikkelse i stillingen, jf. retsplejelovens § 44 a. Stk. 16 finder anvendelse uanset årsagen til, at stillingen er eller bliver ledig, herunder i tilfælde af, at den hidtidige indehaver af stillingen udnævnes til præsident i en af de nye præsidentledede byretter i medfør af stk. 17. Den midlertidige beskikkelse vil som udgangspunkt bortfalde ved lovens ikrafttræden den 1. januar 2007, idet stillingerne som enedommere og administrerende byretsdommere som udgangspunkt nedlægges som led i retskredsændringerne.

Det foreslås i *stk. 17*, at præsidenterne for de nye præsidentledede byretter (dvs. alle de nye byretter med undtagelse af Bornholm og med undtagelse af de fem byretter, der allerede i dag ledes af en præsident, dvs. København, Århus, Odense, Aalborg og Roskilde) skal kunne udnævnes indtil 6 måneder før lovens ikrafttræden. Formålet hermed er at give de nye embedschefer mulighed for at forberede de foreslåede sammenlægninger af de eksisterende byretter, der sker ved lovens ikrafttræden som følge af retskredsændringerne, hvis lovforslaget vedtages, jf. pkt. 11.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Forberedelsen af de enkelte sammenlægninger vil i givet fald ske i et tæt samarbejde mellem den nye embedschef, de embeder, som indgår i sammenlægningen, og Domstolsstyrelsen. I de tilfælde, hvor et eksisterende embede foreslås delt mellem flere af de nye byretter, er det forudsat, at de særlige foranstaltninger, der nødvendiggøres heraf, også vil blive drøftet mellem embedscheferne for hver af de nye byretter, som embedet deles mellem. Det forudsættes, at også præsidenterne for retterne i København, Århus, Odense, Aalborg og Roskilde vil blive inddraget i det omfang, kredsoplægningerne berører disse embeder.

Det forudsættes, at præsidenterne for de nye præsidentledede byretter i overgangsperioden mellem deres udnævnelse og de foreslåede retskredsændringers ikrafttræden modtager administrativ bistand fra domstolens nuværende personale efter nærmere aftale mellem den pågældende præsident, de berørte embeder og Domstolsstyrelsen.

Det foreslås i *stk. 18*, at politidirektørerne for de nye politikredse skal kunne udnævnes indtil 6 måneder før lovens ikrafttræden. Formålet hermed er at give de nye politidirektører mulighed

for allerede fra dette tidspunkt at deltage i arbejdet med at gennemføre den foreslåede politireform både på landsplan og i de enkelte politikredse.

Stk. 19 er begrundet i, at de foreslåede nye regler om behandling af sager om mindre krav (småsagsproces) kan give anledning til ændring af retshjælpsforsikringsbetingelserne, jf. pkt. 8.2.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Tilsvarende overgangsbestemmelser har tidligere været anvendt ved lovændringer, der havde betydning for retshjælpsforsikringen, jf. § 2, stk. 2, i lov nr. 420 af 13. juli 1988 og § 12, stk. 5, i lov nr. 554 af 24. juni 2005.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4 (afsnit II) og 11 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 107

(bemyndigelsesbestemmelser)

Stk. 1 angår indfasningen af den forøgelse af det samlede antal byretsdommere, der er en følge af den foreslåede instansreform i civile sager og den foreslåede nævningereform, jf. pkt. 2.2.1, 3 og 9 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Da behovet for de yderligere dommerstillinger ved de enkelte byretter vil afhænge af en gradvis tilgang af sager i årene efter lovens ikrafttræden, foreslås det at bemyndige Domstolsstyrelsen til at fastsætte tidspunkterne for, hvornår og ved hvilken byret hver af de yderligere dommere skal ansættes. Der vil højst kunne ansættes yderligere 4 dommere ved Københavns Byret, yderligere 3 dommere ved hver af retterne på Frederiksberg, på Fyn og i Glostrup og yderligere 2 dommere ved hver af de øvrige byretter, bortset fra retten på Bornholm (som ikke er omfattet af ordningen), jf. forslaget til retsplejelovens § 9, stk. 11 (lovforslagets § 1, nr. 3). Det foreslås endvidere, at de yderligere dommere senest skal ansættes den 1. januar 2011, dvs. 4 år efter domstolsreformens ikrafttræden.

Stk. 2 angår tinglysning. Tinglysningensretten, som efter lovforslaget skal varetage tinglysningsopgaven for hele landet, jf. pkt. 10.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, foreslås etableret den 1. januar 2007, navnlig således, at præsidenten for Tinglysningensretten kan medvirke ved arbejdet med at forberede digitaliseringen af tinglysningen og ved etableringen af det nye embede, hvorimod det som udgangspunkt ikke er hensigten, at Tinglysningensretten allerede den 1. januar 2007 skal overtage tinglysningsopgaven fra byretterne.

Det foreslås i *1. pkt.*, at Tinglysningensretten skal overtage tinglysningen fra byretterne efter Domstolsstyrelsens nærmere bestemmelse. Domstolsstyrelsen forventer, at Tinglysningensretten som udgangspunkt først skal overtage tinglysningsopgaven fra byretterne i forbindelse med den planlagte overgang til digital tinglysning, hvilket på nuværende tidspunkt forventes at ske i 2008. Den foreslåede bemyndigelsesbestemmelse giver dog mulighed for, at Tinglysningensretten gradvis kan overtage tinglysningsopgaven fra byretterne, f.eks. i tilfælde af, at det viser sig vanskeligt at opretholde en velfungerende tinglysning ved en byret. Domstolsstyrelsen vil i så fald kunne bestemme, at Tinglysningensretten på et tidligere tidspunkt helt eller delvis overtager tinglysnings-

opgaven fra en eller flere byretter, mens tinglysningen i øvrigt fortsat varetages af de øvrige byretter.

Det foreslås i 2. *pkt.*, at indtil Tinglysningensretten har overtaget tinglysningen fra byretterne, sker tinglysning ved de byretter, som Domstolsstyrelsen bestemmer. Den foreslåede bemyndigelsesbestemmelse giver Domstolsstyrelsen mulighed for at bestemme, ved hvilke byretter tinglysningen skal finde sted, indtil tinglysningen overtages af Tinglysningensretten. Domstolsstyrelsen forventer, at tinglysning af rettigheder over fast ejendom i overgangsperioden, indtil Tinglysningensretten overtager tinglysningsopgaven fra byretterne, vil skulle ske på grundlag af de hidtil gældende retskredsgrænser. Dette indebærer, at der for hver af de nuværende byretskredse vil blive udpeget én af de nye byretter til at varetage tinglysningen vedrørende alle faste ejendomme i den pågældende nuværende byretskreds – uafhængigt af, om den pågældende byretskreds deles mellem flere af de nye byretter. Herved undgås det i en overgangsperiode at skulle flytte og sortere de omkring 80 millioner A4-sider, der i øjeblikket befinder sig i akterne (kopier af tinglysningsdokumenter) på tinglysningskontorerne ved de nuværende 82 byretter. Tinglysning af rettigheder over biler, andelsboliger og personers formuer forventes, indtil Tinglysningensretten overtager denne del af tinglysningen, ligesom i dag at ske ved retten i Århus, der efter de gældende regler varetager tinglysningen af sådanne rettigheder for hele landet (bilbogen, andelsboligbogen og personbogen).

Det foreslås i 3. *pkt.*, at byretternes afgørelser vedrørende tinglysning ligesom efter de gældende regler skal kunne kæres til landsretten, og at retsplejelovens § 19, stk. 4, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 3, om bemyndigelse af andre personer end jurister til at foretage tinglysningsforretninger skal finde tilsvarende anvendelse ved byretterne. Det foreslåede 3. *pkt.* tager sigte på overgangsperioden, indtil Tinglysningensretten har overtaget tinglysningen fra byretterne, og skal ses i sammenhæng med, at de gældende regler i retsplejeloven om kære af byrettens afgørelser vedrørende tinglysning til landsretten og om bemyndigelse af andre personer end jurister til at foretage tinglysningssekspeditioner foreslås ophævet, jf. lovforslagets § 1, nr. 3, hvorved retsplejelovens kapitel 3 foreslås nyaffattet uden at medtage de gældende regler i retsplejelovens § 5, 2. *pkt.*, jf. § 14, stk. 1, litra a, og § 17 a, stk. 3, for så vidt angår tinglysningsforretninger ved byretterne.

Stk. 3 angår ikrafttrædelsen af de foreslåede regler om anvendelse af telekommunikation med billede (videokommunikation) i retssager og om billed- og lydoptagelse af forklaringer i retsmøder.

Efter 1. *pkt.* træder de foreslåede regler om videokommunikation og om billed- og lydoptagelse i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse.

Det drejer sig om de foreslåede regler om tolkning ved anvendelse af videokommunikation, jf. lovforslagets § 1, nr. 61 (forslag til retsplejelovens § 149, stk. 7), om billed- og lydoptagelse af forklaringer i retsmøder, jf. lovforslagets § 1, nr. 66 og 67 (forslag til retsplejelovens § 186, stk. 2, 3. *pkt.*, og stk. 3-6), om afgivelse af forklaring ved anvendelse af telekommunikation, jf. lovforslagets § 1, nr. 68 (forslag til retsplejelovens § 192), og om deltagelse i retsmøder i straffe-

sager ved anvendelse af videokommunikation, jf. lovforslagets § 1, nr. 130 og 132 (forslag til retsplejelovens § 748, stk. 8-10, § 831, stk. 8, og § 854). Det drejer sig endvidere om de foreslåede regler om billed- og lydoptagelse af forklaringer i retsmøder, jf. lovforslagets § 1, nr. 64 (forslag til retsplejelovens § 174, stk. 2 og 3).

Der foreslås en række henvisninger til de foreslåede regler i retsplejelovens § 748, stk. 8-10, jf. lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens § 848, stk. 1, 2. pkt.), 133 (forslag til retsplejelovens § 916, stk. 1, 2. pkt., § 917, stk. 2, 2. pkt., og § 936, stk. 1, 3. pkt.) og 139 (forslag til retsplejelovens § 972, stk. 2, 2. pkt.). Disse henvisninger vil først blive relevante efter, at de foreslåede § 748, stk. 8-10, i givet fald er sat i kraft.

Efter 2. *pkt.* finder de foreslåede regler om telekommunikation i civile sager anvendelse på telekommunikation *med* billede efter justitsministerens nærmere bestemmelse.

Det drejer sig om de foreslåede regler om deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation under forberedelsen i første instans, jf. lovforslagets § 1, nr. 86 (forslag til retsplejelovens § 353, stk. 6), under hovedforhandlingen i første instans, jf. lovforslagets § 1, nr. 87 (forslag til retsplejelovens § 365, stk. 4 og 5), under forberedelsen i ankesager, jf. lovforslagets § 1, nr. 92 (forslag til retsplejelovens § 378, stk. 3), under hovedforhandlingen i ankesager, jf. lovforslagets § 1, nr. 97 (forslag til retsplejelovens § 386 a), under mundtlig forhandling af kæremål, jf. lovforslagets § 1, nr. 101 (forslag til retsplejelovens § 398, stk. 2, 3. pkt.), og under fogedsager, jf. lovforslagets § 1, nr. 107 (forslag til retsplejelovens § 506).

2. *pkt.* indebærer, at de nævnte bestemmelser fra lovens ikrafttræden den 1. januar 2007 (alene) finder anvendelse for så vidt angår telekommunikation *uden* billede (telefon), hvorimod bestemmelserne først finder anvendelse for så vidt angår telekommunikation *med* billede efter justitsministerens nærmere bestemmelse. F.eks. vil skyldneren som følge heraf ikke have mulighed for at opfylde sin oplysningspligt efter retsplejelovens § 497 i en fogedsag ved anvendelse af telekommunikation, før der eventuelt er truffet bestemmelse om, at den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 506 skal finde anvendelse på telekommunikation *med* billede. Der vil endvidere ikke være mulighed for at afgive partsforklaring i en civil sag ved anvendelse af telekommunikation, før lovforslagets § 1, nr. 64 (forslag til retsplejelovens § 174, stk. 2 og 3), i givet fald er sat i kraft i medfør af 1. *pkt.*

Der henvises i øvrigt til pkt. 11.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 108

(ophævelse af Lov om skærpet Straf for visse Overtrædelser af Borgerlig Straffelov og om Ændring af Politilovgivningen)

Det foreslås, at Lov nr. 219 af 1. maj 1940 om skærpet Straf for visse Overtrædelser af Borgerlig Straffelov og om Ændring af Politilovgivningen ophæves.

Der er efter Justitsministeriets opfattelse ikke behov for at opretholde lovens § 1, hvorefter det bl.a. skal anses som en skærpende omstændighed, hvis en overtrædelse af straffeloven er begået

under omstændigheder, hvor udførelsen er blevet lettet eller farligheden øget som følge af mørklægning eller luftangreb. Bestemmelsen var begrundet i, at der under de daværende særlige forhold var behov for at modvirke, at der under mørklægning, luftangreb mv. blev begået forbrydelser, jf. Rigsdagstidende 1939-40, tillæg A, side 4695-4700.

Lovens § 2 er dels ophævet med, dels afløst af reglerne i politiloven.

På denne baggrund foreslås det, at loven i det hele ophæves.

Til § 109

(ændring af retskredsinddelingen)

Bestemmelsen er en følge af den foreslåede sammenlægning af de nuværende 82 byretskredse til 22 byretskredse, som sker ved lovens ikrafttræden, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 9, stk. 1, 1. pkt.). Bestemmelsen fastlægger de nye retskredses områder. Det foreslås at etablere følgende nye retskredse:

- 10 retskredse i Jylland
 - Retten i Hjørring
 - Retten i Aalborg
 - Retten i Randers
 - Retten i Århus
 - Retten i Viborg
 - Retten Holstebro
 - Retten i Horsens
 - Retten i Kolding
 - Retten i Esbjerg
 - Retten i Sønderborg

- En retskreds på Fyn
 - Retten på Fyn (med hovedtingsted i Odense)

- 10 retskredse på Sjælland og Lolland-Falster
 - Retten i Nykøbing Falster
 - Retten i Næstved
 - Retten i Holbæk
 - Retten i Roskilde
 - Retten i Hillerød
 - Retten i Helsingør
 - Retten i Lyngby
 - Retten i Glostrup

- Retten på Frederiksberg
- Københavns Byret
- En retskreds på Bornholm
 - Retten på Bornholm (med hovedtingsted i Rønne)

Der kan senere administrativt foretages forandringer i retskredsens områder, medmindre forandringen indebærer oprettelse eller nedlæggelse af en retskreds, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 9, stk. 1, 2. pkt.).

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til *bilag 1* til lovforslaget, der indeholder en oversigt over, hvilke kommuner der hører til hver af de foreslåede 22 retskredse.

Til § 110

(ændring af politikredsinddelingen)

Bestemmelsen er en følge af den foreslåede sammenlægning af de nuværende 54 politikredse til 12 politikredse, som sker ved lovens ikrafttræden, jf. lovforslagets § 1, nr. 54 (forslag til retsplejelovens § 110, stk. 1). Bestemmelsen fastlægger de nye politikredses områder. Det foreslås at etablere følgende nye politikredse:

- 5 politikredse i Jylland
 - Nordjyllands Politi (med hovedstation i Aalborg)
 - Østjyllands Politi (med hovedstation i Århus)
 - Vestjyllands Politi (med hovedstation i Holstebro)
 - Sydøstjyllands Politi (med hovedstation i Horsens)
 - Syd- og Sønderjyllands Politi (med hovedstation i Esbjerg)
- En politikreds på Fyn
 - Fyns Politi (med hovedstation i Odense)
- 5 politikredse på Sjælland og Lolland-Falster
 - Sydsjællands og Lolland-Falsters Politi (med hovedstation i Næstved)
 - Midt- og Vestsjællands Politi (med hovedstation i Roskilde)
 - Nordsjællands Politi (med hovedstation i Helsingør)
 - Københavns Vestegns Politi (med hovedstation i Glostrup)
 - Københavns Politi (med hovedstation i København)
- En politikreds på Bornholm
 - Bornholms Politi (med hovedstation i Rønne)

Der kan senere administrativt foretages forandringer i politikredsenes områder, medmindre forandringen indebærer oprettelse eller nedlæggelse af en politikreds, jf. forslaget til retsplejelovens § 110, stk. 1.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til *bilag 1* til lovforslaget, der indeholder en oversigt over, hvilke kommuner der hører til hver af de foreslåede 12 politikredse.

Til § 111
(Færøerne og Grønland)

Bestemmelsen angår lovens territoriale gyldighed.

Stk. 1 fastslår, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland, som har egne retsplejelove. Der ændres således ikke med dette lovforslag ved den gældende ordning med hensyn til ledelsen mv. af politiet på Færøerne og Grønland.

Stk. 2 giver mulighed for ved kongelig anordning helt eller delvis at sætte lovens § 7 (lov om fuldbyrdelse af straf mv.), § 77 (lov om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet), § 82 (lov om foranstaltninger mod smitsomme sygdomme) og § 98 (luftfartsloven) i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Stk. 3 giver mulighed for ved kongelig anordning helt eller delvis at sætte lovens § 26 (lov om handel med brugte genstande samt pantelånervirksomhed), § 29 (lov om statsautoriserede og registrerede revisorer), § 54 (lov om Det Danske Klasselotteri A/S), § 79 (lov om Det Centrale Personregister) og i kraft for Grønland med de afvigelser, som de særlige grønlandske forhold tilsiger.

Stk. 4 giver mulighed for ved kongelig anordning helt eller delvis at sætte lovens § 3 (konkursloven), § 4 (dødsboskifteloven), § 5 (kreditaftaleloven), § 10 (lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention), § 11 (lov om udlevering af lovovertrædere), § 12 (lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige), § 13 (lov om inkassovirksomhed), § 14 (lov om forbud mod besøgende i bestemte lokaler), § 18 (lov om bortvisning og beføjelse til at meddele tilhold mv.), § 19 (lov om politiets virksomhed), § 21 (lov om vagtvirksomhed), § 25 (lov om udlevering til andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsorg eller behandling), § 27 (værgemålsloven), § 30 (aktieselskabsloven), § 31 (anpartsselskabsloven), § 32 (varemærkeloven), § 33 (patentloven), § 34 (lov om brugsmønstre), § 35 (designloven), § 38 (lov om visse betalingsmidler), § 40 (søloven), § 41 (lov om skibes besætning), § 75 (lov om patientforsikring), § 76 (lov om erstatning for lægemiddelskader), § 80 (sundhedsloven), § 90 (lov om forurennet jord), § 99 (militær disciplinarlov), § 101 (militær retsplejelov), § 102 (beredskabsloven), § 104 (forbrugerklageloven) og § 105 (udlændingeloven) i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Nye hovedsæder

- Hovedpolitistation
- Underpolitistation
- Hovedtingssted
- Afdelingskontor (Thisted + Tønder)

